André Dhôtel

Viviane
În lumea largă

Editura Eminescu

ANDRÉ DHÔTEL

Viviane

În lumea largă

164

În româneşte de Angela Cişmaş

EDITURA EMINESCU
1979

Cuprins

VIVIANE _____ 4
Capitolul I Căsătoria nu e lipsită de primejdii _____ 5
Capitolul II Complicații rustice _____ 34
Capitolul III Superstiții _____ 63
Capitolul IV Urmărire şi anchete _____ 93
Capitolul V Întâlniri de necrezut _____ 124
Capitolul VI Semne misterioase _____ 153
Capitolul VII O nouă furtună _____ 182
Capitolul VIII Pe malul râului _____ 212
ÎN LUMEA LARGĂ _____ **Error! Bookmark not defined.**
Capitolul I _____ 258
Capitolul II _____ 269
Capitolul III _____ 280
Capitolul IV _____ 294
Capitolul V _____ 308
Capitolul VI _____ 321
Capitolul VII _____ 340
Capitolul VIII _____ 357
Capitolul IX _____ 373
Capitolul X _____ 384
Capitolul XI _____ 402
Capitolul XII _____ 418
Capitolul XIII _____ 432
Capitolul XIV _____ 451
Capitolul XV _____ 469

VIVIANE

Capitolul I

Căsătoria nu e lipsită de primejdii

FUSESE O ÎNCĂIERARE PE CINSTE. Oare cum de îndrăznise Stéphane să spună că nu poate suferi sticleții. Raoul îi ținuse parte. La fel un ucenic de notar şi un funcționar de bancă. Oameni de la oraş care habar n-au de nimic. Sticleții... De ce nu-i era nesuferită şi lumina zilei? Niciodată nu văzuseră vreo lumină adevărată. Niciodată. Zicând „niciodată", Augustin îi azvârlise lui Stéphane paharul în față. Apoi răsturnaseră masa şi spărseseră sticla. Augustin aproape că fusese fericit că-l dăduseră afară şi se pomenise pe şoseaua plină încă de răcoarea ploii şi-a furtunii.

Se bătuse aşa cum trebuie. Timp de două minute întregi, ceea ce era de-ajuns pentru onoare, ca şi pentru bucuria acelei linişti care urmă. Târguşorul Bercourt rămânea tăcut şi aproape pustiu spre sfârşitul acelei după-amiezi. Da, îi strigaseră să se ducă în ținutul lui, în Saumaie. Ce ştiau ei despre Saumaie? Mai întâi că nici nu era beat. Trei pahare de rubiniu, niciun strop mai mult. Niciodată nu băuse atâta. Dar în ziua aceea simțise cu orice chip nevoia celor trei pahare şi a încăierării care urmase, ca să-şi înece cumplita disperare amoroasă ce-l cuprinsese iar, pe nepusă masă. Lumina zilei... O luă pe stradă, merse destul de drept şi se duse să se aşeze în parc, chiar în fața farmaciei Soudret, dar nu pe bancă, ci pe un soi de stâncă falsă, în mijlocul unor tufişuri de *cotoneaster.* Crengile ude ale copacilor atârnau în mijlocul cerului pe deasupra acoperişurilor din Bercourt.

Prima oară când o văzuse pe Rosalie nu ştia cine e. Se scălda în râu. Picioarele cele mai pure care se pot închipui. O privise câteva clipe din frunziş, apoi fugise. Trecuse un an şi avusese fericirea să n-o poată uita.

Cât de complicată e viaţa. Augustin Sille era poştaş. Venea la Bercourt să ia corespondenţa şi să aducă scrisorile întregului ţinut Saumaie, care era alcătuit din trei sate înşiruite pe valea râului: Vivier, Hersigny şi Mauiterre. Rosalie Aumousse era învăţătoare la Mauterre. Chiar dacă era fată învăţată şi nu puteai ajunge uşor la ea, lui puţin îi păsa. Poate că oamenii din ţinut nu prea aveau consideraţie pentru ea. Unii ziceau că e cam uşuratică şi trăsnită. Minciună curată. După părerea lui, Rosalie trecea prin viaţă nutrind gânduri mult mai frumoase decât ale noastre. Niciodată nu încerca să-i vorbească, fericit şi cu glasul pierindu-i ori de câte ori o întâlnea din întâmplare, în afara alergăturilor lui. Şi ce i-ar fi putut spune? Că nu ştie să facă altceva decât să împartă corespondenţa din poartă în poartă? Rosaliei îi aducea ziare, cărţi şi, desigur, scrisori de dragoste. Uneori cotrobăia din nou prin geantă, ca şi cum la fund de tot ar fi lăsat o scrisoare adresată ei. Ea întreba: „Ce mai e? Vreun prospect? Vreo reclamă?” Şi el răspundea: „Nu, nimic, nimic. Mi s-a părut”. Apoi pleca, gândindu-se la o scrisoare pe care n-avea să i-o scrie niciodată. Niciodată.

În seara aceea se întorsese la Bercourt în afara obligaţiilor de serviciu. Uite aşa, ca să bea un pahar, ca să se certe, ca viaţa să fie încă şi mai goală decât e de felul ei. Degeaba era el un simplu poştaş stagiar, cerul şi copacii de pe cerul din Bercourt îl intrigau nespus. Oare vedea cu-adevărat acelaşi cer pe care şi Rosalie îl vedea? Clopoţelul de la farmacie răsună.

Treceau destule maşini pe strada dintre părculeţ şi farmacie. Dar clinchetul acela l-ai fi auzit şi-n timp ce bubuia tunetul. Un sistem de avertizare de pe vremuri, păstrat de domnul Soudret, aşa cum păstra şi străvechiul bocal cu apă verde din vitrină. Şi lui Jacques Soudret, fiu-său, îi plăceau vechiturile astea. Snobism. Lucra la Paris,

se ocupa cu cercetarea ştiinţifică; toţi o spuneau, nu fără admiraţie. Se întorsese de curând, ca să se ocupe de farmacie, pentru că tatăl se îmbolnăvise. Domnul Soudret era văduv şi n-avea ca ajutor decât o fetişcană nu prea descurcăreaţă,

Când clopoţelul răsunase, două doamne de treabă ieşiseră din prăvălie şi rămăseseră nemişcate pe trotuar, uitându-se una la alta.

În sfârşit, una din ele o trase pe cealaltă şi trecură strada apoi pătrunseră în părculeţ.

— Nu puteam să-ţi strig vestea-n gura mare, chiar, dinaintea farmaciei.

— Dar ce veste vrei să-mi dai? şopti cealaltă cu voce tremurătoare.

— Sunt ani de când lumea se întreabă dacă băiatul lui Soudret o să se însoare într-o bună zi. Treizeci de ani, curând împlineşte treizeci de ani. Aşa că închipuie-ţi... Dar promite-mi...

— O să se însoare?

— Taci. Încă de-acum două luni am mirosit eu ceva. Dar nu era de crezut. Un bărbat din Paris, îţi dai seama...

— Hai, spune-mi odată cu cine...

— Am vorbit cu vânzătoarea. O cunosc pe mititica asta. Poate c-a tras cu urechea pe la uşi. Ce mai încolo-n-coa, ştie. Am întrebat-o numai atât: „E-adevărat?” Şi mi-a răspuns: „Nici că se poate mai adevărat”.

— Ei, cu cine?

— Viviane... Viviane Aumousse!

— Viviane Aumousse! Ei da, şi de ce nu? O fată la locul ei.

— Cât se poate de la locul ei, deşi cei din Bercourt nu-i cunosc prea bine familia.

După care, cele două doamne de treabă trecură din nou strada ca să se ducă la economat. Augustin se ridică dintr-odată: „Viviane! Când *vor* afla”. Regretând că vorbise cu glas tare, se grăbi s-o ia de-a lungul trotuarului. Unde-şi lăsase bicicleta cu motor? O lăsa pe unde apuca, de fiecare dată când venea ca turist la Bercourt, şi se plimba mai întâi

prin oraş, prefăcându-se că nici prin minte nu-i trece să dea pe la cafenea. De ce să te crezi sclavul cafenelei?

Îşi găsi maşinăria în faţa negustorului de biţicluri, chiar la intrarea în târg, şi o şterse spre creste, cu toată viteza. Viviane... Trebuia să le dea de ştire şi celor din Saumaie. Fata locuia acum la părinţii ei, care se retraseseră într-o vilă la Bercourt, dar se ducea în fiecare săptămână la Hersigny, ca şi în celelalte sate, pe care le străbătea cu bicicleta.

De ce ţinea atât de mult la plimbările astea, de ce fiecare era fericit s-o vadă şi să-i vorbească, nimeni nu-şi putea explica. Niciun băiat nu-i făcea curte, deşi era gingaşă. Era, dacă vreţi, ca o ploaie de vară sau ca o zăpadă frumoasă. Un personaj aproape la fel de necesar ca poştaşul, cu toate că ea nu făcea curse regulate şi nici nu distribuia nimic. Rareori câte un comision pentru unul ori altul. O lua uneori pe lângă râu, până acolo, sus. În sfârşit, deşi nu era fiinţă mai simplă decât fata asta, exista parcă ceva în ea care te făcea să nu poţi îndrăzni, care te oprea să spui ceea ce *nu se cuvenea.* „Oricum, ciudată”, murmură Augustin urcând coasta.

Oamenii mai spuneau că Viviane va avea curând douăzeci şi cinci de ani şi că n-o să se mai mărite. Se vorbea într-o vreme că o să se călugărească, dar nici asta nu se potrivea cu cele ce credeau oamenii despre ea. Când se gândea la Viviane, Augustin aproape c-o uita pe Rosalie. Deşi nu exista nici cea mai mică asemănare între ele, Viviane, în ciuda timidităţii ei, era legată de cele mai neînsemnate lucruri ce ţineau de glie, în vreme ce surorii ei puţin îi păsa de toate astea. Viviane avea, dacă era să dai crezare unora şi altora, seriozitatea şi isteţimea aceea a copiilor, fiind hărăzită să iubească tot ce vedea, fiece cuvânt pe care-l auzea. Desigur că păstra şi-n clipele de nefericire, ca şi-n cele de fericire, aceeaşi privire limpede şi depărtată.

După creastă, drumul cel mare trecea printr-un platou. Spre stânga se adâncea o vale, a cărei existenţă n-o puteai bănui de-acolo, de sus, pentru că platoul era alcătuit din adâncituri şi ridicături. La cotul unei păduri se afla un drum îngust, iar după două sute de metri drumul ăsta cobora

dintr-odată spre Vivier, cel dintâi din satele ținutului Saumaie când veneai dinspre nord.

Stéphane şi Raoul aveau dreptate când ziceau că Saumaie era un ținut ca nealtele. Se întindea pe patru mii de hectare, de la izvorul râului până la o deschizătură între două pante prelungi, de pe înaltul cărora puteai zări marea şerpuire a apei. Toate aşezările erau atât de pitulate la pământ, încât trebuie în câteşitrele satele ca antenele de televiziune să fie înălțate cât mai sus. În afară de asta, puținătatea acelui şes părea menită unui anume soi de neorânduială, din cauza diversității pantelor, unde fâşiile netede alternau cu pâlcuri de brazi şi arțari, cu livezi şi tufe de măceş, pe toate suişurile şi scoborâşurile acelea verzi şi strălucitoare în plină vară. Spre sud începeau ogoare întinse, iar la răsărit se întindea o pădure mare, între Mauterre şi Hersigny.

După câte se spunea la Bercourt, oamenii din cele trei sate aveau o mentalitate ciudată. Care anume, nu se prea ştia. Poate din pricina aspectului atât de special al peisajului, care te îndemna să presupui o particularitate nedesluşită la locuitorii lui.

Augustin, după ce coborî coasta, se opri la Vivier, dinaintea băcăniei lui Maurille. Şi în clipa când un client ieşea pe uşă, strigă prin deschizătură:

— Ştiți vestea?

Vocea lui Maurille s-auzi mai de-aproape:

— Ce veste?

— Viviane o să se mărite cu băiatul lui Soudret.

— Viviane!

Două cumetre din dugheană strigară dimpreună cu Maurille. Patronul îl apucă pe Augustin de umeri:

— Ia uită-te la mine... Să-ți văd ochii. Da, pari să spui adevărul. De unde-ai aflat?

— Ştiu, zise Augustin.

— Nu se poate, nu se poate! repeta Maurille.

Cumetrele începură să se întrecă în exclamații. Augustin dădu fuga spre Hersigny.

O oră mai târziu, Eustache se căznea să împingă un viţel prin spărtura unui gard viu. Îl mână apoi pe tăpşanul care dădea în curtea fermei. Abia făcu câţiva paşi, că i se strigă din urmă:

— Eustache, adă-mi viţelul înapoi ori îţi pocesc mutra!

— O farsă nevinovată, dragă Gustave, răspunse Eustache.

Dar Gustave trecu şi el prin gardul viu:

— Şi rața pe care mi-ai şterpelit-o alaltăieri! Ca şi cum nu te-ai pregăti să urci viţelul în camionul negustorului, ce-o să treacă pe-aici într-un sfert de ceas. E în josul satului acum.

— Ţi-aş fi scos un preţ bun, îl încredința Eustache.

— Un preţ bun pentru mine? Ca şi cum n-ar fi intrat în buzunarul tău, ticălosule.

Eustache şi Gustave erau vecini, în partea de sus a Hersigny-ului. Ca aproape toţi cultivatorii din Saumaie, trăgeau folos de pe urma livezilor, a câtorva ogoare, a creşterii vitelor, fără să mai vorbim de unele parcele de pădure. Erau nevoiţi să muncească din greu dimpreună cu familiile lor şi se ajutau unul pe celălalt în orice ocazie, până într-acolo încât se asociaseră ca să cumpere un tractor.

Doi prieteni adevăraţi, jucându-şi necontenit farse, nu din lăcomie, ci din simpla plăcere de-a se împăca după vreo ceartă. Neîndoielnic că aveau gustul comediei. Poate tocmai manifestarea acestei trăsături se spunea că i-ar caracteriza pe oamenii din Saumaie. În orice caz, nu trecea lună fără ca unul din ei să găsească mijlocul de-a pune mâna pe păsările, ouăle ori uneltele celuilalt. Când se-apropia pârguitul cireşelor, se întâmpla ca Gustave, de cu zori, să culeagă un copac întreg de-al lui Eustache, iar pe urmă să susţină sus şi tare că numai graurii ciuguliseră tot.

— Cum să le pot eu culege pe toate? întreba Gustave.

— Poftim de arată-mi un singur sâmbure, riposta Eustache. Un sâmbure prins de coadă, aşa cum cad de obicei sub copac.

— Când cireaşa e răscoaptă, cade cu totul. Şi-apoi, anul ăsta sunt hămesiţi şi le înghit cu sâmburi cu tot.

— Am să te fac eu pe tine să înghiți sâmburi.

Se ciorovăiau aşa un sfert de ceas, până ce Gustave sau Eustache izbucnea în râs. Apoi se duceau să se cinstească frăţeşte cu un pahar de vin ori la unul, ori la celălalt, rumegând la o nouă farsă. Simțeau nevoia de farse ca de ploaie şi soare. Pentru că, desigur, făceau lumea ceva mai puțin de înțeles.

Şi totuşi povestea cu viţelul nu părea să se încheie într-un fel fericit. Gustave se înfuriase. De data asta nu se prefăcea. Pe măsură ce vorbeau, lucrurile luau o întorsătură tot mai proastă.

— Îți dau viţelul înapoi dacă-mi juri că-i al tău, spunea Eustache.

— Doar nu vrei să spui că... striga Gustave sugrumat de furie.

— Se întâmplă ca viţeii să treacă de pe-o păşune pe alta, susținea Eustache.

— N-am auzit în viața mea o minciună ca asta. Adineauri doar ai recunoscut că-i viţelul meu.

— Ba n-am recunoscut nimic.

— N-ai recunoscut nimic? Ascultă aici. Ai să-mi ceri iertare chiar în clipa asta, altminteri mă reped la tine.

— Iertare! se indigna Eustache. Eu, care sunt cinstea întruchipată.

— Nu vrei? Număr până la trei, spuse Gustave scoțându-şi vesta.

— Aşteaptă, spuse Eustache. E un lucru pe care tu nu-l ştii.

— Ce anume nu ştiu?

Gustave stătea ca pe ghimpi. Eustache îl privi o clipă, apoi îi dădu drumul:

— Viviane o să se mărite la oraş.

— La oraş? Viviane?

Gustave îşi puse vesta:

— Asta zic şi eu noutate... De unde-ai aflat-o?

— De-un ceas întreg numai de asta se vorbeşte în Hersigny. Şi cei din Mauterre trebuie să fi aflat până acum.

Dacă ai fi avut auzul ascuțit...

— Lasă asta, spune-mi cu cine.

— Cu băiatul lui Soudret.

Se duseră să se aşeze pe marginea băncii de ciment. Rămaseră multă vreme aşa, privind pe deasupra acoperişurilor din sat la pădurea şi păşunile scăldate în lumina soarelui ce scăpăta.

Se prea poate ca Jacques Soudret să fi fost mândria orăşelului Bercourt. Dar, chiar dacă oamenii păreau mândri de el, încă şi mai mândri se arătau de Bercourt, şi nu se mirau prea mult că oraşul lor produsese un asemenea subiect de elită. De altfel, cei din familia Soudret nu căutau câtuşi de puțin să se deosebească de ceilalți localnici, căci înainte de orice doreau să aparțină locului lor de baştină şi să rămână în strânsă prietenie cu toată lumea.

Jacques, doctor în ştiințe farmaceutice, şi având pe deasupra diverse alte diplome ştiințifice, pe cât se spunea, lucra într-un laborator din Paris. Publicase şi-o carte despre care ziarele vorbiseră. Venea la Bercourt din două în două săptămâni, servea uneori în farmacie şi, dacă e să spunem lucrurilor pe nume, era, ca şi tatăl său, stimat mai cu seamă pentru viața lui aşezată. Aparținea acelei categorii de cetățeni cu purtare aleasă, față de care n-ai niciodată nimic de zis. Notarul credea că e de datoria lui să dea asigurări că Jacques Soudret nu era, la urma urmelor, unul din acele genii a cărui inteligență poate trezi anume temeri, ci doar un om ca tine şi ca mine.

Singurul subiect de discuție în legătură cu acest tânăr cam tomnatic era înverşunarea lui de-a rămâne celibatar. Cu toate că frecventa familiile înstărite din Bercourt, unde ar fi putut întâlni o fată după placul inimii.

Oamenii se fereau să presupună că ar fi avut vreo legătură la Paris. Dar fiecare fu convins până la urmă că băiatul nu se putea însura decât cu cineva din oraşul cel mare. Convingerea aceasta se impuse cu atât mai mult cu cât se răspândi zvonul că în curând avea să ia în căsătorie pe fata unui profesor de la Facultate.

Dar se întâmplă ca bătrânul Soudret, chiar la începutul acelui an, să se îmbolnăvească. Fără să stârnească îngrijorare, boala, în ciuda eforturilor făcute de bolnav, îl împiedica cel mai adesea să se ocupe de farmacie. Domnul Jacques veni uneori să-şi petreacă o săptămână sau două la Bercourt, ca să aibă grijă de prăvălie. Apoi rămase din ce în ce mai mult. Dar fiindcă o ştergea la Paris de câte ori avea ocazia, şi totdeauna duminica, nimănui nu i-a trecut prin minte că s-ar putea stabili în ținut. Oricum, era limpede că n-ar fi renunțat la cercetările pe care le începuse. Dealtminteri, sănătatea tatălui părea să se îmbunătățească.

Tot pe-atunci, familia Aumousse vânduse moara în care locuia, lângă Hersigny, şi se instalase într-o casă oarecum în afară de Bercourt, pe drumul spre Launois. Una din fetele lor, Rosalie, era învățătoare la Mauterre, aşa cum am spus, în vreme ce Viviane stătea cu părinții. Aumousse-tatăl, deşi retras din afaceri, tot se mai ocupa cu vânzarea de terenuri, iar Viviane îl ajuta la ținutul scriptelor. Ar fi putut să-şi ia o slujbă de secretară şi să-şi câştige viața dar, pe cât părea, nu-i păsa de asta. Deseori bătea drumurile ori străzile din Bercourt. Uneori desena pe-o filă de carnet biserica ori gara, cu orologiile lor cele mari. Azi nu prea mai întâlneşti fete puțin dornice să-şi părăsească familia, şi totuşi există, şi nimeni, la Bercourt, nu-şi îngăduia s-o vorbească de rău pe Viviane pentru purtarea ei. Oamenii se gândeau că avea să-şi îngrijească părinții, acum bătrâni, iar mai târziu să le păstreze o amintire pioasă, de-a lungul unei întregi vieți fără complicații. Li se părea puțin probabil că va avea prilejul să se mărite.

Exista în ea o anume rezervă stranie. Viviane făcea cumpărăturile pentru familie. Intra în vorbă cu oamenii pe care-i întâlnea cu cea mai mare uşurință. Şi iată că tocmai această sinceritate manifestată față de toți încă din primele săptămâni ale venirii ei în târguşor îi făcu numaidecât s-o bănuie că ascunde ceva. Ca şi cum ar fi consimțit să le satisfacă tuturor curiozitatea, numai şi numai pentru a-i deruta. La drept vorbind, lumea se mira de blândețea ei şi

poate de o anume senzație de teamă, dezvăluită de zâmbetele pe care le schița. „O fată cât se poate de la locul ei, credeți-mă”, spunea întruna nevasta dirigintelui de poştă.

Se ştia despre ea că se plimbă des prin ținutul Saumaie, căci spunea cu dragă inimă noutăți de prin satele pe unde umbla. La Bercourt, dealtminteri, satele astea erau cât se poate de puțin cunoscute, dar lumea tot se interesa, pentru că totdeauna eşti curios să ştii dacă a picat grindină în cutare loc, dacă alegerile au pus în mişcare o aşezare măruntă, dacă un om de prin părțile acelea n-a scăpat sau a scăpat de la moarte în nişte împrejurări neobişnuite. O vreme, lumea s-a întrebat de nu cumva Viviane cunoştea vreun băiat din Saumaie, dar fata asta nu părea deloc făcută să se înfunde acolo, nici să se mărite cu un cultivator. „În afară de cultivatori, pe cine mai întâlneşti în Saumaie? Şi nici măcar din ăştia! Mai curând nişte cârpaci, de te întrebi din ce trăiesc.” Aşa spunea mereu patroana de la Cafeneaua Viitorului. În afară de Augustin, oamenii de prin părțile acelea veneau rar la Cafeneaua Viitorului, iar noutățile de la țară nu interesau pe nimeni. Şi-atunci ce să caute acolo Viviane Aumousse? În sfârşit, nimic comun între ea şi Jacques Soudret.

Viviane avu curând prilejul să se ducă la farmacie, dar Jacques Soudret la poştă o remarcase. Fata se arătă, de altfel, prea puțin binevoitoare față de el. Cum Jacques îi dăduse stiloul lui, pentru că nu putea scrie cu creionul acela legat de pupitru, Viviane îl refuză categoric şi fugi. Un gest destul de surprinzător din partea ei. Jacques nu scăpă prilejul să se intereseze de ea şi, altădată, intrară în vorbă la debit.

— Ați scăpat o monedă, îi zise el, ridicând banul.

Fata îi mulțumi cu bunăvoință şi Jacques se crezu îndreptățit să înjghebe o conversație. Ploua cu găleata.

— Tare urâtă vreme pentru umblat după cumpărături, continuase el.

Îl privi mirată şi zise:

— Îmi place ploaia.

Îi răspunsese pe un ton prietenos, ce arăta însă limpede că Jacques nu putea rămâne decât un necunoscut pentru ea, față de care nu-şi putea permite nicio familiaritate. Numaidecât îi întoarse spatele şi ieşi din prăvălie în potopul de-afară.

— Ar fi putut aştepta să stea ploaia, zise stăpâna debitului. O ploaie ca asta nu ține mult în martie.

Şi se întâlniră aşa, din întâmplare, de mai multe ori. Când se nimerea ca Jacques să fie cel care s-o servească la farmacie, Viviane se uita în altă parte. Într-o zi o întâlni la Hersigny.

Domnul Soudret-tatăl avea un frate la Hersigny, căruia i se spunea unchiul Athanase; era primarul satului şi, pe deasupra, surd de-a binelea şi pe jumătate orb. Domnul Soudret îi spunea întruna lui Jacques că ar trebui să se ducă să-i dea ziua bună unchiului. Când era mic, Jacques îşi petrecea vacanțele la Hersigny, dar de la zece ani nu mai dădu pe-acolo decât din când în când. De fiecare dată nu stătea mai mult de o oră în tovărăşia unchiului, care rostea o vorbă la cinci minute, vorbă ce n-avea nicio legătură cu cele ce i le spuneai. Lui Jacques îi păsa tot atât de puțin de el ca şi de ținutul Saumaie. O vizită la Hersigny era oarecum o corvoadă.

În sfârşit, într-o bună zi se repezise să-şi vadă unchiul, să-i asculte cuvintele hodorogite, să bea o cafea şi curând să spună că se cam grăbeşte. Înainte de-a se urca în maşină, îi făcu urări de sănătate bătrânului, al cărui spate lat îl privi o clipă în cadrul uşii ce părea nespus de strâmtă pentru uriaşul acela. În timp ce se întorcea, Jacques era frământat de contradicția aceea ce exista în făptura unchiului Athanase, dintre umerii solizi din care se răspândea o violență aparte şi bietele lui gângăveli. Se întreba dacă nu face rău că nu-şi dă osteneala să priceapă mai bine cele ce spune. Tot gândindu-se aşa, îşi îndreptă privirea spre ulicioara ce trecea prin fața bisericii, chiar în partea de jos a satului. Clopotnița nu se înălța nici măcar încă o dată pe

deasupra îngrămădelii de acoperişuri. În spatele bisericii, drumul dădea brusc în râu, după o cotitură neaşteptată. În clipa aceea Viviane se ivi la cotitură, împingându-şi bicicleta de-a lungul coastei. O aşteptă. Când fu la cinci paşi, zise:

— Poate că aici n-o să te împotriveşti să schimbi o vorbă cu mine.

Ea îl privi cu mirare.

— E careva bolnav în sat? întrebă.

— De ce să fie careva bolnav? Doar nu sunt doctor.

— Fireşte. Dumneata nu eşti doctor.

— Am urmat şi cursuri de medicină dar, până la urmă, m-am consacrat chimiei organice, şi n-aş prea îndrăzni să dau consultații.

— Prin sate, oamenii uneori apelează la sfaturile farmacistului.

Vorbea simplu, fără niciun gând ascuns.

— Vii des pe la Hersigny, zise el.

Viviane zâmbi:

— Vin, plec.

Apoi încălecă pe bicicletă şi urcă pe coastă, unduind ca o dansatoare, nemaipăsându-i de el.

Mai pe urmă, Jacques Soudret băgă de seamă că fata trecea prin fața farmaciei cam la două-trei zile o dată, către începutul după-amiezii. Îi veni ideea să se repeadă cu maşina pe drumul de pe creste, puțin după prânz, şi s-o aştepte în susul coastei, pe care ea n-o putea urca decât pe jos. Îşi gară maşina sub taluzul cel mare şi se plimbă încolo şi-ncoace.

Curând o văzu venind, ducându-şi bicicleta de coarne. Când se apropie, o salută şi-i zise:

— Întâmplarea...

Ea-l întrerupse numaidecât:

— Ce întâmplare?

O sinceritate indiferentă. Jacques nu fu în stare să găsească un cuvânt. Ea zâmbi şi vorbi, ca să-l scoată din încurcătură. Îi spuse că poate îl va vedea pe unchiul lui, Athanase, când va trece prin Hersigny.

— Îți place ținutul ăsta, observă el.

— E un ținut liniştit, îi răspunse. Te plimbi mult pe-aici.

— Mă plimb. Vremea e frumoasă.

— Dar îți place ploaia.

— Îmi place...

Un uşor accent pătimaş. Să-i fi plăcut într-atât singurătatea? Pe la țară totul e încă şi mai pustiu când plouă. După ce Jacques mai spuse câte ceva, fata plecă.

De două ori pe săptămână repetă „întâmplarea". Jacques o aştepta în susul coastei. Câteva cuvinte în trecere. Într-o bună zi, îl aşteptă ea. Jacques întârziase. Viviane îşi lăsase bicicleta pe taluz şi se aşezase pe borna kilometrică.

— M-ai aşteptat, spuse el sărind din maşină, nu fără grabă.

Fata nu voi să pretexteze că se oprise ca să-şi tragă sufletul. Zise:

— Veneai să mă vezi.

— Ți-ar fi părut rău dacă n-aş fi venit?

— Nu-mi pare rău după nimic. Dar nu voiam să te contrariez.

Oare-şi bătea joc de el? Fața nu-i zâmbea.

— Şi dacă ți-aş cere... continuă Jacques, urmându-i ideea că nu voia să-l contrarieze.

Atunci fata zâmbi:

— Nu-mi cere nimic.

Se ridică, îşi luă bicicleta şi plecă, aşa cum făcea de obicei, fără un cuvânt, fără un gest de rămas bun.

Şi totuşi, începând din ziua aceea, între ei se înfiripă ceva ca o înțelegere foarte pe departe. Acum îşi vorbeau pe stradă sau la farmacie fără nicio stânjeneală. Schimbau numai câteva cuvinte. Totdeauna fata părea să-i ghicească gândurile.

O dată Jacques o apucă de mână. Ea îşi lăsă mâna în mâna lui, ca în vis. Jacques încercă o linişte adâncă ce-l miră nespus.

În sfârşit, o întâlni la Hersigny. Urcară spre livezi. O strânse la pieptul lui. Nu i se împotrivi şi păru bucuroasă.

Dar curând se desprinse din strânsoare cu o îndemânare ce-l tulbură. Viviane nu încerca să-l seducă şi avea strania putere să pună capăt tandreței atunci când voia. În clipa când o atingea simțea o adevărată fericire, dar consimțea să se desprindă de cum fata o dorea. Ceea ce aproape că nici nu-i părea de crezut.

Căsătoria avu loc la mijlocul lui mai. Viviane la început refuzase. O purtare cât se poate de neconsecventă de vreme ce acceptase curtea lui Jacques cu sinceritate şi pasiune. I-o spuse pe şleau şi fata rămase tăcută, cu privirile pierdute, aşa cum i se întâmpla adesea. Părea că încearcă să întrevadă viitorul. Hotărâse oare dintr-un motiv tainic să nu se căsătorească? Dar nu părea deloc pradă stinghereli, ci mai curând că se lăsa în voia soartei. Un fel de-a fi pecetluit de ardoarea unei prietenii față de tot ce-o înconjura, ca față de lumina zilei. Jacques nu-şi putu reține unele cuvinte de revoltă. Viviane nu făcu decât să zâmbească şi curând îi spuse că nunta se va face când va voi el.

Nu se trăncănise nimic despre toate astea în Bercourt, pentru că nimeni nu ştia despre întâlnirile lor. A fost o surpriză, şi Soudret-tatăl se arătă la început nemulțumit. „Despre familie, nimic de obiectat", observă Jacques. „Nimic e un fel de-a spune, rămâne de văzut, rămâne de văzut", se înverşuna tatăl să tot repete. Un pretext ca oricare altul pentru a arăta că el avea o nemaipomenită experiență de viață. Se duseră să-i facă o vizită unchiului Athanase.

Unchiul cunoştea în amănunțime toată suflarea din Saumaie, iar familia Aumousse locuise multă vreme la moară, foarte aproape de Hersigny.

Le vorbi dezlânat, ca de obicei. Dar de când familia Aumousse locuia la Bercourt, trecea aproape neobservată şi se vedea numaidecât foarte limpede că nu era cazul să stărui prea mult asupra reputației ei.

— Viviane, da, Viviane, Viviane... repeta unchiul Athanase.

— Vorbeşte-ne despre cei din familia Aumousse, te rog, îi striga Soudret-tatăl.

— Viviane, repeta Athanase...

— Ei, ce e cu Viviane?

— Familia Aumousse... Nu are avere.

— Nu contează. Dar ce fel de oameni sunt? striga Soudret-tatăl.

— O să pleci din Bercourt... Împreună cu ea, spunea Athanase.

Jacques răspunse că la început o să facă naveta între Bercourt şi Paris. Auzind acestea, bătrânul îi ceru:

— Adă-mi bastonul... bastonul... să v-arăt.

Cum era pe jumătate orb, bătrânul nu putea merge fără să se ajute de baston. Se îndreptă spre uşă. Ieşi afară şi se opri drept în mijlocul drumului. Ceilalți doi îl urmară:

— Uite colo moara, zise Athanase... după copaci... Cerul... Cerul a văzut... multe schimbări... Totul se schimbă... Viața... Şi-o să se mai schimbe încă...

— Hai, spune, ce fel de oameni sunt cei din familia Aumousse? întrebă din nou Soudret-tatăl, dar ceva mai încet de data asta, de teamă să nu-i facă pe vecini să se-arate.

— Ce fel de oameni sunt? repetă Athanase. Ca toți oamenii din Saumaie... Când cunoşti ținutul Saumaie... I-au vândut moara lui Paralet... Pe un preț bun...

Asta a fost tot ce-au putut scoate de la unchiul Athanase. Când plecară, zise iarăşi: „Viviane, Viviane”.

— Ai dreptate, îi spuse Soudret-tatăl lui Jacques. O familie oarecare, aceşti Aumousse. La drept vorbind, ceea ce mă necăjea era tocmai asta, îngrijorarea ca nu cumva să se deosebească prin ceva de ceilalți. Dar de vreme ce ții la fată, nu văd de ce...

Desigur, făcură o vizită şi domnului şi doamnei Aumousse. Femeia era foarte ştearsă. Domnul Aumousse păstră un aer de neîncredere, în ciuda satisfacției pe care trebuie să i-o fi dat înrudirea cu o familie de vază din Bercourt.

Casa era modestă. Nu avea cameră de primire. Soudret-tatăl şi fiul fură primiți în sufragerie. Remarcară

sobrietatea unui mobilier foarte vechi. Existau şi unele piese foarte frumoase de faianță. „Unde or fi găsit toate astea?” se întrebă Soudret-tatăl. Domnul Aumousse îşi conduse vizitatorii în grădină. O uriaşă grădină de zarzavat pe care o săpa şi-o cultiva fără ajutorul nimănui. Le arătă spalierele, mugurii ce stăteau să dea în floare pe crengi, scândurile pe care aveau să fie puse legumele neobişnuite, crosne şi patate, ca şi geamurile serelor unde creşteau tot felul de plante. La capătul aleilor, câteva flori precoce. Dar de-a lungul casei creşteau ciulini uriaşi, care nici nu ajunseseră încă la maturitate. „De ce-o fi lăsând toți ciulinii ăştia?” se întreba Soudret-tatăl.

Căsătoria avu loc în luna mai. Tinerii căsătoriți făcură o călătorie care ținu nici mai mult nici mai puțin decât trei zile, deoarece domnul Soudret nu se simțea bine şi trebuia să se ocupe cineva de farmacie. Rămaseră o lună la Bercourt, apoi domnul Jacques închirie un apartament la Charleville, aşteptând clipa când să poată locui la Paris fără prea mare cheltuială. El se ducea la Paris în fiecare săptămână, dar îşi petrecea cele mai multe zile la Bercourt, întorcându-se numai seara la Charleville, de unde Viviane nu se clintea. În cele din urmă, se răspândi zvonul că Viviane îşi părăsise soțul.

Fusese ceea ce se cheamă o nuntă frumoasă. Mulți oameni din Saumaie asistaseră la slujba de la biserică şi fuseseră poftiți la un prânz cu numeroşi meseni, în Palatul Poştelor. Se gândiră o clipă că prezența acelor oameni de la țară va duce la o veselie oarecum zgomotoasă, că vor cânta. Nimic din toate acestea nu se întâmplă. Se arătară cu toții desăvârşit de demni şi de gravi. Eustache şi Gustave, ca atâția alții, se simțeau la largul lor în hainele de sărbătoare şi cât se poate de firesc grijulii să-şi tempereze cuvintele, ca să nu se facă de râs față de persoanele cele mai simandicoase din Bercourt. Rosalie, sora Vivianei, a fost mai cu seamă remarcată pentru că se îmbrăcase într-o rochie strălucitoare, dar purtarea ei era deosebit de cuviincioasă.

Cei din familia Aumousse arătau un respect distant față de Jacques şi de Soudret-tatăl. Aveai impresia unei comedii bine jucate, dar totdeauna se întâmplă aşa la ceremoniile de felul acesta. În asemenea ocazii, dacă nu te dezlănțuieşti, te ții rezervat. Nu există cale de mijloc. Cel puțin asta era părerea doamnei de la Poduri şi Şosele.

Zilele următoare nu făcură decât să confirme această demnitate inspirată de personalitatea domnului Jacques. De cum se însură, considerația pe care lumea o nutrea pentru el se înstăpâni într-un mod de nezdruncinat, adică justificat, aşa cum se întâmplă în provincie, din pricina satisfacției ce-o încerci de-a te afla în prezența unor persoane a căror viață va fi mereu desăvârşit de curată şi fără ascunzişuri. Viviane se dedică grijilor gospodăreşti şi servi şi ea în farmacie în zilele de târg. La început domnul Jacques nu părăsi deloc magazinul. „Dar cercetările dumitale...", era întrebat. Răspundea că puteau să aştepte. Rareori ieşea cu Viviane, la câte-o plimbare cu maşina, duminica. Li se întâmpla să treacă prin Saumaie şi să-i facă unchiului câte-o vizită, apoi curând se îndreptau spre pădurile din nord, unde Viviane culegea câteva flori.

Era pe la mijlocul lui iunie când un eveniment neobişnuit veni să le tulbure traiul. N-ar fi fost cu putință să nu ții seamă de el sau să-l ascunzi, ceea ce Jacques încercă să facă. Dar cu acest prilej, în ciuda bunăvoinței oamenilor, un fel de otravă păru să învenineze atmosfera din Bercourt. În clipa aceea închirie Jacques apartamentul din Charleville, unde Viviane se ferecă, pentru a spune aşa.

Povestea e că se descoperise escrocheria bătrânului Aumousse. Poate că oamenii forțară un pic lucrurile dar, cum Aumousse era de fel din Saumaie, i se puseră în cârcă cusururile misterioase ale unui ținut față de care el nutrise totdeauna un oarecare dispreț. „O poveste cum nu se întâmplă decât în Saumaie", spuneau oamenii fără să le pese dacă aveau sau nu dreptate.

Bătrânul Aumousse, contra unei rente viagere, cumpărase de curând o mare grădină şi câteva hectare de

fâneață ce aparțineau unui om foarte în vârstă şi aflat la mare cinste, care fusese dintr-odată fulgerat de moarte. Fireşte că familia acestui domn Mercaux, un fost negustor din Mézières, strigase în gura mare. Chiar dacă domnul Mercaux nu avea niciun descendent direct, de nepoți nu ducea lipsă. Unul dintre nepoții aceştia era consilier general, ceea ce nu făcea decât să înrăutățească lucrurile. Oare cum de izbutise Aumousse să treacă peste familie iar bătrânul să accepte pensia aceea viageră, pe care dealtminteri notarul îl sfătuise să n-o primească? Însemna că Aumousse umblase cu vicleşuguri, că îl făcuse pe bătrân să n-aibă încredere în nişte rude care veneau să-l vadă când şi când, şi-l speriase c-o s-ajungă să-şi vadă economiile scăzând, din pricina instabilității financiare.

Oamenii nu băgaseră de seamă manevrele lui moş Aumousse, ceea ce-l făcea încă şi mai suspect. Pe deasupra, lumea îl bănui că puțina lui avere şi-o dobândise prin multe alte operațiuni de felul acesteia. Niciodată nu făcuse vreun târg în Saumaie. Numele lui stârnea bănuială, se spunea, în satele aflate la sud de râu. Cum altfel să fi izbutit să realizeze profituri cu pământurile sărăcăcioase pe care le avea pe lângă Hersigny? Nu-i aşa că nimeni nu se gândise vreodată la asta? Deîndată ce-un om se arată a fi mai presus de posibilitățile lui, fără să încerce a-i duce de nas pe ceilalți, lumea îl laudă pentru că a ştiut să se descurce. Dar dac-ai vrea să te uiți mai de-aproape...

Pe scurt, chiar dacă cei din Bercourt țineau să respecte familia Soudret, un soi de dezaprobare o întină şi pe Viviane, a cărei purtare dintotdeauna intrigase lumea. Ipocrizia familiei Aumousse părea cu atât mai revoltătoare cu cât se înrudiseră cu nişte oameni de-o probitate exemplară. Cine era Viviane asta?

Soudret-tatăl tuna şi fulgera. Pentru Jacques, care nu-şi închipuise niciodată că asemenea cleveteli s-ar putea auzi şi pe seama lui, lovitura fu destul de cruntă. Niciodată n-avusese prilejul să se afle într-o situație asupra căreia să stăruie cea mai neînsemnată bănuială de necinste. I se

părea că viața nu poate fi altfel decât foarte netedă. Dacă Aumousse s-ar fi dovedit a fi un ucigaş ori un hoț, ar fi admis faptul mult mai uşor. Dar era vorba de o tranzacție cât se poate de normală, în care intraseră nişte calcule necurate ce stârneau bănuieli tulburi şi cu atât mai îndreptățite. Jacques Soudret, când auzi cele dintâi vorbe, n-avu altă idee decât să scormonească adânc în rană.

O întrebă mai întâi pe Viviane, cu toată drăgălăşenia posibilă:

— De ce nu mi-ai spus?

— Ce să-ți fi spus?

— În fine, poate că le-ai auzit şi tu la farmacie pe cumetrele alea care nu mai contenesc să sporovăiască pe înfundate şi să-ți bârfească familia.

— Oamenii vorbesc. Vorbesc...

Pe cât se părea, Viviane avea impresia că lucrul ăsta se-ntâmplă în mod obişnuit.

— Dar nu vă puteți lăsa învinuiți aşa. Trebuie să-l vezi pe tatăl tău, să-i spui să renunțe la afacerea asta. Lucrurile trebuie aduse pe calea cea dreaptă.

— Ce lucruri? întrebă Viviane.

Ea nu voia să ştie nimic despre povestea asta.

— În sfârşit, dacă mi-ai fi spus, reluă Jacques, dacă mi-ai fi spus că tatăl tău face afaceri de felul ăsta, l-am fi ajutat să găsească nişte mijloace de existență mai curate.

— Mijloace de existență mai curate, şopti Viviane ca în vis.

— Şi acum îl mai putem ajuta, cu condiția să revină asupra anumitor procedee.

Acest ultim cuvânt o jigni. Îi dădură lacrimile.

— Hai, explică-mi. Oare nu înțelegi că un om are nevoie ca viața lui să se bucure de-o anumită corectitudine? Bineînțeles că tu n-ai nicio vină, dar nu putem trece cu vederea cele ce privesc familia ta. Eu şi tatăl meu dorim din suflet să dregem lucrurile, şi-o să punem banii de care va fi nevoie.

Ar fi dorit ca, fără să-şi dezică dragostea pentru ai ei, Viviane să-i mărturisească faptul că totdeauna fusese

necăjită din pricina felului în care se tranşau afacerile în casa lor. Se spunea că îşi ajută tatăl în vânzarea şi cumpărarea de bunuri. Un negoț mărunt, desigur, dar era la curent cu cele mai neînsemnate demersuri. De ce nu recunoştea toate astea? Oare şovăise să se mărite cu el din cauza acestor afaceri care nu-i erau pe plac?

Se străduí să-i explice toate astea. Îi spuse că evitând exagerările, trebuia ca pe viitor să nu se mai petreacă şi alte treburi asemănătoare care s-o mâhnească la fel de mult ca şi pe el.

Conversaţia aceasta avea loc în grădină. Viviane se mulţumea să spună: „Da... Fireşte... Nu ştiu... Nu pot...” Cu un gest maşinal apucase măciulia unui ciulin care scăpase atenției grădinarului. Începu să sufle în semințele înaripate. Le privi luându-şi zborul şi se uită apoi la Jacques, zâmbind. Un zâmbet de copil. Ce era de făcut? Jacques luă hotărârea să se poarte cu ea ca şi c-un copil:

— Ascultă-mă, Viviane, n-am să-ți mai pomenesc despre asta. Oricum, tot ne mutăm la Paris de cum tatii o să-i meargă mai bine cu sănătatea. Până atunci o să locuim la Charleville şi n-o să te mai necăjească nimic.

Ea îi luă mâna fără să spună ceva, iar Jacques simți o mare linişte. De cum îşi retrase mâna, se uită la faţa ei drăgălaşă. Un copil, poate, dar cu toate vicleşugurile pe care le au copiii. Privirile astea oarecum pierdute. Ciudată nevinovăție...

O părăsi brusc. După două zile se instalau amândoi într-un apartament mobilat din Charleville.

Jacques se duse la unchiul Athanase. Voia să ştie felul în care se purtase Aumousse pe vremea când locuia în Saumaie. Se întâmplă pe la țară ca un om să aibă tot timpul o faimă cât se poate de proastă şi ca, într-o bună zi, după ce l-au lăsat multă vreme în pace, ceilalți să sară pe el. Îl muncea gândul că trebuie s-o salveze pe Viviane de amenințarea acelei poveşti urâte. Dar mai cu seamă Jacques era hotărât să repare, oricare ar fi fost prețul, pierderile pe care bătrânul Aumousse le-ar fi putut pricinui altora.

Îndreptându-se în goană cu maşina spre Hersigny îşi spuse că se ambala de pomană. Neputând concepe decât o purtare ireproşabilă din partea unui om, orice abatere îl indigna. Poate că n-ar fi trebuit să-şi aplece într-atât urechea la bârfele din Bercourt. Dar unchiul, cu vorbele lui truncheate, răsuci fierul în rană. La cele dintâi întrebări pe care Jacques i le puse, bătrânul repetase simplu: „Viviane... Viviane...” După o convorbire destul de nelămurită care ținu un ceas, bătrânul sfârşise prin a spune ceea ce toată lumea ştia în Saumaie.

Aumousse... se trăgea dintr-o familie foarte săracă... Părinții, împletitori de coşuri dintr-un târg pe malul apei... Aumousse împletise şi el coşuri la început. Se însurase devreme... Două fete foarte frumoase... Îmboldit, desigur, de ambiția de-a le căpătui. Încheiase fel de fel de afaceri... În timpul războiului, sub ocupație... Mobile părăsite, la cheremul primului venit... Izbutise chiar să fure şi din stocurile armatei de ocupație... Făină... Alimente... Cumpărase moara şi ceva pământ... Dar fără să poată trăi pe picior mare... Şi-atunci alte afaceri... Ce fel de afaceri?... Indiferent ce.

Unchiul Athanase se mărginise să spună: „Indiferent ce”. Ceea ce poate că presupunea cine ştie ce fel de şantaje. Jacques nu izbuti să afle nimic. Erau desigur lucruri ce nu puteau fi rostite, deoarece compromiteau anumite persoane.

— Ținutul ăsta Saumaie e un fel de junglă, după câte înțeleg, strigase Jacques.

— Începi să ții la el, spuse unchiul.

— O junglă, repetă Jacques.

— Peste tot e junglă, zicea bătrânul.

— Şi poate că ții şi la Aumousse, te pomeneşti.

— Viviane... Viviane... şoptea unchiul.

Pe scurt, Aumousse era un ticălos, şi pe deasupra mai era o afacere de-a lui despre care nimeni nu sufla o vorbă, nici unchiul, nici nimeni altcineva din Saumaie. De ce? Jacques plecă numaidecât, regretând că nu poate trânti uşa, pentru că stătea larg deschisă spre soarele frumos de vară.

Tocmai lumina aceasta a verii o contemplă Jacques în timp ce-şi conducea maşina încet pe drumul ce dă în şoseaua națională, pe platou.

Fireşte, singura soluție era să fugă şi să se stabilească la Paris, departe de toate trăncănelile astea. Dar nu mai înainte ca tatăl său să se-nsănătoşească. În orice caz, Jacques nu va putea niciodată să înghită nici reproşurile celor din Bercourt, nici reticențele unchiului, nici necinstea familiei Aumousse. La urma urmei *cine* era Viviane? Ce făcea întruna prin Saumaie, înainte de-a se mărita?

În fiecare seară, când o vedea la Charleville, Jacques se străduia să uite toată povestea aceea. În timpul zilei Viviane se plimba cu bicicleta şi nu părea deloc să se plictisească. Îi vorbea despre cele ce văzuse în oraş sau prin satele din împrejurimi. Şi-atunci el uita cu totul de Bercourt şi trăncănelile de-acolo.

Rămânea tare mirat de simplitatea Vivianei. Se purta cu ea aşa cum te porți cu un, copil, aşa cum se hotărâse să facă. Dar nu izbutea cu-adevărat să-i pătrundă gândurile. Ar fi trebuit, aşa credea, să-i pară rău că se îndepărtase de Bercourt şi de Saumaie. Atunci de ce răbdarea aceea radioasă?

— Să fim bine înțeleşi, îi spuse Jacques într-o zi, te iubesc mai mult decât orice pe lume. Aş vrea să nu-mi ascunzi nimic din ceea ce te frământă. Regreți ținutul Saumaie? În sfârşit, indiferent ce mi-ai spune, ar fi pentru mine o adevărată fericire, orice ar fi, înțelegi, orice ar fi.

Ea zâmbea, răspunzându-i:

— Tu eşti un savant.

— Oare asta te încurcă? Ştii, nu-mi place să complic deloc lucrurile. M-am gândit că e mai bine să ne mutăm din Bercourt, şi pentru tine, şi pentru mine. Am luat hotărârea asta într-un fel cam pripit, ca să punem capăt la tot. Dar am hotărât să ascult orice ai vrea să-mi spui.

Viviane zâmbi şi tăcu. Apoi zise:

— Nu putem înțelege totul.

— Ce nu înțelegi? Ce nu înțeleg eu?

Ea înălță din umeri:

— Nimic, nimic.

Veşnic purtările astea copilăreşti.

Soudret-tatăl avu ocazia să trăncănească cu un învățător din Bercourt. Acesta o cunoscuse pe Rosalie Aumousse, deoarece cu doi sau trei ani mai înainte făcuse un stagiu într-o şcoală unde ea însăşi era stagiară, la Aigly, un târguşor de pe vale.

— La optsprezece ani, avea foc în vine, spunea omul, şi lumea trăncănea pe seama ei la Aigly. N-aş putea spune că ducea o viață nelalocul ei, dar ce-i sigur e că făgăduia să fie aşa. Cred că nici în Saumaie n-are o reputație mai bună. Mai curând lumea se teme de ea.

Jacques, informat de tatăl său despre amănuntele astea, nu se putu împiedica să nu strecoare o aluzie, într-o seară, la cină, față de Viviane.

— Sora ta te îngrijorează întrucâtva? o întrebase el.

— În legătură cu ce?

— Trebuie s-o fi văzut des, pe când te duceai prin Saumaie. De când te-ai măritat eşti departe de ea. Nu ți-e urât?

— Nici vorbă, doar o văd mereu, zise Viviane.

— N-am vorbit cu ea decât câteva clipe, în timpul prânzului de nuntă. Mi s-a părut că are o fire foarte diferită de-a ta.

— Ne-am înțeles totdeauna cât se poate de bine.

— Te plictiseşti pesemne fără ea. Vrei s-o poftim pe la noi?

— Poate mai târziu, răspunse Viviane.

— De ce nu acum?

Jacques îşi dădu dintr-odată seama că vorbele lui puteau părea perfide. Viviane ştia, desigur, că sora ei nu era uşă de biserică. Putea ține la ea fără s-o aprobe. Atunci de ce nu mărturisea că nu aprobă purtarea Rosaliei? Nu se putu împiedica să nu taie în carne vie, după obiceiul lui, ca să vorbească pe şleau şi să fie, în sfârşit, drept.

— Se vorbeşte mult pe seama ei, pe cât se pare. M-am gândit că asta te-ar putea necăji. Ştii, vreau ca între noi să

nu existe nici cea mai mică neînțelegere în legătură cu asta, ca şi în legătură cu tatăl tău. Cred că te simți stingherită față de mine, că ții pentru tine unele gânduri. Între noi, totul trebuie să fie limpede.

— Totul e limpede, zise ea dintr-odată pe un ton aprig, care-l surprinse.

Tocmai felul ăsta al lui de-a înlătura toate ascunzişurile posibile, în loc să-l apropie de Viviane, mărea distanța dintre ei. Şi chiar de n-ar fi adus vorba despre lucrurile astea, tot ar fi existat între ei familia Aumousse, precum şi zvonurile inadmisibile care circulau pe seama ei. Trebuiau să plece la Paris cât mai repede cu putință.

Viviane părea din ce în ce mai supusă față de Jacques. Ca şi cum ar fi trebuit să admită o inferioritate acceptată odată pentru totdeauna. Iar el nu putea îndura una ca asta. Dacă Viviane într-adevăr nu era o fățarnică, înseamnă că rumega un gând pe care el nu-l bănuia. Adesea îşi privea mâinile. Jacques i le cuprindea în mâinile lui şi totdeauna resimțea o mare linişte, însoțită de-o anume tristețe. Ca şi cum mâinile acelea ar fi păstrat o curățenie ce nu se afla şi-n gândurile ei. Ceea ce Jacques simțea era o şi mai adâncă dragoste. Mâinile, trupul ei atât de viu...

Către sfârşitul lui iulie, Jacques se strădui să se întoarcă la locuința lor din Charleville cât mai repede, fără s-o poată înştiința şi pe Viviane, pentru că faptul depindea de clientelă şi de boala capricioasă a tatălui care, deşi-i spunea că se simte mult mai bine, obosea foarte repede. De cum sosea, o întreba: „Cât e ceasul?”, ca pentru a însemna bucuria de-a se afla cu ceva mai devreme alături de ea. Viviane se uita la pendulă, zâmbea şi spunea: „Nu-i târziu”. Părea străină de mersul timpului.

Odată, Jacques sosi pe la ora trei. N-o găsi. Probabil se dusese să se plimbe. Aşteptă. Se făcu şapte şi tot nu veni. Coborî şi o întrebă aşa, într-o doară, pe băcăniță, care-şi avea prăvălia la parterul casei. Femeia ieşea des din magazin ca să servească fructe din lădițele aşezate pe tarabă.

— Nu cumva ați văzut-o din întâmplare pe soția mea în

după-amiaza asta?

— Doamna Soudret... Nu, domnule Jacques, nu în după-amiaza asta. Ştiți, n-o pândesc.

— Dar nu despre pândă e vorba, spuse Jacques râzând.

— Am zărit-o însă dimineața, împreună cu un domn, pe când trecea strada.

Jacques păli.

S-au urcat într-o maşină, care-i aştepta de partea cealaltă a străzii.

— Ce fel de maşină?

— Zău dacă ştiu să vă spun. O maşină mare, în orice caz.

— Un taxi?

— Nu ştiu.

— Vă mulțumesc. Sunt sigur că nu vor mai întârzia mult, spuse Jacques.

Urcă în casă. Deschise dulapul. De data asta putu să constate că Viviane luase o valiză cu lucrurile ei.

Nici în noaptea aceea, nici în zilele următoare Viviane nu apăru. Zadarnic căută Jacques vreun bilet în care să-i fi dat explicații în legătură cu plecarea.

Lui Jacques nu-i venea să creadă că nevasta îl părăsise ca să fugă cu un amant, dar adevărul sărea în ochi. Ceea ce ar fi explicat rezerva şi purtările bizare ale Vivianei. Se prea poate să fi avut vreo legătură cu un băiat de care să se fi despărțit şi care dintr-odată se întorsese. Ceea ce ar fi explicat refuzul ei de-a se mărita, ca şi faptul că mai apoi acceptase brusc, totul având drept motiv dorința de-a uita cine ştie ce dragoste cu neputință de împărtăşit. Supunerea, timiditatea, purtarea copilărească exprimau regretul de-a fi făcut pasul acela, pe când la puțină vreme mai apoi *celălalt* îşi făcuse apariția nesperată.

Jacques hotărî încă din prima seară că lucrurile aşa stăteau şi că avea să facă în aşa fel încât nimeni să nu afle nimic. Dar când a doua zi după-amiază se întoarse la Bercourt, înțelese că lumea ştie. Cum de era cu putință? Tatăl îi dădu vestea că Viviane fusese zărită prin Saumaie

chiar în zorii acelei dimineți. Şi cine-o zărise? Nu era chip să limpezească nimic. Cei care dăduseră isonul fuseseră clienții de la Cafeneaua Viitorului, la ora aperitivului, semănând ca o dâră de pulbere.

— Viviane e liberă să se plimbe, observase Jacques.

— Lumea e sigură că te-a părăsit. Cred că se cuvine să fii sigur cum stau lucrurile, răspunse tatăl.

— Sunt încredințat că cei din familia Aumousse nu sunt străini de toate bârfele astea, adăugase Jacques.

— Sincer vorbind, e mai bine să punem pentru totdeauna lucrurile la punct. Eu unul mă aşteptam la una ca asta, cu toate că aş fi dorit să mă înşel.

— Da, a plecat, mărturisi Jacques în cele din urmă. Ieri dimineață. Dar trebuie ca totul să fie cât se poate de limpede şi să am o explicație cu ea.

— N-o s-o mai vezi, spuse tatăl.

— Am să mai aştept puțin, pe urmă am să mă duc la familia ei. Sunt îndreptățit să cer unele lămuriri. Va trebui să divorțez...

— Familia ei! exclamă tatăl.

Jacques petrecu două zile la Charleville. Rămase ceasuri în şir în locuința lor, unde se îndeletnici cu lucrări începute mai de mult, cercetându-şi notele cu un sânge rece care-l uimi. Nu resimțea decât un sentiment de revoltă. Făcuse totul ca să aibă o viață fericită de familie, oferindu-i Vivianei prilejul să-i vorbească prietenește. Dacă s-ar fi dovedit cât de cât sinceră, poate că s-ar fi priceput s-o oprească de la nebunia aceea. Viviane era pradă celor mai primejdioase sentimente. În sfârşit, nu avea nimic comun cu el şi era inutil să se mai gândească la ea de-acum înainte.

Se duse la familia Aumousse. Tatăl îl întâmpină pe pragul uşii, fără să-l poftească înăuntru.

— Trebuie să-ți vorbesc, îi spuse Jacques.

— Ei bine, vorbeşte, i se răspunse.

— Ai aflat cu siguranță că fiica dumitale m-a părăsit pe nepusă masă. Trebuie să ştiu unde se află, ca să am unde-i trimite actele de divorț.

— N-am vazut-o pe Viviane în ultimul timp, răspunse tatăl.

— N-o să-mi spui că nu eşti la curent. Toată lumea vorbeşte.

Doamna Aumousse se ivi în fundul antreului şi-l rugă pe Jacques să intre în sufragerie. Îl încredința că nici ea, nici soțul ei nu aveau nimic să-i comunice.

— Nu mă îndoiesc că dintotdeauna ați trăit în minciună, strigă Jacques. Nu pe Viviane sunt supărat ci pe voi înşivă, pentru că ați învățat-o să se plece dincotro bate vântul, urmându-şi propriile porniri sau interese. Pun prinsoare că acela pe care l-a urmat are o situație mai bună decât a mea.

Se gândea că astfel va provoca un răspuns la fel de pătimaş, care să clarifice situația.

— De ce nu? zise simplu domnul Aumousse.

— Aşadar, dumneata ştii.

— Nu prea ştim mare lucru, şopti doamna Aumousse.

— De ce nu? spuse iarăşi tatăl. Doresc din inimă să fie vorba de cineva care să nu ne disprețuiască aşa cum faci dumneata. Eşti un om cum nu se poate mai onest, domnule Soudret. Ai noroc. Pe când noi n-avem norocul ăsta. Poate că nici Viviane nu-i atât de norocoasă. În orice caz, trebuie s-o fi speriat cu aerele dumitale de superioritate. Numai dumneata eşti de vină.

Jacques ridică din umeri şi părăsi casa. Oamenii ăştia care umblau cu ascunzişuri nu se gândeau decât să-i pună lui în cârcă toată vina şi să găsească un pretext ca să-l înfunde.

Întorcându-se la farmacie, tot mormăia: „Ai avut norocul, norocul...” Se grăbi să se ducă să servească în magazin. O doamnă în vârstă dori o cutie de pastile şi el i le dădu.

— Ce mai face doamna Soudret? îl întrebă ea.

Fără să-şi dea seama de gesturile lui, Jacques căută primprejur ceva cu care s-o ucidă pe bătrână. Stătu la îndoială dacă să-i azvârle în față conținutul unui flacon de amoniac, apoi îi întoarse spatele şi privi afară, prin vitrină. Daliile din scuar se clătinau în bătaia vântului. Un legănat

nostalgic, căruia îi răspundea, aşa i se părea, un cântec sau o voce-n depărtare.

— Mă duc la Charleville, îi strigă tatălui său. Mai ai nevoie de mine în seara asta?

— N-am nevoie de nimic.

Când sosi la Charleville, primul lucru pe care-l făcu fu să scape de proprietăreasă, care avea şi ea locuinţa tot acolo.

— Am găsit în sfârşit unde să stăm la Paris, îi spuse el. Soţia mea s-a dus să pregătească instalarea noastră acolo.

Sus la el în apartament îşi trecu vremea făcând pachete. Avea şi câteva cărţi pe care se duse şi le vârî numaidecât în portbagajul maşinii. O s-o şteargă dis-de-dimineaţă şi-o să treacă prin Bercourt.

După ce luă această hotărâre avu o senzaţie de libertate, ca şi cum ar fi plecat în vacanţă. Gata cu bârfa şi complicaţiile. Desigur, întâi va aştepta ca Viviane să dea un semn de viaţă, în cazul când o explicaţie i s-ar fi părut necesară. Dar n-ar fi fost decât un simplu act de onestitate din partea lui. Totul fusese spus.

Fără-ndoială o regreta pe Viviane, şi n-avea cum să nu simtă supărare. Dar încă din prima clipă îşi dăduse seama că şi-o închipuise cu totul altfel decât era, încât trebuia să se considere mulţumit văzându-şi iluziile prăbuşindu-i-se. Viaţa alături de femeia aceea ar fi devenit curând de neîndurat.

Cină la restaurant şi se întoarse să se culce. Dormi destul de bine şi se trezi când se revărsa de ziuă. Înainte de-a pleca se uită prin toate colţurile să vadă dacă n-a uitat ceva. Sfârşi prin a zări pe pervazul unei ferestre o oală cu flori pe care Viviane le luase cu rădăcină cu tot de pe câmp, apoi le pusese acolo. Erau nişte ahilee mari, roze. Iubea pătimaş florile, iar pe astea mai mult decât pe oricare altele.

Deschise fereastra. Tot pe pervaz zări şi o pană de gaiţă de culoare albastră. Viviane aduna şi penele pe care le găsea. Îi plăceau toate păsările, dar mai presus de orice sticleţii. Pe când se pregătea să apuce pana de gaiţă, o răbufnire de vânt o luă. O privi cum coboară, plutind de-a lungul etajelor. Apoi

se uită din nou la flori şi întinse mâna să rupă una.

— Nu, rosti atunci cu glas tare, începi să te înduioşezi de-a binelea.

Nu putea suferi ceea ce i se părea că ține de drăgălăşenii înduioşetoare. Desigur, nu criticase niciodată slăbiciunea Vivianei pentru flori şi păsări. O copilărie – asta i se părea a fi. Dar în realitate era cu mult mai grav: o deformare a gândirii, un trucaj ce favoriza o slăbiciune înnăscută. Se măritase, iar acum se întorsese la o veche dragoste ca să-şi satisfacă mai curând sensibilitatea ei afectată decât o pasiune.

Când maşina se năpusti pe drum, fu de-a dreptul fericit. La Bercourt nu se opri decât atât cât să-i împărtăşească domnului Soudret hotărârea luată, aceea de-a reteza totul din rădăcină şi de a-şi continua cercetările la Paris.

— Faci cum nu se poate mai bine, îl încredința tatăl. M-am înzdrăvenit de-a binelea.

— Ah! Ce ți-e şi cu căsătoriile astea moderne... murmură un client bătrân în colțul tejghelii.

Capitolul II

Complicaţii rustice

LUNA AUGUST LA PARIS NU I SE păru deosebită față de celelalte luni. Nu-i păsă câtuşi de puțin de liniştea relativă ce domnea pe străzi. Închirie o cameră într-un hotel cunoscut, nu departe de Sena, şi se interesă de posibilitatea de a-şi continua cercetările într-un laborator. Izbuti să găsească un confrate care, ca şi el, prefera să lucreze în august.

— Şi nevastă-ta? fu întrebat.

— E la țară. Eu trebuie să câştig ce-am pierdut. Am stat prea mult în provincie, anul ăsta.

Se scurseră trei săptămâni, timp în care nu-şi întrerupse lucrul decât pentru mese şi somn, după ce o parte din noapte şi-o petrecea uneori citind reviste ştiințifice în cameră.

Viviane nu mai exista. Nu primi nicio veste din parte-i, fie şi indirect. Tatăl său, în scrisori, nu-i vorbea de nimic. Jacques nu-şi putea închipui că ar mai avea nici cel mai neînsemnat prilej s-o întâlnească. Fără îndoială că tocmai în virtutea acestei absențe definitive, într-o zi, pe la sfârşitul acelui august, i se păru dintr-odată că Viviane merge alături de el, pe stradă, ca o străină. O clipă… apoi ceva mai târziu, după ce-şi cumpără țigări de la un debit şi se întoarse, pentru a spune astfel, spre ea, simțind de astă dată că se află în spatele lui, n-o află acolo, aşa cum n-avea niciodată să mai fie.

Niciun fel de tristețe în acest niciodată. Dimpotrivă, o lumină puternică, ca atunci când soseşti într-o țară

îndepărtată, şi când cu uimire încerci sentimentul depărtării pentru o vreme. Această depărtare, pentru Viviane ca şi pentru el însuşi, avea să țină totdeauna.

Uneori ieşea împreună cu colegul, dar de cele mai multe ori era singur. Nu încerca să se afle în tovărăşia cuiva. Se uita la trecători, la afişe. Apoi, dinspre colțul unei străzi, Viviane înainta în mijlocul trecătorilor, ascunsă de trecători, şi numaidecât începea să meargă în pas cu el, ceva mai în spate.

Năluciri, îşi spunea. Care dealtminteri se destrămau în câteva clipe. Nu le dădu nicio atenție şi găsi că era mai bine să nu se apere împotriva unor asemenea amintiri. Avea dreptate să curme o poveste care nu era decât o minciună, dar i se părea mai cinstit să se gândească din timp în timp la Viviane, cu o indiferență binevoitoare, ca să nu dramatizeze nimic, ce mai.

Altă dată, într-un colț din grădina Luxembourg, se aşeză pe o bancă şi începu să citească ziarul. Numaidecât Viviane se aşeză alături de el. Ba chiar îi şi vorbi. Îi zise:

— Nu te-am trădat.

Îşi scutură puternic ziarul.

— Cum adică nu m-ai trădat?

Îi trecu prin minte că s-a țicnit şi se cufundă iar în citit. Atunci ea se duse îndărătul băncii şi se uită în ziar peste umerii lui. Iar îi vorbi:

— Interesante, faptele diverse.

— Crezi? Şi de ce mă rog?

— Pentru că nu se înțelege nimic.

Se întoarse brusc. În spatele lui nu se afla decât un tufiş de salbă-moale. Jacques se ridică şi ajunse, după ce străbătu grădina, pe bulevardul Saint-Michel. Uită cu totul de nălucirea aceea neînsemnată.

Dintr-odată, spre sfârşitul lui august, asupra Parisului se abătu un ultim val de căldură. Te sufocai în laborator. Străzile te striveau. Porni în căutarea răcorii pe cheiurile Senei, pe podul Invalizilor. Se sprijini cu coatele de parapet. Viviane se sprijini şi ea lângă el. Nici cea mai slabă adiere de

vânt. Nicio frunză nu se clintea în platani.

— Nicio frunză nu se clinteşte, şopti el.

Ea răspunse:

— Ar fi mai bine în pădure.

Pădurea se afla aiurea, Viviane însăşi se afla aiurea. Îi răspunse că într-adevăr tânjea după răcoarea pădurii şi conversația se înjghebă iar. Viviane nu pierea, ca de obicei, îi spusese:

— Mai dăunăzi ai fi putut lua o floare, ai fi putut păstra una din florile dragi mie.

Fu uimit de subiectul acestei conversații, într-atât de surprins încât privi spre ea care, bineînțeles, era cu desăvârşire absentă. Acum, o adiere uşoară, răcoroasă, se înălța dinspre apa fluviului. Căută fără să se gândească în buzunarul de la haină. În ziua aceea îşi pusese pe umeri haina cea veche din pânză pe care-o purta la Charleville înainte de... da, în ziua dinaintea plecării Vivianei. În fundul buzunarului, dădu peste câteva flori uscate de ahilee roză, aşezate pe-o codiță țeapănă. Rămăşițele unui corimb din florile acelea culese şi puse de ea în oală. Cu toate că Jacques era foarte sigur că nici măcar nu atinsese florile. Înduioşare... Atunci poate că Viviane în persoană, înainte de-a pleca, îi strecurase rămurica în buzunar.

— De ce-ai făcut asta?

Dar umbra ei nu mai era acolo. Nu căpătă niciun răspuns. Se duse să facă o baie într-una din instalațiile de lângă Sena, spre Concorde.

A doua zi primi o scrisoare de la tatăl său. Domnul Soudret spunea că se simte destul de bine, deşi nu prea bine, desigur. Un post-scriptum: *Cu neputință să dau de urma Vivianei. Se pare că a pierit de-a binelea, cu toate că s-ar afla tot în Saumaie. Am întrebat o mulțime de lume, între alții pe Augustin Sille, poştaşul, şi pe Athanase. Dar Athanase...*

Jacques se gândi că n-ar fi rău să se repeadă până la Bercourt, la sfârşitul acela de săptămână, ca să se convingă că tatăl său nu abuza de puterile ce-i mai rămăseseră. Plecă chiar în seara aceea.

Sănătatea domnului Soudret mai curând se îmbunătățise, dar bătrânul nu era în toane bune. Nu fu deosebit de încântat că-şi revede fiul şi consimți cu oarecare dificultate să-i lase farmacia pe mână în seara de vineri.

În timpul meselor domnul Soudret nu pomeni niciun cuvânt despre Viviane. Vorbi despre vreme, despre amenințarea furtunii şi despre oamenii din Bercourt. Totdeauna se găsesc multe de spus despre oameni. Seara, în mijlocul discuției, Jacques trânti deodată:

— Nu, nu admit toate reticențele astea. Trebuie să ştim unde e Viviane.

— Asta te frământă? strigă tatăl. Aflăm noi mai devreme sau mai târziu. Lasă lucrurile să meargă de la sine.

— Găseşti că e normal ca o soție să-şi părăsească soțul aşa cum o fetiță fuge de la şcoală, apoi să dispară de-a binelea?

Domnul Soudret înălță din umeri:

— Prea te-ai întrecut cu munca. Bineînțeles că e normal. Nu-ți mai aminteşti, de femeiuşca aceea micuță din Charbeuil, anul trecut, pe nume Toge, nevasta zidarului? Într-o seară, după cină, i-a spus soțului că se duce la o vecină şi nu s-a mai întors. În ajun, îi dăduse valiza cu lucruri amantului. Şi domnul Soupir, cel care plasează maşini agricole, nu sunt nici trei ani de când... Umbla prin departamentul nostru şi cele învecinate. Rareori lipsea mai mult de-o zi. Odată, a lipsit pentru puțin într-o după-amiază şi, când s-a întors, ia nevasta de unde nu-i, aşijderea mobilele. Soața încărcase tot ce era în casă, din pivniță până-n pod. Zău, nu văd ce-i aşa de nemaipomenit când e vorba de-o fată din familia Aumousse. Şi-apoi, țineai chiar aşa de mult la ea? O patimă de tinerețe. Nici măcar n-o cunoşteai. Ce mai, totul e mai bine aşa. Cel puțin are meritul că nu ne face necazuri.

— Ceea ce nu admit e faptul că nu avem niciun fel de veste despre ea şi mai ales că se spun fel de fel de lucruri care se bat cap în cap. Lumea vorbeşte că Viviane se află în

Saumaie, dar nimeni nu e în stare să precizeze în ce sat. Ținutul Saumaie nu înseamnă lumea întreagă, iar oamenii au ochi şi urechi, să nu-mi spui că nu-i aşa.

— S-a ascuns pur şi simplu. Poate că se teme ca tu să n-o sâcâi.

— Nici vorbă, n-am s-o sâcâi. Atâta doar că s-ar cuveni să punem lucrurile la punct. E firesc.

— Firesc. Nu ştii să spui decât asta. Dar iată că se poate întâmpla orice, dragul meu Jacques.

— Ce se poate întâmpla?

— Indiferent ce.

Jacques îşi privi tatăl.

— Hai spune, ai aflat ceva sau nu?

— Absolut nimic, răspunse tatăl. Unchiul Athanase...

— Am să mă duc să-l văd mâine, spre seară. Cu neputință să n-aibă vreo idee. Cunoaşte toată lumea din ținut.

În sâmbăta aceea, Jacques sări în maşină şi se duse până la Hersigny. Din înaltul crestelor, zări norii de purpură care se îngrămădeau spre sud. Când fu în sat, bolta cerului părea oarecum cenuşie, rămânând însă transparentă. Zarea era închisă de coline şi păduri. Nu se vedea decât bolta cerului.

Unchiul nu era acasă. Jacques fu informat de-o vecină.

— Domnule Jacques, vino la noi, zise aceasta. Îl aştepți pe unchiul dumitale. Totdeauna e pus pe ducă, dar nu pleacă pentru multă vreme, mai ales pe un timp ca ăsta.

— Vremea...

— O să fie furtună, zise femeia.

Jacques intră la ea din politețe. Zări o lumânare micuță arzând pe bufet.

— O lumânare rămasă de la sărbători. Din cauza fulgerului, zise ea. Domnule Jacques, ai uitat de când erai mic. Dumneata aprindeai lumânările pe vremuri.

— Aveam zece ani, e mult de-atunci.

— Dar toată lumea pe-aici îşi aminteşte de dumneata. Ai fi şi-acum primit în toate casele, dacă ți-ai petrece concediul la Hersigny.

Jacques fu mirat de purtarea asta amicală şi mai ales

deschisă. Şi el, care se gândea că vizitele lui sunt ca ale unui străin, de care lumea se fereşte cât poate. Când colo, lucrurile stăteau tocmai pe dos... Când o întrebă pe femeie dacă nu ştie unde s-a dus unchiul, aceasta nu făcu decât un salt până afară, strigându-şi vecinele şi vecinii:

— Alodie, Emile, aicea sunteți? Domnul Jacques îşi caută unchiul. Nu ştiți cumva...

Alodie, Emile şi alții dădură fuga, dimpreună cu doi puşti şi trei puştoaice, ieşind unul după altul de prin case ori curți. Se grăbiră să-i dea binețe domnului Jacques, cerându-i veşti despre tatăl său.

— De obicei vii şi pleci ca o furtună. Suntem fericiți dacă mai zăboveşti puțin. Domnul primar... Athanase...

— S-a dus într-acolo, sus, zise cineva, împreună cu Ernest, da, pândarul, pentru o poveste de hotar. Mereu e nevoit să plece pe undeva.

— Oricum, cel mai bine ar fi să-l aştepți, zise un altul. Şi-o să guşti până atunci un pic de cireşată.

Jacques era destul de descumpănit. Oamenii aceia se purtau cu el ca şi cu unul de-al lor. Nu părea să le pese de situația lui stingheritoare de soț înşelat. Probabil găseau faptul *firesc,* ca şi domnul Soudret. Puțin mai lipsea să-i întrebe dacă n-o zăriseră pe Viviane, dacă nu ştiau... Dar se simțea derutat de cumsecădenia lor şi simți dorința de-a scăpa de această şedință publică restrânsă.

— E într-acolo, sus, ați spus?

— Cam pe unde stau Gustave şi Eustache, ai să dai de el dacă ții să mergi până-acolo.

— Dar fii cu băgare de seamă la furtună. Pe-aici, soseşte pe negândite.

Jacques privi în sus şi zări un nor întunecat, stând de unul singur în mijlocul cerului adumbrit, şi care crescuse dintr-odată, ca o ciupercă.

— Ciudat nor, spuse careva.

— Vă mulțumesc nespus, le zise Jacques.

O luă în sus, pe stradă. Un bubuit înăbuşit de tunet, foarte departe, în spatele colinelor. Strada cotea, urmând

panta. O stradă gudronată asemănătoare unei şosele, ca în toate satele de astăzi. Curând dădu de-o piaţă micuţă. Două chioşcuri fuseseră înălţate de curând, desigur pentru sărbătoarea de-a doua zi. Mai departe case înşiruindu-se la rând, spre dreapta, un gard viu, nesfârşit, ca şi o mulţime de ciulini de cealaltă parte a străzii. În gard se aflau păsările care îşi luau zborul în stoluri mici, ca numaidecât apoi să se întoarcă. Nicicând Jacques nu mai văzuse atâtea păsări. Cintezoi, căldăraşi, piţigoi, sticleţi. Curios ţinut. Oare atrăgea cu deosebire păsările?

Colo, Gustave, stătea pe prag. Îl salută de departe pe domnul Jacques:

— Unchiul dumitale e-aici, la doi paşi. Pofteşte înăuntru. O să se-ntoarcă numaidecât cu Ernest.

Jacques intră. Primit cu braţele deschise, cu toate că abia-i cunoştea pe oamenii ăştia care altminteri dădeau pe la farmacie când şi când. Ei trebuie să fi avut cincisprezece ani pe vremea când el avea vreo opt-zece, dar îi urmăriseră de departe cariera. Veşnic aceeaşi poveste. Îşi aminteau de puştiul care juca şotron în piaţă. Doamna Gustave le aduse cafea. Doi băieţaşi stăteau nemişcaţi în fundul bucătăriei. Vorbiră despre recolta bună pe care o făgăduiau livezile de meri. Cireşe fuseseră din belşug. Prunii, în schimb, nu păreau cine ştie ce încărcaţi... Şi-apoi despre unchiul Athanase... Ca totdeauna sănătos şi activ, în ciuda vechilor lui metehne: auzul, văzul şi mersul. Încolo, n-avea a se plânge. Mai era până să-l petreacă la groapă. Gustave spunea asta de parcă un viitor minunat s-ar fi deschis de-atunci încolo în faţa unchiului Athanase. Ciudat ţinut. Timpul părea a rămâne în afara oricărui calcul, fie că erai tânăr ori bătrân, sau chiar nu mai erai deloc. Jacques se întreba ce trebuie să fi crezut oamenii aceia despre lume. Aflaseră cu toţii, mai mult ca sigur, despre purtarea Vivianei. Jacques se uita cum în fundul încăperii lumânarea micuţă ardea. Mai era şi-un papagal nemişcat pe o stinghie, lângă lumânare. În cele din urmă Jacques rosti, fără ca măcar să-şi dea seama: „Viviane...”

Gustave se mulțumi să repete numele pe un ton grav: „Viviane”. Doamna Gustave îl repetă şi ea. Părea că numai simpla rostire a numelui explica totul. Jacques îl țintuia pe Gustave cu o privire întrebătoare. Şi-atunci, papagalul începu să țipe: „Mă omoară! Mă omoară!” Unul din puşti îi smulsese o pană din coadă şi o şterse afară cu ea cu tot.

— Léon! strigă Gustave.

— Mă omoară! țipă iar papagalul.

— Taci, Jacquot, spuse doamna Gustave.

Crezu de cuviință să adauge:

— Strigă aşa pentru toate fleacurile.

În clipa aceea unchiul Athanase se ivi în prag.

— Nepoate! Ce surpriză!

Şi unchiul intră, urmat de Ernest, pândarul, şi se aşezară. Niciuna nici două, vorbiră despre pescuit. Amândoi erau pescari împătimiți. Ernest îl ducea uneori pe Athanase cu maşina (cea a lui Athanase, bineînțeles). Se duceau la râu. Pentru păstrăv, la pârâu, trebuie să mergi întruna, pe când la râu poți să stai jos.

— Numai că nu mai prind nimic, dar nimic, zise Ernest. De-ai zice că undițele-mi sunt deocheate.

— Nu mai spune! se minună Gustave.

Ernest se supără:

— Nici vorbă că au fost deocheate. Ştiți doar că...

— Ştim şi nu ştim, zise Gustave.

Un tunet se rostogoli, încă departe.

— O să coborâm în vale, la casa noastră, dragă Jacques, spuse unchiul.

Coborâră. Ernest se despărți de ei când ajunseră în piață. După ce Athanase îi mai dădu o cafea nepotului, acesta protestă:

— Numai la cafea te gândeşti. N-am venit aici ca să bem cafea. Să faci bine să-mi spui numaidecât ce ştie lumea despre Viviane. Puțin îmi pasă de ceea ce face ea. Nu-mi trebuie decât adresa, asta-i tot. Doar n-a fost fermecată şi ea. Pari aşa de...

Unchiul Athanase părea mai puțin surd ca de obicei:

— Iată un lucru de care poți fi sigur: că Viviane n-a fost fermecată. Şi-apoi, Viviane e foarte iubită în Saumaie.

— Aşa că trebuie să ştiu unde e.

— Unde e? repetă Athanase. Ascultă aici, dragă nepoate. Îți închipui că ținutul Saumaie e o nimica toată pentru că nu are decât trei sate şi două ferme mari.

— Îmi închipui că în sate oamenii ştiu tot ce se întâmplă şi că nimeni nu se poate ascunde fără ca cineva să nu bănuie. S-o luăm sistematic. Viviane se află sau nu în Saumaie?

— În Saumaie, da, zise unchiul.

— Apoi se mai spune că a dispărut, că n-o mai vede nimeni.

— N-o vede nimeni, zise Athanase.

După aceste cuvinte, deveni iarăşi surd ca o ciubotă. Vorbi despre sărbătoarea de-a doua zi:

— Pe vremuri, erau căluşei şi balansoare. Acum nimic altceva decât două chioşcuri. Dar bal tot o să fie.

— Ascultă-mă, reluă Jacques, rostind cuvintele răspicat, am să rămân aici până când ai să-mi spui unde e Viviane.

— Râul... începu unchiul.

— Acum te-apuci să-mi vorbeşti de pescuit. Ascultă-mă! Unde trebuie s-o caut pe Viviane?

— Poate că înspre râu, continuă unchiul.

— Viviane înspre râu? strigă Jacques.

Athanase îl privi. Jacques striga întruna:

— Râul e departe de Saumaie. Viviane doar nu locuieşte în râu. N-ai de gând să-mi răspunzi limpede? De Viviane e vorba, mă auzi?

— De Viviane e vorba, repetă unchiul. Poate că e vorba şi de râu.

— Lămureşte ce spui. Lămureişte, lămureşte...

Unchiul îşi înalță brațele spre cer:

— Tu, un savant...

Nimic altceva nu mai putu scoate de la Athanase, care repeta întruna: „Tu, un savant, tu, un savant...”

Fără îndoială, bătrânul socotea, că lui Jacques, om atât de inteligent, n-ar fi trebuit să-i pese de o biată fată cum era

Viviane, care-l înşelase ca pe un nerod. În ochii lui pe jumătate orbi sticlea o luminiță batjocoritoare. Dar ce rost avea râul în spusele lui? Poate că ibovnicul locuia în valea cea largă, unde Aumousse tatăl, pe vremuri, învârtea afaceri. Dar dacă Viviane se dusese la el, de ce lumea spunea că se află în Saumaie? Ca şi cum ar fi fost ceva ce nimeni n-ar fi îndrăznit vreodată să spună.

Jacques îşi părăsi unchiul în clipa când ploaia începu să cadă. Când o coti spre şoseaua națională, văzu zigzagul fulgerului profilându-se deasupra ținutului Saumaie, între Vivier şi Hersigny. Orbit, se opri câteva clipe. Alte fulgere scăpărară la dreapta şi la stânga. Porni. Când fu pe creste, zări soarele deasupra târguşorului Bercourt. Furtuna dădea târcoale într-acolo şi n-avea să treacă de creste.

În seara aceea Soudret-tatăl nu uită să-l întrebe pe Jacques dacă aflase multe noutăți la Hersigny.

— Foarte prietenoşi oameni, zise Jacques, dar nu poți scoate o iotă de la ei, bineînțeles. Nu se gândesc decât la fleacuri şi vorbesc alandala. Aprind lumânări. Un obicei vechi. Nu le pasă de nimic, nu deosebesc ceea ce e important de ceea ce nu e. Minți de copii.

— Doar n-oi fi vrut să-ți facă mărturisiri că Viviane e poamă bună, observă domnul Soudret. Tu nu vrei să înțelegi.

— Aşa e, zise Jacques.

A doua zi, toată dimineața, lumea vorbea că o femeie ar fi fost trăsnită prin părțile dinspre Mauterre. O doamnă în vârstă sună la farmacie ca să-şi cumpere nelipsitul ceai şi ca să aducă vestea. Duminica, Soudret-tatăl şi fiul închideau prăvălia dar nu refuzau să servească vreun client acolo. De cum vedeau uşa deschisă, numaidecât câteva persoane se şi repezeau înăuntru, aflate dintr-odată în pană de medicamentele cele mai elementare. După doamna în vârstă pătrunse mai întâi Ernest, pândarul din Hersigny, care spuse că numai doi viței fuseseră trăsniți pe înălțimile de la Hersigny şi nu la Mauterre. După pândar veni un locuitor

din Vivier, un pensionar.

— E drept că o tânără femeie a fost trăsnită, spuse el cu un aer plin de importanță, dar accidentul s-a petrecut acum o lună, pe malul râului. A şi dispărut în apă, pe cât se pare.

— Domnule Vouteur, zise pândarul, ai întru totul dreptate. A scris şi la gazetă.

— Eu una citesc gazetele, spuse bătrâna doamnă. N-am văzut deloc să se fi scris despre aşa ceva. Pe când în dimineața asta am fost încredințată că... Doar nu sunt nebună.

Ceilalți n-avură vreme să strecoare un cuvânt, că o zăriră ieşind cu demnitate, legănându-şi săculeţul de tizană.

— Ei, şi-atunci care-i adevărul? întrebă Jacques.

— E adevărat cele ce vi s-au spus, căută pândarul să-l convingă.

— Cele ce vi s-au spus, confirmă şi numitul Vouteur.

La prânz, în timp ce luau masa, domnul Soudret îi spuse fiului său:

— Se întâmplă de multe ori ca în Saumaie să se stârnească furtuni din astea, cu urmări rele. Când ai de gând să pleci?

— Mâine, desigur, spuse Jacques. Nu-i uşor să călătoreşti spre Paris duminica.

Nu se putea împiedica să se gândească la tânăra femeie ucisă de trăsnet. Viviane... Era caraghios. Fără îndoială că li s-ar fi spus, dacă ar fi fost vorba de Viviane. Doar dacă presupuneai că dedesubturile erau altele, nu prea limpezi. Dispărută în râu... Unchiul Athanase pomenise de râu.

— Nu prea eşti vorbăreț în dimineața asta, spuse domnul Soudret. Nădăjduiesc că nu-ți mai pasă de...

— Nu-mi pasă de nimic, spuse Jacques.

Crâmpeiele astea de zvonuri care se băteau cap în cap, numai bune să-i trezească în minte tot felul de gânduri, îl revoltau la culme. Începu să vorbească despre laborator şi despre cercetările lui, pe care tatăl le privea cu mare interes. Îşi petrecură după-amiaza în grădină, după ce-i dădură drumul slujnicii. Niciunul, nici celălalt nu țineau să viziteze

vreun prieten din Bercourt, şi de altfel nici să primească pe cineva. De când cu plecarea Vivianei, în târguşor lumea se înțelesese parcă să-i lase în pace pe cei doi Soudret.

Jucară lungi partide de şah sub bolta de viță, şi nu se opriră din joc decât foarte târziu, seara, când nu mai puteau zări locul pieselor. Ciudat să prinzi drag aşa, pentru un joc, ceasuri în şir.

— Trebuie să se mai şi distreze omul, zise domnul Soudret când se aşezară la masă să guste ceva.

Curând se retrase la el în odaie.

Jacques rămas singur, răsfoi o carte. „Să te distrezi, se gândea el, oare ce vasăzică asta?" Zadarnic se strădui să citească. Paragrafe întregi îi scăpau atenției, încât era nevoit să le reia. Un refren nu-i dădea pace: „Viviane dispărută, Viviane... moartă". Lucru cât se poate de neadevărat, era convins pe deplin, dar faptul corespundea de asemeni unui soi de necesitate. Viviane exista, fără nicio îndoială, într-o lume aparte. Explicația că s-ar fi ascuns undeva cu vreun iubit nu i se părea îndestulătoare. Se vedea cât de colo. Exista o complicație pe care nu era în stare s-o înțeleagă şi tocmai datorită acesteia nu putea cu niciun chip s-ajungă la Viviane. Ca şi cum ar fi murit, chiar aşa. La Paris, când îşi închipuise că Viviane îi vorbea, părea că nicio legătură nu mai exista între ea şi el, şi nu simțea nicio sfâşiere. Pur şi simplu Viviane se afla de cealaltă parte... Moartă, dar nu moartă. Saumaie, desigur, însemna „cealaltă parte". Ca şi cum ar fi fost vorba de o țară desprinsă de pe harta lumii, unde trăia o populație ale cărei gânduri n-ar fi avut nicio legătură cu gândurile noastre. Şi totuşi locuitorii din Saumaie le erau foarte cunoscuți celorlalți. Foarte cunoscuți şi încă în chip amical. Deşi aveau un fel de a fi ciudat. La naiba! Jacques azvârli cartea cât colo.

Hotărî să se plimbe puțin pe stradă. Ora zece. Târguşorul era de-a dreptul pustiu. Şi totuşi o apucă spre creste, ca să se bucure de-o liniște deplină, şi încet începu urcuşul coastei, printre cele dintâi lăstărişuri. Cinci kilometri, poate, despărțea Bercourt de Saumaie. Când mergeai pe jos,

însemna o oră de drum. Se amuză zicându-şi că s-ar fi putut duce până în Saumaie. Atinse creasta colinei, unde respiră îndelung mireasma frunzelor şi-a ierbii. Cerul se întunecase iarăşi. Noapte deasă. O apucă în grabă spre Saumaie.

Abia dacă întâlni trei maşini de-a lungul şoselei naţionale. Când începu scoborâşul drumeagului abrupt ce ducea spre Vivier, se lăsă o tăcere încă şi mai adâncă decât pe platou. Dintr-odată, i se păru că paşii îi răsună cumplit de zgomotos pe asfalt, şi totuşi zgomotul acela se pierdea într-un soi de infinit. Păşi pe iarba taluzului.

Satul era pe deplin cufundat în întuneric. Jacques o luă la început pe strada aflată în prelungirea şoselei. Înainta încet, se strecura pe lângă ziduri. Strada aceea sfârşea într-o fundătură. Dinaintea porţii mari de la intrarea unei ferme auzi un câine care lătra în fundul unei curţi şi se întoarse îndărăt. Cealaltă stradă, căzând perpendicular pe asta, trebuie să fi fost drumul spre Hersigny. Nici cel mai mic zgomot. Staulele erau goale. În anotimpul acela, vitele stăteau pe izlazuri. Jacques îşi închipuise că va putea surprinde frânturi de conversaţie îndărătul obloanelor şi al porţilor, dar toată lumea dormea.

În sfârşit, în cea din urmă casă, o fereastră proiecta o lumină slabă pe pietrişul pantei. Se opri. În cadrul ferestrei, zări un bărbat sprijinit în coate. Acesta începu să fluiere un refren. O zăpuşeală greoaie cădea peste sat, accentuând tăcerea nocturnă. Fluieratul părea a veni din altă parte, ca şi cum ar fi fost cu neputinţă de situat în spaţiu, deşi Jacques era foarte sigur că omul se afla acolo, la trei paşi. Poate că refrenul ţinu vreo două minute, dar Jacques ar fi putut să jure că nici cântecul acela nu avea vreo legătură cu timpul. În cele din urmă, omul închise obloanele.

Pe când Jacques înainta pe drum, auzi nişte foşnete spre pantă. Ceva mai sus, în lăstăriş, cineva scăpără un chibrit, apoi altul. Se aflau acolo trei copii, fugiţi, desigur, din aşternut. Unul dintre ei zise: „Ascultaţi”, şi Jacques abia dacă prinse acordurile unei muzici slabe, venită de departe. Desigur, de la balul din Hersigny. Ştrengarii cei micuţi

veniseră acolo ca să asculte şi să se distreze cu aprinsul chibritelor. Poate că ştiau povestea cu Viviane. Jacques fu chiar convins de asta. Îşi aminti dintr-odată de vremea când, copil fiind, o ştergea noaptea de-acasă ca să viseze împreună cu alții. I se părea că pe vremuri ştia anume lucruri pe care nimeni nu le ştia şi pe care acum le uitase. Rămase multă vreme țintuit locului, neînstare să se clintească, de parcă ar fi vrut să prindă firul unei idei. În sfârşit, înaintă fără zgomot prin iarbă, şi se îndreptă grabnic spre Hersigny.

La Hersigny cele câteva becuri care luminau străzile erau aprinse din pricina serbării. Oamenii umblau încolo şi-ncoace. Se ascunse cum putu în umbra caselor şi încercă să prindă din zbor frânturi din cele ce se spuneau. Un cuvânt prins la întâmplare l-ar fi putut lămuri.

Oamenii vorbeau despre vânătoare. Sezonul se deschidea peste două săptămâni. În departamentele din nord era întârziată. Pe aici nu se vâna decât în preajma pădurii, în partea unde câmpia dădea spre valea cea mare. Fărâmițarea în loturi a pământului şi neînțelegerile dintre stăpânii lor nu îngăduia o vânătoare serioasă. Dealtminteri, faptul era binecuvântat. „De ce să sperii păsările?” spunea o bătrână. Jacques auzi pomenindu-se numele unui oarecare Darfaut şi-al unui oarecare Paralet, care se înverşunau să vâneze. Cam asta fu tot cu ce se alese dând târcoale grupurilor de pe străzi şi din piață. Oare de ce numiții Darfaut şi Paralet nu puteau vâna? Când prinzi aşa, frânturi de cuvinte, vezi cum capătă aerul unor mistere inutile.

La bal era o mare de oameni. Între un dans şi altul, lumea se repezea spre cele două barăci, adăpostind o cofetărie şi o tragere la țintă. Jacques izbuti să se strecoare fără să se facă văzut. În înghesuială, nimeni nu ia seama la vecini. Dinaintea tirului, o fată şi un bărbat. Viviane! Fata se întoarse puțin spre bărbat. Era Rosalie. Avea unele gesturi întru totul asemănătoare Vivianei, dar nu-i semăna. Cineva spuse: „Hai, trage în ținta pe care ți-ai ales-o. Paralet, nu trebuie decât să stai cum se cuvine. — Hai, doar nevastă-ta nu-i aici ca să te supravegheze, zise un altul. — Nu-mi aleg o

țintă, zise Paralet. Ci mingile de pe căderea de apă".

Vocea numitului Paralet nu părea sigură de sine. Trase cel dintâi şi, după strigătele scoase de ceilalți, Jacques înțelese că doborâse micuța minge albă. Reuşi de cinci ori la rând. Rosalie trase şi ea. Doborî numai patru mingi. Era totuşi dovada unei îndemânări remarcabile. Cine era acest Paralet? Se prezentară şi alți trăgători pe care Jacques îi examină cu atenție. Ultimii doi fură la fel de viteji ca şi Paralet. Cine erau? Lui Jacques nu-i mai păsa. În clipa aceea îi zări pe Gustave şi pe Eustache şi se făcu nevăzut, nevoind să fie recunoscut. Ceva mai departe, fu cât pe ce să se împiedice de vecina unchiului Athanase. Încă prea multă lume la ora asta. Nu ținea să vorbească cu oamenii şi să se lase antrenat în petrecere. Se depărtă de locul dansului.

În timp ce cobora pe stradă, văzu pancarta care arăta direcția spre Mauterre. O luă spre Mauterre. O să se întoarcă mai târziu la Hersigny. Poate că atunci când oamenii sunt obosiți şi-au băut un pic, li se dezleagă limbile mai uşor.

Când se pomeni în mijlocul câmpului, încercă o mare mulțumire. Poate că înconjurat de noapte şi de tăcere, va putea înțelege povestea Vivianei. Din nou îl duse gândul spre copilărie. În timpul ultimei vacanțe petrecută la unchiul Athanase, venise tocmai la petrecerea asta, şi o ştersese printre grupurile de dansatori. Venise, pe acelaşi drum dinspre Mauterre, în toiul nopții. O fetişcană care nu era nici Viviane, nici Rosalie, desigur, ci o domnişoară destul de mărginită, avea grijă să-l supravegheze. Izbutise să scape de ea, aruncându-se îndărătul unui tufiş, şi se pomenise singur în noapte.

Jacques se opri. Nu încercă să regăsească amintirea acelei nopți. Ci se întâmpla ca şi cum noaptea aceea de demult s-ar fi întors. Plutea aceeaşi căldură greoaie din adâncuri şi, pe deasupra unui tufiş, acelaşi cer întunecat, cu o deschizătură triunghiulară, în care străluceau două stele rătăcite. În iarba invizibilă, strălucea un vierme. Şi odinioară fusese vorba de viermele acela strălucitor. Simți răsuflarea unei vaci îndărătul tufişului. În sfârşit, totul părea reprodus până în

cele mai mici amănunte. Ceea ce-l impresiona mai cu seamă era întunecimea drumului pe care credeai că-l vezi şi care nu se vedea. Vreme de câteva clipe pierdu noțiunea timpului, şi avu certitudinea foarte pregnantă că pe vremuri *ştia.*

Ce anume ştia pe atunci? Cu neputință să afle. Poate că faptul privea noaptea însăşi şi o viziune ce străbătea prin noapte, cum era aceea a drumului pe care ți-l închipuiai în întuneric. Pe vremuri amesteca ceea ce exista cu ceea ce nu exista. Acum era vorba de Viviane. Care exista şi nu mai exista pentru el. Se scutură şi se grăbi s-o ia pe drumul spre Mauterre.

Simțea nevoia să umble. Ochii i se obişnuiseră cu întunericul şi putu urmări marginea unde începea iarba. Ajunse în pădure. Drumul nu tăia decât un colț de pădure, şi se orientă ținându-şi ochii ațintiți asupra lizierei abia perceptibilă.

Mauterre se află deasupra cotului apei, pe o coastă lungă, dominată şi mascată de înălțimile înconjurătoare. Ca să ajungi acolo, trebuia să scobori o pantă abruptă apoi numaidecât să urci. Jacques nu zări casele decât atunci când se află chiar pe stradă. Nici urmă de ferestre luminate. Ce căuta acolo? Pentru a întări nerozia acestei isprăvi, un câine înaintă spre el mârâind, apoi lătrând. N-avea cum ține piept câinelui fără să trezească satul. Făcu cale întoarsă şi o luă iar pe drumul spre Hersigny.

Din nou pădurea. De data asta zări o lumină acoperită. Se opri, apoi se îndreptă spre lumină prin lăstăriş. La ce bun? După cincizeci de paşi văzu o lumânare aprinsă într-un copac unde se afla o minusculă statuie a Fecioarei, adăpostită într-o nişă din scânduri pe jumătate rupte. Se chinui destul de mult până găsi drumul. Încercă o satisfacție amară în acest du-te-vino lipsit de orice rațiune.

„Pe-aici nimic altceva decât oameni care aprind lumânări”, şopti Jacques când ajunse sub cerul liber. Dacă acela se putea numi cerul liber. Împrejurimile, alcătuite din ridicături şi din povârnişuri ce-şi urmau unele altora, făceau una cu cerul, într-atât încât nu mai ştiai ce era sus şi ce era

jos. În clipa aceea zări o umbră dinaintea lui. Se opri şi auzi paşi pe asfalt. Apoi umbra se îndepărtă în unghi drept, ca şi cum s-ar fi dat la o parte ca să-l lase să treacă. Aşteptă un moment şi avu impresia cât se poate de sigură, fără a vedea nimic, că cineva se strecoară foarte aproape de el, acolo, în câmp. I se păru că simte un foşnet pe mirişte. Apoi nimic. Cine să fi fost?

Înțelegea acum că pe meleagurile acelea îi venea uşor să se ascundă celui care cunoştea toate locurile şi toate obiceiurile oamenilor. Dacă-ți puneai în cap să cauți pe cineva, erai tu cel dintâi pândit şi supravegheat întruna. Se opri mai departe, sub un tei mare, şi auzi alte foşnete. I se părea a fi amenințat nu de cineva, ci de profunzimea acelui copac ca şi de ogoare.

Când se întoarse iar la balul de la Hersigny, încă mai era destulă lume. Şi totuşi orologiul din turla bisericii bătu de două noaptea, dar la serbările de prin sate se întâmplă ca oamenii să se înverşuneze să stea până târziu de tot, ca să simtă că e petrecere, chiar dacă trebuiau să-i plătească dublu pe muzicanți. O orchestră şchioapă: un acordeon, o chitară, o baterie. Jacques hotărî să nu se oprească şi să se întoarcă la Bercourt.

Nu însă mai înainte de-a arunca în treacăt o privire asupra celor ce mai rămăseseră, pe când perechile se formau pentru un nou dans. Două pocnituri răsunară. Crezu din nou că o zăreşte pe Viviane. Rosalie, bineînțeles. Nu Viviane. Rosalie era înghesuită de doi băieți care o pofteau la dans, pe când ea părea în acelaşi timp că încuviințează şi-l refuză şi pe unul, şi pe celălalt. Felul ăsta de a-şi oferi sânii înveşmântați în stofa strânsă pe corp... Dintr-odată se întoarse şi fugi. Trebuie să-l fi zărit pe Jacques, care stătea nemişcat, şi se năpusti spre el. Îşi aşeză brațul pe umărul lui şi-i luă mâna, ca pentru dans.

Jacques se tulbură. Fata făcuse gesturile acelea cu gingăşie. Resimți prezența acelui corp ca şi cum s-ar fi lipit de el. Ce neastâmpăr avea în ea fata asta? Să-l fi

recunoscut? Făcu câțiva paşi împreună cu ea, apoi, cei doi flăcăi se iviră de câte-o parte şi-i despărțiră violent. Îl apucară pe Jacques de mâini, târându-l în afara locului de dans.

— Ce-aveți cu mine? întrebă Jacques.

— E petrecere, zise unul din ei.

— Petrecere până la capăt, adăugă celălalt.

Să fi fost beți? Jacques nu-şi putu da seama. Pradă parcă unei ieşiri pe care n-o mai puteau stăpâni, băieții îl siliră să coboare strada. Crezu de cuviință să nu li se-mpotrivească, gândindu-se că era mai bine să aştepte un prilej ca să scape fără tărăboi de apucații aceia.

Şi aşa coborâră strada în goana mare şi-o apucară pe-o ulicioară abruptă care trebuie să fi dat spre râu. În josul ei, băieții se opriră. Jacques începu atunci să se zbată ca să scape de ei. Dar cei doi îi ținură piept.

— Ia o biată farsă acolo, spuse unul din ei.

— Nimic mai mult decât o biată farsă, adăugă celălalt.

Se aflau lângă zidul înalt al unei grădini. În zid era o poartă veche de lemn, pe care o forțară, apoi îl împinseră pe Jacques cu violență în grădină. După care potriviră poarta la loc şi o proptiră cu nişte drugi vechi, aflați lângă zid.

Jacques, după ce ieşi nu fără chin din adâncul unui desiş de urzici şi de ruji de zmeură, încercă zadarnic să împingă poarta. Cei doi se îndepărtau râzând pe ulicioară.

Nici vorbă, flăcăii aceia nu-l cunoşteau şi-l luaseră drept un străin. Nu păruseră deloc supărați de faptul că Rosalie îl poftise pe el la dans, încântați, dimpotrivă, de prilejul ce li se ivise de-a juca o farsă la care nu se gândiseră dinainte. Şi astea trebuie să fi fost tot nişte obiceiuri întâlnite numai pe la cei din Saumaie. Şi Viviane trebuie să fi acționat la fel de spontan, fără să-şi dea seama ce întorsătură aveau să ia lucrurile.

Jacques constată că era închis înlăuntrul unor ziduri înalte, la a căror creastă, ce se profila pe cer nu se putea ajunge. Urmându-le pe bâjbâite, ajunse la un portic cu zăvoarele ferecate în lacăte. Atunci se gândi la demnitatea

lui. Nu i se păru decent să încerce o escaladare şi se îndreptă spre casă.

Era o locuinţă mare, cu vreo cincisprezece ferestre. Un peron şi o uşă destul de strâmtă. Fără să şovăie, bătu în uşă. S-ar prezenta ca nepotul primarului şi ar explica pe un ton degajat farsa căreia îi căzuse victimă.

Abia bătu, că o femeie deschise o fereastră de la primul etaj şi proiectă asupra lui fascicolul unei lanterne. Numaidecât începu să strige: „Săriţi, mă omoară!" Un strigăt ascuţit de domnişoară bătrână, mai curând furioasă decât speriată, ba chiar poate mulţumită de prilejul de-a asmuţi lumea. Repetă de zece ori la rând: „Săriţi, mă omoară!"

Jacques auzi aproape numaidecât zvon de glasuri în afară. Buclucaşii care-l aduseseră în situaţia aceea neplăcută nu se depărtaseră decât pentru a stârni oamenii ce petreceau şi poate şi pentru a născoci vreo istorie de furtişag.

Toate astea nu stăteau în picioare. Dar Jacques Soudret îşi pierdu cumpătul de-a binelea. Îşi aminti în aceeaşi clipă de exclamaţia papagalului din casa lui Gustave, în ajun. În Saumaie se puteau întâmpla şi poveşti adevărate, cu oameni ucişi. Fugi fără să se gândească şi se strecură în porţiunea îngustă dintre casă şi zid. Şi-atunci, cu o repeziciune uimitoare, se încovrigă în aşa fel încât să se poată căţăra aşa cum făceau coşarii pe vremuri în hornuri, şi trecu pe deasupra zidul fără mare dificultate. Se prăvăli în mijlocul unui drum ce-o lua de-a lungul râului, al cărui clipocit uşor îi ajunse la ureche. Se şi auzeau venind oamenii la capătul străzii.

Prin întuneric, se năpusti la întâmplare spre râu şi dădu peste o întindere de tufişuri. Se strecură pe sub ele şi se poticni de un mal îngust, semănat cu pietricele, pe care-l acopereau în întregime.

Oamenii se strigau din toate părţile. Băieţi şi fete. Într-un cuvânt, se jucau de-a prinde hoţul, şi Jacques hotărî să stea pitulat acolo, cu toate că nu avea niciun motiv să se ascundă. Se temea să fie jucăria unei glume cu atât mai

umilitoare cu cât era neroadă şi lipsită de orice temei. Vocea bătrânei domnişoare domina acum celelalte glasuri:

— Vă jur că se pregătea să spargă uşa de la casă cu un drug de fier.

Voci: „Pe unde a luat-o?” „Am dat cu toţii ocol casei.” „Grădina. Căutaţi în grădină.”

Din fericire, nimeni nu se gândi să cerceteze malul râului. Tărăboiul ţinu o întreagă jumătate de oră. Băieţii profitară de ocazie ca să le înghesuie mai de-aproape pe fete, apoi totul se domoli.

Jacques rămase multă vreme acolo, sub tufiş, cu urechea la pândă. Când şi când se mai auzeau în depărtare paşi venind ori ducându-se, oameni care se strigau şi-şi răspundeau şi glasul li se pierdea în adâncul unui spaţiu nedefinit. Intervalele de linişte păreau fără hotar, ca dintr-odată un cântec să răsune într-acolo, sus. Spre dreapta ori spre stânga? Cu neputinţă de ştiut. Jacques hotărî să se întoarcă la Bercourt urmând râul până în satul Vivier, ca să evite străbaterea Hersigny-ului. Şi-atunci îşi dădu seama că se revărsa de ziuă.

Apa râului, care în locul acela curgea cu încetineală, reflecta acum un cer cenuşiu. Pe malul celălalt se înălţau copacii pădurii, ale căror creştete se iviră cu încetul. Pe când Jacques se înălţa sub tufiş, auzi paşi pe drum. Paşii se opriră şi curând după aceea o prăjină lungă se ivi pe deasupra tufişurilor şi Jacques văzu plutind pe râu o bucată veche de plută ce-i trecu pe sub nas.

La început nu se gândi decât să urmărească din ochi în curentul apei pluta care curând se înălţă în aer şi, azvârlită mai departe, îşi reluă mersul în faţa lui. Era scris să n-aibă parte de linişte. Tot se mai întreba şi-acum ce mutră ar avea dacă s-ar ivi dintr-odată înaintea acelui pescar matinal. Era, ca să spunem aşa, hipnotizat de dopul acela.

Începu să cugete că e un om onorabil, care se îndeletnicea cu nişte cercetări vrednice de stimă şi că publicase o carte despre structura celulelor vegetale. Şi-atunci ce căuta acolo? De ce venise să se vâre în Saumaie? Ce nevoie avea să

întreprindă cea mai lipsită de sorți tentativă, spre a se interesa de soarta Vivianei? Şi povestea Vivianei desigur că era tot o glumă pentru oamenii din partea locului, glumă tragică poate, dar lor le era totuna, de vreme ce se amuzau cu furie. Pluta... Nu, nu trebuia să se mai uite la bucata aceea de plută. Hotărî să iasă din ascunzătoare şi să nu bage în seamă prezența pescarului. Atunci auzi o voce:

— Dragul meu Albert, te-ai sculat tare devreme pentru o zi ca asta, de după petrecere.

— Eu nu mai iau parte la nicio petrecere, Gustave, din cauza şalelor. Dar tu te şi duci la turma de vaci?

— Vreau să le mut pe altă păşune. Dar nu s-ar spune că prinzi prea mult peşte, dragul meu Albert.

— Gustave, Gustave, până acum ar fi trebuit să prind cam o duzină de crăieți. Şi uite că niciunul nu muşcă.

— Fii pe pace, n-am să spun nimănui.

— N-ai decât să spui ce pofteşti. Pot să jur acum că undițele mi-au fost deocheate. Pentru că, vezi tu, nu trec nici două minute şi crăieții muşcă totdeauna din momeală. N-ai decât să spui cât oi pofti că undițele-mi sunt deocheate.

— Nu din vina mea, zise Gustave.

— Nu din vina ta, dar e totuşi cineva care poartă vina.

— Afurisit mai e şi Albert ăsta, făcu Gustave.

Prin Saumaie, întotdeauna oamenii credeau în vreun eres.

Cei doi tăcură şi Jacques nu fu foarte sigur că aude paşii lui Gustave îndepărtându-se. Pluta... Trecea pe dinaintea ochilor lui cu o regularitate înspăimântătoare. Jacques Soudret nu pescuise niciodată cu undița şi nu înțelegea încăpățânarea lui Albert. Dar nu-şi putea desprinde privirea de pe plută. Apa era minunată, cu reflexele profunde ale frunzişului şi cu un cer semănat cu norişori albi. Trei metri mai jos era un vad unde apa plana pe un prundiş auriu. De fiecare dată, pluta se ducea până aproape de vad, apoi era iar azvârlită mai sus, şi iar se îndrepta spre vad. Mai departe erau alți curenți înceți sau repezi, mii de curenți, până la râul cel mare. Râul... Viviane... Jacques auzi copitele vacilor.

— Albert, strigă Gustave. Nu vrei să stai în partea de colo,

ca vitele să nu treacă prin păşunea lui Jules?

Într-acolo se afla păşunea lui Jules, desigur.

— Mă duc, strigă Albert.

Jacques se înălță, privi prin frunziş, văzu vacile trecând. Apoi pe Gustave... În clipa când turmă şi păstor ajunseră la cotul drumului, Jacques se năpusti spre vad, străbătu râul şi se afundă în desişul pădurii. Nici vorbă, nu fusese zărit. Încercă o uşurare nespusă şi se duse să se aşeze sub un fag.

Acum, când se ştia la adăpost de toate încurcăturile acelea mărunte şi caraghioase, i se părea că vede mai limpede cum stau lucrurile prin Saumaie. Pe-aici, la urma urmei, oamenii nu făceau altceva decât să te pună într-o postură proastă. Prietenia lor era sinceră, dar nu mai puțin sinceră şi mania aceea de-a face boroboațe. Un soi de patimă cu totul şi cu totul gratuită. În orice împrejurare, le plăcea să înjghebe poveşti care n-aveau nicio legătură cu realitatea. Nu atât pentru a încălci țele cât din dorința de-a nu şti, mentalitate de sălbatici pe care Viviane, desigur, o împărtăşea şi ea.

Pe scurt, escapada din noaptea aceea va fi pentru Jacques Soudret o lecție bună. Trebuia să uite cu totul şi pe Viviane, şi ținutul Saumaie, dacă nu voia să fie amestecat în vreo istorie pe cât de zadarnică pe-atât de pătimaşă. Destul!

Pentru moment se afla la marginea pădurii celei mari. Era de-ajuns să se afunde puțin în adâncul ei, apoi numaidecât s-o apuce spre dreapta, unde fără doar şi poate avea să dea peste drumul care ducea de la Mauterre la Hersigny. Dacă urma drumul, ştia că putea da în şoseaua națională fără să mai treacă prin Hersigny, cotind pe porțiunea ce da spre moara Aumousse, care acum aparținea lui Paralet. Nimeni nu va şti de venirea lui la Hersigny în noaptea aceea.

După ce făcu vreo sută de metri pe sub copaci, dădu într-adevăr de-o cărare ce-o lua tocmai în direcția dorită de el. Cărarea ocolea mai întâi o tăiere de pădure, plină acum cu măceşi. La marginea acelui luminiş, un om stătea aşezat pe un buştean. Era Augustin Sille, poştaşul.

Jacques îl ştia din vedere, tot întâlnindu-l pe străzile din Bercourt. Dar niciodată nu-i vorbise.

— Bună ziua, îi zise.

— Bună ziua, răspunse celălalt.

Şi pentru că Jacques se îndepărta, Augustin îl strigă:

— Dacă vrei, îți arăt drumul.

— Nu-i nevoie. Mă plimb, spuse Jacques.

Poteca se lărgi curând, prefăcându-se într-un adevărat drum. Dar, după trei-patru sute de metri, drumul acesta se înfunda într-un lăstăriş care se cățăra pe o pantă pieptişă. „Pădurea asta nu-i chiar atât de adâncă, îşi zise Jacques. Dacă urc drept înainte pe ridicătura asta, dau negreşit de marginea ei.”

Se cățără printre copăcei destul de greu, căci dădea de prăvăliri bruşte, pe care trebuia să le ocolească. În înaltul pantei era o încâlceală de mărăcini. Porumbari, desigur. Porumbarii cresc totdeauna la marginea pădurii, toată lumea ştie asta. Dar pe locul acela porumbarii nu erau decât dovada unui pământ râpos. Jacques trecu de ei, apucând-o la dreapta, şi se trezi în fața unui desiş de nepătruns. Nu-i rămânea altceva de făcut decât să se întoarcă spre stânga şi, după o sută de metri, s-o apuce iar spre dreapta, ca să se îndrepte în direcția cea bună.

Pătrunse cu greu în desiş. După o sută de metri, o scoborâre, tocmai spre dreapta, apoi un urcuş uşor şi o nouă scoborâre. În sfârşit, dădu peste un petec de pădure bătrână. Un luminiş la capătul lui.

Era o potecă. Nu-i rămânea decât s-o urmeze. Jacques îl zări pe Augustin Sille stând tot acolo, pe buştean, la marginea locului de tăiere. Nu făcuse decât să se învârtească în cerc.

— Rău anotimp pentru ciuperci, zise Augustin.

— Dar văd că tot ai strâns un paner.

— Câțiva bureți. Îi găseşti pe lemnele putrezite. Dar numai trei mânătărci. Şi niciun hrib.

Jacques nu ținea să se aştearnă la vorbă şi mai cu seamă să-i facă mărturisirea că s-a pierdut.

— Mai e şi o ciupercă nostimă pe care n-am îndrăznit s-o culeg, aici, în spatele stejarului ăsta micuț. Dumneata care eşti farmacist...

— N-am cercetat niciodată prea mult ciupercile, spuse Jacques, depărtându-se. Bună ziua!

— Bună ziua! Te aştept, zise Augustin.

Jacques se grăbi de-a lungul potecii, găsi drumul care se poticnea de ridicătură. Şi-atunci se gândi la cele două cuvinte ale lui Augustin: „Te aştept". Pe loc, nu le dăduse nicio atenție, ca şi cum n-ar fi avut niciun înțeles. Dar oare cum de omul acela putea fi sigur că dacă Jacques se pierdea din nou avea să se-ntoarcă la locul de tăiere? „De data asta, îşi spuse Jacques, am s-o apuc în direcția opusă celei dinainte. Şi în cazul când m-aş rătăci, sunt sigur că n-am să mai dau de poteca ce duce spre locul de tăiere. E logic."

Când, după ce se cățără pe panta abruptă, prin hățiş, se pomeni în fața desişului de mărăcini, o apucă la stânga. În partea aceea desişul scobora în adâncituri etajate pe diverse direcții. După ce trecu de ele, Jacques urcă, de partea cealaltă, în direcție opusă, apoi, după o sută de metri, o apucă iar spre stânga, în unduirea aceea de pământ, până ajunse la o pantă mai abruptă. Aşa că era foarte simplu să evite ocolirea ce-l adusese mai înainte în luminiş. Era de-ajuns ca de data asta s-o țină tot spre dreapta. Ajungând jos, se pomeni într-adevăr pe un teren neted, cotropit de volbură, un loc nou de care era sigur că nu-l mai străbătuse. Mergând drept înainte pe sub hățiş, nu va întârzia să găsească o ieşire. Să meargă drept înainte... Puțin mai departe, un cărpiniş destul de des. Dădu crengile la o parte. O potecă. De partea cealaltă a potecii, Augustin Sille stând pe buşteanul lui.

Jacques fu cuprins de un fel de spaimă.

— Vino să-ți arăt ciuperca, zise Augustin ridicându-se.

Jacques se lăsă dus câțiva paşi mai încolo. O uriaşă ciupercă brună cu pete ruginii pe picior.

— Nu cunosc specia asta, zise el.

Se întoarseră spre buştean şi Augustin se aşeză iar.

Jacques se aşează alături de el.

— M-am rătăcit din nou, mărturisi el. Nu-mi explic cum de-am ajuns tot aici.

— O pădure ciudată, zise Augustin.

— Ce anume are ciudat?

— Pantele. O iau în toate părțile. Tot ținutul e aşa. Te poți rătăci şi într-o păşune.

— O să-mi spui că ținutul ăsta e vrăjit.

— Nu, domnule, zise Augustin. E un ținut ca toate altele. Dar dumneata, când te afli într-o pădure, pesemne că dai ocol pâlcurilor de arbuşti. Urci şi cobori când la dreapta, când la stânga, şi ieşi din direcția adevărată.

— Şi-atunci ce trebuie să fac?

— Nu trebuie să te uiți la arbuşti, ci la spațiu, la nimic altceva decât la spațiu.

„Ştiințific, îşi spuse Jacques, spațiul nu există fără obiectele ce-l ocupă. Ce-mi tot spune omul ăsta?" Protestă:

— Ce spațiu?

— Spațiul dimpreună cu lumina, zise Augustin. Urmăreşti scurgerea spațiului.

— Glumeşti.

Dar glumele în ținutul acela nu erau niciodată străine de-o oarecare realitate.

— Vino, zise Augustin.

Trecu peste potecă. Jacques îl urmă. Augustin se opri în josul terenului unduit, unde se sfârşea pânza de volbură.

— Acum, zise el, încearcă să te pierzi de mine. Ia-o pe unde vrei.

— Dar de vreme ce dumneata cunoşti toate locurile astea...

— Ia-o pe unde vrei, repetă Augustin.

Jacques trebui să se hotărască şi se îndreptă într-o direcție oarecare. La început o luă de-a lungul terenului unduit, apoi se depărtă de el. Se opri atunci când, după câteva ocoluri, se pomeniră în mijlocul unui desiş din care i se părea că le va fi cu neputință să mai iasă.

— Şi-acum, zise Augustin, priveşte.

— Nu văd nimic, zise Jacques.

— Cerul, zise Augustin.

Tare anevoie, se desluşeau prin frunziş stramele unui nor, dar nicidecum forma întreagă a norului. Augustin începu să meargă. Înlăturând lăstarii, fără să piardă din vedere lumina de sus, şi dintr-odată se făcu simțită o rarişte slabă în desişul cel scund.

— Iată spațiul, spuse Augustin.

— Ce spațiu? întrebă Jacques.

— Nu se ştie, spuse Augustin.

Ajunseră la nişte copaci bătrâni, urcară de-a lungul unei pante, coborâră. Apoi dădură de un loc cu ridicaturi. În fiecare clipă, Augustin îl ruga pe Jacques să ia aminte la un fel de alei imaginare ale căror luminozități se încrucişau.

— Trebuie să te înveți să nu urmezi aleile astea, spunea Augustin, ci să le tai de-a curmezişul.

— Să tai de-a curmezişul, şoptea Jacques.

Urcară şi scoborâră mai bine de zece adâncituri vălurite. La un moment dat, Jacques exclamă:

— Uite c-am ajuns la luminişul nostru de-adineauri.

— Înaintează puțin, spuse Augustin.

Era marginea pădurii. O fâneață ce dădea într-o vale necuprinsă.

Ieşiră din pădure. Augustin luase dintre ramurile de măceş o pană de gaiță albastră toată. Pe Jacques îl străbătu un fior. Vivianei îi plăceau penele de gaiță. Augustin zise:

— Nu prețuieşte cât penele de sticlete.

— Cum adică nu prețuieşte...?

— Să ne aşezăm, zise Augustin.

Se aşezară în înaltul fâneții, privind cum soarele lumina ogoarele şi pâlcurile de tufe din vale. Jacques se uita cu nesaț, ca şi cum niciodată nu mai văzuse valea aceea. „Spațiul”, se gândi el, apoi întrebă iar:

— Cum adică nu prețuieşte?

Jacques vorbise într-o doară, fără să dea nici cea mai mică importanță întrebării pe care i-o pune lui Augustin.

— Nu sunt chiar aşa de bune la domolitul furtunii, zise

Augustin.

— La domolitul furtunii?

— În Saumaie furtunile sunt tare frumoase. Au ucis multe vite şi câțiva oameni. Totdeauna dau târcoale celor trei sate. Şi-atunci lumea aprinde lumânări, înfige pene colorate în grădini, primprejurul caselor.

— Şi dumneata crezi că... şopti Jacques.

Augustin îl privi îndelung.

— Trăsnetul se abate adesea. Între noi şi el trebuie să punem ceva, acolo. Cele mai de preț sunt penele de sticlete.

Augustin era omul care ceda în toate privințele într-o discuție, dar nu în privința penelor de sticlete. Jacques tăcu şi privi spre vale.

Un cerc necuprins al zării cu minuscule siluete ale câtorva copaci. În josul păşunii un drum, cel dinspre Hersigny spre Mauterre, acelaşi pe care mersese în cursul nopții. O tăia prin pădure spre stânga. Dinspre drum se desprindea un drumeag, apucând-o spre râu. Pe drum, colo, destul de departe, o fată sau o femeie cu picioarele goale.

— Viviane! spuse Jacques.

Rostise numele acela fără voia lui, aproape fără să ştie. Nu putea s-o fi recunoscut de la distanța aceea. Înălță din umeri. Zău că noaptea nedormită, mersul prin pădure, vorbele fără noimă ale lui Augustin îl zăpăciseră de tot. Augustin îşi puse mâna pe brațul lui:

— Ascultă-mă, spuse. Viviane e teafără, nu-ți fie teamă.

— Ce ştii despre toate astea? întrebă Jacques dintr-o suflare.

— Ştiu că nu vei ajunge să înțelegi. Suntem nişte bieți oameni.

— Spune-mi, a fost văzută prin Saumaie? Se află în Saumaie?

— A fost văzută, zise Augustin.

— S-a dus la un iubit, continuă Jacques. Îl cunoşti pe bărbatul ăsta.

Augustin strânse brațul lui Jacques.

— Nădăjduim că nu, spuse el.

— Cine, noi?

— Oamenii de pe-aici, care-o iubesc pe Viviane.

— Şi chiar nu ştiu nimic despre locul unde se află?

— Prin locurile astea sunt mulți mincinoşi, spuse Augustin.

Da, ca să ghiceşti până şi cel mai mărunt lucru, ar trebui ca mai întâi să înțelegi ce gândesc toți oamenii ăştia, şi pe deasupra să le înțelegi minciunile. Fără să mai ții seamă de minciunile Vivianei... Augustin nu părea a voi să mintă. Părea mai curând doritor să facă în aşa fel încât lui Jacques să-i treacă supărarea, ca şi cum între ei s-ar fi înfiripat prietenia.

Femeia abia dacă se mai zărea în depărtare. Când şi când i se vedea rochia de culoare deschisă strălucind în soare. Jacques nu-şi putea desprinde ochii de pe imaginea aceea nestatornică. Nu era Viviane, dar ce plăcut ar fi să crezi... Din ce minciună avea să se înfrupte acum el însuşi? Ca şi cum ar fi trebuit să caute adevărul la hotarul minciunii, în felul copiilor, desigur.

În dimineața aceea, deasupra văii strălucea un soare de zile mari, pe care norii îl acopereau când şi când, apoi, de după ei, lumina renăscândă avea o blândețe necunoscută.

— Nu pot să-ți vorbesc de Viviane, mai zise Augustin. Vreau însă să-ți vorbesc de Rosalie.

— Vorbeşte-mi de Rosalie, spuse Jacques.

— Se spun multe pe seama Rosaliei, începu Augustin.

Tăcu şi se gândi. Apoi urmă:

— Théodore Presse şi Jean Dreux i-ar fi dat târcoale la bal... şi Paralet, cultivatorul cel bogat care stăpâneşte pământurile joase şi care-i însurat. Clotaire Darfaut, crescătorul de vite. Neînsurat... Chiar şi Vouteur, pensionarul din Vivier. Are cincizeci de ani. Câte nu s-au spus pe seama lui! Dar Rosalie e curată ca lacrima.

Cu o asemenea listă de pretinşi curtezani, Rosalie, se gândea Jacques, n-ar putea nădăjdui la o virtute excepțională. Dar sora Rosaliei, Viviane (pe care toată lumea o iubea!), prețuia oare cu mult mai mult? Vorba e că,

desigur, nimeni nu ştia pe cine să socotească drept amantul ei. Augustin însă spuse:

— Crede-mă ca pe-un prieten, cu toate că sunt un biet om neînsemnat, ochii Rosaliei spun adevărul curat.

O tăcere. Mâinile Vivianei spuneau poate şi ele adevărul. Jacques:

— Cine e Paralet? Cine e Darfaut?

— Vino, zise Augustin.

Îl conduse spre un dâmb al fâneţii. De pe locul acela, abia cu ceva mai ridicat decât cel pe care stătuseră, zarea se lărgea dintr-odată. Vedeai sate pierdute de-a lungul râului şi-un sat ce se dezvăluia în scobitura unei coline, departe. La câteva sute de metri, în jos, o fermă mare.

— Paralet, spuse Augustin. Iar spre stânga, după pădure, e Saint-Léon, ferma lui Darfaut.

Jacques se întoarse şi zări în depărtare, la distanţă de drum, acoperişuri de olane, ale căror ape prelungite se încrucişau. O aşezare foarte veche, desigur. Şopti: „Paralet, Darfaut”.

— Intru în slujbă la prânz, declară Augustin. Cineva m-a înlocuit în dimineaţa asta din cauză că era după petrecere. Te duc până la drum.

Coborâră împreună prin fâneaţă până la drum.

— Eu mă duc la Mauterre. Dacă nu ţii să treci prin Hersigny, ia-o la stânga, înainte de sat. O să te îndrepţi spre moară şi pe urmă numaidecât ajungi la şoseaua naţională.

— Ştiu, spuse Jacques.

Augustin rămase câteva clipe uitându-se la Jacques, ca şi cum se întreba în ce fel să-şi ia rămas bun. Repetă: „Spre moară”. Înainte ca Jacques să-l poată întreba, adăugă pe un ton grăbit:

— Nu, te încredinţez că nimeni nu ştie nimic. Toţi se pierd în presupuneri, dar e nerozie curată. Când o să aflu ceva am să-ţi spun. Îţi jur că am să-ţi spun. Locuiesc împreună cu părinţii mei, în partea de sus a satului. Dacă vrei să mă vezi... Până atunci, ţine... ia panerul ăsta cu ciuperci. Te salut.

Capitolul III

Superstiţii

JACQUES APUCĂ PANERUL CU UN gest maşinal iar Augustin se îndepărtă numaidecât. Jacques se uită la ciupercile din coş. Pe vremuri se ocupase puțin de micologie, mai cu seamă de ciupercile veninoase. Dar specia asta n-o cunoştea. Bureți, spusese băiatul. Ar trebui să consulte o carte despre floră, ca să fie sigur. El, un savant, nu cunoştea amănuntele. Ceea ce făcu să fie cuprins de uimire. În sfârşit, oare nu era caraghios să se întoarcă acasă cu panerul ăsta? Dar nu, aşa totul devenea mai simplu. „În dimineața asta, va spune, m-am sculat devreme şi m-am dus să dau o raită prin pădure.” Nu va fi nevoie să pomenească de escapada la Hersigny, nici să explice în ce împrejurări trebuise să-şi petreacă noaptea prin Saumaie. Într-adevăr, oare cum de putuse face una ca asta...? El... Un savant... Începuse să meargă, târându-şi un pic picioarele. Abia acum resimțea o mare oboseală. Curând ajunse la podul de pe râu.

Moara se înălța la o sută de metri de la drum. Era o clădire impozantă. Din vechea roată nu mai rămăsese nimic, nici măcar o urmă în peretele orb care dădea spre o deviație a pârâului. O perdea de arbuşti te împiedica să zăreşti parterul. La primul etaj, şase ferestre mari, cu obloanele trase. Era, nici vorbă, o locuință potrivită să slujească drept adăpost pentru cineva doritor să scape de privirile oamenilor. Jacques fu mirat de singurătatea acelui loc. Primprejur se aflau tot fâşii înguste de răzoare care dominau

colinele dispuse în toate sensurile, ca peste tot în ținutul Saumaie. Spre sud se deschidea valea cea mare, unde nu se deosebeau în depărtare decât mase nedesluşite de plopi. Râul...

Jacques înălță din umeri. Fără să vrea, încerca să înjghebe o poveste. Moara era acum în stăpânirea lui Paralet. Ce legătură puteai presupune că există între Viviane şi Paralet, un bărbat însurat? Afară doar dacă era vorba de vreunul din acei boiernaşi de țară care-şi permite luxul unei vieți duble. Existau şi asemenea personaje. Dar Rosalie? Jacques înaintă de-a lungul râului până la un loc de unde putea vedea, printre copaci, împrejurimile morii. Zări o grădină de zarzavat ce i se păru prost întreținută. Flori firave de-a lungul aleilor năpădite de iarbă. Mulți ciulini. La parter obloanele fuseseră deschise, dar ferestrele rămâneau închise. Fațada, cea prevăzută cu uşa de la intrare, trebuie să fi răspuns într-o curte mărginită de ziduri înalte. Jacques înaintă şi mai mult. Ascultă. Domnea o tăcere deplină, sfâşietoare. O găină cârâi. Se întoarse la drum.

În timp ce trecea taluzul scund, văzu venind o maşină. Avu o uşoară mişcare de-a se da înapoi, dar tot nu mai putea trece neobservat. Maşina frână brusc în dreptul lui şi şoferul îl întrebă:

— Domnule Jacques, nu la Bercourt mergeți?

— Mă plimb, zise Jacques.

— Sunt Crépart, garajist la Mauterre. Mă duc să caut o piesă la Bercourt. Dacă vreți, vă iau.

Jacques şovăi o clipă.

— L-am văzut adineauri pe Augustin, continuă omul. Mi-a spus că sunteți pe drum. Mi-ar face mare plăcere să...

Fără îndoială că Augustin i-l trimisese pe garajist care pretexta că are un drum de făcut ca să-l ducă acasă. Şi asta semăna tot a glumă, dar era un gest profund amical.

— Un vechi prieten, Augustin, zise într-adevăr Crépart.

— Îți mulțumesc foarte mult, spuse Jacques aşezându-se alături de el.

Crépart era un om de vreo treizeci de ani, ca şi Jacques. Îi

lipseau vreo doisprezece dinți, iar creții feței o luaseră alandala. Părul zburlit.

— Mauterre, zise Jacques, e un loc cam prea retras pentru un garaj.

— Sunt singurul garajist din Saumaie, spuse omul. Şi-apoi drumul ăsta merge dinspre şoseaua națională din Charleville spre cea din Sedan. Ce-i drept, camioanele o iau mai curând de-a lungul râului, dar tot trec maşini şi prin Mauterre. Am să vă mai mărturisesc că mai vând şi butelii, şi maşini de ocazie. Nici nu vă-nchipuiți ce le plac oamenilor maşinile de ocazie. De pildă, Vouteur din Vivier. Şi-a petrecut viața în America. Scârbit de maşinile nou-nouțe, vrea să-i fac rost de-o vechitură sadea. Care ține cât ține. Ultima pe care i-am vândut-o a luat foc. Da, fusese accidentată şi i se schimbase caroseria. Aşa că a făcut repede un scurtcircuit.

— Înțeleg, zise Jacques neizbutind să înțeleagă motivul trăncănelii ăsteia.

Desigur, nimic nu-l îndreptățea să creadă că ar exista vreun motiv. De ce să nu rostească şi el cuvinte la întâmplare?

— Augustin Sille, spuse Jacques, m-a uimit mult. Colecționează pene de gaiță şi de sticlete. Spune că sunt bune pentru îndepărtatul furtunii.

— Nici penele de papagal nu sunt de lepădat. Dar să nu-mi pomeniți de penele de cocoş. Aveam un cocoş. Cu nişte pene o minunăție. Într-o zi s-a dus să se plimbe în fâneață, înainte de furtună. A fost jumulit de trăsnet. Nu omorât. Jumulit, domnule. Vă încredințez că nu arăta frumos.

— Ce mai, nişte superstiții acolo, observă Jacques.

— Superstiții, da, aşa li se spune, recunoscu Crépart. Dar adevărații farsori nu noi suntem, ci furtunile. Şi penele sunt de folos...

— Sunt de folos?

— Uneori.

— Nu cumva din întâmplare aveți şi vreo fantoma prin

Saumaie? întrebă Jacques.

— Nu, domnule. Nici măcar una singură. Şi e păcat. Uneori te simți aşa de singur.

— Glumeşti.

— Glumă, da-n acelaşi timp e cât se poate de serios. Ar fi bine să mai ştim câte ceva despre cei plecați pe cea lume.

— În orice caz, sunt şi oameni care dispar în ținutul Saumaie, cu toate că sunt cât se poate de vii.

Crépart conducea maşina ca pe-o căruță cu cai. O dată se şi opri chiar lângă un tufiş, ca să-i răspundă mai pe îndelete lui Jacques. Ajunseseră la şoseaua națională.

— Dacă unii oameni dispar, zise el, e treaba lor. Nu întotdeauna te poți purta aşa cum trebuie.

Avea oare să aducă vorba de Viviane? Dar Crépart continuă:

— Țineți minte asta. În Saumaie, sunt totdeauna câteva poveşti de nedescâlcit, pe care nu ştii de unde să le apuci. Sau, dacă vreți, vin dintr-atât de departe, încât te întrebi dacă...

— Mai curând vă prefaceți că nu ştiți, fu de părere Jacques.

— Se prea poate, recunoscu Crépart. Dar uneori te întrebi cine-i Viviane, cine-i Rosalie.

— Şi asta înseamnă?

— Singur cerul o ştie, şopti Crépart. Singur cerul...

Apoi demară şi de data asta piciorul lui apăsă pe accelerator. Cerul era atât de frumos, încât Jacques resimți o oarecare teamă. Pentru a-şi reveni, încercă să pună o întrebare precisă.

— Moara. Cine locuieşte la moară?

— Doamna Aumousse, bătrâna Aumousse, spuse Crépart dintr-odată.

— Credeam că familia Aumousse i-a vândut moara lui Paralet.

— Da, au vândut-o. Dar bătrâna Aumousse tot la moară a rămas.

— Ceea ce ar putea explica unele lucruri, zise Jacques.

— Nu explică nimic. Mai curând complică lucrurile, zise Crépart.

Oamenilor nu le plac decât ocolişurile.

— Dacă voi, cei din ținutul Saumaie, ați vorbi deschis, totul ar fi simplu, declară Jacques.

— Vorbim noi, numai că trebuie să te pricepi să asculți şi să vezi.

Ajungeau la Bercourt. Crépart opri la două sute de metri de primele case.

— Vă las aici, zise. Aşa o să păreți că vă întoarceți dintr-o plimbare matinală.

Da, Crépart şi Augustin înțeleseseră că Jacques petrecuse o noapte ciudată în ținutul Saumaie şi că era mai bine ca nimeni să nu aibă prilejul să trăncănească despre asta. Jacques nu coborî numaidecât din maşină. I se părea acum că în privința poveştilor din Saumaie nu trebuie să ții seamă de cuvintele ce se rosteau, ci de ceea ce lăsau să se înțeleagă. Dacă povestea asta cu penele avea, desigur, importanța ei, pentru oamenii din partea locului nu într-asta stătea dezlegarea enigmei. Crépart tăcea, în cele din urmă rosti:

— Când vom avea fie şi cea mai neînsemnată noutate, o să v-o împărtăşim, fie eu, fie Augustin.

De unde până unde prietenia asta? O prietenie inutilă ca şi viața. Jacques voi să spună: „Îți mulțumesc”. Dar se pomeni rostind nişte cuvinte care-l uimiră adânc:

— Viviane e frumoasă, şopti el.

— Asta e, strigă Crépart, ca şi cum într-asta ar fi stat cheia problemei.

Lumina strălucitoare a dimineții inunda acoperişurile din Bercourt. Jacques îl părăsi brusc pe Crépart. Nici nu apucă să facă zece paşi pe drum că se şi simți revoltat împotriva propriei lui prostii. Avea oare să fie la fel de orbit în privința banalei aventuri a Vivianei, aşa cum Augustin făcea în privința Rosaliei? Şi asta din pricina unei nopți ciudate, a cerului aceluia şi a câtorva vorbe azvârlite într-o doară. Se încurcase într-un soi de rețea invizibilă. Îşi spuse: „Nici pomeneală”, pe când deschidea uşa de la farmacie.

Domnul Soudret, dindărătul tejghelii, îl întâmpină:

— Ia te uită, ai fost după ciuperci.

— Da, câțiva bureți, murmură Jacques;

— Unchiul Athanase ți-a transmis că ar dori mult să te vadă în după-amiaza asta.

— Nici pomeneală, spuse Jacques.

La micul dejun, pe care-l luară numaidecât, domnul Soudret rămase o clipă tăcut. Îşi întreba din priviri fiul, căruia părea că puțin îi pasă de prezența tatălui.

— Plec diseară, aşa cum am hotărât, zise Jacques dintr-odată. Cred că nu mai ai nevoie de mine.

— Diseară, spuse tatăl. Asta nu te împiedică să-i mai faci o vizită unchiului, după-amiază, de vreme ce aşa vrea.

— L-am văzut alaltăieri. Mi-ajunge şi iar mi-ajunge.

— A trimis în dimineața asta vorbă printr-un băiat. Fără îndoială că s-a ivit ceva nou.

— Ceva nou? Ei bine, n-are decât să păstreze noutatea asta pentru el!

— În fine, tu ai insistat să pui lucrurile la punct. După părerea mea, lucrurile mai sufereau amânare, dar de vreme ce Athanase găseşte de cuviință să dea semn de viață, înseamnă că se întâmplă ceva. Se prea poate să vrea să evite vreun scandal, mai ştiu şi eu? Un scandal? Nici că mi-aş dori ceva mai bun. Cel puțin aşa totul ar fi limpede şi nu m-aş mai poticni de nimic.

— Numai când înăbuşi bârfele poți ocoli poticnelile.

— Vrei să mă duc să-l văd pe unchiu-meu? strigă Jacques în cele din urmă. Ei bine, am să mă duc, numai ca să-ți dovedesc că degeaba o fac!

Jacques avea dreptate. Degeaba se ducea. Athanase voia pur şi simplu să-i facă nepotului său cunoştință cu Darfaut, ca acesta să-l poftească la deschiderea sezonului de vânătoare.

Era un obicei de neclintit pentru cei doi Soudret ca în fiecare an să-şi reînnoiască permisul de vânătoare, ca să răspundă la vreo două-trei invitații la care era de bon ton să

participe. În ce priveşte deschiderea sezonului de vânătoare alături de Darfaut, n-avea niciun sens. De altfel, omul părea dezgustat de-a binelea de ținutul Saumaie. Dacă era primar la Mauterre, trebuie spus că nimeni nu voia să se înhame la slujba asta prin locurile acelea, din cauza nesfârşitelor complicații ce se iveau şi din partea unora şi dintr-a altora în afacerile comunale. Darfaut, care avea pretenția că-i stăpâneşte pe oamenii aceia, se lovea de îndărătnicii viclene. Nu era omul potrivit pentru a ghici tot ce se urzea într-o parte ori alta.

Când Jacques sosi pe la ora patru la unchiul său, după cum îi transmisese acesta, îi găsi pe cei doi stând la masă, dinaintea ceştilor de cafea. Inevitabila cafea, amestecată pe trei sferturi cu cicoare. Ai fi putut vedea prin ea ca prin sticlă, aşa de străvezie era.

Jacques fu mai întâi destul de interesat de părerile acestui Darfaut, care părea a gândi ca şi el. Darfaut cunoştea cartea pe care Jacques o publicase şi, cum deseori se ducea la Reims şi la Paris, nu avea apucături țărăneşti.

— Domnul Darfaut e un om drept, spusese Athanase la un moment dat.

Athanase se pomenea rostind aşa câte-o vorbă, căreia nu părea să-i dea vreo importanță. Desigur, era prea surd ca să poată urmări conversația, şi era încântat să facă observații deplasate. Lui Darfaut puțin îi păsa, preocupat întâi de toate, pe cât se părea, să câştige încrederea lui Jacques Soudret.

— Desigur, n-ați auzit vorbindu-se de mine, pentru că vin rar la Bercourt, spuse el. Dar e mult de când doresc să vă cunosc. Pe la noi nu prea ai cu cine să te întreții, iar prin locurile astea oamenii au un anume fel de-a da târcoale lucrurilor, ca să evite întâi de toate esențialul.

— Am avut prilejul să constat şi eu asta, spuse Jacques.

— Domnul Darfaut nu are familie, spuse Athanase.

— N-o să-ți spună aşa: „Nu dau voie să se vâneze pe ogoarele mele”, ci mai curând: „Cu câte o alice îi poți învăța minte pe cei care se plimbă pe unde nu trebuie”.

— Ați primit vreo alice până acum? întrebă Jacques.

Domnul Darfaut nu răspunse de-a dreptul. Ci zise:

— La ce bun să ne pese de toate astea? Mă întreb numai cum s-ar putea înnoi modul de viață al acestor ținuturi care trăiesc de capul lor. Mi-ar plăcea să răspândesc idei sănătoase, să ameliorez administrarea proprietăților şi exploatarea pământului. Dumneavoastră, care ați studiat biologia...

— Domnul Darfaut e un sociolog, zise Athanase.

— Dumneavoastră, care ați studiat biologia, nu credeți că multe din probleme şi-ar găsi rezolvarea foarte simplu, printr-un obicei de-a vedea limpede relațiile dintre interese, persoane şi sexe?

În clipa aceea, Jacques se întrebă dacă nu va fi vorba despre Viviane. El nu zise nimic.

— Vă rog să mă înțelegeți bine. În Saumaie, prietenia şi ura se ivesc la tot pasul, la cele mai simple inițiative, chiar şi când e vorba să-ți înlocuieşti o țiglă pe acoperiş. Dar când e vorba de hotare, de moşteniri şi căsătorii, se dezlănțuie adevărate romane, ce nu se mai sfârşesc.

— Oare nu aşa stau lucrurile cam peste tot la țară? observă Jacques.

Darfaut înalță mâinile spre cer.

— Nicăieri n-o să găsiți o situație asemănătoare. În Saumaie, pentru cea mai măruntă neînțelegere, oamenii nu se dau în lături de la nimic. Fiecare complică lucrurile în felul său, numai de dragul de-a o face, fără să cedeze vreodată cu ceva. Pentru ca în cele din urmă oamenii ăştia să se înțeleagă între ei ca nişte şnapani şi ticăloşi ce sunt.

— Domnul Darfaut îşi dă cu-adevărat toată osteneala, zise Athanase.

— Se vorbeşte despre reforma legilor, urmă Darfaut cu avânt, dar de fapt nu-i vorba decât de-a adopta câteva obiceiuri sănătoase şi de-a stabili o anumită ordine tehnică în privința schimburilor şi a informațiilor.

— Informațiile, şopti Jacques.

— Domnul Darfaut e celibatar, zise Athanase.

De astă dată musafirul catadicsi să-i dea atenție unchiului Athanase.

— La cei patruzeci de ani ai mei mă pot socoti mulțumit de-a fi înjghebat un domeniu frumos, şi nu e prea târziu să mă căsătoresc.

Lui Jacques îi veni ideea năstruşnică, pentru o clipă, că Darfaut putea foarte bine s-o fi sedus pe Viviane, şi că se pregătea să facă o mărturisire, pornind de la considerații generale şi loiale. Familia Aumousse dăduse de bănuit că Viviane ar fi putut găsi un bărbat înstărit şi cu idei sănătoase, pe care să se poată bizui, pentru a scăpa de-o căsătorie nefericită.

— Domnul Darfaut nu e în stare să mintă, interveni unchiul Athanase.

Jacques se uită la uriaşul cel bătrân. Ochii lui Athanase, care abia mai vedeau, aveau o strălucire visătoare, dar fața păstra o expresie batjocoritoare şi nepăsătoare, ca şi cum tot ce-ar fi spus Darfaut era lipsit de orice interes. Athanase adăugă:

— Domnul Darfaut te poate învăța multe lucruri, aş putea pune mâna în foc că aşa e.

Se apropiau oare de un deznodământ? Jacques încercă un sentiment de revoltă. De multă vreme totul îşi aflase dezlegarea. La ce bun să mai asculte toată sporovăiala aceea? În sfârşit, Darfaut zise:

— Zău că mi-ar face mare plăcere dacă ați veni să vânați împreună cu mine duminica viitoare. V-aş avea ca invitat numai pe dumneavoastră şi pe preotul din Mauterre, care e şi el vânător. Am prânzi împreună la Saint-Léon şi am putea vorbi despre cum să-i lecuim pe oamenii de prin părțile astea. Experiența mea de primar, ca şi cunoştințele dumneavoastră...

Darfaut nu părea a se gândi în mod onest decât la felul cum să se instruiască şi să instruiască lumea. Părea că n-are nici cea mai mică idee despre Viviane. Pentru el, dealtminteri, persoanele nu contau deloc, aşa cum şi spusese.

— O să-ți vorbească despre Rosalie, zise totuşi Athanase.

— Rosalie, spuse Darfaut, e cea dintâi care se poticneşte de uneltirile din Saumaie. Predă gramatica într-un mod remarcabil.

— Gramatica, şopti unchiul Athanase.

— Atunci, ne-am înțeles. Îmi acceptați invitația, nu-i aşa?

Omul ăsta părea într-adevăr că ştie ce vrea. Jacques răspunse pe negândite:

— Ne-am înțeles.

După câteva considerații despre vreme, domnul Darfaut plecă şi, de cum ieşi, Athanase îi spuse nepotului că trebuie să se ducă la nişte vecini ca să-i firitisească pentru naşterea unui copil, eveniment ce avusese loc foarte de curând.

Şi aşa, Jacques plecă fără a-şi mai putea descoase unchiul şi fără ca acesta să se gândească să-şi dea cu părerea în privința invitației lui Darfaut. Ca şi cum Athanase uita pe măsură ce înainta în viață.

— Ei? îşi întrebă domnul Soudret fiul când acesta se ivi la farmacie.

— Am primit invitația lui Darfaut pentru deschiderea sezonului de vânătoare. Dar nici nu-mi trece prin minte să mă duc.

Domnul Soudret nu răspunse nimic. Jacques sări într-un tren o oră mai târziu şi viața îşi reluă cursul. După o săptămână primi un bilet de la Darfaut pentru confirmarea invitației şi constată că uitase cu totul. Neglijă să răspundă.

Îşi repetă: „Nici pomeneală”, dar de data asta pe un ton senin. Când veni luna septembrie, la laborator sosiră doi prieteni, cu care vorbi în deplină sinceritate despre căsătoria lui neizbutită. Acum era limpede pentru el că fusese un adevărat noroc să se vadă scăpat de-o femeie care mai devreme sau mai târziu i-ar fi zădărnicit cariera. O femeie ştearsă, desigur, şi blagoslovită pe deasupra cu o familie dubioasă, care în orice clipă l-ar fi putut amesteca într-o poveste urâtă. Viviane n-ar fi suportat niciodată să trăiască la Paris, într-un mediu de intelectuali. La asta ar fi trebuit să se gândească înainte de căsătorie, desigur. Jacques fusese

sedus de farmecul unei simplități misterioase. Noaptea petrecută de el în Saumaie nu făcuse decât să-i întărească şi mai mult convingerea că nu trebuia să se lase păcălit. Ce nevoie avea de Darfaut ca să pună lucrurile la punct?

Printre cunoştințele lui Jacques se vorbea mult despre numirea lui la Facultate. Şeful lui era un profesor care urmărea cu interes cercetările pe care le făcea. Ceea ce-l încânta pe Jacques nu era faptul să-şi satisfacă o ambiție, ci viața aceea limpede de cercetător, care nu are altă țintă decât îndeplinirea unei munci serioase. Timpul acela dinaintea începerii anului universitar şi-l hărăzise unor proiecte fericite, perfect realizabile.

— Acum, îi spusese un prieten, ştii ce faci şi încotro te îndrepți. În vremurile de azi avem şansa să putem trăi liberi, fără să ne îmbătăm cu apă chioară. Sentimentele trebuie puse la locul lor, fără să le dăm frâu liber. Chiar şi religia (dacă vrei) o ții în hotarele ei. Cât priveşte dragostea...

Pe lângă lucru, discuțiile, plimbările pe bulevard, frecventarea cafenelelor, din când în când câte un film – îi apăreau lui Jacques ca o eliberare. Nu i se mai întâmpla să evoce prezența Vivianei, aşa cum făcuse în luna august.

Îşi avea camera pe o stradă din apropierea bulevardului Saint-Michel, unde serile se ducea să-şi dezmorțească picioarele. Cobora până la Sena iar uneori ajungea până la Châtelet. Încât i se întâmplă ca de două ori să se întâlnească cu oameni din Bercourt, sosiți la Gara de Est, care urmau bulevardele până la Saint-Michel, făcându-şi în drum cumpărăturile, apoi curând se întorceau la gară. Îl zări astfel pe dirigintele poştei şi pe un doctor şi, cum era şi de aşteptat, îi ocoli. El nu era cu adevărat din Bercourt, cu toate că tatăl său se stabilise acolo. Într-o seară se ciocni de Augustin Sille.

Nu pe bulevard ci chiar pe strada unde locuia. Augustin părea să-l aştepte ori să-l pândească, dar intră în vorbă cu el ca şi cum s-ar fi întâlnit din întâmplare.

— Bună seara, domnule Jacques. Ştiam că locuieşti

pe-aici. Ca poştaş, am mania să mă informez de adresa unuia şi-a altuia. Aşa se face că am nimerit prin părţile dumitale.

— Şi ce cauţi prin părţile astea? sări Jacques, fără să-i răspundă la bună seara.

— Ce caut? Asta mă întreb şi eu.

Augustin nu părea nelalocul lui pe strada aceea din Paris. Atâta doar că se afla acolo la fel de mirat ca şi de faptul că locuia în Saumaie, sau că ar fi aterizat la New York sau la Tokio. Cum se pregătea să-şi vadă de drum, Jacques crezu de cuviinţă să se arate politicos.

— Sunt încântat că te văd, zise maşinal. Ce vânt te-aduce?

— A, Crépart şi piesele lui. Veşnic îi trebuie câte-o piesă, iar pe asta n-o putea găsi decât la fiare vechi, într-un anumit cartier. Pe urmă a venit cu maşina până la Châtelet. Voia să stea de vorbă cu cineva la cafeneaua autobuzelor. Când te iei la taclale, nu mai isprăveşti. El a vrut să mă scoată din Hersigny.

Piesele lui Crépart...

— Ai ceva să-mi spui sau să-mi dai vreo veste, întrebă Jacques.

— Ceva să spun? Eu? Totdeauna e ceva de spus, când vrei să stai de vorbă. Dar niciodată nu spui decât ce-ţi trece prin cap.

Augustin părea distrat de animaţia de pe stradă şi privi spre colţul bulevardului.

— Trebuie să-l găsesc pe Crépart, zise el.

— Unde l-ai lăsat?

— Era cu mine, acum două minute, la colţul străzii. Se uita la păsările împăiate dintr-o vitrină. Eu am luat-o pe stradă.

Ce mai, Augustin şi Crépart păreau, dacă nu rătăciţi, cel puţin rătăcind şi neînstare poate să mai dea de locul unde garaseră maşina. Jacques nu trebuia să-i părăsească.

— Aş bea bucuros un păhărel, zise.

Augustin se uită la el.

— Un păhărel? Hei, uite-l pe Crépart.

Celălalt se apropia. Salută şi zise: „Nostimă întâmplare”.

— Avem timp să mergem într-o cafenea? întrebă Augustin. Domnul Jacques ar vrea să bea un păhărel.

— Un păhărel, de ce nu? zise Crépart.

Se îndreptară spre o cafenea destul de liniştită din josul bulevardului. Relațiile dintre oamenii ăştia şi Jacques erau aici cu totul schimbate şi totuşi ei îşi păstrau tonul lor de fiece zi, ca şi cum s-ar fi aflat la țară, în timp ce Jacques se străduia cu stângăcie să-i facă să se simtă ca la ei acasă, lucru de care cei doi nu aveau câtuşi de puțin nevoie. Crezuse o clipă că Augustin venise să-i aducă o veste, dar pe cât se pare se înşelase. Crépart se pierdu în lungi considerații despre dificultatea de a-şi procura anumite capete de chiulasă, în timp ce Augustin se mărgini să spună că trecuse pe dinaintea farmaciei din Bercourt şi că domnul Soudret-tatăl părea cât se poate de sănătos. Cuvintele acestea arătau limpede că Augustin şi Crépart țineau să îndepărteze orice conversație neplăcută. Cu atât mai bine, desigur. Dar Jacques avea impresia că un anume eveniment se petrecuse totuşi în Saumaie ori la Bercourt, pe care numai cei doi îl ştiau, şi că nu veniseră decât ca să-i dea de înțeles că el, Jacques, trecea pe lângă evenimentul ăsta gata-gata să-l atingă, dar că niciodată n-avea să aibă cunoştință despre el.

— Maşina voastră, zise Jacques.

— Ne ducem la ea.

— Vă însoțesc, hotărât Jacques.

Încă o comedie? Trecură peste poduri. Cercetară împrejurimile de la Châtelet. Unde naiba e afurisita aia de maşină?

— Şi totuşi o recunosc de foarte departe, spuse Crépart. Ieri i-am vopsit cabina.

În sfârşit, dădură peste ea, înspre turnul Saint-Jacques.

— Da, zise Crépart, ar fi trebuit să-mi amintesc de turn.

— Da ştiu că ne-ai plimbat, spuse Jacques.

Crépart părea deznădăjduit. Se uită la tufişurile

dindărătul grilajului, că pentru a cere ajutor. În cele din urmă deschise portiera. Augustin stătea mai departe pe trotuar şi privea la un nor în înaltul clădirilor. Căzură câteva picături.

— O să plouă, spuse.

— Ploaia, adăugă şi Crépart, fixând asupra lui Augustin o privire aproape disperată. Mi-ai spus că...

— Da, ieri-seară ploua.

Augustin vorbi, în sfârşit.

— Am întâlnit-o pe Viviane ieri-seară, pe creste. Ploua cu găleata.

Nu spunea toate astea ca pe ceva important. Era un amănunt ca şi ploaia. Dacă în clipa aceea n-ar fi plouat, poate că n-ar fi spus nimic.

— Viviane, spuse Jacques.

Crépart se aşeză la volan şi Augustin se pregătea să ocolească maşina ca să se aşeze alături de el.

— Aşteaptă, zise Jacques.

— Ce? întrebă Augustin.

— N-am s-o mai văd niciodată pe Viviane, continuă Jacques.

— N-o s-o mai vezi niciodată, repetă Augustin.

Faptul că Augustin repetase cuvintele acelea răsturna totul, nu se ştie de ce. Ruptura apărea fără leac şi aproape de necrezut. Augustin adăugă:

— N-am venit ca să... Am venit doar aşa...

Augustin şi Jacques rămaseră nemişcaţi pe trotuar şi în aşteptare, pe când nimic nu era de aşteptat.

— M-am întâlnit cu ea, reluă Augustin, pe când cobora panta, pe bicicletă, spre Bercourt. Am făcut cale-ntoarsă pe bicicleta mea cu motor. Trecuse de cotul drumului şi n-am mai văzut-o. Trebuie să fi pătruns într-o pădurice, apoi să fi urcat spre celălalt drum, cel dinspre Jonval.

— Eşti sigur?...

— I-am văzut faţa. S-a uitat la mine pe când treceam.

— Nu s-a ascuns?

— A fugit numaidecât.

— Nu s-a dus la Bercourt?

— Aş fi zărit-o pe drumul cel drept.

— Asta nu înseamnă nimic.

Jacques mai spusese o dată „nimic”. Augustin dădu ocol maşinii şi sări alături de Crépart, care demară brusc. Maşina se îndepărtă şi se duse să întoarcă pe chei. Ploaia se făcuse mai deasă.

Jacques se întoarse spre bulevardul Saint-Michel. Se opri pe unul din poduri şi se uită la perdeaua de ploaie ce cădea de-a lungul fluviului. *Ei* îi plăcea ploaia. Pe bulevard, totul şiroia de apă, şi Jacques se duse la un bar, se sprijini de tejghea şi bău vreo două-trei pahare.

Două zile mai târziu, Jacques luă trenul spre Bercourt. Primise o scrisoare de la tatăl său care-l sfătuia să nu-l dezamăgească pe Darfaut, persoană a cărei importanță era recunoscută în toată regiunea.

Darfaut avea să se arate clarvăzător şi cu spirit practic. Când Jacques sosi dis-de-dimineață la ferma Saint-Léon, el îl întâmpină declarându-i că pentru a cunoaşte bine o regiune trebuie mai întâi să-i studiezi particularitățile geografice şi economice. Oricum, aşa era mai bine decât părerile despre starea vremii, de care oamenii abuzează atunci când încep să discute între ei pentru a tatona terenul, ca să spunem aşa.

— Am să vă explic, declară Darfaut, în ce măsură valea asta micuță poate mărgini spiritele. Veniți să luăm o gustare, apoi pornim la drum.

Ferma Saint-Léon alcătuia un soi de labirint. Cuprindea multe clădiri foarte vechi, dispuse neregulat împrejurul unei curți mari. Jacques pătrunse într-o sală. Un foc ardea cu flacără mare sub cupola unui şemineu.

— Abatele Merci, făcu Darfaut prezentările.

— Merci, nu Mercier, preciză abatele, îmbrăcat într-un costum de vânătoare cenuşiu foarte ros şi stând în picioare lângă foc.

Părul alb era dat peste frunte. Privirea, mândră şi pătimaşă.

— Abatele Merci stă în Mauterre de patruzeci de ani, dar nu se pricepe deloc la cele ce frământă ținutul. Îl interesează numai animalele, păsările. Vânează şi pescuieşte de cum îşi găseşte puțin timp liber. Curând va avea de făcut două liturghii, una la Hersigny, cealaltă la Vivier. La ce oră, domnule abate?

— La ora unsprezece şi la douăsprezece jumătate, răspunse cel întrebat. Când pornim?

— Să luăm câte o cafea, spuse Darfaut. E cafea veritabilă, domnule Soudret. Nu cicoare.

După puțin, se aflau toți trei pe câmp împreună cu câinii, o cățea saint-germain şi un pointer. Un om care ducea tolba şi care în acea împrejurare făcea pe hăitaşul prin tufişuri îi urma. Începură cu fânețele dinspre Hersigny, de-a lungul pădurii.

— Inutil să supraveghem liziera, îi avertizase Darfaut.

Explică apoi că oamenii de prin partea locului se întreceau să bântuie hățişurile cu noaptea-n cap. Ba chiar slobozeau şi câinii în câmpie în cursul nopții, ca să golească totul.

— Au în stăpânire câteva parcele de pădure şi, până spre ogoarele astea, vreo două-trei enclave pe care nu mi le vor ceda niciodată. Profită de asta ca să-mi zădărnicească vânătoarea. Nu tocmai din ostilitate. Ci ca să-şi bată joc de lume. Întocmai cum am zis, de lume: de omenirea-ntreagă ca şi de vecinii de glie.

Vreme de-o jumătate de oră bună nu zăriră nici urmă de vânat. Apoi un stol de potârnichi se înălță în bătaia puştii abatelui Merci, care doborî trei. Vânătorii se întâlniră ceva mai târziu la marginea unor tufişuri. Darfaut îşi scoase pălăria, împodobită cu o pană lungă, ca să-şi şteargă fruntea. Soarele începea să dogorească. Jacques examina pălăria gătită cu pana aceea când răsună o împuşcătură. Un glonte şuieră şi reteză pana de la pălărie. Jacques rămase înmărmurit. Darfaut zâmbea cu amărăciune. Preotul spuse:

— Sunt țintaşi buni prin părțile astea.

— Dar s-ar fi putut... spuse Jacques. În sfârşit, ciudată farsă, dacă de farsă e vorba.

— Nu-i pentru prima dată, zise Darfaut.

— Dar cine e? întrebă Jacques.

Se gândi la cei pe care-i văzuse mai deunăzi exersându-se la tir cu prilejul petrecerii de la Hersigny, numitul Paralet, Rosalie...

— O să vorbim despre asta la prânz, spuse Darfaut. Nu trebuie să ne impresioneze prea mult, după părerea domnului preot.

— Duceți-vă să vedeți cine e, spuse abatele Merci.

Darfaut îşi puse pălăria pe creştet şi dădură ocol tufişurilor, în timp ce purtătorul de tolbă străbătea micuțul crâng. Glonțul putuse porni de sub copaci, dar nu aveau nicio dovadă. De-o parte şi de alta a hățişului se aflau râpe şi ridicături. Nimic mai uşor decât să te ascunzi pe-acolo, prin preajmă.

— Să ne îndreptăm spre câmpie, zise Darfaut.

Coborâră pe pantele cele mari, luând-o pieziş. Jacques ratã un iepure. Ceva mai târziu se aflară la marginea miriştilor întinse. Jos, departe, se vedea înaintând o ceată de vânători.

— Trebuie să facem cale-ntoarsă, strigă Darfaut. E Paralet cu invitații lui.

Un om care lăsase departe în spate linia vânătorilor şi părea că făcuse un ocol ridică brațul şi strigă. Darfaut înainta. Jacques se luă după el.

— Domnule Paralet, spuse Darfaut, cu ce-ți putem fi de folos?

— Dacă-l mai prind pe pointerul dumitale pe ogoarele mele, te previn că n-am să şovăi să-l dobor, spuse omul.

Darfaut luă un fluier din buzunar ca să-l cheme pe pointer care gonea de-a curmezişul ogoarelor, la două sute de metri mai departe. Câinele veni în fugă.

— Leagă-l, îi spuse Darfaut celui cu tolba. Ne întoarcem spre Mauterre. Inutil să discuți cu vecinii cei răi.

— N-am să-ți calc pe urme, spuse Paralet.

— Nu mă îndoiesc că dumneata mi-ai luat-o înainte, zise Darfaut.

Jacques bănui că lucrurile aveau alt dedesubt decât cel pe care-l puteai atribui împrejurărilor ce țineau de vânătoare. Abatele Merci se ivi, strigând:

— Vă părăsesc. Mă duc să fac liturghia la Hersigny. Bună ziua, domnule Paralet.

Paralet răspunse prietenos la acest salut. Darfaut, Jacques şi gonaciul urcară îndărăt coastele spre Saint-Léon, pentru a ajunge de astă dată pe lângă Mauterre.

— Preotului nu prea pare să-i pese de certurile din ținut, spuse Jacques.

— Nici de nimic altceva. Se duce să vâneze pe pământul orişicui, apoi îşi face liturghia. O să-şi ascundă puşca într-un tufiş înainte de-a se duce la slujba de la Hersigny, apoi o s-o ia când o să se îndrepte spre Vivier.

O apucară spre Mauterre, pe locuri la fel de sălbatice, până la malul râului. Darfaut doborî un vătui şi, după mult umblet încoace şi-ncolo, se întoarseră destul de târziu la Saint-Léon.

Abia pătrunseră în curte că abatele sosi şi el. Ținea un iepure într-o plasă prinsă de umăr.

— Mereu aleargă pe-o coastă pe care-o ştiu eu, între Hersigny şi Vivier, zise.

Darfaut îl felicită. Se aşezară numaidecât la masă, în sala cea mare. O slujnică pusese o veselă strălucitoare. Abatele Merci rosti o rugăciune scurtă, fără să-i pese dacă e ascultat sau nu. Dar nu se puteau împiedica să nu-l asculte. După ce se aduse primul fel, Darfaut declară:

— Domnule Soudret, acum am să-ți explic cum stau lucrurile. La drept vorbind, când te-am invitat, nu-mi făcusem planul să intru în detalii care poate nu te privesc. Zic poate, pentru că în ținutul ăsta nu poți fi sigur de nimic.

— Vinul dumitale e excelent, zise abatele.

— Ca să-ți fie pe plac şi să bei, zise Darfaut. Lasă-mă barem să-ți umplu paharul.

— Doar un deget, e-o minunăție, zise abatele.

— Aşadar, continuă Darfaut, trebuie mai întâi să-ți spun că Paralet, care e însurat cu o femeie activă şi frumoasă pe

deasupra, s-a îndrăgostit nebuneşte de Rosalie Aumousse.

— Rosalie... şopti Jacques.

Nu mai lipsea decât ca Darfaut s-o fi sedus pe Viviane. O idee năstruşnică, de-a dreptul smintită, desigur.

— Eu sunt om fără ascunzişuri, îl asigură Darfaut, şi nu nutresc altă dorință decât să pun lucrurile la punct. Poate că Rosalie nu se poartă tocmai decent, dar întâi de toate e victima presupunerilor pe care le fac oamenii de prin părțile astea. Nu-l cunoaşteți pe Barnit.

— Barnit? întrebă Jacques.

— Vă spun povestea lui.

Cei din familia Aumousse, înainte de-a părăsi ținutul, ofereau adesea ospitalitate la moara lor unui nepot de vreo douăzeci de ani sau pe-aproape, iar nepotul ăsta, căruia i se spunea Barnit, era nici mai mult nici mai puțin un om certat cu legea. Îşi pierduse părinții pe când avea patru ani şi-şi petrecuse copilăria în casa familiei Aumousse, apoi fusese găzduit de-o altă mătuşă, care locuia în târguşorul Aigly, pe malul râului. Când şi când venea pe la moară.

— Aventura banală a unui băiat prost crescut, spuse Darfaut. Învățase ceva carte. După ce-şi terminase armata, avea o slujbă într-o industrie modestă de pe vale. S-a văzut pus pe liber din cauza unor abateri în serviciu. I se întâmpla s-o şteargă în Anglia sau în Elveția la sfârşit de săptămână. Ce învârtea pe-acolo, şi cum îşi procura banii pentru călătoriile astea? În orice caz, de mai multe ori trebuie să se fi prezentat la slujbă după ce întârziase zdravăn. Un funcționar inteligent dar de nestrunit. Fapt e că într-o bună zi, după cât se spune, a avut cutezanța s-o ceară în căsătorie pe fata unuia din directorii lui. Bineînțeles că a primit un refuz categoric. Poate a sedus-o pe fată. La un oarecare timp după aceea, s-a dus în Africa şi s-a angajat mercenar. La vreo doi-trei ani după ce s-a întors, a fost bănuit că luase parte la un hold-up. Deoarece era căutat de poliție, a venit să se adăpostească la familia Aumousse acum doi ani.

— A fost bănuit... spuse Jacques.

— Numele şi semnalmentele lui figurează în fişierul

poliției, nu există nicio îndoială în privința asta. Dar nu aici e miezul poveştii.

Bineînțeles, i s-a dat repede de urmă. Prima grijă a jandarmilor a fost să-l caute în locurile unde avea rude. Puțin a lipsit să fie prins la moară, la familia Aumousse. A scăpat şi s-a ascuns prin Saumaie.

— Nu ştiu cine a putut să-l adăpostească, urmă Darfaut. Venea uneori pe la moară, dar îşi găsea alte refugii.

— Pădurea, spuse Jacques.

— Nu poți sta în pădure în timpul iernii, zise Darfaut.

— Pe la tăietorii de lemne... spuse abatele Merci.

— Doar nu vă închipuiți că autoritățile nu s-au dus şi pe la tăietorii de lemne, îl întrerupse Darfaut. Adevărata problemă într-asta constă: că nu e om care să nu-l protejeze pe Barnit. Chiar şi dumneata, domnule abate.

— A venit şi mi-a săpat grădina, zise abatele Merci.

Darfaut sări ca ars de pe scaun apoi se aşează iar.

— Aici e buba. Lumea se preface că nu ştie antecedentele lui Barnit şi se complace în a-i înşela pe jandarmi.

— Uneori jandarmii se rătăcesc, şopti abatele fără a părea că dă importanță la cele ce spune. Iar Barnit are ochi foarte buni.

— Asta e, exclamă Darfaut. Barnit are nişte ochi care seamănă cu ochii Rosaliei.

Darfaut se monta. Se întoarse spre Jacques:

— Să atacăm miezul chestiunii, zise el. Lucrul poate că vă intereseze mult mai mult decât ați crede.

Bineînțeles, încă de la începutul povestirii, Jacques nu se putuse împiedica să se gândească la faptul că Viviane, ca şi Rosalie, trăiseră sub acelaşi acoperiş cu acest Barnit, cel puțin pentru o vreme, iar Darfaut spuse că Barnit, în copilărie, fusese ca un frate pentru Viviane şi pentru Rosalie, dacă era să dai crezare oamenilor.

— Barnit era copilul familiei la fel ca şi ele, iar întoarcerile îi erau, desigur, întâmpinate ca şi întoarcerea fiului risipitor, cu diferența că acest fiu risipitor a sfârşit prin a se afla în afara legii. În sfârşit, Paralet...

Aici intra în joc Paralet. Care atâta aştepta, să cumpere moara şi pământul familiei Aumousse. Drept pentru care consimți s-o lase pe bătrâna Aumousse să locuiască mai departe la moară, cu atât mai mult cu cât în casă nu mai locuia nimeni altcineva, şi să tolereze prezența lui Barnit.

— Eu însumi, recunoscu Darfaut, aş fi dorit să achiziționez proprietatea asta. Iată de ce trebuia să închid ochii asupra acestui târg. Nădăjduiam că Paralet, mai devreme sau mai târziu, va şti să-l îndepărteze pe acest Barnit. I-am vorbit ca să-l hotărăsc să scape ținutul Saumaie de un personaj indezirabil. Se putea preface că nu ştie nimic de existența lui, dar nu să-l protejeze. Dealtminteri, în felul ăsta devenea el însuşi pasibil de pedeapsa legilor.

— Să-l fi ascuns la el la fermă? întrebă Jacques.

— Nevastă-sa n-ar fi îngăduit-o. O femeie cât se poate de dreaptă.

Atunci ce i se putea reproşa lui Paralet?

În Saumaie trecea drept un om şcolit. Descâlcea nenumărate litigii. Făcuse desigur uz de influența lui ca să-i găsească unele ascunzători lui Barnit, în timp ce-ar fi trebuit să se țină deoparte de orice amestec, şi să dea frâu liber inevitabilelor denunțuri.

— Influența lui, şopti Jacques, tot n-ar fi putut împiedica în vreun fel denunțurile.

— Vedeți limpede, răspunse Darfaut. Într-adevăr, nimic nu le-ar fi putut împiedica dacă n-ar fi fost la mijloc Rosalie şi dacă Paralet n-ar fi fost îndrăgostit ca un nebun de ea.

În timpul conversației, masa continuase şi se sfârşise. Slujnica aducea cafeaua. Atunci se lăsă tăcerea. Jacques nu izbutea să pătrundă gândul lui Darfaut, nici să înțeleagă motivele care-l făceau să-i dezvăluie toate acele fapte.

— S-a întâmplat ca într-o bună zi Barnit să fie hăituit de-a binelea, reluă Darfaut. Li se dăduse jandarmilor informații cât se poate de precise. Banditul a scăpat ca prin urechile acului, dar s-a convins că mai devreme sau mai târziu tot va fi prins şi că ținutul Saumaie nu mai e un loc foarte sigur

pentru el. Şi-atunci unde s-ar fi putut duce? Şi s-a întâmplat ca Rosalie să-l descopere pe cel care-l denunțase.

Rosalie era în noaptea petrecerii înghesuită de doi tineri; Théodore Presse şi Jean Dreux, aceiaşi, desigur, care săriseră asupra lui Jacques. Iar aceşti doi tineri de familie bună le curtaseră pe fetele unui cultivator care avea pământuri întinse, livezi şi păşuni, pe lângă Hersigny şi Vivier.

— Carrier, cultivatorul acesta, spunea Darfaut, nu-i om care să ştie de glumă. Credea, ca şi mine, că prezența acestui Barnit prin satele noastre e intolerabilă, dar în acelaşi timp nădăjduia s-o compromită şi pe Rosalie. Domnişoara asta, învățătoare la Mauterre, după cum ştiți, se ducea des la moară, la bunica ei, unde îl întâlnea nelipsit pe Barnit. Carrier făcuse în aşa fel încât s-o pândească şi să cam afle orele şi zilele acestor întâlniri. Nu se ştie prin ce întâmplare, Bamit a putut scăpa. În orice caz, jandarmii au supus-o pe Rosalie unui interogatoriu sever. Unde se putuse ascunde Barnit?

Darfaut îl privi pe abatele Merci care-i susținu privirea răbdător.

— Pe scurt, zise Darfaut, Rosalie s-a dus să stea de vorbă cu Carrier. L-a copleşit cu injurii pe stradă, la Hersigny în prezența celor ce locuiesc acolo, zicându-i: „Vreau ca trăsnetul să se abată asupra casei tale nu mai târziu decât mâine”. A doua zi a fost furtună şi trăsnetul a căzut pe hambarul lui Carrier. O coincidență. Rosalie s-a dus iar la Carrier şi i-a strigat: „Nu mă mulțumesc că ți-a trăsnit hambarul. Casa vreau să ți-o trăsnească”. O săptămână mai târziu, casa lui Carrier era în flăcări.

— O coincidență, zise cu aerul lui cumsecade abatele Merci.

— Chiar aşa? zise Jacques.

— *Chiar aşa*, striga Darfaut, asta au spus şi oamenii, asta a gândit şi Carrier până la urmă: „Chiar aşa, chiar aşa...” Rosaliei i-au fost atribuite tot felul de haruri magice, fără vina ei, cu toate că s-a lăsat târâtă de superstiția asta

stupidă. Ştiţi care că bătrâna Aumousse avea obiceiul să înfigă pene în pământ primprejurul morii, ca să fie ocolită de trăsnet? Rosalie a lansat moda penelor. Le-a dat şi la unul, şi la altul, iar acum toată lumea crede orbeşte. Albert, pândarul din Hersigny... Să vorbim de pândar. Nu e nicio lună de când i-a venit ideea să-i informeze pe jandarmi despre Barnit, aşa, din simplă probitate. Rosalie i-a spus răspicat că n-o să mai prindă peşte. Niciodată n-a prins el prea mult, deşi e pescar împătimit. Dar de-atunci, nu ştiu prin ce întâmplare şi de astă dată, nu mai prinde nici plevuşcă, şi toată lumea îşi râde de el. Dar n-o să mai deschidă pliscul niciodată faţă de jandarmi.

Darfaut tăcu, cu răsuflarea tăiată.

— Rosalie ar fi aşadar o vrăjitoare, zise Jacques.

— La fel de puţin pe cât eşti şi dumneata vrăjitor. Ci doar s-a lăsat prinsă în laţul credinţelor prosteşti ce s-au răspândit prin ţinutul ăsta, unde prostia a prins rădăcini mai abitir ca oricând tocmai datorită lui Paralet. Căci Paralet n-a încetat să se minuneze asupra pretinselor puteri ale Rosaliei, de fiecare dată când avea prilejul. Şi-ar da şi sufletul diavolului, pentru Rosalie.

— Rea vorbă, zise preotul. Parcă ce importanţă au toate astea?...

— Ce importanţă? Domnul Soudret, care în mod sigur niciodată nu s-a complăcut în legende, poate că va putea, în sfârşit, domnule abate, să te facă să înţelegi că am dreptate. Domnul Soudret îi va vorbi negreşit şi unchiului său care, ca şi dumneata, dă apă la moară, prin indiferenţa sa, superstiţiilor în care cred oamenii.

Prin urmare cu intenţia asta îl invitase Darfaut pe Jacques. Să-şi facă din el un aliat ca să-l convingă pe Athanase şi pe preot. Dar de ce oare să dai atenţie acestor obscure credinţe din Saumaie?

Darfaut păru să răspundă gândului lui Jacques.

— Nu vreau nimic altceva, pentru ţinutul ăsta, decât un mod de viaţă mai sănătos, mai echilibrat. Sunt primar în satul cel mai mare din Saumaie şi mă îngrijesc de dreptate.

Prezența lui Barnit ne pricinuieşte mult rău, dar răul cel adevărat stă în spiritul de superstiție care domneşte aici. Aşa cum v-am spus, oamenii au fost uimiți de ochii lui Barnit, un copil pe care odinioară l-au iubit, şi, în fine, de ochii Rosaliei, atât de asemănători ochilor lui Barnit. Aceeaşi strălucire aurită... Dar asta n-ar fi însemnat nimic de n-ar fi fost magia în legătură cu furtunile. De ce Rosalie se poartă aşa de nebuneşte? De ce Viviane a dumitale să fi dispărut, dacă n-ar fi existat tocmai acest spirit menit să pună în mişcare toate complicațiile imaginabile, aşa cum vă spuneam mai deunăzi? Cine nu s-ar teme de răzbunarea Rosaliei, dacă s-ar încumeta să dezvăluie ascunzătoarea surorii ei? Pe aici, acum, trebuie să calci pe vârful picioarelor. Ți-e teamă până şi de vânt, şi de păsări.

— Oare nu exagerați oarecum toate astea? întrebă Jacques. Mi se pare că nimeni nu poate crede cu adevărat în puterea penelor.

— Fără îndoială că nimeni *nu poate* crede în ele. Asta e, că tot răul vine întâi de toate de la acest Paralet, despre care toată lumea ştie cât de inteligent e şi care nu încetează să repete în dreapta şi-n stânga că Rosalie are un dar misterios. Rosalie însăşi ştie că asta e născocire curată, dar e de-a dreptul descumpănită de părerea oamenilor care o laudă tot pe-atât cât se tem de ea, mereu gata să-i atribuie virtuți şi vicii, învălmăşite între ele cât se poate de primejdios, în timp ce ea e făptura cea mai simplă din câte se află. Nu-i chip să intre-n vorbă cu cineva, că trăncănelile nu se mai termină.

— Dar dacă Paralet nutreşte pentru ea un sentiment de tandrețe, observă Jacques, nu văd de ce ar încerca s-o pună într-o situație delicată.

— Paralet, în nebunia lui, dragă domnule Soudret, crede, desigur, că va izbuti să dispună de ea cum va voi, datorită acestui joc periculos la care ea se pretează pentru a-l ajuta pe Barnit.

— Şi dacă fata îl iubeşte pe Barnit?

— Numai Paralet îl poate proteja pe Barnit. Ea ştie şi de asta e numai zâmbet când e vorba de Paralet. Sunt sigur că

Rosalie vrea să scape şi de Paralet şi de Barnit, pentru că s-a săturat de toate vicleşugurile şi compromisurile astea. Cea mai vie dorință a mea ar fi s-o salvăm pe această Rosalie, din care lumea a făcut o vrăjitoare şi o nebună.

Jacques se gândi că Augustin avea despre Rosalie o idee destul de asemănătoare celei a lui Darfaut.

— Poate că te vei căsători cu Rosalie, spuse preotul.

Darfaut se ridică şi izbi cu pumnul în masă, privindu-l pe abate.

— Se prea poate să mă căsătoresc cu Rosalie, nu zic nu. Dispun în deplină libertate de mine şi n-am nimic pe cuget. Dar îți jur că mai presus de orice grija mea e să acționez cu dreptate, ca să ies din minciunile astea care denaturează toate relațiile dintre oameni în ținutul Saumaie. Ceea ce mă întreb, domnule abate, ceea ce te întreb în prezența domnului Soudret, e de ce nu renunți la simpla dumitale îndatorire de preot, care ar fi să condamni aceste superstiții menite să discrediteze anumite obiceiuri respectabile, cum e acela de-a aprinde lumânări în zilele de sărbătoare. Te-ai gândit la asta?

— Obiceiuri respectabile, şopti abatele. Îți sunt recunoscător pentru respectul dumitale, deşi nu-ți pui mare credință în aceste lumânări naive.

— Desigur, respect şi cinstesc un obicei străvechi, continuă Darfaut, dar dumneata nu mi-ai răspuns la întrebare.

Abatele Merci îşi trecu mâna prin părul alb şi privi prin fereastră la un nor ce trecea pe cer, ca şi cum gândul i-ar fi fost aiurea. Urmă:

— Oamenii din Mauterre înfig uneori pene în grădina mea ca să mă apere de furtună. Le-am mulțumit şi i-am întrebat dacă pun mare preț pe nimicurile astea. Mi-au răspuns că sunt cele mai frumoase pene, cele mai frumoase pe care le-au găsit.

Preotul se uită iar la nor. Darfaut ridică din umeri. Lui Jacques îi trecu prin minte străfulgerarea unui gând, de care el cel dintâi se minună:

— Credeți că Viviane e iubita lui Barnit?

Domnul Darfaut fu luat prin surprindere. Zise:

— După cum constați, domnule Soudret, vreau să spun că te-am adus în situația de a constata, ne aflăm în fața celei mai încâlcite istorii. Dumnezeu ştie ce poate să însemne plecarea soției dumitale. Iartă-mă, nu voiam să... În sfârşit, ți-am arătat îndeajuns că tot ceea ce se poate întâmpla în Saumaie izvorăşte din complacerea în situațiile în care oamenii mizează pe intervenția sentimentelor false.

— Nu ați răspuns la întrebarea mea, zise Jacques.

Darfaut se gândi şi spuse răspicat:

— Cum ai vrea să răspund? În împrejurări obişnuite, o femeie poate înceta orice relație cu soțul ei şi să se străduiască să scape urmăririlor. Pentru cazul de față, cea la care te gândeşti pare să țină ca lumea să ştie că locuieşte în Saumaie, dar în acelaşi timp evită cu grijă să i se cunoască locul unde s-a ascuns. Revin, mereu asupra ideii că întâi de toate caută şi ea, ca toți ceilalți, să provoace mister. Iartă-mă, iartă-mă rogu-te...

— Mi-ar plăcea să mi se vorbească pe şleau, spuse Jacques. Dacă e vorba de acest Barnit care trebuie el însuşi să se ascundă, se înțelege că...

— Iar dacă e vorba de-un altul, Barnit nu va face decât să împrăştie bănuielile. Un altul care se poate complace el însuşi într-o viață plină de taină. Iartă-mă încă o dată.

— La cine vă gândiți? întrebă Jacques. Paralet mi se pare scos din cauză, după câte ați spus.

— Nimeni nu-i scos din cauză, spuse Darfaut. Poate că nici nu-i vorba de vreo legătură la care să ne gândim. Soția dumitale a făcut un gest necugetat. Se prea poate să se fi lăsat prinsă în angrenajul tuturor prostiilor ăstora, ca şi Rosalie. Ce poate să fi pus la cale împreună cu Rosalie? Toți suntem victimele acestui angrenaj, ale cărui resorturi nu le ştim, numai şi numai pentru că oameni ca abatele Merci şi unchiul Athanase întrețin minciuna din comoditate. Mereu revin asupra acestui lucru. Când oameni cu autoritate renunță la autoritatea de care dispun, asta dă mână liberă

unui intrigant ca Paralet, în vreme ce eu mă aflu cu totul dezarmat, întocmai ca şi domnul Soudret.

— Nimeni nu-i scos din cauză, şopti Jacques.

Atunci oare de ce Darfaut însuşi n-ar încerca să încurce pistele, dacă cumva ar avea unele gânduri în legătură cu Viviane? Îi putea pune în faţă pe Rosalie, Barnit, Paralet, numai pentru a-şi ascunde propriul lui joc.

— Barnit acesta, întrebă Jacques, să mai nutrească şi-acum vechea sa patimă, de care aţi vorbit?

— Fata aceea din Aigly, târguşorul de pe malul râului. De ce nu?

— Sau poate Viviane să se fi ascuns la Aigly şi să vină în Saumaie să-l întâlnească?

— Amesteci totul, zise Darfaut. Noi toţi amestecăm totul. Iată unde am ajuns.

— Râul, şopti preotul.

Unchiul Athanase pomenise de râu în legătură cu Viviane. Jacques se ridică dintr-odată. Discuţia asta nu făcuse decât să-i încâlcească toate gândurile. Darfaut avea dreptate. De cum începeai să urmăreşti cotiturile în care se pierdeau oamenii din Saumaie, te aflai numaidecât la cheremul scornelilor lor.

— Domnule Darfaut ce-ar fi să ne dezmorţim puţin picioarele către pădurea dumitale, spuse abatele Merci, la liziera cealaltă?

Porniră spre Mauterre, apoi ieşiră la drum pentru a ajunge pe alte fâneţe, ce mărgineau pădurea. Hăitaşul o luă prin spatele celor dintâi tufişuri. Văzură doi porumbei guleraţi zburând spre înalt şi dispărând numaidecât. Abatele Merci ochi dar nu trase.

— Ştiu un luminiş, zise el.

— N-ai decât să te duci la luminişul dumitale, răspunse Darfaut. Domnule Soudret, poţi să-l urmezi pe abate dacă vrei. Eu rămân cu hăitaşul. Mai sunt încă iepuri pe-aici.

Jacques dorea să-i vorbească abatelui. Darfaut părea a voi să favorizeze această discuţie.

După un sfert de oră de mers pe o cărare ce urma liziera,

preotul şi Jacques ajunseră la locul unei vechi tăieri de pădure, foarte întinsă şi năpădită de ruji. Preotul se opri pe o bulbucătură de pământ de unde puteau vedea cum se deschid mai multe perspective prelungi printre ruji şi grămezi nesfârşite de crengi, lăsate din neglijenţă tot acolo, pe loc. Preotul se sprijini cu spatele de un copac. Jacques se aşeză aproape de el, gândindu-se că sosise momentul în care avea să capete vreo informaţie esenţială. Dar omul îi făcu numaidecât semn să nu vorbească şi începu să privească la picioarele sale un gândac de bălegar care se căţăra pe frunzele uscate. Jacques crezu la început că abatele voia să cugete mai întâi, şi se aştepta ca din clipă în clipă să-i spună ceva. Dar nimic... Curând tăcerea pădurii se impuse cu-atâta evidenţă, încât nici nu te mai puteai gândi s-o curmi.

Aproape că nici nu sufla vântul. Trebuia să asculţi cu cea mai mare atenţie ca să desluşeşti freamătul îndepărtat al unor frunze. Într-un timp auziră o turturea în adâncul pădurii bătrâne. Când tăcu, pădurea îşi reluă visarea. Rujii din luminiş păreau ciudat de neclintiţi. În sfârşit, în spatele lor un fâşâit uşor, apoi încă unul. Din nou tăcerea. Cât timp? Abatele întoarse capul spre Jacques în clipa când la dreapta lor se înălţă un zgomot de crengi ce-şi dau drumul după ce-au fost întinse, apoi numaidecât privi spre luminiş. Jacques privi şi el. La cincizeci de metri, într-o perspectivă nemăsurat de lungă, se ivise un căprior.

Abatele îi făcu semn lui Jacques să nu se clintească. Asemeni lui Jacques îşi ţinea puşca petrecută pe după umăr. Căpriorul părea să adulmece. Rămase nemişcat un minut întreg, în bucuria lui de făptură graţioasă şi vie. Lui Jacques nici nu i-ar fi trecut prin minte să tragă. Se întreba de ce tovarăşul lui nu trage, dar se părea că se aflau în afară de purtarea obişnuită a oamenilor. Se petrecu desigur ceva nesimţit de ei, de vreme ce căpriorul făcu un salt şi pieri.

— Totdeauna vin pe-aici când se vânează în împrejurimi, zise abatele. Dar nimeni nu ştie.

Părea încântat că văzuse căpriorul şi că-l lăsase să scape.

Cei doi dădură apoi de-o altă potecă. Abatele mergea în frunte şi, după câteva minute, zăriră liziera şi pădurea se lumină. Abatele se aplecă să adune ceva din iarbă, apoi se întoarse spre Jacques şi-i arătă o pană de gaiță. Zâmbea:

— Ți-o dăruiesc, zise. O amintire din Saumaie.

Jacques luă pana şi nu găsi nimic de spus. Ca şi cu o clipă mai înainte, când se uitau la căprior, era frumos şi fără însemnătate. Şi Viviane îndrăgea penele păsărilor.

Când fură la lizieră, abatele se opri şi ridică brațul. Înainte-le se desfăşura o privelişte cu totul diferită de cea pe care-o părăsiseră la intrarea în pădure. Coline neregulate acoperite de fânețe se pierdeau spre o zare luminoasă.

— Liziera asta se deschide între Hersigny şi Vivier, spuse abatele. Colina cea apropiată se cheamă La Belle Etoile[1], cea de colo, cu o tufă pe ea, e Le Premier Eclair[2]. Când furtunile bântuie dinspre nord, fulgerul cade mai întâi pe tufă. Vino, vreau să-ți dau prilejul să tragi.

Abatele îl conduse pe Jacques cinci sute de metri mai încolo, spre o mirişte pierdută printre fânețe. Porniră pe mirişte cu vântul în față şi câteva prepelițe se înălțară. Jacques trase, şi una din ele se prăbuşi.

Se întoarseră apoi spre ferma Saint-Léon, fără să mai zărească vreun vânat. Sfârşiră prin a merge unul lângă altul. Abatele făcu câteva considerații despre vreme şi despre merii din regiune.

Pe când se apropiau de Saint-Léon, Jacques zări la marginea drumului o tufă de ahilee, aproape roşie. Voi să rupă una, dar planta rezistă. Abatele luă cuțitul, tăie cu grijă o tulpiniță şi-i dărui floarea. Zâmbi iarăşi cu amabilitatea aceea profundă de care el însuşi nu părea a-şi da seama şi zise:

— O floare micuță.

Abatele nu putea şti ce amintire însemna floarea aceea pentru Jacques. Dar preotul rămânea într-atât de mult în

[1] Steaua cea frumoasă. (fr.)
[2] Întâiul Fulger. (fr.)

afara preocupărilor obişnuite, încât ai fi putut pune prinsoare că ghiceşte orice.

Când după ce-şi luă rămas bun de la Darfaut şi de la abate, Jacques se întoarse cu maşina la Bercourt, conduse încet, privind la priveliştea din jur. Ceea ce Darfaut povestise trebuie să fi fost riguros exact şi totuşi nimic altceva decât baliverne. Viviane se afla, pentru a spune astfel, cu totul în afara gândurilor care-l frământau pe Jacques. Părea mai pierdută ca niciodată. Abatele, cu amabilitatea lui, poate că voise să-i dea de înțeles tocmai asta. Viviane era pierdută ca şi fânețile astea, cu florile, pădurile, căpriorii şi lumina lor. Jacques azvârli pe fereastlă ahileele pe care le avea în buzunar, dar păstră pana de gaiță.

Capitolul IV

Urmărire şi anchete

ÎN SEARA ACEEA, ÎN TIMPUL CINEI alături de tatăl său, Jacques se arătă la început morocănos. Domnul Soudret îl urmărea şi hotărî să-l întrebe:

— Hai spune, ce-ai mai aflat?

— Pâinea asta făcută de brutarul din Bercourt e de-a dreptul groaznică. Cum de izbuteşte să facă o pâine aşa de cleioasă?

— Eu te întreb...

— Nu, nimic. Ci numai că familia Aumousse a avut totdeauna de-a face cu oameni de proastă speță. Norocul meu că am scăpat de toate.

— Mă gândeam eu că Athanase îți va oferi prilejul să vezi mai limpede situația.

— E limpede, cât se poate de limpede, i-o retează Jacques. Domnul Soudret nu crezu util să se informeze într-un mod mai precis, convins că Jacques ştie acum unde se află Viviane şi că va aranja lucrurile aşa cum se cuvine, cu demnitatea de rigoare.

În aceeaşi seară Jacques porni spre Paris. Îşi reluă lucrările cu acelaşi sârg ca înainte de căsătorie. Încercă o senzație de securitate de cum regăsi străzile şi metroul. Dacă Viviane era amanta lui Barnit, desigur că un scandal era de temut. Dar amenințarea aceea nu făcea decât să-i redea şi mai mult libertatea, deoarece *el* nu avea nimic pe conştiință. Nimeni, în niciun caz, n-avea să-i găsească nici cel mai neînsemnat motiv de reproş. Singura atitudine pe care

trebuia s-o aibă era să se prefacă a nu şti nimic.

Desigur, căsătoria lui fusese o aventură nefericită, dar avusese norocul să treacă prin necazuri fără să se lase pradă slăbiciunilor, iar acum resimțea avantajele indiscutabile ale celui cu conştiința curată.

Va trebui să dea divorț într-o bună zi. Oare divorțul nu era admis într-un mediu impregnat de tradiții religioase? Eroare... Nu poți decât să te supui unor necesități ce izvorăsc din bunăcuviință şi unor conveniențe ce devin expresia însăşi a onestității. Să reia viața în comun alături de această femeie, presupunând că ea ar ajunge să regrete prostia săvârşită? Jacques n-ar fi nicicând în stare să admită o asemenea minciună. Să ierte? Fără nicio îndoială că Viviane va fi iertată, dar mai întâi trebuia ca despărțirea să fie definitivă.

Jacques, aşa cum se aştepta, fu numit la Facultate. Nu-şi pierdu câtuşi de puțin capul în acest surplus de ocupații. Dimpotrivă, deoarece făcea totul cu conştiinciozitate metodică. Chiar dacă lucrul îl silea să stea până târziu în noapte, îşi oferea două seri pe săptămână luxul să iasă cu prietenii.

Aşa se face că o cunoscu pe Aline, o studentă ce pregătea examenul de agregație şi care-i fu prezentată de un coleg. Aline era o fată destul de înțelegătoare. Avusese poate aventuri. Poate nu. Jacques se întreținea bucuros cu ea când se aflau împreună cu prietenii lor. Fata îi ştia povestea, ca toți ceilalți, şi părea gata nu să-l consoleze, cum se spune, ci să-i distragă atenția de la ceea ce pățise. Până unde ar fi putut merge lucrurile, Jacques nu se întrebă. Se lăsa în voia vieții, mulțumit că nu are nicio îndatorire față de nimeni şi că poate rămâne corect în orice împrejurare.

Avu ocazia să ia parte la o mică petrecere de ziua unui coleg. Bău peste măsură iar a doua zi se trezi foarte bine dispus. Îşi putea permite unele ieşiri trecătoare fără să se teamă de vreo consecință, oricât de neînsemnată, deoarece totdeauna fusese sobru. Igiena... În cursul acelei seri trebui să-i vorbească Alinei cam cu prea multă încredere, dar era

prea beat ca să nu rămână pur.

Cinstit şi nepăsător, iată ce i se potrivea din ce în ce mai bine. Aline, în timp ce ieşeau împreună, îl tachina în legătură cu aceste principii. Nu, nu avea principii, susținea Jacques, ci numai dorința de-a duce un trai cumpătat.

Într-o zi, în timpul unei ploi torențiale, se adăposti sub portalul de la Saint-Germain-des-Prés. Apoi intră în biserică. Desigur, o dată la vreo două-trei săptămâni se ducea la liturghie şi se simțea ca acasă într-o biserică.

Se pomeni dinaintea lumânărilor aprinse. În Saumaie, oamenii aprindeau cu nemiluita lumânări şi tot pe-atât de mult apelau şi la penele de păsări. Aşadar intrau în joc tot felul de minciuni. Nimic mai fals decât ținutul Saumaie şi familia Aumousse, Barnit şi toți oamenii aceia mai mult sau mai puțin complici la abaterile lor. Voiau să se mintă pe ei înşişi. Pe când el avea şansa să caute a vedea limpede în orice împrejurare.

Se întoarse şi privi spre altar. Voi să şoptească o rugăciune. Nu izbuti. Ieşi repede din biserică şi se duse într-o cafenea.

Cafeneaua lui obişnuită. Nu era ora la care prietenii se aflau acolo, Aline însă era.

— Ce faci aici? întrebă Jacques.

— Te aşteptam.

— Prostii. Aş bea bucuros un whisky.

Bău mai multe. Aline deveni tandră, dar ceva mai târziu trebui să se resemneze să-l ducă până dinaintea uşii lui. Jacques se pierdea în considerații filosofice. A doua zi, trezindu-se, se întrebă ce i se întâmplase. Nimic, ce să i se întâmple? Nimic. Băuse, da, băuse. De ce? Biserica. Lumânările... Cei care se mint pe ei înşişi. Dar el n-o să se mintă niciodată pe sine. Mai bine era ca din când în când să bea ceva mai mult decât se cuvine. Va răspunde altă dată avansurilor Alinei. Ținutul Saumaie... Puțin îi păsa lui de Saumaie. Îşi petrecu o săptămână lucrând mai îndârjit ca de obicei. Nu ieşi în nicio seară. Avea într-adevăr multe lucrări de pus la punct. Trebuia să înlăture totul din calea sa. Să

înlăture...

Când începu iar să iasă, hotărî să fie foarte drăguț cu Aline şi-şi fixă o seară când să-şi deschidă inima. În seara aceea Aline nu veni la întâlnirea cu prietenii. Se duseră la cinema, undeva pe la Operă. Un film vechi, care trebuia văzut. Se întoarse singur acasă, cu metroul. Colegii o luaseră în direcție opusă.

Era aglomerație şi se pomeni stând într-un colț dinaintea unei fete. O fată frumoasă. Când o recunoscu se gândi că visează. Şi totuşi nu băuse deloc în seara aceea. Era Rosalie. Cu strălucirea aurie a ochilor ei!

De ce nu se gândise până atunci să-i vorbească Rosaliei? Numai ea îi putea spune unde se ascunde Viviane, sau în orice caz să-i slujească drept intermediar în aşa fel încât Viviane să fie convinsă că n-o va urmări şi că nu trebuiau decât să reglementeze situația în care se aflau. Se temuse oare ca fata să nu-i spună prea multe, să nu-i vorbească prea pe şleau? Dar acum, când se aflau față în față... O stație. Încă un val de călători. Se pomeni înghesuit. Fața fetei aproape de-a lui. Fără nicio introducere, zise:

— Vreau să ştiu unde e Viviane. Trebuie să divorțăm.

Nimeni nu putea da atenție acelor cuvinte în zgomotul garniturii. Era însă neîndoielnic că Rosalie le auzea desluşit şi că ştia că ei îi vorbeşte. Pe fața ei nu se văzu însă nici cea mai slabă tresărire. Ochii îi stăteau ațintiți asupra unui spațiu vag, deşi străluceau. Jacques urmă:

— Eşti Rosalie Aumousse. Nu mă înşel. Te întreb unde e sora dumitale sau dacă ai putea servi ca intermediar între noi pentru divorț.

Atunci ochii Rosaliei se ațintiră asupra lui, fără ca fata să reacționeze în vreun fel, de parcă ar fi fost surdă. Altă stație. Jacques îşi simți gâtlejul strâns şi nu izbuti să vorbească iar. Gara de Nord. Destul de mulți călători coborâră. Mulțimea se rări, apoi curând deveni iar compactă. Rosalie ar fi putut să se depărteze de el. Dar nu se clintise şi nici nu încetase să-l privească.

— Te rog, spuse Jacques în cele din urmă, răspunde-mi!

Cred că m-ai recunoscut.

Trecu foarte puțin timp până la Gara de Est. Şi totuşi lui i se păru că trăieşte o nesfârşită aventură. Nu atât pentru că durata timpului ar fi fost alta. Ci mai curând el căpăta o viziune fără de sfârşit. În ochii Rosaliei, ce-l fixau, i se păru că zăreşte căzând fulgi de zăpadă printre care se zărea peisajul îndepărtat din Saumaie, o perspectivă a colinelor aşa cum le văzuse în copilărie, strălucind de frumusețe. O nebunie. Era intrigat de imobilitatea fetei care rămânea foarte aproape de el (aşa voia ea), şi în acelaşi timp nu-i băga în seamă prezența. O vrajă cu neputință de rupt. Nimic altceva nu mai conta decât ochii aceia ațintiți într-o asemenea absență de gânduri, încât nu mai însemnau decât nişte lumini necunoscute. Rosalie se întoarse dintr-odată şi coborî pe peron. Jacques nu-şi dăduse seama că garnitura se oprise. Gara de Est. În ultima clipă se năpusti ca s-o urmărească pe fată.

Dar ea dispăruse numaidecât în mulțime. Se grăbi prin pasaje şi urcă scările câte patru până în interiorul gării. Câțiva călători se înghesuiau. Îşi luă un bilet de peron şi căută un tren spre Charleville. Nu era niciun tren spre Charleville la ora aceea târzie, ştia asta dintotdeauna. Atunci de ce toată încercarea aceea? Rămase o clipă nemişcat sub geamlâc apoi se duse să bea câteva pahare la bar.

Când ieşi din gară, ningea. Decembrie. O iarnă timpurie. Niciodată nu dăduse atenție anotimpurilor. Se opri să se uite la zăpada ce cădea molcom primprejurul felinarelor.

A doua zi o întâlni pe Aline care, după aerul lui distrat, înțelese că îl preocupa ceva. Îl întrebă:

— Ai veşti noi?

— Nimic nou, nimic.

— E ceva schimbat în înfățişarea ta.

— Nu, nimic...

După ce bău, adăugă:

— Am întâlnit-o pe sora Vivianei, Rosalie.

Rămase visător o clipă apoi zise:

— Rosalie e puritatea însăşi. Viviane...

— Te gândeşti întruna la Viviane.

— Mă gândesc la Rosalie.

Iar bău. Pe jumătate beat, în seara aceea, o aduse pe Aline la el în cameră. Zilele ce urmară i se părură de-o banalitate cumplită. Acum ploua. Sosi Crăciunul. Trebuia să-l petreacă alături de tatăl său, bineînțeles.

După sărbători, Jacques mai rămase vreo două-trei zile la Bercourt. Se ocupă de farmacie. Afară cerul rămânea întunecat, cu toate că vremea era uscată şi rece. „Nu mai trece mult şi-o să ningă", spunea fiecare client ca să intre în vorbă. A doua zi, Jacques, plictisit, simți nevoia să dea o raită după-amiaza. Sări în maşină. Nu, nici gând să se mai ducă prin Saumaie. Darfaut avea dreptate de-o mie de ori. Oamenii de prin părțile acelea nu visau. Ci se prefăceau că visează. El însuşi se prefăcuse atunci când, nu cu mult în urmă, o întâlnise pe Rosalie. La Charleville, se va duce la bibliotecă să consulte cărți despre flora locală. Nu se interesa de botanică aşa cum fac amatorii. Ci rămăsese cu pasiunea pentru ecologie, pentru habitat-ul plantelor. Ceea ce n-avea legătură decât pe departe cu cercetările lui, dar Jacques nutrea uneori planul de-a analiza terenurile pentru a determina influența acestora asupra structurii vegetalelor. Totdeauna, dornic să dea peste ocazia care să-i îngăduie să strângă amănunte oricât de neînsemnate şi oricare-ar fi fost.

Era zi de târg la Charleville. Îşi parcă maşina pe strada mare şi urmă mai întâi firul mulțimii ce şerpuia de-a lungul magazinelor. Începu să ningă. Se opri şi se uită la zăpadă, pornită dintr-odată să cadă liniştit, cu fulgi mari. În clipa aceea zări foarte aproape de el un bărbat ce privea la hărțile mari ale unei agenții de turism. I se păru că-l recunoaşte pe Augustin Sille şi voi să se dea la o parte, ca să nu intre în vorbă cu el. Dar omul se întoarse brusc, încât se pomeniră nas în nas. Nu era Augustin. O față foarte tânără. Ochi cu scânteiere de aur.

Jacques fu cuprins de mirare. Ochii ăştia, atât de asemănători cu ai Rosaliei... Cu câteva seri în urmă îşi închipuise zăpada căzând în adâncul privirilor Rosaliei, iar

acum zăpada exista peste tot în jurul lui, ca într-un fel de vis necuprins, în timp ce bărbatul acela îl fixa cu indiferență. Jacques exclamă: „Barnit!” Era evident, după cele ce spusese nu demult Darfaut.

Tânărul nu schiță nicio mişcare de protest. Spuse:

— Hai să bem ceva.

Lui Jacques nu-i veni să refuze. Îl însoți pe Barnit, străbătând piața. O luară pe nişte străduțe înguste şi se duseră să se aşeze la o masă într-o cafenea pustie, nu departe de cheiul Meusei. Barnit alesese o masă la fereastră. Se vedea cum în jur, pe copacii goi şi pe case, se lăsa uriaşa scoborâre a zăpezii. Pământul şi acoperişurile se şi albiseră.

— Domnule Soudret, te-am zărit acum câtva timp, pe când erai la vânătoare.

Jacques spuse dintr-odată:

— Dumneata ai tras în pălăria domnului Darfaut?

— De ce nu? făcu Barnit.

Adevărat sau nu, Jacques nu avea niciun mijloc de-a ghici.

— Nu poți să mă denunți, aşa cum ar vrea Darfaut, continuă tânărul.

— Ce te face s-o crezi?

— Vreau să spun că nu ți-ar plăcea să mă denunți de-a dreptul, luând asupra dumitale întreaga responsabilitate.

— Mă priveşte, spuse Jacques.

— Şi pe mine la fel, zise Barnit.

Se lăsă o tăcere. Jacques era din ce în ce mai mirat de tinerețea lui Barnit. Sigur nu avea mai mult de douăzeci şi cinci de ani.

— Ce vrei să bei? întrebă Jacques.

Comandară două beri.

— O bună parte din tinerețe, continuă Barnit, mi-am petrecut-o printre oameni care nu credeau în nimic sau pe-aproape. Îmi plăcea să călătoresc. De ce? Ca să hoinăresc pe străzile Londrei. Ca să mă uit la lebedele de pe Tamisa, la copacii din vreun parc, la orice. Nu mă costa cine ştie ce. Numai biletul de vapor. În rest, făceam autostop. Dar

întârziam la lucru.

— Ştiu, spuse Jacques.

— Dumneata nu ştii ce înseamnă să priveşti cerul printre căscioarele din Chelsea. Eram mulțumit de soartă, când călătoream. Nu departe. Bruxelles, Rotterdam. Nu ştii ce înseamnă să cauți mure pe ruji, pe lângă Arnhem.

— Am călătorit şi eu, spuse Jacques.

— Dumneata ai admirat monumentele. Eu n-am călătorit. Ci totdeauna am fugit în călătorie. Ca să mă bucur din zbor de-un mic colț de țară. Ca necuvântătoarele... Toate animalele fug. Te-ai gândit vreodată la asta? Nu neapărat din teamă sau ca să trăiască mai liniştit. Ci doar ca să vadă în trecere, uite-aşa.

Tăcu. Jacques nu izbutea deloc să înțeleagă ce voia. Dacă Viviane fugise, în orice caz nu se alesese cu mare lucru din asta. Barnit era desigur exemplul tipic al omului nedisciplinat care încearcă să se justifice pretextând că se simte atras de aventură. Era însă surprins de tonul lui Barnit, care părea să se exprime nu din dorința de-a convinge, ci mai curând ca să trezească neîncrederea. Ca şi cum băiatul voia să dea de înțeles că vorbele lui nu erau decât un procedeu de-a ascunde esențialul. Ciudat caraghioslâc.

— Groaznică. Berea asta e groaznică.

Îşi termină sticla şi ceru o alta.

— Vorbe în vânt, reluă Jacques.

Fu uimit de răspunsul lui Barnit:

— Întocmai: vorbe în vânt. Oricine ți-o va spune. Povestea e că toate astea duc ceva mai departe decât s-ar crede.

— Ca şi penele voastre din Saumaie, strigă Jacques.

De ce accepta să poarte discuția aceea? Nici vorbă, nu conta pe Barnit ca să afle ceva nou. Băiatul nu putea face decât să-l amăgească cu minciuni. Dar fără voia lui se simțea atras de privirea aceea, asemănătoare privirii Rosaliei.

— Ca şi penele din Saumaie, spuse Barnit. O superstiție, oricine ştie şi răsştie asta. Călătoriile, micile călătorii.

Rugăciunile dumitale, domnule, dacă te rogi, neînsemnate rugăciuni. Dar treaba poate deveni interesantă, pentru că nu înseamnă nimic, o poveste jalnică, domnule, ca şi fulgii ăştia de nea.

Zăpada aşterne oghialu-i uriaş îndărătul ferestrei. Prin ea dai de case, copaci goi. Prin ea...

— Unde vrei să ajungi? întrebă Jacques.

— La o fată, spuse Barnit. O fată ca oricare alta. Am petrecut un week-end cu ea prin părțile Rotterdamului. O căsătorie? Copii? Nicio clipă nu mi-a trecut prin cap. Era toamnă. Nici urmă de floare pe acolo. Ceață. Pescăruşi şi vaci prin ceață.

— Ştiu povestea dumitale, spuse Jacques.

— Nu, răspunse Barnit.

Avea oare să-i azvârle în obraz că o iubeşte pe Viviane? Fata aceea...

— Nu prețuiesc cine ştie ce, spuse băiatul în cele din urmă. Cred că nu există nimic mai de preț decât oamenii ca dumneata. Cred că întotdeauna am greşit. Dar trebuia... Pentru prostii. Fără regrete. Dacă lumea nu-i frumoasă, atunci *trebuie* să fie. Asta m-a făcut s-ajung în Africa.

Jacques i-o reteză în cele din urmă:

— De ce-mi spui toate astea? Viviane...

Barnit se uită la zăpada de-afară, apoi se întoarse spre Jacques:

— Viviane... O să-l întrebi pe Paralet. Poate singurul care e în stare să-ți spună ceva. Eu nu pot...

Voia să spună că *el* nu putea mărturisi sau trăda? Dar în ce măsură Paralet să fi intervenit în viața Vivianei?

— Ascultă-mă cu atenție, spuse băiatul în sfârşit.

Dintr-odată, discuția lua o întorsătură imprevizibilă. Barnit vorbea cu prietenie, ca şi Augustin, dar tonul îi era plin de amărăciune.

— Am văzut prea multe ca să-ți spun scorneli, zise el. Pe Viviane n-am văzut-o decât o singură oară în timpul din urmă.

O minciună?

— Rosalie, spuse Jacques.

— Rosalie stârneşte dragostea în dreapta şi-n stânga.

— După câte spune Augustin...

— Da, după câte spune Augustin, nu-şi face niciun plan. Poate foarte bine să-ți cadă şi dumitale în brațe, în Saumaie, oamenii nu pot s-o sufere.

— Sau le e teamă de ea?

— Dacă vrei.

— Învârte pe deget toate poveştile astea din Saumaie, dar refuză să-mi spună ceva despre Viviane.

— Crezi că poți porunci evenimentelor, zise Barnit.

Jacques chemă chelnerul pentru a cincea halbă. Zăpada. Ochii cu strălucire de aur. Goli paharul dintr-o sorbitură. Ajunsese acum să creadă că nu mai poate vedea cât de cât limpede decât dacă bea. Aşa că iată de ce bea.

— Inutil să umbli cu subînțelesuri, zise el. Dacă nevasta m-a părăsit, n-a făcut-o din prea multe motive. Eu unul nu văd decât unul. S-a dus la un amant.

— A venit să locuiască în Saumaie, spuse Barnit. Nu printre oameni din mediul dumitale, desigur.

— Vrei să spui că nu poate suferi mediul în care trăiesc eu şi că a rămas credincioasă acestui ținut afurisit.

— Nu greşeşti în ce spui, zise Barnit. Dar fără îndoială că mai e şi altceva.

— Atunci pentru ce altceva a plecat? La cine s-a mai dus?

— Viviane şi Rosalie au rămas ca nişte surori pentru mine. Africa... N-am ştiut să mă bat prin părțile alea. De cum am sosit, am şi dat peste tovarăşi ciudați de arme care m-au denunțat. Şi cum oare să pot dovedi că n-am făcut mare lucru acolo? Am putut să mă ascund în Saumaie. Ce speranțe pot nutri aici? Ținutul Saumaie nu-i decât un adăpost în aşteptarea...

— Viviane nu are aceleaşi motive ca dumneata să se ascundă, spuse Jacques, silindu-se să urmărească gândul lui Barnit. Am admis odată pentru totdeauna separarea noastră şi n-am de gând s-o urmăresc, nici să fac scandal. De-atâtea luni ar fi putut înțelege asta, am spus-o în dreapta

şi-n stânga, cât am putut. Vreau un singur lucru, să divorţez.

— Ia te uită, se miră Barnit.

Apoi înălţă din umeri. Nu mai ningea. Pe stradă se întindea o pânză albă, brăzdată însă de urmele maşinilor, pe când trotuarele rămâneau imaculate. A şasea halbă.

— În sfârşit, ce motiv a avut?... continuă Jacques.

— Poate mai multe, care nu sunt uşor de descâlcit.

— Care? Spune-mi numai unul.

Începu iar să ningă. Barnit tăcu şi contemplă ninsoarea.

— Ceea ce pentru ea e adevărat, poate că nu e tot pe-atât şi pentru dumneata, spuse el.

Ceea ce nu voia să însemne decât că Viviane îl iubea pe Barnit şi că era o dragoste de nemărturisit. Băiatul făcu un gest ca pentru a arăta aşternerea molcomă a zăpezii.

— Dumneata, care eşti un savant, zise.

Zăpada. Ochii cu strălucire de aur. Discuţia asta imposibilă. Încă o halbă. De nenumărate ori i se spusese: „Dumneata, care eşti un savant”. Ce legătură avea una cu alta? În clipa aceea uşa cafenelei se deschise. Abatele Merci intră, încărcat de pachete. Se îndreptă numaidecât spre masa ocupată de Jacques şi Barnit. Îi salută de parcă era vorba de-o întâlnire cât se poate de obişnuită.

— Ce beţi? îl întrebă Jacques.

— Un pahar mic de vin alb, răspunse abatele.

Apoi adăugă:

— Am venit să cumpăr încălţări. Pe-o vreme ca asta, nici vorbă, ai nevoie de încălţări în care să nu pătrundă apa. Barnit, Rosalie te-a adus aici?

— Rosalie, zise Barnit.

— Mâine dimineaţă o să putem vedea urmele mistreţilor. Vânezi mâine, domnule Jacques?

— Nici pomeneală, răspunse Jacques. Am venit la Charleville pentru bibliotecă. L-am întâlnit pe... l-am întâlnit pe Barnit. Am vorbit mult.

Jacques spera că abatele Merci va consimţi să se lase antrenat în discuţie, al cărei subiect trebuie să-l fi bănuit,

putând căpăta astfel vreo lămurire.

— Înțeleg, zise abatele. Înțeleg. Ştiți, în Saumaie oamenii nu gândesc defel.

— Chiar aşa? zise Jacques.

— Cred că am găsit nişte încălțări ideale, spuse abatele.

Desfăcu unul din pachete. Dădu la iveală nişte bocanci uriaşi, insistă cu admirație asupra elasticității, a țintelor.

— Merg pe jos de la o parohie la alta. O iau pe scurtături pe care nu oricine le ştie. Pe drum, culeg câteva ierburi de leac, când e vară. Şi-apoi fructe. Toate fructele din livezi sunt ale mele, fiecare proprietar m-a încredințat de asta. Dar nu iau niciodată. Când mă vede cineva culegând, lumea strigă ca la hoți şi oamenii spun peste tot foarte serios că fur cireşe şi nuci. Un preot hoț e adevărată pleaşcă, aşa cum ştiți. Asta îngăduie oamenilor să fie anticlericali în mod cinstit, cu toate că bisericile sunt pline în fiecare duminică. Dar nici cu asta nu merită să ne batem capul.

Abatele vorbea la întâmplare, aşa părea. Şi totuşi Jacques căută un fir care să-l poată îndruma în spiritul celor din Saumaie.

— Pe zăpadă se văd urmele, continuă abatele. Urme de viețuitoare pe care nu le zăreşti niciodată. Cele ale buhaiului de baltă ori ale pisicii sălbatice. Sunt pisici sălbatice prin pădurile noastre. Poate că-n iarna asta, dacă e aspră, o să vedem şi lebede. Barnit, acum doi ani...

— Da, am văzut o lebădă acum doi ani, zise Barnit, dar pe râu. Bătea un vânt de să-ți taie răsuflarea. Îmi place când suflă vântul aşa, pentru că nu mai e nimeni pe-afară.

Abatele bău câteva înghițituri. Jacques nu mai îndrăzni să comande încă o bere. Observă că Barnit tot nu golise prima halbă, singura pe care consimțise s-o bea. Exista o oarecare asemănare între preot şi Barnit. Se mulțumeau cu cele mai mărunte pomeni. De pe urma vieții, a evenimentelor păreau că nu se aleg decât cu rămăşițe şi asta le era de-ajuns. Urmau un fel de piste invizibile pentru Jacques. Ca şi cum totul s-ar fi petrecut aiurea. Aiurea... Nu era de mirare că nu puteai găsi mijlocul de-a te alege de pe urma lor nici cu

umbra vreunei idei, în vreme ce el se ocupa cu nişte cercetări exacte. Cu cât se străduia să uite şi cu cât evenimentele şi sensul cuvintelor îi scăpa, cu atât se înverşuna să precizeze datele. *(„Dumneata, care eşti un savant.")* În sfârşit, abatele zise:

— Trebuie să mă întâlnesc cu Crépart, în faţa primăriei. Şi dumneata, Barnit?

— Rosalie e prin magazine, zise acesta. Ştiu unde şi-a garat maşina.

Jacques îl chemă pe birtaş şi plăti. Ieşiră împreună. Se despărţiră în piaţă.

Jacques nu se mai duse la bibliotecă, ci se îndreptă spre bulevard, unde îşi lăsase maşina.

Cam ameţit, şi de pe urma conversaţiei şi de pe urma berei, Jacques conduse încet pe drum, care de altfel era destul de anevoios, din cauza zăpezii. Distanţa dintre Charleville şi Bercourt nu e mare. Totuşi timpul i se păru lung şi se miră că nu s-a înserat.

Când se apropie de Bercourt zări în înaltul crestelor o bandă lungă de zăpadă luminoasă. Într-un fel de miraj, se ivea un ţinut îndepărtat, ca începuturile unui minunat deşert, cu ironie desprins de pământurile înconjurătoare. Da, era ciudat. Un soi de eveniment cu totul şi cu totul zadarnic, fără nicio legătură cu nimic, dar orbitor şi salvator, pentru a spune aşa. Ca şi cum totul s-ar fi petrecut aiurea, încă o dată... Barnit...

În sfârşit, prinsese din zbor o indicaţie: Paralet... Singurul om care putea da un indiciu, după părerea lui Barnit. Mâine se va duce să-l viziteze pe Paralet.

Noaptea fusese senină. Dimineaţa era tot atâta zăpadă ca şi în ajun. Îngheţase un pic. Un soare palid. Jacques plecă după masa de prânz.

Ce nevoie avea să se mai vâre încă o dată în Saumaie? Oare nu trebuia, acum mai puţin ca oricând, să-şi pună întrebări asupra unei poveşti pe care fiecare se complăcea în a o face tot mai încâlcită ori mai tulbure? Dar se simţea scos

din hotărârile lui, ca şi cum ar fi pus piciorul pe un covor fermecat. Platoul în după-amiaza însorită avea o frumusețe plină de tihnă şi chiar o anume blândețe neobişnuită, primăvăratecă s-ar fi putut spune, în ciuda zăpezii.

Maşina coborî spre Vivier fără prea mare greutate, cu toate că derapa uneori. Între Vivier şi Hersigny nu găsiseră de cuviință să curețe zăpada cu plugurile, aşa încât şoseaua era pur şi simplu brăzdată de două făgaşe albe, lăsate de cele câteva maşini care trecuseră. Abia când ajunse la Hersigny, Jacques se gândi că nu avea niciun pretext ca să-i calce pragul lui Paralet. Să vină şi să-l întrebe aşa, pe nepusă masă, dacă îi putea spune ceva despre Viviane ar fi părut destul de caraghios şi, desigur, nu era mijlocul cel mai bun pentru a-i câştiga încrederea şi de-a scoate de la el fie şi numai umbra unei informații. Mai întâi, să treacă pe la Athanase. Dar Athanase era omul cel mai potrivit, care să se piardă în considerații nedesluşite. Augustin! Da, Augustin Sille se arătase cu adevărat prietenos față de el şi gata să-i sară într-ajutor – chiar dacă nu era în stare să-l lămurească. Cel puțin va face tot ce-i va sta în putință pentru a-l prezenta pe domnul Jacques lui Paralet în condiții acceptabile. În sfârşit, rămânea de văzut. Jacques părăsi şoseaua şi-o luă pe drumul care ducea drept spre partea de sus a satului, unde avea să dea peste casa părinților lui Augustin. Clopotnița bisericii sună de ora unu. Augustin tocmai bine trebuie să fi terminat de prânzit.

Drumul urma o pantă destul de abruptă de-a curmezişul colinei, dar era mai curățat decât şoseaua. Când mai avea puțin de urcat, Jacques o întrebă pe-o femeie unde locuia familia Sille, iar aceasta îi arătă o casă de pe strada principală.

O casă micuță ce dădea de-a dreptul în stradă. La stânga, un grilaj dinaintea unui petic de grădină ce se prelungea destul de mult în spatele locuinței. Jacques opri maşina în fața grilajului. Înainte de-a se duce să bată la uşă, aruncă o privire spre grădină. Ajunse acum şi simți nevoia de-a privi în jur, ca şi cum s-ar fi putut ivi anumite semne. Nu zări

decât verze acoperite de zăpadă sub cerul luminos. Cum se întorcea, auzi o voce în spatele casei:

— La revedere, doamnă Sille.

Vocea Vivianei, o voce simplă şi blândă, pe care o auzi uimitor de limpede, în aerul acela îngheţat, în care fiece sunet devenea atât de clar, încât nici distanţa nu-l putea schimba. Şi numaidecât o voce de femeie vârstnică îi răspunse:

— La revedere, Viviane.

Jacques se repezi spre uşa de la intrare. Uşa era închisă cu zăvorul. Bătu, dar nimeni nu-i răspunse. Îşi aminti atunci cu precizie un amănunt ştiut din copilărie. Strada cotea dintr-odată la cincizeci de metri mai departe, coborând prin spatele grădinii familiei Sille şi al altor grădini. În spatele casei se afla o ulicioară care scurta serpentina. Jacques o luă la goană şi ajunse în ulicioară, de-a lungul grilajului grădinii, fără a mai avea nevoie să se întrebe dacă strada se afla la dreapta sau la stânga. O luă la vale printre pietrele acoperite de zăpadă şi, în josul grădinii, o zări pe Viviane grăbindu-se spre o maşină. Nu-i trecu prin minte s-o strige sau mai curând nu avu timp. Viviane urcă în maşina care porni în clipa când Jacques ajunse în stradă. Rămase încremenit câteva clipe. Aşadar Viviane făcuse o vizită pe ascuns familiei Sille iar cineva o aşteptase în spatele grădinii pentru a o duce, fără ca nimeni s-o surprindă. Grădina era goală. Doamna Sille n-o condusese pe Viviane până la drum.

Lui Jacques îi veni numaidecât ideea să urce iar până la maşina lui ca să poată urmări maşina ce-o adusese pe Viviane. Cele două minute cât urcă ulicioara, deschise apoi trânti portiera şi porni maşina i se părură o veşnicie. Apăsă atât de tare pe accelerator că o porni într-o parte şi cu greu izbuti s-o apuce pe zăpada bătătorită de pe drum. Pe urmă fu foarte atent la primul viraj, apoi la celălalt, până când se află la încrucişarea cu drumul dinspre Mauterre. Se opri o clipă, întrebându-se dacă trebuia s-o apuce în direcţia satului Vivier, spre stânga, prin faţa bisericii, apoi goni drept spre Mauterre, la întâmplare. Avu curând bucuria să

zărească maşina care o ducea pe Viviane la trei sute de metri în față, în linie dreaptă.

Se miră simțindu-se cuprins de-o asemenea bucurie, de vreme ce n-avea niciun motiv să se felicite că o surprinsese pe Viviane în tovărăşia altui bărbat. Dar fără îndoială că numai simpla ei prezență şi însemna o binefacere, şi-apoi urma să afle cheia acestei istorii. Ceea ce-avea să urmeze avea să fie destul de supărător, desigur. Goni atât cât i-o îngăduia zăpada şi se gândi că micşorase puțin distanța față de cealaltă maşină, când aceasta dispăru la o cotitură, îndărătul unui pâlc de salcâmi.

Între Mauterre şi Hersigny drumul coteşte mereu printre coline, care uneori se prăvălesc în pante cât se poate de abrupte, drept spre drum. Oricum ar fi fost, era sigur c-avea să vadă iar maşina printre copacii din pădure sau la ieşirea din pădure, unde drumul devine iar întins şi liber pe distanța dintre fermele Darfaut şi Paralet, înainte de-a da de râu, spre Mauterre. Darfaut... Paralet...

Înainte de intrarea în pădure văzu din nou maşina, în clipa când lua o ultimă curbă, înaintea unei fânețe ce cobora dintr-o dată şi-a cărei zăpadă lucea orbitor în bătaia soarelui. Jacques acceleră, dar iar ieşi din drum, încât trebui să mențină o viteză moderată. Adevărat noroc, dealtminteri, pentru că în aceeaşi clipă, o altă maşină, cocoțată pe roțile ei înalte, cobora în chip uimitor panta strălucitoare, chiar pe locul curbei, oprindu-se apoi de-a curmezişul drumului. Jacques trebui să frâneze, în ciuda pericolului de-a derapa, numai ca să nu izbească hodoroaga aceea ciudată.

Coborî din maşină şi-i văzu numaidecât ieşind din arătania cealaltă pe Gustave şi Eustache, amândoi strălucind de bucurie.

— Ah! domnule Jacques, spuse Gustave, dumneata erai? Ce întâmplare nostimă! Pusesem prinsoare cu Eustache că am să-l duc până la pădure, peste câmp, în ciuda zăpezii. O maşină trăsnet, nu alta! Cred c-am şi câştigat prinsoarea pe jumătate.

Gândul lui Jacques alerga sprinten, în ciuda surprizei.

Nerozii aceia doi, mereu puşi pe farse, închipuiseră de astă dată cursa aceea smintită, şi iată că în realitate Jacques era victima unei glume de pe urma căreia cei doi ar fi putut sau *ar fi trebuit* să-şi lase pielea.

— Eliberați drumul de rabla voastră, strigă el. Urmăream o maşină în care se află Viviane.

Gustave şi Eustache se priviră o clipă. Jacques înțelese că prinseseră prilejul pentru o nouă escapadă. Spuseră într-un glas:

— Mergem! Mergem! Săriră în maşina lor şi-o manevrară cu asemenea rapiditate, în ciuda zăpezii, că lui Jacques nu-i venea să-şi creadă ochilor. Faimos ținut, Saumaie, nimic de zis! Apoi începură să gonească, în timp ce Jacques îi urma, fără să-i poată ajunge. Îl depăşiră cu o sută de metri. Drumul în linie dreaptă prin pădure. Maşina care o ducea pe Viviane la capătul porțiunii drepte. Gustave şi Eustache claxonau întruna. Era de nesuportat. Dar maşina, acolo, în depărtare, se opri. Când Jacques o ajunse, Gustave şi Eustache intraseră în vorbă cu Paralet, care coborâse şi el.

— Domnul Jacques vrea să-ți vorbească, îți spunem încă o dată, zicea Gustave.

— Vrea să-i vorbească Vivianei, adăugă şi Eustache.

Încă o farsă şi de data asta. Paralet îl privi îndelung pe Jacques în timp ce acesta se îndrepta spre el. Stătea în spatele maşinii lui şi părea trist.

Paralet, un om firav şi scund. Jacques fu surprins de înfățişarea lui oarecare. În ziua când îl întâlnise la vânătoare, împreună cu Darfaut, nu-i dăduse prea mare atenție. Acum îl vedea pe Paralet dârdâind în canadiană şi foarte puțin sigur pe el.

— Am zărit-o pe Viviane urcând în maşina dumitale, acum câteva clipe, spuse Jacques.

— Uită-te în maşina mea, răspunse Paralet.

O voce tăioasă, contrastând cu aspectul lui firav. Omul acela, desigur, nu era decât un fanfaron. Jacques înaintă spre maşină. Pe scaunul din față stătea Rosalie. Nimeni în spate. Paralet:

— Ai luat-o pe Rosalie drept Viviane.

Jacques izbucni, revoltat:

— Am văzut-o pe Viviane în spatele grădinii familiei Sille. Doamna Sille i-a spus: „La revedere, Viviane”. Am auzit cât se poate de limpede. Domnule Paralet, te poftesc să-mi spui unde ai lăsat-o pe Viviane să coboare din maşina dumitale.

— Rosalie s-a dus să dea bineţe familiei Sille, reluă Paralet. Avea nu ştiu ce treabă cu Augustin în legătură cu o recomandată. S-a dus pe jos la Hersigny din cauza zăpezii, dar m-a întâlnit pe drum şi mi-a cerut s-o duc la Mauterre.

Paralet dădea explicaţiile acestea, a căror falsitate părea evidentă, cu o uşurinţă stranie, ca şi cum ar fi spus pe de rost cuvinte învăţate dinainte. Totul aducea a sfidare.

— Nu de Rosalie e vorba, ci de Viviane, continuă Jacques. Trebuie să fi coborât, îţi repet, pe drum. Îţi cer un răspuns categoric.

— Ei bine, n-ai decât s-o cauţi, dacă am lăsat-o în mijlocul zăpezii!

Discuţia aceasta n-avea niciun rost, dar din cuvintele lui Paralet răzbătea o asemenea insolenţă, încât Jacques, cu orice preţ, dorea să-l pună la punct. Îl încerca o poftă nebună să se repeadă la el. Prezenţa lui Eustache şi-a lui Gustave îl împiedica. Cât despre Rosalie, stătea neclintită în maşină şi e sigur că n-ai fi putut scoate de la ea nici cel mai neînsemnat cuvânt.

— Minţi, zise Jacques. N-am să te slăbesc până nu-mi vei spune adevărul adevărat.

— Nu sunt decât un mincinos, dacă asta îţi face plăcere, zise Paralet pe un ton plin de dispreţ. Prin urmare, nu văd cum poţi aştepta din partea mea o informaţie oricât de mică.

Paralet părea mai curând mulţumit că spusele lui treceau drept minciuni. Puţin îi păsa să caute o explicaţie plauzibilă. Ce să fi căutat Rosalie la familia Sille? O recomandată? Dar parcă Viviane ce-ar fi putut să caute. Totul părea fals. Jacques se pomeni luat din scurt, mai rău tras pe sfoară decât dacă Paralet i-ar fi demonstrat că se înşelase. Paralet lăsă capul în jos şi scormoni zăpada cu botul uneia din

cizme, ca şi cum ar fi vrut cu răbdare să dea de înțeles să fie lăsat în pace. În sfârşit, îl privi pe Jacques şi începu să vorbească pe un cu totul alt ton:

— Sunt gata să fac tot ce vrea Rosalie. Darfaut trebuie să-ți fi vorbit destul despre asta. Dar sunt sigur că un lucru nu ți l-a spus, şi anume, că sunt un biet om neînsemnat şi că nu am strop de putere în mine. Dacă am ajuns să am un domeniu mai mare şi mai bun decât al lui e pentru că norocul m-a ajutat, dar şi mulțumită prieteniei oamenilor din Saumaie.

— Ca, de pildă, familia Aumousse, spuse Jacques, sau Barnit.

Paralet nu dădu atenție acestor cuvinte.

— Ca şi-a multor altora, continuă el. Mă ştiau slab. Mă disprețuiau puțintel dar mă şi ajutau, în vreme ce Darfaut nu putea conta pe nimeni. Dumneata nu cunoşti ținutul Saumaie. M-am însurat cu o femeie cumplită, o femeie energică şi cu principii. Ea m-a silit să muncesc ca un ocnaş, dar am trişat totdeauna cât am putut. Tot ca să trişez m-am ataşat şi de Rosalie, care-şi bate joc de mine. Ce-ai vrea să facă Rosalie cu un tip ca mine? Ce-ai vrea să facă Viviane...?

Jacques era cât se poate de descumpănit de cuvintele acestea incoerente. Rosalie, închisă în maşină, nu putea auzi nimic. Eustache şi Gustave se mulțumeau să dea din cap. Era limpede că îl aprobau pe Paralet. Toți oamenii ăştia din Saumaie (în afară de Darfaut), orice-ar fi spus unul despre altul, totdeauna erau complici. Dar ce păreri comune puteau avea nişte tipi ca Paralet, Gustave, Eustache, cei din familia Aumousse, Barnit, Athanase – care nu se asemănau prin nimic? Cu toate că Paralet mai rosti o dată numele Vivianei, Jacques renunță să mai insiste. Părea de-a dreptul inutil. Avea senzația că, pentru a şti ceea ce se întâmplase cu Viviane, trebuia ca mai întâi să afle ce rațiune comună de a fi îi făcea pe toți locuitorii din Saumaie să se înțeleagă de minune între ei. Îi tăie vorba paiației aceleia de Paralet:

— Taci. Pentru dumneata ca şi pentru toți cei de-aici viața nu-i decât o rețea de minciuni şi de farse. Aşteaptă...

Tăcu pentru o clipă ca să se gândească. Ceilalți îl priveau cu uimire. Paralet şopti:

— Nu doresc nimic altceva decât să fiu cinstit.

— Doreşti, strigă Jacques. Există totuşi ceva în spusele dumitale ce mi-aş putea permite să reţin, şi-anume, că eşti gata să faci tot ce vrea Rosalie. Rosalie te duce şi-i duce încă pe mulți alții, pe cât se pare, din ținut. Neîndoielnic că de ea depinde purtarea Vivianei, oricare ar fi bărbatul la care Viviane s-ar fi dus.

— Nu, ziseră într-un glas Gustave şi Eustache.

— Lasă-mă să-i vorbesc Rosaliei. N-am să-ți dau voie să pleci până nu-i voi vorbi.

Paralet părea cuprins de-o anume spaimă:

— Nu mi-a spus pe drum nici trei vorbe. Cum vrei să fac? De-ai şti câte necazuri am pe cap, acasă la mine.

În momentul acela maşina lui Paralet demară brusc, împroşcând zăpada. Rosalie trecuse la volan. Fără să se mire câtuşi de puțin, Gustave îi spuse lui Paralet:

— Te ducem noi până la Mauterre. Ai să-ți găseşti acolo maşina.

Gustave şi Eustache săriră în rabla lor iar Paralet, fără să şovăie, se cocoță şi el. Jacques fu aşa de mirat încât rămase țintuit locului şi fără glas, singur în mijlocul drumului. Pentru asemenea oameni felul acela de-a se purta părea foarte simplu şi firesc.

Jacques hotărî să se îndrepte spre moară.

Când urmărise maşina, nevrând s-o piardă din ochi, pe porțiunea dreaptă de la ieşirea din Hersigny, Jacques nu văzuse, sub zăpadă, bifurcarea drumului care ducea spre moară. Nici de data asta n-o ghici decât atunci când fu foarte aproape. Se afla între două movile presărate de tufişuri şi pâlcuri de copaci, ca peste tot în Saumaie. Paralet se putuse opri o clipă ca s-o lase pe Viviane în locul acela. Viviane s-ar fi putut ascunde numaidecât după un tufiş apoi să pătrundă în moară. O certitudine straniu de vie.

Lăsă maşina după ce trecu podul de peste râu. În mijlocul

drumului ce ducea la căsoaia aceea se afla o cărare de zăpadă bătătorită, pe care era greu să desluşeşti urmele de paşi. Jacques nu voi să întârzie ca să nu i se observe prezența. Obloanele de la primul etaj erau toate închise, dar zărea printre crengile dezgolite ferestrele de la parter. Pătrunse într-o curte. Spre partea opusă mai era o ieşire, cu un podeț peste râu şi, desigur, şi-o altă cărare ce dădea în drumul spre Hersigny.

Era obsedat din ce în ce mai mult de gândul unor ocoluri şi-al unor drumuri ascunse şi era convins că în orice caz Viviane avea să-i scape. Asta nu-l împiedica să simtă tot mai puternic dorința de-a rupe ca un soi de plasă din care nu izbutea să-şi dea seama nici măcar de existența unui singur ochi. Totul era posibil. Darfaut, Barnit, Paralet... După cum orice supoziție apărea inadmisibilă, Jacques se duse să bată la uşă. În josul scării, două cărări în zăpadă, una pe care venise şi alta ce ducea spre podeț. Scara fusese măturată.

Nimeni nu răspunse la început. Apoi, după ce mai bătu o dată, uşa se deschise brusc. O bătrâna în cadrul uşii.

— Doamna Aumousse, spuse Jacques.

— Chiar eu. Intră, domnule Jacques.

Îl cunoştea şi ea, ca toți oamenii din Saumaie. El nu-şi amintea s-o fi văzut. Nu luase parte la căsătorie, fiind desigur prea suferindă, iar Viviane nu se ostenise să vină să i-l prezinte pe soțul ei. Vivianei puțin îi păsa să favorizeze legăturile dintre Jacques şi familia Aumousse. De ce se înverşuna el s-o facă acum? Era însă ultima tentativă.

Bătrâna doamnă îl pofti să intre. Cercetă bucătăria mare, soba flamandă încălzită până la roşu, bufetul vechi, masa rotundă, scaunele desperecheate. Exista şi un baldachin cu un pat acoperit cu o stofă de Damasc.

— Găinilor mele le-au degerat picioarele pe vremea asta frumoasă, spuse doamna Aumousse. O să am nevoie de paie ca să încerc să le încălzesc. Nu mai ouă aproape deloc. Stai jos aici. Sunt tare singură.

— Sunteți într-adevăr singură? întrebă Jacques.

Bătrâna doamnă îşi netezi şorțul cu mâna-i noduroasă.

— Mai primesc din când în când câte-o vizită, aşa cum faci şi dumneata.

— Ştiți de ce mă aflu aici, zise Jacques.

Bătrâna îl privi îndelung, apoi se uită spre crucifixul de deasupra căminului.

— Ştiu. O cauți pe Viviane. Nu e în casă.

Jacques fu numaidecât încredințat că spunea adevărul. Bătrâna se ridică.

— Vino, îi spuse.

Jacques se ridică şi el. Deschisese o uşă dintr-un colț al bucătăriei.

— Vino, e un coridor. Toate camerele dau în el.

O urmă. Bătrâna deschise uşile tuturor încăperilor, care erau cu desăvârşire goale, neavând nici măcar o singura mobilă.

La capătul coridorului, o scară.

— Urcă singur. Mie mi-e teamă de scări.

Jacques şovăi:

— De vreme ce mă asigurați...

— Ai destulă lumină, pentru că pătrunde printre obloane de la zăpada de-afară.

Jacques tot şovăia. Doamna Aumousse, cu mâna pe balustrada scării, părea să-l aştepte răbdătoare. Jacques urcă.

Primul etaj era la fel de pustiu ca şi parterul. Avu curiozitatea să deschidă un oblon ca să vadă priveliştea. De la fereastra aceea se zărea ferma lui Paralet, spre stânga, destul de departe, pe latura unei coline. În față, între două pante, se afla valea, râul. O perspectivă îngustă.

Întorcându-se spre scară, observă o scăriță de morar ce ducea la o podea largă, sub acoperiş. Fără ca măcar să se gândească, urcă. Sus, se afla un pod uriaş. Câteva cufere, resturile unei console, zdrențe, hârtii. Sârme erau întinse de la un capăt la altul al podului, pentru uscatul rufelor. Pe ultima sârmă, o perdea foarte mare. Nu se putu împiedica s-o dea la o parte, cu toate că i se păru caraghios. În spatele perdelei se aflau ierburi puse la uscat pe ziare. Printre

ierburi, şi ahilee. Mereu dădea peste nişte urme lipsite de orice înțeles. Se grăbi să coboare. Se întoarse în bucătărie împreună cu bătrâna Aumousse:

— Bei o ceşcuță de cafea, nu-i aşa? zise aceasta.

Primi. Poate că stând de vorbă va pescui vreun indiciu inutil. Acum însăşi inutilitatea fiecărei căutări întreprinse îl atrăgea.

— Mă trag dintr-o familie înstărită de pe valea asta, spuse bătrâna doamnă. Am învățat carte. Până la urmă m-am măritat cu un împletitor de coşuri, un om minunat, cu care am trăit în sărăcie. Ne-am stabilit mai apoi într-un sat unde părinții mei ne lăsaseră o căsuță. Fiul meu nu s-a putut niciodată obişnui cu lipsa de avere şi, după ce s-a însurat şi-a avut cele două fete, s-a făcut frate şi cu dracu numai să facă bani.

Oftă, apoi adăugă:

— Tot mai nădăjduiesc că se va răscumpăra şi-şi va salva sufletul.

Părea că nu vorbise decât pentru a ajunge la concluzia aceea.

— Să-ți salvezi sufletul, iată singurul lucru în care pot nădăjdui oamenii sărmani.

— Dar Viviane… începu Jacques.

Ce-avea să întrebe? Nu ştia. Bătrâna continuă:

— Te-ai gândit vreodată cum trăiesc oamenii în Saumaie, sau cei de pe vale? Dumneata ai o țintă, domnule Jacques. Se spune că lucrezi pentru ştiință. Dar noi, ceştilalți, pentru ce trudim? Crezi pesemne că numai faptul că supraviețuim şi tot e ceva. Dar ce înseamnă asta? Nu poate fi nimic altceva decât o poveste. Şi numai într-o poveste am rămas.

Tăcu.

— Vreți să spuneți că Viviane… şopti Jacques.

Bătrâna doamnă se sculă, se duse să ia dintr-un săculeț de lângă cămin câteva pene de diferite culori.

— Ştiu, spuse Jacques.

— Dar ceea ce nu ştii e că pentru noi n-are cu-adevărat însemnătate dacă ne temem de furtună ori dacă scăpăm de

ea. La ce bun? Ce fel de viață ar reteza trăsnetul? Ci ne gândim la ceva ce se află mai departe, tot mai departe, fără a înțelege nimic, şi trăim aşa, de pe-o zi pe alta.

Ce să descâlcească din cuvintele astea, se întreba Jacques. Se hotărî s-o scurteze:

— Ce ştiți despre Viviane? Unde se ascunde? Cu cine e?

— N-ai înțeles, spuse bătrâna doamnă Aumousse, că sunt întrebări la care nimeni nu poate răspunde.

— Nu *vreți* să răspundeți, continuă Jacques.

— Să aibă un amant, noi nu credem, spuse bătrâna, dar alții pot s-o creadă. Viviane a dispărut, ca să zic aşa. E treaba ei. Trebuie să se ascundă, şi nimeni n-o s-o împiedice să facă ce-i place.

— Bineînțeles, veşnic acelaşi cântec. Dar tot învârtind la manivelă... Spuse:

— Atunci de ce se ascunde, dacă... Nu vă cer nimic altceva decât părerea dumneavoastră în legătură cu asta.

— Da, am părerea mea în legătură cu povestea asta, spuse dintr-odată bătrâna doamnă. Părerea că dumneata ştii amănunte precise, dar că nu vrei să înțelegi.

Încă un şiretlic. Jacques izbucni:

— O să susții şi dumneata, ca şi părinții ei, că se săturase de felul nostru cinstit de a fi şi că nu mai putea trăi alături de mine.

Bătrâna puse penele la loc în săculeț şi păru la început că nici n-auzise cuvintele lui Jacques. În sfârşit, îl privi cu ochii ei pătrunzători:

— Am spus: *ştii*. Ai trăit cu ea. Mai bine decât noi toți trebuie să ghiceşti. Ce-ar fi să încerci să-ți aminteşti, în loc să faci raționamente.

— Ce trebuie să ghicesc? Dumneavoastră ce ghiciți?

— Fiecare de pe-aici se poate teme să nu se înşele şi s-o trădeze pe Viviane, răspunse bătrâna. Aşa că mai bine oamenii tac. Povestea ei trebuie să fie în acelaşi timp un fapt disperat şi altceva decât un fapt disperat, înțelege-mă.

Ce să înțeleagă?

— Rosalie, şopti Jacques, ce rol joacă în toate astea, după

părerea dumneavoastră?

Prin indiferent ce mijloace să înlăture ocolişurile astea...

— Mai bea puțină cafea, spuse bătrâna doamnă Aumousse cu prietenie.

Cel mai inexplicabil lucru era prietenia pe care oamenii din Saumaie o arătau față de el. Bătrâna se uită la orologiul de deasupra căminului, apoi înălță din umeri. De ce se uitase la orologiu? Ora patru. Ce importanță avea?

— Rosalie nu e iubită ca Viviane, spuse ea.

Jacques refuză să mai bea cafea. Se ridică dintr-odată. Şi trânti:

— Nici ca Barnit.

Bătrâna oftă:

— Ce-o să s-aleagă de Barnit?

Se ridică şi ea liniştit, cu răbdare, ca şi cum n-ar mai fi fost pe lumea asta. Jacques deschise uşa. Bătrâna înaintă împreună cu el până pe prag. Curtea tăcută, cu cele două cărări de zăpadă bătătorită pe care nu ştiai cu-adevărat cine mersese. Colinele albe din Saumaie. Bătrâna păru dintr-odată străină de prezența lui Jacques. Cerceta depărtările, clipind din ochi.

— Vă mulțumesc pentru felul cum m-ați primit, zise Jacques.

— Dacă ai vrea să te gândeşti... spuse bătrâna. Îți doresc seară bună.

Intră în bucătărie, închise uşa. Câteva clipe Jacques rămase nemişcat, pe peron. La ce să se gândească? Ajunse la maşină, o puse în mişcare.

Nu aflase nimic. Şi totuşi unele cuvinte ale bătrânei păreau să indice o cale. Cei din Saumaie ştiau ceva dar nu erau siguri. Numai el putea, după părerea bătrânei doamne, să dea de unele amănunte precise. Dar cum? Desigur, nu trebuia să caute o explicație logică, ci să privească în depărtare, aşa cum oamenii aceia o făceau, pentru a surprinde nu ştiu ce eveniment neînsemnat ce-ar fi schimbat totul.

În sfârşit, vizita aceea la moară era ultima sa încercare,

aşa hotărâse. Ajunse în şoseaua naţională ce ducea la Bercourt. Nu, ar mai trebui să... Ce mai trebuia încă? Ştia prea bine: să se ducă să-i întrebe pe cei din familia Sille, de vreme ce-o văzuseră pe Viviane. Nu va obţine nici cel mai neînsemnat răspuns mulţumitor. Dar faptul că vizita o casă în care Jacques avea certitudinea că Viviane fusese cu puţin înainte însemna întrucâtva să se apropie puţin de ea. Mai şi visa acum! Nu, nici în ruptul capului! Dar îşi dădu seama că virase la dreapta, ca s-o apuce iar pe drumul spre Vivier. Vivier, Hersigny. Inevitabil... Sosi dinaintea casei familiei Sille tocmai când se lăsa seara.

Augustin îi deschise uşa. Mama lui veni şi ea numaidecât, poftindu-l pe Jacques să se-aşeze lângă focul din cămin. Tatăl stătea într-un fotoliu şi se scuză că nu se poate ridica. Avea o criză de reumatism.

Flăcări de toată frumuseţea urcau sub bolta căminului mare, unde ardea un trunchi de măr. La început Jacques nici nu se gândi la scopul vizitei sale, ca niciunul dintre cei de faţă. Se afla acolo. Privea întinderea albă a jărateculuí ce părea a se prelungi în depărtare.

— Puţină cafea?

— Vă mulţumesc.

— Încântat să te întâlnesc iar, domnule Jacques, zise Augustin.

Jacques îşi înălţă privirea spre Augustin, apoi spre mamă. Feţe sincere. În sfârşit, spuse:

— Aţi văzut-o pe Viviane azi după-amiază.

— Am văzut-o pe Viviane, spuse mama. S-a aşezat o clipă pe scaunul de colo. N-a stat mult.

— Aţi putea să-mi spuneţi... continuă Jacques.

Mama şi Augustin se priviră.

— Era îmbrăcată într-un palton gros, pe care n-a vrut să şi-l scoată, spuse mama.

— Un palton cafeniu, zise Jacques.

— Da, un palton cafeniu. Dar era cu capul gol, pe gerul ăsta. Părul îi cădea pe umeri.

— Ce-a spus? întrebă Jacques.

Mama se uită din nou spre Augustin, apoi răspunse:

— Ştiţi, mereu aceleaşi cuvinte: „Cum o mai duceţi?” Mai fusese şi pe la alţii din sat să le dea ziua bună, aşa, în trecere. „L-am văzut pe cutare”, ne-a zis. Nu-mi mai aduc aminte pe cine...

— De mult n-aţi mai văzut-o?

— Nu, de când a... Ce mai, n-a făcut decât să intre şi să iasă. Ne-a părut puţin tristă. Nu, nu tristă. Zâmbea, dar părea dusă pe gânduri. Nu, nu dusă pe gânduri. Se uita pe fereastră, ca şi cum ar fi vrut să vadă ceva.

— Puţin a lipsit s-o prind, spuse Jacques.

— Oricum ar fi fost, tot n-aţi fi prins-o. S-a aşezat pe scaunul de colo, lângă uşa care dă spre cuptor. Gata să fugă.

— De ce-a venit să vă vadă?

— Să afle veşti. Ăsta era obiceiul ei pe vremuri. Se ducea când la unii, când la alţii.

— Când la unii, când la alţii, repetă tatăl.

— Nu şi-a schimbat obiceiurile, spuse Augustin.

Oamenii aceia vorbeau ca şi cum ar fi voit să-l îndrume pe calea cea bună. Ce ştiau şi ce anume puteau ascunde?

— A fugit, luând-o prin grădină, zise Jacques.

— O aştepta o maşină acolo, jos, spuse mama.

— Maşina lui Paralet.

Doamna Sille dădu din cap a încuviinţare. Vorbea de-a surda, de vreme ce Viviane părăsise maşina lui Paralet poate înainte chiar de-a ieşi din sat. Domnul Sille spuse:

— Arăta bine. Dar mi s-a părut că picioarele îi sunt cam subţiri.

Şi-atunci cei trei din familia Sille începură să vorbească liniştit despre Viviane, ce impresie le făcuse, ca şi cum ar fi dorit ca Jacques s-o aibă în faţa ochilor, imagine credincioasă propriei lui imagini despre ea şi, pentru a spune astfel, credincioasă.

— Se uita întruna la ceas. Nu are ochii strălucitori, ca ochii surorii ei.

— Dar aşa de curaţi...

— Nu avea mănuşi, în ciuda gerului.

În sfârşit, mâinile-i blânde şi frumoase, umerii un pic înfrigurați, părul lăsat pe spate, în voia lui... mereu găseau un nou amănunt. Jacques asculta cu lăcomie. Acum i se părea că Viviane era aşezată acolo, foarte aproape, în fundul bucătăriei. Să fi fost nevinovată? Atunci de ce să fi plecat? Nevinovăția... Augustin susținea că Rosalie e nevinovată, în timp ce ea nu făcea decât să umble după aventuri. Augustin tăcea.

— Trebuie să mă întorc la Bercourt, spuse Jacques dintr-odată.

Se ridică repede, îşi luă rămas bun. Augustin îl conduse până la maşină, rămânând în zăpadă, până când Jacques porni maşina.

Dar Jacques nu izbuti să pornească motorul. După îndelungi încercări, renunță.

— E la vale... strigă Augustin. Am să te împing.

Maşina ieşi cu chiu cu vai din zăpada care-o bloca pe una din părți. De cum fu în pantă, îşi dădu drumul. Augustin ascultă. Nu auzi motorul şi începu s-alerge din urmă. Dădu de maşină, care acum se oprise în josul satului. Jacques coborâse şi-i strigă:

— Nu ştiu cine mi-a mai făcut şi pozna asta...

— Nu, nu-i genul nostru, zise Augustin. Urcă. Am să-i telefonez lui Crépart. În zece minute...

Augustin se duse şi bătu la uşa unei ferme, apoi se întoarse numaidecât ca să-l încredințeze pe nefericitul şofer de venirea rapidă a lui Crépart. Jacques era furios de incidentul care-l făcea să simtă în ce măsură toate demersurile lui din după-amiaza aceea fuseseră fără rost. Augustin se urcase lângă el, în maşină, fără a îndrăzni să rostească un singur cuvânt. Prin parbriz se zăreau stelele strălucind puternic pe cerul înghețat. Crépart sosi peste câteva minute.

Roboti puțin. Curând motorul îşi făcu auzit bâzâitul reconfortant. Crépart explică ceva în legătură cu bujiile şi alimentația.

— Cât îți datorez? întrebă Jacques.

— De-o mie de ori nimic, protestă Crépart. N-am clintit nici măcar o bujie. Doar am curățat. Am pus la punct.

— Pentru deranj, insistă Jacques.

Crépart nu voi să audă nici de cea mai neînsemnată plată.

— Ăsta-i obiceiul casei. Pentru prieteni, nu iau nimic dacă lucrul ține mai puțin de-un sfert de ceas.

— Hai să bem un pahar, zise Jacques. Mi-e sete.

I se făcuse dintr-odată o sete cumplită. Se duseră toți trei la Vivier, la Maurille. În fundul băcăniei lui Maurille se afla un intrând adânc cu nişte mese străvechi, Jacques comandă două sticle de vin alb.

— Două sticle! şopti Augustin.

Jacques goli o sticlă în câteva clipe. Ceilalți doi băură pe sponci. Jacques îşi mai umplu iar paharul. Abia dacă schimbară câteva cuvinte despre fleacuri: frigul, plugurile de deszăpezit. În sfârşit, Augustin îi spuse lui Jacques:

— Nu trebuie să-ți faci griji.

— De ce mi-aş face griji? întrebă Jacques.

Augustin se simți încurcat. Crépart răspunse el:

— Suntem cu inima alături de dumneata, domnule Jacques.

— Cu inima alături de dumneata, repetă Augustin.

— Ce folos? zise Jacques.

— Amănuntele, spuse Augustin. Trebuie să ne gândim la amănuntele neînsemnate.

Jacques dădu peste cap încă un pahar de vin alb şi-l privi drept în ochi:

— M-am săturat de prietenia celor de pe-aici. Să fim logici.

— Nu, spuse Crépart.

— Să fim logici. Când cineva îți este prieten, îți spune ceea ce trebuie să ştii.

— Dar când *nu poți spune*, continuă Augustin, pari de-a dreptul nerod, dar asta nu trebuie să ne împiedice să căutăm a înțelege.

— Dumneata cauți? întrebă Jacques.

— Căutăm, spuse Crépart.

— Amănunte, repetă Augustin.

Jacques înălță din umeri.

— Asta mi-a tot spus şi bătrâna Aumousse. Să fim logici.

— Nu, spuse Crépart.

Aproape nimic în ultima sticlă. Augustin începuse să facă un desen pe masă, muindu-şi degetul în picăturile de vin răspândite pe lemn.

— Viviane desena mult, spuse el. Ce desena?

— Ce desena? sări Jacques. Fântâna din Bercourt, biserica şi clopotnița cu orologiul, turla primăriei cu orologiul ei, un şlep pe Meusa, râul.

— Tot apă şi turle, şopti Augustin.

— Apă şi orologii, repetă Jacques, cât se poate de beat.

În beția lui, i se părea că nişte străfulgerări subite îi vin şi că va putea cuprinde întregul adevăr. În clipa aceea uşa se deschise. Îl văzu intrând pe numitul Vouteur care-i salută de departe, cumpără un pachet de paste şi ieşi.

Apoi intră un copil. Îi dădu o listă lui Maurille. În timp ce băcanul răscolea prin rafturi, copilul, cum stătea cu spatele la el şi cu fața spre cei care beau în fundul prăvăliei, îşi aținti ochii asupra lui Jacques. Ochi negri, scânteietori. Jacques şopti:

— El, el ştie. Ştie tot.

Frumusețea de necrezut a acelor ochi de copil.

— Ştie. Să fim logici, spuse Jacques.

Apoi se prăbuşi peste masă.

Lui Augustin nu-i rămase decât să-l ducă frățeşte cu maşina lui la Bercourt. Crépart îl urma cu maşina depanoare. Cei doi îl scotociră pe Jacques prin buzunare ca să găsească cheia. Îl sprijiniră de-a lungul coridorului, îl urcară pe scări şi-l culcară în patul primei odăi de care dădură.

A doua zi, Jacques se trezi foarte târziu. Cu greu îşi aminti de cele întâmplate în ajun. Mai întâi ochii minunați ai unui copil. Viviane... Da, o zărise pe Viviane. Şi mai aflase ceva. Un amănunt neînsemnat. Dar care?

Făcu o baie, bău o cafea în bucătărie şi se duse în

magazin. Deschise uşa din fund de la farmacie. Darfaut îi vorbea cu gesturi largi domnului Soudret:

— Nici n-aveți idee de câte sunt în stare să scornească oamenii din Saumaie. Sunt unii care se slujesc de oglinzi ca să trimită razele lunii în ferestrele femeilor cinstite.

— N-au decât să tragă obloanele, zicea domnul Soudret.

— Numai că ele nu trag obloanele. Toată lumea în ținutul asta e dispusă să se preteze la cele mai ticăloase scorneli. Nu ştiu cine a făcut o hartă a fulgerelor, pretinzând că în fiecare an fulgerul alege, ca să zic aşa, o colină. Femeile citesc viitorul în ciubărul cu leşie. Sunt sigur că altele fac farmece ca să-i ațâțe pe unii împotriva altora. Închipuie-ți, domnule Soudret, că în Saumaie oameni în toată firea sunt în stare s-asculte cântecul păsărilor.

— Şi ce concluzie tragi dumneata?

— Trag concluzia că domnul Athanase Soudret se amuză cu toate prostiile astea. Se slujeşte de ele ca să ducă oamenii de nas, întocmai ca şi Paralet. Dar am găsit un aliat în persoana domnului Carrier, care va şti să-l înlocuiască pe fratele dumitale, cu ajutorul meu. Sunt de-ajuns doi oameni hotărâți ca să curețe ținutul Saumaie de toate ideile astea înapoiate. Necazurile care i s-au tras fiului dumitale n-au altă cauză decât prostia ce domneşte în Saumaie. Am să le salvez pe nora dumitale şi pe sora ei de toate comediile astea obscurantiste, ți-o făgăduiesc, cu alte cuvinte voi veghea să le feresc de-un scandal, pe care lumea nu aşteaptă decât să-l ațâțe, dacă nu chiar să-l işte din senin.

— O să ai multă bătaie de cap, zise domnul Soudret.

— Mă voi dedica trup şi suflet acestei cauze.

Zicând acestea, Darfaut salută şi plecă. Nu-l văzuse pe Jacques, care rămăsese nemişcat în fundul prăvăliei.

— Salut, îi spuse domnul Soudret. Ai auzit?

— Nu pot suferi ținutul Saumaie, iar pe Darfaut mai presus de orice. Plec în seara asta la Paris şi n-am să mă întorc înainte de venirea verii. Dacă mă întorc.

Capitolul V

Întâlniri de necrezut

DE CUM SOSI LA PARIS, JACQUES se aşternu pe lucru, fără a-şi acorda nici cel mai mic răgaz. O rupse cu Aline şi nu mai ieşi deloc serile. Nu trecu nicio săptămână şi încercă o mare uşurare. Toate necazurile i se trăgeau de-acolo că voise să dea înțeles unei întâmplări banale. Chiar dacă Viviane se ascundea, nu era nimic extraordinar într-asta. Ceea ce întreținuse în el îngrijorarea şi dorința de-a şti nu era nimic altceva decât faptul de-a fi în permanență contrazis. Viviane fugise lăsându-i o rămăşiță de floare, ca şi cum i-ar fi mărturisit că-l iubeşte în ciuda a tot şi toate. Şi-apoi Augustin, care susținea că Viviane era credincioasă, în chip neverosimil. Bătrâna Aumousse, cu aerele ei de înțelepciune, nu făcea decât să înmulțească îndoielile. Şi pretindeau că numai el singur putea şti, în timp ce Viviane nu-i împărtăşise niciodată nimic din cele ce gândea. Ce amănunte să fi avut timpul să observe? Desenele pe care le făcea? Turlele, apele... vreo vrajă? Da, vrăjile au o durată magică. În sfârşit, totul nu era decât batjocură, iar lui Jacques îi fu de ajuns să-şi reia cursurile şi cercetările ca să uite foarte simplu această duplicitate continuă. Nu putea exista în toate astea decât *un singur* adevăr. Dragostea lui nu fusese nimic altceva decât iluzie. Nimic altceva decât patima de-a crede în ceva ce nu există.

Jacques evită cu grijă orice distracție. Se împrieteni cu un coleg ocupat cu pregătirea unui doctorat şi împreună cu care se plimba, seara, câte o jumătate de oră prin insula

Saint-Louis. La Paris nu ninsese. Un vânt umed bătea de-a lungul cheiurilor pustii. Un timp oarecare.

Într-o seară, pe când era singur, intră într-o cafenea şi bău peste măsură. De două săptămâni nu pusese strop de alcool în gură şi resimți o mare mulțumire să se îmbete. I se părea că în felul acesta gândurile-i deveneau mai categorice. Desigur, o rupsese definitiv cu trecutul, dar simțea nevoia să săvârşească o ruptură absolută. Ăsta era cuvântul: absolut. Pe vremuri, în ciuda spiritului său metodic, nutrise nedesluşit anumite vise. Trebuia să vegheze ca nici cea mai neînsemnată amintire a unei fericiri închinată şiretlicurilor să nu vină să-l tulbure fără voia lui. Să reziste farmecului de-a o şti pe Viviane în acelaşi timp pură şi vinovată. Acum era dator să nu mai creadă decât în certitudini. Beția îl făcea să resimtă necesitatea unei asemenea îndatoriri. Necesitate absolută... Absolut, ăsta era cuvântul potrivit.

A doua zi fu totuşi supărat că băuse de unul singur şi hotărî să evite asemenea excese. Soluția cea mai simplă era să-şi acorde în fiecare zi o doză rezonabilă de alcool. Obicei primejdios? Nu pentru el, care ştia să trăiască după precepte sănătoase. După câteva săptămâni de un asemenea regim, nu va mai resimți nicio dificultate să devină iar sobru, stăpân deplin pe gândurile lui, într-o indiferență salutară.

Curând îşi întâlni foştii prieteni şi-o revăzu pe Aline. Se simțea din ce în ce mai mult desprins de orice cugetare. Deplin lucid cât timp îşi exersa profesiunea, nu izbutea decât să caşte şi să bea ori de câte ori îşi îngăduia un strop de odihnă. Adormea la cinema, la teatru şi, desigur, de cum deschidea o carte de literatură. Un fel de gol se făcea uneori înlăuntru-i. Iată de ce bea. Ceea ce nu mai e nu mai e. Trebuia să admită golul, că totul fusese în realitate un gol şi că totul avea să sfârşească în acelaşi neant. Acest foarte simplu adevăr îi dădea gândul acesta drept, cu prețul câtorva pahare de alcool, făcându-l să resimtă în toată ființa lui o certitudine fundamentală, în afara orelor în care lucrările lui utile (utilul întâi de toate) îl stăpâneau pe de-a-ntregul. Din clipa aceea, ținutul Saumaie, când din

întâmplare îi venea în minte, i se părea cu totul lipsit de interes.

Uneori era atât de distrat, încât prietenii, crezându-l preocupat de necazurile lui, îl sfătuiră să reia legătura cu Aline, care abia aştepta să-i acorde mii de drăgălăşenii. Refuză cu o indignare care-l uimi. Munca lui de cercetare... N-avea timp de pierdut cu frivolitățile. Nimic nu conta pentru el decât esențialul.

Într-o duminică de primăvară îi veni în gând să se ducă la liturghie. De ce să rupă cu un obicei străvechi? Adormi. În aceeaşi zi, fiind singur din întâmplare, făcu o plimbare lungă apoi intră într-o cafenea pustie, de pe lângă Pont-Neuf. Bău câteva pahare, fără să bea însă peste măsură. La un moment dat văzu câteva pete de udeală pe masă şi se gândi la Augustin. Îşi vârî un deget şi începu să deseneze la întâmplare.

La început ceva ce aducea cu părul unei femei încadrând o față. Şi deodată întrevăzu chipul Vivianei, regăsit într-o strălucire uimitoare. Ochii la fel de mari aşezați pe-o aceeaşi linie visătoare. Şterse părul, continuând să privească pe masă. Acum fața dispăruse. Lungi dâre paralele, ca nişte nori deşi. Un cer. Cerul din Saumaie. Nu amintirea ținutului. Ci o lumină ce străbătea prin norii din Saumaie. Un fel de viitor fără de sfârşit. Comandă încă un pahar, apoi altul. Totul se destrămă. Înțelese atunci cum putea evita capcana amintirilor. Să dozeze băutura, dar nu sistematic, ci doar în anumite zile şi la anumite ore.

Jacques nu veni la Bercourt în vacanța de Paşti. Făcuse o călătorie în Anglia, unde se împrietenise cu un profesor din Londra. Pe la sfârşitul lui mai domnul Soudret-tatăl îi scrise că se simțea obosit şi că ar fi încântat dacă Jacques ar veni să se ocupe de farmacie vreo câteva zile. Dacă putea... Fata care-l ajuta avea să lipsească o săptămână.

Jacques făcu în aşa fel încât îşi luă câteva zile libere. Porni spre Bercourt nu fără temeri, gândindu-se că tatăl lui pusese la cale vreo combinație ca să aranjeze lucrurile în privința Vivianei. Dar la Bercourt văzu că povestea aceea era

aproape uitată. Oamenii vorbeau la farmacie mai ales de cei care muriseră de curând. Tineri şi bătrâni, nefericire a lumii ce renăştea în orăşelul cel mai liniştit. Lumea credea aproape în existența unui haos universal, în nădejdea ca acest haos să trezească vreo lumină neaşteptată. „N-o să mă faceți să cred, spunea nevasta negustorului de hangare, n-o să mă faceți să cred în existența unui destin. Ce rost are ca oamenii să piară iar soarele să strălucească din toate puterile? Se spune că şi soarele se va stinge într-o bună zi. Credeți că e cu putință una ca asta? Aşa că la un moment dat totul va trebui să se schimbe şi să vedem limpede." Trăncăneli de soiul acestora făcuseră ca povestea lui Jacques Soudret să fie aproape uitată. La farmacie veniră unele persoane care vorbiră despre o epidemie de gripă ivită târziu şi despre prunii ce-şi scuturau floarea.

Jacques nu-şi redusese consumul de alcool. Se duse într-o seară la Cafeneaua Viitorului, unde-l întâlni pe Augustin. „Ce mai nou? — Nimic nou. — Ei, cu-atât mai bine!" Se aşezară la o masă şi băură în tăcere. Se simțeau bine aşa, să nu vorbească şi să stea împreună. Augustin, cu un gest maşinal, îşi plimba degetul pe masă şi desena. Jacques urmărea din priviri mişcările degetului. Augustin părea să scrie cuvinte. Povesti că Joseph, pândarul din Hersigny, prinsese zece păstrăvi duminica trecută în râu şi că era speriat de pescuitul ăsta miraculos. Credea că undițele-i sunt mai deocheate ca oricând. Susținea că în curând în ținutul Saumaie avea să se petreacă ceva ce oamenii nici nu bănuiau. Ce anume? Pesemne nimica toată.

Jacques întrebă ce mai face Crépart. Garajistul din Mauterre vânduse prin sate vreo zece maşini vechi, numai bune de umblat pe coclauri. Oamenilor din partea locului le plăceau să se vânture pe dealuri, în afara drumurilor. Dealtminteri, drumuri nici nu existau, pentru a spune aşa, iar în cele care existau se săpau nişte făgaşe imposibile. Şi-atunci, ca să culeagă fructe ori s-adune vacile, se dedau la acrobații. „Un preț de nimic, îşi vinde maşinile, dar va avea reparații, domnule." Apoi iar începu să deseneze pe masă.

Către începutul săptămânii ce urmă sosirii lui Jacques la Bercourt, domnul Soudret-tatăl susținu că se simte foarte bine şi-şi lăsă fiul să plece. „Poți să rămâi dacă vrei, îi zise, dar de ce-ai face-o? — „Am să plec mâine dimineață, la prima oră", răspunse Jacques. Se duse iar şi bău câteva pahare la cafenea. Se întoarse noaptea. Ajuns dinaintea casei, se opri ca să respire din adânc. O noapte apăsătoare. Făcu câțiva paşi pe stradă şi înaintă pe drumul dinspre creste, în afara cercului de lumină proiectat de ultimul bec din Bercourt. Era curios să constate în ce măsură ingurgitarea de alcool putea slăbi funcțiunea purpurei retiniene şi te împiedica să captezi slabele unde ce subzistă în întuneric. Avu ocazia să se edifice. Nu distingea nici cea mai slabă formă de tufiş de pe lângă drum. Orizontul se simțea nedesluşit spre dreapta, la limita unei coline, dar colo, sus, pe cer, norii rămâneau invizibili.

Înaintă, gândindu-se că ochii i se vor obişnui cu bezna. Dimpotrivă, noaptea deveni şi mai întunecată. Cu fiece pas credea că se va poticni de-un obstacol. Şi tocmai asta îi dădu ghes să-şi continue mersul. Se întreba dacă va fi în stare să urmeze cotiturile drumului până pe creste şi-l bătea gândul că pe înălțimi peisajul se va lumina dintr-odată. Idee de bețiv, îşi zicea, dar tot era mai bine să ia puțin aer decât să se ducă să se sufoce într-o odaie. Nu, n-o să vină furtuna şi n-o să plouă. Lipsa desăvârşită a oricărui vânt şi tăcerea păreau a constrânge cerul şi pământul la o imobilitate totală.

Zgomotul paşilor lui pe drum era foarte înăbuşit. Când se oprea, nu auzea nimic şi nu avea decât senzația unor întinderi necuprinse. Izbuti să urmeze prima cotitură la stânga, apoi a doua spre dreapta. Datorită ierbii de pe taluz, nu exista nicio dificultate în a o apuca iarăşi pe drumul cel bun, dar Jacques avu certitudinea că ştia într-un mod de neînțeles sensul însuşi al drumului, ca şi cum ar fi sălăşluit înlăuntru-i de ani de zile. Izbuti să ajungă încă la o cotitură, şi de data asta ieşi din drum şi dădu de un loc retras sub faleza micuță, de unde ar fi putut zări luminile din Bercourt.

Ajunse cu precizie la locul căutat, fără alt incident decât

acela că pătrunse prin lăstărişul unui tufiş iar crengile zvâcniră îndărătul lui. Înainte de-a se întoarce să se uite spre Bercourt, avu deodată impresia că nu e singur. Era cu neputință să desluşeşti ceva. Niciun zgomot. Nici cea mai slabă înfiorare a frunzelor. Niciun semn de prezență omenească. Şi atunci înțelese că era chiar locul unde o întâlnea pe Viviane cu puțin înainte de căsătoria lor, pe când nu ştia încă dacă ea avea să consimtă la căsătorie. Desigur, amintirea şi cele câteva pahare de vin (nu băuse destul) erau de-ajuns pentru a evoca o nălucă în întunericul acela de nepătruns. Hotărî ca, mergând pe dibuite, să exploreze spațiul dintre drum şi faleză. Era de-a dreptul inutil dar ținea să-şi destrame închipuirile. Nu făcu nici trei paşi, că se opri brusc, cu certitudinea, foarte pregnantă că se va ciocni de cineva. Nu de ceva: de cineva.

Îşi reținu respirația pentru o clipă, gândindu-se că ar putea auzi răsuflarea altcuiva. Dar prezența nu se manifesta altfel decât printr-o formă al cărei contur părea că se suprapune întocmai propriului său corp, adică o față dinaintea feței sale, nişte umeri foarte aproape de umerii lui. Îşi spuse că-şi pierde mințile. Voi să creadă că era mai curând un gând ce se proiecta dinainte-i decât o realitate, fără a izbuti să-şi alunge impresia că foarte aproape, dinaintea lui, era fața aceea invizibilă, umerii, şi poate mâinile. Rosti cu glas tare numele Vivianei. Îşi întinse mâinile înainte şi numaidecât dădu de nişte mâini ce i le apucară pe ale sale.

Un fel de iluminare. Era Viviane, nu mai avu nici umbră de îndoială. Nu vedea nici cel mai vag contur al unei siluete, dar totul era cu mult mai puternic decât o vedenie, pentru că Viviane era în acelaşi timp în el şi dinaintea lui. Blândețea mâinilor ei o ştiuse dintotdeauna, cu mult mai stăruitor decât tot ce aparținea iubitei. Cuvântul acesta i se întipări în minte: *iubita*. Se gândi că ea ştia de prezența lui la Bercourt, că poate venea aici seară de seară, în nădejdea unei întâlniri nesperate. Voi să vorbească. Nu izbuti. Nu mai era nimic de spus.

De ce fugise şi de ce se ascundea? Nu mai avea niciun rost de vreme ce ea se afla acolo. Rămaseră îndelung cu mâinile unite în întunericul de nepătruns. Îi spuse: „Jacques”, şi el îi recunoscu vocea, pe care nicio alta nu o putea imita. În clipa când era pe cale să rostească iarăşi numele Vivianei, ea îşi desprinse mâinile.

Nu făcu nicio strădanie să le reţină. O nevoie instinctivă îi poruncea să n-o lase pe Viviane să-i scape, dar ar fi fost de neconceput să-şi facă strânsoarea mai puternică. Viviane avea acea stranie putere de-a se desprinde după cum voia, şi nimic nu era mai minunat decât să te înfrupţi din gingăşia pe care-o punea în desfacerea dintr-o îmbrăţişare. Prezenţa-i devenea cu atât mai uimitoare, cu cât mai mult o doreai. Jacques rămase neclintit, cu mâinile tot întinse, departe de-a pluti într-un vis, ci dimpotrivă, încredinţat foarte simplu că respiră în imediata apropiere a Vivianei, împreună cu Viviane.

Ea se depărtă. Ştiu că se depărtează şi se năpusti şi el. Se pomeni numaidecât încâlcindu-se într-un tufiş. Ieşi de-acolo şi căută primprejur pe dibuite. Auzi atunci foşnet de frunze spre înaltul micuţei faleze. Strigă: „Viviane!” Se căţără îndărătul ei, se agăţă de ramuri şi puse piciorul pe marginea hăţişului ce-acoperea toate coastele acelea.

Un zgomot de paşi fugind pe frunzele uscate. Voi să fugă şi se izbi de trunchiul unui copac micuţ, apoi se poticni în cioturi. Pe urmă fu biciuit pe frunte de crengi şi îmbrăţişă un alt trunchi de copac. Niciun mijloc de-a se orienta, nici măcar de-a putea străbate prin desiş, unde-ţi vârai degetele-n ochi de-atâta beznă, în timp ce Viviane trebuie să fi ştiut pe de rost cărarea ce urca spre drumul celălalt, cel dinspre Jonval. Se lăsă păgubaş de urmărire, ca să asculte iarăşi.

Mai auzi câteva clipe fâşâit îndepărtat de frunze călcate, apoi tăcerea fu deplină. Poate-i va striga câteva cuvinte. Aşteptă. Nimic... Încercă să urce prin desiş pentru a o urma fie chiar şi de foarte departe. Poate că-l aştepta sus, pe drum. Se orientă cu greu printre arbuştii care-i răsăreau în

cale în fiece clipă dar, cum urcuşul era destul de abrupt, era uşor, cu puțină răbdare, să ajungi pe platou. După un sfert de oră, picioarele i-o luară la vale, se poticni într-un şanț şi găsi drumul spre Jonval.

O lumină slabă învăluia locurile acelea libere. Desigur că şi norii se mai împrăştiaseră în adâncul cerului. Jacques izbuti să deosebească linia drumului, de-a lungul ierbii. Rămase mult cu urechea la pândă, apoi se grăbi să se-ntoarcă la Bercourt.

Ceea ce îl răscolea era faptul că întâlnirea aceea nocturnă, departe de-a i se părea nesigură şi pierdută ca într-un soi de coşmar, era pentru el o realitate răscolitoare. Ce voia Viviane? Să se fi simțit amenințată în vreun fel? Dar atunci de ce să nu-i fi vorbit? Purtările ei ce se băteau cap în cap nu-l făceau decât să simtă şi mai puternic o stranie forță de adevăr. Adevărul... Repeta întruna cuvântul ăsta ca un nerod, pe când pătrunse în coridorul casei. De cum aprinse lumina din camera lui, totul se schimbă numaidecât. Fu convins că fusese victima unei farse de prost gust. Viviane îl înşela şi nu încerca decât să-i încâlcească gândurile. Desigur, regreta cele săvârşite sau se temea ca el să nu se gândească la răzbunare. Felul ăsta copilăresc pe care-l avea de-a cerşi mila, de-a se supune şi în acelaşi timp de-a se deda celor mai sfruntate minciuni... Jacques îşi adună repede lucrurile într-o valiză şi coborî în garaj. Singura soluție: să plece şi să uite încă o dată.

Câteva minute mai apoi strecura un bilețel pe sub uşa de la magazin, apoi maşina începu s-alerge pe şosea.

La început se gândise că viteza îi va risipi numaidecât fantasmele, ca şi ideea că avea să-şi reia, chiar din dimineața aceea, ocupațiile obişnuite. Dar lumina farurilor ce urmăreau drumul îi amintea de panglica întunecată a celuilalt drum, pe care Viviane fugise, cu puțin în urmă, iar întunericul nopții din jur îl readucea la adevărul pe care-l resimțea fără a putea exprima ceva. La Rethel, dădu ocol pieței în speranța de-a găsi vreo cafenea deschisă.

Lumina din cafenea îl făcu încă o dată să se răzgândească.

Bău un pahar mare de whisky. Totul părea limpede. Viviane îl înşela. Pentru el, ea nu mai exista. Nu, nu mai exista. Asta era singura minune. Patronul veni şi-l anunță că localul se închide. Jacques se urcă în maşină şi din nou dădu ocol pieței. Când se află iarăşi în plin şes, îşi dădu seama că în loc s-o apuce spre Reims, se întorcea spre Bercourt. Se opri numaidecât, gândindu-se să facă cale-ntoarsă. Coborî şi merse puțin prin iarbă, ca să-şi adune gândurile. Numai vreo două-trei stele în adâncul bolții mai străluceau acum. Întunericul nopții rămânea de nepătruns. Întinse mâinile, ca şi cum iar ar fi urmat să-ntâlnească mâinile Vivianei. Dar nu numai despre Viviane era vorba. Trebuia să regăsească ceva ce-ar fi adus cu o viață imposibil de conceput şi care-ar fi semănat întrucâtva cu frumusețea stelelor. Nu-i rămânea nimic altceva de făcut decât să se întoarcă lă Bercourt. Ținutul Saumaie...

A doua zi dimineață îşi vesti tatăl că hotărâse să petreacă vreo câteva zile la unchiul Athanase.

— Ce idee! se miră domnul Soudret.

— Am să trag folos din şederea mea acolo ca să culeg unele plante aberante. Studiul țesutului lor ca şi al compuşilor îmi poate furniza unele informații utile.

Domnul Soudret întâmpină explicația asta cu un aer de îndoială. Jacques insistă:

— Există specii de cicoare, subțiri ca nişte lame. Florile cresc de-a dreptul pe lamele astea. Ținutul Saumaie e încă destul de sălbatic ca să mai aibă nenumărate specii rare, dar poate că n-ar fi rău să caut şi la hotarul cu pământurile cultivate, cele stropite cu produşi chimici atât de diferiți.

— Mai vorbim noi despre asta, zise domnul Soudret.

O lună mai târziu... Cei dintâi trandafiri de pe grilajul micuței clădiri a şcolii străluceau în soarele aproape umbrit. Dimineața începuse printr-o răcoare nespus de plăcută. Apoi foarte repede, o salbă de nori uşori înconjurase soarele din toate punctele orizontului. Dinspre Mauterre puteau fi zăriți cum stau chiar deasupra colinelor. Înaltul cerului

pălea. Nicio adiere.

— Astăzi o să fie? se întrebau oamenii din poartă-n poartă.

De-o săptămână, mereu îi puseseră întrebarea asta Rosaliei, care trebuia, după părerea lor, să descifreze mai bine decât oricine altcineva amenințarea furtunii. Rosalie răspundea: „Las' că vedeți voi". Începuse cositul fânului.

În acea joie de la începutul lui iunie Rosalie corectase caietele celor vreo treizeci de elevi de toate vârstele care învățau la şcoala din Mauterre. Apoi se aşezase la fereastră să se uite la trandafiri. Mirată de strălucirea acelei ore matinale, nu mai era învățătoare, nu mai depindea de nimeni şi de nimic. În deplinătatea liniştii de la țară se întâmplă să nu mai ştii cu-adevărat cine eşti.

Poştaşul se ivi, pe când cerul nu se umbrise încă. Rosalie îl auzise din prag. Câteva prospecte, un ziar.

— Nimic altceva? întrebă ea.

Ca de obicei, Augustin scotoci în geantă şi răscoli un teanc de scrisori. Mai adia încă dinspre ele o mireasmă de trandafir. În timp ce umbla prin corespondență, Augustin nu scăpă prilejul să se uite pe ascuns la fața şi la ochii auriți ai Rosaliei. O scrisoare căzu pe ciment. Augustin o ridică la repezeală. Rosalie îl apucă de încheietura mâinii.

— Lasă-mă să văd. Cred că mi-am zărit numele pe plic.

— Numele dumitale? Cu neputință...

Zadarnic încercă să facă scrisoarea nevăzută.

— Doar văd bine, spuse fata: *Rosalie Aumousse. Şcoala comunală. Mauterre.*

— Cu neputință, repetă Augustin. Nu e timbru pe plic. Cineva mi-o fi vârât scrisoarea asta în geantă.

— Dă-mi scrisoarea, zise Rosalie.

— N-am dreptul. Ar trebui să te pun să plăteşti taxa. Aşa că trebuie mai întâi să aflu de la cine e şi să-l pun pe expeditor să-i lipească timbru.

— Pune-i dumneata timbru şi dă-mi scrisoarea.

Augustin părea disperat.

— De vreme ce insişti, zise în cele din urmă. Dar stai, stai

puțin...

Scoase o coală de timbre din geantă, desprinse meticulos unul, îl lipi pe plic, apoi făcu o cruce pe el cu creionul.

— Aşa, acum e în regulă. Şi să-mi spui de unde vine scrisoarea.

Rosalie o luă şi o deschise numaidecât. Înăuntru nu se afla decât o minunată foaie albă. Nu era nimic altceva decât scrisoarea pe care de un an încoace Augustin îşi închipuia că i-o adresează Rosaliei. De foarte puțină vreme scrisoarea devenise reală dar numai în privința hârtiei. Rosalie se prefăcu că citeşte apoi îl privi pe Augustin drept în ochi:

— O scrisoare de dragoste, zise. Nicicând n-am primit una mai frumoasă.

— Atunci ar fi indiscret să întreb de la cine, zise Augustin cu glasul tremurând.

Se întoarse şi plecă repede pe portița de grilaj care rămăsese întredeschisă şi pe care-o trânti în urmă-i.

— Augustin! Augustin! strigă Rosalie.

Dar el nu luă aminte. Porni motorul pârțâitor al bicicletei numai cât să treacă strada până la garajul lui Crépart.

Rosalie venise până în spatele grilajului şi se uita printre trandafiri. În clipa aceea, cel dintâi nor depăşi înălțimea unei coline şi rămase nemişcat, în timp ce lumina se schimba.

Augustin fugise după ce-i întinsese un ziar lui Crépart, care rămase mirat foarte de graba neobişnuită a prietenului. O maşină urcă panta domoală a pârâului şi se opri. Domnul Darfaut coborî din ea. După ce-i dădu ziua bună garajistului, îl rugă să verifice jiclorul ralantiului. Crépart trase în sus de capotă. Se vârî înăuntru cu o putere de convingere ce nu-i aparținea decât lui. Când se ivi, zise:

— Nu jicloru-i de vină. Ci acul de reglare a carburatorului e sigur deplasat.

Se vârî iar înăuntru, deşurubă o piuliță şi-o puse pe bara din față. Cu fiecare nouă piuliță îşi făcea apariția şi zicea câte ceva. Prima oară zise:

— Trăsnetul o să cadă azi pe bradul de la Belle Etoile.

La a doua apariție:

— Rosalie a spus.

Domnul Darfaut, care nu prea părea dispus să intre în vorbă cu Crépart, se simți dintr-odată înțepat şi aproape strigă:

— Paralet spune peste tot vorbele Rosaliei şi le şi răstălmăceşte, dacă nu cumva le inventează.

Crépart ieşi de sub capotă:

— De ce-ar inventa?

Darfaut se monta:

— Ca în sfârşit să stârnească oamenii împotriva ei, iar el s-o protejeze şi s-o ia sub aripa lui ocrotitoare. Dar am să-l demasc.

— Şi-o s-o câştigi pe Rosalie, spuse Crépart.

— Am s-o scot pe Rosalie din toate intrigile voastre. O să mă înțeleagă.

Darfaut n-avea cum să ştie că Rosalie ascultă, ascunsă în dosul trandafirilor de pe grilaj, dar părea că vrea să fie auzit de tot satul, ca şi cum îi stătea pe inimă să răspândească mai repede cuvântul adevărului.

— Şi-o s-o scapi de Barnit, zise Crépart scoțând încă o piuliță.

— Paralet îl protejează pe Barnit din cauza Rosaliei. O suceşte cum vrea el, ca şi pe Barnit, după cum ar putea-o suci şi pe Viviane.

Aici Crépart se opri din lucru şi-şi agită moleta în aer apoi rămase cu mâna în sus, aproape solemn.

— Domnule Darfaut! Nu-ți mai pricep spusele. Părerea dumitale e că domnul Paralet aleargă după Rosalie şi că încearcă s-o îmbrobodească. Ăsta-i cuvântul, domnule primar: *s-o îmbrobodească.* Dar atunci ce să facă Paralet cu Viviane?

Doi puşti înaintaseră până spre ei iar o femeie se opri din mers în mijlocul străzii.

— Pune-ți puțin mintea la contribuție. Securitatea lui Barnit atârnă de-un fir. E lăsat în pace, Carrier îl lasă în pace pentru că la toți vă e frică de furtună, ca nu cumva Rosalie să abată trăsnetul peste voi, spune dacă nu-i aşa. Şi

vă trebuie cu orice preț pene de gaiță ori de sticlete care să vă apere, cum ar veni. Dar astea sunt şmecherii care nu țin la nesfârşit, dragă domnule. Mai devreme ori mai târziu Rosalie se poate sluji de Viviane ca să se pună la adăpost pe ea şi pe Barnit. Pentru că Viviane e bine văzută în ținut, în timp ce pe Rosalie oamenii n-o pot suferi. Înghițiți din ce în ce mai greu poveştile astea cu furtuna, pentru că niciodată n-ați prea crezut în ele. Dar dacă ați vrea să vă arătați mai puțin farsori, de multă vreme toate năzbâtiile astea s-ar fi spulberat, o tot spun întruna. O să vină ea curând ziua aia când totul o să fie limpede ca lumina zilei, ți-o garantez.

Darfaut părea pus pe discursuri. Era un primar serios, grijuliu să-şi convingă alegătorii stăruind în greşeală, cum era Crépart, căruia meseria de garajist în Saumaie îi putea îngădui să răspândească cuvântul cel bun. Pe stradă, doi bătrâni treceau mereu încoace şi-ncolo, prefăcându-se că nu ascultă.

Crépart nu era convins.

— N-o să mă faci să cred, zise el, că Viviane a plecat (curând se împlineşte un an) numai ca să-i ajute pe Rosalie şi pe Barnit. Afară de cazul când ar avea vreun pretendent pe-aici, poate Paralet, poate tot atât de bine vreo altă persoană, domnule Darfaut, care numai s-ar preface că aleargă după fusta Rosaliei.

În clipa aceea, Crépart se întoarse spre şcoală şi, ruşinat de ieşirea aceea, se vârî iar sub capotă. Darfaut, descumpănit de cuvintele aiurite ale garajistului, nu ştiu mai întâi ce să-i răspundă. În fine tresări şi se duse să răcnească până sub capotă.

— Voi toți de prin părțile astea nu vă gândiți decât cum să mai complicați lucrurile, aici e buba. În loc să luați lucrurile aşa cum sunt, vă apucați să desfaceți firul în patru, să bârfiți, de nu mai ajunge nimeni să priceapă nimic.

Crépart se ridică şi-l privi pe domnul Darfaut cu tristețe. Acesta zise:

— Vă trebuie complicații peste complicații, fără ele nu puteți trăi. Ascultă aici la mine, am să mă împotrivesc

maniilor şi complicaţiilor voastre din răsputeri.

— Păi dacă-i aşa, zise Crépart, dacă vrei să simplifici totul, Viviane e metresa lui Barnit.

— Să nu mă faci să spun, sări primarul, să nu mă faci să spun... Bineînţeles că între Viviane, Barnit şi Rosalie există o simpatie periculoasă, domnule, dar asta vă amuză, ca şi tot restul. Dacă într-o bună zi o să încetaţi să vă mai amuzaţi, să vă lăsaţi uluiţi şi înspăimântaţi, răul nu s-ar mai ivi de nicăieri. Cât despre mine, unul, nu doresc decât să fiu loial.

Crépart şopti: „Periculoasă, periculoasă... Loial, loial...", ca şi cum ar fi dat mai multă importanţă unor cuvinte decât fondului discuţiei.

Înşurubă piuliţele la loc şi se duse să pornească motorul. O făcu de mai multe ori.

— Acum merge, zise.

— Treci şi asta în contul meu, îi spuse Darfaut urcându-se la volan.

Crépart îi strigă:

— Azi la ora unu o să fie trăsnit bradul de la Belle Etoile.

Darfaut demară brusc. Se duse la primărie, în partea de sus a satului.

Rosalie ascultase toată discuţia şi prinsese din zbor câteva fraze şi cuvinte esenţiale.

Nicio clipă nu i-ar fi trecut prin minte să spună că fulgerul va cădea în ziua aceea asupra bradului de la Belle Etoile şi încă precis la ora unu după-amiază. Cine era autorul acelei preziceri smintite? Desigur, în două rânduri Rosalie îl ameninţase pe Carrier şi de fiecare dată fulgerul se abătuse, urmându-i cuvintele. Rosalie îşi mărturisise atunci spaima faţă de bunica ei. Doamna Aumousse, veşnic senină şi pradă visărilor ei de femeie bătrână, îşi dăduse toată osteneala s-o liniştească. Îi spusese că nimeni nu-i stăpân pe fulger, dar că anumite forţe străbat lumea, amestecându-se uneori gândurilor noastre.

— Aş vrea să-l apăr pe Barnit, spunea Rosalie. Cred că Barnit e nevinovat.

— Nimeni nu-i nevinovat, nici tu, fata mea; dar ăsta nu-i

un motiv să te laşi pe mâna răului.

De-atunci, Rosalie dăruia pene în dreapta şi-n stânga, în nădejdea că o faptă bună va alunga alte nenorociri. Faptul că era învățătoare şi pe deplin în cunoştință de cauză asupra adevărurilor celor mai rezonabile n-avea nicio importanță. Lumea se temea de ea, crezând-o puțintel vrăjitoare, fără să mai vorbim de faptul că toți îi puneau bucuros în cârcă fel de fel de aventuri amoroase.

Astăzi, povestea asta cu fulgerul era o simplă glumă. Dar cum să faci deosebirea dintre o glumă şi un blestem adevărat? Rosalie, când îl amenințase pe Carrier, nutrea în inima ei speranța vagă de a-şi vedea amenințarea îndeplinită, dar nu era deloc convinsă, aruncase nişte cuvinte, acolo, şi-atâta tot. Pe de altă parte, nu putea spune că n-ar fi dorit din tot sufletul să-l salveze pe Barnit. Şi-atunci, cum să deosebeşti grâul de neghină? Viviane...

Loial... Darfaut pretindea că ar fi loial iar ea nu se îndoia câtuşi de puțin în legătura cu asta. Ca şi Carrier, era întâi de toate un om cu simțul datoriei, însuflețit de spiritul dreptății iar dacă, asemeni oricărui altuia, putea face şi el vreo prostie, era de crezut că grija lui de căpetenie va fi mereu aceea de a se înturna pe calea dreptății, pe cât va fi fost cu putință. Pe când ea, Rosalie, nu ştia niciodată pe ce teren păşeşte. Poate că Darfaut avea dreptate s-o creadă victimă. Nu ştia că Rosalie sfâşia viața cu aceeaşi furie cu care un copil sfâşie pozele dintr-o carte. Numai Augustin o putea înțelege cu disperare. Când oare va şti să renunțe la disperarea lui?

Când avea răbdare, îşi făcea meseria conştiincios, dar veneau momente când nu mai putea sta locului, cum se spune. În dimineața aceea se sili, după ce intrase din nou în şcoală, să se apuce de corectatul caietelor. Degeaba. În fiece clipă repeta: „Loial... loial”. Nu putea înghiți cuvântul ăsta. Oare furtuna avea să fie loială astăzi şi să-l dezmintă pe prostul care-i pusese în cârcă o profeție de trei parale? Cuvântul ăsta, părerile lui Darfaut, toate nu erau decât vorbe de clacă. Rosalie hotărî să iasă şi să se ducă la bunica.

Drumul prin pădure şi pe scurtături avea să-i facă bine.

De cum fu în stradă se uită spre cerul înnorat şi căută un petic albastru. Poate că o să se însenineze pe loc. Rosalie se gândi la Viviane. Nicio legătură cu necazurile ei prezente. Viviane era totdeauna în afara celor obişnuite. Fericită şi nefericită în acelaşi timp. Ca şi cerul care, în adâncurile lui, era cu-adevărat albastru.

Coborî spre râu. Trecu pe lângă biserică. Abatele Merci tocmai ieşea pe poarta bisericii. Îl aşteptă în faţa presbiteriului. După ce-i dădu ziua bună, îi spuse:

— Şi azi am să greşesc. Şi nu ştiu în ce fel.

— Nimic de făcut? o întrebă abatele.

— Chiar nimic.

— Înţeleg, am să mă rog pentru tine.

— Rugaţi-vă pentru Viviane.

— Şi pentru Viviane.

Preotul vorbise cu o indiferenţă plină de gravitate. Adăugă:

— Închipuie-ţi că în cireşul de la mine din curte e o cracă pe care cireşele sunt coapte. Pentru începutul lui iunie, e de-a dreptul uimitor. Vino să vezi.

Se duse să deschidă portiţa din zidul înalt al presbiteriului şi-i făcu Rosaliei semn să intre. În interior, printre lespezile curţii, creştea un cireş firav. Pe una din ramuri stăteau la rând vreo douăzeci de cireşe aproape roşii. Preotul culese câteva şi i le dădu fetei.

— De poftă. Nu-i aşa că-i nemaipomenit?

Abatele Merci părea să se intereseze totdeauna numai de lucruri neînsemnate, ca şi cum nimic n-ar fi avut importanţă. Doar ca să poată fi prietenos cu oamenii. Rosalie îi mulţumi şi plecă.

Trecu râul şi urcă mai întâi pe drumul care ducea la moara din Hersigny. Mâncă cireşele în timp ce urca pe coastă. Erau destul de acre. Sus, pe cer, un şoim se rotea deasupra pădurii. O pisică dădea târcoale printre tufişuri şi margarete. La cotitura drumului, un tractor trăgea o remorcă plină cu fân. Théodore Presse se afla pe tractor.

Opri şi sări jos. Îi zise:

— Vreau să te văd la ora unu, în după-amiaza asta. N-ai şcoală astăzi.

— Cu neputință, zise Rosalie.

— La bradul de la Belle Etoile. Nimeni n-o să s-apropie de brad.

— Cu neputință, spuse Rosalie din nou,

— Cine-o să ştie? întrebă Théodore.

— Nu vreau.

— Ai întâlnire cu altul, cu Jean Dreux, strigă flăcăul.

— Cu Jean Dreux, dac-aşa vrei tu.

— Scorpie afurisită, zise Théodore.

Şi se urcă iar pe tractor. Rosalie se uită la remorca plină cu fân cum coboară coasta. O luă numaidecât pe-o scurtătură care trecea prin pădure şi ieşea în drum către ferma Saint-Léon.

Te sufocai pe sub copaci, cu toate că era încă destul de dimineață. Un soare lânced pe ferigile-ntunecate. Niciun cântec de pasăre. Rosalie trecu pe-aproape de nişa Fecioarei. I se păru că numai rochia albastră a micii statui, printre crengi, se afla cu-adevărat la ora dimineții. Apoi străbătu un loc de tăiere care dogorea. Câțiva fragi printre ruji. Rosalie nu se aplecă să-i culeagă. O năpârcă se strecura pe sub ruji. Năpârcă ori viperă? După luminişul unde pădurea era tăiată, un lung hățiş negru, apoi liziera şi din nou drumul.

Înainte de-a ajunge la bifurcația de la ferma Saint-Léon, o maşină claxonă, o depăşi pe Rosalie apoi opri. Din ea coborî Darfaut. Înaintă spre ea:

— Bună ziua, domnişoară Rosalie. Voiam să-ți vorbesc. Niciodată nu găsesc prilejul să pot vorbi serios cu dumneata. E drept că multă vreme am şovăit. Dar azi...

— Mă duc la moară, la bunica, spuse Rosalie. N-am mult timp.

— Câteva minute, spuse Darfaut. Am să te duc la moară cu maşina, dacă vrei.

— Nu. Aş dori să fiu singură astăzi.

— Tocmai astăzi s-a ivit o chestiune despre care aş vrea

să-ți vorbesc. Prezicerea asta nouă despre fulger, în care sunt sigur că nu crezi, ca şi faptul că n-ai nicio vină.

— N-am nicio vină, spuse Rosalie.

— Dar toată lumea dumitale îți atribuie prezicerea. N-ar fi posibil ca de data asta să le arătăm oamenilor cât sunt de proşti? Ştii foarte bine că o nouă coincidență e de-a dreptul imposibilă.

— Ce-aş putea face?

Domnul Darfaut, în termeni precişi, îşi expuse încă o dată vederile despre credințele greşite care bântuiau în ținut. După părerea lui, era de-ajuns ca Rosalie să susțină sus şi tare, cu hotărâre, că îşi bate joc de oameni.

— O declarație deschisă poate aranja totul, conchise Darfaut. Oamenilor nu le place deloc să treacă drept nerozi. Sunt gata să te susțin şi să te ajut, în aşa fel încât în Saumaie lumea să înțeleagă în sfârşit că orice credință nu izvorăşte decât din cuvintele ce se schimbă mai întâi la întâmplare, apoi se repetă, capătă putere de lege şi sunt teren favorabil pentru tot felul de minciuni, semănând confuzia.

— Barnit, şopti Rosalie.

— Tocmai de el e vorba... Ascultă-mă cu atenție. Ascunzându-l pe Barnit, oamenii nu fac decât să-i agraveze situația. Mi-am dat osteneala să mă informez acum, de curând, în legătură cu el. Desigur, e în pericol să fie condamnat, dar e vorba de-o condamnare mult mai puțin gravă decât crede. O mică detenție. După care va fi liber şi-şi va putea reface viața. Am să-l ajut. Vreau să v-ajut.

— O mică detenție... să-şi refacă viața, zise fata. Şi dacă e mai bine să nu-şi refacă viața niciodată? Acum, când poate vedea pe ascuns o iubită, sunteți sigur că ei i-ar plăcea să se mărite cu un condamnat? Dumneavoastră, oameni cinstiți, ați admite una ca asta?

— Viviane, continuă Darfaut.

— Viviane e nevinovată. Barnit e nevinovat, strigă ea, iată un lucru pe care dumneata nu-l vei înțelege niciodată.

Darfaut ar fi vorbit cu dragă inimă mai departe,

demonstrând că Rosalie se cădea să fie întâi de toate o învățătoare vrednică de stimă şi să se arate demnă de-o carieră cinstită. Dar fata, cu un gest frumos, îşi azvârli părul pe umeri. Darfaut fu atins de gestul ăsta. Spuse numai:

— Vreau să te-ajut.

— Vrei să m-ajuți? zise Rosalie care dintr-odată se făcu numai lapte şi miere.

O schimbare bruscă de ton. Rosalie rămânea provocatoare în toată ființa ei, dar în ochi i se citi brusc uimirea, ca şi cum şovăia să vadă că Darfaut nutrea pentru ea un sentiment tandru. Apoi într-o clipă expresia feței i se schimbă din nou şi adăugă disprețuitor:

— Să m-ajuți? Pe mine?

Înălță din umeri apoi păru că dispare şi că se pierde într-un vis.

Darfaut fu uluit de comedia aceea, nemaiizbutind să răspundă. Şopti numai:

— Vreau...

— Vrei... continuă ea de data asta cu indiferență, ca şi cum ar fi hotărât să rămână străină de toate.

— Darfaut se apropie de ea. Rosalie îl privi în ochi. Era limpede că nu putea îndrăzni s-o atingă. În sfârşit, spuse:

— Aş vrea să-ți vorbesc mai îndelung. Vino până la Saint-Léon..

— Până la Saint-Léon?

Darfaut îşi repetă invitația.

— Trebuie să fiu la moară, numaidecât, răspunse fata. Nu pot să vin... Nu vreau.

Lui Darfaut i se păru că înțelege că Rosalie era gata să cedeze dar să şi dea îndărăt, dintr-odată.

— În fine, vino când vrei, unde vrei.

— Nu.

— Te rog.

— De ce?

— Te rog, repetă Darfaut.

Fata fu din nou pradă unei porniri de revoltă:

— Dar ştii bine cine sunt.

— Eşti calomniată, o linişti Darfaut.

— Crezi?

— Dar bineînțeles, aşa cred.

Vocea îi era rugătoare. Urmă:

— Când vrei, unde vrei.

Rosalie păru a voi să se stăpânească, se prefăcu că-şi înăbuşă un zâmbet, apoi, cu un uşor tremur în glas, zise:

— În după-amiaza asta... la ora unu.

— Da.

— La bradul de la Belle Etoile.

Şi fugi. Darfaut voi s-o strige. Era un loc de întâlnire imposibil de acceptat, ce-ar fi dat curs tuturor acelor scorneli despre furtună în care Rosalie era amestecată. Iar el nu voia... Fata se opri la zece paşi, se întoarse şi-l privi. Privirea ei spunea: „Bineînțeles că n-o să vii". Fără voia lui, Darfaut zise:

— Am să vin, da, am să vin!

Şi se îndreptă spre maşină. Rosalie se îndepărta tăind peste ogoare. O promisiune la voia întâmplării. Chiar dacă Darfaut fusese dintotdeauna sensibil la farmecele Rosaliei, niciodată n-ar fi crezut că s-ar putea lăsa într-atât de mult târât de patimă. Dar încă nu spusese ultimul cuvânt şi se gândi că va şti el s-o strunească pe fata asta şi s-o supună voinței lui. Rosalie dispăru la cotul unei fânețe.

Sosi la moară pe la ora unsprezece. Toate orele dimineții aceleia aveau să fie importante. Bunica o primi în bucătărie.

— Închid toate uşile şi ferestrele din cauza căldurii, zise bătrâna doamnă Aumousse.

— Furtuna, spuse Rosalie.

— Da, furtuna. Dar norii se destramă spre miazăzi şi spre apus. Amenințarea rămâne la răsărit. N-o să ne-atingă decât o dâră de furtună.

— O aversă mititică.

— Aversele mici sunt cele mai năstruşnice, fată dragă. Să nu-ți dea prin minte să întârzii pe dealuri după vremea prânzului.

Rosalie nu răspunse. Apoi, după o clipă, întrebă:

— Ce mai e cu Barnit?

— Tot pe malul râului. O să-l înhațe în una din zilele astea.

— Râul, şopti Rosalie.

— Şi Viviane mă îngrijorează, dar nu zic nimic, continuă doamna Aumousse.

Bătrâna refuza totdeauna să vorbească despre Viviane. Rosalie ştia că bunica ştie. Şi unii oameni ghiciseră, dar nu îndrăzneau să spună, nici măcar nu îndrăzneau să creadă, de teama de-a nu nărui ceva. Doamna Aumousse se aşează la fereastră, continuând să vorbească:

— În Saumaie, ca peste tot în lumea asta, fată dragă, se cheltuiesc multe vorbe. Te-ai întrebat până acuma de ce?

— De ce?

— Numai ca să se-nvăluie în tăcere unele fapte. Veşnic, fată dragă, oamenii înăbuşă ceea ce e adevărat sub pălăvrăgeli, pentru că se tem ca nu cumva vreo întâmplare fantastică să le zdruncine viața sau moartea.

— Spui asta din cauza furtunii?

— Nu din cauza furtunii. Pe seama furtunii tot se mai pot spune poveşti. Dar tihna şi dragostea vin dintr-altă lume.

Între cei doi arțari, spre râu, se înălțase un nor. Acum stătea nemişcat. Li se păru că aud un bubuit de tunet undeva foarte departe. Nici vorbă, furtuna exista, ca şi soarele sub nori, ca şi florile din câmpie.

— N-am vrut decât să-ți dau ziua bună în trecere, zise fata pregătindu-se de plecare.

— Stai jos, spuse doamna Aumousse. Ai tot timpul să faci prostii.

Nu era un reproş, ci numai constatarea unui fapt.

— Crezi? întrebă Rosalie.

— Sunt sigură. Ascultă!

O maşină trecea pe şosea şi-o apucă spre moară. Curând fu văzută oprindu-se-n mijlocul curții. Paralet coborî. Părea grăbit. Bătu la uşă şi intră fără s-aştepte răspuns.

— Aş fi pus rămăşag că Rosalie e aici, strigă. Doamnă

Aumousse, ce spuneți de timpul ăsta? Buletinul meteorologic anunță rafale.

— Se prea poate, se prea poate, murmura bătrâna.

— Rosalie, spuse Paralet.

Se întoarse cu spatele spre bătrână şi-i vorbi încet fetei.

— Curând se face douăsprezece. Trebuie să prânzesc şi să ies numaidecât ca să văd dacă pot strânge fânul dinspre Belle Etoile. Te pot vedea curând, la Belle Etoile, la brad, dacă vrei.

— Dar ştii... şopti Rosalie.

— Da, la ora unu bradul o să fie fulgerat. Tu ai spus-o.

— Nu eu, zise Rosalie.

— Totuna e. Lumea glumeşte, dar eu vreau să te văd acolo, sus. Chiar la ora asta.

Doamna Aumousse începuse să împletească.

— De ce? întrebă Rosalie.

— Eşti o afurisită pe cinste, zise Paralet. Vreau să-ți spun ceva. Sunt ca şi rătăcit. Cu disperarea în inimă...

— Ce mai face doamna Paralet? întrebă deodată bătrâna, care n-auzea nimic din ce vorbeau ei.

Paralet se întoarse. Nefericit şi descumpănit ca totdeauna:

— Doamna Paralet vă mulțumeşte. E bine.

Se întoarse iar spre Rosalie, care rămânea serioasă şi indiferentă.

— Nici nu ştii, îi spuse, cât sunt de chinuit. Trebuie să-ți vorbesc. Ce să fac, doamne?

— De ce astăzi? întrebă Rosalie.

— Nu te-am văzut, ca să spun aşa, de astă-iarnă, din ziua aceea cu zăpadă, ca şi cum aş fi fost plecat la celălalt capăt al lumii. Atâtea necazuri!

Tăcu. Părea cât se poate de neajutorat dar furios. Îi dăduse întâlnire aşa, pe nepusă-masă, desigur pentru a încerca s-o ia prin surprindere şi s-o silească să accepte. Rosalie nu înțelegea prea bine ce voia. Nici vorbă, era om cinstit şi fără apărare. „Râul, se gândea Rosalie, Darfaut...”

Nu putea şovăi. Darfaut avea să se afle, cu siguranță, la bradul de la Belle Etoile la aceeaşi oră, iar ea nu se putea

întâlni tot acolo cu Paralet în prezența lui. Trebuia s-o reteze scurt, de pe-acum. Paralet, aşteptând răspunsul Rosaliei, schimbă câteva cuvinte cu doamna Aumousse. Când se întoarse spre fată, o privi rugător.

— La altă oră, zise ea, în altă zi.

— Mi-ai mai făgăduit şi altădată şi niciodată... La ora unu, la brad, te rog.

— Am să vin, zise Rosalie.

Din adâncul inimii voia să facă o prostie. Darfaut şi Paralet... Ce aveau de-o urmăreau întruna ca pe-o sfântă sau ca pe-o cățea (nu ştia bine)? Ce-aveau cu toții?

După masa de prânz Eustache şi Gustave făceau amândoi câțiva paşi pe stradă, fumându-şi pipa. Coborau panta de-a lungul gardului viu, plin de păsărele, oprindu-se să trăncănească ba cu unul, ba cu altul, în mijlocul satului, cu cine se nimerea să se-ntâlnească. Un vechi obicei de-al lor.

În ziua aceea, păsărelele nu ciripeau. Abia dacă zburau de ici, colo. Găinile, de-a lungul taluzului, stăteau aproape toate într-un picior. Rațele umblau deznădăjduite parcă.

— Ciudată vreme, zise Eustache.

— O să cadă, zise Gustave.

— E un nor rotund chiar deasupra, la Belle Etoile, spuse Eustache. După părerea mea, o să cadă dintr-odată, timp de cinci minute, apoi n-o să mai fie nimic.

— La Belle Etoile, zise Gustave. Ştii ce se spune?

— Ştiu...

Îl întâlniră mai întâi pe Augustin, care venea să prânzească, după orele de serviciu. Coborî de pe bicicleta cu motor, ca să dea mâna cu ei.

— Ce e nou, Augustin? îl întrebă Eustache. Pari supărat.

Poate că aşa şi era. Mai ales că nu te costă nimic să-ți dai cu presupusul. Ca să legi vorbă cu omul.

— Supărat? spuse Augustin. Zău dacă ştiu.

— Nu cumva ai văzut-o pe Rosalie? întrebă Gustave, ca şi cum ar fi întrebat orice altceva.

— Ba da, am văzut-o acum trei minute, pe drum.

Eustache:

— Ce ți-a spus?

Augustin îi privi pe cei doi prieteni cu şovăială:

— Mi-a zis... Mi-a zis: „Tu!” Şi încă o dată: „Tu!” tot aşa de vreo două-trei ori. Până acum nu m-a tutuit niciodată.

— Nu prea ai ce scoate din asta, observă Gustave. Nimic altceva?

— Nimic. Ah! ba da. Se ducea spre Belle Eloile. Vă salut! Mi-e foame!

Eustache şi Gustave se priviră. După plecarea lui Augustin, îşi continuară plimbarea fără un cuvânt. Trecură pe dinaintea casei lui Carrier.

Stând sub portalul de la intrare, Carrier cerceta cerul. Eustache îi dădu cu cotul lui Gustave. „Înțeles”, şopti Gustave. Numai atât şi fusese de-ajuns să pună la cale o nouă farsă, de să mori de râs, fără să ştie de altfel despre ce anume era vorba. Numai o luminiță în ochi şi în adâncul inimii şi curând aveau să vadă ce-aveau să vadă.

— Salut, Carrier, strigă Gustave vesel.

— Cred c-o să fie frumos în după-amiaza asta, adăugă şi Eustache, pe un ton nu mai puțin vesel.

— Frumos... frumos, mormăi Carrier. Dacă aveți de gând să vă lăsați pielea, n-aveți decât să vă duceți în mijlocul unui ogor.

— Prin urmare crezi în povestea asta? zise Eustache cu un aer de consternare.

— Crezi? repetă şi Gustave.

— În ce poveste să cred? Ce-mi tot cântați aici?

— Povestea cu bradul, zise Gustave.

— Toată lumea vorbeşte că fulgerul o să cadă pe bradul de la Belle Eloile, la ora unu fix, zise Eustache. Rosalie a...

— Pe asta, dac-o prind în vreuna din zilele astea... Dar se fereşte ca de dracu să-mi pice în mâini.

— Dacă ai prinde-o... şopti Gustave.

— Noi ştim unde e acum, adăugă Eustache.

— Ştim unde e, repetă Gustave.

— Ei, şi ce-i cu asta? întrebă Carrier.

— Aşa că dacă ţii neapărat să-i şopteşti ceva... zise Gustave.

— Ai putea fără doar şi poate s-o strângi cu uşa, ar fi nostim, spuse Eustache.

— Vorba vine, protestă Gustave.

— Cum adică „vorba vine”? Ea e în stare să se apere iar Carrier nu-i în stare s-o pună cu botul pe labe? o înmulţi şi Eustache.

— Cum ai zis? strigă Carrier.

— Dar, dragă Eustache, zise Gustave, n-ai nimerit-o deloc. Fata s-a dus la Belle Etoile chiar la ceasul la care fulgerul trebuie să pice pe brad, după câte-a spus.

— Glume, zise Eustache.

— Cum aşa, glume? ripostă Gustave. Oare nu-i adevărat că l-am întâlnit pe Augustin acum două minute şi că fata l-a încredinţat că se duce la Belle Etoile?

— Pesemne ca să-l întâlnească pe Jean Dreux ori pe Théodore Presse, după câte spunea Augustin, adăugă Eustache.

Théodore şi Jean. Logodnicii fetelor lui Carrier. Dar cei doi cumetri nu-i lăsară timp lui Carrier nici să protesteze, nici să-njure. Gustavo se grăbi să spună:

— Nu, nu prea eşti în toate minţile, scumpul meu Eustache. Nimeni n-o să-ndrăznească să-i tulbure pe porumbei, ştie ea bine. După cum ştie tot atât de bine şi unde o să pice trăsnetul. Nu pe ea, ci pe nerodul care-ar voi să se-amestece.

— De ticăloasă, zise Gustave, n-o întrece nimeni. Păi eu...

— Ei? Ce-ai face tu? întrebă Eustache.

Ajunseseră să ridice tonul, ca într-o ceartă, ca şi cum Carrier nici n-ar fi fost de faţă.

— Ascultaţi, zicea Carrier, ascultaţi!

— Te ascultăm.

— Ascultaţi, mai zise Carrier, sunt ultimul care să se teamă de preziceri ori de blestemele Rosaliei voastre. Cât e ceasul?

Gustave şi Eustache căzură pe gânduri, de parcă pentru a

afla ora trebuiau mai întâi să se dedea unor calcule misterioase.

— În orice caz e sigur că n-a sunat de unu, zise Gustave în cele din urmă. Dar poate să sune dintr-o clipă-ntr-alta.

— Bine, zise Carrier. O să vedeți ce n-ați mai văzut! Peste cinci minute am să fiu la Belle Etoile şi, dacă poftiți, n-aveți decât să vă înființați şi voi, să vedeți în ce stare o să se afle Rosalie la ora unu şi zece, să zicem. Iar la alde Théodore Presse şi Jean Dreux o să le piară cheful să se mai țină după fusta ei, pot să jur.

Gustave şi Eustache îşi luară o înfățişare înfricoşată. Carrier intrase la el în curte şi pesemne se repezea la maşină.

— Mergem şi noi, zise Eustache.

Alergară în susul străzii până la garaj şi curând ieşiră în rabla lor, bună pentru terenuri accidentate. Carrier se şi afla în partea de jos a satului, cu maşina lui. Eustache, care conducea, se aruncă cu toată viteza înainte. Dar nu-l putu ajunge pe Carrier. Abia când acesta, o lua printr-o fâneață, ca să urce pe cea dintâi colină, îi putură călca pe urme, pentru a spune aşa. Carrier voise să ia pieptiş coasta abruptă, în timp ce Eustache, făcând un ocol priceput, izbuti să-şi mențină viteza. Maşina sălta cumplit dar izbutiră să ajungă pe creastă la trei metri în urma lui Carrier. La viraj, mai zăriră alte două-trei rable care veneau dinspre Hersigny. Nici nu era de mirare. Fusese de-ajuns ca vreun puşti să asculte vorbele lor de-adineauri şi să se ducă să strige în gura mare ştirea la cea dintâi poartă: „Carrier se duce s-o snopească în bătăi pe Rosalie la bradul de la Belle Etoile”. O pleaşcă pe cinste. Cum o să se apere Rosalie? Şi nu le trebuiseră fârtaților mai mult de două minute să se urce-n maşini.

— Maşina galbenă e-a lui Paul, zicea Gustave, cea verde a lui Jordeux, iar ailaltă ar putea fi a lui René Failiaux.

— Ține-ți bine limba-n gură să nu ți-o muşti, răspunse Eustache.

Erau, într-adevăr, nişte hârtoape de toată frumusețea.

Carrier apucă pe un scoborâş abrupt iar când ajunse la jumătatea pantei o luă pe brâna colinei, ca să -ajungă la un fel de văgăună suspendată care ducea la Belle Etoile. Se cățărară pe Belle Etoile. Nici urmă de vacă prin părțile acelea. Erau cu toate în partea de jos, de-a lungul râului. Ci numai păşuni ale căror îngrădituri din sârmă fuseseră lăsate la pământ. Se văzură siliți să ocolească puțin, din pricina acestor țarcuri.

Sus, spre Belle Etoile, înainta pintenul pădurii. După pintenul ăsta se înălța un brad uriaş, la douăzeci de metri după ce pătrundeai într-un ogor şi foarte aproape de un brad uscat. În adâncul ogorului se zărea numai cerul albastru, în timp ce-un nor rotund domina locul, un nor ce era crainicul unei uriaşe îngrămădeli de nori aducători de furtună, dinspre răsărit, deasupra pădurii.

Carrier îşi lăsă maşina în pădure. Eustache şi Gustave făcură la fel şi alergară după el. Ajungând la luminişul cu bradul, Gustave zise:

— Cerul senin.

— Dar ia uită-te-n sus, spuse Eustache.

Un bubuit de tunet răsună fără ca ei să-i dea atenție. Mai era cineva lângă brad.

— Domnul Jacques, se miră Carrier.

— Jacques Soudret, zise Eustache.

Când înaintară cu toții fură martorii unei scene neaşteptate. În iarba înaltă, Paralet zăcea întins ca mort, iar Rosalie stătea în genunchi, lângă el.

— Ce se întâmplă? strigă Carrier.

Rosalie nu răspunse. Părea că încearcă să-l readucă în simțiri pe Paralet, umezindu-i fruntea cu o batistă noroită, pe care trebuie s-o fi muiat în apa vreunui făgaş.

— Că doar n-o fi fost fulgerat, zise Eustache. Nici n-a fulgerat, nici n-a trăsnit pe-aici.

Jacques le explică:

— I-am găsit aici şi pe el şi pe Rosalie, acum un minut. Paralet e rănit la cap. A fost lovit cu un lemn sau cu un baston.

— Rosalie, zise Carrier.

— Hai, trebuie să-l ducem la el acasă, zise Eustache, şi să telefonăm după doctor. Pielea e plesnită pe țeastă. I-a curs sânge. Dar nu-i grav.

În clipa aceea sosiră şi ceilalți care îşi lăsară şi ei maşinile în pădure, Paul, Jordeux, René Faillaux.

— Tractorul lui Paralet e colo, jos, spuse Paul.

— Cine l-a lovit? întrebă Jordeux.

Eustache şi Gustave o îndepărtară pe Rosalie, ca să-l ridice pe cel culcat.

— Se prea poate să fie domnul Jacques, zise Faillaux printre dinți.

Carrier era descumpănit. Credea că o să dea acolo peste Théodore Presse ori Jean Dreux împreună cu Rosalie. Spumega de furie uitându-se la Rosalie şi nu părea să-i pese de soarta lui Paralet. Fața Rosaliei era durerea însăşi, o față minunată şi înflăcărată.

— Se trezeşte, spuse Gustave, pe când îl duceau pe Paralet.

— Ba deloc, spuse Eustache.

Dar Paralet mişca totuşi din buze. Se opriră. Paralet spuse desluşit: „Viviane, Viviane!” Ca şi cum asta ar fi avut o importanță hotărâtoare. De ce Viviane? Dar numaidecât îşi pierdu iarăşi cunoştința.

Se îndepărtaseră cu toții de brad şi se-ndreptau spre maşini. Jacques îi urma. Rosalie rămânea la distanță, fără să spună nimic. Nu-i dădeau nicio atenție.

În clipa aceea, pe când nimeni nu se mai gândea la norii amenințători, auziră trăsnetul căzând. Nu văzură lucirea fulgerului decât în lumina proiectată indirect de către pădure şi pajiştile smălțate de flori. Numaidecât se făcu auzit un trosnet ce păru neînsemnat față de descărcarea rapidă dinainte. Fiecare se întoarse să se uite la brad. Copacul fusese despicat pe toată lungimea iar vârful retezat.

— O furtună uscată, spuse Eustache, calm.

— Trebuie să fie unu jumătate, adăugă Gustave cu-aceeaşi gravitate.

Acum era mai bine s-o şteargă în graba mare. Toţi se năpustiră spre maşini, numai Gustave şi Eustache îl duceau pe Paralet care, trezindu-se din leşin, întrebă unde se află. Carrier însă rămase ţintuit locului, ca şi cum ar fi fost pradă unei furii neputincioase. Rosalie, care mergea la câţiva paşi înaintea lui Jacques, se opri.

— Rosalie, strigă Carrier dintr-odată.

Şi se năpusti asupră-i. Rosalie o luă numaidecât la goană peste fânețe. Carrier, stăpânit de-o turbare smintită, alergă după ea. Ceilalţi îl strigară: „Carrier, Carrier, vino-ncoa', vino-ncoa'! Ce te-a apucat?"

Jacques strigă: „Mă duc", şi începu să gonească după Carrier şi Rosalie. Îi văzură pe toţi trei luând-o la vale spre râu. Rosalie n-avea decât un avans foarte mic. Jacques era destul de departe. Atunci norul se rupse şi ploaia se porni să cadă cu o violență uimitoare.

Capitolul VI

Semne misterioase

JACQUES SE DUSESE LA UNCHIUL său, aşa cum hotărâse după noaptea în care o întâlnise pe Viviane în împrejurări cu totul neaşteptate, aproape cu neputinţă de închipuit.

Îşi făcu valiza dis-de-dimineaţă, întrebându-şi tatăl, cu multă sfială, dacă putea lua şi microscopul farmaciei, de care nu se foloseau aproape deloc. Ţinea cu orice preţ să arate că şederea lui la Hersigny nu avea alt motiv decât dorinţa ce-l cuprinsese dintr-odată de-a căuta anumite plante comportând anomalii şi cărora dorea să le studieze ţesutul

— Chestiunea e destul de străină cercetărilor mele obişnuite, dar întâmplarea îmi poate scoate în cale informaţii neaşteptate, şi-apoi mă voi putea odihni după un an întreg de muncă. Cei de la universitate îmi vor da bucuros câteva zile înainte de vacanţă.

Domnul Soudret se feri să remarce că toată explicaţia asta nu era deloc convingătoare.

— Dacă aşa vrei... spuse numai. Nu crezi că ar trebui să-ţi înştiinţezi unchiul?

— N-are rost, răspunse Jacques. Are o casă mare. N-o să-i fie deloc greu să mă găzduiască, şi-i mult mai bine să mă duc şi să mă instalez fără mofturi, ca şi cum aş fi în trecere. Dacă l-aş înştiinţa dinainte de vizita mea ar putea crede că m-aştept la o primire deosebită.

Un argument la fel de subţire, asupra căruia domnul

Soudret preferă să nu se oprească.

— Cum vrei, răspunse.

Adevărul e că Jacques nu voia să întârzie nici cu o oră plecarea la Hersigny. Când maşina începu să urce pe curbele dinspre creste, apăsă pe accelerator ca să evite să vadă în plină lumină a zilei locul unde-o întâlnise pe Viviane. Ajuns pe platou, conduse încet, pradă dintr-odată descumpănirii din clipa când începea să aducă la îndeplinire ceea ce hotărâse. Simțise nevoia grabnică să vină în Saumaie iar acum se întreba, în ciuda pretextelor de natură ştiințifică, ce-avea să facă acolo cu-adevărat.

Nu încerca să se mintă. Ştia că a venit în Saumaie pentru că, în ciuda a tot ce hotărâse, voia să se afle pentru câteva zile, în apropierea Vivianei, chiar dacă n-ar fi văzut-o nicio clipă.

Îşi închipuia că dragostea lui nu semăna cu o patimă ce obsedează neîncetat mintea şi inima. Adesea, prefera s-o uite pe Viviane. Întâlnirea aceea de necrezut cu ea în plin întuneric şi simplul fapt că-i atinsese mâinile şi încercase strania lor putere de alinare era prea destul pentru a-l face să întreprindă lucruri necugetate. În acelaşi timp resimțea, nu fără o indiferență de necrezut, zădărnicia acestui demers ca şi imposibilitatea de-a se duce la Viviane sau ca ea să vină la el.

Erau despărțiți şi de altceva decât de-o taină desigur banală: de-o minciună ce fusese mereu prezentă, încă de la începutul căsătoriei lor. Prefera ca Viviane să rămână la distanță, ca o întrupare ce nu putea fi atinsă şi pe care nu voia decât s-o îndrăgească. Dar ținea la această întrupare în asemenea măsură încât era pătruns de-o certitudine cu neputință de zădărnicit. Care certitudine?

Opri maşina pe înălțimea coastei dinspre Vivier şi contemplă întinderea unduitoare a ținutului Saumaie. Pantele colinelor se încălecau între ele deasupra râului. Măceşii şi merii mai erau încă în plină floare în acel sfârşit de mai. Primăvara fusese foarte târzie în anul acela. Țâşnirea acelor flăcări de flori avea loc la întâmplare, în mijlocul

verdeții pajiștilor şi-a tufişurilor, şi părea ceva neobişnuit cu strălucirea ei intensă în inima ogoarelor pustii. Dintr-o dată îi veni ideea să nu se mai întoarcă niciodată la Universitate.

„N-am motiv", îşi zise. Dar ce anume, ce anume voia? Mai întâi, să exploreze toate ținuturile acelea, aşa cum cerea pretextul cercetărilor sale botanice. Să se piardă pe drumuri iar în realitate să se piardă pur şi simplu. Asta era la urma urmei certitudinea sa cu neputință de zdruncinat.

Puse maşina în mişcare şi coborî spre Vivier. Străbătu satul şi încetini prin fața ultimelor construcții, ce cădeau în ruină. Nişte minunate hambare vechi, care fuseseră părăsite. Acoperişuri frumoase, sparte. Grinzi putrede se prăbuşeau în iarbă. Ar fi voit să trăiască acolo, în ungherul incomod al vreunei magazii, înconjurat de olane sparte. Opri iar maşina. Lipsurile... „Duceți-vă la naiba", trase concluzia.

Jacques sosi la Athanase pe la unsprezece. Unchiul îl întâmpină ca şi cum îl văzuse în ajun. Jacques se pierdu în motivele amănunțite ale venirii sale, cerându-i găzduire pentru câteva zile.

— Eşti un savant, spuse unchiul cu indiferență. Stai cât pofteşti. Luciei, fetei în casă, n-o să-i fie prea greu să bucătărească ceva mai mult. La prânz, o să deschidem o cutie cu sardele. Lucie!

Lui Athanase lucrul i se părea cât se poate de firesc. Lucie, sosită din fundul casei, primi poruncile pe deplin liniştită:

— Domnule Jacques, şederea la noi o să te primenească de otrăvile oraşului. O să guşti din lăptucile puse de mine.

Sardele, lăptuci. Seara probabil ouă răscoapte, lăptuci. Mâine, poate lăptuci cu slănină. Lui Jacques puțin îi păsa. Athanase, în aşteptarea primei mese ce-aveau s-o ia împreună, îl puse la curent cu ultimele noutăți din Saumaie Nu mare lucru. Darfaut strica drumurile spre Mauterre. Pândarul prindea peşte mai mult decât îi trebuia. Tatăl lui Augustin era destul de grav bolnav. Naşteri ici şi colo.

Când li se aduseră bucatele, Athanase trecu la considerații politice. Părea mai ales că vrea să evite orice

aluzie la Viviane, cu toate că, fără îndoială, îl bătuse gândul că Jacques nu venise în Saumaie decât pentru a o căuta pe Viviane.

— Când te gândeşti la ce se-ntâmplă în Orient, spunea Athanase, aici e raiul pe pământ. Dar oamenii habar n-au iar dac-ar şti ar face pe mofturoşii. Oamenii... Ceea ce vor e să aibă bătaie de cap, altminteri viața nu merită s-o trăieşti. Iată de ce suntem necinstiți, mincinoşi şi generoşi în acelaşi timp.

Athanase vorbea prea mult, încât Jacques avu presimțirea că în Saumaie se urzea ceva.

— Prin urmare, nicio noutate pe-aici, nu-i aşa? întrebă el pe neaşteptate,

— Ce noutate?

— Nu ştiu.

— Nu, totu-i liniştit, mult prea liniştit după părerea mea. De luni de zile nu s-a mai pus la cale o farsă mai ca lumea, în afară de pocnitorile ce i-au fost puse în cămin domnişoarei Savary, afară de cocoşul din vârful clopotniței pe care moş Verte a pus rămăşag că o să-l doboare cu un singur glonte de puşcă, afară de întrecerile de maşini de prin fânețe şi de cele trei dintre ele, izbite de copaci.

Da, nimic în afară de nişte pisici otrăvite şi de schimbul de palme dintre nişte nobile cumetre. Şi în afară de faptul că umbla vorba că avea să fie trăsnit bradul de la Belle Etoile într-o anume zi, la anume oră. În sfârşit, spuse:

— Darfaut şi Paralet veşnic în râcă, află de ce dacă poți. Darfaut dealtminteri nu pricepe nimic. Iată un om care nu suferă să-l contrazici. Aşa că nu e bine văzut.

Unchiul Athanase lăsă conversația să lâncezească de cum ajunseră la acest punct în care totul se pierdea. După-amiază, Jacques se duse să dea o raită pe câmp.

De cum ieşi din Hersigny, se cățără pe cea dintâi fâneață ce-i ieşi în cale. În partea de sus a colinei trecu prin livezi pustii. Nici urmă de loc neted, în afară de lunca râului. Pâlcuri de tufişuri pe înălțimi, tufe de măceşi prin râpe. Un străin, după ce făcea o sută de metri, se putea întreba în ce

ținut se află. Pe măsură ce înainta descoperea noi priveliști, cu totul altfel, întinderi de iarbă curată urcau spre cer, mai departe meri bătrâni, cireşari uriaşi, apoi şiruri de arbuşti, pajişti înconjurate de arțari, alei adumbrite de plopi-tremurători şi care nu duceau nicăieri, întrerupte de eflorescențe calcaroase unde creşteau cimbrul şi nalbele, apoi locuri ciudat circulare, pline de graminee tăioase, dintre care răsăreau deodată sor-cu-frate roşii şi orhidee. Erau până şi unele prăpăstii de pe malul cărora dominai câte un vârf de salcâm. În sfârşit, deschiderea necuprinsă a fânețelor, ciudat orientate.

Jacques îi ocoli cu grijă, prin relieful acela atât de dezordonat, pe cultivatorii ocupați cu strânsul fânului. Se pomeni în două rânduri prin locuri pe unde mai trecuse, înainte de-a izbuti să mențină o direcție îndeajuns de constantă.

Nici nu se gândea să caute plantele cu diformități pe care pretinsese că vrea să le studieze. Găsea priveliştile acelea neprimitoare şi în acelaşi timp prietenoase, din pricina florilor; margarete, tufe de măceşi răspândite cu miile.

Îşi aminti de-o zi din copilărie când fusese nesupus şi rău şi când fugise pe câmp. Azi se simțea într-acelaşi fel, cuprins ca de-un capriciu, ştiind prea bine că ar fi trebuit să se afle la postul lui de la Universitate şi că absența aceea avea să-i dea bătaie de cap, şi-atâta pagubă dacă avea să-i dea bătaie de cap. Se aşează pe trunchiul doborât al unui măr. Totul avea s-o ia razna. Nu venise decât pentru asta.

Sfârşi prin a ajunge la o margine de pădure despre care nici nu bănuia ce ascunde. Pătrunse în hățiş pe deplin convins că avea să se rătăcească, dar de data asta, cum mergea fără să-i pese de drum, făcu desigur un ocol uriaş, deoarece ajunse să se izbească de copacul ce adăpostea statueta Fecioarei.

Privi statueta. Crezu de cuviință să recunoască faptul că era chinuitor de urâtă. Veşmânt albastru, buze aurite, în zilele noastre! El, un conformist, crezând din obişnuință la urma urmelor...

Rămase acolo, țintuit, cu ochii ficşi. Aureola Fecioarei... O mică minune, o, regină a cerurilor! Cel mai neînsemnat dintre miracole! Dar poate că tocmai ăsta era miracolul, să fie acolo fără să ştie şi să privească. Viviane... Rosalie... străine şi adevărate. Fecioara încă mai străină şi mai adevărată. El, încă şi mai neînsemnat, muncit de gândul nedesluşit că ceva se pierduse, ceva ce nici măcar nu cunoscuse vreodată. Plecă să găsească drumul spre Hersigny. La încrucişarea cu drumul dinspre Hersigny, fu depăşit de bicicleta cu motor a lui Augustin.

Acesta se opri ca să-l salute. Ce nevoie avea el de Augustin?

Merseră împreună spre Hersigny, Augustin împingându-şi maşinăria. Jacques ceru noutăți despre moş Sille.

— E mai bine, trebuie să fie mai bine, spuse Augustin.

Apoi după câțiva paşi:

— Gata, au căzut la înțelegere. Oamenii din Vivier vor duce gunoaiele lângă podul de peste râu, pe drum, ca şi cei din Hersigny.

Mai departe:

— O mulțime de iepuri anul ăsta, pe creste.

— N-am văzut niciunul, zise Jacques.

— Nu te-ai uitat bine.

Apoi continuă:

— Nici acum nu se poate apropia nimeni de ea.

— De cine?

— Ştii dumneata.

În Saumaie, oamenii nu judecau ci puneau ideile şi cuvintele unele lângă altele, şi ieşea ce dădea Dumnezeu. Augustin urmă:

— Pe puțin patru explicații. Prima...

— Barnit, îl întrerupse Jacques.

— Dacă vrei, Barnit. Apoi e necinstea celor din neamul Aumousse. Ea e nevinovată, dar se răsfrânge şi-asupra ei.

— Asta se ştie, spuse Jacques.

— A treia explicație n-ai putea-o înțelege. N-ai vrea să crezi.

— Despre ce-i vorba?

— Nu merită osteneala. Trăncăneli. Şi nu duce prea departe, pentru că mai există o ultimă explicație. Foarte simplă, domnule, şi cu neputință de stăpânit. Poate avea o legătură cu furtuna. Asta-i tot ce ştiu.

— Vreo nebunie?

— Nici vorbă.

Considerații pline de bunăvoință care încâlcesc totul. Augustin înțelese că Jacques era necăjit şi se opri.

— Crede-mă, te rog, sunt numai ochi pe unde mă duc. Trebuie să priveşti. Numai o umbră şi te-ar putea pune pe calea cea bună.

Jacques se gândi că spusele lui Augustin îl înştiințau măcar că nimic nou nu se ivise. Nu îndrăzni să vorbească despre întâlnirea cu Viviane din chiar noaptea aceea. Da, din chiar noaptea aceea, şi încă mai era răscolit de-a binelea. Trebuie să tacă, aşa cum toți tăceau în Saumaie, ori să spună orice, ca să ascundă. Poate că adevărul avea să izbucnească tocmai pentru că era mereu înăbuşit sub minciuni. Ciudat ținut.

Merseră în tăcere.

— Ciudat ținut, spuse chiar Augustin. Dar peste tot e aşa. Pe râu, la Aigly, fac pe grozavii.

— Râul, spuse Jacques.

— Căutăm şi prin părțile alea. Crépart şi cu mine.

Se apropiau de sat.

— Să mergem să bem un pahar la Maurille. Mi-e sete. Scot maşina, spuse Jacques.

— Vin peste cinci minute, răspunse Augustin.

Ajunseră la Maurille într-o clipă. Ora şase după-amiază. Fundul sălii pustiu. Jacques goli trei pahare de vin unul după altul.

— Nu trebuie, zise Augustin.

— Trebuie.

— De ce trebuie?

— Tot timpul mi-e sete, de când...

Augustin păru nemângâiat.

— Cerul să te-ajute, şopti el.

Tăcere. Jacques continuă:

— După un an n-o să mă faci să cred că e cu putinţă să te ascunzi fără ca nimeni să ştie.

— Cineva ştie fără doar şi poate, spuse Augustin. Dar trebuie să se-ntoarcă singură. Nu-i de ajuns să ştii unde e.

— Mi-ar ajunge. Aş divorţa.

— Nu-i adevărat, zise Augustin.

Jacques îl privi şi mai comandă o sticlă. Auziră o maşină oprindu-se. Crépart intră. Vorbiră de una şi de alta. Şi-apoi deodată Crépart zise:

— Iese noaptea, aproape-n fiecare noapte. Se îndreaptă spre Bercourt.

— Cine ţi-a spus? întrebă Jacques.

Crépart înălţă din umeri.

— Presupuneri. A fost văzută sub un bec, la Vivier, mai ieri-seară, pe la nouă.

— De unde venea?

Lui Jacques i se părea că trebuie să smulgă cuvintele cu cleştele unor oameni care nu voiau să spună nimic:

— De ce taci? întrebă el. Ai descoperit ceva.

— Am descoperit, dar nu destul, spuse Augustin. Lipseşte esenţialul.

— Ce vă lipseşte?

— Locul, locul, şi-apoi ideea ei şi, mai cu seamă, e sigur că se roagă. Dar pentru ce se roagă?

Jacques n-avea mintea prea limpede iar cuvintele astea n-aveau darul să-l lumineze. Cu atât mai preţioasă resimţea prietenia lui Augustin faţă de el. Un beţiv totdeauna e pus pe nesfârşite elanuri de recunoştinţă. Bâlbâi:

— Se roagă...

— Abatele Merci, continuă Crépart. Noaptea ea vine la biserica din Mauterre. El lasă biserica deschisă pentru ea.

— Mauterre... spuse Jacques. Parc-ai zis c-a fost văzută la Vivier.

Cu cât vorbeau, cu-atât lucrurile se-ncâlceau.

— Atunci e vinovată, declară Jacques. Vinovată, m-auziți?

— Nu, zise Augustin, nu trebuie...

— Nu trebuie, repetă Crépart.

Jacques se uita când la unul, când la altul. Augustin crezu de cuviință să-l împiedice să mai bea un pahar.

— Te implor, zise el.

Prietenia lui Augustin. Crépart începu să vorbească despre maşinile lui, bune pentru orice fel de teren. Nişte amortizoare senzaționale. Doar se pricepea la amortizoare. În sfârşit, ieşiră din prăvălia lui Maurille. Pe când ieşeau, Crépart îi zise lui Jacques:

— Ar trebui cercetat spre râu, în amonte de Aigly.

— Râul, bineînțeles, zise Jacques fără să înțeleagă.

Şi deodată:

— Dar de ce râul?

Crépart nu răspunse. Augustin îl conduse pe Jacques la maşină. Apoi tot el îl duse până la casa unchiului.

Athanase se şi aşezase la masă. Jacques dobândise acum o oarecare stăpânire a beției. Ştia să se-mbățoşeze, să nu slobozească vorbe greu de rostit, să-şi calculeze inițiativele aşa fel încât să le facă decente.

— E-n regulă? întrebă Athanase.

— În regulă, răspunse Jacques.

Şi începu să mănânce lăptuci. Nimic altceva.

— Nu mănânci, observă Athanase.

Cu toate că era pe jumătate orb şi surd, Athanase avea îndeajuns darul observației pentru a înțelege de unde i se trăgea nepotului înfățişarea aceea aparent severă ca şi gesturile mecanice. Spuse drept încheiere.

— Ce mai, o să dormi ne-ntors la noapte.

Zilele următoare, Jacques se împărți între două ocupații, să bată coclaurii şi să facă vizite cramei lui Athanase, unde găsi îndeajuns de mult porfiriu pentru folosința sa.

Se osteni să calculeze cantitățile în aşa fel încât să se mențină pe picioare. Îşi spunea întruna că, în ziua când ar fi

vrut, era în stare s-o reteze scurt cu deprinderea aceea trecătoare şi uşor reglabilă.

Bea cu noaptea-n cap, în timp ce Lucie robotea în grădină. După prânz, unchiul Athanase rămânea multă vreme aşezat pe banca dinaintea casei, ca apoi să se-ndrepte spre clădirea micuță a primăriei ori numai să se-nvârtă prin sat. Jacques cobora în pivniță de unde lua o sticlă. Se ducea la el în odaie şi, respirând aerul curat ce năpădea pe fereastra larg deschisă spre ținutul Saumaie, dădea vinul peste cap, cu-nghițituri prelungi. Aproape numaidecât ieşea şi-o pornea pe ogoare, luând-o pe-o străduță de-a lungul fermei Carrier.

Acum băutura nu-i mai dăruia luciditatea aceea pe care credea că o află pe vremuri. Dimpotrivă, îi zădărnicea preocupările ca şi înlănțuirea firească a gândurilor. Aşa că nu ținu deloc seamă de faptul că Viviane ieşea adesea noaptea nici că ar putea da, după părerea lui Crépart, de unele indicii prin partea râului. Orice căutare i se părea inutilă. Ajunse astfel să nu se mai intereseze de Viviane. Nu putea nega că era urmărit întruna de amintirea atât de recentă că-i ținuse mâinile în mâinile lui Dar ceva se schimbase. Când Viviane îl părăsise, declarase că pentru el ea nu mai exista, pentru a spune astfel. Acum el era cel care nu mai exista şi nu mai conta.

Străbătea ținutul cu totul la voia-ntâmplării. Oamenii credeau că e în căutarea unor plante pe care apoi să le cerceteze. Asta îi îngăduia să umble peste tot, până prin spatele grădinilor din Vivier şi Mauterre. I se întâmplă să urmeze râul prin valea lui ceva mai răcoroasă, unde erau priponite vacile în timpul căldurii. Dar nu-i plăcea pe malurile acelea mărginite de copaci falnici şi de crânguri încântătoare. Căuta, locuri mai largi, nu tocmai luminişuri, ci mai curând anume poiene din care să se vadă în mai multe părți. Chiar dacă nu mai judeca, i se părea că întrezăreşte uneori crâmpeie de adevăr. Simțea o adevărată groază numai la gândul să-şi reia lucrul la Universitate. Ce-l frământa atâta? Şi numaidecât ştia: „Doar atât că nu mai

vreau să ştiu unde mă aflu”. Altă întrebare: „Merită o femeie să treci prin toate stările astea?” Şi răspunsul ce i se părea că aduce o lumină strălucitoare: „Nu de Viviane e vorba, ci de-a şti să-ți strici viața mai curând decât s-o cruți, după o metodă obişnuită, urmărindu-ți lucrările, bunăoară”.

Anumite locuri îi dădeau o satisfacție curioasă. Descoperi în cele din urmă că în locurile acelea cerul părea de-un albastru mai viu din cauza unui anume decalaj dintre cer şi pământ. După cum exista şi-o ruptură datorată acelui dezechilibru din relieful ținutului Saumaie, atât de des manifestată. Într-o zi, cum dădea târcoale prin spatele grădinii presbiteriului, se pomeni nas în nas cu abatele Merci, care-şi potrivea cu foarfecele de grădină crenguțele din gardul viu.

Ca de obicei când se întâlnea cu cineva, Jacques se pregăti să schimbe câteva politețuri. Dar de cum îşi dădură ziua bună şi vorbiră despre cât era de cald în ziua aceea, abatele îi propuse să viziteze biserica.

— Lucrările sunt terminate, zise el. Corul a fost în întregime reconstituit ca în veacul al XVIII-lea. Deşi biserica datează de la începuturile goticului, fantezia asta barocă e admirabilă. Vino, voi fi încântat să-ți cunosc părerea.

Abatele Merci acorda totdeauna atenție grijilor mărunte ale vieții, fiind cu atât mai legat de amănuntele de pe lumea asta. Jacques nu putea refuza invitația. Îl urmă pe abate.

Corul era împrejmuit de arcaturi gingaşe şi aurite, dominate de o boltă la fel de strălucitoare. Bolta aceea de dimensiuni uriaşe părea uimitor de uşoară. Jacques nu se putu împiedica să simtă încântarea, ce nu era inspirată nici de vreun sentiment religios, nici chiar de frumusețe. Simplitatea unei flori neştiute, după cum neştiute erau Viviane şi Rosalie, nu ținea de nimic, întocmai ca şi Fecioara aceea din lemn… Mereu revenim la acelaşi lucru. Abatele Merci se uită la un scăunel de rugăciune aflat dinaintea corului. Desigur că acolo venea Viviane să îngenuncheze.

— Ne lipsesc vitraliile împrejurul corului, spuse el. După război le-am înlocuit cu simplă sticlă cloazonată.

În acele false vitralii se vedea spațiul necuprins al cerului. Spațiul. Viviane şi spațiul... Nicio legătură.

— Frumoasă vreme, zise abatele. Dar e zăpuşeală şi n-o să întârzie să se schimbe.

Jacques nu scăpă ocazia să mai spună câte ceva în legătură cu vremea. Ieşiră din biserică.

— Crezi, zise abatele, că cireşele de la mine din curte o să se coacă repede?

Oare niciodată nu va fi vorba despre ce era esențial? Totuşi abatele trebuia să ştie câte ceva despre Viviane. Şi nu spunea nimic. Nimic nu trebuia spus.

Jacques vorbi despre flora curioasă din Saumaie. Abatele îi spuse unde putea găsi cutare graminee rară, de care altminteri lui Jacques puțin îi păsa.

După ce plecă, Jacques coborî spre râu, urcă coasta şi-o porni prin țarini şi păduri. Tăcerea abatelui. Da, abatele ştia să dea de înțeles că trebuie să nu ştii nimic până ce lumea n-avea să se schimbe. Până ce spațiul în care trăiau Viviane şi cu el avea să devină într-atât de vrăjit încât să n-ai nici cea mai neînsemnată idee despre ceea ce e viața. Lumea avea să se schimbe, era lucru sigur. „Prea am băut în dimineața asta", se gândi. Şi tot murea de sete. Se întoarse acasă cu mult înainte de douăsprezece, în ziua aceea. Lumea avea să se schimbe.

Opt zile mai târziu o întâlni pe Rosalie. N-avea noțiunea timpului care trece. Tot acel umblet al lui i se părea cu-atât mai necesar cu cât nu ducea la nimic. Mai cu seamă ca şi cum ar fi trebuit să nu ducă la nimic. Grija-i obişnuită de-a întreprinde o treabă cu un scop precis se transformase dintr-odată într-o îndărătnicie de sens contrar. Opt zile mai târziu, aşadar, se pomeni din întâmplare pe lângă moară. Era pentru prima oară când o luase pe lângă râu la vale. Îi plăcea să umble printre colinele aşezate la voia-ntâmplării. Dar de data asta urcase o pantă înaltă, de pe care descoperea valea cea mare şi dintr-o dată zărise moara.

Se duse mai întâi la cărarea ce lega drumul de podeț, şi

cum aproape că şi ajunsese la acesta, îşi spuse că n-avea ce face prin părțile acelea şi tăie de-a curmezişul printr-un lan de trifoi, ca să se-ntoarcă spre râu. O cărare şerpuia de-a lungul râului, în spatele tufelor mărăcinoase. Abia făcu câțiva paşi că auzi glasuri în curtea morii. Se opri.

Glasurile tăcură. Curând nişte paşi făcură să răsune fâşiile de tablă de pe podeț şi Rosalie înaintă. Fără să se gândească, Jacques ieşi din ascunzătoarea de tufişuri şi se grăbi spre ea.

Îi ură ziua bună. Ea se întoarse fără să răspundă, părând să aştepte ca el să-i explice pentru ce motiv se îndreptase spre ea. Rosalie putea crede că o pândise. Dar n-avea nimic să-i spună.

Ochii ei de aur... Într-adevăr, Jacques nu dorea nimic altceva decât s-o privească şi să-i mai vadă ochii de aur. La ce bun? Era greu ca între Rosalie şi Viviane să găseşti vreo asemănare.

— Din întâmplare, zise el.

Fata înălță din umeri şi-şi văzu de drum. Mergea ca şi cum nu-i mai păsa deloc de Jacques, prea puțin grijulie să pară grațioasă ori nu. Mergea fără mofturi dar frumusețea corpului ei se ghicea din mişcările rochiei de vară. Jacques o privi depărtându-se spre drum. Rămase destul de mult nemişcat. Fu mirat de glasul ce răsună îndărătul său:

— Bună ziua, domnule Soudret.

Darfaut. Cât despre ăsta, trebuie să fi pândit pe după tufişuri, ceva mai departe, trecerea Rosaliei. Prezența lui Jacques îl împiedicase să se alăture fetei.

— Domnul Darfaut! Bună ziua, domnule Darfaut.

— Am aflat că îți petreci câteva zile în Saumaie, continuă Darfaut. De ce n-ai venit să-mi faci o vizită? Te-aş fi primit cu plăcere.

— Nu m-am gândit, spuse Jacques.

Acum Darfaut tăcea. Împingea cu piciorul o piatră şi se uita la ea. Apoi zise:

— Da, da, prezența dumitale aici mă uimeşte mult.

— Te-am împiedicat să-i vorbeşti Rosaliei, zise Jacques.

— Asta aşa e, dar nu era cel mai important lucru. Cel mai rău e să continui să stai în Saumaie, unde umbli pe coclauri şi unde ți s-a dus faima de beţiv.

— O dată ori de două ori la Maurille, nu văd ce-ar...

— Crezi cumva că Lucie n-a trăncănit despre sticlele care dispar din beciul unchiului dumitale?

— Ce-i pasă? Ce vă pasă la toți?

— Ce ne pasă? Ne amuzăm pe seama dumitale, asta-i tot. Mie de ce-mi pasă? Purtarea dumitale n-o să facă decât să stârnească o nouă poveste, şi încă nu s-a sfârşit nici cu cele vechi în ținutul ăsta.

Şi Darfaut se apucă, vorbind măsurat, să-i explice lui Jacques, odată mai mult, că mai întâi de toate trebuia să te strădui să combați închipuirile şi maniile – fie că erau molipsite de superstiții fie că nu – ce contaminaseră ținutul şi care, în consecință, nu putuseră decât să-i dăuneze unei fete ca Rosalie şi în acelaşi timp surorii ei, Viviane, care era înconjurată de mister numai ca într-o bună zi să izbucnească un scandal pe cinste.

— Mă tot întreb, zise Jacques, la ce rezultat te-a dus, de luni de zile, grija dumitale de-a privi lucrurile sub aspectul lor pozitiv şi rațional.

— La ce rezultat? Dumneata nu ştii că oamenilor le pasă acum mult mai puțin de Viviane şi de Barnit şi că într-o zi sau alta poveştile astea îşi vor afla foarte firesc dezlegarea? Au fost oarecum uitate penele şi vrăjile, până şi intrigile amoroase ori închipuite. Dumneata nu ştii că m-am străduit să dau minților de lucru amenajând drumurile, locurile de depozitat gunoaiele, gropile pentru bălegar, confortul locuințelor. Împreună cu Carrier şi cu primarul din Vivier am pus bazele unei societăți sportive şi ne-am fixat asupra unui teren.

— Nu te împiedic, spuse Jacques, să veghezi asupra intereselor administraților dumitale.

— Îți repet, spuse Darfaut, numai prezența dumitale aici şi riscă să stârnească iar spiritele, lucru de care n-ai nicio nevoie. E de-ajuns un pretext ca totul să dea iar apă la

moară gurilor rele în legătură cu Rosalie şi sora ei.

— În sfârşit, nu caut să mă amestec în nimic, spuse Jacques.

— Nu cauți dar eşti aici, şi ai renunțat la demnitatea dumitale. Ar trebui să stai la distanță şi să-ți păstrezi rangul dumitale de universitar şi reputația dumitale. Numai inspirând respectul ți-ai fi atins scopul dacă într-adevăr ți-ai propus un scop. Pe când astăzi oamenii nu aşteaptă decât să intre-n vorbă cu dumneata şi să-ți râdă în nas amical, ca la prima ocazie să te amestece în vreo aventură necugetată.

Jacques rămase câteva clipe tăcut. Desigur, nu putea decât să-i dea dreptate lui Darfaut. Cum ar fi putut să-i vorbească despre întâlnirea lui cu Viviane în împrejurări atât de neverosimile? Mai era cu putință să-i spună că nutrea o dorință violentă de-o schimbare, până şi de-o catastrofă, chiar de-ar fi trebuit să procedeze într-un mod compromițător? Într-adevăr, nu mai ştia foarte bine ce voia. Iată de ce bea nu chiar de puțină vreme, încercând să se amețească.

— Ce crezi? întrebă Darfaut.

Jacques îl privi. Nu putea decât să invidieze fermitatea acelui om care fără îndoială o iubea pe Rosalie dar ştia să-şi țină cumpătul în orice împrejurare. Se judeca el însuşi ca fiind cu desăvârşire smintit. În cele din urmă spuse:

— Socotind bine, domnule Darfaut, adevărul e că nu aştept nimic şi că nu contez pe nimic.

Îi întoarse spatele şi se-ndreptă spre casă fără să se grăbească. Nu, nu trebuia să se exalte în intenția vagă de-a distruge ceva curând şi de-a reînnoi totul. De-a reînnoi totul. În realitate, îi răspunsese lui Darfaut foarte exact. Era necesar să nu spere nimic, dar nici să dispere. Mai cu seamă să nu aştepte nimic, era pentru el, într-adevăr, un adevăr ce sărea în ochi.

Acasă, tatăl său îi înmână corespondența, arătându-se îngrijorat de absența lui:

— Iată-ne la mijlocul lui iunie. Mi se pare că nu poți fi în regulă cu cei de la Universitate. Dacă chiar te interesează

vegetația din Saumaie, aşteaptă până la vacanță, doar nu mai e mult.

Jacques desfăcu scrisorile. Apoi zise:

— Un certificat medical. Trebuie să-mi faci rost de-aşa ceva, dacă ții la situația mea. Cât despre mine, mi-e indiferent.

— Ți-e indiferent? Asta-i bună! Ia te uită, dragul meu Athanase, cum nepotul dumitale neglijează, dintr-o dată o situație la care ținea de-adevărat. Ce-a putut să se întâmple?

Unchiul Athanase, ca de obicei, nu avea o părere prea limpede:

— O vreme tare frumoasă, spuse, ca să stai la țară, cu toate că, după părerea mea, curând ar putea veni o furtună.

Prânziră împreună. Soudret-tatăl făgădui să se ocupe de certificatul medical şi plecă, nu fără a deplânge nici el nu prea ştia bine ce.

Erau şi serile. După cină, Athanase se aşeza pe bancă, dinaintea casei, iar Jacques, neştiind ce să facă, se aşeza curând lângă el. Aşteptau împreună noaptea, care venea greu. Abia se aşezau că Augustin sosea şi, după oarecare mofturi, răspundea poftelii lui Athanase şi s-aşeza şi el pe bancă. Crépart nu întârzia să se ivească şi el. Venea în goană cu maşina şi se oprea dintr-odată, ca să le dea bună seara. Trecea totdeauna din întâmplare, după cum spunea. Se ducea la Vivier şi la Bercourt pe la clienți, ori venea de la ei.

— Nu poți da ochii cu oamenii decât seara, zicea.

— Nu-i niciun zor, observa Athanase. Opreşte motorul: nu ne mai auzim.

Crépart oprea motorul, cobora din maşină, spunea câteva vorbe despre vreme ori despre garniturile de chiulasă de negăsit, apoi se aşeza. Schimbau câteva vorbe uitându-se spre fânețe, printre zidurile oarbe a două case înălțate la cotitura drumului. Chiar în față era o grădină cu heliotropi şi dalii ce se sufocau sub timpanul unui hambar.

Şi vecinii stăteau dinaintea caselor, pe bănci. Oamenii spuneau că în anul acela nu vor fi furtuni. Doar nişte averse,

ici şi colo. Dar care nu vor întârzia. Căldura creştea din zi în zi. Apoi alte fleacuri. Nimic altceva decât prietenia în fapt de seară.

La un moment dat, vocile deveneau mai răsunătoare şi mai depărtate, ca în afara timpului. Era primul semn vestind sfârşitul apusului. Lumina părea a rămâne neatinsă, căci nu slăbea decât cu încetul. Dar tăcerea ce vestea lăsarea serii cădea dintr-odată şi schimba mai întâi sunetele. Atunci oamenii tăceau şi ascultau zgomotele dintre coline. Mugetul unei vaci, o maşină dincolo de Mauterre. Uneori lătratul vreunui câine la ferma lui Paralet ori chiar la Saint-Léon, la Darfaut.

Când întunericul învăluia totul, începeau iar să vorbească, de data asta despre lucruri mai grave ori mai precise. Cineva rostea un cuvânt ori un nume. Comentariile se porneau apoi se împrăştiau. După care urma un alt cuvânt-cheie.

— Rosalie, spuse Jacques o dată.

Voia să spună că o întâlnise? Nu ştia. Crépart interveni numaidecât:

— De clădită e...

— Ochii, spunea Jacques.

— Nu clipesc, domnule, observa Crépart. O lumină care trece prin tine.

— Prin tine, chiar aşa, aproba Augustin.

— Acasă la Darfaut.. Şoptea Jacques.

— Darfaut aleargă după Rosalie, spunea Crépart, încă n-a izbutit să-i vorbească serios.

— Şi Paralet nu umblă după Rosalie? întreba Athanase.

— Te priveşte? sărea Augustin.

— Pe tine da, te priveşte, i-o întorcea Crépart. Dacă mai dai mult aşa ochii peste cap când o vezi, cu ce te-alegi? Ceilalți se descurcă.

— Eu o să-i scriu, spunea Augustin. Am şi pregătit scrisoarea şi plicul.

În noaptea cea adâncă totul devenea cu putință. Unul dintre ei spuse:

— Rosalie a prezis că trăsnetul o să cadă pe bradul de la Belle Etoile.

Puțin le păsa de adevăr în măreția nopții. De Viviane nu vorbeau, în afară de Augustin care mai spuse o dată, fără a-i rosti numele, că existau patru explicații. Cea de-a treia nimeni nu îndrăznea s-o rostească, în timp ce a patra le scăpa de-a binelea. Jacques număra patru stele pe cer, nu mai depărtate, desigur, decât aceste explicații. Dacă stelele acelea puteau fi zărite, de ce nu ghiceau adevărul, aflat atât de aproape. Nimic nu era aproape în întunericul ce multiplica dimensiunile lumii.

În sfârşit, tăceau. Athanase spunea:

— Va trebui să mergem la culcare.

Era numai un fel de a-i anunța că avea intenția să vorbească şi el, pentru a urma sensul necunoscut al veghei ce se prelungea ca fără voia lor. Într-o seară zise:

— Vă spun eu, mâine e furtună.

Mai adăugase în felul lui dezlânat:

— Crépart contează pe noroc... Mentalitate de negustor ambulant... Are dreptate... Darfaut nu se pricepe deloc... Augustin înseamnă dragostea... Te poate duce departe ori nicăieri... Dar sunt lucruri pe care nu le ştim... Oamenii trec... Nu-i vede nimeni... Şi-apoi mai e şi frumusețea... Nu poți face nimic... Râul... Sunt zile întregi de când n-am văzut râul... Râul...

Aşa se termină sfatul lor într-o anume seară. Plecară. Crépart sări în maşină şi demară cu graba lui obişnuită. Augustin o luă agale spre partea de sus a satului, îi auziră multă vreme paşii. Athanase se uită la cer, sprijinindu-şi în baston trupul lui de uriaş. Apoi se pregăti să intre în casă.

— Tu, Jacques, nu intri?

Era o întrebare? Jacques răspunse:

— Nu intru.

Râul... Jacques repeta cuvintele lui Athanase sau, mai curând, din cauza acelui cer noptatec de necuprins cuvintele se repetau ele însele. De cum unchiul închise uşa după el,

Jacques o luă la vale pe strada din Hersigny. Toți cei care stătuseră până atunci de vorbă, intraseră în casă. Rare lumini îndărătul obloanelor. Nici urmă de zgomot.

În josul coastei, Jacques o apucă pe drumul spre Mauterre. Se ducea la râu fără să-şi dea seama. De-acum înainte nu mai avea nici intenții, nici planuri, chiar dacă împrejurările aveau să-l silească la vreo inițiativă. Totul rămânea improbabil.

Lăsă pe dreapta drumul spre moară şi găsi locul unde odinioară trăncănise cu Augustin. Se duse şi se aşeză pe fâneața de unde puteai domina valea în toată lungimea ei.

În noaptea aceea nu se desluşea nimic, afară de luminile albastre ale iluminatului municipal în cele patru colțuri din Aigly. Cerul ciuruit de stele părea să se înalte ca un zid orbitor. Nimic altceva decât lumea... Viviane... O speranță ce întrecea orice margini. Un om atât de serios ca el, cum de putea? Prea serios, fără-ndoială. Nu se-arătase neîncrezător. Rosalie... Ochii de aur... Stelele. Bărbia îi căzu în piept, gata s-adoarmă. Se scutură şi se ridică.

Mai cu seamă asta nu trebuia, s-adoarmă. De ce? Merse, coborând pantele prelungi spre vale. Se ducea la râu. Nu ştia că se duce la râu.

De altfel, curând se şi pierdu. Dând într-un drum, îl urmase printre lanuri de spice nemişcate. În aer stăruia o căldură apăsătoare, în ciuda orei târzii. Cineva în fața lui! Nu, nimeni! Întunericul zămisleşte cu uşurință iluzii. Întinse mâna. Nimeni. Apoi îşi dădu seama că luminile din Aigly erau acum aproape în spatele lui. Nu-i păsă deloc şi-şi văzu de drum. La un moment dat o coti în unghi drept. Se afla pe marginea drumului şi urmase unghiul unei răspântii. Acum luminile din Aigly erau pe stânga.

Drumul îl duse la un câmp de lucernă. Îl străbătu, dădu de un lan de grâu, dădu de un şanț între două ogoare, apoi de alt şanț, apoi de zece şanțuri. Tăie apoi drumul, spre Aigly. Ceva mai departe o mică ridicătură cu un arțar singuratic. Se împiedică de-un bulgăre de pământ şi căzu în genunchi. În genunchi! Se întinse în iarba de pe ridicătură

aceea şi adormi.

Se trezi o oră mai târziu. Nu trebuia să doarmă. Porni iar să umble.

De data asta înainta chiar ca un orb. După un timp, n-ar fi ştiut să spună cât, se pomeni printre tufişuri. Se feri cum putu, dădu de o tufă, pătrunse în ea. Crezu că e mijlocul pădurii, dar numaidecât ieşi pe loc neted. Încă o tufă, trei tufe. În sfârşit, un gard de mărăcini. În spatele lui, un susur uşor. Râul.

Nu putu străbate bariera de mărăciniş şi-o luă pe lângă ea, la vale. Nu mai vedea luminile din Aigly. Râul făcea o cotitură prelungă. Acum era mărginit de tufişuri rare. Înaintă între două tufe şi fu cât pe ce să alunece în apa cea neagră. Se agăță de crengi. Se lumina de ziuă. O lumină slabă pe coamele plopilor. În sfârşit, totul se lumină puțin câte puțin.

La dreapta zări un răchitiş cu pâlcurile rare. Fără-n-doială că de-acolo ar putea să se uite la râu. De ce să se uite la râu? Înaintă printre răchite şi, după vreo treizeci de paşi, descoperi o fâşie prelungă de prundiş. Auzi o bătaie slabă de ceas. Orologiul primăriei din Aigly, desigur. Ora patru. Să fi fost târgul atât de aproape? Dar aerul apăsător şi jos ducea zgomotele la distanțe foarte mari. În niciun moment din noapte nu se răcorise. Avea să vină furtuna. Athanase prevestise furtuna.

Jacques păşi pe prundiş. Ceva mai departe se prelingea un firicel de râu, strecurându-şi unda peste lespezi. Se opri şi zări în unghiul dintre râu şi brațul lui cel mic crengi frânte scurt, dispuse curios. Două bucăți alcătuiau un X în timp ce celelalte se depărtau ori se apropiau cu totul la întâmplare, fără să poți distinge figuri regulate. Ca nişte cifre romane ce-ar fi fost amestecate. Jacques se chirci pe vine ca să examineze mai îndeaproape scrierea aceea misterioasă. De-ar fi fost semne magice, s-ar fi potrivit pe deplin cu superstițiile adevărate ori prefăcute din Saumaie. Poate că pândarul venea să pescuiască în locul acela şi se deda unor farmece ca să prindă peşte, dar nu prea mult. Jacques se

ridică şi privi primprejur. La cincizeci de metri, la marginea prundişului, frunzele unui tufiş se dădură la o parte. O fată (sau o femeie) se ivi, îmbrăcată într-o rochie sainã, ca şi dimineața. Îi zări fața ca într-o strălfulgerare. Era Viviane.

Jacques se năpusti. Dar Viviane ocoli un alt tufiş, la capătul prundişului, şi după ce i se luă pe urme şi trecu de tufişul acela, se pomeni în pragul unei pajişti. La vreo sută de metri o maşină decapotabilă, unul din modelele acelea pentru teren accidentat pe care le neguțătorea Crépart. Paralet stătea la volan. În spate mai era un bărbat. Viviane alerga spre maşină.

Jacques strigă, fără a nădăjdui că-i va răspunde la chemare. Când se năpusti iarăşi, nu mai putea spera s-o ajungă. O văzu sărind în maşină, care porni numaidecât. Viviane se aşezase şi ea tot în spate, lângă călătorul ce-i deschisese portiera. Jacques îl recunoscu pe Barnit.

Nu se gândi. Alergă mai departe. Maşina mergea pe un teren cu hârtoape şi curând trecu peste o tufă. Când Jacques trecu şi el de tufa aceea, maşina dispăruse îndărătul unei plantații de plopi înalți, năpădită de tufe spinoase ce ascundeau vizibilitatea. Mai departe de plantație era o încrucişare de drumuri. Un drum bine aşternut cu pietriş urma râul, spre Aigly, un altul, cotropit de iarbă, urca desigur spre Saumaie.

Ajuns la încrucişarea aceea, Jacques şovăi. Nu putea ghici în ce parte o luase maşina din fundul acela de vale, presărat cu copaci şi tufişuri. Se opri, vlăguit. Îi era o sete cumplită. Se duse în târg.

Paralet, Barnit... Ce joc jucau împreună? Căruia din ei Viviane i se dăruise? Acum, când lucrurile păreau a se limpezi, Jacques se împotrivea să creadă într-o trădare. Nu mai era vorba să crezi sau să nu crezi. Viviane părea smintită. Sau poate gândul vreunui şantaj... Jacques nu se apucă să caute maşina în Aigly. Când ajunse în piață, dădu buzna într-o cârciumă.

Comandă un sandviş şi o sticlă de vin. Bău sticla aceea apoi încă una, după care se simți în formă. Totdeauna

avusese dreptate să bea. Pentru el asta era singura ieşire. Trebuia ca lumea să rămână frumoasă, dacă totul părea distrus altundeva. Când o apucă iar pe drumul spre Saumaie, cerul era de un albastru minunat deasupra colinelor. Dar câțiva nori începuseră să se ivească la orizont.

Jacques urmă la început drumul până la şoseaua națională apoi coborî spre moară. Dădu târcoale primprejur. N-avea nicio şansă s-o găsească pe Viviane prin părțile acelea, dar cum o zărise cu-atât de puțin în urmă, i se părea că avea s-o surprindă iarăşi. În sfârşit, se întinse la umbra unui tufiş, lângă râu, şi adormi. Când se trezi, cerul se întunecase. Auzi un tunet îndepărtat.

Dar nu se gândi să se-ntoarcă acasă. Nu-l muncea decât gândul să se înverşuneze în căutarea sa, pentru simplul motiv că era cu totul inutilă. Acum resimțea o ură violentă, fără să poată spune împotriva cui. Paralet? Barnit? Se îndreptă spre ferma lui Paralet.

Nu putea fi vorba să se ducă să bată la uşa fermei. Ce-ar fi putut întreba? Se duse şi se aşeză în deal, la două sute de metri de clădiri. Totul devenea din ce în ce mai inexplicabil.

Curtea fermei era pustie. Ora prânzului, desigur. Jacques se uită cum furtuna se înstăpâneşte pe cer sub forma acelui nor circular care-şi proiecta de pe acum umbra asupra fermei Saint-Léon şi-a satului Mauterre. În sfârşit, după o lungă aşteptare, auzi motorul unui tractor punându-se în funcțiune în fundul unei remize. Curând, tractorul ieşi pe poartă. Paralet îl conducea. Niciun muncitor cocoțat pe bara din spate. O apucă pe un drum care urca, destul de departe de locul unde se afla Jacques. Când dispăru îndărătul unei creste, Jacques se luă după el. Voia să prindă ocazia să vorbească între patru ochi cu Paralet şi să-l facă să-şi dea arama pe față, pentru a spune astfel. Dacă Paralet refuza să spună ce ştie, Jacques nu va şovăi să-l bată măr, până ce va mărturisi. Nu tocmai din gelozie. Ci o ură cât se poate de curată, din cauza unei minciuni de neîndurat, cu neputință de localizat.

Pe creastă, auzi cum tractorul merge la vale printr-una din văgăunile acelea suspendate între două coline. Paralet se ducea pesemne spre Belle Etoile, ca să vadă dacă vreuna din fânețele de la marginea pădurii nu era bună de cosit. Jacques n-avea de ce se grăbi. Acolo, sus, locul era numai bun pentru o discuție serioasă.

Ajunse în spatele copacilor, în timp ce Paralet îşi lăsase tractorul ca să poată trece de perdeaua de copaci. Bradul de la Belle Etoile... Acolo era fâneața lui Paralet. Jacques ocoli copacii fără grabă, cu multă băgare de seamă, ca să-l ia prin surprindere şi să-l pună la pământ înainte de orice discuție. Nu dădu atenție zgomotului de maşini, ascunse de pante, şi care în clipa aceea urcau spre Belle Etoile. Când ajunse aproape la copac, o zări pe Rosalie, care părea a căuta ceva prin iarbă. Înaintă. Paralet zăcea întins pe spate, ca mort. Rosalie îşi muiase batista într-un făgaş. În clipa aceea maşinile se iviră pe creasta colinei. Jacques nu avu vreme să ceară nicio explicație. De altfel, Rosalie nici nu-i remarcase prezența. Gustave şi Eustache se iviră în pintenul pădurii.

O scenă rapidă se desfăşurase după sosirea lui Carrier şi-a celorlalți turbați. Îl transportară pe Paralet. Omul îşi veni în simțiri pentru o clipă şi-o strigă pe Viviane. Atunci fulgerul căzu pe brad şi numaidecât Carrier se năpusti în urmărirea Rosaliei, care-o luă la fugă.

Jacques începu şi el s-alerge după ei, fără să se întrebe pentru ce. Voia, trebuia oare s-o apere pe Rosalie? În Saumaie, ajungeai să-ți placă să acționezi fără să pricepi nimic. E drept că tot ne mai întrebăm şi-acum ce facem pe pământ (cum spune mereu Joseph pândarul) şi uneori cel mai bun lucru e să faci ceva. Asta o spunea şi Athanase, iar Jacques, în timp ce cobora coasta fără prea mare grabă, îşi aminti de vorbele astea la fel de găunoase ca şi tot restul.

Rosalie alerga cu o repeziciune uimitoare sub revărsarea ploii, dar Carrier n-o slăbea deloc. Fata, după ce urcă alte două creste şi ajunse în păşunile netede ca-n palmă şi descoperite din fundul văii înguste, nu avu altă scăpare

decât să se ducă la râu şi să treacă prin el. De partea cealaltă avea să dea peste drumul dinspre Hersigny spre Vivier şi putea nădăjdui că va trece vreo maşină în clipa aceea, care s-o scape de furia lui Carrier.

Jacques se afla la două sute de metri de râu când Rosalie pătrunse printre tufişuri iar Carrier după ea. Jacques le deslușea greu siluetele prin ploaia torențială Se grăbi, gândindu-se că Rosalie avea să se încurce în ruji. Când ajunse la râu şi îndepărtă crengile, la început nu văzu nimic. Ridică ochii să cerceteze împrejurimile. Printre frunze, zări o clipă, pe celălalt mal, pe cineva îndepărtându-se fără grabă, aşa i se păru. Carrier, desigur. Şovăi o bucată bună de vreme, înainte de a-şi scoborî privirile spre apă. Atunci o descoperi pe Rosalie.

Râul din Saumaie formează pe unele locuri, în sinuozitățile sale, ceea ce oamenii din ținut numesc gropi. Apa, îndestul de adâncă, curge pe-acolo molcom, săpându-şi puțin câte puțin nişte faleze mici în pământul gras. Corpul Rosaliei se afla cufundat pe jumătate în apă, pe jumătate în noroi. Capul, întors într-o parte, era aşezat pe prundişul scund de pe celălalt mal, în timp ce păru-i blond unduia în apă. Fata se mişca încet, ca şi cum s-ar fi trezit din somn şi nu izbutea să se desprindă din noroi.

Jacques sări în râu şi-o ridică. Rosalie nu mai avea putere să se țină pe picioare. O purtă ca pe un copil şi, luând-o pe sub crengi, urcă pe râu în sus, până la un petec de prundiş pe care putu păşi ca s-ajungă într-o păşune cu povara lui. Ploaia cădea la fel de tare. Bubuituri prelungi se pierdeau pe cerul straniu. O lumină puternică înconjura norul acela rotund iar un curcubeu se înfiripa spre Belle Etoile.

După ce-o aşeză blând pe Rosalie în iarbă, Jacques îngenunche lângă trupul acela frumos, abia învăluit de rochia murdară ce i se lipea de piele. Îi îndepărtă părul de pe față apoi privi spre curcubeu. Atunci Rosalie avu o zvâcnire. Încercă să se ridice.

Nu izbuti. Jacques o ajută să se înalțe pe picioare. Fata îl privi. În ochii ei de aur nu se citea nici urmă de teamă ori de

groază. Părea a se fi trezit din somn. Nu rosti niciun cuvânt. Cum se mai clătina încă, Jacques o sprijini, ajutând-o să meargă. Se îndreptară spre drumul care, ceva mai departe, străbătea râul peste un pod. Când ajunseră la pod, potopul se opri la fel de brusc precum se pornise iar soarele inundă fânețele.

— Vino, zise Jacques. Te vei putea încălzi la soare lângă zidul podului, în aşteptarea unei maşini.

Străbătură locul unde oamenii din Hersigny şi Vivier aruncau gunoaiele şi coborâră sub pod, printre cutii de conserve. Nu era un loc amenajat pentru turişti.

Rosalie rămase în picioare, sprijinită de zidul fierbinte. Se uita la Jacques fără să spună nimic. Acesta îşi petrecu mâinile pe după umerii ei, înghețați. Apoi rupse o frunză mare de brusture cu care încercă să curețe un pic noroiul de pe rochia fetei. Rosalie rămânea parcă insensibilă. Jacques azvârli frunza. El însuşi era ud până la piele şi tremura, în ciuda soarelui. Deodată o apucă în brațe, strângând-o la piept. O sărută. Un gest necugetat. Ce însemnau, cu adevărat ochii aceia de aur? O voce răsună din înaltul podului:

— O să ne răfuim amândoi, domnule Soudret.

Jacques dădu drumul fetei. Era Barnit.

— Am să-ți dau o lecție, domnule Soudret.

— Ce lecție?

Barnit ocoli capul podului şi înaintă agale printre cutiile de conserve. Lui Jacques îi trecu prin minte că trebuia s-o apere pe Rosalie şi urcă el, ca să-i iasă lui Barnit în întâmpinare. Acesta îşi ținea mâinile în buzunare:

— Te-ai gândit la prietenul dumitale Augustin, domnule Soudret? Nu ştii c-o iubeşte pe Rosalie?

— Te priveşte? întrebă Jacques.

Atunci Barnit se aruncă asupra lui şi-l lovi cu-atâta furie încât Jacques căzu printre gunoaie. Se ridică totuşi şi cum Barnit se pregătea de un nou atac, se dădu puțin, îndărăt, apoi se azvârli asupra lui pentru o bătaie în toată regula.

Toată povestea ținu câteva minute, după care Jacques se

pomeni întins de-a binelea pe spate, printre nişte bucăţi de tablă veche. Barnit îi pusese un genunchi în piept şi-l strângea încet-încet de gât, ca şi cum ar fi voit să-l sugrume pe îndelete.

Jacques simţea cum îşi pierde cunoştinţa. Se gândi la Viviane şi chiar trebuie să se fi străduit a-i rosti numele. Ca Paralet cu puţin mai înainte. Nu se mai gândea la Rosalie. Totul se răsturnă iarăşi. I se părea c-o să moară. Apoi se petrecu ceva de care nu-şi dădu seama, căci Barnit slăbi strânsoarea şi căzu într-o parte, pe tabla care răsună. Jacques îl zări pe Darfaut în picioare, dinaintea sa, ţinând în mână un baston cu o măciulie grea.

— Evenimentele se precipită, spuse Darfaut.

Îl ajută pe Jacques să se ridice, fără să-i pese de Barnit câtuşi de puţin.

— Adineauri, urmă el, mă aflam împreună cu Rosalie la Belle Etoile. Paralet a apărut şi s-a aruncat asupra mea. Am fost silit să mă slujesc de baston. Am preferat să mă depărtez când dumneata ai ieşit din pădure. După cum am auzit şi maşinile apucaţilor ălora. Dar am rămas prin preajmă şi te-am văzut alergând după Carrier şi Rosalie. V-am urmărit, dar ploaia m-a împiedicat să văd sfârşitul scenei. Am făcut totuşi bine venind aici, altminteri secătura asta te-ar fi dat gata.

Jacques era năucit. Se uita la Barnit zăcând pe jos cu nasul în gunoaie.

— Nu te temi că...? zise Jacques.

— Barnit o să se-nzdrăvenească, la fel ca şi Paralet. Sunt stăpân pe nervii mei şi n-am lovit din toate puterile, te rog să mă crezi.

Jacques se uită în josul podului. Rosalie dispăruse.

— Nu e timp de pierdut, continuă Darfaut. Dumneata o să rămâi lângă individul ăsta, în timp ce eu alerg până la Hersigny să telefonez la jandarmerie. Dacă se trezeşte, n-o să mai aibă chiar atâta vlagă şi-o să fii în stare să-l ţii pe loc. Vezi dumneata, domnule Soudret, toate lucrurile astea, atât

de neașteptate, se întorc în avantajul nostru. Descotorosiți de Paralet pentru un timp și de Barnit, o să vedem mai limpede, crede-mă.

— Rosalie, șopti Jacques.

— Rosalie n-are nicio vină în poveștile astea. Stârnește patimile bărbaților de cum se uită la ea și e șantajată nu știu în ce fel de Paralet și de Barnit. Se descurcă și ea cum poate.

Poate că și Viviane era victima unor manevre ascunse. Dar Darfaut se și îndepărta grabnic pe drum.

Rămas singur, Jacques se apucă numaidecât să-l readucă în simțiri pe Barnit. Băiatul își merita soarta, după cele ce-i făcuse lui însuși mai înainte, și ar fi fost o ușurare să-l știe la închisoare. Era desigur ultimul dintre mincinoși și fățarnici. Cel mai prefăcut vagabond sentimental. Viviane...

Jacques se duse la râu să aducă apă în pălărie. Îl îngriji pe Barnit iar acesta își reveni destul de repede din leșin. Dar era în continuare foarte slăbit căci abia fu în stare să se ridice și să se târască, apoi să stea în șezut, sprijinit, cu ajutorul lui Jacques, de un copac din apropiere. Barnit încercă pe urmă să spună ceva. Lui Jacques i se păru că rostește, după mișcarea buzelor, numele Vivianei, dar se gândi că se înșală. În orice caz, Barnit avea de dat socoteală nu peste mult timp.

Băiatul se uita acum la Jacques. Ochii aceia de aur, ca și-ai Rosaliei. O față de copil. Jacques zise deodată:

— Nu, nu pot. Nu știu prea bine cât prețuiești, dar nu pot să te vând. Ascultă-mă: trebuie s-o ștergi fără să pierzi timpul. Darfaut s-a dus să telefoneze ca să cheme jandarmii din Aigly. Într-un sfert de oră...

— Să fug, șopti Barnit.

Nu era în stare.

— Am să te-ajut, spuse Jacques. O să te-ascunzi sub pod iar eu o să le spun că ai luat-o pe lângă râu.

Izbuti să-l facă pe Barnit să se țină pe picioare și să-și vină puțin în fire. Pe când îl ajuta să coboare sub pod printre cutiile de conserve, auziră o bicicletă cu motor.

Rămaseră lipiți de zid. Bicicleta trecu peste pod. Era Augustin, care se îndrepta spre Vivier. Jacques îl strigă din

toate puterile: „Augustin!”

Din fericire, poştaşul îl auzi în ciuda zgomotului făcut de motor. Stopă. Jacques se căţără până la drum.

— Augustin, trebuie să-l iei cu tine pe Barnit, care e rănit, şi să-l ajuţi să se ascundă undeva departe de-aici. Jandarmii pot veni din clipă în clipă.

Augustin nu ceru explicaţii. Câteva clipe mai târziu o ştergea călare pe maşinăria lui, cu Barnit în spate, care se ţinea de el, îmbrăţişându-l cu amândouă mâinile.

Lui Jacques nu-i rămânea decât să-i aştepte pe jandarmi. Preferă s-o apuce pe drum. Ce să facă pe drum? După vreo trei sute de metri intră într-un hăţiş şi se aşeză sub copaci.

Frunzele erau încă ude şi vremea rămânea apăsătoare şi caldă. Tunetul bubuia destul de departe. Printre crengi pătrundea soarele.

„Augustin”, şopti Jacques. Un prieten minunat care nici măcar n-avea pretenţia să-i răsplăteşti prietenia prin prietenie. Gata să-l ajute în orice fel, în măsura în care-i stătea în putinţă. În timp ce el, Jacques, nu şovăia s-o strângă în braţe pe fata la care Augustin visa. Da, Rosalie era provocatoare fără a avea nici cea mai mică intenţie de-a provoca. Dar el n-ar fi trebuit să... şi, ceea ce era şi mai rău, ştia că la cea mai mică ocazie avea s-o ia de la capăt. Avea fără încetare s-o urmărească pe Rosalie. Şi-atunci, Viviane... Ce însemna dragostea lui pentru Viviane? Şi ea mînţea. Ce era de făcut?

Să plece numaidecât la Paris şi să-şi reia traiul obişnuit. Luă hotărârea asta cu neînduplecare. Chiar în luna iulie şi tot avea să dea peste vreo doi-trei colegi, prin laborator şi avea să lucreze ca şi anul trecut, în toate vacanţele.

Era pe deplin hotărât? Nici vorbă! Se va duce poate până la Hersigny ca să-şi anunţe unchiul că pleacă. Poate va izbuti să ajungă până la Bercourt. Dar numaidecât avea să se întoarcă în Saumaie. Nu putea lipsi mai mult de o zi, era neîndoielnic.

O maşină trecu pe drum. Nu-i dădu nicio atenţie. Cercetă, printre crengi, fâneaţa de pe cealaltă parte a drumului. Încă

nu era cosită. Margaretele şi măcrişul stăteau nemişcate sub cerul încărcat de furtună. Rosalie? Viviane? Nu mai ştia. I se părea chiar că nu mai aveau nicio importanță pentru el, deşi era ataşat şi de una, şi de cealaltă. Fâneața... Dincolo de ea se înălțau două coline frumoase între care țâşni un fulger. Ținutul Saumaie... în ce zi era? 10 sau 15? Habar n-avea, şi lucrul îi era cu totul indiferent.

Rămase acolo, în hățiş, poate două ore întregi. Către sfârşitul după-amiezei mai trecură încă două maşini. Ce aştepta? În sfârşit, o bicicletă cu motor se vesti pe drum, în depărtare. Augustin. Pe Augustin îl aştepta.

Tânărul poştaş se opri de cum îl strigă Jacques.

— Vino să stai aici, zise Jacques. Vreau să-ți vorbesc.

Acum îl tutuia pe Augustin fără să şovăie, aşa cum îl tutuise pe Barnit mai adineauri. Augustin se aşează lângă el, în iarba de pe taluz.

— Barnit e la loc sigur, zise el.

— Rosalie, spuse Jacques.

Augustin îl apucă de braț:

— Rosalie e nevinovată, orice s-ar întâmpla. Mă auzi: orice s-ar întâmpla.

Ştia oare? Să-i fi povestit Barnit totul? Jacques nu se osteni să afle. Orice s-ar fi întâmplat, Augustin credea într-adevăr în nevinovăția Rosaliei şi poate că avea dreptate: era nevinovată ca ziua şi furtuna. Augustin culesese spice de graminee pe care se amuza să le-aşeze în iarbă.

— Cred, spuse, că am să pot cumpăra un teren micuț pe panta de deasupra morii. De-acolo se vede valea cea mare. O casă... Am să ridic acolo şi-o căsuță.

Pentru Rosalie, desigur, cu toate că n-avea nici umbră de nădejde. Augustin muta spicele, ca să arate dispoziția camerelor.

— Importante sunt, continuă el, ferestrele ce dau spre vale. Trebuie să găseşti înălțimea cea bună pentru lumină.

— Înălțimea luminii, spuse Jacques ca un automat.

Capitolul VII

O nouă furtună

ÎN LUNA ACEEA NIMENI N-O ZĂrise pe Viviane în Saumaie. Ca şi cum ar fi fost plecată. Şi totuşi Augustin se jura, ca şi toţi ceilalţi, că tot acolo era. Unde anume se afla, până atunci oamenii păruseră a nu ţine cu orice preţ să afle. Se obişnuiseră s-o considere absentă şi prezentă în acelaşi timp. Vorbeau despre ea pe ocolite. Curiozităţii, la ţară, i se opune adesea grija de a ascunde anumite fapte sau gânduri. Despre ce anume era vorba în cazul de faţă, nimeni nu voia să mărturisească.

Totuşi, spiritele fuseseră răscolite de întâmplarea aceea recentă în cursul căreia cineva (dar cine oare?) îl lovise pe Paralet şi care se sfârşise cu trăsnetul ce despicase aproape de sus în jos bradul de la Belle Etoile. Rosalia prevăzuse că avea să fie trăsnit, fiecare era încredinţat de asta. Că tot ea atrăsese şi fulgerul asupra casei lui Carrier – nu crezuseră decât pe jumătate. Oamenii se mulţumeau să înfigă pene în pământ ca să se apere, fără să ia prea în serios joaca aceea la care-i îndemna Rosalie şi bătrâna Aumousse. Se amuzau să trăiască în spaima minunată ce le-o inspirau poveştile binevoitoare ca şi cele răuvoitoare. Dar bradul doborât de pe colina Belle Etoile inspira frică faţă de altceva, pentru că de data asta se aflau în plin adevăr. Două furtuni puternice, izbucnite în răstimp de-o săptămână, nu făcură decât să înrădăcineze această convingere.

Un fapt părea limpede. Rosalie îl atrăsese, zicea lumea, în ţinutul Saumaie, pe onorabilul domn Jacques. Iar acum

Augustin era singurul care să se prefacă a nu şti că Jacques Soudret o urmărea şi-o strângea în braţele lui pe fată. Geloasă pe căsătoria surorii ei, Rosalie îşi pusese-n gând să-l cucerească mai devreme sau mai târziu pe Jacques Soudret.

Fie că avea dreptate sau nu, urmarea e că oamenii credeau despre Rosalie că ține în mână soarta Vivianei, în acelaşi fel în care poruncea evenimentelor cu privire la Carrier, Paralet ori domnul Jacques, şi chiar şi Darfaut.

Oamenii, grijulii până atunci să ascundă taina Vivianei, a cărei prezență acolo le era dragă mai presus de orice, căpătară convingerea că aceasta era victima surorii, ori că se afla la poruncile ei. Şi nu se mai gândiră decât cum s-o prindă cu mâța-n sac pe Rosalie.

Într-atât de schimbătoare sunt convingerile oamenilor. „V-am spus eu, zicea-ntruna Carrier, ar fi trebuit, nici mai mult nici mai puțin, decât s-o ucidem.” Cei din Saumaie n-aveau nici pe departe înclinare către omucideri, nici Carrier dealtminteri, dar parcă poți să ştii…

Şi-apoi se-ntâmplă ca lui Eustache şi Gustave, după ce se sfătuiseră cu Darfaut, să le vină dintr-o dată s-o țină sus şi tare că toată povestea cu Rosalie n-avea decât nişte proporții oneste. Darfaut repeta-ntruna că spiritele trebuiau potolite. Dacă Barnit, odată mai mult, izbutise să scape, fie că fusese sau nu ajutat de domnul Soudret, faptul era consecința exaltării aceleia prosteşti pe care oamenii o întrețineau. Dacă Paralet fusese victima unei bătăi fără a voi să dezvăluie numele agresorului, cauza nu trebuia căutată în altă parte decât în ura mocnită şi deloc justificată, afară doar dacă oamenii se temeau să treacă drept nişte ființe care nu se gândesc mai departe decât la hrana zilnică.

Eustache şi Gustave, muştruluiți aşa cum trebuie de Darfaut, care nu fără îndreptățire îi socotea drept cei mai mari mincinoşi din Saumaie, fură dispuşi să-şi pună cenuşă-n cap ca să-şi redobândească modesta lor condiție de oameni virtuoşi şi drepți.

— Închipuiți-vă, domnule Darfaut, declara Eustache, că

nimeni altul decât Gustave i-a pus în cârcă Rosaliei prezicerea că trăsnetul o să se-abată pe bradul de la Belle Etoile.

— De nu cumva chiar tu ai avut ideea asta, explică Gustave.

— În orice caz, adevărul e că aşa s-a întâmplat, şi domnul Darfaut are dreptate: trebuie să ne obişnuim să privim adevărul în faţă.

— Veţi fi cu atât mai fericiţi, observă Darfaut, şi veţi înţelege că în adâncul tuturor maşinaţiilor voastre nu se află nimic, nimic-nimic.

— De trei ori nimic, recunoştea Gustave.

— În orice caz vă făgăduiesc, trăgea concluzia Eustache, că vom spune la toată lumea că noi am răspândit zvonul ăsta şi că nu e cazul s-o considerăm pe Rosalie o vrăjitoare.

— Şi curând o s-ajungem să descoperim cu ce se-ndeletniceşte Viviane, care poate nu-i decât o scursoare.

Darfaut nu fu mulţumit decât pe jumătate de-această aleasă hotărâre, deşi n-ar fi ştiut să spună de ce. Fără-ndoială că Gustave şi Eustache vorbeau şi de data asta prea pătimaş. Fapt e că mărturisiră cu atâta sinceritate minciuna pe care-o răspândiseră, încât nu-i crezu nimeni, şi toată lumea fu încredinţată mai mult ca oricând că Rosalie rostise cu gura ei prevestirea aceea nefastă. În care din cele două împrejurări trebuia să crezi că Gustave şi Eustache spuneau prostii, oamenii n-au ştiut-o niciodată, nici n-aveau s-o ştie. Dar credeau de cuviinţă, mai presus de orice, să încunoştinţeze lumea că Viviane e o scursoare, ceea ce oamenii nu voiau să creadă nici în ruptul capului. Rosalie, fără prihană şi Viviane o smintită? Haida de! Aşa că nu uitară să-i pomenească şi abatelui Merci câte ceva din părerile astea.

— Nu-i treaba mea, răspundea abatele, dealtminteri nici a voastră, şi nu asta-i chestiunea.

— Dar care?

Abatele răspundea, prea puţin păsându-i dacă e sau nu înţeles, cum îi era obiceiul.

— Chestiunea e în nori ori în adâncul inimilor, nu ştiu. Ar trebui să cereți ajutorul sfinților. Poate că vă vor lămuri.

Oamenii rămâneau aiuriți. Ceea ce-i curios e că tocmai de un sfânt avea să fie vorba în povestea asta. Abatele Merci ştia el ce ştia. Dar cum să vorbeşti despre asta, fie numai şi din vârful buzelor, când te gândeai la domnul Jacques, care era un savant, şi la onestul şi pozitivul domn Darfaut? Cum să vorbeşti despre misterul Vivianei? Nu te puteai descurca în ițele acestei istorii, ce se țesea în lumi diferite şi niciodată n-aveai cum scăpa de vrăjile din Saumaie.

Consecința e că pentru a lămuri totul, singurul mijloc (singurul, repet) ar fi fost ca oamenii s-o tragă la răspundere pe Rosalie. Era de-ajuns să aştepte o ocazie ce n-avea să-ntârzie.

Anume fapte dădeau dealtminteri de-nțeles că ceva avea să plesnească şi chiar că o nenorocire (Doamne păzeşte) amenința.

Paralet nu mai era văzut. Aflaseră din spusele doctorului din Aigly, care-l vizitase, că rana de la cap era fără însemnătate şi că nu suferise deloc de pe urma şocului. Nici nu se mirau. Cei din Saumaie au capul tare. Ceea ce-i intriga pe oameni era faptul că Paralet se zăvorâse între zidurile fermei lui şi nu mai ieşea nici măcar să supravegheze lucrările la câmp. Doamna Paralet era prinsă cu treburile casei, ca de obicei, şi nu răspundea negustorilor care îşi opreau camionetele ca să aprovizioneze ferma. Cei doi servitori ai lor, veşnic aiuriți şi devotați, nu răspundeau la nicio întrebare. În sfârşit, nimeni nu se îndoia că Paralet punea la cale vreo răzbunare. Cine îl lovise? Rosalie? Puțin probabil. Era treabă de bărbat. Jacques Soudret? Darfaut? Lumea nu ştia că Darfaut se afla şi el prin preajmă. Dar ceea ce părea probabil era că Paralet, dacă intenționa să se răzbune, n-avea să procedeze decât pe ocolite, poate prin persoană interpusă. Şi în asta Rosalie putea să joace un rol.

Dar ceea ce lăsa să se vadă apropierea unui deznodământ brutal era mai curând purtarea domnului Jacques.

De când cu întâmplarea de lângă brad, în fiecare zi se

ducea la Aigly. Lumea nu pricepea ce caută în târgul de lângă râu. În orice caz, oricine ştia că stă în cârciumă dimineaţă şi seara şi că iese de-acolo în stare jalnică. Nu pradă unei beţii spectaculoase, ci demn, poate chiar prea demn. Îşi punea o floare la butonieră şi-şi târşea picioarele pe trotuare, cu privirea pierdută spre acoperişuri. Veşnic se afla în tovărăşia unor lucrători ori a altor oameni neînsemnaţi care-l admirau fără rezerve, preţuindu-i cu osebire lipsa de fasoane cu care golea paharele de whisky.

După-amiaza însă se întorcea la Mauterre în maşina lui şi dădea târcoale şcolii, ori se ducea prin împrejurimile morii. Neîndoielnic c-o pândea pe Rosalie. Unii susţineau că s-ar întâlni o dată pe săptămână şi că se sărutau. Află dacă poţi, dar dacă Jacques nu se mai gândea acum decât la Rosalie, avea să izbucnească scandalul, într-un fel ori într-altul. Şi fiecare nu cerea altceva decât să pună în mişcare resorturile unui destin nedesluşit. Viviane...

Când faţă de unchiul Athanase se făcea vreo aluzie la purtarea lui nepotu-său, bătrânul răspundea prin cuvinte ce aminteau oarecum de indiferenţa abatelui Merci, cu toate că vorbea mai curând cu nepăsare decât din adâncul inimii:

— O vreme înăbuşitoare, care face sete, negreşit, zicea el. Poate că o să vină o furtună ca nealtele. Parcă te poţi pune cu furtuna? Nepotu-meu se zbate ca să-şi găsească iar ştiinţa, şi-o s-o afle curând, fiţi fără grijă. Ştiţi voi ce-i aia ştiinţă?

Într-o seară (era pe la sfârşitul lunii), Jacques se întoarse acasă la Athanase zicând cui voia să-l asculte: „Furtuna o să vină curând. O furtună, domnule...” Făcut criţă, bineînţeles. Dar şi Athanase dăduse asigurări că furtuna o să vină curând. Oricine-ar fi putut-o spune, până şi Joseph, pândarul, care totdeauna se temea puţintel să joace rolul eroic la care-l menea slujba lui.

Rosalie, după întâmplarea de la Belle Etoile şi urmările ei neaşteptate, ar fi plecat bucuros în călătorie. Nu era vacanţă fără să părăsească ţinutul pentru o vreme, dornică să se instruiască (după cum pretindea şi rolul ei social), şi să

viziteze muzeele din Italia ori din Belgia. Dar în anul acela bunica Aumousse se îmbolnăvi. Nu era o boală care să ceară tot timpul prezența cuiva, ci numai înrăutățirea durerilor de bătrânețe. Îşi făcea şi-acum de mâncare, dar avea nevoie de cineva care să deretice şi să se intereseze zilnic de sănătatea ei. Rosalie luă asupră-i aceste îngrijiri. Ceilalți din familia Aumousse nu veneau de la Bercourt decât de două ori pe săptămână.

Când Rosalie nu se ducea la moară, şi nu mergea altfel decât pe jos, rămânea în locuința ei de deasupra sălilor de clasă, în clădirea şcolii. Citea, îşi îngrijea florile de la fereastră. Uneori dădea o raită prin grădina năpădită de buruieni, printre care se înălțau câteva tufe de trandafiri. Nu-i intra în obicei să se ocupe cu munca pământului, după obiceiurile învățătorilor şi învățătoarelor de țară. Faptul că stătea aproape tot timpul închisă în casă, ca şi lenea ei, o făceau încă şi mai suspectă. Desigur, când şi când o ştergea la vreo întâlnire în pădure, ca să-l răsplătească pe vreun amorez sau să-l pună pe jăratec. Mai curând să-l pună pe jăratec, dacă era să dai crezare amărăciunii din cuvintele lui Théodore Presse ori Jean Dreux. De la un timp îl ruga pe Augustin să intre în clasă ca să-l întrebe ce se mai vorbea prin sat. La început, Augustin spunea că n-are timp de stat. Dar Rosalie sfârşea prin a-l convinge să urce până sus, la ea, ca să-l cinstească cu un pahar. Augustin era atât de rezervat, încât discuțiile lor nu deveneau deloc familiare. Ea însăşi vorbea cu răceală. Privirile ochilor ei de aur rămâneau indiferente, totdeauna uitându-se la tine drept în față, dar cu atât mai pătrunzător, ca şi cum Rosalie n-ar fi făcut altceva decât să încheie un târg.

— Vreau să aflu mai cu seamă ce vorbesc oamenii pe seama Vivianei.

— Acum încearcă să descopere unde se ascunde, răspundea Augustin. Cred că dumneata o sileşti să se ascundă. Îşi dau cu presupusul.

— Şi ce presupun? Cu niciun preț nu trebuie să dea de vreo urmă, oricât de neînsemnată.

În fiecare zi Augustin venea cu câte-o noutate. Se vorbea mult despre moară. Că s-ar fi aflat în moară o încăpere secretă. Erau bănuiți Paralet, Barnit, şi până şi Vouteur, cel din Vivier. După cum se spunea că Viviane putea locui la Aigly. Familia Aumousse avea o mulțime de cunoştințe la Aigly. Toate astea nu duceau nicăieri.

— Şi Darfaut? întreba Rosalie.

— Darfaut pretinde că nu va trece mult şi-o să dezlege totul.

Într-altă zi, Augustin o putu înştiința pe Rosalie că Darfaut putuse sta de vorbă cu doamna Paralet la Bercourt, unde aceasta făcea câteva cumpărături. Doamna Paralet pleca rar de la fermă. Ceea ce însemna că Darfaut îşi pierduse câteva zile pândind-o pe drum.

Întâlnirea asta n-o interesa deloc pe Rosalie.

— Darfaut şi Paralet... şopti ea.

— Amenințarea vine din partea asta. Se crede că Darfaut l-ar fi lovit pe Paralet.

— Chiar el, îl asigură Rosalie.

— Paralet nu se clinteşte de la el de-acasă, dar se spune că într-una din zilele astea o să-i pună pielea-n băț celuilalt.

— Cu-atât mai bine, zise Rosalie.

— Darfaut te protejează şi susține că vrea să te apere.

Lui Augustin nu-i păsa de nimic altceva decât s-o pună la curent pe Rosalie. Nu-i venea ideea nici măcar să țină cu unul din ei ori să-i judece. Rosalie îşi încredința gândurile lui Augustin. Se exprima cu o precizie sălbatică.

— Darfaut, singurul care-ar putea izbuti să afle ce s-a întâmplat cu Viviane. Dar n-o să afle, iar dacă totuşi o face, o să tacă. Am să-l silesc.

— Cum adică ai să-l sileşti? întreba Augustin. Îşi trece vremea vorbind la nesfârşit şi asmuțându-i pe unii împotriva altora. Doamna Paralet...

— Doamna Paralet n-are nimic să-i spună, îl asigura Rosalie.

— Paralet...

— Mai curând l-ar omorî pe Darfaut.

— Dar ce poate să fie între Paralet şi Viviane, iată ce se întreabă lumea. Şi tot întrebându-se...

— Viviane nu are nimic să-şi reproşeze, spunea Rosalie.

Augustin nu bea niciodată paharul de vin roze pe care fata i-l turna. Se uita la pahar, se uita la Rosalie, gândindu-se numai să se achite de acest serviciu pe care i-l făcea, ținând-o la curent cu ce spunea lumea. Sfârşea prin a scotoci în geantă, ca pentru a găsi o scrisoare uitată şi pleca pe nepusă-masă, fără să zică bună ziua. Odată, Rosalie îl întrebase ce mai caută în geantă, dacă mai era vreo scrisoare pentru ea. De surpriză, Augustin se aşezase pe cel dintâi scaun ieşit în cale, pe când în mod obişnuit nu voia niciodată să stea jos când vorbea cu ea. Îşi pusese geanta pe genunchi şi continuase să caute, fără să spună nimic.

— O scrisoare cu o declarație de dragoste ca şi data trecută, insista Rosalie.

— Data trecută? întrebă Augustin, ca şi cum nu izbutea să înțeleagă.

Ochii de aur rămâneau indiferenți. Augustin se arăta pe deplin străin de ceea ce putea crede sau nu fata. Ar fi fost dealtminteri neînstare să-şi manifeste vreun sentiment. Rosalie însemna totul pentru el, ori nimic. Era pradă unei convingeri exagerate, de la care nimic nu l-ar fi făcut să se-abată şi pe care nimic nu l-ar fi putut sili s-o dezvăluie: niciodată n-avea să fie iubit de Rosalie.

— Gata, strânge-ți poşta şi du-te, spunea ea în încheiere, presupunând că el ținea să plece.

Convorbirile dintre ei nu încetară nici după ce veştile pe care Augustin i le aducea se sfârşiră. E drept că la țară se poate comenta la nesfârşit. Dar Rosalie nu de comentarii avea nevoie şi nu voia să surprindă decât esențialul, lăsând deoparte înfloriturile. Dialogurile dintre ea şi Augustin deveniseră din ce în ce mai seci şi mai scurte.

— Nimic nou, spusese într-o dimineață tânărul poştaş.

— Lista persoanelor la care se presupune că Viviane ar putea locui la Aigly...

— Mâine, răspunsese Augustin, azvârlind două cărți

poştale pe masă şi privind dispreţuitor spre paharul cu roze.

A doua zi îi dădea o listă, făcută după răspunsurile pe care unchiul Athanase, din simplă distracţie, le dăduse la întrebările lui Augustin. Nume pe care Rosalie nu-şi dăduse osteneala să le asculte.

— Asta-i tot, spusese Augustin drept încheiere, întorcând spatele.

— Domnul Jacques, zisese Rosalie.

Augustin o privise:

— Domnul Jacques?

— Da, domnul Jacques.

Augustin declarase pe tonul cel mai indiferent:

— Pe tine te caută, ştii bine.

— Pe mine?

— Pe tine.

— Mă şi tutuieşti acum? zisese Rosalie.

Augustin vorbise fără să ştie ce cuvinte spune. Răspunse, ca şi cum o lumină l-ar fi luminat dintr-odată:

— Ca şi tine.

Se priviră îndelung. În sfârşit Rosalie plecă ochii spre geanta deschisă a poştaşului. Fără să-i ceară îngăduinţa, îşi vârî mâna, scoase teancul de scrisori care nu era mare şi se adăposti de partea cealaltă a mesei.

— Ce faci? strigase Augustin.

— Mă priveşte.

Scoase din teanc scrisoarea cu adresa ei.

— Iar ai uitat-o pe-asta!

Un plic deschis având înăuntru o foaie albă.

Augustin luă scrisorile lăsate de ea pe masă şi le vârî în geantă, fără să spună nimic.

— De ce nu mi-ai scris nimic?

Augustin stătea ca pe ace. În sfârşit spuse:

— Nu puteam.

De data asta luă paharul cu vin şi-l bău dintr-o înghiţitură.

— Ştiam că într-o zi sau alta o să ai nevoie de paharul ăsta, zise Rosalie.

— Mi-ar trebui zece, strigă Augustin. Am să mă apuc de băut, ca domnul Jacques.

— N-ai să faci asta, ți-o poruncesc, zise Rosalie.

— Îmi porunceşti?

Augustin se uită la frumoşii ochi de aur şi fugi. Coborî scara sărind câte patru trepte, în timp ce Rosalie îl striga zadarnic: „Augustin! Augustin!" Adevărul izbucnise între cei doi, dar nici asta nimeni n-avea cum s-o ştie. Augustin se pomeni curând dinaintea dughenii lui Crépart, care tăia frunză la câini, cum i se întâmpla adesea. Ce-i cu tine? întrebă Crépart.

— Am tutuit-o pe Rosalie, răspunse Augustin. Nu mă mai pot împiedica s-o tutuiesc.

— Ce mai tragedie! Dac-ai fi ceva mai puțin nerod...

— Rosalie e nevinovată, spuse numai Augustin, pot să jur, nevinovată ca şi Viviane.

— Şi-atunci? Asta te-mpiedică s-o iei de nevastă?

— S-o iau de nevastă!

— Doar n-ar fi singura minune din Saumaie, zise Crépart. În orice caz, iar o să fie furtună într-una din următoarele patru dimineți.

Înainte de această uimitoare conversație cu Augustin, Rosalie îl întâlnise pe Jacques Soudret de două ori.

Prima oară prin împrejurimile morii. Jacques o oprise aproape de podeț, aşezându-i-se în cale. Stătuse aşa fără să rostească un cuvânt, după cum nici Rosalie nu spusese nimic. O privea ca într-un vis şi fata se putea întreba dacă o vede cu-adevărat. În cele din urmă spusese:

— Nu mai ştiu, nu mai ştiu, ținutul ăsta e cumplit.

Apoi o lăsase să treacă. Îl atinsese în trecere, fără să vrea, şi crezuse că zăreşte, în clipa aceea, lacrimi în ochii lui. Sau poate era orbit de lumină. Cerul e adesea ciudat deasupra ținutului Saumaie. Uriaşe întinderi azurii şi norii în transparența aerului par deodată foarte aproape, fără a pierde nimic din profunzimea lor strălucitoare.

Într-altă zi, chiar în ajunul convorbirii ei cu Augustin,

Rosalie îl găsise pe Jacques postat la liziera pădurii, spre Mauterre. De data asta venise spre ea fără să se grăbească deloc, şi fata îl aşteptase.

— Ascultă-mă, spusese.

Apoi păruse că nu e în stare să se explice. Îşi plecase capul de parcă şi-ar fi căutat cuvintele. În sfârşit, o privise drept în față, apucând-o de umeri. Şopti:

— De ce? De ce?

Numaidecât se sperie, într-atât era de uluit, pentru că fata îl sărută pe amândoi obrajii. Îi spuse:

— Viviane mi-a cerut să te sărut.

O întrebase numaidecât:

— Unde e Viviane?

— E nevinovată, spuse Rosalie.

— Nevinovată ca şi tine, strigase Jacques.

Rosalie intrase numaidecât în pădure. Jacques rămânea nemişcat privind cum frunzele arbuştilor din apropiere se înfioară în bătaia vântului. Marile campanule silvestre stăteau țepene în mijlocul gramineelor. Se gândi că atâta frumusețe e ucigătoare. Fu scos din buimăceala lui de-o voce ce venea foarte de-aproape.

— Domnule Soudret, trebuie să-ți vorbesc.

Era Darfaut. Şi se porni:

— Domnule Soudret, împrejurările ne pot pune în situații dificile, dar e de-ajuns să iei o hotărâre la momentul potrivit. În ceea ce te priveşte pe dumneata, nimic mai simplu. Necazul dumitale a fost să nu ştii unde ți se află soția. Înduri greu asemenea secrete, mai ales când te temi să nu fie vorba de lucruri destul de obişnuite, dar a căror taină nu îndrăzneşti s-o pătrunzi. Ei bine, în două-trei zile, cred că-ți voi putea oferi prilejul unei întrevederi cu Viviane! Nu-ți voi spune unde se află, pentru că încă n-am o certitudine deplină. Îți cer să fii toate serile următoare la unchiul dumitale Athanase. Am să vin acolo să te caut. Ne-am înțeles?

— Înțeles, zise Jacques.

Şi Darfaut pieri la rândul lui printre copaci. Unde se

ducea? Desigur că se străduia să stea de pază în locurile cele mai diferite, contând pe vreo întâlnire. Nu era zadarnic să crezi că avea loc un anumit du-te-vino, nebănuit încă de nimeni. Era de-ajuns să spionezi cu destulă răbdare, în orice caz, era sigur că Darfaut descoperise de curând o pistă.

Darfaut începu să meargă prin pădure, fără să bănuie că el însuşi era pândit. Pe când ajungea la statuia Fecioarei, Rosalie se ivi dinainte-i. După ce-l părăsise pe Jacques, se oprise puțin la marginea pădurii. Auzise, ascunzându-se, ceea ce Darfaut îi spusese lui Jacques. Apoi se îndepărtase. Se oprise dinaintea statuetei, aşteptându-l pe Darfaut.

— Îți interzic, îi spuse, să cauți ascunzătoarea Vivianei.

Pe Darfaut, întâlnirea aceea nu păru deloc să-l uimească.

— Ascunzătoarea asta... răspunse el, o vom şti curând.

— Dacă se-ntâmplă s-o descoperi, îți interzic să vorbeşti oricui ar fi despre ea.

— Haide, lasă. Să judecăm limpede măcar, o dată. În Saumaie, din cauza unei coincidențe dintre o prezicere întâmplătoare şi fulgerul acela nefericit, lumea e gata să te învinuiască de toate relele. Acum îşi închipuie că Viviane joacă aşa cum îi cânți tu, din nişte motive ascunse. Aşa că ai interesul, mai mult decât oricine altcineva, ca adevărul să fie spus odată pentru totdeauna. Dacă ştii, taina Vivianei, înțeleg că nu-ți convine s-o dai pe față. Iată de ce m-am gândit că, spre binele tău şi pentru a calma spiritele, n-ar fi rău să mă ocup eu însumi de povestea asta şi să pun lucrurile la punct; dacă consimți să mi te dezvălui mie, am putea vedea împreună ce se cade să facem ştiut şi ce nu. Mă doare să văd că lumea te urăşte, şi nu meriți sentimentul ăsta deloc.

— Tare multe vorbe, spuse Rosalie. Cât despre mine, eu n-am decât trei vorbe să-ți spun: ori taci, ori...

— Ori poate am să fiu fulgerat, zise Darfaut.

— Dacă nu taci o să ți se-ntâmple o nenorocire, ți-o prezic.

— Încă o prezicere, spuse Darfaut. Din nefericire nu cred câtuşi de puțin în preziceri.

— Şi totuşi din când în când îţi şuieră gloanţele pe la urechi, domnule Darfaut.

— Nu cred nici în soiul ăsta de ameninţări.

— Nu crezi în nimic, strigă Rosalie. Bineînţeles că nici nu-ţi poţi închipui că Viviane va iubi totdeauna pe unul şi-acelaşi om şi că din răsputeri crede în el.

— Şi-atunci, zise Darfaut, n-ar fi mai simplu să spună adevărul curat, şi gata?

— Dumneata n-o să înţelegi niciodată adevărul ăsta. La fel ca şi Jacques Soudret.

Voi s-o apuce de mână. Dar fata se îndepărtă şi se afundă pe neaşteptate în pădure. După ce făcuse vreo zece metri prin hăţiş, se întoarse şi strigă încă o dată:

— Domnule Darfaut, o să ţi se întâmple o nenorocire!

Scena asta avu un martor, pe Joseph, pândarul, care căuta ciuperci şi nu găsea. Dar cum să găseşti ciuperci în calea Rosaliei, care nu putea decât să le deoache? Şi cum să nu-ţi pese, când eşti pândar, de ameninţările rostite la adresa celui mai respectabil om din Saumaie? Joseph se gândi că l-ar putea urmări pe Darfaut ca să-l apere.

Fu o reacţie automată, pe care în scurtă vreme avea s-o regrete. Darfaut ajunse curând la marginea pădurii. Se uită la ceas şi o luă peste ogoare spre drumul ce ducea la Hersigny şi la moară. Dar nu se duse până la drum ci se ascunse între tufişurile ce presărau ultimele coaste ale ţinutului Saumaie. Curând urcă pe o colină în timp ce Joseph îl supraveghea nevinovat. Şi-atunci răsună împuşcătura. Darfaut tresări şi se grăbi să coboare. Apoi altă împuşcătură. Joseph auzi şuierându-i un glonte pe la ureche. Nu se clinti, ca şi cum s-ar fi şi socotit mort. După un timp destul de lung coborî spre drum, şoptind: „Rosalie, Paralet... Paralet, Rosalie. La urma urmei nu-i treaba mea”.

Şi totuşi Joseph fu destul de îngrijorat în zilele următoare. Într-o seară, spre sfârşitul lui iulie, îl întâlni pe Darfaut în partea de jos a Hersigny-ului şi se grăbi să fugă într-o ulicioară. Dealtminteri, chiar în seara aceea, vremea era a furtună. Fulgere brăzdau cerul în depărtare iar pământul,

cu toate că noaptea nu se lăsase încă, era cu totul cufundat în întuneric.

Darfaut se îndrepta spre casa lui Athanase. Îl găsi pe Jacques, care-l aştepta în fiecare seară. Nu-şi schimbase obiceiurile. Se ducea să bea la Aigly, gândindu-se la cercetările lui pe care voia să le părăsească pentru totdeauna. Amesteca amintiri pătimaşe despre Rosalie, dragostea aceea simplă pentru Viviane, de care el nu era vrednic şi de care ea fără îndoială că nu era vrednică. O dragoste ce nu avea preț, legată de speranța într-o viață imposibilă, în care ei doi ar fi lipsit dintr-o lume la care ar fi privit ca la o poveste prodigioasă, cu un soi de spaimă. Să bea, da, trebuia să bea fără măsură.

Se mai dusese o dată pe crestele dinspre Bercourt. Mai cercetase şi malurile râului, ca şi prundişul pe care fusese cât pe ce s-o surprindă pe Viviane. Lemnişoarele văzute prima oară fuseseră împrăştiate. Începu el însuşi să le adune şi să alcătuiască figuri bizare. Oare taina vieții lui, a oricărei vieți, se afla în vreo scriere necunoscută? Nu, niciodată n-o să bea îndeajuns.

Dar se întorcea seară de seară ca să-l aştepte pe Darfaut şi imposibilele veşti promise de acesta.

Când Darfaut intră în casă, bătrânul Athanase stătea în întuneric de vorbă cu Jacques.

— Oare nu-i domnul Darfaut? zise Athanase.

Darfaut se aşeză şi tăcu un timp.

— Sunt sigur că soluția e-n mâinile noastre, spuse în cele din urmă.

— Soluția la ce? întrebă Athanase.

— La toate închipuirile voastre, răspunse Darfaut. La dispariția Vivianei, întâi de toate. La pretinsele năzbâtii şi vrăjitorii ale Rosaliei. La superstițiile voastre. La comediile voastre.

— Numai atât? zise Athanase.

— Numai atât. Închipuiți-vă ca din când în când, de câteva zile, se trage asupra mea. Vreau să spun că se trag gloanțe ca să-mi şuiere pe la urechi şi să mă impresioneze.

Voi, cei de pe-aici, nu faceți altceva decât să ațâțați patimile cu o recuzită din alte vremuri. Dar eu am să vă arăt cum poate fi cumințit ținutul ăsta.

— Sunt sigur că ai s-o faci, zise Athanase. Şi ce noutăți ne-aduci?

— Viviane se află la moară la ora asta. E în vizită la bunica ei, care-i bolnavă. Nimic de mirare în asta. Era de-ajuns să pândeşti prilejul. De unde a venit n-am putut afla. Am văzut de departe o maşină oprindu-se pe drum apoi pornind iar. Viviane a coborât din ea. Am recunoscut-o când a luat-o pe drumul spre moară, de partea cealaltă a râului. Şi-acum, domnule Jacques, dumneata şi cu mine o să ne ducem la moară. Dumneata o iei pe cărare, eu pe drum.

Jacques, care până atunci nu rostise un cuvânt, nici nu se gândi să răspundă. Se ridică, înecat încă desigur în aburii băuturii. În clipa aceea se auziră primele picături de ploaie. Un fulger. Apoi tunetul bubui.

— E spre binele nostru, zise Darfaut. Viviane o să şovăie să plece de la moară pe-o vreme ca asta. Ia-ți haina de ploaie, domnule Jacques.

Ieşiră amândoi şi săriră în maşină. Câteva minute mai târziu se apropiau de moară, unul pe cărare, celălalt de-a lungul drumului. Ploua tot mai tare. Furtuna se dezlănțuise asupra ținutului Saumaie. Spre moară, cădea deocamdată cea dintâi răpăială a ploii şi sufla un vânt puternic, prevestitor.

În aceeaşi clipă, Joseph, pândarul, intra în biserica din Hersigny. Renunțase să se mai ducă până la casa lui aflată în partea de sus a satului, venindu-i ideea să întoarcă orologiul, treabă de utilitate publică ce-i revenea deopotrivă în calitate de paracliser şi de pândar. La drept vorbind, ar fi putut aştepta până a doua zi. Dar trebuie spus că se simțea mai în largul lui în biserică, pe timp de furtună, decât în creştetul coastei, unde locuia. Îl prinsese ploaia pe drum, dar închisese umbrela de cum zărise primul fulger, ud leoarcă sub trâmba de apă, de teama de-a nu atrage

fulgerul. Apoi alergase până sub portal, scoțând cheia aceea mare, nu fără a tremura de spaimă că ține în mâini un instrument metalic. Din fericire, avea prin buzunar câteva pene de gaiță.

După ce pătrunse înăuntru răsuflă uşurat, iar bubuitul cel mare ce se prăvăli deasupra Hersigny-ului nu-l făcu nici măcar să tresară. Deschise curând uşița spre scara în spirală şi urcă fără grabă până la orologiu. Acolo, în clopotniță, încerca un puternic sentiment de securitate, şi chiar un elan plin de curaj ce-l făcea să considere furtuna ca pe o distracție plăcută. Îşi spunea că greşise temându-se de fulgere, care, dacă chibzuieşti bine, nu cad chiar peste tot, lăsându-ți mii de prilejuri de-a nu te afla sub ele. Această undă de curaj îl făcu să urce mai sus de orologiu, la care trebuia să aibă grijă să şteargă şi praful, ce blochează mecanismele. Avu chiar curajul să se ducă să privească printr-o lucarnă aflată drept sub clopote.

Spectacolul era magnific. Sub noaptea norilor, fulgere scoteau la iveală din zece în zece secunde un peisaj instantaneu, cu scânteieri ce veneau de la acoperişurile de olane, cu verdele violent al fânețelor şi, dincolo de moară, întinderea văii se pierdea în zare la nesfârşit, plină de amănunte ce se impuneau puternic, lanuri de grâu, tufişuri, lanuri verzi de ovăz, parcele de in ca nişte plăci turnante de la calea ferată, coline nemăsurat de alungite.

Un fulger se abătea asupra unei grădini din Hersigny, un altul în mijlocul unei livezi (vai de cireşii tăi, Gustave!), un altul asupra morii. Doamne! O flacără mare se înalță dintre clădirile ei cu o repeziciune de necrezut. Alte flăcări, cu limbi şi mai înalte încă, îi urmară. Incendiul... Doamne sfinte!

Joseph coborî scările câte patru, nespus de întristat. N-avea niciun chef să iasă din biserică şi ştia că trebuie s-o facă, în ciuda fricii. „Doamne, de ce oare n-am rămas un simplu lucrător la munca câmpului?” Se repezi la funia clopotului, cel mic şi trase. Peste zece secunde era în stradă şi alerga spre hangar unde se depozita pompa, la două sute de metri de biserică, spre râu.

Scoase încă o cheie primejdioasă din buzunar şi descuie uşile hangarului. Abia le împinse că doi pompieri soseau în fugă încheindu-şi centiroanele şi cu căştile într-aiurea, Eustache şi Gustave, chiar ei. „Unde arde?" întrebară. — „La moară", zise Joseph. — „La maica Aumousse? Nu se poate!" Ceilalți trei pompieri din echipă se iviră şi ei. Porneşte maşina-pompă! „Vesteşte-i pe cei din Mauterre", strigă Eustache. Cinci minute mai târziu se aflau la moară.

Una din magazii era în flăcări. Pompierii o înconjurară, se duseră să-şi instaleze pompele la râu şi se întoarseră la locul incendiului, unde focul ardea cu pârâituri sub revărsarea ploii. În clipa aceea zări Gustave în mijlocul curții corpul lui Darfaut întins cât era de lung. Jacques stătea aplecat asupră-i. Cu totul năucit, zicea întruna: „Trăsnit! Trăsnit!" Rosalie se afla şi ea foarte aproape.

În timp ce doi pompieri azvârleau apă în flăcări, ceilalți se aplecară asupra lui Darfaut şi încercară să-l readucă în simțiri. În clipa aceea sosiră oameni din Hersigny cu maşinile. Teama de furtună n-a împiedicat niciodată pe nimeni să se ducă să caşte gura la un incendiu. Pompierii din Mauterre veneau imediat în urmă, aşa încât peste câteva clipe în jurul lui Darfaut oamenii făceau roată.

— Voi, băieții din Mauterre, mai instalați un furtun, zise Gustave. N-o să fie de prisos. Iar tu, Carrier, dacă tot eşti aici, vino mai aproape cu maşina şi luminează cu farurile. Nu mai sunt fulgere destule şi nu se vede nimic.

Carrier se apropie. Îl ridicaseră în picioare pe Darfaut. Părea paralizat. Poate că fusese numai impresionat de apropierea fulgerului. E sigur însă că nu se simțea în apele lui.

— Îl urcăm în maşina ta, zise Gustave.

— Bineînțeles, spuse Carrier.

În clipa aceea o zări pe Rosalie şi, după un moment de stupoare, strigă:

— Şi-aicea eşti, afurisito! Ucideți-o, ucideți-o, ce mai stați!

Jacques, după ce-o apucase pe cărare, îl întâlnise pe Darfaut mai adineauri, în mijlocul curții, şi-l văzuse

prăbuşindu-se în lumina orbitoare a unui fulger însoţit de un miros îngrijorător. El însuşi căzuse într-o lâncezeală care-l moleşise de tot, când o zărise pe Rosalie stând în ploaie, la lumina altui fulger. Rosalie se oprise dinaintea trupului lui Darfaut. Nu rostise niciun cuvânt şi stătea indiferentă. Când oamenii auziră îndemnul smintit al lui Carrier, fură mai cu seamă indignaţi de indiferenţa ei şi se năpustiră s-o prindă. Dar Jacques se trezise dintr-odată şi li se aşeză dinainte. Numaidecât fata fugi în fundul curţii, deschise o uşiţă în grilaj şi o luă la goană de-a lungul râului.

Nimeni nu se gândi să se ia după ea. Nu înţelegeau deloc despre ce era vorba din pricina zarvei cu incendiul. Pompierii din Hersigny şi din Mauterre stropeau cu furtunele magazia cuprinsă de flăcări. Desigur că nu puteau stinge masa aceea incandescentă de blăni stivuite, dar apărau locuinţa. La asta se gândeau cu toţii în timp ce-l urcau pe Darfaut în maşina lui Carrier, aflată la o oarecare depărtare de flăcări. Atunci zări Jacques o fată ieşind din casă şi repezindu-se la maşină. Deschise o portieră şi urcă alături de Gustave, care-l ţinea pe Darfaut întins pe banchetă. Era Viviane. Îi zări faţa într-o strălucire rapidă, ca şi cum faţa ei ar fi strălucit într-o lumină proprie. Jacques alergă, dar maşina demară şi luă viteză.

În curte era o zarvă nespusă. În ciuda potopului ce se revărsa peste ei, mulţi locuitori din Hersigny şi din Mauterre stăteau acolo, ca şi cum soarta lor ar fi depins de incendiul acela. Crépart şi Augustin erau şi ei. Schimbau între ei crâmpeie de cuvinte. „Da, Viviane e. — Ar trebui să mergem s-o liniştim pe maica Aumousse.” (Se duseră). „Pe Rosalie, Carrier vrea s-o omoare. — O s-o omoare cineva într-una din zilele astea.” Jacques, după alergătura lui zadarnică, se întoarse, alăturându-se celorlalţi. Focul slăbea şi, curând, nimeni dintre cei de faţă nu mai avea motiv să caşte gura acolo în curte. Augustin îl trase pe Jacques pe podeţ, până la maşina lui Crépart, garată pe drum.

— Viviane, îi zise Jacques. Viviane cu Darfaut. Ce înţelegi din asta?

— Nu înțeleg nimic, zise Augustin. Mai cu seamă pe Rosalie e furioasă lumea.

Fără îndoială că nu voia să spună ce înțelegea. Tunetul bubuia acum ceva mai departe.

— Încă o furtună pe cinste, zise Crépart. Mâine o să fie o frumusețe de vreme.

— Hai să bem un pahar la Maurille, zise Jacques.

Din tot ceea ce se petrecu în seara aceea ca şi a doua zi, puțin răzbătu dincolo de hotarele ținutului Saumaie. La Bercourt lumea spunea că o magazie veche arsese şi că primarul din Mauterre fusese „comoționat". Oamenii insistau pe acest ultim cuvânt, plăcându-le să-l pronunțe, deoarece înlătura orice caracter dramatic acelui accident. Adevărul e că Darfaut trebui să se restabilească după o paralizie care-l ținu la pat două săptămâni.

În acest timp, la Hersigny şi la Mauterre oamenii fură răscoliți când a doua zi Joseph, pândarul, raportă că o auzise pe Rosalie amenințându-l pe Darfaut cu o nenorocire, pentru că Darfaut făcea pe grozavul şi voia să descopere ascunzătoarea Vivianei.

Asta venea după povestea cu bradul de la Belle Etoile. Paralet lovit cu prilejul acela. De către cine, încă nu se aflase. Oamenii ştiau că, în ajun, Viviane se urcase în maşina care-l ducea pe Darfaut, dar pe Rosalie o văzuseră mai întâi lângă corpul primarului atins de fulger. Când auziră cele dezvăluite de Joseph, fiecare resimți dorința puternică de-a dejuca fatalitatea aceea a cărei cauză şi scop nu-l ştiau, dar în care Rosalie era amestecată. Să dea socoteală de amenințările ei, să se explice în legătură cu Viviane, şi să ispăşească odată pentru totdeauna pentru patimile pe care le isca. În sate, gândurile şi hotărârile se răspândesc cu o repeziciune uimitoare şi nu era încă ora opt dimineața când oamenii din Mauterre, conduşi de Carrier şi de vreo alți doi-trei fermieri din Hersigny veniră să bată la uşa şcolii.

Nici unii, nici alții nu ştiau ce vor. Trăncănelile nu se mai

opreau. Acuma ştiau unde era răul. Întâi de toate trebuiau s-o pună cu botul pe labe pe Rosalie şi s-o facă să se dea pe față. La ce-aveau să ducă toate astea, vor vedea ei mai târziu.

Aşadar, după nesfârşite pălăvrăgeli, bătură în uşa şcolii, fără să se-ntrebe dacă Rosalie se întorsese la ea acasă. Dar nu putea fi decât acolo. Fata se afla într-adevăr în locuința ei, şi deschise fereastra când auzi tărăboiul acela. Numaidecât pietrele începură să-i zboare în cap. Una din ele sparse un ochi de geam. Rosalie dădu înapoi, fără mare grabă. Apoi închise obloanele. Cu fața ei frumoasă şi indiferentă.

— Te baricadezi, îi strigară, dar o să te silim noi să ieşi din bârlog.

Cel mai interesant era să facă gălăgie. Zadarnic încercară să spargă uşa aceea masivă. Trebuiră să constate că nu aveau niciun mijloc, să pătrundă în localul străvechi al şcolii, ale cărei ferestre erau apărate de obloane.

— Vrem să-ți vorbim, strigă cineva. Dacă ai o fărâmă de curaj, lămureşte-ne şi pe noi.

— Inutil, spuse Carrier. Întâi de toate trebuie s-o jumulim.

Doi bărbați se postaseră în grădină, ca fata să nu le scape pe-acolo. Nu se gândiseră destul de repede să aducă o scară ca să sară pe-o fereastră de la etaj. Rosalie putu face față asediului.

— O să te lăsăm să crăpi de foame, zise Carrier.

În realitate, încercau mai cu seamă să stârnească un scandal răsunător, care să fi avut drept primă consecință revocarea învățătoarei.

Băieți şi fete dăduseră fuga. Stăteau pe stradă, ceva mai departe. Nu înțelegeau nimic din toată povestea şi tăceau. Crépart, de pe pragul atelierului lui, strigă: „Gloată de nătărăi!” Se luară de el.

— Încă unul care aleargă în călduri după Rosalie, exclamau oamenii.

Tocmai atunci sosi şi abatele Merci.

— Prin urmare vă distrați? zise el.

— Ne distrăm, răspunse Carrier. Vrem s-o aducem pe calea cea bună pe una dintre enoriaşele dumitale.

— S-o aducem pe calea cea bună, reluă cineva în spatele lui Carrier. S-o lăsăm în pielea goală, poate, şi s-o zugrăvim în roşu.

Abatele Merci rămase pe gânduri câteva clipe apoi întrebă:

— De ce nu în culorile curcubeului?

Acest gând neaşteptat stârni o uimire puternică.

— Ce v-a făcut? întrebă abatele Merci. Carrier luă cuvântul, încurcat, şi înşiră pomelnicul cu tot ce-i stătea pe suflet. Fulgerul care căzuse pe hambarul şi pe casa lui, pe bradul de la Belle Etoile, şi, în sfârşit, Darfaut... Paralet care-l ura de moarte pe Darfaut din cauza Rosaliei. Théodore Press... Jean Dreux...

— Nu-ți ajunge? întrebă Carrier drept încheiere.

Abatele Merci privi la un nor de pe cer.

— Ce frumos e azi, zise el.

Lumea se întreba unde voia s-ajungă. Preotul urmă:

— Rosalie e frumoasă. Nu vă puteți lipsi de ea, aşa cum nu vă puteți lipsi de Viviane.

— Cu Viviane nu-i acelaşi lucru, zise cineva.

— Ba-i exact acelaşi lucru, răspunse abatele.

Cu omul ăsta te trezeai totdeauna la zeci de kilometri de treaba care era pe tapet, ca şi cum ai fi trăncănit într-o cafenea.

— Exact acelaşi lucru? şoptiră unii.

Era vorba, fie că voiau, fie că nu, de-o poveste din altă lume. Era limpede că oamenii o hăituiau pe Rosalie pentru că ceva nu părea a fi în firea lucrurilor. Cât despre Viviane, nu îndrăzneau să mărturisească ce cred, de teamă să nu rupă cine ştie ce vrajă. Dar ce credeau de fapt?

— Credeam, domnule Carrier, că nu poți suferi ideile înapoiate. În ceea ce mă priveşte, mă aflu în mare încurcătură. Regret brutalitatea dumitale, dar n-am cum să te fac să nu crezi în cealaltă lume.

Toți erau cât se poate de descumpăniți. Se uitau acum la

nori. Şi asta era viaţa de toate zilele, marile cărări de cer albastru dintre nori, dar nu ştiau cu limpezime ce fel de viaţă era.

— Asta-i prea de tot, zise Carrier într-un târziu.

— Rosalie! strigă abatele Merci.

— Aicea sunt, răspunse Rosalie de după obloane.

— Nădăjduiesc că lucrurile o să se aranjeze, zise preotul.

Dar Rosalie sări:

— Am o carabină, domnule abate, şi te încredinţez că nimeni n-o să mă atingă.

— Aşa să faci, spuse preotul.

Oamenii fură pătrunşi de schimbul lor de cuvinte. Se vedeau traşi pe sfoară. Şi-atunci Carrier spuse:

— Cățea afurisită, n-o să te lăsăm să ne scapi. O să crăpi la tine în casă, chiar de-ar fi să păzim zi şi noapte..

Ici şi colo se auziră şi alte glasuri: „O să crapi”. De data asta nu mai fu vorba să ştie dacă era ceva supranatural la mijloc. Întâi de toate nu trebuiau să cedeze.

Abatele plecă. Se auzi bicicleta cu motor a lui Augustin care se opri dinaintea garajului. Crépart îl lămuri de ce stătea lumea adunată. Se aflau acum vreo treizeci de persoane primprejur. Băieţi şi fete, tot tăcuţi, în mijlocul străzii.

Augustin înaintă până la uşa şcolii. Îl lăsară să treacă. Strecură vreo două-trei prospecte în despicătura cutiei de scrisori. Apoi o strigă pe Rosalie, care întredeschise obloanele.

— Vreau numai să-ţi zic bună dimineaţa, spuse Augustin.

— Bună dimineaţa, Augustin.

Şi băiatul se întoarse spre lumea adunată:

— Plecaţi de-aici, neghiobilor. Lăsaţi-o-n pace.

Dar Carrier îi zise:

— Dragul meu Augustin, toată lumea ştie că damicela asta te duce cum vrea ea. Dar o să scăpăm satul de-o scursoare ca ea, orice-ai face tu.

Între timp, începură să-l împingă pe Augustin în stradă. Băiatul strigă:

— E nevinovată, jur, cât se poate de nevinovată.

Cuvintele astea fură întâmpinate cu batjocuri şi câteva exclamaţii obscene. Augustin înţelese că prezenţa lui nu făcea decât să-i asmută pe oameni şi se depărtă. Jacques sosi tocmai în clipa aceea.

Venise la Mauterre pentru a da târcoale şcolii, după obiceiul său, ca şi pentru a vedea dacă anume zvonuri ce se şi răspândiseră prin Hersigny în legătură cu Rosalie şi cu oamenii care-i voiau răul erau adevărate. Când văzu mulţimea adunată şi-l auzi pe Augustin strigând în gura mare că Rosalie e nevinovată, îl cuprinse de-a dreptul furia. În ciuda aparenţelor, Augustin putea să spună adevărul, în vreme ce ceilalţi jucau o comedie de prost gust. Nu era pentru prima oară că o fată întârâta lumea. Poveştile despre furtună i se păreau neverosimile, deşi era el destul de tulburat de coincidenţele acelea. Răul pe care lumea i-l reproşa Rosaliei nu era altceva decât sălbăticia ei, devenită intolerabilă cu toate evenimentele ce avuseseră loc. Ori nu admiteau că o învăţătoare ar putea fi sălbatică?

În cursul acestei scene numai copiii rămaseră demni. Neîndoielnic îmboldiţi de toată zarva aceea ca şi de oricare dintre dramele ce au loc când şi când prin sate, nădăjduiau că Rosalie îi va birui până la urmă pe toţi oamenii mari, atât de siguri de cinstea lor. Dar nu ştiau nici ei ce gândeau cu-adevărat.

Jacques se uită la oameni şi fu surprins de privirile lor distante şi disprețuitoare. Neştiind ce să facă, se duse spre Augustin, la capătul străzii.

— Ai văzut? îl întrebă Augustin.

— Am văzut. Ar trebui făcut ceva.

— Ar trebui s-o găsim pe Viviane, spuse Augustin. Sigur că ea ar şti să le vorbească.

— Cum s-o găsim pe Viviane?

Jacques îl întovărăşi pe Augustin din casă în casă, până ce acesta sfârşi de împărţit corespondenţa. Singura lor salvare era să schimbe între ei câteva cuvinte la întâmplare.

— Tot vorbind aşa, poate că vom descoperi un mijloc,

zicea Jacques.

— Da uite că nu ne vine nicio idee, răspundea Augustin.

După ce ajunseră în capul satului, se întoarseră îndărăt. Dinaintea casei Rosaliei, nu se mai aflau decât vreo zece inşi. Toţi cei care căscau gura, oarecum sastisiţi de-o poveste ce nu se mai isprăvea, se răzleţiseră. Printre cei înverşunaţi, Jean Dreux şi Théodore Presse voroveau mai tare decât alţii. Cei doi rivali căzuseră acum de acord în a o ponegri pe Rosalie, neştiind dealtminteri ceea ce fata putuse dărui celuilalt.

Augustin şi Jacques îşi văzură de drum şi-o apucară spre Hersigny, împingând amândoi bicicleta cu motor. Un singur lucru le părea sigur, faptul că nu se puteau despărţi în dimineaţa aceea, ca şi cum dacă rămâneau unul în tovărăşia celuilalt ar fi fost un început de soluţie. O soluţie la ce? Cum să ajungi să dovedeşti nevinovăţia Rosaliei sau s-o faci nevinovată? Cum să ştii unde se afla Viviane?

— Şi preotul, ce-nvârte în toată povestea asta? întrebă Jacques.

— După câte zice Crépart, şi-a bătut joc de ei.

— Asta-i, zise Jacques dintr-odată, trebuie să găsim susţinători de-ai Rosaliei în Hersigny. Ar putea măcar să le abată atenţia celorlalţi, până s-or potoli.

Necazul era că la Hersigny, ca şi la Mauterre, ca şi la Vivier fiecare pretindea ca Rosalie să fie cuminţită, ca şi cum asta ar fi lămurit toate misterele.

Augustin se duse să-şi pună bicicleta la adăpost, apoi se întoarse împreună cu Jacques la unchiul Athanase.

— Măscărici cu toţii, zicea Athanase, doar se ştie... Poate că punând la cale o altă farsă, lucrurile aveau să se dreagă... Duceţi-vă la Gustave şi Eustache. La vremea prânzului sunt acasă... Prea isteţi ca să se-arate la o manifestaţie publică.

— Ce locuri! spuse Jacques.

— Lumea se întreabă ce cauţi tu pe-aici, zise Athanase.

— Caut pentru că vreau să ştiu.

— Să ştii ce?

— Lasă, spuse Augustin.

Se duseră la Gustave. Eustache îşi bea rachiul înainte de masă la prietenul lui, pe banca din grădină. Le spuseră de primejdia prin care trecea Rosalie.

— Carrier şi toţi ăilalţi din Hersigny ori Mauterre nu sunt în stare să se-atingă nici de-un fir de păr din capul ei. Doar gura-i de ei. Şi Darfaut, cu toate discursurile lui, unde s-a băgat acu?

— Nici urmă de delicateţe, adăugă Eustache.

— Dar voi? întrebă Augustin.

— Noi, şopti Gustave făcându-i cu ochiul prietenului său, noi...

— Păi vezi, noi... zise şi Eustache.

— Ei, ce, ce-i cu voi? strigă Jacques.

Eustache şi Gustave pretindeau că în fiecare clipă pun la cale ori se gândesc la vreo sforăraie nemaipomenită. Şi nu era lăudăroşenie goală. Adevărul e că simţeau deseori înlăuntru-le, când se aflau împreună, nu ştiu ce şugubeţenie nou-nouţă căreia, ce-i drept, nu totdeauna izbuteau să-i dea viaţă nici s-o exprime.

— Numai ce te priveşte omul, Augustin, zise Gustave şi...

— Ei da, numai ce te priveşte omul, repetă Eustache.

Încă nu ştiau unde voiau să ajungă.

— Întâi de toate, că Rosalie n-are nicio vină, zise Gustave. Lucrul e mai mult ca sigur, nu-i aşa. Augustin?

— Nu vă mai bateţi joc, spuse Augustin.

Gustave îşi plesni mâinile.

— Am găsit, strigă el. Am găsit. Şi tu, Eustache?

Îşi privi prietenul. Eustache rămase câteva clipe tăcut, apoi faţa i se lumină şi rosti la rându-i:

— Am găsit. Şi eu am găsit. O să ne distrăm ca niciodată. O să ne distrăm serios, asta vreau să spun.

— Cum nu se poate mai serios, îi încredinţa Gustave.

— Ei? întrebă Jacques.

Gustave se ridică şi se năpusti în casă. Aduse două pahare pe care le dădu lui Jacques şi lui Augustin.

— Mai întâi să dăm de duşcă un păhărel, zise.

Le turnă şi băură, uitându-se la norii cei frumoşi cum

treceau în înalt. Un pâlc de rândunele se înalță spre cer.

— Uite, zise Eustache, dacă am înțeles bine, uite ce trebuie făcut. O să-l însurăm pe Augustin cu Rosalie.

— Vă bateți joc de mine, spuse Augustin.

— Uită-te-n ochii mei, zise Gustave. Rosalie e o afurisită pe cinste dar niciodată n-o să fie decât a unuia ca tine. Eu i-am vorbit Rosaliei. Şi Rosalie mi-a vorbit de Augustin, da, domnilor. Mi-a spus că Augustin i-a scris două răvaşe de dragoste.

— Niciodată, niciodată nu i-am scris, se bâlbâi Augustin.

— Cele mai frumoase scrisori de-amor din câte a primit vreodată, aşa mi-a zis.

Se lăsă o tăcere prelungă. Eustache şi Gustave inventau, la început grijulii să-şi urmeze instinctul de farsori, care-i îndruma, fără voia lor, spre adevăr.

— Şi după părerea voastră, ce-i de făcut acum? întrebă Jacques dintr-odată.

— Îmi scot maşina, zise Eustache.

Câteva minute mai târziu se aflau toți patru la Mauterre, dinaintea şcolii. Carrier şi mica lui trupă părea hotărât să nu părăsească terenul.

— Cât timp credeți că mai rămâneți pe-aici? întrebă Eustache pe un ton grav.

— Atât cât o să fie nevoie, zise Carrier.

— Peste puțin o să forțăm uşa, zise Théodore Presse.

— Se prea poate, încuviință Jean Dreux.

— Se poate, cu o grindă bună...

Încă nu se gândiseră să se folosească de-o grindă, prea ocupați s-o hăituie pe fată şi s-o scoată din răbdări printr-o demonstrație de antipatie publică. Acum, după ce cea mai mare parte din participanți se retrăseseră, era enervant să faci pe santinela şi le trebuia un deznodământ cu orice preț.

— Mă duc după grindă, zise Jean Dreux.

Prezența lui Augustin şi-a lui Jacques părea o sfidare şi nu putea decât să grăbească lucrurile.

— Aveți dreptate, zise Gustave. Niciodată nu trebuie să şovăi în asemenea împrejurări.

Aprobarea asta neaşteptată stârni o mirare aprinsă.

Gustave se uită la Eustache care adăugă numaidecât:

— Eu, ieri seară, eram cât pe ce să pun mâna pe fată. Dacă aş fi prins-o, ar fi petrecut un sfert de ceas neplăcut.

Carrier se uită la Jacques şi la Augustin care păreau şi ei la fel de descumpăniți.

— Dar uite, e un lucru pe care nu-l ştiți.

— Nici noi nu-l ştiam dimineață, zise Eustache.

— Şi asta schimbă tot, încheie Gustave.

— Ce schimbă tot? întrebă Carrier.

Gustave păru să şovăie. Înălță din umeri. În sfârşit, le împărtăşi cu glas scăzut:

— Augustin e logodit cu Rosalie.

Théodore Presse strigă:

— Mare noutate!

Şi Jean Dreux:

— Câți logodnici are cu toți?

Dar Eustache îi dădu peste nas:

— Sunteți, cu-adevărat, după cât spune lumea, logodiți cu fetele lui Carrier. Şi-atunci ce vă băgați?

— Asta cam aşa e... şopti Carrier. Dar ce mai e şi povestea asta? Încă o minciună...

— Ce mai, Augustin e-aici, zise Gustave, care-i făcu un semn nu lui Augustin, ci lui Jacques Soudret.

Jacques, mirat la culme că trebuia să intre în joc, începu totuşi să le vorbească. Augustin nu trebuia lăsat să deschidă gura, ar fi stricat totul, şi lucrurile trebuiau împinse cât mai departe.

— Eram cât se poate de-aceeaşi părere cu dumneata, domnule Carrier, în ceea ce-o priveşte pe Rosalie, spuse Jacques, şi cred că nimeni nu te-ar fi contrazis. Dar înțelegi, cred, că Augustin nu poate rămâne indiferent când e vorba de logodnica lui, iar noi suntem prietenii săi. Nu cred că dumneavoastră, cei de față...

— Noi, cei de față... începu Carrier.

Dar nu putu să vorbească. Gustave continuă:

— De vreme ce fata a hotărât să se cumințească pentru

totdeauna, nu înțeleg ce mai vreți.

— Darfaut, zise Carrier.

— Darfaut poate că n-a făcut bine că i-a tot aținut calea, spuse Eustache, şi până la urmă...

Un suporter de-al lui Carrier interveni. Era Jarde, băcanul din Mauterre:

— Da cu furtunile astea care-ți pică aşa, pe cap...

Crépart înaintase. Strigă:

— E ca şi cum voi n-ați pricepe boabă din mecanică. Mie, de câte ori vine Paralet să-i umflu roțile, pompa îmi face scurt circuit. N-am să-l ucid pe Paralet pentru atâta lucru.

— Paralet, încă unu care-ar fi putut-o lăsa pe Rosalie în pace, zise Gustave.

— Rosalie seamănă răul peste tot, zise Carrier, agățându-se de ideea lui fixă ca să scape de-o discuție în care toate se încâlceau.

— Dacă vă spun că-i logodită cu Augustin, întări Eustache. Doar n-o să mergeți până acolo încât s-o împiedicați să ducă o viață la locul ei şi să-l ia de bărbat pe alesul inimii ei, pentru că unul şi altul i-au spus vorbe dulci, aşa cum se-ntâmplă cu toate fetele, şi pentru că furtunile fac ce vor ele, în loc să facă ce vreți voi.

Augustin părea atât de disperat încât Carrier îşi azvârli şapca pe jos şi zise:

— La naiba, dacă vrei să ne scapi de fată, mare procopseală pe capul tău, dar să nu te plângi după aia. Numai c-am vrea să ştim dacă-i adevărat.

— Dacă-i adevărat! protestă Gustave cu indignare. Rosalie! Rosalie!

Strigase aşa de tare că oamenii ieşiră din case şi se-ndreptară spre şcoală. Rosalie deschise obloanele.

— Ei, strigă Eustache, pe când nunta?

— Peste o lună, zise Rosalie fără să şovăie.

— Cu Augustin, strigă Carrier.

— Păi te cred, răspunse fata. Cu cine-ai vrea să fie?

Augustin părea el însuşi ca fulgerat, dar mai curând luminat decât doborât.

— Nu-i cu putință, şopti el.

Dar nu fu auzit.

— Afurisită scorpie, spuse Carrier, dăm noi de tine dacă nu-i adevărat.

Abatele Merci se amestecase şi el în mulțimea de gură-cască. Zise:

— Mi-a şi vorbit de strigări. Trebuie să treacă pe la mine într-una din zilele astea împreună cu Augustin, ca să punem lucrurile la punct.

Să fi mințit şi el?

— Şi cu Viviane cum rămâne? zise deodată Carrier, care ceda fără tragere de inimă.

— Rosalie n-are nicio vină, zise Augustin numaidecât.

Jacques fu răscolit. Toți îl priveau. Carrier, plictisit, plecă târşindu-şi picioarele, iar ceilalți apucați îl urmară, ca şi cum rostirea numelui Vivianei ar fi pus capăt poveştii cu Rosalie, pentru motivul că era vorba de-o treabă mult mai importantă, şi de care nu puteai nicicum să aduci vorba. Jacques crezu că întrevede adevărul.

Rosalie se retrăsese. Augustin nu părea în stare să se clintească din loc. Gustave şi Eustache lăsară nasurile-n jos. În clipa succesului obținut, erau mirați peste poate de dragostea Rosaliei pentru Augustin, şi aproape plictisiți că farsa pusă la cale se prefăcuse cu-atâta uşurință în realitate. Dar mai cu seamă de faptul că toți cei de față fură impresionați de rostirea numelui Vivianei în prezența lui Jacques. Preotul se ducea la presbiteriul lui.

— Hai la Maurille să luăm aperitivul, zise Crépart.

Era singura cale de-a pune capăt unei situații stingheritoare. Rosalie închisese fereastra. Nu era momentul ca după manifestația aceea publică să-l primească pe Augustin. Ce neastâmpăr au oamenii ăştia în ei? se întreba Jacques. Împreună cu Augustin, îl urmă pe Crépart şi săriră în maşină, în fața garajului. Gustave şi Eustache se şi urcaseră în maşina lor şi demarau.

În clipa aceea Rosalie se ivi la fereastră şi strigă: „Pe curând, Augustin!” Abia o auziră prin zgomotul motoarelor.

Se întâlniră din nou cu toții la Maurille, în Vivier, unde comandară aperitive, fără să le pese că se şi făcuse ora unu. Băură şi nu rostiră niciun cuvânt. Apoi Gustave izbucni dintr-odată:

— Trebuie să ne-ntoarcem acasă.

Şi se ridică numaidecât.

— Ce-o să ne facă nevestele? zise Eustache. Salut, Augustin! Şi noroc! Am plecat.

— Noroc! făcu şi Gustave.

Jacques şi Augustin rămaseră numai ei. Viviane să fi fost nevinovată, ca şi Rosalie? Trebuia să crezi din toate puterile în nevinovăția ei? Augustin şopti:

— Am să ştiu curând. Am să-ți spun.

Capitolul VIII

Pe malul râului

ÎN SĂPTĂMÂNA CARE URMĂ, JACques rămase cea mai mare parte din zi în camera lui, la Athanase. Se ducea să cumpere rachiu de prune la Maurille şi se cinstea, încercând iar să bea cu măsură. Răsfoia cărţi şi nu dorea altceva decât să nu facă nimic. Uneori îşi amintea de lucrările lui de cercetare, dar nu se oprea la gândul ăsta. I se păreau a fi o parte infimă din viaţa lui, din viaţă. Îşi spunea că îşi va lua concediu, conştient de dorinţa ce-o avea de acum înainte de-a lâncezi în trândăveală. Se gândea întruna la intrigile din Saumaie, căutând zadarnic să vadă în ce fel aventura Vivianei li se alătura. După dragostea aceea stranie a Rosaliei pentru Augustin, în Saumaie nu se mai aflau decât impasuri, el însuşi aflându-se într-un asemenea impas, aşa cum voise, şi era mulţumit.

Atâta vreme cât Rosalie stârnea patimi şi teamă, puteai nădăjdui ca o întâmplare să dea pe faţă ceea ce se petrecuse cu Viviane. Dar de vreme ce fata era făgăduită lui Augustin, avea să urmeze cursul unei vieţi netede şi va prefera să ţină ascunsă taina Vivianei. Darfaut, tot bolnav, era îngrijit la el acasă. Nu trebuia să mai contezi pe el ca să dezlege tainele din Saumaie. Paralet nu se mai arăta deloc. Barnit dispăruse. Barnit... Viviane era în relaţii bune cu Barnit şi Paralet, dar şi Darfaut însemna ceva pentru ea, de vreme ce urcase în maşina lui în seara aceea de furtună. Pe scurt, toate ecourile acelei afaceri necunoscute se dispersau, Jacques nemaiputând nădăjdui nimic de acum înainte

pentru a le aduna.

— Bea mai puțin, rogu-te, îi spunea Athanase lui Jacques. Bea mai puțin. O s-ajungi să-ți recapeți starea normală cu puțină răbdare. Ținutul Saumaie... N-ar fi trebuit să te însori cu o fată din Saumaie.

— De ce nu mi-ai spus cât mai era încă timp!

— Ce ți-aş fi putut spune? Că ținutul ăsta e menit unor întâmplări ce nu țin de lumea asta? Mi-ai fi răspuns: „Dragă unchiule, visezi. În vremurile noastre...”

Athanase vorbea cu o uşurință necunoscută. Îşi dădea, într-adevăr, silința să vorbească, de parcă ar fi voit să-l facă pe nepot să înțeleagă ceva cu tot dinadinsul.

— Ar trebui să te întorci la viața ta metodică, să iei de nevastă o colegă şi să te mărgineşti la cercetările tale, care sunt utile. Încă te mai poți gândi la asta.

— Ai dreptate. Am să plec într-una din zilele astea şi aşa o să se-ncheie totul.

— De ce nu pleci chiar acum?

— Mai aştept puțin. Poate că Augustin o să-mi spună ceva.

— Poate.

— Mi-e prieten.

— Da, zise Athanase. Şi dacă nu-ți spune nimic?

— Vă dau pe toți dracului şi mă apuc de treburile mele.

Athanase îşi aprinse pipa, se uită la fumul ce se îndrepta spre uşa deschisă, afară, unde era aşa de frumos.

— Părerea mea e că n-o să pleci din Saumaie. O să-mi spui ca acum: „Mai aştept puțin”.

— Ce-aş mai putea aştepta?

— Cei de pe-aici cred că o floare... un cântec de pasăre... un cuvânt auzit... nişte paşi în noapte... îți pot spune dintr-odată ceea ce ai dori atâta să ştii... Şi uneori se şi întâmplă. Aşa cum îți spun: uneori se şi întâmplă.

— Poate că visez, exclamă Jacques.

— Vezi? Ce ți-am spus?

— Pe scurt, ce ştii dumneata? i-o reteză Jacques. Vorbeşte-mi despre un fapt precis.

— Nu-i vorba de-un fapt ori de altul, îl asigura Athanase. În viața oamenilor de pe-aici nu există decât amănunte neînsemnate. Ce amănunt are cea mai mare însemnătate, iată ce trebuie să te întrebi.

Jacques înălță din umeri.

— Saumaie e un ținut frumos, dragul meu Jacques, zise Athanase în încheiere.

Discuțiile astea îl făceau pe Jacques să creadă, fără voia lui, nu într-un miracol ci într-o schimbare abia simțită ce l-ar fi luminat întrucâtva, numai puțin. Augustin avusese norocul să fie copleşit de această schimbare abia simțită. O fată, o afurisită de fată care dintr-odată era străluminată de o dragoste nemărturisită, îndepărtată şi fără nădejde. Căci Augustin nu nădăjduise, nici ea de altfel.

Jacques se duse într-o zi la Darfaut ca să afle veşti. Furtuna amenința iar. O găsi pe slujnică îndeletnicindu-se să înfigă pene în toate cele patru colțuri ale bucătăriei. O lumânare era aprinsă pe bufet.

— Domnul Darfaut nu primeşte pe nimeni, îi zise femeia lui Jacques. Se simte mai bine, dar deseori e ca în transă, mai cu seamă când e vreme rea, ca astăzi. Trebuie să mai aşteptăm încă vreo două săptămâni bune până să se pună pe picioare, aşa a spus doctorul.

Jacques trecu pe la ferma lui Paralet. Îl găsi sub portal, uitându-se la cer. După ce-i dădu ziua bună, Jacques îi mărturisi că nu mai ştia ce să facă şi că venise aşa, în trecere, cu gândul că Paralet o să-l lămurească în vreo privință: Nu era nevoie să precizeze că la Viviane şi la Rosalie făcea aluzie.

— Rosalie, zise Paralet, nu înțeleg. Darfaut m-a lovit în cap. Am tras în el. Apoi a fost şi el lovit. Rosalie avea răul în trupul ei. Darfaut şi cu mine aveam răul în trupurile noastre. S-a sfârşit oare de-adevărat? Viviane... Despre Viviane nu pot spune nimic.

— Ce căutai împreună cu ea şi cu Barnit pe malul râului, într-una din dimineți?

— Viviane vine, pleacă, asta-i.

— Şi dumneata însuți?

— Eu nu mai ştiu ce-i cu mine. Sunt împrejurări...

— Ce împrejurări?

Paralet nu răspunse. Avea o privire vicleană. Jacques nu îndrăzni să-l descoase mai mult. Îşi dădu seama că îi era teamă să ştie şi că aştepta numai să i se spună că lumea se schimbase. Cea mai neînsemnată dintre schimbări. Viviane nevinovată...

Se despărți de Paralet aşa cum te desparți de un vecin cu care ai schimbat câteva păreri despre vreme. Furtuna se dezlănțui pe când urca la volan coasta spre Hersigny. Se duse la el în odaie şi se răsplăti bând câteva păhărute de whisky.

Jacques îl ocolea pe Augustin. Îi auzea pe oameni vorbind despre idila lui cu Rosalie. Era tot ce putea fi mai simplu. Rosalie şi Augustin se plimbau. Se duceau des la Bercourt, la familia fetei, iar duminica la cinema.

Dar Augustin căuta să-l întâlnească pe Jacques. Îl găsi într-o după-amiază la Maurille, stând singur la masă într-un colț. Jacques nu putu să nu-l poftească la un pahar. După ce ieşiră, se întoarseră pe jos la Hersigny, împingând amândoi bicicleta. Jacques nu era cu maşina în ziua aceea.

Vremea era apăsătoare. Niciodată nu se sufocaseră aşa în văgăunile acelea. Nici pic de aer. Copacii ca de plumb.

— Acuma ştiu, spuse Augustin.

— Ce ai de gând să-mi spui? întrebă Jacques.

— Nu mare lucru.

— Bineînțeles.

Erau aproape de pod. Augustin se opri. Îşi lăsă bicicleta şi veni să se aşeze lângă Jacques, pe parapet.

— Trebuie să înțelegi că cei din familia Aumousse sunt nişte oameni răi.

— O să-mi spui şi tu, ca şi unchiul, că nu trebuia să mă însor cu Viviane.

— Nişte oameni răi, continuă Augustin. Li se pot găsi multe motive de scuză. Au avut greutăți. În orice caz, viața de familie îşi pune pecetea asupra copiilor. Pe când tu, tu

aparţineai altui mediu. Încearcă să înţelegi. Viviane îţi putea strica viaţa. Şi n-ar fi voit. Nu voia. Dar aşa avea să se întâmple.

— Unde se află? i-o reteză Jacques.

— *Nu-ţi pot spune,* răspunse Augustin. Am să încerc să te fac să înţelegi. Cei din Saumaie o iubesc pe Viviane. De ce o iubesc?

Jacques se gândi dintr-odată la mâinile Vivianei. Rosalie se afla pe de-a-ntregul în ochii ei de aur. Dar Viviane însemna felul acela de a-ţi lua mâinile şi-apoi de-a se desprinde cu nespusă blândeţe. Adevărul părea aproape.

— De ce o iubesc oamenii? repetă Jacques pe un ton maşinal.

— Nu pot să exprim asta. Sunt lucruri pe care tu nu vrei să le vezi dar mai e şi un amănunt pe care eu nu-l cunosc.

Jacques avu o tresărire de revoltă.

— A fugit de la mine şi ar fi fugit de lângă oricine altcineva, nici vorbă... O haimana...

— Nu o haimana, zise Augustin.

— Dar ce?

— Încearcă să nu facă rău.

— Şi recurge la nişte procedee destul de ciudate.

Ca în toate discuţiile din Saumaie, şi în asta te poticneai la nesfârşit. Adevărul, părând la început a se vesti, fugea dintr-odată.

— Să nu facă rău. Dimpotrivă... Dimpotrivă... Rosalie nu mi-a explicat totul.

Căldura, chiar şi deasupra râului, era înăbuşitoare. Copacii de pe maluri, cu frunzişul lor neclintit, păreau a aduce un spor de zăpuşeală.

— Într-o zi sau alta am să izbutesc să te fac să înţelegi, cu toate că am făgăduit să nu spun nimic, continuă Augustin. Dar am să izbutesc. În Saumaie sunt istorii de necrezut care sunt adevărate, m-auzi?

Dar la ceasul acela ţinutul Saumaie părea, cu apăsarea aceea din aer, mai de nepătruns ca niciodată. O tăcere fără sfârşit. Dacă exista frumuseţe în tăcerea aceea, aproape că

era cumplit. Jacques se ridică:

— Ascultă, Augustin. O să faci bine să-mi spui, fără să laşi deoparte niciun amănunt, tot ce-ai aflat.

— Viviane, începu Augustin.

— Ce-i cu Viviane?

— Îți urează fericire.

Jacques nu se mai putu stăpâni. Îl înhață pe Augustin de gât.

— Îmi urează? Ai văzut-o? Ți-a vorbit? Ei bine, ascultă, ascultă aici la mine ceva: dacă nu-mi spui şi mie ce-ți trece prin cap te gâtui şi gata!

Lui Augustin i-ar fi venit, greu să vorbească. Jacques nu mai ştia ce face şi nu-şi slăbea strânsoarea. Ținutul Saumaie... Astea erau frumusețile din Saumaie. O maşină se făcu auzită pe drum. Crépart... Se opri, coborî în grabă şi-l scoase pe Augustin din mâinile lui Jacques. Augustin respira cu greu, dar respira. Crépart îl făcu să stea pe parapet şi-i vorbi lui Jacques:

— Dacă ai fi vrut cu-adevărat să-l strângi de gât, aş fi venit prea târziu. Dar n-ai vrut. Un prieten...

Jacques fu acum cuprins de spaimă. Cum de-i trecuse numai prin minte să se repeadă la Augustin? Nu rosti niciun cuvânt şi fugi spre Hersigny.

Ajuns la Athanase, se urcă la el în odaie, luă câteva hârtii, câteva lucruri uşoare într-o mapă şi se îndreptă spre Aigly, peste ogoare. O singură idee: gara din Aigly. La şapte seara era un tren care la Rethel avea legătură cu Parisul. De la Hersigny se auzea trenul ăsta când vântul sufla dinspre sud.

După un mers istovitor pe drumuri de țară, ca s-o taie cât mai de-a dreptul, ajunse la gară cu zece minute înainte de plecarea trenului.

Spre Reims, pe când se afla în rapid, simți învăluindu-l o împăcare de mult nemaiştiută. Cerul albastru al serii târzii cu nori frumoşi, luminați...

După odihna plăcută de peste noapte, se duse la laborator. În metro se simți minunat. Cumpărase un ziar.

Dar nu izbuti să-l citească. Îşi amintea de cuvintele lui Augustin. Era limpede că Viviane nu-l iubea. Înțelese că niciodată el nu stăruise asupra acestei idei. Chiar dacă îl înşela şi îl trăda, îşi spunea că în ciuda tuturor acestora era o nebunie şi că se putea întoarce la el. Nutrea față de el o oarecare prietenie, desigur, şi, din spusele lui Augustin, îi dorea fericirea. Dacă venise noaptea sub crestele de la Bercourt ca să-l întâlnească, nu fusese vorba decât de-un rămas bun. Cum de nu înțelesese? Ciudată ca toți cei din Saumaie, preferase o cale întortocheată în locul unor explicații deschise. Dealtminteri, în niciun caz nu putea să inspire încredere, căci făcea parte din acea familie Aumousse lipsită de orice pretenție de onoare. Augustin precizase bine punctul ăsta. Se căsătorise cu Jacques poate pentru că se simțea flatată să intre în mediul unor oameni onorabili. Când îşi dăduse seama că n-avea să fie adoptată decât cu condescendență până şi de către Jacques Soudret în persoană, care nu putea aproba felul de a fi al bătrânilor Aumousse nici al Rosaliei, nu avusese altă scăpare decât să se îndepărteze şi să aştepte ca situația să se întoarcă împotriva lui Jacques, în vreun fel oarecare. Oare nu-i ceruse Rosaliei să-l sărute din parte-i, pentru a-l azvârli într-o întâmplare smintită? El însuşi oare nu căuta orice prilej ca să facă o nebunie? Avusese o amantă (n-avea importanță cine anume), băuse peste măsură şi se lăsase prins în mrejele întâmplărilor din Saumaie.

Acum nu-i mai rămânea decât să-şi dea silința să nu mai bea.

Când ajunse dinaintea clădirii unde erau instalate laboratoarele, se uită la placa aşezată deasupra portalului. Cuvinte ca *Minister, Secție,* scrise cu litere de aur, îi provocară o mirare nespusă. I se părea că nu mai are nimic comun cu un organism de genul ăsta. În loc să intre, o porni înainte pe trotuar, şi după vreo sută de paşi se întoarse iar la portal şi privi placa. Desigur, ca şi anul trecut, avea să găsească la laborator unul sau doi colegi şi poate un preparator care preferau să nu plece în concediu, aşa că-şi

putea urma cercetările fără dificultăți. Dar placa aceea ca şi aspectul clădirii îl descumpăneau de-a binelea. Nimic mai bun decât o viață liniştită de cercetare şi studiu. Asta era viața lui de multă vreme, dar care acum pentru el nu mai însemna viață.

Atunci ce să facă? Dacă nici ținutul Saumaie, nici Viviane nu mai aveau vreun amestec, poate n-ar fi rău să plece-ntr-o călătorie. Părăsi locurile acelea şi se duse în Cartierul Madeleine, unde îşi procură prospecte în câteva agenții de turism. Italia, Grecia, Africa de Sud... Da, da... Insule în care ți se garanta o şedere paradiziacă, timp de opt zile ori de-o lună... Da... Tahiti! La dracu! Intră într-o cafenea.

Era ora aperitivului. Comandă un pahar, apoi un altul. Pe când ducea cel de-al doilea pahar la gură, auzi o voce: „Nu bea, nu mai bea şi paharul ăsta". Nu vocea lui Athanase. Vocea Vivianei!

Închipuiri... încercă să soarbă o înghițitură dar nu reuşi. „Nu bea, nu bea." Vocea era atât de prezentă, încât îşi întoarse privirea spre masa vecină. În cafeneaua uriaşă, clienții erau răspândiți. Puse paharul pe masă şi privi curios la băutura dinăuntru.

Ca pe vremuri, începu să discute cu o Viviane imaginară.

— De ce nu vrei să beau şi-al doilea pahar?

— Pentru că te iubesc.

— Nu mă iubeşti. Dacă m-ai fi iubit, de ce să mă părăseşti, de ce să te-ascunzi de luni şi luni?

Îi răspunse:

— Am fost nevoită să mă ascund. La asta se mai adaugă şi povestea cu furtuna. Dar veghez asupra ta.

Augustin pomenise şi el de-o poveste cu furtuna.

În Saumaie, furtuna era amestecată în toate cele, pe cât se pare. Jacques zvârli banii pe masă şi se sculă dintr-odată. Porni pe străzi fără să ştie încotro. Nu se sinchisi să prânzească. Îi era sete dar nu voia să bea. Treaba avea să se termine prin vreo beție monumentală.

Să se gândească. Bineînțeles, asta era vocația lui, să se gândească, să studieze, să calculeze. Dar de când un anume

eveniment îi tulburase cariera, era incapabil să-şi mai ordoneze gândurile. Îşi pierduse orice demnitate şi în nenumărate împrejurări se arătase plin de pretenţii şi inconsecvent. Deşi pretindea că e stăpân pe purtarea lui, nu făcuse decât să se piardă din rău în mai rău.

Se simţea încântat de propria lui prostie, ca şi cum în privinţa asta se putea lăuda că nimeni nu-l întrece: beţiv şi nerod, asta era suprema onoare a domnului Jacques.

Universitatea... N-avea nimic împotriva ei şi nu vedea de ce ar renunţa la meseria lui. Călătoriile... N-avea nimic împotriva lor nici împotriva insulei Tahiti. Orice fel de viaţă era bun, dar n-avea să se mai ducă la Universitate şi nici să plece în călătorie.

Ajunse în dreptul insulei Saint-Louis şi se sprijini în coate de parapet. În acest braţ, cel mai îngust al fluviului, copacii îşi reflectau verdeaţa în mijlocul unui cer pe care norii treceau încet. Verdeaţa din Saumaie. Inimitabila blândeţe a colinelor cu cerul mare deasupră-le.

Privirile îi poposiră pe mişcarea frunzelor în apă şi pe trecerea norilor. Zări dintr-odată o pasăre foarte departe în adâncime, abia desluşindu-i-se forma aripilor. Imposibil! Nu există şoimi nici gaie deasupra Parisului. Dar pasărea asta... O şansă infimă.

Existau şanse infime care n-aveau nicio legătură cu modurile de existenţă şi cu jocurile sau dramele oraşului sau ale satelor. Asta aştepta, pentru asta făcea pe prostul şi se îmbăta. El care...

Pasărea dispăruse. Nimic altceva decât banalitatea cerului şi a toate. Îi era indiferent:

— Viviane... Viviane, mă auzi?

I se răspunse de foarte departe, după câteva clipe. Vocea Vivianei foarte înfundată:

— Sunt nefericită, Jacques. Dar nu te mai gândi la mine, te rog.

Tresări. Să fi fost un reflex al propriului său gând ori Viviane îi vorbea cu-adevărat? Îi dorea să fie fericit (Augustin aşa spusese) pe când ea însăşi era nefericită. Şopti:

— Viviane, ascultă-mă. Nu voiam să înțeleg. De când m-ai părăsit, nu pot trăi departe de tine, fără nefericirea ta. După cum doresc o minune pentru amândoi. Lasă-mă să nădăjduiesc.

Pe scurt, lui Jacques nu-i mai rămânea decât un simplu cântec, asemănător celui fredonat de-atâția oameni, care s-au pierdut de-a binelea. Un cântec neprețuit şi pe care nimeni nu-l ascultă.

— Dar tu, Viviane, ascultă-mă.

Porni iar pe străzi, fără să mănânce, nici să bea, vrăjit de rumoarea marilor artere şi de vitrinele magazinelor. Spre seară ajunse la Gara de Est. Şopti: „Doamne!” şi se grăbi să-şi ia bilet spre Aigly.

Sosit la Aigly, la zece noaptea, trăsese la hotelul unde venea adesea să bea. Înainte de-a se culca nu pierduse ocazia să dea pe gât câteva păhăruțe de whisky, ca să compenseze abstinența de peste zi. Nicio voce iubită nu l-ar fi putut împiedica de la asta. Acum aşa va fi mereu. Dacă pentru un timp se oprea din băut, n-o făcea decât ca dintr-odată să se dedea celei mai josnice beţivăneli. Ca şi furia cu care se depărta de orice fericire, stând în expectativă.

A doua zi nu avu niciun chef să se întoarcă la unchiul Athanase. Se duse să se plimbe pe pantele blânde ce mărgineau râul. În zare se ghiceau colinele din Saumaie şi se gândi că e mai bine să nu se apropie. Atunci de ce nu rămăsese la Paris, ori de ce nu pornise într-o călătorie? Desigur, pentru că simțea în continuare nevoia să rămână în vecinătatea locurilor unde se afla Viviane. Pentru a ajunge la convingerea că povestea lui cu Viviane era mai lipsită de speranță ca oricând. La Paris sau într-o țară străină n-ar fi încetat să viseze. Aici putea constata că nimic n-avea să se întâmple. Şi dacă îl bătea gândul că Viviane e nefericită, el însuşi avea să fie la rândul lui nefericit, nu departe de ea. Pentru el era nefericirea băuturii.

Ar fi dorit să-l întâlnească pe Barnit. Nu ştia ce să creadă

despre relațiile dintre Barnit şi Viviane, şi din care cauză dorința lui era nemotivată. Să găsească mijlocul de-a înrăutăți totul. Dar nu-şi dădea în niciun fel osteneala să-l găsească pe Barnit, după cum nici pe Viviane n-o mai căuta acum. A doua zi, în loc să se ducă spre râu, se afundă în câmpie, în partea de sud a târguşorului Aigly.

Regiune alcătuită din unduiri prelungi, despuiate de copaci, lipsite de verdeață. Nicio asemănare cu Saumaie. Ici şi colo, răsare câte un sat cu clopotnița lui, cățărat pe vreo pantă sau cuibărit într-o văgăună. În cea de-a doua seară de la şederea lui la Aigly, sosi într-unul din satele astea, înconjurate de livezi sărăcăcioase. Drumul de-a lungul căruia se înşiruia satul era desfundat de lucrări în vederea canalizării apei, încât dezolarea era şi mai mare. La extremitatea străzii, după ultima casă, se înălțau nişte barăci, pe un teren sterp. Un om stătea aşezat pe scara de la intrarea unei barăci. Jacques începu să vorbească cu el. I se răspunse fără chef. Da, acolo dormeau muncitorii care lucrau la canalizare.

— Muncitori de ocazie, spuse omul. Indiferent cine. Treaba trebuie făcută. Patronii se descurcă cum pot şi nu le arde de glumă. Cauți de lucru?

— Caut de lucru, răspunse Jacques pe negândite.

— Atunci vino înăuntru, zise omul ridicându-se. Eu sunt maistrul.

Înăuntru, pe căpriori, era pus un planşeu mare, unde trei muncitori jucau cărți. În fund, mai multe paturi de fier cu rogojini pe ele.

— Asta-i tot, zise maistrul. Mâncăm la han ori ne cumpărăm pâine şi cârnați. Dar dimineața ne dau ei cafeaua.

— N-aveți oameni destui? întrebă Jacques, părându-i acum rău că se repezise.

— Municipalitatea vrea să grăbească lucrările. În clipa de față ne lipseşte personalul. Ce-ai de gând?

— N-am nici legitimația de sindicat, nici vreun alt act la mine.

— Ne doare-n cot de hârtii. Numele tău, atâta tot. Unul fals, dacă pofteşti. Nu ne uităm la asta.

Jacques îşi dădu numele lui mic şi numele de familie al lui Barnit. Tot se mai gândea că-i vorba de-o glumă, pentru că aşa cum era îmbrăcat (chiar dacă n-avea haină) nu l-ai fi luat drept un salahor. Maistrul îşi bătea pur şi simplu joc de el. Nu-i trecea prin minte că putea fi socotit un declasat şi că aerul lui rătăcit şi ochii de alcoolic inspirau îndoială în privința situației sale sociale. De altfel, era limpede că întreprinderea era în clipa aceea silită să angajeze pe primul venit.

— Te previn numai, zise omul, că în timpul zilei n-ai voie să bei mai mult de un litru. Seara n-ai decât să faci ce vrei.

— De acord, zise Jacques, uitându-se la hainele lui.

— O să-ți dăm noi nişte boarfe, zise maistrul. Dormi aici?

— Da.

Îi apărea dintr-odată ca o cerință să se lase la voia întâmplării, cu atât mai mult cu cât aceasta era străină de Saumaie. I se părea că muncind din greu, ca o vită de povară, într-un sat pierdut, o va găsi pe Viviane, mulțumită unei schimbări imprevizibile.

Primele contacte cu cei trei muncitori care jucau cărți fură de-o mare simplitate. Oameni închişi în ei, răbdători, care-l judecau pe noul-venit fără să spună nimic.

— N-ai mâncat? O să mănânci cu noi.

Scoaseră dintr-un dulap şchiop pâine, cârnați şi doi litri de rubiniu.

— Mâine plăteşti tu.

Nici urmă de curiozitate din partea lor. Unul din cei trei părea a fi certat cu legea şi-l socotea şi pe el la fel:

— Aici o să fii la fereală, îi zise.

După ce mâncară şi mai jucară o partidă, nu avură altceva de făcut decât să se-ntindă pe rogojini. A doua zi Jacques lucră în şanțurile săpate de excavatoare. Aşezau conductele apoi astupau. Ceilalți îl ajutau cu delicatețe, ca să-i îndrume mişcările neîndemânatice.

— Nu te speti aşa, zise unul. Nu suntem plătiți la

secundă.

Se duseră să prânzească la han, iar seara, cârnați şi partide de cărți. Nimic mai plictisitor decât zilele acelea. Jacques le făcu cinste şi-şi înfrână cât putu dorința de-a bea.

Trecu o săptămână sub un soare dogoritor. Jacques nu mai vedea nimic din lume. Numai strigăt de rândunică departe, deasupra caselor. Prin satul pustiu trecea uneori câte-un tractor. Printre case se zăreau ogoarele cu recolta strânsă de pe ele, scăldate într-o lumină oarecare.

Sâmbătă seara. Doi dintre muncitori plănuiseră să facă o escapadă până la Aigly. Al treilea, un anume Arthur, chiar cel certat cu legea, nu prea avea de gând să se arate în lume. Rămase împreună cu Jacques să tăifăsuiască. Stăteau pe trepte, uitându-se la troscotul de pe marginea şanțului, învăluit de înserare.

— Îți zice Jacques, spuse numitul Arthur. Jacques şi mai cum?

— Jacques Barnit.

Celălalt tresări.

— Barnit... Barnit ai zis?

— Da, Barnit.

— Nu se poate. Ori atunci e o coincidență...

Începu să-şi răsucească o țigară ca să-şi aşeze gândurile.

— Îl cunoşti pe Barnit? întrebă Jacques pe nepusă masă.

Celălalt îl privi fără să răspundă.

— Barnit, cel din Saumaie, adăugă Jacques.

Arthur trase prelung.

— Numele tău adevărat. Jacques... Jacques.

— Jacques Soudret.

— Mi-a vorbit despre tine. L-ai scos odată din încurcătură. Asta nu se uită.

O tăcere. Se însera. O prietenie adâncă se legă dintr-odată între cei doi. Nu o prietenie pe viață şi pe moarte. Ci numai cât durata unei clipe ce te impresionează. Umbra înserării urca din iarbă şi de pe drum.

— Ce întâmplare, zise Arthur.

Apoi, după o vreme:

— Dacă vrei, ne ducem la el numaidecât.

— Dacă vrei, spuse Jacques.

Rămaseră o oră întreagă stând de vorbă în întunericul ce se înstăpânise încetul cu încetul. Câte un cuvânt când şi când. Nu cum vorbeau atunci când stăteau pe banca lui Athanase. De data asta rosteau crâmpeie de vorbe despre treburi care existau şi care nu aveau înțeles decât pentru doi oameni pierduți în satul acela uitat de lume. Nu, Barnit nu meritase să fie hăituit într-atât. Nu făcuse mai nimic. Cum să se reabiliteze? Veşnic neîncrederea celorlalți. În Saumaie era protejat prin bunăvoința a două verişoare, două surori. Arthur vorbea. Jacques întărea. Ceea ce căutau şi unul, şi celălalt era o ieşire pentru Barnit. N-aveau s-o găsească, dar nădăjduiau.

— Şi-apoi dragostea ce şi-a vârât-o-n cap, zise Arthur.

— Ce dragoste?

— O fată de pe-aici, de-aproape. Se duce serile la ea. Nu mereu, dar totdeauna sâmbăta.

— Şi-o cheamă cum?

— Jeanne, cred.

Jacques se gândi că i se întâmplă ca într-o călătorie lungă, când descoperi că lumea nu seamănă cu ceea ce credeai. Un țârâit în iarbă. Strigătul de spaimă. Farurile unei maşini pe drumul de câmpie, de colo. Stelele.

— Când se duce s-o vadă, spuse Arthur, doarme cu noi în baracă.

— Da, spuse Jacques.

— Aşa că putem să-i ieşim în cale. S-apropie cred timpul când trebuie să vină.

Jacques îl urmă pe Arthur de-a lungul drumului din sat. O apucară curând pe-o ulicioară la dreapta şi dădură într-un drum de țară. Merseră un sfert de oră. Pe creasta unui dâmb scund Arthur se opri:

— Vezi, colo, o văgăună neagră ca cerneala. E o pădure, un desiş de mesteceni şi carpeni. În mijlocul lui e o casă, un fel de castel micuț. Domnişoara vine aici şi-şi petrece

week-end-urile. Nostimă rusticitate. Barnit se întâlneşte cu ea în pădure. Au făcut o gaură undeva pe sub grilaj.

Nimic extraordinar. Dar cine era această Jeanne? Arthur se aşează pe marginea drumului şi Jacques lângă el.

— Barnit urcă totdeauna pe-aici. Deseori vin să-l aştept.

Arthur tăcu o bucată bună de vreme. Jacques se străduia să deosebească ceva pe drumul întunecat. Se temea ca umbra lui Barnit să nu se înalţe dintr-odată dinainte-le. Încrederea bruscă pe care i-o arătase Arthur îl mira. În sfârşit, Arthur îl apucă deodată de braţ. Jacques ascultă, fără a izbuti să desluşească nici cel mai slab zgomot. Se scurseră câteva clipe. Fu orbit de lumina unei lanterne.

— Nu mă las eu surprins, zise Barnit, înaintând fără grabă. Bună seara.

Nu se miră deloc de prezenţa lui Jacques şi se aşeză alături pe iarbă. Îşi stinse lanterna.

— Vasăzică mă cauţi, zise el.

— Întâmplarea, răspunse Jacques.

— Da, întâmplarea, confirmă Arthur. S-a angajat ca muncitor şi am intrat amândoi în vorbă.

— Muncitor, spuse Barnit. Domnii de la oraş se distrează şi ei cum pot.

O pală de vânt înfioră ierburile din preajmă. Ascultară. Barnit zise deodată:

— Jacques Soudret, savantul, se angajează muncitor, ca să studieze moravurile oamenilor de rând, ca să încerce să pătrundă în lumea lor, să afle ceva despre mentalitatea lor, şi să afle cine e Barnit, dacă într-adevăr Viviane e iubita lui.

— Nu, spuse Jacques.

— Eşti un prieten. M-ai scos din încurcătură. Arthur a avut dreptate să te-aducă până aici. Lui Arthur îi vin totdeauna idei bune. Ascultă-mă cu atenţie, Jacques Soudret. N-ai decât să faci tot ce pofteşti, niciodată n-o să ne înţelegi pe noi, cei din Saumaie, nici pe Viviane. Te iubim aşa cum se cuvine, dar întoarce-te la Universitatea ta.

— Nu, spuse Jacques.

— Te încăpăţânezi să alergi după Viviane numai ca să ai

tu câştig de cauză, să divorțezi în toată regula, şi să clasezi povestea asta? Ori ca s-o iei îndărăt, punând condiții şi cerând garanții la nesfârşit? Dar niciodată, auzi, niciodată n-o să-i înțelegi purtarea, după cum nici purtarea mea.

— Purtarea ta? întrebă Jaques. Ce legătură are cu Viviane?

— Domnul caută legături. Niciuna, tocmai asta e. Eu cu Viviane suntem mai prejos de nivelul inteligenței tale. Nişte arierați, dacă vrei. Nu te putem interesa. Nici măcar ca simplu subiect de studiu. Niciodată nu va fi de domeniul lumii tale.

— Şi tu, tu rămâi în lumea ta când te duci să te-ntâlneşti cu o fată de bogătaşi în castelul lor, sâmbetele?

— O fată de bogătaşi! O iei razna. Trebuie să-ți explic în ce măsură ai luat-o razna.

— Hai să bem un pahar, zise Jacques.

— Să bem un pahar, asta-i tot ce găseşti de făcut. Mie nu prea mi-e sete.

— La cârciumă, zise Arthur, putem sta de vorbă tot aşa de bine ca şi-aici.

— Hai, zise Barnit.

Merseră până-n sat în tăcere. Arthur îl cunoştea bine pe stăpânul hanului, care-i adăposti într-un intrând al sălii celei mici, dealtminteri pustie.

— Ascultă, îi zise Barnit lui Jacques, nu-ți mai bate capul atâta. Noi doi n-o s-avem niciodată ceva comun. Asta-i toată povestea mea.

Se uită la Jacques cum dă dintr-odată peste cap tot paharul cu vin alb, în timp ce el abia sorbise o înghițitură.

— Când lucram la zidarul din Aigly, un om pe cinste, îmi plăcea să călătoresc, ca să văd lumea. Apoi m-am întâlnit cu o prietenă cu care mă jucasem pe trotuarele din Aigly. O fetiță surdomută. Se angajase slujnică la patronul meu, un om milos, nu zic nu. O iubeam pe Jeanne. Lumea credea că vreau să profit de nefericirea ei, cum se spunea. Am luat-o cu mine într-o călătorie. M-au dat afară, nelăsându-mi vreme să explic. M-am înfuriat şi am plecat să mă

îmbogățesc într-un fel cam ciudat. Iar acum nu dispun de nici unele ca să mă însor cu ea. Nu există viitor nici pentru ea, nici pentru mine. Ne întâlnim în pădurea de colo. Dacă ar fi vorba de-o moştenitoare bogată, m-ai putea înțelege: ambiția pe care-aş avea-o să mă înalț pe scara socială. Iar dacă eu aş fi cineva, ar străluci şi ea, domnişoara slujnică surdomută. Dar ceea ce niciodată n-o să-ți intre ție în cap e că Jeanne e o minunăție de fată şi că ne amăgim amândoi cu un vis de fericire nesfârşit. Hai spune, spune odată, nicicând creierul tău onorabil n-ar putea concepe una ca asta. Pueril, pueril...

— Patroane, încă o sticlă, zise Jacques.

— De ce încă o sticlă? întrebă Barnit.

— Încă o sticlă, patroane.

Jacques turnă în pahare.

— Să ciocnim, zise el.

Arthur şi Barnit ciocniră şi băură. Jacques dădu pe gât două pahare la rând. Se uita la masă şi nu pricepea nimic.

— Ai auzit ce-am spus? întrebă Barnit.

— Puțin îmi pasă, zise Jacques.

Isprăviră sticla. Jacques plăti şi se ridică. Ceilalți îl urmară afară.

— Unde te duci? îl întrebă Arthur.

— Mă duc la Aigly, spuse Jacques. Am nevoie de puțin whisky. Vinul ăsta nu-i destul de tare. Dacă vreți, veniți cu mine.

— Să venim cu tine? zise Barnit. Vrei poate să te iei la întrecere cu noi. Dar şi noi ştim să bem când avem chef, nu-i aşa, Arthur?

— Hai, zise Arthur.

Era destul de mers până la Aigly. Jacques nu rostea un cuvânt. Nici Barnit nu era prea vorbăreț. Îşi vărsase, desigur, tot focul. Dar Arthur, stârnit de cele trei pahare de vin, vorbi şi povesti mult. Din când în când se oprea şi lua stelele drept mărturie.

Vorbi de-un prieten care călătorea cu rapidul Paris-Troyes şi care văzuse o fată pe peronul unei gări pe unde trenul

mergea încet dar nu oprea. Cum prietenul căutase fata, cum o găsise, apoi o pierduse. Şi cum în cele din urmă se încrucişară pe o linie de teleferic. Erau aşa de furioşi şi unul, şi celălalt, că nu izbuteau să fie împreună odată pentru totdeauna, încât în ziua când în sfârşit s-au căsătorit s-au luat la bătaie din cauza vechilor întâmplări care-i hărţuiseră. Din fericire, o anume noapte înstelată îi vrăjise şi porniseră pe drumul cel bun. Povestea asta ca şi frânturi spuse din altele îi făcură să aducă vorba despre felul în care trebuie să te porţi în viaţă, aşa încât ajunseră la Aigly destul de certaţi, dar şi mai legaţi în prietenie.

La hotelul din Aigly, se aşezară la o masă pe care Barnit o ştia bine, aflată nu departe de uşa ce da în bucătărie, şi pe unde puteai ieşi în curte şi pe câmp. Barnit era mereu cu gândul la fugă.

După ce comandă whisky, Jacques se zăvorî în muţenie. Nu se gândea decât să bea şi se uita întruna la masă. Lui Arthur şi Barnit, care începeau să vadă lucrurile mai puţin limpede, nu le păsa ce făcea el şi începură să deplângă inconvenientele traiului fără cununie.

— Să fii în pas cu toată lumea, nimic mai frumos, zicea Arthur.

Jacques ridică deodată nasul şi zise:

— Viviane e nefericită.

Ceilalţi îl priviră miraţi. Jacques continuă:

— Şi eu sunt nefericit. Viviane e nefericită.

Arthur încercă să demonstreze că nefericirea se vindecă.

— Cum s-o vindec pe Jeanne, se lamentă Barnit. Dar am s-o vindec. Doamne, o să se vindece şi-o să vorbească.

— Viviane e nefericită, repetă Jacques.

— Am înţeles, şi tu eşti nefericit, zise Barnit.

— Mâinile Vivianei, spuse Jacques. Mâinile ei...

Deodată Barnit îşi puse paharul pe masă şi se uită la Jacques.

— Ascultă, strigă el, dacă mai bei mult aşa, s-a isprăvit cu tine. Te-ai gândit la asta?

Barnit încerca să judece limpede, dar îi era greu.

— Pentru nişte nimicuri, pentru nimica toată dai totul peste cap. Din cauza unei voci pe care n-o s-o auzi niciodată. Din cauza unor mâini pe care n-o să le mai atingi. Jacques, ascultă-mă.

— Ascult, zise Jacques fără să asculte nimic.

— Eşti un frate, spuse Barnit dintr-odată, un frate. Te omori pentru o dragoste din care nu pricepi nimic. Dar eu nu vreau să te omori. Nu ştiu mare lucru despre Viviane. Rosalie şi Viviane nu prea au încredere în mine. Dar ce ştiu, am să-ți spun, ți-o jur.

Jacques prinse totuşi ultimele cuvinte.

— Atunci spune-mi, şopti el.

În clipa aceea un jandarm pătrunse în hotel şi înaintă până la tejghea. Se aşează între doi clienți care păreau a-l cunoaşte. Văzându-l, Barnit fu cuprins de panică fără niciun motiv şi se ridică dintr-odată. Jandarmului nici nu-i păsa de el. De-ți venea să te întrebi dacă Barnit nu era pentru jandarmii din Aigly o distracție pe care şi-o rezervau pentru zilele când n-aveau ce face, rezervându-i lui Barnit însuşi posibilitatea de-a scăpa.

— Încetişor, spuse Arthur.

Barnit se strecură binişor de-a lungul mesei şi se duse spre bucătării. Arthur rămase la masă dar Jacques îl urmă, urmărit de ideea că Barnit trebuia să-i spună ceva. Se pomeniră amândoi în curte. O poartă. Altă curte. Un grilaj. O grădină, apoi ogoarele.

— Râul, spuse Barnit. Vadul. Totdeauna trec pe-acolo, când vreau să fiu liniştit.

Ajunseră la o perdea de plopi. Ceva mai departe Barnit aprinse lanterna şi cercetă tufişurile care pătrundeau în râu.

— După mărăcini, e o salcie strâmbă. Te îndrepți spre ea.

Găsiră salcia, al cărei trunchi orizontal se întindea la nivelul apei. Înaintară pe el ținându-se cu genunchii şi cu mâinile. La capătul salciei era vadul. Apa nu ajungea decât ceva mai sus de genunchi. Trecură prin râu şi se aflară numaidecât pe o fâşie de prundiş, lângă un pârâiaş. Se auzea murmurul uşor al cascadei lui.

Barnit aprinse iar lanterna şi o puse pe jos, apoi, luând apă în căuşul mâinilor îşi cufundă faţa în ea.

— Saint-Meen, zise. E pârâul Saint-Meen. Tămăduieşte bolile de piele şi-o grămada de alte boli. Poate că te şi dezbată.

Jacques făcu şi el ca Barnit, dar şi unul şi celălalt erau ceva cam prea beţi ca să spere într-o trezire rapidă. Jacques îşi urmărea ideea, părându-i-se pe cât de îndepărtată pe-atât de esenţială.

— Ce ştii despre Viviane? întrebă, fără ca de altfel să aştepte vreun răspuns.

— Încerc să ghicesc, dar nu înţeleg tot, şopti Barnit.

— Şi ce ghiceşti?

— Mai deunăzi, la Vivier, am ghicit că cineva ştie. Un puşti din Vivier. Ştie. Mi-a zis... Am uitat. Dar ştie. Va trebui să-l cauţi pe Vouteur. El e mereu printre copii.

Spusele astea nu-l mulţumiră deloc pe Jacques, care nu putu decât să spună din nou: „Ce ghiceşti? Ce ghiceşti?” Barnit răspunse deznădăjduit: „Dar ţi-am spus, ţi-am spus”. Apoi Jacques strigă că-l văzuse pe Barnit împreună cu Viviane şi Paralet pe malul râului. Când asta? Ieri, chiar ieri. „Nu-i cu putinţă”, spuse Barnit. „Cum adică nu-i cu putinţă?” Jacques îl apucă de guler, hotărât să-l zgâlţâie şi să-l silească să vorbească. Se întâmplă însă că se poticniră amândoi de prundiş şi se întinseră pe jos. Adormiră numaidecât ca nişte fraţi în noaptea blândă, în cântecul pârâului.

Jacques se trezi a doua zi, în plină bătaie a soarelui. Când deschise ochii, zări frunzişul sălciilor unduind pe cerul albăstriu. Spectacolul ăsta i se păru îndestulător pentru a umple o întreagă viaţă. Apoi se întrebă unde se află. Desigur că nimeni n-a ştiut vreodată cu adevărat unde se află decât făcând apel la împrejurări cât se poate de neînsemnate. Şi cine ne-a spus-o vreodată? Apoi începu iar să contemple sălciile. Un fluture infim zbură pe fondul cerului.

„Totuşi...” şopti apoi.

În sfârşit, constată, pe măsură ce se trezea, că starea sănătăţii lui lăsa de dorit. Hanul din sat. Whisky-ul băut la hotelul din Aigly. Se ridică în şezut, apoi cu chiu cu vai se ţinu pe picioare. Barnit... Privi în jur. Barnit dispăruse. N-avea importanţă. Dimineaţa era de-o prospeţime dumnezeiască. Se uită la pârâu... Saint-Meen...

Da, îşi amintea. Barnit îi dăduse şi informaţii ca s-o găsească pe Viviane. Nişte puşti... Ce puşti? Trebuia să-l vadă pe un anume, un anume... În sat... Ce sat? În Saumaie sau de pe malul râului? Uitase tot, şi loc şi nume.

Încercă să-şi amintească de nume. Era important, pe viaţă şi pe moarte. Dar cu cât ai mai mare nevoie să-ţi aminteşti, cu atât dificultatea e mai mare. Va trebui să lase totul baltă. Jacques se lăsă pe vine şi cu un gest maşinal adună bucăţi scurte de lemn, aduse de revărsări şi îngrămădite pe unul din malurile de prundiş. Încercă să le potrivească la întâmplare ca să formeze litere, indiferent care. Cum să scrii ceea ce nu ştii? Litera care revenea cel mai des în acel joc de lemnişoare era un V. Bineînţeles, V-ul de la Viviane...

Dintr-odată alte amintiri i se împrospătară şi recunoscu malul unde odinioară văzuse mici bucăţi de lemn azvârlite care încotro, unele părând a închipui cifre romane. Aici o zărise pe Viviane fugind la capătul limbii de prundiş. Apoi o văzuse urcându-se împreună cu Barnit într-o maşină condusă de Paralet. Zadarnic alergase după maşină. Barnit spusese: „Imposibil”.

Acum găsea totuşi o explicaţie. Barnit, crezându-se urmărit, trebuie să fi trecut vadul aşa cum făcuseră amândoi în ajun. Dar ce căuta Viviane pe-acolo? Dar Paralet?

Jacques înaintă de-a lungul pietrişului. Cercetă împrejurimile pârâului. Desigur, nu putea nădăjdui s-o găsească pe Viviane. Se îndepărtă, se îndreptă spre Saumaie. După ce multă vreme merse pe ogoare, găsi drumul spre Hersigny, nu departe de ferma lui Paralet. Se aşeză pe marginea şanţului. Ce căuta pe-acolo? Nimic, chiar

nimic...

Cu toate că soarele era destul de sus, dimineața rămânea curată şi răcoroasă. În ciuda oboselii şi-a durerii de la rădăcina părului, găsea priveliştea ţarinilor minunată, şi, ca şi în clipa trezirii, i se părea că peisajul acela îi îndestulează toate dorinţele şi că nimic nu mai avea de căutat acum. Ca şi cum ar fi fost sprijinit de nişte mâini invizibile. Îi era sete dar puţin îi păsa. Umbrele de pe taluz, pe lângă el, răspândeau o lumină nouă. Auzi zgomotul unei biciclete cu motor.

Augustin... Zărindu-l pe Jacques, se opri şi veni să se-aşeze alături. Nici lui, nici lui Jacques nu le trecu prin minte că nu cu mult înainte avuseseră o explicaţie cam violentă. Începură să trăncănească, vorbind de una şi de alta, fără pretenţia de-a urmări vreo idee ori de-a deosebi ceea ce era important de ceea ce nu era. Jacques spuse că fusese la Paris dar că era prea cald la Paris. Augustin spuse că Darfaut lua aer pe pragul casei lui, în dimineaţa aceea. Nunta lui cu Rosalie? Peste două săptămâni. Şi totuşi numele Vivianei îi stătea pe buze.

— N-am cum, n-am cum, spunea Augustin.

— Mi se pare că am aflat totul acum, îl încredinţa Jacques, dar explicaţia e departe, foarte departe în mine. Oricum, am dat de-o urmă. E vorba de un puşti. Ce puşti? Va trebui să văd pe cineva, dar nu-mi mai amintesc de numele lui. Şi totuşi sunt sigur că Barnit mi l-a spus.

— Nişte puşti, şopti Augustin. Eu, vezi tu, ştiu unele lucruri pe care nu ţi le pot spune, mai întâi pentru că sunt încâlcite, şi-apoi pentru că Rosalie nu vrea. Dar copiii, asta e o idee. Copiii din Vivier.

— Vouteur, ăsta-i, spuse Jacques. Trebuie să mă duc să-l văd pe Vouteur.

Ce dimineaţă! Păsările zburau pe deasupra creştetelor lui Jacques şi Augustin.

— Hai, zise Jacques. Eu mă duc la Vivier.

— Urcă în spate, îi spuse Augustin.

Îl duse pe Jacques până la Vivier, unde termină de împărţit corespondenţa.

Vouteur locuia într-o casă veche pe-o ulicioară ce se cățăra pe panta unei coline. Stătea pe banca dinaintea casei şi părea că visează, privind la o frumoasă grămadă de bălegar de partea cealaltă a uliței, la trei metri de el. După ce-i dădu ziua bună, Jacques se aşeză fără mofturi pe bancă lângă el.

— Trebuie să mă înțelegi, îi zise Vouteur. Am fost comis-voiajor şi-am plasat parfumuri vreme de ani şi ani de zile. Aşa că pentru mine mirosul de bălegar e tot ce poate fi mai minunat.

— Oricum, nu-ți poate lua toată ziua, zise Jacques.

— Bineînțeles că nu, dar sunt unele clipe privilegiate, ca, de pildă, dimineața asta.

— Barnit m-a trimis, zise Jacques.

— De ce nu? făcu Vouteur.

Un răspuns destul de neaşteptat. Jacques intră numaidecât în subiect:

— S-ar părea că dumneata cunoşti anumiți copii care-ar putea să mă lămurească în privința Vivianei.

— Să te lămurească... Dar ştiu că mergi repede!

— Dar dumneata însuți, ce ştii? îl întrebă Jacques pe neaşteptate.

Vouteur se uită la bălegar apoi la cer.

— Am călătorit mult, spuse el. A trebuit să mă zbat destul ca să vin să mă retrag în ținutul ăsta care nu-i al meu. Am ajuns în cele din urmă să trăiesc fără să-mi pun nici cea mai neînsemnată întrebare şi fără să încerc să aflu indiferent ce.

— Totuşi, Barnit o fi avut unele motive de m-a îndrumat la dumneata.

— L-am adăpostit pe Barnit nu de mult.

— Dar copiii... Despre ce-i vorba?

— Am trăit ani în şir în America, zise Vouteur.

Chiar dacă Vouteur nu era de baştină din Saumaie, ar fi putut, în materie de reticență, să-i bată pe cei din partea locului. Jacques se gândi că n-o s-o scoată niciodată la capăt. În sfârşit, după o oră întreagă, află că unii copii din

Vivier, atraşi de omul acela care străbătuse lumea, veneau mereu serile pe la el, să-l asculte. Adevărul e că Vouteur nu le putea satisface prea bine curiozitatea, nefiind, după propriile lui spuse, decât un comis-voiajor prea puțin dăruit pentru observație. Dar îl sileau să le povestească întâmplări, chiar westerne, şi cedase curiozității lor, inventând orice.

— Într-o zi m-au întrebat, spuse el, despre tainele popoarelor îndepărtate. I-am întrebat şi eu dacă erau într-adevăr convinşi că pe lume sunt taine. Au pretins că există taine şi în Saumaie şi că ei ştiu una foarte importantă.

Barnit era şi el de față. I-a întrebat la întâmplare dacă despre Viviane e vorba. Unul dintre copii a încuviințat, fără a voi să explice ceva.

— Asta-i, încheie Vouteur.

Prin urmare era vorba doar de ceva nesigur. Jacques îşi ceru scuze că-l deranjase.

— Nu mă deranjezi, zise omul. Îmi dau tot mai bine seama cât de neştiutor sunt şi neîndemânatic să mă instruiesc. Poate că e rost de aflat ceva dinspre partea asta.

— Dar cum să fac?

Vouteur îi propuse lui Jacques să ia parte la sporovăielile cu copiii, când acestora le va trăsni prin minte să vină la el.

— În seara asta, poate... Când e vreme frumoasă, stăm pe dâmbul din partea de sus a grădinii şi vorbim pe întuneric. Tot vorbind aşa...

Jacques plecă după ce-l auzi rostind aceste cuvinte. Se duse la Maurille unde mâncă un sandviş. Nu scăpă nici prilejul să bea. După-amiază se duse şi se culcă pe o fâneață ce domina casele. Ca şi în dimineața aceea, în clipa trezirii, copacii i se păreau a fi de-o asemenea minunăție, încât crezu că ziua n-avea să se mai sfârşească. Puțin conta, la urma urmelor, ce-avea să se mai întâmple.

Şi totuşi se întâmplă ceva şi încă mult mai repede decât ar fi crezut. Spre seară, se întoarse la hanul lui Maurille. Mâncă ceva uşor şi bău iar multe pahare de vin, după care se duse, puțintel clătinându-se, la Vouteur, pentru cazul când s-ar fi ivit ceva nou. Într-adevăr, de cum păşi pe ulița satului, fu

urmat de vreo şase puşti, care păreau foarte interesaţi de înfăţişarea lui de beţiv. Copiii îl apostrofară spunându-i câteva răutăţi. Lui Jacques nu-i păsă deloc. Ce spuneau? „E bărbatul Vivianei...” „Un farmacist care a sorbit licoarea din toate borcanele...” „Un savant care şi-a pierdut busola...” Oamenii, pe pragul caselor, înălţau din umeri.

Vouteur stătea pe bancă şi-l văzu venind pe Jacques în tovărăşia acelor puşti răutăcioşi, încântaţi să-şi bată joc de ruşinea unui beţivan distins. Vouteur li se adresă copiilor: „Veniţi, le zise, am ceva nou să vă povestesc”. Aceştia îl aclamară cu urale şi-l urmară în tinda casei, care dădea spre grădină. Ajunseră în partea de sus a grădinii, ce domina valea îngustă, cotropită de înserare. Jacques se luase după ei dar rămase mai la o parte, într-un loc cu răsaduri de varză de Bruxelles. Stelele se aprindeau şi contemplă stelele.

Din ceea ce Vouteur povesti, nu prinse decât crâmpeie. Era vorba de o mică cetate eroică în care veneau tâlharii. Un apărător nu mai puţin eroic se prezenta. Era un beţiv. Se bucura de un avantaj preţios asupra adversarilor, deoarece nu le oferea decât o ţintă mişcătoare, clătinându-se întruna. Dimpotrivă, el însuşi ucidea cu o precizie de necrezut, beţia dându-i străfulgerări de viziuni violente şi limpezi.

Într-adevăr, erau, în noaptea de vară, cuvinte inutile ce căpătau frumuseţe în depărtarea tăcerii numai pentru că erau cuvinte.

Jacques, pierzându-şi orice urmă de interes, plecă cel dintâi, fără să-i pese nici de copii, nici de Vouteur. Se duse să doarmă la Maurille iar a doua zi rătăci pe ogoare şi se întoarse pe străzile din Vivier ca să încerce să dea de vreo biată urmă.

În după-amiaza următoare, pe când se clătina din nou pe picioare, fu iarăşi însoţit de ceata de copii care, de astă dată, după ce-l apostrofară nemilos, se apropiară şi-i propuseră un joc: „Domnule Jacques, se pare că sunteţi mai îndemânatic decât oricare altul!...” „Vouteur ne-a povestit...” „Vouteur...” „Aşa că să ne jucăm de-a săgeţile cu

dumneavoastră...” „Punem prinsoare pe ce vreți.”

Jacques îi privi pe rând fără să răspundă. Printre ei se afla un băiat cu ochi negri pe care îl mai văzuse cândva, într-o seară, la Maurille. În beția lui, fusese impresionat de fața aceea oarecum melancolică, dar strălucitoare şi liniştită. Se lăsă dus până la o întăritură dintre două hambare, unde se afla pusă o scândură cu o țintă.

— Mai întâi pe încercatelea, zise un puşti.

Împărți săgețile micuțe şi-o trase pe prima. Ceilalți traseră şi ei apoi Jacques execută maşinal acelaşi gest, dar săgeata lui trecu pe deasupra scândurii.

— Acum facem prinsoare, zise un puşti. Şi-o să-i putem spune lui Vouteur că povestea lui a fost neroadă.

— Punem prinsoare, zise încă unul.

— Pe ce punem prinsoare?

Lui Jacques i se adresau. Acesta îl privi din nou pe băiatul cu ochi negri. Jacques, obişnuit cu starea lui de beție, izbutea uneori să aibă idei. Zise:

— Mă prind că dacă pierd vă dau o carabină şi-o bicicletă. Iar dacă câştig voi să-mi spuneți unde se ascunde Viviane.

Copiii rămaseră impresionați cu toții. Oare acest domn Jacques nu era pe cale să-i păcălească? Dar Jacques stătea sprijinit de perete ca să-şi ascundă mai curând clătinatul decât ca să se pună în valoare. După o deliberare destul de îndelungă, unul din copii declară:

— Înțeles. Dar mai facem încă două încercări.

Mai încercară de două ori şi putură constata că Jacques e cel mult în stare să atingă un colț de scândură.

— Şi acum, pornim.

— Aşteptați, spuse Jacques. Câştig dacă nimeresc ținta de trei ori la rând. De trei ori, auziți?

Aburii băuturii îl munceau, fără nicio îndoială. Copiii izbucniră în râs.

— De trei ori. Înțeles.

— Dar vreau să-mi dați cuvântul vostru, spuse Jacques. Cuvântul vostru.

— Îl ai, zise băiatul cu ochi negri.

Şi începură. Jacques trase ultimul cele trei săgeți. Niciodată nu se exersase în acest joc şi nici măcar nu vedea foarte bine. Şi deodată o viziune. Cele trei săgeți se cuibăriră în rotocolul roşu. „La naiba”, zise un puşti. „Vouteur avea dreptate”, zise un altul.

Jacques, încă şi mai mirat decât copiii, nici nu se gândi să ceară ce i se cuvenea. Se duse fără să spună nimic în timp ce copiii îi urmăreau mersul nesigur. Urcă spre o fâneață înaltă unde dormi până seara. Când se lăsă seara, se întoarse spre sat, şi-aproape că uitase de scena petrecută după-amiaza, nemaiamintindu-şi de altceva decât de amuzamentul copiilor. Pe când se îndrepta spre dugheana lui Maurille, îi ieşi în cale băiatul cu ochi negri.

— René, mă cheamă René, zise el.

Ceilalți copii stăteau mai la o parte, gata să intervină.

— Te cheamă René, zise Jacques.

— Eşti un beţivan şi jumătate, continuă René. Ți-am dat cuvântul nostru de cinste, dar nu-ți pot spune astăzi. Trebuie să-i cer voie lui Henri.

— Cine-i Henri?

— Mâine, zise René.

A doua zi, la începutul după-amiezii, Jacques ştia unde o poate găsi pe Viviane.

Numai un copil ar fi putut spune pe şleau adevărul, cel puțin un anumit adevăr, pe care nimeni în Saumaie n-ar fi voit să-l exprime, fie şi pe ocolite. Fapt e că nimeni nu ştia unde-i ascunzătoarea Vivianei, nici de ce se ascunde.

Băiețandrul René îi spuse lui Jacques:

— Ți-aş fi putut spune de mult... Henri îmi tot zicea că nu trebuie... Dar ieri ți-am promis... L-am întrebat pe Henri... Acum e de acord...

Cine era Henri? Un băiat de vârsta lui René, singurul copil al lui Paralet. Bolnav, foarte slăbit de crize de astm, nu mai putea de mult ieşi din casă. Părinții lui susțineau că e într-un spital, într-o stațiune termală, dar îl țineau acasă, după ce consultaseră mai mulți doctori. Preferau să nu

dezvăluie o nenorocire ce li se părea a fi mai puțin amenințătoare dacă nu era dată în vileag. René era singurul prieten al lui Henri şi-l vedea pe ascuns, arareori, pornind noaptea pe bicicletă. Acum Henri se simțea mai bine.

Viviane, din câte înțelese Jacques urmărind spusele oarecum dezlânate ale lui René, fusese adăpostită şi ascunsă la ferma lui Paralet, ca să se ocupe de copil, să vegheze asupra lui, să-l îngrijească şi să-l vindece. În Saumaie, Viviane avea faima că poate tămădui. Oamenii erau cu toții înțeleşi să ascundă puterea ce-o avea de-a tămădui, aşa cum o dovedise în repetate rânduri. Se temeau să nu rupă o vrajă, pe care un savant ca Jacques Soudret să nu ajungă s-o ponegrească. Superstițiile, mai mult sau mai puțin mărturisite, mascau o credință ascunsă, la care nici măcar nu voiau să facă aluzie. Era neîndoielnic că Viviane vizita bolnavii şi că aceştia uneori simțeau boala uşurându-li-se sau se vindecau. Soții Paralet o imploraseră pe Viviane să stea lângă copil. Chiar dacă nimeni nu ştia lucrul acesta, fiecare avea grijă s-o protejeze pe Viviane şi să vrea ca ea să rămână în Saumaie.

— I-a ținut tovărăşie lui Henri, spuse René. I-a luat mâinile într-ale ei. Henri o iubeşte.

— Da, mâinile ei... spuse Jacques.

Îi trecu repede prin minte că ar fi putut ghici mai de mult. Dar mai ales era încredințat că nu într-asta stătea întreaga explicație a felului cum procedase Viviane.. De ce o rupsese cu el şi se ascunsese? N-ar fi fost cu neputință să găsească unele soluții de înțelegere. Jacques n-ar fi aprobat-o, desigur, dar i-ar fi îngăduit să vegheze la căpătâiul lui Henri şi s-ar fi zbătut să dea de vreun doctor nou. Desigur, Viviane era chinuită şi de gândul ruşinos că familia ei era atât de disprețuită de Soudret-tatăl şi fiul, ca şi de lumea bună din Bercourt. Mai devreme sau mai târziu tot s-ar fi descoperit şi afecțiunea ce i-o purta lui Barnit. Jacques încerca să-i facă morală chiar şi în legătură cu Rosalie, refuzând să admită cea mai măruntă purtare ce s-ar fi abătut de la spiritul de dreptate şi sinceritate. Astfel, Viviane fusese cuprinsă de

dorința aceea necugetată de-a fugi. Paralet îi dăduse prilejul şi ea credea că face bine, folosindu-şi presupusul ei dar de-a tămădui.

Dar nici motivele astea nu erau de ajuns. Jacques avea certitudinea că povestea Vivianei rămânea în suspensie şi că poate niciodată n-avea să descopere adevărul. Ce adevăr? În orice caz, i se părea cu neputință să se ducă la ea atât de curând. Tocmai acum, când copilul se simțea ceva mai bine, ar fi putut iar să fugă Dumnezeu ştie unde.

Cu toate că şi de astă dată băuse ceva cam mult, Jacques ştiu să-l cerceteze pe René cu răbdare. Băiatul cu ochi negri se mulțumea să susțină că îşi ținuse cuvântul. Frumos gând de copil: a-ți ține cuvântul. Era ceva esențial pentru el şi prietenii săi, şi nu voia sau nu putea adăuga nimic celor spuse.

— Ai văzut-o ieri pe Viviane?

— Am văzut-o.

— Şi ea a consimțit, ca şi Henri, să-mi spui...

— Nu ştiu.

— Înțelegi doar că se ascunde în casa familiei Paralet. De ce se ascunde?

— A fost silită, răspunse băiatul.

Şi adăugă dintr-o răsuflare:

— Viviane nu înțelege cum de poate vindeca bolnavii. Nu înțelege. Dar e adevărat că se pricepe să-i vindece.

Jacques, în ciuda obiecțiilor pe care ar fi trebuit să le facă, ar fi acceptat să creadă şi asta pe jumătate. Dar era nevoie să creadă pe de-a-ntregul. Îşi aminti de miraculoasa atingere a mâinilor ei şi de blândețea pe care ştia s-o pună în orice desprindere din îmbrățişare. Rămânea foarte puțin convins.

René şi ceilalți copii, obosiți de întrebările lui, se îndepărtaseră repede. Îi văzu alergând spre ulicioara lui Vouteur, desigur ca să-i aducă la cunoştință despre aventura lor şi rămase țintuit în mijlocul străzii. După o vreme hotărî să se ducă la Darfaut. Numai Darfaut, care acum era pe cale de însănătoşire, precum se spunea, ar fi putut înțelege mai bine purtarea Vivianei. Oricare altul din

Saumaie s-ar fi pierdut în obişnuitele ocolişuri.

Se duse la Darfaut luând-o peste țarini, în ciuda dificultății întâmpinate cu urcuşul colinelor. Băutura îi tăia picioarele. Când ajunse la ferma Saint-Léon, se simțea vlăguit.

Se duse să bată în uşa de la bucătărie. Văzându-i fața istovită, slujnica nu întârzie să-l poftească înăuntru. Darfaut şedea lângă fereastră.

— Bună seara, domnule Darfaut, spuse Jacques. Trebuie să-ți vorbesc.

— Bună seara, răspunse Darfaut fără să se clintească de pe scaun şi fără ca măcar să-i întindă mâna.

Jacques spuse datorită căror împrejurări aflase până la urmă ce se întâmplase cu Viviane şi-i vorbi despre faima ei de tămăduitoare.

— Totuşi nu izbutesc, spuse Jacques, să prind gândul Vivianei, motivele adevărate pentru care m-a părăsit şi s-a ascuns în casa lui Paralet. Ai putea dumneata să-mi dai vreo idee? Dumneata, care cunoşti apucăturile celor din Saumaie.

Darfaut îl privea pe Jacques cu mirare. Desigur, şocul pe care-l avusese îl făcea încă să fie rătăcit.

— Domnule Soudret, spuse în cele din urmă, în Saumaie sunt furtuni...

Se opri brusc apoi urmă:

— Furtuni, boli, apucături, ca peste tot în altă parte. Farse, oameni care se iubesc, care se urăsc, ca peste tot în altă parte.

— Asta nu mă ajută cu nimic.

— Viviane, repetă Darfaut. Viviane m-a ajutat să mă vindec. Ca şi pe-atâția alții. Nimeni nu îndrăzneşte să creadă, nici măcar să vorbească despre asta. Cum vrei să...?

— Ma tem să nu i se întâmple cine ştie ce nenorocire, zise Jacques.

Nu îndrăznea să pomenească despre un amant.

— Dragostea, şopti Darfaut. Dar nu ştiu, nu ştiu...

Darfaut însuşi se complăcea acum să se rătăcească în

neştiință.

— Te-ai schimbat tare mult, domnule Darfaut, zise Jacques.

Darfaut păru să se trezească brusc.

— Schimbat? Află, domnule Soudret, că mi-am reluat funcția de primar. Crede-mă, voi şti să vorbesc în continuare cu oamenii de-aici, despre penele şi farsele lor de prost gust. Ăsta-i rolul meu. Crede-mă, am să-i aduc pe calea cea bună.

— Adineauri spuneai că...

— Spuneam, spuneam. Viviane, da... Nu ştiu, nimeni nu ştie...

Recăzu în apatie şi Jacques socoti inutil să mai prelungească discuția. Poate că Darfaut tot mai visa la Rosalie. Fiecare om caută o lumină de necrezut.

Jacques îl părăsi pe Darfaut şi se duse la Mauterre, fără vreo intenție precisă. Abia când se pomeni în fața presbiteriului ştiu că voia să-i vorbească abatelui Merci.

Abatele însuşi îi deschise uşa. Jacques nu voi să intre. Se grăbea să lămurească o chestiune (ce chestiune?).

— E mult de când n-ai mai fost văzut, zise abatele.

— Am fost la Paris, spuse Jacques. Ştiu acum unde se ascunde Viviane. Se pare că are darul de-a vindeca bolnavii.

— Aşa se pare, spuse abatele.

— Oare vindecările astea n-or fi pentru ea un pretext? Mai e încă ceva care e grav. Vine să se roage aici în biserică.

— Henri e aproape vindecat, spuse abatele cu un aer distrat. Da, vine să se roage. Toate astea aduc a vis, dar nu sunt un vis.

Pe când Jacques rămase uluit, abatele îi spuse:

— Vino cu mine.

Închise uşa presbiteriului şi porni, urmat de Jacques, pe ulicioara ce dădea ocol casei. În spatele casei era un drum de țară. Înaintară pe el vreo sută de paşi. Abatele se opri în fața unui păr bătrân, uriaş, ce se înălța în mijlocul unui gard viu.

— Sunt pere de Arvaux, zise. Cele mai bune, când se coc. Nu se mai găsesc astăzi pe nicăieri. Am moştenit pomul de la predecesorul meu. Cine ştie când o fi fost sădit. Anul trecut

era pe jumătate uscat. Priveşte, acum nu mai are nicio creangă uscată. Sute de fructe.

— Sute, recunoscu Jacques.

— Când părul era pe jumătate uscat, am vorbit despre el cu Viviane pe drumul ăsta. Ea s-a sprijinit de pom iar primăvara pomul era încărcat de flori.

— Crezi? întrebă Jacques.

— Puțin îmi pasă de cred sau nu. Am văzut florile, iar acum văd fructele.

Jacques nu-i urmărea gândul.

— O să vezi şi o Fecioară în pădure. Omul cât trăieşte vede. Fericiți ochii care văd, dar adesea suntem oarecum rătăciți.

— Ceva rău o pândeşte pe Viviane, zise Jacques. Dumneata ar trebui să bănui oarecum. Te rog... Nu ştiu cum s-o recâştig, nici ce crede, nici ce vrea. Doreşte oare să dau ochii cu ea?

— A rămas, aceeaşi pe care-o ştiu dintotdeauna, spuse abatele. Un rău? Fără îndoială, răul se află în fiecare din noi.

Jacques tot nu se putea împiedica să creadă că poate avea un amant. Faptul că-i descoperise ascunzătoarea şi anumite motive ce-o îndemnaseră să fugă era ceva derizoriu. Abatele se uita iarăşi la păr.

— O minune, şopti. Ce altceva vrei?

Minunea era tot atât de bine Viviane, în frumusețea trupului ei, pe care Jacques nu-l putea uita. Mâinile Vivianei...

— Suntem ba prada unor rele, ba a altora, zise abatele. O să vii la vânătoare anul ăsta?

— La vânătoare! strigă Jacques.

— Nu mai e mult până în septembrie. Trebuie să ne gândim de pe-acum.

— Am destule altele la care să mă gândesc!

— Totul la timpul său, continuă abatele. Vom avea câteva potârnichi anul ăsta. Am văzut chiar şi spurcaci. Vor rămâne oare până la deschiderea sezonului?

— Spurcaci, şopti Jacques.

Abatele vorbi despre aceste păsări din Africa şi despre prepelițe. Neîndoielnic că nu la vânătoare se gândea, ci foarte simplu voia numai să-i dea lui Jacques puțină pace şi speranță. Jacques îi ură abatelui seara bună şi porni spre Hersigny.

Nu era prea târziu ca să se ducă să cineze la unchiul lui. Puțin îi păsa dacă avea să-l audă reproşându-i faptul că se grăbise să se-ntoarcă în Saumaie. După discuțiile cu Darfaut şi abatele Merci, totul se năruia iarăşi. Cerul acela de vară era de-o limpezime aproape ca de gheață deasupra acoperişurilor din Hersigny.

Athanase îl întâmpină pe Jacques de parcă niciodată n-ar fi lipsit de-acasă. Tocmai erau la cină. Slujnica mai aduse repede o farfurie.

— O să fie răcoare la noapte, spuse Athanase.

Slujnica aduse o sticlă de vin.

— Îți torn eu, spuse Athanase. Am să-l rog pe vecin să-ți ia bagajul de la hotelul din Aigly.

Athanase ştia. Turnă vin. Jacques bău un pahar. Când duse la gură al doilea pahar, din nou parcă auzi o voce: „Nu bea. Nu bea!" Viviane... Puse paharul pe masă. Athanase vorbi şi el de vânătoare.

În noaptea aceea Jacques dormi adânc. Dimineață, când se trezi, îşi adună gândurile cu greu. Nu ştia ce să facă. Să se ducă la Paralet? Să ceară s-o vadă pe Viviane? Nu se vor purta oare ca doi străini? Încă nu ştia esențialul în legătură cu Viviane. Hotărî să se ducă la Mauterre, de data asta ca să-i vorbească Rosaliei.

După ce-şi luă repede micul dejun, se urcă în maşină şi se-ndreptă grăbit spre şcoala din Mauterre. Rosalie se afla în curte, îngrijind de flori.

— Ştiu, spuse Jacques după ce dădu bună ziua. Ştiu unde e Viviane. Trebuie să-mi explici...

— Să explic ce? întrebă Rosalie. N-am nimic de explicat. Şterge-o de-aici.

Jacques nu se aştepta la primirea asta.

— Vă bateți joc de lume, strigă el. Tu şi cu Viviane...

— Iar lumea îşi bate joc de tine, îi dădu Rosalie replica. Biet savant, beţiv şi nerod! Şterge-o!

Jacques îşi înţelegea lipsa de demnitate. Ce altceva făcuse de la plecarea Vivianei decât să discute şi să bea? Din dragoste, la urma urmei. Fu străpuns de strălucirea ochilor de aur. De ce Rosalie nu-l săruta de data asta?

Abia se gândise la lucrul ăsta că Rosalie îl şi sărută pe amândoi obrajii, împingându-l afară. Ţinutul Saumaie, ce lume! Se duse drept spre garajul din faţa şcolii. Crépart stătea pe-o roată, rezemat de perete. Jacques se aşează pe-o altă roată, alături de el.

— Clientela se răreşte, zise Crépart. Dacă n-aş avea zece coarde la arc...

Ce coarde? Vindea butelii de gaz, coburi pentru biciclete, valize, picturi, indiferent ce. Mii de speranţe în toate sensurile, cum explica. Banul nu pica uneori prea uşor, dar avea să mănânce numai melci şi ciuperci până când iar va face o vânzare trăsnitoare, care nu putea să întârzie.

Augustin se ivi la capătul străzii. În loc să se îndrepte spre şcoală, veni să stea de vorbă cu Crépart şi Jacques.

— Acuma ştiu, spuse Jacques. Viviane stă în casă la Paralet. Vindecă bolnavii, aşa se pare. Dar tot nu înţeleg.

— Viviane e nevinovată, spuse Augustin.

După aceste cuvinte se lăsă tăcerea, apoi vorbiră de căldura ce-avea să fie peste zi. Viviane nevinovată, ca şi Rosalie... La asta se reducea toată povestea până la urmă. Ce altceva să mai fie?

Jacques se întoarse la Hersigny cu mult înainte de amiază şi se învârti ca în cuşcă la el în odaie. Îşi puse lucrurile în ordine, dădu într-un colţ de microscopul adus sub pretext că avea să cerceteze ţesutul plantelor aberante. Ce mai cercetări făcuse! Şi totuşi niciodată n-ar fi trebuit să-şi întrerupă cercetările. Să judecăm puţin.

Să judecăm... Întâi de toate, cum să fi putut admite poveştile acelea legate de darul tămăduirii? El avea totdeauna să le nege în adâncul conştiinţei lui, pe când

Viviane, ca toți cei de-aici, accepta foarte simplu un adevăr trecător şi izbitor. Era limpede că nimic bun nu putea ieşi de pe urma conviețuirii alături de Viviane, aşa cum se şi întâmplase, socotind-o ca pe un copil, grijuliu s-o scape de faima îndoielnică a familiei, s-o facă să uite ținutul Saumaie, ca în sfârşit să devină o femeie fără prejudecăți, o femeie a datoriei. Se putea oare preface că aprobă şederea Vivianei în casa familiei Paralet, temerile, credințele ei? Chiar dacă ar fi admis că, în toată candoarea ei, nu avusese nicio aventură... Îşi turnă un pahar de whisky.

Viviane venise la el în noaptea aceea (era o bucată de vreme de-atunci), pe crestele de la Bercourt. Îl iubea oare? Îi voia fericirea? Ce fericire putea exista între ei, dacă el judeca astfel, fără să accepte? Să accepte ce? Imposibilul? Încă un pahar de whisky.

Să pună punctul pe *i*. Care era nefericirea Vivianei? Augustin pomenise mai de mult ceva legat de furtună, despre care el nu ştia nimic, nici nimeni altcineva. Oare furtuna poate inspira pasiuni oarbe?

Destul! Să nu se mai gândească. Oricum, tot trebuia să plece din ținut. Dacă nu i se părea cu folos să se întoarcă iar la Paris, avea să facă o călătorie. Va merge la întâmplare, iar Viviane îi va vorbi pe drum. Îi va spune să nu bea şi că era mai bine să rămână despărțiți şi să-şi vorbească în vis, de vreme ce viețile lor tot nu se puteau uni, în niciun fel. Lucrul era limpede încă de pe când se logodiseră, apoi după căsătorie. Limpede!

Mâncă tăcut împreună cu unchiul Athanase apoi urcă grabnic la el în odaie. Puse câteva lucruri într-un rucsac, împreună cu vreo două-trei cărți. După ce totul fu gata, îşi privi bagajul. Ce mascaradă! Poate că el însuşi juca o mascaradă. Unde avea de gând să se ducă? Îşi turnă un whisky, apoi altul. Isprăvi sticla înainte de-a ieşi cu rucsacul. I se păru că trecuse o veşnicie de când prânzise. Îşi privi ceasul de la mână. Era ora patru.

Coborî pe strada din Hersigny. Îl întâlni pe Carrier apoi pe Gustave, pe care-l salută. Nimeni nu găsea de cuviință să se

amestece în treburile lui.

Vremea se schimbase. Îşi dădu seama după ce ieşi din sat. Nicio adiere pe țarini, pe când el sperase să-şi primenească plămânii în voie. Cerul puțin acoperit. Se uită primprejur, la zarea astupată de coline. Încă nu plutea amenințarea furtunii. Abia la noapte se va dezlănțui.

Urmă drumul spre Mauterre şi se opri să se uite la ferma lui Paralet. Dacă Viviane era acolo, înăuntru, n-avea niciun chef să intre s-o vadă. O luă spre pădure. Pe când trecea printre două tufişuri, răsună o împuşcătură. Simți o izbitură uşoară în spate. Dădu rucsacul jos şi văzu urma unui glonte. Paralet... Omul îşi dădea frâu liber nebuniei. Voia să-l sperie pe Jacques, aşa cum făcuse odinioară şi cu Darfaut. Ca să-l despartă de Viviane, de teamă ca Viviane să nu plece cu el. Viața lui Paralet se reducea la deznădejde. Cu dragostea lui nesăbuită pentru Rosalie, cu grija față de un copil bolnav şi față de cămin, nu găsea altceva mai bun de făcut decât să tragă focuri de armă. Trebuie să se distreze omul într-un fel sau într-altul.

Jacques îşi continuă drumul. Incidentul îl făcu dintr-odată să găsească priveliştea de-a dreptul încântătoare şi-l scăpă în chip curios de grijile pe care băutura nu izbutise să le împrăştie. Se întoarse să privească valea. Să privească! Doi nori firavi pe cerul arzând deasupra câmpiei radioase. Abatele Merci spunea că trebuie să priveşti. Şi să vezi!

Se îndreptă spre petecul cel mai apropiat de pădure. De ce spre pădure? Pur şi simplu pentru că nu avea niciun motiv s-o ia pe-acolo. Pe sub copaci era zăpuşeală. Fu nespus de mulțumit, ca şi cum dintr-odată s-ar fi aflat la tropice. Trunchiurile înalte ale pădurii bătrâne căpătară deodată o mare precizie. Apoi pătrunse într-un hățiş şi se pomeni dinaintea statuii Fecioarei. În plină zi, o lumânare aprinsă de curând.

Îşi spuse că ar fi putut aduce cu el o lumânare pe care s-o aprindă. Privi în jur. Pe jos zări o codiță ruptă de clematită. O luă, îşi scăpără bricheta şi se osteni să aprindă firul de lemn. Apoi o fixă în grătarul cu lumânări. Flacăra arse puternic

timp de câteva clipe, apoi se stinse. Firul mai păstra la capăt o urmă roşie. Iată! Asta era tot ce putea face pentru moment, după mijloacele slabe de care dispunea. Auzi ca un fel de zgomot de paşi pe-aproape.

Ascultă îndelung. Iar se lăsase tăcerea. Plecă şi ieşi din pădure. Deasupra câmpiei se aflau acum trei norişori luminoşi ca florile de pe pajişte. Faimoasele ahilee roze, atât de dragi Vivianei... Sfântă Fecioară! Coborî până la drum, îl trecu şi se îndreptă spre vale.

Ajunse curând pe lunca netedă ce se întinde pe trei kilometri, până la râu. Simți dintr-odată povara unei nespuse oboseli, încât se aşează pentru câteva clipe la umbra unui tufiş, să se odihnească. Când se sculă, abia de se putea ține pe picioare. Băutura să fi fost de vină? De altceva era vorba. Se simțea ca rănit. Ținu să se împotrivească acelei slăbiciuni şi începu să meargă.

După vreo sută de metri izbuti să mărşăluiască fără prea mare greutate, dar nu-şi mai dădea bine seama încotro se îndreaptă. La un moment dat avu senzația că e urmărit de cineva, dar ajunsese în locul acela unde se amestecă plopii din pădure cu tufişurile, cu pâlcurile de arbuşti şi cu răchitişul. Degeaba privi îndărăt. Dacă într-adevăr se afla cineva în urma lui, tot nu l-ar fi putut vedea.

Îi veni ideea să se ascundă el însuşi. Dădu de un şanț în care la drept vorbind se prăbuşi şi începu să pândească printre ierburile înalte, uscate. După o clipă o zări pe Viviane înaintând pe după o tufă de măceş şi trecând la zece paşi de el. Viviane!

Nicicând n-ar fi crezut că e aşa de frumoasă şi totuşi la fel de familiară ca totdeauna. Înfățişare gravă. Cu mâinile lăsate în voie pe lângă trup. N-avea putere să se năpustească. Întinse mâinile prin iarbă. Dar ea nu-l putea zări şi dispăru pe lângă nişte răchite.

Poate că Viviane îl căuta. Adineauri, ea să fi fost prin pădure? Sau poate prin împrejurimile fermei, pe când el cobora spre vale? Izbuti să iasă din şanț. Ce voia? S-o urmărească acum pe Viviane? La ce bun? Va încerca să dea

de vadul pârâului şi să ajungă la Aigly. Va lua trenul de seară. În ce direcție? Nu, nu va lua trenul. Cât era ceasul? Îi era greu să vadă pe cadranul de la mână. Ora şase? Şapte?

După ce merse mult, pe cât i se păru, se încurcă printre ierburi înalte şi soc. În adâncul acelui desiş, pământul era plin de hârtoape şi bulbucături. Nu întârzie să se împiedice şi se întinse cât era de lung. De data asta fu pradă unei slăbiciuni ce-i cuprindea pieptul şi întregul corp. Cu neputință să se mişte. Să moară? Beţiv sfârşit! Cu o mână se osteni să îndepărteze ierburile ce-i stăteau chiar în nas. O ierbăraie amestecată. Uită în ce stare e, de Viviane ca şi de tot restul, şi începu să numească plantele. Trebuia să le spună pe toate, până la capăt. Rupse un arior ce semăna cu un pin micuț, un fir de pojarniță, două fire de pojarniță, trei fire de pojarniță. Când al treilea fir fu la pământ, zări porțiunea netedă de luncă ce se întinde dinaintea sălciilor de pe marginea râului. Viviane se ducea şi venea dintr-acolo, de-a lungul sălciilor, ca şi cum căuta pe cineva.

Viviane se uita primprejur. Lui Jacques i se păru că fața ei e tristă dar strălucitoare. Totuşi, impresia cea mai vie era aceea a frumuseții luncii, presărată cu flori rare şi strălucitoare şi iarba la fel de înaltă şi minunată. Tânăra femeie îndepărtă deodată crengile şi dispăru în sălcii.

Iarba curată ca şi corpul Vivianei... N-avea să mai atingă niciodată corpul acela. Nu trebuia s-o regăsească pentru a nu risca să pună la îndoială (el, savantul!) poveştile acelea cu credința în vindecare, ce-o încântau pe Viviane ca şi întreg ținutul Saumaie. N-avea nimic comun cu ținutul Saumaie, nici cu Viviane. Oare nu se convinsese, după atâtea luni? Dealtminteri, nici nu se mai putea mişca.

Dar expresia de pe fața Vivianei... Neîndoielnic că i se întâmpla ceva rău. Nu trebuia lăsată în nenorocire. Ar fi putut-o ajuta, poate. Şi ea era cât se poate de chinuită de harurile acelea ce i se atribuiau, ca şi de toate farsele din Saumaie. El, savantul, i-ar fi putut spune... Dar cum să se mişte? De-ar fi avut numai puterea uneia din săgețile cu care trăsese mai deunăzi. Departe de asta, nici vorbă,

departe de asta... Sfântă Fecioară! Numai Fecioara mai lipsea din amestecătura asta de biet beţiv şi savant clarvăzător. Izbuti să se ridice în genunchi. Se descotorosi de rucsac. Ce mai trebuia? Apoi se năspusti!

Nu ca o săgeată. Ci ca un om ce-ar învăţa să patineze şi care, înainte de-a cădea, face câţiva paşi mari şi disperaţi. Zece metri de străbătut. Pătrunse cu capul în încâlceala crengilor de sălcii şi se prăbuşi pe prundişul râului, lângă pârâiaş. Îşi pierdu cunoştinţa.

Când îşi veni în simţiri, prima senzaţie percepută fu bubuitul depărtat al tunetului. Ceea ce i se păru de-o mare frumuseţe, ca o voce ce i-ar fi umplut inima şi toată câmpia. Pietricelele de pe mal... Râul reflecta un cer străbătut de nori uşori. Foarte aproape, susurul pârâiaşului, binecunoscut lui. Pe-aici vremea era frumoasă, în ciuda tunetelor. Dar ce căuta acolo?

Stătea întins pe-o parte. Mulţumit că nu vede altceva decât pietrele şi apa cu norii din ea. De multe ori, în ultimul timp, se pomenise mirat foarte de ceea ce descoperea în jur, fără să ştie să caute nimic. Dar de data asta era o poveste definitiv lămurită. N-o să-i mai pese niciodată, de nimic. Totul era aranjat. Desigur, un aranjament cu viaţa veşnică, cea care era acolo, fără să fie acolo. Întoarse capul şi-şi înălţă privirea. Viviane!

Stătea îngenuncheată, la zece paşi de el, pe prundiş, ceva mai în sus pe pârâiaş, şi-l privea. Cum de putuse s-o uite. De ce stătea aşa, la distanţă? O întrebă:

— De ce?

Ea nu-i răspunse. Îşi plecă ochii şi-şi privi mâinile.

— Mâinile tale, îi spuse Jacques.

Ea i le arătă de departe. La gestul acesta, îl cuprinse deodată bucuria. Viviane spuse:

— Nu îndrăzneam să te ating. Ştii ce se spune despre mine? Că vindec în dreapta şi-n stânga. Eu nu ştiu nimic, dar ştiu că tu nu crezi. Nu îndrăzneam să te ating.

Nu-şi putea desprinde privirile de pe mâinile ei. Cum

Viviane înainta încet spre el, Jacques se simți cotropit de o pace necunoscută, ce-l cuprinse puțin câte puțin pe de-a-ntregul.

— Vino, o chemă.

Viviane răspunse repede, prea repede:

— Nu vreau.

Ca şi în noaptea aceea când o întâlnise sub creste, iar avea să se depărteze. Şi el nu putea face nimic împotriva meşteşugului ei de-a desface totul. Oare nu cunoscuse dintotdeauna puterea mâinilor ei, care din depărtare îl vrăjeau?

— Nu pleca, îi strigă. Nu pleca de data asta. Trebuie să ne gândim. Aşteaptă, aşteaptă!

Viviane ascultă cuvintele acelea rugătoare nu fără o anume tristețe, apoi îi zâmbi.

— Îmi place tot ce-i în tine, îi spuse Jacques, şi tot ce vine de la tine. Mă auzi?

— Sunt pentru totdeauna pierdută, spuse Viviane.

Se ridică dintr-odată şi voi să se năpustească dar fu oprit de nimic altceva decât de mâinile ei, pe care Viviane şi le depărtă nu pentru a-l respinge, ci pentru a-l implora.

Se lăsă pe vine. Pe prundiş se mai aflau şi-acum bucățile acelea de crengi uscate. Luă maşinal câteva rămăşițe.

— Hai, spuse. De data asta să vorbim serios şi să punem lucrurile la punct. De când ai plecat am dus o viață nesăbuită. Înainte de-a pleca tu, ți-am vorbit ca un nerod. Acum sunt un beţiv. Pot face nişte făgăduieli de toată frumusețea pe care să nu mi le țin, iar mâine, chiar dacă tu ai fi lângă mine, s-o iau de la capăt. Asta-i!

Viviane mai rosti o dată:

— Sunt pierdută.

Se auzi încă un tunet îndepărtat, ca o voce angelică. Viviane zâmbi. Spuse:

— Furtuna... Azi nu va ajunge până aici. Dar cândva, mai de mult, m-a prins furtuna. Nu pot să-ți explic.

— Încearcă, zise Jacques.

Şi nu izbuti să mai spună nimic altceva. Totul se

amesteca, desigur, ca între nişte oameni ce n-au cum se înțelege şi nu ştiu cum să se exprime, pentru că doresc înflăcărat toată fericirea de pe lume, menindu-se astfel nefericirii, fără a şti care din ei e pricina răului. Aparențele par bune dar se ivesc micile amănunte năruitoare... El, desigur, nu ştiuse s-o păstreze pe Viviane. Iar ea plecase ca o femeie fără minte. Chiar dacă el nu izbutise să-i păstreze încrederea, ea însăşi n-avea de partea ei decât mâinile sale, şi tăcuse cu îndărătnicie. Jacques potrivea bucățile de lemn fără să poată înjgheba vreo idee. Până la urmă spuse:

— Când mă aflam departe de locurile astea, uneori îți vorbeam.

— Şi eu îți vorbeam. Îți spuneam: „Jacques, nu bea, nu mai bea şi paharul ăsta".

Jacques fu foarte impresionat, potrivi iar bucățile de lemn. Şi continuă:

— Înțelegi că acum tot ce-ai vrea tu, voi vrea şi eu? Ce spui? Ce altceva ne mai trebuie, Sfântă Fecioară?

Rostise ultimele două cuvinte fără să-şi dea seama. Viviane îl privi atent. Apoi şopti:

— Sfântă Fecioară.

— Spune-mi.

De data asta Viviane păru a voi să vorbească. Dar nu mai avea glas. Lacrimile îi înceţoşară ochii. Jacques se uită la bucățile de lemn din mâna sa şi începu să le potrivească pe prundiş. Deodată le strânse şi se duse spre ea. Îi duse bucățelele de crenguțe.

— Dacă nu poți vorbi, alcătuieşte un cuvânt-două cu lemnişoarele astea.

Viviane nu se clinti. Jacques aşează lemnele între ea şi el, pe prundiş. Şi-i spuse iar:

— Scrie, scrie dacă nu poți vorbi.

— Nu pot, răspunse Viviane.

Oare ce nu îndrăznea să mărturisească? Viviane adună lemnişoarele unul câte unul, alcătuind o legăturică pe care o păstră în mână. Se lăsa seara. Împrejurimile se cufundau în întuneric în timp ce malul încă îşi mai păstra lumina. În

sfârşit, încercă să aşeze bucăţelele de lemn. Le alinie, aşa cum fac copiii. Linii drepte fără niciun înţeles. Uneori două lemnişoare se încrucişau ca din întâmplare. Aduceau de foarte departe cu nişte cifre romane. Ce trebuia Jacques să înţeleagă?

Jocul acesta ţinu destul de mult. Jacques nu se mai uită cu timpul decât la mâinile Vivianei şi la gesturile ei graţioase şi răbdătoare. Viviane îşi petrecea degetele peste desenele nedesluşite ce le încropise, lua unele lemnişoare aşezându-le în chip ciudat. Oare o casă voia să închipuie? Ansamblul alcătuia mai curând un soi de cerc. Un nor negru se răspândise pe cer şi noaptea se lăsă.

Veni dintr-odată, foarte întunecată. În câteva clipe încetă s-o mai zărească pe tânăra femeie. Pesemne plecase. Pietrele mai răspândeau încă o lumină slabă. Se gândi că Viviane se folosea de întuneric ca să poată fugi. Poate că nici nu-i va auzi paşii pe prundiş. Voi să se năpustească şi s-o cuprindă în braţe. Dar genunchii îi erau paralizaţi. Şi totuşi slăbiciunea pe care-o simţise în cursul după-amiezii aproape că dispăruse. Poate pentru că stătuse mereu în aceeaşi poziţie se pomenise anchilozat. I se părea că întunericul şi tăcerea îl ţintuiau locului. Chemă: „Viviane!” Nu primi răspuns. Viviane plecată... Pipăi cu mâinile împrejuru-i ca să găsească ceva de care să se sprijine. Un smoc de iarbă, orice. Atunci, cu una din mâini plonjă în apa pârâiaşului. Şi-o trase repede şi izbuti să se ridice pe jumătate. Chemă din nou: „Viviane!”

Fu răscolit pentru că îi răspunse: „Jacques!” ca într-o suflare. Era lipită de el. Şopti:

— M-am uitat la ceasul tău. Ora nouă. Ora nouă.

Ce însemna asta? Viviane continuă:

— Am să-ţi spun.

O cuprinse în braţe. Îi răspunse:

— Mâine o să-mi spui. Mâine.

Tăcură. Erau plini de încredere şi orice cuvânt devenea de prisos.

Şi totuşi, în timpul acelei nopţi avură răgazul să

vorbească. Viviane zise:

— Am să-ți spun:

— Dacă vrei!

Povestea ei era micuță, ca o poveste de copil, dar unde toată viața ei se afla în joc.

— Furtuna, începu Viviane. Cu câteva luni înainte de-a te cunoaşte, fulgerul a căzut lângă mine, în curtea morii. Din clipa aceea, mi se întâmpla să treacă zile întregi fără să pot citi nici cel mai neînsemnat cuvânt. Nu puteam nici măcar să citesc ceasul pe cadran. Încercam să desenez orologii dar cel mai adesea nu izbuteam să scriu cifrele. Şi totuşi m-am măritat cu tine. Am crezut că dragostea noastră mă va vindeca. Uneori întrezăream cuvinte şi semne pe care le înțelegeam. Dar curând mi s-a părut că tu te îndepărtezi de mine din cauza familiei mele şi a Rosaliei, şi mintea mi s-a tulburat tot mai mult. Şi-atunci, când Paralet a venit să mă implore să-l îngrijesc pe Henri, am plecat de-a binelea. Nu voiam să-ți fiu povară. N-am cunoscut niciodată pe nimeni în afară de tine. Deseori am venit aici, lângă pârâul Saint-Meen, în speranța unui miracol. Luam apă pentru Henri într-o sticluță. Luam şi pentru mine. Încercam să alcătuiesc cifrele orelor cu bețişoare. Niciodată nu izbuteam. Te-am urmărit astăzi pentru că voiam să te îngrijesc şi să te împiedic să bei. Lumea spune că mă pricep să-i vindec pe alții.

Tăcuse pentru o clipă. Aşadar bătrâna Aumousse avea dreptate. Dacă s-ar fi priceput să bage de seamă unele amănunte, ar fi înțeles fără doar şi poate. Dar ar fi fost în stare s-o iubească şi s-o vindece? Viviane continuă:

— Am fost cât pe ce să te părăsesc şi să plec din nou mai adineauri. Dar tu te-ai apropiat şi-am putut vedea cât e ceasul pe cadranul tău luminos. Ca în vremurile bune. Am înviat dintr-odată, înțelege-mă.

Viviane vorbea cu glas scăzut. Jacques o legăna în brațele lui. Îi spuse:

— Înțeleg. Dar, dar…

— Dar ce?

— Nu, nu vreau să-ți spun asta. Nimic n-are importanță. Eu nu mai sunt decât un bețiv. Niciodată nu te-am putut uita.

— Spune-mi, spune-mi, vreau să-mi spui.

Jacques tăcu câteva clipe apoi şopti:

— Ceasul meu n-are cadran luminos.

— Dar l-am văzut. Am putut descifra ora, îți jur! Era strălucitor.

— Strălucitor...

Îi luă mâinile ca să-i poată pipăi ceasul la încheietură, şi Viviane se convinse că era un ceas obişnuit, fără urmă de fosfor.

— Ce importanță are? L-am scufundat în râu în timp ce pipăiam primprejur ca să am de ce mă sprijini.

Pârâiaşul Saint-Meen... Să fi putut crede una ca asta?

— Bricheta, spuse Viviane. Aprinde-ți bricheta.

Jacques îşi aprinse bricheta. Viviane se uită la ceas. Şopti:

— Ora unsprezece... Unsprezece fix. Văd la fel de bine ca atunci când era nouă, jur că aşa e.

— Tot ce spui tu e adevărat, spuse Jacques. Pentru tine, totul e adevărat.

— Pentru amândoi, spuse Viviane.

— Pentru amândoi.

Mai târziu, în noapte, se întrebară ce vor face, unde se vor duce.

— Henri curând o să se însănătoşească pe de-a-ntregul, cu toată teama lui Paralet. A venit doctorul. Şi eu m-am vindecat. Pot veni cu tine unde vrei. Am să te împiedic să bei. O să mă pricep, o să mă pricep... Crede-mă... Cercetările tale...

Jacques o asculta pătimaş. Şopti:

— Mâinile tale.

Apoi mărturisiră că nu se puteau lipsi de colinele din Saumaie, nici de farsele din Saumaie, nici de adevărul miraculos al umilelor tămăduiri.

Vor avea o casă a lor în Saumaie. Cum o s-arate casa? De la ferestrele ei se va vedea în depărtare valea cea largă cu

râul în care îşi varsă apele pârâiaşul Saint-Meen.

Puţin înainte de ivirea zorilor, auziră cum o altă furtună se îndepărta spre răsărit. Fulgerele luminau sălciile. Spre apus, luna roşie apunea în zare.

ÎN LUMEA LARGĂ

Capitolul I

— VEŞNIC ACELAŞI LUCRU, ŞOPTI Jacques înnodându-şi cravata.

Peria de frecat parchetul hurducăia, din treaptă în treaptă, izbindu-se de pereți. Apoi merse pe perii ei țepeni care o făcură să alunece ca pe tălpile unei sănii până pe palierul de la demisol, unde se pocni de uşă, a cărei cheie zornăi în broască. În fiecare dimineață Marie scăpa peria în felul ăsta. Cureaua fusese înlocuită cu nişte sfori: şi cum să fi putut ele ține piciorul? Mătuşa Irène nu bănuia nimic de reproşurile astea. Era mai bine ca, ostenindu-se ceva mai mult, personalul să întrețină aspectul spilcuit al hotelului, decât să azvârle ea banii pe ustensile menajere care-şi trăiseră traiul. Jacques se mai gândi şi la faptul că slujnica era bătrână. Marie robotea ca o vită de povară, şi n-o plăteau scump. Ieşi din cameră, luă peria de pe jos, urcă la etaj şi i-o dădu Mariei, care înălță din umeri.

Hotelul Central era proprietatea comună a lui Jacques Brostier şi a mătuşii sale. Tânărul primise drept moştenire de la tatăl lui, mort cu un an înainte, a treia parte din bunuri, reprezentată de această casă, a cărei conducere o lăsase cu totul în seama mătuşii, Irène Brostier. Ei îi revenea meritul rezonabilei prosperități ce menținea strălucirea scărilor, a sălii restaurantului ca şi a barului-cafenea, de curând instalat, căci, deşi avea şaizeci şi cinci de ani, mătuşa mai nutrea şi-acum dorința de extindere. Se spunea despre ea că-şi ucisese cumnata şi fratele, pretinzându-le să muncească peste puterile lor. Dar cum cea mai mare parte a

negoțului era proprietatea ei, nimeni nu se gândise vreodată să cârtească împotriva dispozițiilor ce le dădea. Jacques socotea firesc faptul că mătuşa îşi vârâse în cap să-l posteze la casă de dimineața până seara, ca pe un manechin. Făcea astfel utilă cum nu se poate mai bine ținuta aceea țeapănă din născare a nepotului ei. Jacques hotăra orele la care se serveau mesele, primea clienții şi comanda direct personalului, deşi nu exista hotărâre care să nu-i fi fost dictată de domnişoara Brostier.

Tocmai suna de şase, când se duse în micuța sufragerie particulară unde de regulă asculta, în timp ce-şi lua micul dejun, observațiile mătuşii. Cafeaua cu lapte sosise chiar atunci din bucătărie cu liftul ce aducea mâncarea. Afară, soarele văratic nu lumina încă decât acoperişurile străzii înguste.

— Bună dimineața, spuse el.

Domnişoara răspunse printre dinți şi începu numaidecât să-şi dea cu părerea asupra situației nou-ivite:

— Mercier, substitutul, vrea să închirieze camera cea mare de la etajul întâi: să-i ceri cinci sute de franci. În altă parte, bucătăriile, pe cât se pare, nu sunt atât de bine întreținute.

Jacques isprăvi în grabă cu mâncatul. Mătuşa îşi dădu osteneala să-l perie din creştet până-n tălpi şi-i cercetă nodul de la cravată.

— Totdeauna eşti pus la şpiț, îi zise.

Jacques coborî la bar şi se aşeză la tejghea, dinaintea sertarului de la casă. Întotdeauna îşi începea ziua cu această oprire inutilă. Un perete subțire despărțea cafeneaua de restaurant, dar cum unul din panouri fusese dat la o parte, de pe locul înalt unde se afla casa puteai avea o vedere completă asupra celor două compartimente. Într-adevăr, nu erau nişte încăperi mari, iar plafoanele joase le făceau să pară încă şi mai strâmte, în ciuda faptului că străluceau de curățenie. Chelneriţele frecau mesele. Neavând să le facă nicio recomandare, Jacques se ridică şi se duse să se uite pe stradă. Cele patru peisaje în cărbune de

pe pereți abia fuseseră şterse de praf. Trotuarele, ce se prelungeau până la bulevardul gării, rămâneau pustii. Porumbei zburară pe deasupra coşurilor de pe acoperişuri.

— Béthune, şopti Jacques.

De cinci ani nu mai plecase din oraş, şi abia dacă se depărta de hotel – doar ca să umble după cumpărături, să asiste la înmormântări, să tragă cu arcul când asociația arcaşilor îşi ținea întrunirile sau ca să se ducă la piscină. Viața îi fusese mereu la fel de plată. Îşi făcuse studiile şi armata la Lille, care, la drept vorbind, nu i se părea chiar atât de deosebit de Béthune. Amintirile din copilărie îl purtau pe străzi lipsite de însemnătate: domnul Brostier-tatăl, înainte de-a se asocia cu sora lui ca să cumpere Hotelul Central, ținuse o băcănie într-un cartier popular din Bruay.

Jacques se duse în bucătărie prin uşa ce se deschidea chiar în spatele tejghelei. Ajutorul de bucătar tocmai sosise.

— Azi gătiți linte, îi spuse Jacques, ca în fiecare sâmbătă. Domnişoara Brostier a procurat doi saci de linte.

Angajatul ridică din umeri.

— Aici, înainte de orice, e o pensiune de familie, mai adăugă tânărul.

Cuvinte pe care mătuşa Irène le repeta întruna. Jacques cercetă primprejur şi găsi de cuvință să-i facă spălătorului de vase observația că o cratiță de aramă nu părea bine curățată, apoi ieşi din bucătărie pe uşa ce dădea în curte: câțiva metri pătrați de dale mari, între ziduri înalte, cotropite de iederă. Treceai printr-un pavilion – ce slujea drept debara – ca să ajungi în grădina alcătuită dintr-o alee foarte lungă, dar largă abia de trei metri. Nu se găseau decât tufe de căpşuni şi anemone, pe care soarele le vizita după-amiaza pentru câteva ceasuri. Un plop jalnic de-a binelea creştea foarte aproape de poarta de la ieşire. Când oare avea să atingă înălțimea acelui zid abrupt, în care erau săpate trepte, aflat de partea cealaltă a străduței?

Doi câini mari ieşiră dintr-o cuşcă amenajată într-un ungher, în clipa când Jacques scoase printre dinți un şuierat

abia auzit. Doi pointeri ce aparţinuseră domnului Brostier-tatăl. Mătuşa Irène îi tolera. Se ridicară pe picioarele dindărăt, dar numaidecât se întinseră şi se culcară la pământ. Jacques îi mângâie pe bot, precaut. Apoi se întoarse la pavilion, urmat de animale. Pătrunse într-o încăpere micuță pe care o transformase în atelier. După ce se uită la ceas, îşi puse un halat şi-şi alese uneltele. În răstimpul de peste zi, o jumătate de oră dimineața şi douăzeci de minute seara, meşterea: pentru moment se ocupa cu fabricarea unor felinare care să împodobească culoarele. O forjă micuță îi îngăduia să modeleze bucăți de fier vechi pe care le cumpăra de la telal. Viitorul? Mătuşa Irène se jura pe ce-avea mai scump că în curând avea să se retragă din afaceri. Viitorul cere ca oamenii corecți să-l respecte ca pe un bun administrator.

Jacques îşi părăsi îndeletnicirea cu câteva minute mai devreme ca de obicei şi pătrunse într-altă chichineață, unde se uită la patru mese pline cu umbrele, comandate pe ascuns de la o prăvălie din Lille. Dispunea în bancă de un cont secret de care se atingea numai pentru cheltuieli de mare urgență. După părerea lui, dacă barul-cafenea nou instalat avea prea puțini clienți, faptul se datora poziției prea retrase în care se afla casa. Umbrelele acelea mari, de soare, dacă ar fi fost instalate în față, pe trotuar, ar fi putut fi zărite de pe Bulevardul Gării, atrăgând astfel o parte din trecători, mai numeroşi pe artera cea mare. Achiziția aceea era prima experiență pe care Jacques şi-o îngăduise fără să-şi consulte, mătuşa. Faptul ar fi putut tot atât de bine să treacă fără comentarii ori să-i stârnească furia. Camionagiul adusese umbrelele prin intrarea din ulicioară. Chelneriţele şi Marie aveau să le instaleze a doua zi, dis-de-dimineață. Mâine, duminecă! Deseară, Jacques avea s-o viziteze pe văduva aceea care ținea o patiserie pe strada vecină. Dar nu mai înainte de-a se fi dus la piscină, unde avea să înoate opt sute de metri craul.

Se întoarse la bar în clipa când factorul îşi bea cafeaua cu rachiu de ienupăr. Puțin mai târziu, câțiva clienți coborâră

din odăile lor şi ceştile pentru micul dejun le fură puse dinainte, făcându-li-se auzit clinchetul într-o linişte ca de alcov. Profesorul de colegiu, care-şi avea camera la etajul trei, veni şi-şi puse coatele pe tejghea, dinaintea casei:

— Domnule Brostier, îți aduc cartea.

Era vorba de un roman pe care Jacques i-l ceruse: un roman de duzină, judecând după expresia profesorului. Jacques îi mulțumi:

— Frumoasă vreme, mai spuse.

Celălalt răspunse că va trage folos de pe urma faptului că era duminecă şi se va duce să viziteze Saint-Omer.

— Dumneata cunoşti Saint-Omer-ul?

— Nu cunosc decât Lille, Béthune şi Bruay.

Între ora opt şi nouă, locatarii părăsiră hotelul unul după altul. Jacques primi câțiva pasageri în trecere, sosiți cu ultimul tren, reprezentanți comerciali pe care trebui să-i pună la curent cu clevetirile din Béthune: înmormântările importante din luna trecută, rivalitatea dintre cele două societăți muzicale, deschiderea unei sucursale a băncii din Nord. În timpul mesei, mătuşa Irène îi strecura nepotului ei toate aceste evenimente marcante. Ea însăşi le ştia de la Marie. Slujnica, în urmă cu treizeci de ani, nu avusese altceva mai bun de făcut decât să-şi ia în cârcă un copil pe care să-l crească. Protejatul ei, care acum era sergent de stradă, aducea aceste noutăți la Hotelul Central.

La ora unsprezece şi un sfert, Jacques se duse în sufrageria micuță unde gustările se şi aflau pe masă. Mătuşa îl aştepta. De cum se aşeză, îi umplu farfuria cu roşii.

— Unchiul Coeuret te pofteşte la cină mâine seară. Eu nu vin cu tine, mai spuse.

— Cu ce mare ocazie?

— O să plece curând la Charollais, împreună cu Armande.

Jacques nu ştia mare lucru despre unchiul Coeuret. Doar că era de fel din Béthune, dar părăsise orăşelul ca să se însoare în ținutul Charollais, unde avea o proprietate importantă. Soția îi murise după cincisprezece ani de

căsătorie, lăsându-i un băiețel destul de mic. După ce rămăsese văduv, intrase în relații cu familia Brostier, în timpul unei şederi la Béthune, unde era acționar la două case de comerț. Se petrecuse atunci o poveste foarte încurcată. După ce întreținuse relații cu Irène Brostier, se hotărâse s-o ia de nevastă pe sora ei mai mică, iar aceasta îşi dăduse sufletul în castelul din Charollais, aducând pe lume o fetiță.

Domnişoara Brostier nu-şi slăbea nepotul din ochi:

— Totdeauna pui întrebări nelalocul lor în legătură cu familia Coeuret. De pildă, de ce-au venit să stea o lună de zile în casa lor din Béthune, în plină vară?

— Ai vrea să mă însor cu verişoara mea. Unchiul Coeuret e de-aceeaşi părere cu dumneata?

— Ar fi o treabă bună. Curând, o să fii proprietarul hotelului ăsta, poate al unuia mai mare (am alte ambiții pentru tine) şi-i pari om serios.

— Nu e lipsă de tineri mai serioşi şi mai bogați.

— Coeuret crede că tu prezinți garanții.

— Căsătoriile între veri...

— Nădăjduiesc că n-ai nimic împotriva acestui proiect. Desigur că şi Armande îl încuviințează.

— N-are decât optsprezece ani.

Târguiala asta... Dar cei vârstnici vorbesc adesea cum nu trebuie despre treburile de acest fel. O căsătorie nu se face fără acte în regulă. Jacques înălță din umeri. Soarele ajungea acum pe fața de masă, atingând cristalul unui suport de cuțite cu rigoarea unei săgeți. Între Jacques şi Armande exista o camaraderie solidă.

Umbrelele fură instalate a doua zi la ora şase dimineața. Domnişoara Brostier dădu cu nasul de ele când ieşi să se ducă la liturghie. Când se întoarse, Jacques stătea de vorbă dinaintea tejghelei cu substitutul, şi ea trecu fără să-i întrerupă. Când prânziră, la ora unsprezece, păru preocupată şi declară că va merge şi ea în vizită la Coeuret, după-amiază. Niciun cuvânt despre umbrele.

Jacques supraveghea ca de obicei masa celor din pensiune, dealtminteri mai rari în ziua aceea, pentru că dumineca unii se duceau pe la familiile lor sau la prieteni. Turnă el însuşi vin vechi în pahare unui grup de reprezentanţi comerciali care-şi permiteau să chefuiască. Pe la ora două nu mai rămase nimeni. Marie plecă şi ea, ca şi una din slujnice, încât Jacques rămase singur cu cealaltă fată, care se aşezase să coasă la una din mesele din cafenea. Căldura ce urca din trotuar se reverbera pe tavan. Începu să citească romanul. Se auzeau paşi pe stradă cam la fiecare zece minute. O societate muzicală trecu spre Bulevardul Gării. Sunetul alămurilor răsună câteva clipe la colţul străzii, apoi se pierdu în depărtare, în imensitatea soarelui răspândit pe ziduri. Din locul unde şedea, Jacques nu putea zări decât ferestrele clădirii de peste drum, locuită de un notar. Notarul ieşise şi el de curând împreună cu copiii. Dar pe la ora trei, tăcerea deveni şi mai deplină, ca şi cum toţi locuitorii oraşului ar fi fugit dinaintea unui cataclism. Se auzea, căpătând o importanţă considerabilă, scrâşnetul acului împins de degetarul chelneriţei.

Pendula arăta ora cinci şi jumătate, când o oarecare animaţie păru să se facă simţită într-o zonă greu de definit. De fapt nu se auzea nimic clar: doar câteva voci pierdute de-a lungul hectarelor de trotuar. Oare vociferările de la concursul de pescuit puteau ajunge până acolo? Părea de-a dreptul cu neputinţă.

La ora şase, răsunară paşi la capătul străzii şi se apropiară, căpătând intensitatea unei patrule în mers. Jacques nu-şi desprinse ochii de pe carte decât în clipa când uşa se deschise. Trei bărbaţi îmbrăcaţi în haine de muzicanţi intrară şi-şi descheiară nasturii de la tunici.

— E mai răcoare aici decât afară, zise primul.

— De ce, protestă următorul, ne-ai adus la pensiunea asta?

— Pentru că nu-i altă cafenea înainte de piaţă.

Păreau toţi trei destul de beţi, dar grijulii să aibă o purtare cuviincioasă. Cel mai înalt avea o şapcă împodobită cu flori

aurite, ceea ce trebuie să fi arătat că e dirijor. El comandă vin alb, şi Jacques începu iar să citească, în timp ce chelneriţa se grăbi să execute comanda. După ce dădură pe gât primele pahare, unul din muzicanţi începu să stea de vorbă cu dirijorul, în timp ce al treilea se uita la ei fără să spună nimic. Era pentru prima oară, spunea omul acela, când membrii societăţii de muzică îmbracă hainele de paradă. Dacă cei mai mulţi dintre ei păreau mulţumiţi, el găsea că sunt caraghioşi şi-i reproşa cu amărăciune dirijorului că pretinsese tot harnaşamentul acela plin de aurărie. Celălalt răspunse că epoleţii mai cu seamă dădeau defilării o ţinută mai categorică, iar femeile erau sensibile la asta. Afirmaţia din urmă îl scoase din sărite pe interlocutor. Izbi cu pumnul în masă:

— Te-ai uitat într-o oglindă, să vezi cum arăţi?

Gălăgia făcea să răsune cafeneaua. Chelneriţa mai aduse un litru de vin, iar mătuşa Irène, care intra în clipa aceea prin restaurant, rămase nemişcată îndărătul peretelui despărţitor.

— Şi tu, Hermin, ce crezi despre toate astea?

Hermin făcu un gest vag şi-şi bău dintr-odată tot paharul.

— Îmi place să fiu de faţă când doi se ceartă, zise el.

Dirijorul, întâi de toate uluit de insulta ce-i fusese adresată, se ridică şi el în picioare.

— Ţie, Hermin, îţi plac certurile. Acum o să fii martorul unei bătăi în regulă, pentru că am să-l pun la punct pe nerodul ăsta care de două luni mă imploră să-i dau lui partitura primului clarinetist.

Dar în loc să treacă la fapte, aşa cum anunţase, se mulţumi să-şi dea pe faţă râca. Cine se băga să critice uniformele? Un biet prăvăliaş pe care el, casier principal la Compania apelor, îl smulsese din mediocritate ca să-i ofere ocazia să cânte în public. Prăvăliaşul păru descumpănit de acest argument. Dacă Hermin ar fi voit să pună lucrurile la punct, totul s-ar fi liniştit până la urmă. Dar acestuia îi plăcu să-i aţâţe, susţinându-l pe cel mai şovăitor dintre cei doi.

— Uite ce, şefule, eşti un înfumurat.

Adversarul şefului prinse din zbor acest nou argument şi făcu observaţii cu atât mai jignitoare cu cât le rostea pe un ton liniştit.

Jacques se uita pe rând când la beţivi, când la mătuşa lui. Aceasta, stând tot îndărătul peretelui, îi făcu semn să-i dea afară pe apucaţi. Jacques se îndreptă spre ei tocmai când dirijorul se lansase într-o tiradă furioasă.

— Vă rog, domnilor, părăsiţi cafeneaua, le spuse el cu o voce indiferentă.

Ceilalţi protestară cu indignare. Totuşi părăsiră masa şi se îndreptară spre uşă. Ajunşi acolo, se întoarseră, în timp ce Jacques se afla din nou la uşă şi cei doi care se certau îl insultară împreună. Jacques le spuse că va telefona la poliţie. Tăcură numaidecât şi bătură în retragere, dar al treilea, care până atunci stătuse liniştit, tresări la auzul cuvântului poliţie.

— Voi ieşiţi afară, le zise.

Chelneriţa se adăpostise în bucătărie. Domnişoara Brostier, stând tot nemişcată de partea cealaltă a peretelui despărţitor, îşi ţinea privirile aţintite asupra nepotului, care numaidecât declară:

— Nu pot tolera beţivi la mine în local.

— La mine în local! făcu Hermin maimuţărindu-l şi, scoţând un cuţit din buzunar, îl deschise numaidecât şi-l azvârli spre tânăr.

De fiecare parte a casei se aflau două panouri: pe unul erau puse toate cheile de la camere, pe celălalt fusese lipit afişul cu Expoziţia din Lille, reprezentând un crainic ce da citire unei proclamaţii. Jacques rămase nemişcat, acest gând zadarnic umblându-i prin minte: în care dintre cele două panouri se va înfige cuţitul? Când se împlântă în pieptul crainicului, Hermin ieşi, trântind uşa.

— Cine e omul ăsta? întrebă domnişoara Brostier pe un ton glacial.

— Ştiu ce ştii şi dumneata, că-l cheamă Hermin.

Marie, care se întorsese, le dădu câteva informaţii. Hermin

avea o librărie pe strada Bleue. De fapt era un depozit de ziare, destul de prosper. Omul avea în slujba lui o mulțime de puşti care vindeau ziarele din Paris în fiecare seară pe străzile din Béthune. Trecea drept om onorabil, şi-apoi, de vreme ce făcea parte dintr-o societate de muzică însemna că nu e un golan.

Domnişoara Brostier nu fu mulțumită. O chinui pe slujnica cea bătrână până când aceasta mărturisi că Hermin învârtise la Lille nişte afaceri de care era mai bine să nu pomenească. În tinerețe (acum avea vreo patruzeci de ani) Hermin se ocupase cu contrabanda. Faptul nu e socotit drept o crimă în apropiere de graniță. Dar, într-o anume noapte, avu mult de furcă până să scape de grăniceri, pentru că unul dintre complicii lui îl denunțase, iar a doua zi corpul turnătorului fusese găsit în canal. Hermin fu arestat dar eliberat aproape numaidecât, deoarece putuse aduce dovezi că e nevinovat. Cu toate că ieşise cu totul de sub suspiciunile administrației judiciare, oamenii îl priveau peste tot cu bănuială. Prietenii lui, care niciodată nu-l crezură cu conştiința curată, îi făcură faimă de bătăuş. Dar toate astea se petrecuseră de mult şi de-atunci îi mersese bine: se stabilise la Béthune, unde nimeni niciodată n-avusese nimic să-i reproşeze. În oraş, nimeni nu cunoştea povestea asta veche. Însăşi Marie, care o aflase cu douăzeci de ani în urmă, pe când locuia la Lille, nu ştia niciun amănunt sigur.

— Mă întreb numai, spuse ea drept încheiere, din ce motiv n-a cumpărat o prăvălie în vreun loc mai depărtat de Lille. După o întâmplare cum a fost cea de astăzi, poliția are tot dreptul să se informeze, şi n-o să fie nevoie să meargă prea departe ca să-i afle trecutul.

— Vorbeşti cu cap când îți dai osteneala, spuse domnişoara Brostier.

Apoi îi încredință că n-avea altă intenție decât să uite de incidentul acela caraghios, ca să nu ştirbească bunul renume al hotelului. Dealtminteri, dirijorul avea, desigur, să vină să-i ceară scuze. Auzise de el: bunicii lui erau

proprietarii prăvăliei de fierărie de lângă Turn.

Ziua începuse să scadă pe strada îngustă, deşi soarele mai lucea la fel de puternic pe înaltul acoperişurilor. Clienții veniră unul după altul şi se aşezară la mese. Domnişoara Brostier se duse să ia din cuier pălăria lui Jacques:

— E timpul să te duci la unchiul tău, îi zise.

Capitolul II

CASA LOCUITĂ DE FAMILIA COEUret era înghesuită între alte clădiri, pe bulevardul Victor Hugo. Interiorul însă era alcătuit din încăperi spațioase. Jacques urcă scara ce ducea în salon. Se aflau acolo puține mobile, cele mai de preț fiind de mult trimise în Charollais. Pianul cu coadă se prelungea la capătul unui covor mare, pe care nu se mai afla nimic altceva.

Domnul Coeuret nu întârzie să apară.

— Armande isprăveşte de făcut o prăjitură, spuse. O s-o vezi îndată.

Era un bărbat în vârstă, cu mersul încet, ca şi cum boala i-ar fi împovărat neîncetat toate mişcările, în timp ce vocea domina disprețuitor nevolnicia aceasta. Se aşează alături de Jacques.

— Ne-am dus astăzi, urmă el, să asistăm la concursul de pescuit, de-a lungul canalului. Domnişoara Brostier trebuie să ne fi aşteptat mai mult de o oră.

— Nu mi-a spus nimic.

Domnul Coeuret făcu un gest evaziv şi, după ce abătu discuția asupra unor subiecte neînsemnate, schimbă tonul:

— I-am vorbit domnişoarei Brostier despre un proiect din care poate că nu va ieşi nimic.

Mărturisi că dorința lui era ca Jacques s-o ia în căsătorie pe Armande şi păru a nu ascunde niciunul din motivele care-l făcuse să întrevadă lucrurile astfel. Averea familiei Coeuret era bine asigurată, dar Roger, fratele Armandei, care rămăsese în Charollais să administreze fermele, dădea

dovadă de-o generozitate extravagantă. Multă inteligență, dar una din acele inteligențe care distrug tot ce ating. Dacă el, Coeuret, ar fi murit pe neașteptate – ceea ce n-ar fi mirat pe nimeni – era de temut ca Roger să nu-şi risipească întreaga moştenire. După cum i-ar fi păsat tot atât de puțin să vegheze asupra fericirii Armandei ca şi asupra păsărilor cerului, azvârlind-o în brațele primului venit.

Jacques asculta cu stânjeneală aceste confidențe. Simțea că între felul său de viață şi acela al familiei Coeuret există o mare deosebire. Cu toate că era bine înzestrat, rămânea după părerea sa o persoană oarecare şi un anume element nelămurit stânjenea relațiile dintre el şi unchiul său. Acesta se arăta însă plin de bunăvoință:

— Cred, spuse, că ți-aş putea-o încredința pe Armande iar mai târziu bunurile mele. Noi doi ne asemănăm pentru că nu ne place să părăsim drumurile gata bătute.

— Aşa e, recunoscu Jacques.

— De altfel, îți închipui că mă aştept şi la alte garanții decât la această simplă impresie generală.

În orice caz, cunoştea de mult familia Brostier şi le apreciase fidelitatea.

— Chiar dacă domnişoara Brostier pare puțin cam aspră, tocmai neînduplecarea asta o duce acolo unde şi-a propus să ajungă. Vrea să-ți lase bunuri a căror valoare s-o întreacă cu mult pe aceea a Hotelului Central. Mi-a spus-o în după-amiaza asta.

Pe scurt, lui Jacques i se dădea de înțeles că era un adevărat noroc să dețină o asemenea poziție, încât cei doi să conteze pe el ca şi cum ar fi întruchipat însăşi securitatea, deşi lui niciodată nu-i trecuse prin minte că ar avea o situație atât de solidă.

— Am să mă gândesc la toate astea foarte serios.

— Te sfătuiesc să fii mai simplu, spuse Coeuret. Armande e o fată fără pretenții şi te iubeşte din toată inima.

— Desigur, mă iubeşte din toată inima, spuse Jacques ridicându-se.

Fata se ivise în uşa sufrageriei:

— Masa e servită, spuse ea. Ce mai faci, Jacques?

Se sărutară. Jacques cunoştea blândeţea nespusă a feţei aceleia. În timpul mesei, cei trei convivi schimbară cuvinte fără mare însufleţire. În adâncul acelei locuinţe, cuvintele şi clinchetul tacâmurilor ce atingeau vesela se pierdeau ca într-o mare de indiferenţă. Vorbiră mai întâi despre viitoarea plecare a familiei Coeuret.

— Nu-mi place la Béthune, zise Armande.

— Mie îmi place la Béthune, spuse Jacques fără să se gândească.

— Credeam...

Îi veni destul de greu să explice că oraşul îl plictisea adesea dar că în acelaşi timp se legase de el. Dar nu într-atât încât să dorească a-şi petrece întreaga viaţă acolo. Unchiul fu de părere că cea mai mare parte a oamenilor din Nord nutresc o mare afecţiune pentru strada pe care stau şi pentru ferestrele casei lor. El însuşi se întorcea acolo cu mare plăcere. Armande vorbi apoi despre concursul de pescuit la care asistase împreună cu tatăl ei.

— Pescarii au defilat mai întâi, cu orchestra în frunte... Ei, Jacques, dar ce ai de stai aşa de ţeapăn?

— Nu pot altfel. E un obicei deprins de când stau la casă.

— Aşa s-a născut, spuse Coeuret.

Jacques avea impresia, ori de câte ori venea la familia Coeuret, că educaţia lui nu-i desăvârşită. Când veni vorba de sporturi, discută cu oarecare căldură despre trasul cu arcul şi despre înotul craul, pe care le practica... După cină, când unchiul îi lăsă singuri în salon, tinerii se aşezară pe bancheta din faţa pianului. Armande cântă refrenele auzite în după-amiaza aceea.

— M-a dus cu gândul la Schubert. Ascultă.

Jacques nu era chiar neştiutor în materie de muzică. Îşi petrecea uneori seri întregi lângă postul de radio T.S.F., totdeauna cu impresia penibilă că va prinde ceva, dar prea puţin lucru.

— Dacă aş avea timp, spuse Armande, te-aş învăţa toate astea... Apropo, pot să pun prinsoare că mătuşa Brostier

vrea să ne căsătorim.

— Şi tatăl tău la fel.

— Nu credeam că am să nimeresc aşa de bine. Ce părere ai?

— Niciuna, pentru moment.

— Pentru moment eu nu văd niciun inconvenient. Nu tremura aşa.

Într-adevăr, mâna lui Jacques tremura puţin în timp ce-şi aprindea o ţigară. Răspunse totuşi cu o voce sigură:

— În ce fel vrei să-ţi fac curte?

— Avem tot timpul să ne gândim.

Armande se ridică şi, luându-l de mână, îl duse până la bibliotecă.

— Iată cele două cărţi pe care ţi le-am promis. Mai ştii să citeşti un pic englezeşte?

Domnul Coeuret intră în clipa aceea ca să-şi ia rămas bun de la nepotul său. Se simţea foarte obosit şi n-avea să stea cu tinerii decât câteva minute.

— Ştii, Armande, spuse el în cele din urmă, că Jacques o să vină curând să petreacă vreo câteva săptămâni alături de noi, în Charollais. Domnişoara Brostier mi-a spus astăzi că anul ăsta o să-i dea concediu.

— Nu ştiam, spuse Jacques. Mulţumesc.

Domnul Coeuret se îndepărtă.

— Planul ăsta de căsătorie e serios, pe cât se pare, spuse Armande.

Jacques nu putu discerne înţelesul exact al acestor cuvinte, dacă verişoara le rostise cu acreală, cu ironie sau cu bunăvoinţă. Desigur, exista câte ceva din toate astea. O privi, adâncindu-şi privirile în privirile ei. Se hotărî să formuleze o afirmaţie desluşită:

— Dacă încep să ţin la planul ăsta, cred că se va realiza.

Apoi îşi privi mâinile: nişte mâini destul de butucănoase.

— Ai un fel ciudat de-a privi chestiunea, observă Armande.

— Să vorbim despre altceva.

Începură iar să cerceteze cărţile din bibliotecă, unde acum

nu se mai afla decât un număr restrâns de volume, îi ceru Armandei informații despre câțiva autori şi despre problemele pe care le tratau. Fata îi spuse ce ştia, fără să bănuie cu cât interes îi asculta Jacques explicațiile. Lui, o întreagă lume de cunoştințe îi rămânea închisă şi numai cu mare greutate izbutea să desluşească unele puncte luminoase ici şi colo: ceea ce Armande învățase cu neglijență, poate, lui i se părea un privilegiu considerabil. Fata îl pofti să vină la ei în casă în lipsa ei şi-a tatălui.

— Vecinii au o cheie. E foarte uşor.

— Dar nu plecați numaidecât.

— Peste vreo zece zile. În orice caz, o să ne mai vedem până atunci.

Se întoarseră în salon. Jacques îşi manifestă intenția de-a pleca, dar Armande îl mai reținu. Chemă slujnica ce se ivi numaidecât cu două ceşti şi cafetiera puse pe-o tavă.

— Şi-acum, spune-mi, începu Armande, ce intenționezi să faci mai târziu.

— Nu m-am gândit niciodată la asta.

— Aş dori foarte mult să ştiu, pentru că ai o fire ciudată.

— Spune tu mai întâi.

— Eu aş vrea, de pildă, să pun pe picioare o manufactură şi s-o conduc după capul meu.

— Ce fel de manufactură?

— De faianță. Se află pământ bun pentru porțelanuri, neexploatat, la zece kilometri de noi.

Fata îl lămuri că nu se gândea însă la o afacere de proporții neobişnuite. Dar i se părea că trebuie să investeşti banii în mai multe întreprinderi, ca să poți avea destule atuuri în joc. Recunoştea că pământul e bunul cel mai prețios, dar că vitele îți dau totdeauna aceeaşi bătaie de cap. Tatăl ei îşi făcuse destul sânge rău în legătură cu tifosul ce-i îmbolnăvise vacile, cu fătatul înainte de vreme şi cu febra aftoasă, din simplul motiv că nu-şi putea abate gândul de la păşunile lui. Cu un an în urmă fusese nevoit să vândă o bucată de pământ ca să-şi reîntregească o parte din şeptel, şi faptul îl necăjea de parcă i-ar fi tăiat cineva un deget.

Jacques se gândi câteva clipe, când Armande îl întrebă din nou ce planuri are.

— Mă simt bine la mine în atelier şi mi-ar plăcea să practic o meserie manuală, dar în acelaşi timp doresc să mă şi instruiesc. Cred că aş pleca bucuros într-o călătorie în America Centrală.

— De ce acolo mai curând decât în altă parte?

Conversaţia devie şi discutară câteva minute despre ţările ce-i atrăgeau. Pe Jacques îl străfulgeră atunci o amintire: într-o seară, pe podul canalului, perspectiva unui taluz şi a apei, luminată de proiectorul unui şlep. Imaginea aceea, a cărei importanţă era mai mare decât ar fi putut crede, se stinse tot atât de repede ca fulgerul.

— Hai spune, insistă iar Armande, ce planuri ai pentru mai târziu? Doar n-o să stai mereu tot aşa, ţintuit la tejghea.

— Nu, bineînţeles.

Jacques rămânea tăcut, aşa că fata îl întrebă dacă nu l-ar fi interesat, de pildă, să construiască un mare hotel la munte sau la mare.

— N-am niciun fel de imaginaţie, spuse Jacques.

Şi se ridică; avea mereu aerul că e închis în hainele lui ca într-o reţea de sârmă. Poate că ganga aceea ce-l înconjura îi zăvora întâi de toate gândurile. Îşi luă rămas bun de la Armande, aruncând pe furiş o privire spre părul ei.

— Nu te necăji, îi spuse fata.

Dar el nu se necăjea deloc. Armande îl sărută şi Jacques plecă.

De fiecare dată când domnişoara Brostier avea migrenă şi-şi petrecea dimineaţa în pat, Jacques profita de absenţa ei ca să se îndeletnicească cu activităţi menajere, îşi punea un halat şi se ducea mai întâi s-o ajute pe Marie să dea cu cremă câteva perechi de pantofi. Apoi cobora în restaurant, unde lua, puse una peste alta, într-o singură coloană, ceştile şi farfurioarele. Mai adăuga şi linguriţele, rânduind totul pe mese cu gesturi de-o precizie mecanică şi-aproape fără zgomot. Apoi le ajuta pe chelneriţe la treburile lor.

Luni dimineață domnişoara Brostier avea migrenă. Era zi de târg, dar Hotelul Central nu găzduia mai mulți clienți ca de obicei. Jacques se sculă, fără să simtă nevoia să ajute personalul. După ce stătu multă vreme la casă, se duse să caute o scară şi începu să curețe firma hotelului. Literele se îmbâcsiseră de mult: domnişoara Brostier părea să prefere lipsa aceea de strălucire ce aducea o patină de vechime negoțului său. Jacques dorea o firmă nou-nouță şi-şi procurase de-o bucată de vreme diverse văcseluri pe care reclamele le prezentau, ca pe nişte sori. Afară, cerul era destul de întunecat. Nori veniți dinspre Mâneca treceau repede iar un pescăruş zbură printre hornuri. Jacques începu să frece cea dintâi literă cu şmirghel, înainte de-a da cu primul strat de acid lucitor. Nu avu vreme să vadă efectul obținut, că domnişoara Brostier, ivindu-se dintr-odată, în josul scării, îl strigă pe un ton sec:

— Credeam că te doare capul, îi spuse Jacques.

— Lasă asta. Vreau să te cert.

O urmă în apartament, unde mătuşa urcă fără grabă, ca şi cum punea la cale o întrevedere importantă.

— Scoate-ți halatul, îi zise.

Şi domnişoara Brostier nu se mai opri din vorbă. Subiectul principal al discuției era cumpărarea umbrelelor. Cât îl costase, nu voia să ştie, dar reprezentau o cheltuială inutilă, în legătură cu care bătrâna domnişoară găsi de cuviință să-i spună nepotului că cea mai neînsemnată abatere de la socotelile unui buget poate atrage consecințe neplăcute.

— Sunt două perioade critice în existența unui negoț: când îl pui pe roate şi de îndată ce e necesar să-l măreşti, încă nu ştiu dacă voi cumpăra clădirile învecinate ori un hotel mai important, dar se prea poate să am nevoie de toate fondurile.

Irène stărui mai cu seamă asupra unui refren pe care Jacques avea să-l audă în el însuşi destul de des de-atunci încolo: „Nici nu ştii ce înseamnă mediocritatea”. Mediocritatea însemna tot ce putea fi mai groaznic pe lume,

dar nu era rezervată, aşa cum se crede, unei categorii de oameni disprețuiți şi compătimiți. Poate copleşi pe oricine, cu prilejul unei boli sau al unei simple erori: de îndată ce-ai avut de luptat cu necazul ăsta, te pomeneşti dintr-odată prins în alte capcane, şi tot aşa, te împotmoleşti din ce în ce mai mult.

Mătuşa n-avea totuşi niciun motiv să se teamă de sărăcie. Coeuret şi fata lui se refereau şi ei cu toată sinceritatea la chestiunile băneşti, dar vorbeau de asta fără amărăciune. Jacques nu izbuti să strecoare un cuvânt ca să aducă vorba de umbrele şi să justifice cumpărarea lor, căci mătuşa Irène îl întrerupea cu o repeziciune plină de energie. Rezultatul fu că spuse numai câteva cuvinte scurte şi cuprinzătoare:

— Mă duc să dau o raită prin târg.

Îşi luă pălăria, pe care mai întâi o perie grijuliu, şi părăsi hotelul fără altă ceremonie. Se duse în colțul acela din piață unde tarabagiii vând produse sau ustensile neobişnuite. Niciodată nu scăpa prilejul, când avea timp, să asiste la demonstrațiile lor.

În dimineața aceea îşi cumpără un stilou cu peniță incasabilă. Se interesă şi de coliviile micuțe pentru canari, deoarece i se părură ingenioase, cu toate că niciodată nu-i trecuse prin minte să țină păsări închise. După ce termină de cercetat alte obiecte la fel de ingenioase, îşi continuă plimbarea de-a lungul dughenelor celor mari, unde se vindeau stofe şi bibelouri, şi se pomeni curând lângă o fată care târguia un pieptene. Îi atrase atenția pentru că trăsăturile ei vădeau o anume asprime, desigur accentuată mai cu seamă din pricina strălucirii ochilor foarte întunecați. Pe când îşi întoarse capul, privirile lui întâlniră iarăşi aceeaşi față reflectată într-o oglindă mare, agățată printre altele de stâlpii unui cort, şi de data asta fața zâmbea nepăsător. Schimbarea aceea bruscă de expresie i se păru extraordinară, şi-şi cercetă din nou vecina, care acum căuta mărunțiş în geantă. Îşi reluase iar o expresie de indiferență. Fără să se gândească, Jacques se uită în oglindă şi din nou surprinse un fel de iluminare trecătoare. Era o privire ca de

copil, ce părea că pune stăpânire în acelaşi timp cu lăcomie şi linişte pe ceea ce fixează. Dar fata pieri, pierzându-se în mulțime. Dădu de ea pe strada care trecea pe lângă primărie, şi-o urmări. Nu avea pălărie. Părul, de un blond şters, i se revărsa în bucle. Avea brațele goale, puțin cam slăbuțe. Rochia era împestrițată de culori. Jacques dorea mai cu seamă să surprindă încă o dată acel straniu joc de fizionomie şi nădăjduia ca fata să se oprească dinaintea vreunei vitrine. Dar ea se îndepărtă de centrul oraşului, ca şi cum ar fi intenționat să iasă în plin câmp, şi o luă pe o străduță pe care merse destul de încet. Apoi se întoarse îndărăt şi Jacques se încrucişă cu ea. O lasă să se îndepărteze îndeajuns, se răsuci pe călcâie şi sosi tocmai la timp ca s-o vadă dispărând după colțul unei case. După ce-şi pierdu o jumătate întreagă de ceas străbătând străzile învecinate, se lăsă păgubaş şi n-o mai căută. Abia atunci se întrebă în ce cartier din Béthune îl dusese hoinăreala aceea.

În fața lui se desfăşura o stradă lungă, mărginită de case joase, cu trotuarele dormind sub un soare pe jumătate acoperit de nori, ce le lumina în şir una după alta. Ferestrele erau împodobite de colivii, de covoare nescuturate încă (oare cât să fi fost ceasul?). Un căruț de dus cărbuni hurducăia pe pavaj. Jacques socoti de prisos să întrebe pe unde s-o ia, gândindu-se că se va descurca uşor de cum va citi numele străzilor pe plăcuțele de la prima întretăiere. Dar se întâmplă să nu fi auzit deloc de ele, privi în jur şi nu zări țipenie de om. Toți oamenii sunt la târg, se gândi. Dar un puşti ieşi dintr-o cafenea şi se depărtă în adâncul unei străduțe.

Puştiul acela ținea în echilibru pe creştet o cană cu bere. Mergea cu paşi mărunți, ridicându-şi ochii spre cer, ca şi cum ar fi dorit să zărească dopul de faianță. Jacques se apropiase îndeajuns de mult ca să poată aprecia în amănunțime exercițiul acela dar nu-l întrebă pe băiat, curios să asiste – într-atât lucrul părea de inevitabil – la căderea cănii. Îl însoți vreo două sute de metri până la o nouă bifurcație, aceasta mărginită de-o parte şi de alta de garduri din uluci. Atunci copilul scoase un strigăt şi, făcând

un salt brusc, trimise cana sus în aer, apoi o prinse în mâini. De partea cealaltă a gardului strigăte asemănătoare răspunseră. Jacques înțelese că o bandă de ştrengari domnea peste cartierele din partea aceea a oraşului şi se şi depărtă, când o piatră îi atinse pălăria. Pe deasupra scândurilor din îngrădituri, vreo cinci-şase capete se strâmbară la el şi dispărură numaidecât, apoi, după câteva clipe, asupra lui Jacques plouă cu tot felul de gunoaie.

Se gândi că cea mai bună soluție era să fugă, mai cu seamă dacă ținea la curățenia hainelor lui. Dar nu putu rezista ispitei de a-i risipi pe ştrengari şi se avântă spre gard, sărindu-l. Se pomeni atunci într-un soi de pajişte unde iarba era ca şi păscută ori mai curând înghițită de fierăraia ce zăcea pe ea. Maşini vechi, două corpuri de maşini cu aburi, brancarde, câteva grămezi de tingiri ruginite alcătuiau o turmă metalică. Puştii se adăpostiseră fără să piardă timpul îndărătul unei grămezi, dar, în loc să stea liniştiți, continuau bătălia, ale cărei proiectile erau acum buloanele. Jacques se adăposti şi el şi auzi mai întâi tot felul de înjurături, care voiau să însemne că nu era nimic de capul lui, un papițoi cu țoale scorțoase, un individ cât se poate de nedemn şi de prisos. Apoi, doi băieți izbutind să treacă în spatele lui, primi în spinare o grămadă de murdării. Numai că cei doi puşti înaintaseră prea îndrăzneț şi Jacques, năpustindu-se dintr-odată, izbuti să-l înşface pe unul dintre ei: era chiar ucenicul circar.

— Ştergeți-o cu toții, strigă băiatul spre ceilalți, de cum înțelese că nu-i stătea în putință să scape.

Aceştia o luară la sănătoasa şi Jacques rămase singur cu prizonierul, fără să înțeleagă prea bine ce punea la cale puştiul, nici ce fel de pedeapsă se cuvenea să-i aplice. Copilul nu era prost îmbrăcat. Purta un costum marinăresc din pânză albastră, foarte curat, dar foarte decolorat, de-atâta spălat.

— Acum am să-ți dau pe la nas cu tabla asta ruginită, spuse Jacques.

Puştiul nu cerşi niciun fel de îndurare, mulțumindu-se să

se uite la el cu o ură sălbatecă.

— Apoi o să mergem împreună la jandarmerie.

Copilul nu se clintea, dar când se simți luat de guler, se descotorosi cu gesturi violente de haină, pe care o lăsă în mâinile lui Jacques, şi fugi cât îl țineau picioarele. Jacques rămase în mijlocul pajiştii, foarte încurcat de haina aceea. O întoarse pe toate fețele, aşa cum face un vânzător care prezintă o stofă, şi-i scotoci buzunarele micuțe. Găsi un fluier şi un ziar ilustrat. Stătu puțin pe gânduri apoi se duse şi o agăță într-un loc ce i se păru la vedere.

Maidanul era în întregime împrejmuit cu garduri, într-o parte acestea erau pe jumătate năruite şi, printre despărțiturile dintre scânduri, se vedeau spații presărate cu case şi câteva grădini. Pe o alee năpădită de iarbă creşteau urzici albe. Primprejur nu puteai descoperi nimic dintr-un peisaj cu-adevărat câmpenesc. Jacques, în loc să se întoarcă în oraş, o luă pe aleea ce ducea la parcelele cu grădini. Nădăjduia să descopere dincolo de ele o întindere mare şi, cum nu fusese niciodată prin împrejurimile Béthune-ului, voia să tragă folos de pe urma acestei întâmplări ce-l adusese în locul acela depărtat de centru, ca să vadă cum arată periferia. Se pomeni curând pe trotuarele străzii Lillers, care trecea printre grădini cu varză de Bruxelles. Un fluture se aşează pe o grămadă de pietre, şi acelaşi soare voalat strălucea deasupra întinderilor întrerupte de clădiri şi cărora nu le puteai cuprinde zarea. Câteva tufişuri ici şi colo. Oare ăsta să fi fost peisajul de țară? Jacques se întoarse la hotel pe la ora unu după-amiaza.

Capitolul III

— TE-AM AŞTEPTAT CU MASA, spuse mătuşa Irène când Jacques intră în sufragerie.

— Am întârziat puțin. Nu mi se întâmplă prea des.

— Aşa e.

Domnişoara Brostier nu părea dispusă să reia discuția. Jacques se uită atent la ea, pentru că mânca ținându-şi privirile pironite în farfurie în loc să spioneze primprejur, ca de obicei. Părul, alb tot, al bătrânei domnişoare era strâns cu grijă pe lângă tâmple, dar mai cu seamă fruntea (în ciuda faptului că era osoasă) dădea feței echilibru. Fruntea aceea era inertă, ca o cască de scafandru. Jacques, neaflând în expresia trăsăturilor ei niciun indiciu asupra celor la care mătuşa medita, urmări mişcările mâinii stângi. Cu unghia arătătorului, deformat de reumatism, domnişoara Brostier desena cruci pe fața de masă.

— Ce ai să-mi spui? întrebă tânărul.

— Eşti poate mai inteligent decât s-ar crede.

— Explică-te.

— Unchiul Coeuret a trecut pe-aici în dimineața asta de cum ai plecat tu.

Vizita aceea nu era întâmplătoare, făcută aşa, cu prilejul unei plimbări, căci bătrânul nu ieşea niciodată fără un motiv serios. Întrebase de ce nepotul n-ar veni să cineze la el în fiecare seară. Doar nu se afla sub puterea unei vrăji, care să-l fi preschimbat în statuie ce stă la tejghea.

— Astea-s cuvintele lui. De unde am înțeles că el şi Armande au discutat serios ieri-seară despre tine.

Pentru un motiv sau altul, tată şi fiică erau deopotrivă convinşi că Jacques ar putea face o carieră remarcabilă, de-ar fi fost mai puțin stânjenit de deprinderile lui de hotelier. Băiatul avea nevoie de mai mult timp liber pentru a reflecta la anumite studii, pentru a-şi face, atât în Béthune cât şi prin împrejurimi, diferite relații, prin frecventarea cărora să-şi rafineze spiritul şi să afle sprijin.

— Cu alte cuvinte, sunt un necioplit, observă Jacques.

Cu toate că domnişoara Brostier îi spusese încă o dată lui Coeuret că cea mai mare plăcere a lui Jacques era să lustruiască pantofii clienților împreună cu Marie (căci ei nu-i plăcea să şi-o ia nimeni în cap), dăduse totuşi pe loc unele dispoziții privind hotelul. Avea să se ocupe ea însăşi de mese şi cât mai des cu putință îi va ține ea locul la tejghea. Angajase (abia de jumătate de ceas) un lustragiu cu ziua, până să găsească o slujnică ori un bărbat serios, pe când Marie, în care puteau avea încredere, va avea grijă de-acum înainte de târguieli.

Jacques nu voi să contrazică această nouă scrânteală. Mătuşa Irène totdeauna se contrazisese, când pradă avariției, când crizelor de inventivitate, cum era, de pildă, cea care-i inspirase instalarea a trei camere de baie.

— Nu mai judeci în clipa de față decât cu creierul lui Coeuret, observă totuşi tânărul.

— Nu sunt destul de bogată ca să-i impun lui Coeuret, aşa că trebuie să-i satisfac capriciile dacă vreau să-ți favorizez însurătoarea. Doreşti să ai o situație bună, cred, nu?

Domnişoara Brostier oftă, punându-şi mâna de-a latul pe masă, ca pentru a da de înțeles că era în joc o partidă foarte importantă.

— Dar cred că în curând vom dispune de un capital considerabil şi, de cum voi fi sigură, am să-l duc eu de nas pe unchiul tău.

— Nu ghicesc ce ți-ai pus în cap.

Mătuşa cercetă atent un suport de cuțit pe care mâna ei deplasa luminile, apoi se ridică fără să răspundă. Făcând o mişcare bruscă, agăță fața de masă cu catarama de la

cordon, încât carafa de apă, aflată la margine, se clătină. Era gata să se prefacă în țăndări pe parchet dar o prinse într-un fel atât de neobişnuit, încât Marie, care dăduse fuga să strângă de pe masă, scoase un strigăt:

— Doamne sfinte, am crezut c-o să se-ntâmple o nenorocire.

— Nu fi aşa de nervoasă, draga mea, spuse bătrâna domnişoară, aşezând carafa la loc pe masă.

Jacques ieşi în oraş pe la ora trei – de vreme ce acum hotărâseră că se poate bucura regeşte de libertate. Nu avea niciun prieten adevărat în oraş. Nici măcar unul din colegii de şcoală ori de armată nu locuia în Béthune, iar la clubul arcaşilor nu întâlnise până acum pe nimeni cu care să vrea să se împrietenească. În ceea ce priveşte relațiile oficiale ale familiei Brostier, Jacques nu-şi dăduse niciodată osteneala să le examineze îndeaproape, şi nu pici aşa, pe capul oamenilor, într-o zi oarecare, în toiul după-amiezii. Se îndreptă mai întâi spre librăria Cardon, unde uneori veneau notabilitățile să tăifăsuiască. Librăria era goală, aşa că trecu prin fața cafenelei Univers, unde zări numai un chelner în vestă albă care-l punea pe un câine să facă sluj. Scena aceasta îi stârni dintr-odată dezgustul.

Apoi îi veni în minte chipul fetei întâlnită în dimineața aceea. Nu nutrea pentru ea niciun sentiment adânc. Întrunea în persoana ei gesturi de țigancă, grația convențională a unei tinere vânzătoare de magazin şi mândria unui copil. Înjură de mai multe ori şi-şi dădu osteneala să hoinărească.

Dar înțelese că nu ştie să hoinărească. De cum se afla pe trotuar, îşi lua mersul acela regulat şi destul de rapid care de obicei îl ducea acolo unde avea treabă. De aceea plimbarea lui se fixă pe circuitul marelor artere care leagă Gara de Piața Primăriei, Teatrul, Turnul, Poşta, într-un cuvânt toate punctele de care un turist ia cunoştință după ce-a petrecut un ceas într-un oraş.

Se opri la gară, pătrunse în sala de aşteptare şi privi prin ochiurile de geam la călătorii strânşi pe peron. Trenul de

Lille fusese anunțat, aşa că oamenii începeau să-şi adune bagajele. Jacques o zări atunci pe fată în mijlocul unui grup. Ea se uita fix la el şi nu-şi întoarse capul atunci când Jacques o privi la rându-i. Îl cerceta chiar cu o atenție susținută, ca şi cum îi venea greu să-i distingă fața în dosul ferestrei şi ținea cu orice preț să verifice un anumit amănunt. Susținu cu greutate strălucirea acelor ochi şi nu se gândi să iasă pe peron decât în clipa când trenul intra în gară.

Cum uşa dinaintea căreia stătea se dovedi a fi închisă, căută în grabă intrarea călătorilor, se izbi de-un slujbaş ce-i ceru bilet de peron şi izbuti până la urmă să intre prin bufet. Postat lângă uşa de la ieşire, cercetă trecerea grupurilor ce coborâseră din tren ca şi a celor ce-i însoțeau, căci fata părea să fi venit ca să aştepte pe cineva: era cu capul gol, nu avea niciun fel de bagaj, nici măcar geantă. După ce toată lumea se scurse prin fața lui, Jacques vizită vagoanele personalului. O făcu metodic, în aşa fel ca niciun chip de femeie să nu-i scape, dar fu zadarnic. Dispariția fetei i se părea inexplicabilă. Puteai bănui că ieşise prin bufet, deşi era un procedeu incorect, lucru pe care-l constată el însuşi, câteva minute mai târziu, când se răsti aspru la el un controlor. Scăpă de omul acela alergând până în Piața Gării, unde se alătură unei familii încărcată de valize, alături de care se lăsă în voia mulțimii.

Cu toate că mulțimea era destul de mare, tăcerea domnea peste Piață şi clădiri. Pentru că fiecare se grăbea şi vorbea puțin. Cel mult puteai desluşi unele şuşoteli şi zgomot de paşi (maşinile plecaseră). În sfârşit, pe bulevard începură să răsune deasupra acelei îmbulzeli aproape neauzite, ca împinse spre cerul albastru, strigătele vânzătorilor de ziare. Erau mai cu seamă voci de copii. Cele mai multe lăsau să urce refrenul într-un crescendo indiferent, pe când una din ele avea o limpezime aparte.

Jacques sosi la familia Coeuret cu mult înaintea mesei, căci curând osteni să tot bată străzile. În seara aceea făcu tot ce-i stătu în putință ca să mențină discuția asupra unor

subiecte foarte obişnuite, în aşa fel încât să nu fie vorba de viitor. Totuşi nu fu scutit de-o anumită observaţie a Armandei:

— Mă întreb, zise ea, de ce ţi-o fi plăcând atât să lustruieşti încălţămintea.

Şi ei îi plăcea uneori să se ocupe de gospodărie şi mai ales să spele geamurile. Dar găsea că sunt şi alte ocupaţii mai necesare.

— Doar nu eşti un lucrător.

— Ce diferenţă e? şopti Jacques.

Armande recunoscu că ea însăşi nu vedea totdeauna prea limpede ce-o deosebeşte de-o femeie din popor:

— Problema nu e aici. E vorba să ştii dacă vrei să ajungi altceva decât o fiinţă oarecare, atunci când dispui de nişte atuuri.

— Banii?

— Mai întâi, îndeajuns de mult timp, ca să gândeşti. Dar tu, tu mai cu seamă, ai darul să sistematizezi de minune ceea ce citeşti. De ce nu ţi-ai continuat studiile?

— Am urmat cursurile Şcolii profesionale până la vârsta de paisprezece ani. Apoi mătuşa şi tata au hotărât să fiu picolo într-un restaurant. După ce mi-am făcut armata, m-am întors acasă.

Armande servi cafeaua în linişte, întinzându-i şi lui o ceaşcă.

— Am să te ajut să câştigi timpul pierdut şi-o să fii în stare să organizezi toate afacerile pe care le vei vrea.

— Ce legătură are asta cu afacerile?

Armande credea că nu poţi conduce cu succes o întreprindere decât dacă în acelaşi timp îţi dai osteneala să-ţi exersezi inteligenţa prin toate mijloacele. Coeuret, care citea ziarul întins pe pian, se apropie de tineri şi vorbiră cu toţii despre ţinutul Charollais. Jacques se întoarse devreme la Hotelul Central. Îşi folosi cea mai mare parte din noapte pentru a citi cărţile împrumutate de Armande. Când şi când privea la bucata de cer puternic înstelată, prezentă în adâncimea ferestrei deschise, iar cerul acela îi amintea

numaidecât de strigătele vânzătorilor de ziare şi de strigătul acela deosebit de toate celelalte.

A doua zi după-amiază, dădu o raită prin atelier, dar n-avu niciun chef să meşterească. Până la urmă se duse la câinii care dormeau, întinşi la soare, pe iarba firavă a grădinii. Se aşeză pe pământ, şi câinii veniră şi-i atinseră pieptul cu botul. Le vorbi:

— Dache şi Miraud, aş vrea să vă iau cu mine în Charollais, dar acolo nu e o câmpie întinsă, potrivită pentru pointeri.

Plecă la plimbare împreună cu cei doi câini. Aceştia se năpustiră mai întâi, luând-o la goană. Apoi se întoarseră spre stăpânul lor, de care nu se mai depărtară decât ca să adulmece tarabele. Jacques se duse drept la gară, unde sosi cu mult înainte de ora venirii trenului:

— Oare ce caut aici?

I se părea că dorința de-a o găsi pe fata pe care abia o întrezărise câteva clipe se situa cu totul în afara scopurilor lui esențiale şi că n-avea să le dăuneze întru nimic. Era întrucâtva ca şi cum şi-ar fi propus să se ducă la pescuit, spre a-şi petrece câteva ceasuri după bunul lui plac şi cât mai banal cu putință. Nu încercă nicio decepție când mulțimea, după trecerea trenului, se împrăştie pe Bulevardul Gării, fără ca el s-o fi putut întâlni pe fată. Ascultă glasurile vânzătorilor de ziare (era sigur că o voce lipsea din corul strigătelor lor). În sfârşit, se întoarse până în Piața Târgului, pustie de-a binelea, şi unde câinii lui începură să alerge roată, făcându-i pe câțiva porumbei să-şi ia zborul.

Merse apoi o bucată pe trotuarul din dreptul Şcolii Superioare: elevii erau în vacanță de-o săptămână, încât tăcerea domnea îndărătul zidurilor. Câțiva trecători străbătură piața pieziş. Vreo două-trei maşini veniră şi ele ca să întoarcă. Dezolare. Tânărul se îndreptă spre un cărucior cu înghețată, aşezat la colțul unei străzi, şi-i ceru vânzătoarei un cornet.

Aceasta, o matroană cu fața tragică, îl cercetă în timp ce

Jacques se uita primprejur, sugând din cornet; probabil că-i urmărea de-un sfert de ceas acel du-te-vino neîncetat. Ca şi cum ar fi murit de plictiseală, îl întrebă cu o curiozitate deznădăjduită:

— Căutaţi pe cineva, domnule?

Examină trăsăturile atente ale femeii apoi îşi îndreptă privirea spre piaţă: exista o analogie între pustietatea acelei întinderi prăfoase şi întinderea cerului (fără de margini şi fără de stele).

— Caut o fată.

Azvârli douăzeci de bănuţi pe marginea căruciorului. Femeia îi luă şi întrebă din străfundul unei indiferenţe pătimaş prefăcute:

— Dar ce fată, domnule?

— O fată cu părul de-un blond foarte şters şi cu ochii aproape negri.

— Cred că o ştiu. Parc-ar fi o copilă.

— E cam slabă, recunoscu Jacques.

Mai vorbiră ca să se convingă pe deplin că aveau în minte acelaşi chip şi căzură de acord asupra unui anume cordon din piele roşie, pe care fata îl purta de obicei. Femeia oftă:

— Dacă vreţi să mă urmaţi, cred că v-aş putea ajuta s-o găsiţi.

Jacques îşi fluieră câinii şi se pregăti s-o urmeze pe femeia cea de treabă, care şi apucase de hulubele căruciorului:

— Am să vând tot atât pe strada Carnot ca şi-aici, în piaţă, pretinse ea.

Jacques merse alături de ea. Deseori avusese impresia, la Béthune, că e urmărit de toată lumea. Constată că nimeni nu lua în seamă tovărăşia aceea ciudată şi că circula pe străzi fără ca nimeni să ştie cine e. Femeia străbătu Piaţa Turnului şi se îndreptă spre periferie. Tăcu până când îl zări pe un trotuar pe tocilar care, cocoţat pe platforma unui cărucior cu şipci rare, îşi făcea meseria.

— Ei, tocilarule! strigă ea.

Omul opri roata şi-o întrebă cu ce-i putea fi de folos.

— Căutăm o fată, spuse femeia.

O zugrăvi repede, şi tocilarul, fără a se mira de demersul acela, spuse că întâlnise persoana cu pricina dar că nu ştia nici cum o cheamă, nici unde locuieşte.

— Numai Nicolas ar putea să vă lămurească, domnule, zise el întorcându-se spre Jacques. Am să încerc să dau de el.

Deschise ciudata uşiță făcută în interiorul căruciorului şi o luă pe o străduță unde dispăru. Se întoarse după cinci minute, urmându-l pe un puşti îmbrăcat în nişte haine din doc albastru, cum au marinarii, dar decolorate de-atâta spălat, acelaşi cu care Jacques avusese de-a face pe maidan.

— Nicolas, vesti tocilarul, o cunoaşte bine pe fată, dar cere unele garanții înainte de-a vorbi.

Zărindu-l pe Jacques, Nicolas făcu gestul de-a se trage înapoi. Fu oprit de zâmbetul binevoitor al negustoresei care-i pregătea o înghețată.

— Dă-mi întâi înghețata, zise copilul.

— O clipă, băiete.

— N-am să spun nimic.

Şi-i aruncă lui Jacques o privire răutăcioasă. Femeia adăugă deasupra cornetului un moț de frişcă.

— Grăbeşte-te: o să se topească.

— Dă-mi înghețata, zise Nicolas.

— Dă-i înghețata, zise Jacques.

— Nici nu mă gândesc, strigă femeia.

— O cheamă Jeanne Balloy, spuse Nicolas dintr-o răsuflare în timp ce smulgea cornetul din mâinile femeii, ceva mai puțin atentă. Şi fugi, strigându-i lui Jacques:

— Şi n-am să-ți spun unde stă, secătură înțolită.

Tocilarul ridică din umeri:

— Familia Balloy locuieşte pe strada Coqueret, aproape de colțul cu strada Bleue, pe lângă maidanul unde se ține târgul.

Jacques mulțumi, poftindu-l şi pe tocilar şi pe femeie să bea împreună cu el o sticlă de vin alb într-o cafenea vecină. Nu află nimic despre cei din familia Balloy, dar cei doi, ce-l secundaseră cu-atâta bunăvoință în căutarea aceea de care

altminteri puțin le păsa, îi urară toate cele de cuviință.

— Ce v-a făcut să-mi veniți în ajutor? întrebă Jacques.

— Mă săturasem să tot zac acolo, în piață, zise femeia.

Tocilarul își dădu paharul pe gât, cerând îngăduința să se întoarcă la treaba lui. Jacques își duse câinii acasă, înainte de-a porni spre familia Coeuret.

Când se află la ei, Jacques resimți cu putere că decorul schimbă totul. Aventura lui de pe străzile periferiei pierea ca un joc neînsemnat. Domnul Coeuret se dusese în timpul zilei cu mașina până la Lille și adusese cu el două prietene ale Armandei, împreună cu tatăl lor, un industriaș care tocmai avea de tratat o afacere la Béthune. Jacques tăcu stingherit întreaga seară, cu toate că fiecare dintre oaspeți se arătă îndatoritor față de el. Nu avu prilejul să schimbe prea multe cuvinte cu Armande și se întoarse târziu la hotel. Dormi puțin, grijuliu să citească cele ce-și propusese.

Joi, Armande, invitată la rândul ei la Lille., îi trimisese un bilețel, scuzându-se că-i putea da întâlnire abia duminecă dimineața, Jacques nu ieși în oraș înainte de ora cinci. După câteva ocoluri, ajunse pe strada Coqueret, unde locuia familia Balloy.

Se pomeni dinaintea unei hardughii cu pinioane foarte ascuțite și dărăpănate și care părea încăpătoare. Ca să pândească ieșirea vreunui locatar, pătrunse în cafeneaua-debit de peste drum. Cumpără țigări și dădu, una după alta, două comenzi. Nu așteptă mult până ce negustorul să-i pună întrebări:

— Am aceeași meserie cu-a dumitale, îi răspunse Jacques. Țin Hotelul Central de pe strada Loyer. Bea un pahar cu mine.

Cum nu pusese la cale nicio metodă de anchetare, Jacques o adoptă pe prima ce-i veni în minte și pretinse că era în căutarea unui servitor ori a unei slujnice bătrâne: i se spusese că cineva din familia Balloy dorea o slujbă, fără să i se dea însă vreo informație precisă.

— Desigur că despre Georges e vorba, spuse omul. E un

băiat cinstit. Are trei copii. Dar nu-i cunoaşteţi pe sălbatici?

Aşa erau numiţi, în cartier, toţi membrii familiei Balloy, porecla asta bătăioasă desemnându-i de ani şi ani. Bunicul ţinuse pe vremuri un han la Lens. După ce se ruinase, se stabilise la Béthune. Îi murise băiatul şi nora, cu vreo douăzeci de ani în urmă, lăsându-i în grijă patru copii mici. Aceştia îşi petrecuseră copilăria într-o părăsire totală şi erau veşnic văzuţi în căutare de epave pe malurile canalului ori dând târcoale pe lângă maidanul cu gunoaie. Dar nu erau chiar atât de săraci cum s-ar fi putut crede. Bunicul, care avea relaţii cu contrabandiştii, câştiga destul, şi curând îi folosi pe cei trei băieţi (apoi şi pe fetiţă, cu mult mai mică) drept plasatori de tutun. Puştii străbăteau toate împrejurimile. Fuseseră porecliţi „sălbaticii" nu pentru a vesteji ceva necuviincios în purtările lor (erau îndeajuns de îndatoritori şi cinstiţi) ci pentru că evitau orice prietenie cu ceilalţi copii. Doi dintre băieţi părăsiseră oraşul Béthune după ce-şi făcuseră armata, stabilindu-se în străinătate. Georges, cel de-al treilea, se căsătorise foarte de tânăr. Nevasta îi dăruise doi băieţi şi o fată, care acum aveau între doisprezece şi paisprezece ani. Locuia împreună cu sora lui, Jeanne, care trebuie să fi avut peste douăzeci de ani, deşi trupul ei nervos mai păstra încă aparenţa copilăriei. Georges Balloy trăia la întâmplare, fără să-i pese de ziua de mâine, îndeletnicindu-se cu ocupaţii destul de variate: distribuia prospecte de cinema, dădea câte-o mână de ajutor negustorilor din cartier ori vreunui mecanic. Nu avea o slujbă stabilă, dar trecea drept foarte îndemânatec şi rareori i se întâmplă să rămână fără ocupaţie. Şi puştii lui mai câştigau ceva mărunţiş, în fiece seară, vânzând ziare pentru Hermin.

— Hermin? şopti Jacques.

Negustorul îşi umplu iar paharul cu vermut:

— Hermin, cel care ţine librăria, aici, alături, pe strada Bleue.

În ceea ce-o priveşte pe Jeanne Balloy, se îndeletnicea cu negustoria ambulantă, ducându-se să vândă, în

aglomerările miniere de prin jur, cravate şi şaluri, ca şi cordoane, poşete, obiecte din piele pe care le fabrica ea însăşi, la comandă. Ar fi putut găsi pentru negoțul ăsta clientelă chiar la Béthune dar prefera să se adreseze oamenilor dinafară.

Jacques nu mai află nimic altceva de la negustor. După ce ieşi din cafenea, se îndreptă spre locuința familiei Balloy. Zadarnic izbi într-o uşă grea, ce stătea întredeschisă şi dădea într-un coridor, pe unde intrau probabil nestingheriți cei ai casei sau vizitatorii. Constată, după ce pătrunse înăuntru, că jumătate din casă părea părăsită. Parterul era alcătuit din trei încăperi foarte mari, fără să comunice între ele, şi ticsite cu tot felul de fierărie şi grămezi de lemne. Două scări urcau de fiecare parte a culoarului, una foarte strâmtă (drept în fund), cealaltă largă, împodobită cu o balustradă din stejar roasă de carii. Jacques, după ce urcă pe scara cea mare, dădu la primul etaj de un culoar larg. Cele două camere cu vedere la stradă erau aproape goale. Zări coji de arahide zăcând prin colțuri, trei baloane cu dungi colorate şi un pian jalnic. La al doilea etaj, Jacques pătrunse pe un culoar pardosit cu pătrate roşii, cât se poate de gol, ca toate spațiile libere din casă. Nu avu timp să bată la uşă că un bărbat foarte bătrân o deschise, ivindu-se în fața lui.

— Aş vrea să vorbesc cu domnul Georges Balloy, spuse Jacques.

— Trebuia s-o luați pe scara cealaltă. Dar mai mult ca sigur că nepotul meu e încă în oraş. Veniți în odaia mea, dacă vreți.

O încăpere foarte spațioasă. Patul era ascuns după un baldachin. Masa – plină de punguțe din acelea cu surprize care se vând prin băcănii şi pe care bătrânul le umplea. Bomboane, migdale, bibelouri micuțe se înşiruiau la capătul mesei. Dar pe Jacques îl atrase mai cu seamă fereastra. În dreptul ferestrei se afla o colivie mare, cu canari, iar printre cercevele se zărea, pe deasupra acoperişurilor, şi dincolo de periferia oraşului, o întindere considerabilă: câmpia străbătută de dungile rectilinii ale drumurilor, canalului şi

căii ferate. Locuințe numeroase se înălțau în mijlocul unor ogoare drămuite şi tăiate la nimereală. Pe alocuri se înălțau halde piramidale a căror culoare brună se armoniza uimitor de bine cu albastrul cerului. Masa lor părea uriaşă deoarece crestele retezate delimitau un volum geometric țâşnind cu violență din harababura periferiei.

— Luați loc, domnule, zise bătrânul.

Acesta, desigur, se arăta binevoitor în nădejdea de-a ghici intențiile lui Jacques şi oarecum tulburat de-o teamă nedesluşită, ca toți cei ce nu aparțin unui mediu social bine definit. Tânărul îşi dezvălui intenția de-a şti dacă Georges Balloy ar primi să fie angajat la Hotelul Central. Bătrânul avu un gest evaziv şi nu-i mai păsă. Tot timpul discuției ce urmă şi-l petrecu dând amănunte despre peisajul ce se zărea de la fereastră:

— Puteți vedea Noeuds-les-Mines şi chiar şi primele case din Lens. Spre Nord, departe, se întind mai cu seamă fânețe.

Jacques îl mai întrebă şi despre alte puncte pe care le socotea vrednice de interes. Succesiune de cuvinte cu totul inutile, căci nimic nu e esențial în nişte întâmplări oarecare. Aşteptă o oră întreagă până ce bătrânul se hotărî să-l ducă la nepotul lui. Apartamentul acestuia se afla la etajul întâi, la capătul coridorului. Deasupra nu mai era decât un pod în care urcai pe o scăriță.

— Germaine, o vizită pentru voi, spuse bunicul deschizând uşa. Apoi se retrase.

Jacques intră în bucătăria strălucind toată. Cele două ferestre dădeau într-o curte interioară şi erau la nivelul acoperişurilor vecine. Îl întâmpină o tânără femeie într-o bluză albastră, rugându-l să aştepte. O zări numaidecât pe Jeanne, cocând napolitane pe soba flamandă. Fața Jeannei păstra o expresie gravă. Când întorcea prăjitorul, lumina flăcărilor răsfrângea asupră-i o scăpărare ce-o însufleția în acelaşi fel ca şi zâmbetele ei de neuitat dinaintea dughenelor din târg. Desigur, nu era cu-adevărat frumoasă, dar trăsăturile ei căpătau uneori licărul unei frumuseți cu totul neobişnuite.

Georges Balloy se ivi, şi Jacques îşi expuse scopul vizitei, fără a se aştepta câtuşi de puţin ca omul să primească slujba de la Hotelul Central. Doamna Balloy asculta distrată propunerile acelea. Soţul ei le întrerupse pentru a spune răspicat că avea slujbă, slujba lui obişnuită de toate zilele.

— Ai fi avut un loc foarte sigur, observă Jacques.

— Nu-mi convine, o ţinu omul înainte.

Jeanne, care cocea mai departe napolitanele, continua să nu ia în seamă defel prezenţa vizitatorului. Jacques se grăbi să plece. Se trezi singur pe coridorul cel lung iar lângă intrare se întâlni cu Hermin. Acesta îl recunoscu:

— Ce cauţi dumneata în casa asta?

Jacques fu cât pe ce să răspundă că faptul nu-l privea dar socoti zadarnic să se certe cu el.

— I-am propus o slujbă domnului Balloy, la Hotelul Central.

— Balloy nu e un servitor.

Hermin astupa trecerea şi stătea tăcut, fără a părea dispus să se dea la o parte. Totuşi nu poza în felul acela dramatic pe care-l afectase când era beat, în barul de la Hotelul Central. Faţa lui exprima o nepăsare rău prevestitoare.

— Mai deunăzi, spuse el, m-am purtat ca un nerod. În orice caz, nu credeam c-ai să-mi mai ieşi în cale.

Tăcu, apoi spuse deodată:

— Nu trebuie să încerci să-i vorbeşti Jeannei.

— De ce te amesteci?

— De altfel, poate că toate astea n-au nicio însemnătate. Nu se află om pe care l-ar putea dispreţui mai mult decât pe dumneata.

Hermin se prefăcu a continua cu glas tare câteva păreri, ca şi cum i-ar fi părut rău că-i acorda lui Jacques oarecare atenţie:

— Nu eşti de-ai noştri. Eşti, desigur, îndeajuns de cinstit, dar probabil că nu crezi în nimic, nici măcar în bogăţie. Ai ambiţii şi distracţii modeste. Du-te la plăcintăreasa dumitale şi lasă-ne-n pace.

Hermin se afundă în coridor în timp ce Jacques îşi potrivi cu un gest maşinal nodul cravatei.

Capitolul IV

A DOUA ZI DIMINEAȚĂ JACQUES fu el însuşi mirat de hotărârea pe care o luă în timp ce deschidea fereastra. Aerul avea o răcoare de-o asemenea prospețime, cum nu se simte decât în adâncul oraşelor, în tranşeele acelea alcătuite de şirul regulat al clădirilor. O reverberație necuprinsă umplea cerul iar trotuarele păstrau o paloare de fotografie. Nu te puteai gândi nici la păduri, nici la lande, dar strada aceea bine trasată se prezenta ca un ghid sigur spre locuri neîndoielnic şi mai curioase decât pădurile.

— Oare Jeanne va pleca în dimineața asta la drum?

În timp ce isprăvea cu îmbrăcatul se întrebă de ce familia Coeuret, mătuşa Irène şi până şi Hermin se purtau cu el de parcă ar fi simțit nevoia să-i pătrundă gândurile. Se privi în oglinda de la şifonier.

— Am gesturi mecanice. Dar asta ar trebui să-i împiedice pe oameni să intre în vorbă cu mine. Nu stai de vorbă cu o marionetă.

Până şi ochii i se obişnuiseră să rămână răbdători, nemişcați în indiferent ce lumină.

Soarele bătea din plin în timpanele caselor, unde alcătuia forme triunghiulare, puternic luminate. Mirosul portocalelor, aşezate dinaintea dughenei fructarului din vecini, urca în aer. Jacques o înştiință pe Marie că n-avea să ia micul dejun şi se duse pe strada Coqueret.

Puțin îi păsa dacă era văzut de gospodinele care-şi scuturau preşurile. După ce rămase timp de o oră sprijinit

de un zid, o văzu pe Jeanne trecând pe dinaintea lui. Ținea în mână o valiză micuță.

— N-are niciun rost, dar tot am să-i vorbesc.

Fata mergea atât de repede încât Jacques nu găsi prilejul îndeajuns de favorabil pentru o discuție. De altfel, își puse multe întrebări în legătură cu asta. În realitate nu avea absolut nimic să-i spună, decât că dintr-un capriciu şi fără a fi cu adevărat îndrăgostit dorea ca ea să-i acorde câteva întâlniri.

Fata ajunse la periferie, de unde ieşi în şoseaua spre Lille. Pe trotuare creşteau ierburi uscate şi ciulini mari, ca nişte candelabre. Pământul era de-a dreptul îmbibat de necurățenie, amestecat cu resturi minuscule, zgură, fierotenii, nasturi vechi. Dar soarele mătura perspectiva pavajelor. Jeanne trecu de mai multe grupuri de case, apoi pătrunse, la distanță de vreo trei-patru kilometri de Béthune, într-o clădire de două etaje, singură în plin câmp. Jacques o văzu ieşind abia după o jumătate de oră. Îşi urmă apoi drumul, şi mersul îi deveni curând mai potolit, ca pentru a ține la o distanță foarte lungă. Pentru o vreme, atât cât niciun vehicol nu se ivi, ea era singura persoană de pe şoseaua aceea dreaptă. Pe de lături se aflau ogoare paralele, câteva grămezi de haldă prin apropiere, şi ciocârliile ce se înălțau mai sus de acoperişurile de tablă. Jacques, cu atenția abătută de aceste tablouri ale suburbiei pe care nu avusese prea des prilejul să le cerceteze, nu-şi dădu seama numaidecât că Jeanne se întorsese dintr-odată, înaintând spre el. Dar se opri şi privi în urma ei, spre Lille. Trecu un şir de camioane apoi vreo douăsprezece maşini. Jacques se pomeni chiar lângă ea.

— Jeanne Balloy, îi spuse.

Fata se întoarse spre el.

— Aş vrea să ştiu la ce te uiți.

— Nu mă uit la nimic, răspunse Jeanne.

— La drum?

— Da, la drum.

— Şi dumneata ai vândut ziare pe străzi, luni seara?

— Da.

— Nicolas e unul din nepoții dumitale?

— Un prieten de-al nepoților mei.

Răspundea fără să şovăie, ca şi cum ar fi încercat, prin câteva fraze scurte, să pună capăt cât mai repede discuției. Jacques rostise primele cuvinte ce-i veniseră-n minte fără să-i pese de bruschețea întrebărilor lui. Fu încântat că fata nu-l repezise pe loc. Dar Jeanne îl privea fără curiozitate.

— Am intenția să-ți cer o întâlnire, urmă Jacques.

— Nu se poate.

— De ce m-ai privit atât de stăruitor, acum câteva zile, când te aflai pe peronul gării?

Jeanne păru încurcată:

— E vorba de-un amănunt care nu te priveşte şi n-are însemnătate.

— Iar eu sunt sigur că trebuie să aflu ceva ce ne priveşte pe amândoi.

De data asta fata cercetă atent fața tânărului:

— Greşeşti.

În peisajul acela industrial de țară, trotuarele se întindeau cu o precizie fabuloasă. Cablurile electrice suspendau de piloni rotocoale ce se ştergeau în depărtare. Păsările se aşezară pe ele. Niciuna nu cânta.

— Îngăduie-mi să vin cu dumneata până la casele ce se văd colo. Nu mai departe, spuse Jacques.

Fata nu răspunse, negăsind desigur niciun cuvânt potrivit prin care să-l îndepărteze şi socotind că mai simplu era să accepte tovărăşia aceea. Merseră fără grabă. Jacques vorbi cu grija lui obişnuită de-a formula răspicat tot ce-i trecea prin minte:

— Adesea m-am întrebat de ce n-ar fi posibil să intru în vorbă cu prima persoană ce mi-ar ieşi în cale şi să vorbesc cu ea despre orice.

Nu putea concepe indiferența aceea a oamenilor ce stau alături unii de alții în oraşe fără ca vreodată să schimbe o vorbă cu înțeles adevărat.

— Dar dumitale am ceva anume să-ți cer. Hermin şi

Nicolas nu mă pot suferi. Înțelegi ura asta a lor, o împărtăşeşti la rândul dumitale?

Jeanne, în aşteptarea unei inerente declarații de dragoste, se arătă destul de mirată. Îl învălui pe Jacques într-o privire aspră:

— Nu ştiu ce s-a petrecut între dumneata, Hermin şi Nicolas. Şi eu aş vrea să te ştiu departe de mine, dar în acelaşi timp simt nevoia să-ți caut ceartă.

— Ce te supără?

— Pentru moment, nu pot explica.

Când ajunseră în dreptul caselor, fata îşi întoarse capul în acelaşi timp cu el pentru a privi peisajul de țară: uzine se înălțau în mijlocul lanurilor cosite de grâu. Crestele acoperişurilor lor semănau cu un desen de copil. Două coşuri de fabrică încadrau o porțiune de cer străbătută de rândunele.

— Am să te mai văd? întrebă Jacques.

— Vineri seară, pe malul canalului, dacă vrei.

Şi se depărtă. Jacques se întrebă dacă nu cumva auzise în vis ultimele cuvinte rostite de ea. La urma urmelor, era o uşuratecă şi se socoti ultimul dintre proşti pentru faptul că-i vorbise aşa cum îi vorbise. Pe când ea păruse impresionată tocmai de ciudățenia conversației şi era departe de-a se gândi la un simplu flirt. Ultima-i privire exprima mai mult răutate decât bunăvoință. Vreo minciună? Pietrele cu care era pavată şoseaua scânteiau, sau cel puțin aşa credea Jacques. E drept că pe alocuri peisajul aşezat împotriva luminii strălucea ca pe valurile unui eleşteu – valuri cubice. Rumoarea camioanelor urca spre oraş şi spre un soi de orizont şters de către trâmbele de fum.

Jacques urmări o vreme din priviri fata, care se grăbea. Apoi merse încet dar, în loc să se îndrepte spre oraş, o apucă pe un drumeag de care, ce-l duse printr-o rețea de locuințe periferice şi de fâşii semănate cu cereale, până la un pasaj de nivel. Străbătu o vale, minusculă, mărginită de o cută de teren destul de abrupt, ce-avea poate patru metri înălțime, şi ajunse la canal. Într-adevăr, oricât ar fi prețuit ataşamentul

lui față de Armande, era mai bine să nu se lege definitiv şi să înfrunte dragostea aceea cu tupeu. Se prea poate ca şi Armande şi Jeanne să se descotorosească de el, fiecare în felul ei. Şi avea să rămână singur cu plăcintăreasa lui, protejat de sincera banalitate ce veghease ca o zână asupra leagănului său. Până atunci avea certitudinea de-a fi liber şi de-a nu gândi întocmai ceea ce toți ceilalți credeau că gândeşte. Se amuză azvârlind cu pietre în canal. Apa, învăluită în grosimea atomică a straturilor de petrol, le sfâşia lumina multicoloră. Un şlep se pierdea în zare, între liniile malurilor, pe care Jacques văzu că se aflau, amestecate cu părăluțele, flori la fel de necunoscute lui de parcă ar fi fost exotice. Anumite privelişti stârnesc un entuziasm neîndreptățit.

Nicio eroare nu-i cu putință, îşi spuse Jacques din nou, când se aşează la masă dinaintea mătuşii, pentru mine există ceva mult mai important decât Armande sau Jeanne. Oare mătuşa Irène, de partea ei, nu țintea, şi lucrul se vedea cât se poate de bine, în goana-i după înavuțire, cu o anume patimă, în care banii nu aveau niciun amestec, spre un soi de libertate?

— La ce te gândeşti? zise domnişoara Brostier.

— Că trebuie să mă duc la familia Coeuret duminică dimineața.

Duminică, înainte de sosirea lui Jacques, domnul Coeuret veni în bibliotecă să stea de vorbă cu fiica lui, care răsfoia nişte reviste.

— Încă o dată o să mă bag unde nu-mi fierbe oala, spuse. Nu ți-ai schimbat hotărârea de-a urma facultatea de ştiințe, la Lyon ori la Paris?

Armande începuse să studieze serios şi profesorii ei o încurajau să continue.

— Mi se pare necesar, răspunse ea.

Domnul Coeuret, pradă, pe cât se pare, veşnicei lui oboseli, se aşează într-un fotoliu:

— Mă întreb dacă dorința mea de-a te vedea măritată cu

Jacques e rezonabilă întru totul, sau mai curând aş vrea s-o justific.

Jacques era foarte diferit de Armande şi niciodată n-aveau să fie întru totul de acord asupra multor chestiuni. Şi vor avea prilejul să simtă şi mai bine deosebirea dintre ei în legătură cu întâmplări cât se poate de obişnuite.

— Sunt hotărâtă să mă mărit cu Jacques, dacă nimic deosebit nu intervine, afirmă Armande.

Jacques prețuia de-o sută de ori mai mult decât orice tânăr hărăzit unei cariere strălucite, deoarece învăța pătimaş şi repede, şi orice împrejurare îi stârnea impresii foarte vii.

— N-am încredere în autodidacți, zise Coeuret. Doreşte oare cu-adevărat să ajungă cineva, să nu mai fie hotelier?

— Desigur, eu însămi voi veghea să fie aşa, îl încredință fata.

Domnul Coeuret îşi aprinse pentru a treia oară țigara subțiratecă şi medită, în timp ce Armande aranja revistele.

— Nădăjduiesc, spuse el, că totul se va aranja.

Jacques sosi pe când bătea de douăsprezece. Armande vorbi de şederea la Lille, iar după-amiază, când rămase singură cu el, declară dintr-odată:

— În ceea ce mă priveşte, m-am gândit la căsătoria noastră. O să se facă.

— Nici nu mă îndoiam, spuse Jacques sărutând-o.

Ieşiră să se plimbe iar pe la patru se duseră la concertul din grădina publică. În ziua aceea puteau fi auzite, una după alta, trei orchestre din centrele miniere şi cele din Béthune. Jacques recunoscu, de cum se aşezară pe scaune lângă chioşc, uniforma muzicanților dirijați de cel care, în parte, era vinovat de incidentul ce avusese loc cu câteva zile în urmă la Hotelul Central. Omul venise între timp şi se scuzase față de domnişoara Brostier. Hermin nu-şi făcu apariția printre ceilalți muzicanți.

— Piesa asta e bine interpretată, spuse Armande.

Fata era totdeauna însuflețită de bunăvoință, dar îi dovedi lui Jacques că avea motive ce-o îndreptățeau să-şi poată da

cu părerea asupra calității orchestrei, iar Jacques fu mulțumit să audă explicații juste.

Spre sfârşitul concertului, deoarece Armande se plângea de căldură, Jacques, în timp ce ea păzea scaunele, se duse să cumpere o înghețată în capătul celălalt al grădinii. Femeia cu căruciorul îl recunoscu şi-i zâmbi binevoitor. Pe când se întorcea, se întâlni cu Jeanne Balloy, iar aceasta se întâmplă să fie atât de aproape de el, încât Jacques nu se putu abține să nu-i strângă mâna, gest ce ținu atât de puțin, încât fata abia îşi dădu seama, în schimb îl privi.

— Nu-mi mai pasă de nimic astăzi, îşi spuse Jacques.

Soarele potopea copacii, balta în care broaştele îşi umflau burdufurile sonore, praful, oamenii paşnici, făcând să se topească înghețata din cornetul pe care Jacques îl ținea în mână. Armande îi mulțumi.

Curând se întoarseră acasă şi se instalară în bibliotecă, a cărei uşă Armande o închise.

— Şi-acum, făcu ea, spune-mi şi mie numărul aventurilor tale. Plăcintăreasa e una din ele, toată lumea din Béthune ştie. Dar cine e fata cu care te-ai întâlnit azi în grădina publică? Ce farsă mai e şi asta?

Armande surprinsese, mulțumită perspectivei de pe aleea golită de grupurile ce se plimbau, gestul rapid schițat de Jacques. Acesta răspunse:

— Poate că, dimpotrivă, e tragedie.

Se gândea mai cu seamă, în clipa aceea, fără să ştie de ce, la cerul albastru-palid, de deasupra acoperişurilor din Béthune, şi printre care trebuie să se fi stins în chip atât de uimitor murmurele orchestrelor.

— N-ai încredere în mine, urmă Armande.

— Am încredere în tine şi în toată lumea, îi răspunse.

— Aştepți să-ți spun că eşti liber chiar acum, pe loc? Nu-i cu putință. Dar vreau să ştii că ai ceva mai bun de făcut decât să te joci de-a aventurierul sentimental.

— Vreau să realizez ceva: nu încape nicio îndoială. Numai că, vezi, poate nu chiar în direcția în care te-aştepți tu.

— Dar, dragul meu Jacques, eşti făcut să te ridici metodic

la o situație pe care eu ți-aş putea-o arăta dinainte.

De ce se lăsa antrenat în incursiuni într-o lume meschină?

— Să ştii de la mine că, orice ai face, există bărbați şi femei care se complac cu bunăştiință în ignoranță sau necurățenie. Drept răsplată te vei alege, desigur, cu o scenă neplăcută sau cu câțiva pumni.

Curând, Jacques avea să-şi dea seama că vorbele acelea fuseseră o adevărată prorocire. Zâmbi, fu de acord că Armande are dreptate şi că el va pune capăt chestiunilor acelora fără importanță.

Domnişoara Brostier sosi şi ea tocmai când se pregăteau să se aşeze la masă. Dar se retrase numaidecât după ce se aduseră cafelele. Domnul Coeuret profită de prezența ei pentru a aduce vorba de viitoarea lor plecare, fixată de Armande şi de el peste două zile. Se gândeau ca, după o scurtă şedere la Paris, să-l aştepte pe Jacques la Charollais spre începutul săptămânii următoare. Domnişoara Brostier nu vedea niciun inconvenient ca tânărul să lipsească de la hotel oricât de mult ar fi voit. În seara aceea părea muncită de nişte gânduri personale, de la care domnul Coeuret nu izbuti s-o abată. Când mătuşa hotărî să se întoarcă singură, el o conduse până la uşa din stradă şi-i spuse cu glas scăzut, pe când coborau împreună pe scară:

— Nici vorbă că iar o să dai o lovitură după cum te taie capul şi-o să realizezi în mod periculos vreun beneficiu însemnat.

— Zarurile sunt aruncate, îi spuse ea.

Dar grijile acelea păreau să se fi împrăştiat. Domnul Coeuret se întreba, pe când urca în sufragerie, cum de o bătrână avară izbutea să-şi pună pe chipul destul de răvăşit iluminarea aceea de nevinovăție.

— Sunt oameni, spuse el aşezându-se, care strâng bancnotele cu încântarea pe care botaniştii o încearcă atunci când strâng flori rare.

După plecarea celor doi Coeuret, Jacques îşi continuă în

fiece zi plimbările prin oraş. Se simți destul de singur, redat pe deplin străzilor lui, devenite acum parcă mai mari. Îşi petrecu vremea dând târcoale pe lângă magazine pe care niciodată nu le cercetase atent, fiind mai cu seamă atras de vitrinele fierăriilor. Revăzu peisajul de țară, la vreo doi-trei kilometri jur-împrejur. Câmpuri roditoare, neîndoielnic, dar cu totul opuse ideii de junglă, pe care oricine o păstrează în adâncul sufletului, încă din copilărie. Găsi că drumul ce ducea la Bruay era cel mai încântător, deoarece trecea, după pasajul de nivel, printre pâlcuri neînsemnate de tufe, apoi printre taluzuri acoperite din belşug cu ierburi, unde desigur că se refugiaseră lăcustele din tot arondismentul. Natura era hăituită în regiunea aceea într-un fel mai impresionant decât prin periferiile marilor oraşe, ce se pierd în sânul culturilor ca în mare. Aici, privighetoarea şi cârciumioara erau amenințate de uriaşe geometrii şi încă mai mult, de elementele repetate ale cetăților muncitoreşti. Nu mai puteai crede în vecii vecilor în existența pe pământ a pădurilor adânci. Mărturia unei rezervații vegetale (Boulogne ori Meudon) nu exista.

Lui Jacques îi plăceau mai presus de orice drumurile ce treceau pe lângă magaziile fermelor şi-ale uzinelor. Pe lângă marginea de jos a suprafeței lor cimentate, cioburile de sticlă ardeau în soare, amestecate cu florile acelea de care dai mereu, pe numele lor traista-ciobanului. Se întreba în ce zi anume din copilărie mama îi vorbise despre traista-ciobanului. Copilăria? O amintire tulbure: cârnați ce atârnau în băcănie, vagoane cu cărbune ce treceau departe, spre Bruay, furtuni ce izbucneau dincolo de trâmbele de fum mai negre decât cerul amenințat dar, mai presus de orice, acea indiscutabilă fericire pe care-o zămislesc pavajele străzii, locomotivele, bilele de sticlă, mirosul noroiului de primăvară.

Vineri seara, după masă, Jacques se duse la podul de peste canal, unde Jeanne îi făgăduise să vină. Abia dacă o aşteptă cinci minute. De cum dădu cu ochii de ea, fata îi spuse cu o însuflețire ce-l uimi:

— Vino pe-aici. Să nu stăm lângă canal.

— Da de ce?

Jeanne îi aruncă o privire pe care el o crezu plină de ură. Felinarele începeau să se aprindă de-a lungul periferiei, dând o lumină rară şi inutilă în crepusculul interminabil de vară.

— Ce vrei de fapt?

— Prin urmare îți închipui, spuse tânărul, că aş putea să nu-ți vorbesc de dragoste.

— Sunt sigură, bineînțeles, că de dragoste vei vorbi. Dar ai un fel atât de ciudat de-a discuta, încât m-am întrebat dacă nu ai cumva şi un gând ascuns.

— Oricum, tot ai ghicit ceva. M-am săturat de ocupația mea de hotelier. Aş vrea să duc o viață mai pe placul meu. Mi se propune să mă însor într-o familie... burgheză, să zicem. Ştii ce înseamnă o familie burgheză? Eu nu. În orice caz, căsătoria asta nu se potriveşte cu amintirile mele din copilărie. Am fost legănat în fundul unei curți, între un zid de cărămidă care puțea a spirt denaturat şi un butoi în care se aruncau cutiile de conserve şi farfuriile sparte. Era chiar şi un caprifoliu într-o oală vopsită. Dar dacă, de pildă, mi-aş pune în gând să mă înțeleg cu dumneata, nici asta nu s-ar potrivi tocmai cum trebuie, pentru că m-aş sătura să trândăvesc zile întregi degeaba şi să nu ajung la o situație care să-mi trezească interesul.

Jacques nu se gândi nicio clipă că vorbăria aceea nu prezenta probabil niciun înțeles pentru Jeanne Balloy. Aceasta, de altfel, nu se miră. Răspunse:

— Îți pierzi timpul, tot gândindu-te.

— Se prea poate. Dar nu-mi place ca alții să se gândească în locul meu. Mă întreb dacă şi dumneata faci parte din cei care spun: ai iluzii etc...

— Mie mi-e totuna.

Vorbe care nu duceau la nimic. Dar când o fată e îndeajuns de nebunatecă, iar seara dăruită cu blândețe adâncă, totdeauna ajungi la acelaşi rezultat, oricare ar fi subiectul discuției. Iată de ce se dovedeşte inutil să te

istoveşti în banalităţi, încât e preferabil să vorbeşti anapoda. Ajunseră la capătul periferiei, pe când lumina cerului se retrăgea de pe trotuare. Fata se strânse puţin câte puţin lângă Jacques, sau poate el o atrăsese la pieptul lui, şi se opriră ca să se sărute. Apoi pătrunseră pe ogoare. Ciudate ogoare, pentru că în mijlocul miriştilor, al fâneţelor şi-al maidanelor, trotuarele se prelungeau, în ciuda unei absenţe totale a locuinţelor, iar aceste trotuare tot mai erau împodobite, din loc în loc, de becuri cu gaz, a căror lumină se pierdea în frunzişuri. Răcoarea serii aducea un miros vegetal ce-l domina oarecum pe acela al smoalei. Jacques şi Jeanne merseră în tăcere, şi băiatul dori să continue sărutul. Atinse numai buzele fetei, simţi că erau umflate, dar numaidecât fu respins cu violenţă. Când făcu o nouă încercare, fata lăsă din nou ca feţele lor să se apropie, ca şi cum ar fi dorit să i se lase în voie, apoi repede se retrase. Corpul ei rămânea însă lipit de corpul lui Jacques.

— Afurisită fetişcană, curând o să mă faci să turbez.

— Nici eu nu ştiu ce fac, răspunse ea. Simt că ard, dar în acelaşi timp simt dorinţa de-a te respinge!

Şi-şi trecu mâna peste frunte. Ajunseră la o bancă şi se aşezară. Dinaintea lor, se întindea un spaţiu liber, unde cântau câţiva greieri. Garnituri de tren se auzeau în depărtare. Dar nu dădură atenţie acelor zgomote şi-şi fixară ochii asupra cerului presărat de stele cu totul la întâmplare, ca felinarele într-o gară de triaj. Unele se înşiruiau chiar la rând, ca becurile de gaz la periferie.

— Meseria pe care o faci te interesează? întrebă Jacques.

— Sunt destul de liberă şi mă duc să caut clientela unde îmi convine.

— Dar nu câştigi de-ajuns, bineînţeles. Ce te-ai gândit să faci pe viitor?

— Nu ştiu.

Se ridică dintr-odată şi, luându-l de mână, îl trase pe drum. Merseră în tăcere pe sub tei, apoi apucară pe un drum îngust, dintre două uzine. În sfârşit, ajunseră într-o porţiune întinsă de câmpie, pe care erau implântaţi din loc în loc

stâlpi, piloni şi pluguri. Când şi când schimbau câteva cuvinte ca să-şi spună ce vedeau în jur, prin noapte, care acum se lăsase de-a-binelea. Jacques nu înțelese de ce fata dorise să facă plimbarea aceea, dar simți o plăcere nespusă, cu toate că nu mai fu vorba nici de cel mai neînsemnat sărut, în timp ce mergeau repede. Trecură pe lângă coşuri uriaşe cu coroana arzătoare şi la poalele cărora mii de cioburi de sticlă scânteiau în grămezile de deşeuri. Trecură printr-o ecluză, apoi, mai departe, o pădurice ce se-ntindea pe vreo cincisprezece metri. În sfârşit, o luară la-ntâmplare printr-o zonă mlăştinoasă, din care se înălțau tufe de răchită.

Timp de o oră hoinăriră aşa primprejurul Béthune-ului până când ajunseră la un drum larg, pe care Jacques nu-l recunoscu. Se aşezară pe marginea unui trotuar şi ştiură că de pe locul acela dominau un spațiu larg, căci desluşeau faruri de maşini în diferite puncte ale golului desfăşurat în profunzime dinaintea ochilor lor. Fascicolele acelea de lumină se învârteau cu precizie pe marginea unor neînsemnate ridicături de pământ. Scoteau din întuneric zone eliptice în care se iveau tablouri depărtate dar violent luminate. Jacques Brostier şi Jeanne Balloy se amuzară să enumere frânturile acelea de realitate ce păreau suspendate între cer şi pământ: vile, colțul unui ogor cu sfeclă, sălcii şi plopi ce păreau încărcați cu flori, un panou publicitar a cărui culoare ardea. Uneori penelurile farurilor se îndreptau spre cer, pierzându-se în dreptul primelor stele. Jeanne se strânse lângă umărul lui Jacques şi el o sărută. Sărutarea ținu puțin căci numaidecât fata sări în picioare.

— La revedere, nu mă urmări, îi spuse.

— Rămâi lângă mine, măcar putem sta de vorbă.

Dar fata începuse să păşească pe iarba de pe taluz, sau pe ogorul de-alături, iar zgomotul paşilor ei rămânea neclar. Noaptea era cu mult mai întunecată decât ai fi crezut, în ciuda transparenței cerului.

— Aşteaptă-mă, mai strigă el.

Fata nu răspunse, şi Jacques, după ce rătăci în dreapta şi-n stânga, i se păru că aude o voce depărtată, cu acelaşi

timbru limpede (şi ca desprins de lucruri) pe care o auzise la gară, printre strigătele vânzătorilor de ziare. Fu ispitit să strige şi el, dar se gândi că era zadarnic. Se întoarse la Béthune, uitându-se întruna în jurul lui şi în sus, la aparițiile uriaşe ale lumii nocturne: uzine şi stele dominând tot restul lucrurilor mărunte invizibile sau abia vizibile, cum erau copacii sau vilele. De cum ajunse la periferie, încercă să apuce pe drumul cel bun dar nu izbuti decât pe lângă locul unde se ținea târgul. Atunci se grăbi spre strada Coqueret. Dar zadarnic supraveghe casa: probabil că Jeanne ajunsese, căci ştia cu precizie toate amănuntele locurilor învecinate şi se orienta, desigur, la fel de bine noaptea ca, şi în plină zi. Obosit de-atâta aşteptare, se îndreptă spre drumeagul lung al câmpului pe care se ținea târgul şi unde aveau de obicei loc, între două rânduri de fațade liniştite, întrunirile sportive şi serbările.

Simți curând că e urmărit de cineva şi, întorcându-se, îl văzu venind spre el pe Hermin. Omul nu rosti un cuvânt. Se aruncă asupra lui Jacques. Acesta se dădu mai întâi îndărăt, temându-se ca agresorul să nu fie înarmat şi, când înțelese că era atacat numai cu pumnii, începu să boxeze metodic. Hermin trebui să se lase păgubaş după câteva minute şi zise:

— Recunosc că nu eşti chiar aşa de lepădat pe cât am crezut.

Jacques continuă să se bată, uitând că nu avea şi avantajul greutății. Celălalt luptă răbdător şi, de cum tânărul dădu semne de oboseală, îl izbi cu o forță neobişnuită.

Jacques nu-şi recăpătă pe deplin cunoştința decât după vreo două-trei ore. Începea să se crape de ziuă. Îți dădeai seama numai după stelele ce păreau mai rare şi după lumina felinarelor, mai ştearsă. Zăcea întins în mijlocul aleii. Simți mai întâi un frig pătrunzător, şi rămase multă vreme cu ochii pironiți la coşurile caselor.

— Câțiva pumni, şopti el, aducându-şi numaidecât aminte de cuvintele Armandei.

Ecluza îşi depăna la o sută de metri mai încolo şopotul de ciubăr din care apa se scurge când e luat dopul. Jacques se ridică în picioare destul de greu şi se îndreptă spre hotel. Miasme de lăzi cu gunoi se făceau simțite când trecea pe lângă prăvălii. Niciun cocoş nu cânta.

— Şi totuşi trebuie să fie destule poieți de păsări prin îngrămădeala caselor ăstora, se gândi el urcând scara.

Îşi petrecu restul dimineții oblojindu-şi fața cu vată îmbibată în alcool. Deoarece se culcă ziua nămiaza mare, nu se înfățişă vederii domnişoarei Brostier decât pe la ora trei. Aceasta nu băgă de seamă sau îl scuti de observații, socotindu-se mulțumită când Jacques o vesti, de cum o văzu, că a doua zi avea să plece la Paris, ca să stea acolo câteva zile, înainte de-a se duce la Charollais.

Capitolul V

JACQUES SE NIMERI SINGUR într-un compartiment de clasa a doua şi-şi cercetă de nenumărate ori faţa în oglindă: după bătaia cu Hermin, rămăsese numai urma lăsată de două degete, mai accentuată acum, dar n-avea pungi la ochi, după cum se temuse. Se instală la fereastră şi privi cum defilau ogoarele de sfeclă.

La Paris, în afară de ceasurile petrecute la cinema, se plimbă de preferinţă pe marile bulevarde şi până la urmă se îndreptă spre periferia apropiată, unde se întindeau pământuri pustii, lipsite de verdeaţă. După câteva zile îi trimise o telegramă domnului Coeuret pentru a-l înştiinţa de sosirea lui apropiată.

— O să dau la ţară peste un aer nemaipomenit de curat.

Priveliştea dintre Paris şi Moulins, străbătută de rapid, îl lăsă indiferent. Dar, după ce schimbă trenul de două ori şi se urcă în personalul Paray-le-Monial, găsi că gardurile vii şi stejarii îţi dau o senzaţie de sufocare. Se poate cârti mult pe seama frumuseţii naturii. Desigur, ideea acestei frumuseţi e acum într-atât de înrădăcinată că nimeni n-ar mai îndrăzni s-o pună la îndoială. Cu toate astea, nimeni nu înţelege legănatul copacilor, mersul animalelor ori direcţia colinelor, deoarece lumea acestora încă nu e deschisă ochilor noştri. Jacques îşi petrecu timpul cu astfel de gânduri, în timp ce se apropie de gara din Beaubery. Şi-aici, dintr-odată, i se păru că decorul nu mai e apăsător. Imaginea Armandei ţinând un cal alb de frâu lângă barieră îl străfulgera cu violenţă.

— Bună ziua, Armande, îi strigă din mersul trenului.

Ajunse repede la ea, deoarece gara era aproape goală.

— Unde-ți sunt bagajele?

— N-am decât o valiză.

I-l prezentă pe fratele ei. Acesta rosti câteva cuvinte de bun venit, dar rămase îmbufnat. Purta o salopetă kaki şi-o pălărie veche; nici urmă din atitudinea aceea atribuită îndeobşte tinerilor bogați şi nepăsători. Un slujitor aduse calul Armandei şi pe cel al lui Roger. Băiatul îi spuse lui Jacques cine era:

— Martinien o să te aducă cu trăsura iar noi te urmăm călare. Maşina e în pană.

Martinien îi strânse mâna lui Jacques. Cum trenul plecase, câțiva călători se depărtau pe jos, păşind peste traverse, în vreme ce tufele de măceş de pe peron se clătinau în bătaia vântului, de-a lungul grilajelor vopsite într-un alb imaculat. Fânețe şi păduri se orânduiau în cutele unei întinderi variate, care căpăta adâncime, când telefonul se auzi țârâind. Jacques, negăsind nimic de spus, se urcă în trăsură. Aceasta porni ca o săgeată, pe roțile ei cauciucate. Armande sosi curând din urmă şi-şi struni calul în aşa fel încât să rămână cam în dreptul lui Jacques. Avea o bluză albă, peste care treceau petele de soare ce se strecurau din copaci. Jacques se gândi la tejgheaua de la Hotelul Central şi se simțit în acelaşi timp nebun de bucurie şi oarecum năucit. Îşi duse mâna la față, unde urma degetelor lui Hermin se mai vedea încă. Spuse fără să se gândească:

— M-am ales cu pumnii prezişi de tine. Afacerea s-a lichidat.

Armande răspunse cu uşurință, de parcă ar fi cunoscut toate amănuntele:

— Trebuie să fi zăcut o bucată bună pe jos. Dar de data asta ai înțeles fără doar şi poate esențialul.

Tăcu o clipă, apoi îi apucă mâna pe deasupra apărătorii de noroi:

— Ai la stânga ta coasta Suin.

— Seamănă cu o haldă.

Coborârâ spre adâncitura abruptă a unei văiugi în adâncul căreia dormeau eleşteie. Lumina ardea ierburile şi murele agățate de ruji iar dinspre pământ urca mireasmă de iarbă încinsă amestecată cu boare de pădure. Martinien mâna ca un smintit, stând țeapăn pe locul lui de lângă Jacques, dar mult mai puțin țanțoş decât acesta. Pătrunserâ într-o pădure răruie, de stejari, în mijlocul căreia se înălțau ici, colo brazi uriaşi. După ce urmă cotiturile unui drum, trăsura dădu, la întretăierea cu un drumeag, de nişte ogoare degajate dintr-odată din vegetație: mulți napi şi câteva lanuri de grâu cosit. În depărtare, se iviră munții.

— Ținutul Beaujolais, explică Armande.

Când fură pe platou, Martinien mai domoli mersul cailor. O coti în unghi drept pe o alee mărginită de ulmi uriaşi. Casa familiei Coeuret se ivi dintr-odată după ce trecură de perdeaua de pini ce astupa aleea.

Era o construcție destul de recentă, înălțată cu piatră din ținut. Încăperile de locuit, ce se prelungeau mult, erau străjuite, de-o parte şi de alta, de două aripi scunde. Acoperişul de olane, străpuns de lucarne rotunde, o scară ce dădea maiestate fațadei cu peronul ei întins, ca un patinoar, îți făceau impresia că vei pătrunde într-o clădire oficială: o casă de economii, bunăoară. Grădina dispunea de alei cu pietriş trasate cu precizie, de straturi cu flori, peluze şi, în fund de tot, o grădină de zarzavat, înconjurată de mulți pomi fructiferi. Primprejur, plopi, brazi şi fânețe încercuite de garduri vii îşi îmbinau verdele diferit pe coaste pe care spânzurau din loc în loc petece uriaşe de pădure. Ce pădure? Peronul răsuna ca o biserică.

Armande îl conduse pe Jacques în sufragerie unde îi întâmpină o bătrână guvernantă. Aceasta o sărută pe fată şi porunci unei slujnice să aducă clătite şi fructe.

— Tata se odihneşte. O să vină şi el numaidecât, spuse Armande.

— Şi fratele tău?

— Pesemne că s-a dus să mulgă vacile împreună cu Martinien.

Jacques înțelese că obiceiurile familiei Coeuret erau cu mult diferite față de ceea ce-şi închipuise el. Totuşi, niciun moment nu se simți descumpănit, căci i se părea că soarta i se pecetluise din clipa când păşise pe peronul gării.

În primele zile, luă aminte la gazdele sale, grijuliu numai într-atât încât să se simtă la largul lui printre ei. Cei din familia Coeuret aveau fiecare îndeletnicirile lor personale. Tatăl, în ciuda toropelii lui, vizita destul de des fermele aflate în proprietatea sa. Îl preocupau în aceeaşi măsură şi viața familiilor care le exploatau, şi munca depusă de ele, străduindu-se mai cu seamă să le trezească un interes sporit față de creşterea păsărilor, a iepurilor de casă, a câinilor şi până şi-a vulpilor, ca şi-a altor animale cu blană pe care ținea să le aclimatizeze. El însuşi înjghebase un soi de rezervație într-un parc, unde puteai vedea cele mai neaşteptate viețuitoare. Când stătea acasă, studia diferite sisteme de dat în arendă ca şi alte chestiuni de economie rurală, care-l duceau la discuții politice cu băiatul lui. Acesta nutrea un dispreț total față de averea familiei. Trăia ca un lucrător la câmp, nu se dădea în lături de la treburile grosolane decât la ceasurile când se vâra în bibliotecă. Unde dădu peste Jacques, care se spetea citind de toate. Îşi vorbiră puțin în cea dintâi săptămână, dar când Roger băgă de seamă că Jacques era însuflețit de o râvnă neobişnuită, îi recomandă câteva cărți esențiale.

— Armande susține că trebuie să mă descurc singur. Mi se pare greu, spuse Jacques.

— Pe scurt, nu ştii de nici unele. Nicio noțiune despre istoria literaturilor, nici a ştiințelor. Mă întreb de ce-o să te-agăți.

— Ceea ce mi se pare o prostie în cultura asta a voastră e că nu ştii încotro te îndrepți. N-ajungi undeva decât dacă ai despuiat maldăre de volume şi mă simt scârbit când cei care au făcut-o pretind până la urmă că nu s-au ales cu niciun folos. Doar dacă se izolează în ştiința lor şi retează orice comunicare cu restul lumii.

Roger îl apucă de umeri şi-l zgâlțâi:

— Din cauză că există o mulțime de ignoranți, înțelegi? şi nu poți progresa întru nimic atâta vreme cât un mare număr de oameni nu împărtăşesc aceleaşi cunoştințe. Te zbați în mijlocul unei omeniri tulburi.

Jacques fu mai întâi mirat de violența aceea. Dar se convinse curând că vărul lui exprima totdeauna primul gând ce-i trecea prin minte, ca şi cum ar fi voit să stârnească indignarea interlocutorului şi să transforme pe loc discuția în ceartă. În anumite zile, părea totuşi ceva mai înseninat. Iar lipsa de convingere a lui Jacques îi dădu băiatului sentimentul, că se putea lăsa în voia confidențelor cu aceeaşi deplină libertate cu care s-ar fi adresat unei statui din parc.

Într-o dimineață, Roger îi declară că îşi impunea aceleaşi preocupări ca un servitor pentru că îl interesa soarta poporului şi nu găsea nicio satisfacție în afară de aceea care privea viața celor numiți îndeobşte umili sau modeşti. Se putea, susținea el, face ceva pentru ei şi, înainte de toate, oricare ar fi fost împrejurările, trebuia să încerci a le înțelege felul de-a gândi, pentru a-i lumina cât mai potrivit cu putință:

— Am şi stat doi ani în uzina de la Saint-Etienne. Ştii că familiile muncitoreşti îmbină obiceiuri magice cu nişte dogme confuze, care-şi au obârşia în Descartes, şi care au ajuns până la ele cine ştie cum?

Dar Jacques nu ştia cine e Descartes.

— Pe deasupra, de fiecare dată când treci dintr-o provincie în alta, ori din uzină pe ogoare, amestecul acesta de superstiții şi de păreri se face într-alt fel, iar asta derutează pe toată lumea, în afară de cei care cred că poporul seamănă cu unealta de care se folosesc în fiecare zi. La ce se gândeşte un tip care mulge vaca?

Jacques nu s-ar fi aşteptat să aibă prilejul să asculte, în sânul familiei Coeuret, texte de elocință.

— Mai mult, continuă Roger, făcând să lunece o carte la celălalt capăt al mesei celei lungi, oamenii din popor au adesea idei mai limpezi decât oricare dintre tipii îmbuibați cu

o instrucție onorabilă: vreau să spun că au găselnițe personale şi idei de te năucesc. Poate asta se trage din experiențe dobândite de pe urma constrângerii muncii. Dar cred că uneori puțin le pasă de tot, şi asta îi face să aibă inspirație. Martinien...

Roger se întrerupse pentru a se uita la Jacques care, şezând în fotoliu, era grijuliu să-şi confecționeze o cât mai desăvârşită atitudine de manechin. Şopti:

— Dar dumneata, cine eşti dumneata?

Armande intră în clipa aceea. Fratele nu păru nemulțumit c-o vede.

— Martinien, zise fata, mi-a spus chiar acum că te gândeşti să pleci împreună cu el în Madagascar.

— Sunt pe deplin hotărât, răspunse Roger. Martinien m-a convins.

Slujitorul familiei Coeuret, cu toate că îndeplinea fel de fel de munci şi, pe deasupra, era tratat aproape ca un membru al familiei, nu pierduse, pe cât se pare, gustul pentru aventură. Armande îşi dădu cu părerea despre toate astea, apoi adăugă înciudată:

— Vă închipuiți că o să dați de-a binelea peste o natură sălbatecă.

— Vom continua să muncim pe brânci, ca nişte nerozi. Dar ne vom simți mai în largul nostru.

Roger n-avea chef să-şi explice mai amănunțit proiectele. În timp ce Armande îl privi pe Jacques, spuse:

— În orice caz, n-am intenția să-l conving pe prietenul tău să ne însoțească.

Se duseră în grădină şi se aşezară pe scaunele de nuiele, pe o alee unde continuară discuția cu mai puțină înflăcărare. Jacques rămase tăcut, deoarece contempla un strat de campanule albastre, care se întindea pe-o lungime de două sute de metri. Când se afla în grădină, se mira totdeauna de proporțiile nemăsurate ale fiecărui aranjament ornamental. Poate că vreo mie de trandafiri, cine ştie? împrejmuiau terenul, ceva mai lăsat, din mijloc, unde se contura cercul bazinului. Şi fără nicio îndoială că peluzele se

desfăşurau pe un hectar. Întreg ansamblul trebuie să fi depăşit cu puțin grădina publică din Béthune, dar mai ales singurătatea aceea bine calculată impresiona adânc. Între priveliştile de țară, prost îmbinate sau de-a dreptul virgine, şi schemele industriale există desigur o natură superior alcătuită, cu o emfază metodică.

— Fratele meu şi cu mine, spuse Armande, am sădit stratul la care te uiți. Originalul ăsta vrea să se ducă la capătul lumii ca să încerce regretul sfâşietor după castelul părintesc.

— N-am să regret nimic. Încerc doar să fac ceva. N-am chef să picotesc aici ca un câine de vânătoare.

Jacques socotea discuția inutilă. Pentru el singura problemă ce merita acum oarecare atenție era mijlocul de-a menține cât mai mult în jurul lui farmecul acela de nespus. De cum sosise, uitase de toate.

Aproape în fiecare dimineață, pe la unsprezece, domnul Coeuret îl poftea să-l însoțească în plimbarea pe alei. Îi spuse că pe locul acela se întindea odinioară o landă aproape pustie. Nu se afla decât o căsuță, înconjurată de vreo jumătate de stânjen de cartofi, pe care o sperietoare, prevăzută cu olane ce clămpăneau în bătaia vântului, îi apăra de mistreți.

— Îl cunoşti pe bătrânul Balloy?

Jacques nu răspunse.

— Locuieşte acum la Béthune, pe undeva pe lângă maidanul unde se ține târgul, cred. Cocioaba de care îți vorbesc ca şi pământurile din jur erau ale familiei lui. Mi-a vândut mie totul, când a dat faliment.

— De ce-a dat faliment?

Domnul Coeuret tăcu vreo câteva clipe.

— Când urmam cursurile colegiului din Saint-Quentin, eram un golan, dar visam să înalț un castel. El, însurat încă de pe atunci, se bucura de-o bunăstare înfloritoare. Nepăsarea l-a pierdut.

— Mă întreb, spuse Jacques, ce se înțelege prin nepăsare.

— Nu ştiu. Atâta ştiu că mie îmi plăcea îngrijorarea.

Dintr-o primă căsătorie de pe vremuri am avut parte de nenumărate scene cumplite şi de-o situaţie materială avantajoasă, la care am ajuns pentru că mă pregăteam în vederea ei.

Domnul Coeuret îşi continua mersul obosit de-a lungul tufelor de trandafiri, din care mâna lui osoasă, smulgea uneori câte o floare, pe care apoi o azvârlea pe pietriş. Explică în ce fel fuseseră aduse până acolo căruţe pline cu pământ gras şi cum el însuşi smulsese cioturile bătrâne din ţarină. Niciodată nu pomenea de căsătoria dintre Jacques şi Armande dar se vedea că doreşte să-l ţină pe Jacques cât mai mult cu putinţă în casa lui, pentru ca această căsătorie să devină o necesitate.

La prima vedere, Armande împărtăşea toate gusturile tatălui ei. După sfaturile acestuia, se străduise să strângă o întreagă documentaţie despre chimia agricolă, distrugerea paraziţilor şi chiar selecţia plantelor, şi i se amenajase un loc, dincolo de livadă, pentru experienţe. Întreprinderile industriale la care fata visa n-ar fi avut alt scop decât să consolideze şi mai mult domeniul, ceea ce la urma urmei era în concordanţă cu spiritul de familie. Dar discursurile pe care Roger i le ţinea despre chestiunile populare o făceau uneori să şovăie. Prezenţa lui Jacques îi dădu mai multă siguranţă. Îi căuta tovărăşia în toate momentele zilei, plăcându-i să ştie ora la care se ducea în bibliotecă ori când se plimba în afara domeniului, fără ca ea să fie alături. Când văzu că Roger îl sfătuia pe Jacques ce să citească, fu atentă să-l îndrume ea. Şi cum ea însăşi avea intenţia să facă studii de chimie, îi vorbi îndelung despre asta, în ciuda cunoştinţelor rudimentare ale acestuia.

Jacques îşi luă obiceiul să se scoale în fiecare dimineaţă de cum se crăpa de ziuă, în timp ce slujnica abia aprinsese cuptorul, şi se ducea să dea o raită pe cărările din împrejurimi. Priveliştea era liniştită şi până şi zborul bondarilor deasupra balegii căpăta acolo o însemnătate mulţumitoare. Întorcându-se pe aleea cea lungă, Jacques se

simțea totdeauna mulțumit să găsească ferestrele şi numeroasele hornuri ivindu-se printre pini. Pe undeva lucrurile acestea aduceau cu tejgheaua lui de la Hotelul Central, căci se impuneau cu aceeaşi fidelitate. Dar clinchetul nichelului era aici transpus în arhitecturi îndeajuns de nobile.

— Oare cei din familia Coeuret îşi dau seama ce simt eu? Oare visez?

Găsea că gândurile acestea sunt naive şi în acelaşi timp de neuitat. Într-o dimineață, se întâlni în drumul său cu Armande. Avea pieptul strâns într-o bluză, pe cât se părea singurul veşmânt ce-o acoperea. Zărindu-l, se făcu roşie ca focul.

— Ce cauți aici la ora asta? îi strigă ea.

Îi răspunse cu un soi de mânie, ce trăda cât e de tulburat:

— Mă plimb. Dar tu, de ce fugi aşa, de unde vii?

— Am fost să mă scald în eleşteu. Dar nu-i treaba ta.

Jacques se apropie de ea.

— Trebuie să fii rece ca gheața.

Şi numaidecât, cu o mişcare deloc premeditată, o ridică în brațe iar fata i se lăsă în voie. Purtând astfel povara aceea neobişnuită, înaintă spre castel, având grijă ca nicio zdruncinătură să nu supere frumosul ei trup. Aşa cum îşi închipuise, fata era rece ca gheața şi bluza şiroia de apă. Jacques voi să vorbească. Dar îi fu cu neputință, aşa încât îşi continuă mersul. Armande îl privea acum calmă:

— Lasă-mă, îi spuse.

O lăsă să-i lunece fără băgare de seamă apoi o sărută pe gură. Ea însă îl trase repede spre casă. Se aşezară la masă în bucătărie, lângă cuptor. Când slujnica se întoarse să le aducă o gustare cu şuncă, ei şi începuseră să vorbească despre păsările de curte asupra cărora Armande experimenta o hrană alcătuită din compuşi noi. După dejun, o întrebă cu glas scăzut, în vestibul:

— O să mă iubeşti?

— Nici vorbă c-o să te iubesc.

Fata nu-i mai dădu prilejul unui nou sărut, spunându-i în

schimb că trebuie să aibă răbdare, că totul avea să fie cât se poate de bine.

— Convenienţele astea afurisite, şopti Jacques, intrând în bibliotecă. Dar trebuie ca totul să fie conform bunei cuviinţe.

În clipa aceea Roger ieşi din umbra unui dulap, dându-i binețe.

— Cu cine semeni mai mult: cu mine, cu tata sau cu Martinien?

— De ce întrebările astea?

— Îmi place mult să gândesc cu glas tare. E mai bine decât să te rozi pe dinăuntru.

Încă din prima săptămână a şederii sale acolo, Armande şi Roger începură să-l ducă pe Jacques prin împrejurimi, ca să le cunoască. Pentru el, faptul părea a fi o formalitate necesară, dar o făceau cu destulă indiferență încât lăsară totul la bunul plac al lui Martinien, care conducea maşina şi le ghida excursiile. Într-o zi vizitară oraşul Autun. Dădură ocol în întregime meterezelor, mergând pe drumuri şi cărări. Martinien, care cunoştea la perfecție oraşul, îşi dezorienta tovarăşii de călătorie impunându-le în chip suplimentar itinerarii ce se întretăiau, apoi se depărtau de catedrală şi de templul roman, ducând la vestigiile unor colibe galice aflate în câmpie şi la contraforții unui platou. Era ora opt seara când tot îi mai sui pe brâna unui munte plină de drobiță, ca să poată avea, spunea el, o vedere generală asupra oraşului.

— Martinien, spunea Roger, n-ai astâmpăr în tine.

— Vreau să ştiu dacă viitorul dumitale cumnat are picioare solide.

— Ce-ți pasă?

— Nu-i din lumea dumneavoastră, dar nici dintr-a mea.

Jacques smulgea mereu ghidul Baedeker din mâinile lui Martinien, ca să mai citească o dată amănuntele, iar dorința lui de-a face vizita cât mai temeinic exageră recordul acelui marş forțat, ca şi acumularea excesivă de cunoştințe. La întoarcere, adormi în maşină, pe când aceasta o apuca pe aleea ce ducea spre casă. Martinien îl trezi oprind brusc şi-l privi:

— Eşti obosit, domnule Brostier.

Armande şi Roger nu dădeau niciun fel de semn de oboseală. Jacques băgă de seamă şi-i lăsă să coboare, apoi îi spuse lui Martinien:

— Vino să ne întâlnim în grădină, peste un sfert de ceas. Vreau să-ți vorbesc.

Un sfert de ceas mai târziu îi propunea să meargă amândoi la Cluny, ca să bea ceva într-o cafenea oarecare. Martinien rămase ca uluit de planul acela. Dar lanterna pe care-o ținea în mână lăsă să i se citească pe față expresia unui consimțământ entuziast. Era unsprezece noaptea. Jacques şi Martinien săriră pe biciclete, făcură numaidecât cei douăzeci de kilometri până la Cluny şi se întoarseră destul de cherchelițipe la patru dimineața.

Nici Armande, nici Roger nu aflară nimic despre escapada aceea, dar Jacques văzu că-şi câştigase prietenia slujitorului. Ceea ce acesta dovedi nedesluşit, prin metode personale. Două zile mai târziu, Martinien veni să-l trezească înainte de ivirea zorilor, ca să-l învețe să călărească, pentru ca în această privință să nu fie mai prejos de gazdele sale, care, de la sosirea lui, renunțaseră la orice cavalcadă. Dar puse la cale şi altceva, ce-avea să aibă consecințe rodnice. Martinien, ca şi Dorothée, guvernanta, erau de fel din departamentul Nordului. Fusese angajat la familia Coeuret în urma recomandării bătrânei Dorothée, care-l ştia de pe când nici nu umbla la şcoală şi nutrea față de el aceeaşi afecțiune ca şi față de Armande, pe care o ştia de când era de-o şchioapă. Martinien se duse în grădină să stea de vorbă cu Dorothée, unde aceasta împletea un pulover pentru Armande. Era seară. Armande, Jacques şi Roger jucau tenis, în partea cealaltă a parcului. Coeuret-tatăl dormea la el în odaie iar casa era tăcută, cufundată în zumzetul viespilor care intrau şi ieşeau. Cel mai neînsemnat cuvânt căpăta numaidecât, în singurătatea aceea, un ton de complot, iar Dorothée fu puternic impresionată de observațiile lui Martinien.

— Jacques e tocmai tipul de care Armande are nevoie,

susținea aceasta.

O căsătorie ca asta era dealtminteri şi pe placul Dorothéei. Dacă domnul Coeuret ar fi murit iar Armande s-ar fi măritat cu un mofturos, casa ar fi fost dată cu susul în jos:

— Crezi oare că nu m-am gândit şi eu la asta, zise bătrâna guvernantă. Dar nu ştiu ce tot rumegă bătrânul.

— Un motiv în plus să-l zorim să ia o hotărâre.

— Ce-aş putea face eu? întrebă Dorothée, pe când Armande şi băieții veneau din fundul grădinii.

Şi totuşi îşi încercă norocul, căci totdeauna vorbea deschis cu stăpânul.

— Pari neliniştit, îi zise ea în chiar aceeaşi seară, pe când domnul Coeuret urca la el în cameră, apoi se întoarse fără ca acesta să aibă timp a-i răspunde.

A doua zi îi duse micul dejun la el în birou:

— O să te îmbolnăveşti tot gândindu-te atât la fermele alea, ai face mai bine să mai slăbeşti băierile afacerilor, ar merge cum trebuie şi lăsate de capul lor.

— Crezi? răspunse aspru Coeuret.

— O spun spre binele sănătății dumitale.

Şi părăsi biroul în grabă, ca şi cum ar fi luat hotărârea să-l lase odată pentru totdeauna pradă relelor lui. Când făcu a treia observație pe tonul acesta, Coeuret o trase de mânecă:

— O ştii pe Irène Brostier?

— Ne-am jucat împreună cu păpuşile, pe când părinții ei locuiau la Lens, nişte sărăntoci, ce mai. Acum e bogată, aşa se spune.

— Tocmai asta e, că nu sunt prea sigur. Mă întreb cât de temeinic e înstărită.

Dorothée se prefăcu că iese şi zise de parcă ar fi vorbit cu uşa:

— Nu văd ce legătură are una cu alta.

— Aş vrea s-o mărit pe Armande cât mai bine cu putință.

Bătrâna guvernantă se şi afla pe scară. Urcă iar, ca şi cum, din senin, ar fi fost cuprinsă de indignare.

— Ascultă, domnule Coeuret, nu eşti în stare să iei o hotărire. Mai lasă-i naibii pe alde Brostier ăştia, şi-o să

trăieşti liniştit.

Numai gândul la o asemenea hotărâre extremă şi păru să-l descumpănească pe bătrân. Răspunse pe un ton iritat. Dar Dorothée o şterse de-a binelea de data asta, necatadicsind să audă cuvintele stăpânului. În zilele următoare evită toate ocaziile să schimbe vreo vorbă cu el, mulțumindu-se să-i arunce pe ascuns câteva priviri pline de milă, pe care el le văzu prea bine. Sătul să simtă apăsând asupră-i judecata îndărătnică a unei slujnice care-l cunoştea prea bine, se cercetă cât se poate de scrupulos asupra sentimentelor ce-l frământau. Trebui să-şi mărturisească singura teamă ce-l rodea, aceea de-a vedea eşuând căsătoria fiicei sale cu Jacques. Şovăielile lui veneau tocmai din această nesiguranță, şi nu din grija pentru averea sau situația viitoare a lui Jacques. Acesta ajunsese un membru indispensabil al familiei, pentru că nu se dădea în lături de la afecțiunea aceea ocrotitoare a domnului Coeuret, respinsă de fiul său şi chiar de Armande.

— Am să fixez data căsătoriei, îi declară domnul Coeuret Dorothéei, fie că Armande vrea sau nu. N-are decât să-şi continue studiile, chiar şi măritată. O să facem vizite prietenilor ca să-i pregătim pentru evenimentul ăsta, fără ca totuşi să le anunțăm ceva precis.

Câteva clipe mai târziu, Dorothée îi spunea lui Martinien, în bucătărie:

— Bătrânul Coeuret vrea să facă pe hâtrul până-n ultima clipă, dar pare hotărât să grăbească măritişul fetei.

Şi făcu o mutră ca pentru a-şi mărturisi perspicacitatea.

— Ar putea să aibă loc cam prin octombrie.

Capitolul VI

LA ÎNCEPUTUL ŞEDERII SALE, Jacques avusese impresia – ca şcolarii în vacanță – că dobândise posibilitatea de-a se bucura de mai multe distracții decât îi era îngăduit să spere. În septembrie făcură mai puține escapade, deşi cerul rămânea destul de frumos, în schimb îşi folosiră timpul mai sistematic. După ora unsprezece, cei ai casei se întâlneau în grădină, ea pentru a asista de departe la sosirea furnizorilor: de trei ori pe săptămână maşina măcelarului, marțea şi sâmbăta cârnățarul, iar joia camionetă băcanului. După-amiezele se plimbau pe jos prin imediata vecinătate a castelului şi făceau vizite aproape oficiale, însoțiți de domnul Coeuret, fermierilor din apropiere. Roger, deşi părea sâcâit, găsea totuşi de cuviință să ia parte la ceremoniile acestea. Se retrăgea într-o tăcere de gheață şi stătea cu îndatorință pe lângă sora sa. Pe când făceau cale întoarsă, slobozea dintr-odată portretele caricaturale ale personajelor pe care le întâlniseră.

Jacques se simțea la largul lui, mai cu seamă când se afla împreună cu specimene vârstnice ale notabilităților provinciale, mai puțin bizare decât pretindea Roger. Tovărăşia tinerilor îi displăcea, fără să-şi dea seama nicio clipă de proasta lui dispoziție. Cel mai bun lucru pe care-l putea spune despre ei era că păreau a-şi buchisi distracțiile dintr-un manual special pentru uzul vacanțelor şi unde escapadele cu maşina şi cu bicicleta ca şi jocurile țineau jocul convențiilor didactice stabilite de disciplina şcolară. Se

pomeni şi mai izolat în mijlocul lor când aceştia îşi întoarseră vizitele familiei Coeuret.

— Ce părere ți-au făcut? întreba Roger.

— Sunt desăvârşiți, îi răspundea.

— Şi eu cred la fel, îl aproba celălalt cu ferocitate.

Şi totuşi cei mai mulți dintre băieții şi fetele acelea erau îndeajuns de onest constituiți, ca să fie gata de pildă să poată sări din avion cu paraşuta, ori să caute chiar şi primejdii de moarte violentă, prin orice metodă, inclusiv bătălia națională, politică sau practicarea unei meserii periculoase (cu un minimum de spectaculos absolut necesar). Până la urmă, Jacques îşi dădu silința să-i înțeleagă şi-i întovărăşi pe unii dintre ei la vânătoare, cu toate că nu ştia să țină nici puşca în mână.

Existau păduri. În viața lui, Jacques nu intrase într-o pădure. În timpul acestor rare partide de vânătoare sau în plimbările pe care le făcea cu regularitate împreună cu Armande şi domnul Coeuret, spre sfârşitul după-amiezii, avu ocazia să străbată poteci împodobite cu băltoace de pe urma ploilor. Jacques se încurca în spinii tufelor de măceş.

— Jacques n-are obişnuința omului de la țară, spunea domnul Coeuret. Nu-i place să meargă decât pe caldarâm.

Jacques ignora spectacolul vieții de țară, deplângând mai cu seamă faptul că n-avea să ştie niciodată numele păsărilor ce cântau prin tufişuri. Armande îşi dădea osteneala să-l învețe măcar numele copacilor şi-al arbuştilor.

— Stejarii şi brazii îi recunosc la fel de bine ca într-un album, numai că pentru mine un copac e un copac şi nimic altceva. Cruşin, arin, alun, carpen, fag – oricare ar fi, îi încurc.

Tăceri străbăteau pădurea, ca şi când ar fi trasat cărări neaşteptate. Vânturile de prin părțile acelea înfiorau uneori vârfurile înalte, creând focare invizibile de foşnet. Într-o zi, Jacques se trezi îndeajuns de departe de însoțitorii săi, ca să nu le mai audă paşii. Se aşeză pe jilțul incomod oferit de un buştean.

— M-am săturat, şopti el.

De ce se săturase? De tot ce vedea în jur şi era mai frumos decât îşi închipuise? Îşi şopti lui însuşi:

— Caut să realizez ceva pe potriva firii mele şi nu izbutesc. Armande ar voi să îmbrățişez cariera de industriaş, şi asta-i o prostie.

Un căprior sări pe deasupra unui tufiş, scoțându-şi la vedere pieptul şi capul speriat. Într-o clipă dispăru. Jacques nu văzu ce se petrecuse, deoarece scormonea cu un băț în nisipul de pe cărare, alcătuind desene. Armande nu întârzie să vină lângă el:

— Ce faci aici?

— Mă gândesc la tine.

Îl trase de păr ca să-l silească să se scoale:

— N-am să te las să visezi ca un îngeraş.

O sărută, iar fata îl trase grabnic spre luminişul unde domnul Coeuret, Roger, Martinien şi doi tineri de prin împrejurimi discutau despre politică.

În seara aceea domnul Coeuret declară, pe când se aşeza la masă, că socotea necesar să fie fixată căsătoria Armandei cu Jacques.

— O să mai vorbim. Dar, în principiu, să cădem de acord că se va celebra înainte de sfârşitul anului.

— E nevoie de-o deliberare solemnă pe tema asta? şopti Roger.

— Ne-am înțeles, spuse Armande.

Cuvintele pe care Jacques voi să le rostească îi rămaseră în gâtlej.

A doua zi dimineață Jacques îl însoți pe Martinien care coborî în sat ca să înnoiască provizia de tabac şi de țigări din casă. O apucară pe-o scurtătură ce mergea de-a lungul unei râpe presărată cu pietroaie. Florile erau din ce în ce mai rare, odată cu apropierea toamnei, iar morcovii, sălbatici, ca şi alte umbelifere, nu mai aveau, decât semințe. Pânze de păianjen se țeseau peste tot. Unele spânzurau în soare ca nişte văluri în calea vântului din larg. Cele mai mici erau cât se poate de orizontale, întinse de către o mană căzută drept

din cer. Satul se ivi într-o adâncitură semănată cu tufişuri. O aglomerare roasă de tăcere mocnită şi dogorită de soare cu disperare. Zgomotul unor bile ciocnite de un copil răsună pe un prag de granit.

— Hai să bem un pahar, zise Jacques pe când ieşeau de la debit.

Martinien nu se împotrivi, urmându-l la han, unde ferestrele înguste luminau slab mesele. Jacques comandă o sticlă de beaujolais. Îi spuse tovarăşului său:

— Cum priveşti situația dumitale la castel?

— Nostimă întrebare.

— Aş fi putut foarte bine fi un slujitor, în loc să fiu logodnicul Armandei Coeuret. De asta tot ceea ce gândeşti mă impresionează.

— Explică-te.

Cum de suporta Martinien, de pildă, toată plictiseala treburilor lui zilnice, aproape mereu aceleaşi de zece ani?

— Ştiam că într-o bună zi am să scap de ele şi-o să plec în colonii.

— Şi dacă zăpăcitul ăsta de Roger se răzgândeşte şi se însoară?

— Las totul baltă şi-o şterg.

Jacques şovăi o clipă, înainte de-a mărturisi că şi el avea intenția să lase totul baltă.

— Situația dumitale nu se asemănă întru nimic cu a mea, spuse Martinien.

— Întru nimic, numai că nu eu sunt aici stăpânul care să hotărască ceva vreodată. Încerc să înțeleg unele lucruri din viața pe care o duc, dar unchiul şi Armande au această părere de nezdruncinat că ei au înțeles definitiv totul şi că eu nu mai am nevoie s-o iau de la capăt, de vreme ce viitorul e gata statornicit pentru mine, ca şi pentru ei.

Pe de altă parte, Roger, cu ideile lui neghioabe, îi stârnea şi mai mult îndoielile. Ca şi ceilalți doi, credea şi el că esențialul era să te instruieşti şi să acumulezi, că nu puteai face nimic altceva.

— Ai cumva, zise Jacques pentru a încheia, vreo părere cu

privire la cele ce-ți spun?

Bău încă un pahar de vin. Slujnica de la han își târșea pâslarii prin sală, în vreme ce autobuzul, la încrucișarea învecinată, stârnea obișnuita rumoare de fiece zi. Voci limpezi se auziră.

— Văd că-ți faci gânduri negre, zise Martinien. Părerea mea e că trebuie să faci cum te taie capul. Coeuret cunoaşte nenorocirea, dar nu şi toanele, şi accidentele. Peste câteva zile, ori peste câțiva ani, poate că familia lui o să afle ce sunt şi astea. Dacă Roger se hotărăşte să vină în colonii, ar fi un început, iar dacă dumneata o iei de nevastă pe Armande, ar fi şi asta ceva nou. Dar n-au încredere.

— Ai găsit ceea ce căutam eu, spuse Jacques ridicându-se. Ei n-au încredere iar eu încă şi mai mult decât ei.

— Dumneata eşti omul cu care aş pleca bucuros în colonii, zise Martinien. Dar nici dumneata nu eşti făcut să trăieşti lângă un om ca mine.

Se întoarseră acasă aproape fără să mai spună nimic. Martinien îl opri pe Jacques la liziera unei păduri tinere, îi arătă o mulțime de căldăruşi etajați pe ramurile unui stejar pitic. Când pătrunse în bibliotecă, Jacques tot își mai amintea de culorile lor vii. Roger, cocoțat pe scară, frunzărea o carte luată de pe raftul de sus.

— Te-ai dus să te cinsteşti cu Martinien, zise.

— Întocmai.

— Şi pe mine nu m-ai poftit.

Jacques nu ştia unde voia să ajungă.

— Nu-mi atribui intenția unui reproş, că nu e cazul. Vorbesc fără niciun fel de gând ascuns, dar o întreagă serie de constatări mă îndreptățesc să cred că nunta dumitale cu Armande devine o necesitate absolută.

— Ce legătură are una cu alta?

Roger, azvârlind cartea, coborî de pe scară şi se aşeză pe masă.

— Ghicesc minunat de bine tot ce se petrece la noi în casă. Lui Martinien îi datorezi probabil hotărârea bruscă

luată de tata cu câteva seri în urmă.

Îi dezvălui lui Jacques că, după multe semne, îl bănuia pe Martinien că o asmuțise pe Dorothée, care la rândul ei umblase cu tot felul de maşinații. Domnul Coeuret ştia ce vrea, fără îndoială, dar dispozițiile spiritelor se combină atât de metodic în casa asta, încât o guvernantă bătrână, şi chiar şi un slujitor, pot, cu oarecare prevedere, să le utilizeze uneori într-un sens favorabil propriilor lor sentimente.

— Dar oare nu vedeți ce faceți, nici unii, nici alții? întrebă Jacques.

— O casă ca a noastră e supusă unor inevitabile tabieturi. Dacă tatălui meu i s-ar fi încredințat, pentru început, nişte căluşei, ar fi sfârşit prin a fi proprietarul unui circ: eu aş fi clovn ori omul-şarpe iar Armande călăreață, iar căsătoria dumitale s-ar afla la cheremul şefului publicității.

Domnul Coeuret, la terminarea colegiului, avea în stăpânire câteva hectare de fâneață, moştenire dinspre mamă, şi care nu prețuiau nimic din punct de vedere al rentabilității agricole. Primi arenda pe ele până ajunse la majorat, când le vându şi cumpără lande în regiunea Charollais, alegând un loc unde să poată avea o mare întindere, fără să-i pese de calitatea solului. Lucră la început fără alt utilaj decât o vacă şi un catâr, prost hrăniți de iarba ce-o păşteau. Dar, cu ajutorul unui zidar din sat, îşi dură o primă locuință care era arătoasă, trasă aleile unei grădini potrivit de mari şi, în sfârşit, îi veni ideea să crească câini. Ceea ce-i îngădui să intre în relații cu cei de prin jur. Locotenent-vânător de lupi la douăzeci şi cinci de ani (lupii nu mai există dar funcția e onorabilă), îi făcu înverşunat curte unei fete nici frumoase, nici bogate care putea deveni moştenitoarea unui unchi, ale cărui proprietăți prețuiau mult. Ăsta a fost singurul risc adevărat din toată viața lui. Şi se pricepu să-i fie pe plac unchiului. Cea de-a doua căsătorie, cu o domnişoară Brostier, care curând muri şi ea, a fost scutită de pretenții de acest fel: voia însă ca în casa lui să se afle iarăşi o tânără mamă şi de data asta a fost tare necăjit. Toate astea erau o prostie, tragică, admirabilă şi se

menținеau, în ciuda evenimentelor triste, în echilibrul faptelor celor mai obişnuite.

— Dar dumneata, de ce ții să pleci de-aici din casă? întrebă Jacques.

— Dacă aş şti...

După masa de prânz, Jacques o ajută pe Armande să culeagă sămânța de la flori. Răpăiala ploii îi făcu să se adăpostească în seră. Armande stătea destul de departe de el şi se cocoță pe o stivă de scânduri destinate să poarte ghivecele cu flori. Ploaia inundă geamlâcul, în timp ce fulgerele brăzdau cerul de deasupra pădurii.

— Totdeauna mocneşte câte o furtună prin părțile astea, spuse Jacques.

— Îți pare rău după Béthune?

Pentru prima oară de la sosirea lui Jacques cuvântul acesta era rostit în casa familiei Coeuret.

— Nu mă gândesc niciodată la el, răspunse.

— Eu da. Trebuie să uiți cu desăvârşire poveştile acelea din Béthune, felul de viață de la hotel şi vagabondajele tale vulgare.

— Vulgare?

— Nu înțelegi că între noi mai există ceva care şchioapătă?

Jacques îi atrase atenția că ea ținea la menținerea unei corectitudini prea riguroase. Armande răspunse că nici vorbă nu putea fi de aşa ceva şi că totul era cât se poate de bine dinspre partea asta.

— Dar pari să te plictiseşti.

— Îmi place mult aici. Grădina mi se pare nemaipomenit de frumoasă iar tu, tu eşti veşnic încântătoare.

Fata îi reproşă apoi că nu se gândea la unele aspecte practice:

— Te-ai întrebat unde o să locuim?

Jacques mărturisi că nu se gândise la asta.

— La Paris, poate, dacă vrei să-ți continui studiile.

— Dar tu, tu ce-o să faci?

Jacques se simți încurcat.

— Să-ți spun eu: o să-ți dai osteneala să înveți indiferent ce, iar în rest o să bați tot timpul străzile. N-ai deloc o idee limpede despre preocupările tale de viitor.

Şi Armande socotea că nepăsarea aceea a lui Jacques nu are leac. Era convinsă că dacă ar fi vrut, Jacques ar fi înfiripat numaidecât un plan. Ori ar fi girat un hotel în Burgundia sau pe Coasta de Azur, ori s-ar fi informat în privința unor întreprinderi din împrejurimi (inclusiv de faianțeria de la Charollais, de gatere şi de transportul cu camioane) şi, chiar din toamnă, ar fi intrat în slujbă la una din ele, grație sprijinului dat de domnul Coeuret pentru ca, mai târziu, să fie în stare să ajungă el însuşi director. Afară dacă nu se hotărâse (ceea ce părea destul de uşor), să învețe tot ceea ce privea creşterea vitelor şi agricultura. Jacques păru foarte supărat pe el însuşi, pentru că nu se gândise la aceste posibilități indispensabile:

— Unchiul ar fi trebuit să pomenească de toate astea. Sunt de-a dreptul năucit de strălucirea acestei vacanțe.

Armande veni la el şi-l sărută, apoi se cocoță pe stiva de scânduri:

— Ți-am mai spus că eu văd lucrurile ceva mai limpede decât el. El se gândeşte întâi de toate să mă vadă aşezată la casa mea. Iar eu vreau, cât mai repede cu putință, să te văd ieşit din trecutul tău bizar.

În noiembrie, chiar dacă până atunci ar fi fost căsătoriți, ea se va duce la facultate în oraşul universitar cel mai apropiat, ceea ce n-avea să le creeze nicio bătaie de cap. Jacques răspunse că felul în care ea vedea situația îl convingea mai temeinic decât metodele domestice ale unchiului. Nici nu dorea altceva decât să se-apuce de-o nouă muncă. Armande şi el ar constitui întâi de toate o echipă.

— Am înțeles bine?

Armande spuse că asta ar fi ceva cu mult mai extraordinar decât o idilă obişnuită. Când stătu ploaia, se întoarseră în casă.

În timp ce Armande se dusese să-şi schimbe rochia (aşteptau o vizită), Jacques se întoarse în grădină. Martinien

şi Roger plecaseră cu camioneta să transporte un bou pe care-l vânduseră măcelarului din Cluny. Picăturile de apă stăteau în echilibru de-a lungul ramurilor şi pe florile cufundate într-un aer cald şi nemişcat. Înaintă spre aleea de ulmi. Norii se destrămau încet în zare. Nu se auzea nici cel mai mărunt zgomot.

Mătuşa Irène scria rar. Până la cincisprezece septembrie, Jacques primi trei scrisori de la ea. Toate păreau copiate după acelaşi tipar: nimic nou la Hotelul Central; vorbărie dezlânată care-l încuraja pe Jacques să rămână mai departe în sânul familiei Coeuret; în fine, bârfele din târg. Se răspândea din scrisorile acelea o seninătate fără ascunzişuri. Îi trimitea cu regularitate nepotului şi ziarul din Béthune, care apărea o dată pe săptămână. Jacques abia dacă-şi arunca ochii pe el.

La două zile după discuţia dintre Jacques şi Armande, o vreme minunată se vesti de dimineaţă. Era într-o duminică iar Roger propuse să pornească într-o lungă escapadă cu maşina. Martinien fu de părere – nu se ştie de ce – să tragă o fugă până la Reims. Părea să se fi înţeles cu Roger, care-i susţinu propunerea, zicând că vor putea fi înapoi înainte de miezul nopţii.

După ce prânziră la Tonnerre, îşi ajunseră ţinta între ora trei şi patru. Plimbarea aceea grăbită n-avea nicio noimă, spuneau Armande şi domnul Coeuret, şi nu avură decât exact atâta timp cât să viziteze catedrala.

— Nimic mai nimerit, când vrei să cunoşti un oraş, decât să soseşti pe neaşteptate dintr-o regiune îndepărtată, spuse Roger.

Într-adevăr, monotonia câmpiei din Champagne în care pătrunseră se manifestă curios de viu, cu rigoarea ei nemăsurată, la puţină vreme după gardurile vii din Autunois şi după coline. Ceea ce ar fi putut să-i amintească lui Jacques împrejurimile târguşorului Béthune. Se gândi însă puţin la toate astea, deşi Armande îi atrase curând atenţia asupra asemănării culturilor.

— Lipsesc de pe-aici şinele, uzinele, haldele şi multe alte lucruri pe care tu nu le ştii, îi răspunse.

Plecară din Reims destul de târziu, şi Roger pretinse că scurtează din drum dacă o iau prin Epernay. Martinien opri maşina nu departe de pădure, ca să ia benzină. Armande şi Roger coborâră şi priviră catedrala, ce se înălța în adâncul câmpiei, în timp ce Jacques merse puțin pe drum în direcția cealaltă. Un vânt uşor adia dinspre mirişti. Tăcerea, foarte diferită de cea care domneşte la țară în ținutul Charollais, n-avea hotare perceptibile. Zadarnic ai fi căutat posibilitatea vreunui ecou. Totuşi, spre panta apropiată a muntelui din Reims, se înălțară dintr-odată voci, la început slabe, dar apoi urcară ca nişte rachete. Nişte puşti, desigur, încântați să strige prosteşte în fapt de seară. Jacques se întoarse spre Armande care asculta vociferările acelea pierdute în adâncul aerului. În clipa când se pregătea să-i vorbească, auzi cât se poate de desluşit o voce mai pură, uimitor de diferențiată față de celelalte, şi care modula un prenume ca Emile sau Henri: vocea Jeannei Balloy. Jacques o auzise de două ori la Béthune strigând la fel de ascuțit şi o recunoscu fără şovăire:

— Să fie cu putință?

Rosti cuvintele fără a-şi da seama că vorbeşte tare, iar Armande îi luă mâna.

— Ce ai? Eşti palid ca ceara.

Îl duse la maşină unde, de cum se aşeză, maşina porni numaidecât.

— Nu-i nimic, şopti el.

Armande îi păstră multă vreme mâna în mâna ei, iar Jacques o încredință că totul era cât se poate de bine şi că se simțea cum nu se poate mai fericit. Nu mințea spunând toate acestea. Dar a doua zi dimineața, când găsi pe masa din sufragerie ziarul din Béthune şi citi o ştire pe o coloană îngustă pe care n-o remarcase până atunci, simți cum îi piere tot cheful: se spunea în câteva rânduri că societatea filarmonică din Béthune trebuia să participe duminică 14 septembrie (adică ziua din ajun) la un concurs ce avea loc la

Reims. În clipa aceea Roger se ridică de la masă.

— De ce-ai ținut să ne duci ieri la Reims? îl întrebă Jacques.

— Mărturisesc, răspunse el, că mi-au căzut ochii pe ştirea asta din ziar care mi-a dat ideea, cu totul la întâmplare, să ne ducem la Reims.

— Despre ce-i vorba? se interesă Armande.

— Lui Jacques nu-i plac amintirile în legătură cu Béthune, fie şi pe departe, îi azvârli Roger părăsind încăperea.

Nimeni nu dădu importanță acelui schimb rapid de cuvinte. Jacques se întrebă chiar de ce remarcase un amănunt atât de lipsit de importanță, dar fu convins că prezența Jeannei Balloy în împrejurimile Reims-ului îşi găsea astfel explicația într-o oarecare măsură: societatea filarmonică, Hermin, Jeanne erau strâns legați în mintea lui. Puştii care strigau trebuie să fi fost nepoții Jeannei. Dar ce făceau totuşi prin periferia aceea? Ce fel de relații întreținea Jeanne cu Hermin?

Câteva zile mai târziu, cu toate că între timp fuseseră foarte ocupați să viziteze întreprinderile din împrejurimi, după dorința Armandei, Jacques nu uită să citească numărul următor din *Le Petit Béthunois,* unde dădu de acest articol lung:

URMĂRILE SUPĂRĂTOARE ALE UNEI CERTE

Duminica trecută, în cursul unei călătorii la Reims a societății filarmonice, unul dintre executanți, domnul Hermin, librar, s-a luat la ceartă cu domnul Paranteille, dirijorul. Acesta din urmă îl rugase să-i țină partitura, cu toate că, vreo câteva săptămâni mai înainte, la Hotelul Central, avuseseră păreri diferite în legătură cu un incident ce survenise. Incidentul acesta, pe cât se pare, fusese amintit la cafenea (după concurs), de către domnul Paranteille, care, după spusele prietenilor săi, căuta să scuze purtarea atât de surprinzătoare a domnului Hermin. Acesta pretindea că

dirijorul punea în spusele sale mai multă maliție decât ar fi trebuit. Se iscă o ceartă între cei doi, însă prietenii îi potoliră numaidecât.

Dar marți seara, pe când domnul Paranteille conducea o torpedo prin piața Turnului, domnul Hermin sări pe marşapied, apoi încălecă portiera şi se instală pe scaun, zicând:

— „Acum o să mă plimbi prin tot oraşul”.

Domnul Hermin îi reproşa mai cu seamă, pe cât se pare, domnului Paranteille, faptul că-l consideră o secătură. I se păruse că se răzbună, silindu-l să se arate alături de el într-o maşină deschisă, în văzul lumii, pe picior de egalitate amicală. Dar domnul Paranteille a fost desigur mirat să vadă năpustindu-se spre el un om cu care se credea îndreptățit să se considere certat şi, cu toate că nu conducea repede, răsuci volanul atât de tare încât maşina urcă pe trotuar, dinaintea cafenelei Univers. O fată, Jeanne Balloy, şi doi copii între treisprezece şi paisprezece ani, Henri Balloy şi Nicolas Portier, au fost culcați la pământ. N-am putut avea ştiri precise despre starea bolnavilor. E limpede că în oraş se discută mult şi inutil despre această întâmplare. Fără îndoială că domnul Hermin va fi considerat drept principalul responsabil al unui accident regretabil.

Jacques citi articolul seara, la el în cameră, deoarece ziarul îi fusese dat de Martinien în timpul cinei. După ce-l citi, se duse să se sprijine în coate la fereastră: un cer mărginit de unduirile apropiate strălucea deasupra parcului a cărui cuprindere parea mai întinsă decât în plină zi.

— Va trebui să mă duc la Béthune, spuse el cu voce tare.

În loc să se culce, coborî în grădină. În casă toată lumea dormea, şi uşa de la hol era zăvorâtă. Jacques manevră cât mai încet cu putință cele două zăvoare şi cheia în broască.

— Ce manie să te fereci aşa, de parcă tâlharii ar bântui prin ținut.

Ieşi. Pietrişul de pe alei scrâşni sub paşii lui. Se îndreptă spre aleea centrală prin care pătrundeai pe domeniu dar,

ajuns la grilaj, constată că poarta era închisă cu lanț şi lacăt. O luă pe lângă gardul viu spre pavilionul ce slujea drept garaj şi unde locuia Martinien. Se mai zărea lumină printre crăpăturile obloanelor.

— Te-ai culcat? întrebă Jacques fără a ridica tonul.

— Nu m-am culcat, răspunse un glas liniştit. Vin afară, dacă ai chef să sporovăim.

Şi Martinien, care se îndeletnicea cu lectura unui roman polițist, azvârli cartea şi coborî pe scărița îngustă.

— Pun prinsoare că ai lăsat toate uşile deschise.

— Ce importanță are?

— Mie, puțin îmi pasă.

Priviră la fațada prelungă, unde toate ferestrele rămâneau întunecate:

— Fii liniştit, zise Martinien, niciodată nu se clintesc din odăile lor.

Făcură câțiva paşi pe lângă gardul viu, ajunseră la grilaj, unde Martinien deschise lacătul cu o cheie pe care o avea la el:

— Presupun că ți-ar plăcea să facem o plimbare, nu?

— Mult mai departe decât îți închipui. Aş vrea să mă duc până la Béthune.

Merseră pe alee apoi pe drumul asfaltat, unde tăcerea părea la fel de deplină ca pe peronul unei gări adormite:

— N-o să te duci la Béthune.

— Trebuie să citeşti articolul ăsta, răspunse Jacques.

Martinien se aşează lângă un gard de verdeață. Luându-şi lanterna, îi proiectă lumina pe ziarul dat de tovarăşul său iar Jacques îi povesti cum avusese cu Jeanne acele întrevederi neînsemnate şi care totuşi i se păreau extraordinare.

— Ce-i mai curios, zise Martinien, e că nu-i poți părăsi pe cei de-aici.

— Cum adică, nu pot?

— Dacă-ți place, o să te duci să dai o raită pe-acolo, dar o să te înhațe din nou.

Martinien îl lămuri că o escapadă nu era un lucru care să-i sperie nici pe domnul Coeuret, nici pe Armande.

Trecuseră cu vederea fără să clipească fanteziile lui Roger, convinşi că n-aveau să dureze o veşnicie, aşa că nu erau dispuşi să-l lase pe Jacques să le scape, deoarece li se părea necesar pentru menținerea domeniului şi-a felului lor de viață.

— Armande nu va mai voi să mă vadă.

— O vreme. Dar n-o să te lase să scapi. Ştie şi faptul că poți deveni o persoană acceptabilă, şi va avea ea grijă să nu faci prea multe prostii. Are dreptate. Unde te poate duce povestea asta din Béthune?

Jacques tăcu, luă ziarul din mâinile lui Martinien, apoi privi pe drum:

— Ce-ai face dac-ai fi în locul meu? întrebă.

— M-aş duce s-o văd pe fată. Dar nu sunt în locul dumitale. Eu îmi pot permite să-mi irosesc viața, dacă am poftă, pentru că n-am nimic de irosit. Pe când dumneata eşti legat. Nu numai prin cuvântul dat, ci şi prin familie, şi pentru faptul că ai nevoie să te cultivi şi să te ridici.

Martinien şi Jacques îşi reluară mersul pe drum, şi Martinien părea mai agitat decât Jacques.

— Eu, dacă vreau, spuse el, îmi pot îngădui să mă bălăcesc în orice mocirlă. Numai să nu fie prea deocheată, altfel nimănui n-o să-i pese de mine. După cum nici pe Hermin al dumitale nimeni n-o să-l împiedice să zică ori să facă ce-i trece prin cap. Vrea să-şi bată joc de un dirijor plin de galoane aurite, şi-şi permite luxul ăsta. Nu zic că dirijorul e-un idiot, dar e, ca şi dumneata, legat prin unele tabieturi complicate.

— Ani de zile am fost chelner şi-am făcut tot felul de roboteli într-un restaurant. Nu sunt cu nimic mai presus decât dumneata.

— N-are a face. Roger a lucrat într-o uzină. Eşti clădit într-un fel aparte şi nu ştii cu-adevărat ce-i aceea mediocritate. N-ai putea-o suporta.

— Nu despre asta-i vorba.

— Dar e sigur că, dacă te duci la Béthune pentru ceea ce doreşti, o să te pomeneşti curând vârât în nişte istorii din

care n-o să te pricepi să ieşi deasupra. O să te cerți cu mătuşa dumitale, o să azvârli pe fereastă toți banii ce-au să-ți mai rămână şi-o să te duci să baţi străzile şi târgurile împreună cu Jeanne Balloy, care poate că n-o să te iubească, iar dumneata o să-ți ceri iertare.

— O prezicere?

— Îți prezic că Armande o să aibă câştig de cauză. E o fată ca oricare alta.

Ajunseră la o cotitură unde colinele se dădeau la o parte dintr-odată şi unde valea începea să se adâncească, purtând pe fundul ei eleşteiele care străluceau ca nişte ouă într-un cuibar. Jacques azvârli o piatră. Care o luă la vale fără zgomot de-a lungul pantelor verzi. Nu-i auzi căderea în iaz dar îi trezi în minte vocea aceea straniu de cristalină a Jeannei când chema ori când striga, aşa cum strigă vânzătorii de ziare.

— Măcar de-aş fi sigur că nu e grav rănită.

Martinien îi spuse că nu credea, altminteri articolul ar fi pomenit. Găsi argumentele care trebuiau pentru a-l linişti pe Jacques:

— Când un accident e tragic, se vorbeşte pe alt ton. Nu se spune că e regretabil.

Aprinseră ţigări şi fumară uitându-se în adâncul văii:

— N-ar fi trebuit să mă angajez față de Armande, spuse Jacques. Nu ştiam că țin atât de mult la cealaltă. Când îmi spui că Jeanne nu e în primejdie, cerul se deschide şi restul nu mai contează. Numai de n-ar slăbi prea mult la spital. E firavă ca un copil.

— Cerul se deschide, repetă Martinien maşinal.

Se întoarseră fără să se grăbească. De cum pătrunseră în parc, se aşezară pe o bancă, lângă zidul garajului. O pisică veni lângă ei, se aşeză dinaintea lor şi-i privi. Pădurile se contopeau în puritatea nopții. Martinien avea sămânță de vorbă:

— De ce nu m-am însurat? Din cauza unei fete care lucra într-o uzină şi pe care o întâlneam seara pe drum. Nici că se află drum mai nerod pe lume. Era marginea unui râu care

transporta murdăriile unei tăbăcării. Fata asta m-a făcut să-mi irosesc toți banii, m-a înşelat, dar când mă gândesc la ea nu văd râul acela îngrețoşător, văd stele ca nişte lame de cuțit şi-aş vrea s-o iau de la capăt.

Şi încheie zicând că nu mai dorea nimic altceva decât mizeria.

— Nu pot să-ți spun de ce. Ticăloşie curată, dar mai e şi altceva. În unele zile mă simt atât de sfâşiat, că aş vrea să culeg buchete de flori pentru o fată. Sunt un om obişnuit şi cu cât sunt mai obişnuit, cu-atât visez mai mult la minunății. Nu Roger Coeuret o să mă-nvețe ce e cu lucrurile astea. Hai la culcare.

Jacques nu asculta. Strânse mâna lui Martinien şi-i ură noapte bună. Merse încet pe alee, izbuti, fără să stârnească ecoul în casă, să deschidă uşa apoi s-o închidă, trăgând zăvoarele şi răsucind cheia în broască. Aprinse becul din hol. Dar, în loc să urce numaidecât la el în cameră, se aşează dinaintea unei măsuțe unde desfăşură ziarul: *Urmările supărătoare ale unei certe.* Abia începuse să recitească articolul, că simți prezența cuiva în hol. Roger stătea la capătul de jos al scării. Dar Jacques era atât de absent, încât îşi continuă lectura fără să-i pese de Roger. Acesta îi vorbi:

— Béthune, şi de data asta tot de Béthune e vorba.

— De ce te bagi unde nu-ți fierbe oala?

— Sunt vocea conştiinței tale.

— Asta înseamnă că pretinzi să ghiceşti cu exactitate ceea ce gândesc?

— Veghez asupra norocului tău.

— Cum de ştii?

— O să ştiu.

Roger apucă ziarul de pe măsuță şi urmă:

— M-aş putea preface că nu-ți cunosc sentimentele dar, cum eşti aproape logodit cu sora mea, mă bag unde nu-mi fierbe oala şi-ți mărturisesc că mă uimeşti.

Jacques, cu un gest brusc, îi smulse ziarul din mâini, azvârlindu-l pe covor, apoi se gândi în secundele imediat următoare, în timp ce celălalt rămăsese uluit:

— Poți să te duci la naiba, şi tu, şi Armande, zise în sfârşit cu o voce indiferentă.

Roger se aşează într-un fotoliu şi-şi aprinse o țigară.

De cum se află la el în cameră, Jacques simți ruşinea acoperindu-i fruntea. Metoda de care se folosise era groaznică, aşa cum e otrava, şi socoti că ar fi trebuit să se explice cinstit. Să explice ce?

— Îngrozitor de romanesc, zise în timp ce-şi arunca rufăria în valiză. Iată unde duc câțiva ani de corectitudine comercială. Ar fi trebuit mai curând să crăp, decât să-mi calc cuvântul față de Armande.

Îşi aminti că o purtase pe brațe în dimineața când se întorcea de la scăldat. Dimpotrivă, ea îl săruta totdeauna cu indiferență. Îşi strânse briciul mecanic, obiectele de toaletă, şi se consacră aranjării minuțioase a bagajului. Oricare-ar fi fost împrejurările, nu putea suferi să facă o cută la pantaloni nici ca butonii de la manşete să sune ca nişte clopoței pe sticla de lavandă şi pe cea cu apă de gură.

A doua zi dimineață, pe la şapte, un telegrafist aduse o telegramă în casa Coeuret. Martinien o primi. Era adresată domnului Brostier, şi urcă în camera lui Jacques pe care o găsi goală, perfect dereticată, ca şi cum nimeni n-ar fi locuit acolo. Coborî. În hol dădu de Roger căruia îi înmână depeşa, iar acesta o deschise: *Bolnavă. Întoarce-te cât mai grabnic. Afecțiune. Irène Brostier.*

— La ce oră a plecat Jacques? întrebă Roger.

— Nu ştiu.

Roger apucă brațul servitorului.

— M-am despărțit de el aseară pe la unsprezece, adăugă apoi. Presupun că i-ai vorbit după mine, de vreme ce ai ieşit din casă aproape numaidecât după ce-a intrat el, aşa că ar trebui să ştii.

— Să ştiu! exclamă Roger. Cum ai vrea să pricep ceva din purtarea lui şi a ta? Ce rol joci în toate astea? Credeam că ai făcut-o pe Dorothée să pună o vorbă bună în favoarea căsătoriei lui Jacques cu Armande, nu?

Martinien nu-şi îngădui să zâmbească. Orice ar fi putut spune, stăpânul lui tot ar fi luat foc. Se mulţumi să rostească o frază banală:

— Presupun că Jacques se gândeşte la o ştrengărie. Nu ştiu ce l-a apucat.

— Îţi închipui cumva că mă simt mulţumit cu explicaţia asta? Un tânăr să dea cu piciorul unei fete frumoase, averii, şi tuturor posibilităţilor de-a acţiona, ca să alerge după fustele unei midinete?

— Dragostea... îndrăzni Martinien.

— Şi pe deasupra tânărul ăsta ne şi insultă, se poartă ca un declasat...

— Şi-a pierdut capul.

Roger cugetă şi şopti:

— Sunt convins că e altceva la mijloc şi că tu m-ai putea ajuta să înţeleg.

Fu rândul lui Martinien de-a părea intrigat:

— Nu, nu văd de ce-ţi baţi capul atâta. Pesemne că l-ai zădărât.

Lui Roger îi era necaz că nu poate scoate nimic de la Martinien decât aceleaşi concluzii la care ajunsese el însuşi.

— Şi Jacques şi tu sunteţi la fel de încăpăţânaţi. Vi se vorbeşte înţelepţeşte şi voi răspundeţi cu o îndărătnicie ascunsă. Vrea omul să v-ajute iar voi vă îngăduiţi luxul să vă bateţi joc.

— De-ai fi fost în locul lui Jacques, spuse Martinien arătând telegrama, ai fi fost mai drept şi mai răbdător. Dar tot ai fi plecat la Béthune.

Roger, excedat, îl concedie pe servitor:

— La prânz am să vin să mulg vacile împreună cu tine. Acum, poate că am să-i explic Armandei că a plecat din cauza telegramei.

Armande coborî peste o jumătate de oră. Roger o aşteptă în hol şi-i dădu telegrama. Se aşeză într-un fotoliu înainte de-a citi:

— Am auzit ce-aţi vorbit aseară. Eram pe coridorul de la etajul întâi. Unde e ziarul din Béthune?

Roger îl scoase din buzunar. Fata cercetă atent articolul care relata accidentul.

— Ce hotărăşti, drăguța mea Armande?

— E gata hotărât. Cred că te înşeli în privința lui Jacques. E o copilărie şi ar fi trebui să-l înțelegi.

— S-a purtat ca un sălbatic.

— Cel puțin asta dovedeşte că nu are nicio pretenție asupra averii mele şi, când furtuna va trece, am să-l fac să se-ntoarcă.

— După toată povestea asta?

— Din cauza ei.

Fata îi demonstră că Jacques e un om inteligent (Roger încuviință), dar că trebuia dresat, şi că nimeni n-are interes să dreseze altceva decât oameni inteligenți care la început nu se poartă ca toată lumea. Numai ăştia dau rezultate satisfăcătoare.

— Am să-l disciplinez şi am să-l duc mai departe decât îți închipui.

Roger păru descumpănit.

— În orice caz, ai curaj.

— Nu mă tem de rivalitatea Jeannei Balloy.

Armande părea foarte sigură de ea însăşi şi dădea impresia că domină faptele în asemenea măsură încât, atunci când vorbea de ele, acestea se prefăceau în fleacuri. Umerii ei, foarte liniştiți, mențineau înlăuntru-i o respirație invizibilă de maşină electronică.

— Dar, spune-mi, îl iubeşti cu-adevărat? îndrăzni Roger.

— Lasă-mă-n pace.

Trecură în sufragerie unde slujnica aduse numaidecât două ceşti de cafea cu lapte. Convenirăîmpreună să-i spună domnului Coeuret că Jacques plecase după primirea telegramei.

Capitolul VII

JACQUES PĂRĂSI DOMENIUL FĂRĂ ca nici măcar Martinien să-şi dea seama. Grila parcului rămăsese deschisă. Făcu pe jos cincisprezece kilometri până la Charollais, unde, de la cinci dimineaţa, bătu la uşa unui garajist care consimţi să-l ducă la Nevers. De cum se urcă în rapid adormi şi nu se trezi decât spre Montargis. Trenul trecea printre coline destul de golaşe unde uneori un drum făcea ca merii dintr-o livadă să pară aşezaţi alandala. Un cer alb şi totuşi scăldat de soare limita peisaje lipsite de puncte de reper semnificative. O femeie culegea spice pe vârful unei ridicături. Jacques observă cu atenţie aceste amănunte. În adâncul lui simţea cum creşte ruşinea, armonizându-se cu inutilitatea acelor ciulini, şi-a acelor pământuri luminate de paie călcate în picioare. Un trestiiş trecu prin dreptul unui pod micuţ, azvârlit peste un pârâiaş. Pârâiaşul părea îngheţat, de parc-ar fi fost în plină iarnă.

Jacques nu se gândi măcar o clipă să-şi ascundă greşelile sau să caute justificări solemne pentru dragostea lui faţă de Jeanne Balloy. O scenă luase sfârşit şi, pentru moment, se considera scos din luptă şi silit să aştepte, pentru a-şi alcătui un plan, ca un anume rău să dispară fie din el, fie din lume. Taluzurile erau presărate cu flori arse de vară iar acum cea dintâi răcoare a toamnei zadarnic le mai scălda. Jacques se aşează la fereastra portierei, cu capul în bătaia vântului. Şine străluceau la bifurcaţiile macazurilor.

Când spre sfârşitul după-amiezii coborî la Lyon în gară, ştia cu precizie ce trebuia să facă: să cumpere un giuvaer

îndeajuns de prețios pentru Jeanne Balloy. Indiferent dacă, un asemenea cadou se potrivea sau nu, ținea la gestul ăsta mai presus de orice. La bijutierul unde se duse nu văzu nimic care să-l mulțumească şi se hotărî la întâmplare pentru o broşă împodobită cu un briliant. Aproape toți banii lui. Luă cel dintâi tren spre Nord, deşi nu avea nicio legătură cu Béthune. Sosi aici abia a doua zi în cursul dimineții, după ce-şi petrecuse noaptea în sala de aşteptare din Lille. Piața gării era luminată de-acelaşi cer alb care în ajun scăldase ținutul Gâtinais. Vremea nu semăna nici a vară, nici a toamnă, iar dinspre mare sufla o briză abia simțită. Jacques îşi lăsă bagajele la gară, înainte de-a se duce la debitul-cafenea de pe strada Coqueret, unde ceru vin alb. Era hotărât să nu intre în vorbă cu patronul şi se mulțumi să supravegheze intrarea de la casa familiei Balloy. Dar omul îi spuse fără ocoliş:

— A ieşit azi din spital.

— Dar a fost destul de grav, nu?

— Nu tocmai: un braț luxat şi o comoție. Merge tot atât de repede ca înainte.

— Dar Nicolas? Dar Henri?

— Contuzii.

Jacques voi să pună capăt discuției acolo, şi se prefăcu că se uită într-un carnețel pe care-l scoase din buzunar. Proprietarul se aşeză însă dinaintea lui:

— Dă noroc cu mine, îi zise Jacques.

Celălalt atâta aştepta şi-şi umplu paharul.

— Cât despre Hermin, eu socot că el e vinovatul.

— Dar despre dirijor ce crezi?

— E şi nu e vinovat.

După părerea lui, Paranteille îşi făcea bine meseria de dirijor. Era stimat dar lumea îl socotea lipsit de abilitate. Chiar şi în povestea asta, risca să-şi ridice în cap o mulțime de farsori care abia aşteptau să profite de ocazie ca să ia în focuri societatea lui muzicală. Ce fel de farsori? Puşti, tineri, fructăreasa din colț, indiferent cine, vânzătoarea de înghețată, toți cei care se plictisesc în Béthune şi caută vreo

distracție nouă, fără a-i mai pune la socoteală pe partizanii societății rivale, filarmonica.

— Lumea susține că lui Paranteille îi plac caracațele şi fanfaronada, că-i vor presăra coji de portocală în chioşcul unde cântă muzicanții lui, şi încă de pe acum i se trimit cutii cu unsori pentru alămuri, ca să aibă cu ce-şi freca nasturii de la uniformă.

Totuşi trebuiră să convină că poziția domnului Paranteille era solidă la Béthune. Printre prietenii lui se numărau şi doi consilieri municipali, iar subprefectul îi arăta multă bunăvoință.

De cum o văzu pe Jeanne ivindu-se în pragul casei, Jacques părăsi grabnic cafeneaua. O ajunse mai înainte ca fata să fi făcut zece paşi şi se aşează dinaintea ei fără curtenie, ca şi cum ar fi voit să-i ceară cu brutalitate o explicație. Jeanne se opri şi păli.

— Trebuie să-ți vorbesc, îi răspunse Jacques.

— Hermin, şopti ea, te-a atacat într-o seară.

— Nu-i vina noastră, dar îți cer să ne întâlnim în noaptea asta, dacă accidentul nu te-a obosit prea mult.

Fata îşi privi brațul bandajat.

— Nimica toată.

Dar continuă să meargă îngândurată, ca şi cum n-ar fi intenționat să răspundă propunerii lui Jacques. Acesta n-o urmări.

— Jeanne! o strigă.

Ea se întoarse şi-l cercetă atent:

— Bine! Pe la nouă, la podul de peste canal.

Jacques plecă. În loc să se îndrepte spre Hotelul Central, se duse să prânzească într-o cârciumă pentru marinari, unde comandă două sandvişuri şi o sticlă de bere. Apoi merse fără nicio țintă pe străzile de la periferie, ca până la urmă să-şi îndrepte paşii peste câmp.

Grâul era cosit, unele ogoare fuseseră chiar şi arate. Catranul de pe drum nu mai frigea, iar grămezile de haldă păreau a răspândi o răcoare nemiloasă, tăioasă de pe acum, ca şi frigul ce-avea să vină. Un avion se învârtea într-un

ungher al cerului. Oare când vom putea vedea lumea cu ochi limpezi? E lucru sigur că niciun eveniment nu are loc cu-adevărat pentru noi, că din tot ce se iscă nu învățăm nimic. Dacă izbucneşte un război, iată-mă altfel îmbrăcat, păşind peste aceeaşi iarbă de toamnă, gata să mă întind la pământ nu pentru a mă gândi la dragostea mea, ci cu o schijă în pântec. Şi tot fără să ştiu nimic. Oare există oameni care ştiu, care se prefac că ştiu?

Jacques se aşează câtăva vreme pe o ridicătură plină de iarbă fără flori, apoi încercă să dea peste locurile pe unde trecuse cu Jeanne în noaptea primei lor întâlniri. Îi plăcu nespus să recunoască drumurile, intersecțiile, pasajul de nivel, ca şi vegetația înaltă a bălții. Dar nu merse cu recunoaşterea până la şoseaua spre Lille, ci se opri într-un han, unde jucă cărți cu patronul până la opt seara. Se duse la podul de peste canal pe drumul de edec. Jeanne venise mai devreme, dar nu-l aştepta din partea aceea, ci supraveghea îngrijorată străzile ce dădeau la pod. Fu uimită să se audă strigată de jos, şi coborî grabnic la Jacques. Băiatul o trase numaidecât la piept ca s-o sărute.

— Nu mai ai brațul bandajat?

— Nu era decât scrântit.

Canalul îşi întindea până departe apele netede sub stelele împrăştiate primprejurul unui corn de lună. Jacques îşi dădu seama că Jeanne părea înfricoşată. O trase cu blândețe pe drum şi, puțin timp după aceea, îi arătă broşa. Voi să refuze dar Jacques insistă. Cum înțepeneala brațului o făcea să fie neîndemânatecă, nu izbuti nici să ia, nici să respingă giuvaerul. Acesta, strălucind puternic de pe urma luminii împrumutate cine ştie de la ce (aştri, felinare îndepărtate), căzu în iarbă. Se aplecară amândoi să-l caute dar nu-l găsiră.

— Nici că se poate prostie mai mare, zise Jacques.

— Oricum, tot nu l-aş fi putut primi. Nădăjduiesc că n-a costat prea mult.

— De ce nu voiai să-l iei?

Fata tăcu iar Jacques îi mai fură o sărutare. În clipa aceea

un remorcher se ivi de sub pod, în dreptul căruia se aflau, iar proiectoarele lui luminau şi drumul, şi pe ei. Jeanne se îndepărtă repede, apoi urmări lumina vasului. Aceasta lunecă de parcă ar fi fost o şină până la ecluza apropiată. Jacques voi s-o cuprindă iar, dar fata rezistă de astă dată din răsputeri:

— Nu te înțeleg. Te iubesc, Jeanne.

— Nu trebuie. Curând, poate, am să mă mărit cu Hermin.

Jacques fu atât de uimit, încât se depărtă de ea:

— Şi-atunci de ce-ai venit?

— Sunt o proastă c-am venit.

Avea ochii scăldați în lacrimi. Îi luă mâna pe care Jeanne i-o lăsă în voie şi merseră fără să spună nimic de-a lungul canalului. Îi povesti cum Hermin, de vreo doi-trei ani poate, îi dădea târcoale, fără să îndrăznească să-i ceară ceva. Cu o săptămână în urmă îi făcuse dintr-odată declarații, ca şi cum era la capătul răbdării, şi de altfel fără a nădăjdui ceva. Ea nu-l respinse. Hermin era proprietarul casei în care locuiau ai ei şi le făcuse mari servicii, aproape că-i scosese din mizerie. Ca să-şi vândă ziarele îi folosea pe nepoții Jeannei, le dădea dinainte fondurile cu care să facă punguțele cu arahide şi cornetele-surpriză pe care copiii le vindeau pe străzi dumineca ori în zilele de sărbătoare. Hermin era un prieten vechi iar Jeanne se gândise că n-avea niciun motiv să se opună acestei căsătorii.

— Ți-e amant? întrebă Jacques.

— N-am avut niciodată amant, spuse Jeanne. Dar când aveam cincisprezece ani, o dată...

Tăcu în timp ce privea spre canal. Părea foarte calmă:

— Toate astea n-au nicio importanță, adăugă apoi.

Jacques la început se miră de aluzia la o întâmplare veche, şi care dealtminteri avea să împiedice ca o amintire hotărâtoare, pe care o căuta fără să-şi dea seama, să răzbată la suprafață. Dar curând fu cuprins de indignare. Jeanne nu-l iubea pe Hermin, şi-i pretinse să-i spună răspicat că măritişul ei era cu neputință.

— Nu mă pot lipsi de tine.

— Nu mă cunoşti, îi răspunse ea.

Ajunseră la ecluză şi erau atât de transportaţi, încât nu le mai păsă că se află cu violenţă expuşi lucirii becului ce lumina pasarela, nici de vas, care se ducea încoace şi-ncolo. O privi. Nu, nu era frumoasă, dar strălucirea ochilor ei era de neuitat. Avea o frunte atât de graţioasă: niciun fel de lipsuri, nicio murdărie n-ar putea vreodată să urâţească podoaba acelei frunţi frumoase, pe care ar fi iubit-o chiar de-ar fi fost plină de praf ori brăzdată de suferinţă. Ceea ce faţa aceea avea pasionant era faptul că exprima ceva indestructibil. De unde venea privilegiul acela pe care Jacques i-l atribuia Jeannei? Să fi fost, din întâmplare, de-o inteligenţă ieşită din comun? După ce se gândi foarte repede la toate acestea îi puse o întrebare în aparenţă deplasată:

— Ai citit multe cărţi?

Şi ea îl privi foarte atent. Nu fu mirată de întrebarea lui, ca şi cum toate cuvintele pe care unul le adresa celuilalt aveau mereu, oricare ar fi fost ele, acelaşi preţ. Răspunse:

— Am citit câteva când mi-am găsit timp şi caut mereu altele noi. Dar tu, tu trebuie să ştii mult mai multe lucruri decât mine.

— Nu sunt decât un hotelier.

— Nu-i adevărat.

— Ce altceva crezi că sunt?

Îl apucă de cravată, ca totdeauna desăvârşit înnodată, şi o răsuci împrejurul gâtului, într-un gest maşinal. Era ca o mângâiere indirectă, şi cu prilejul acelei clipe de tăcere, fata îi cercetă faţa mai de-aproape:

— M-am înşelat, spuse curând. N-ar fi trebuit să vin şi trebuie să ne despărţim de-a binelea.

— Cu neputinţă. Abia dacă te cunosc, aşa cum ai spus adineaori, şi vreau să ştiu exact cine eşti, să trăiesc la un loc cu tine.

Îl întrerupse cu o violenţă neaşteptată:

— Taci. Nu vreau să aud una ca asta.

Apoi, cum Jacques părea cât pe ce să se sufoce, găsi puterea să-i zâmbească. Cu toate că zâmbetul acela pieri la

fel de repede ca şi în ziua când Jacques o întâlnise în târgul din piață, i se păru că ținuse îndestul, şi când Jeanne îşi reluă expresia serioasă, fața tot mai păstra o oarecare lumină.

— Oare visez? se întreba Jacques în timp ce ea îl trăgea în întuneric, de-a lungul canalului, povestindu-i, tot pentru a-l linişti, crâmpeie din viața ei:

La cincisprezece ani fusese instalată ca ucenică într-o marochinărie din Lille. Mai înainte trăise (ca şi frații mai mari) izolată de ceilalți copii de-o vârstă cu ea. Şi la Lille refuza să fie prietenă cu fete de vârsta ei şi nu se dusese acolo decât ca să uite un necaz din dragoste. O verişoară îi dădea să mănânce, o îmbrăca şi o învăța cu o răbdare îndărătnică ceea ce ea numea bunele maniere:

— N-aveam voie să umblu pe străzi, nici să mă duc la piscină, nici să fac orice altceva. Seara, citeam cărțile din biblioteca ei, dar multe din ele n-aveau niciun înțeles. La 14 iulie am fugit, fără să dau de veste cuiva, şi am venit la bunicul, la Béthune. De-atunci lucrez pe lângă casă.

— Hermin te-a ajutat, spuse Jacques cu amărăciune.

Hermin o ajutase să găsească oarecare clientelă, la început. Dar îi câştigase prietenia pentru că îi împrumuta o mulțime de ziare şi reviste. Nu-i păsa de învățătură. Ci căuta ca din lecturile făcute să afle răspuns la întrebările pe care şi le punea asupra unor subiecte generale, ce nu-i erau la îndemână, ca de pildă industria, țările străine, aviația, viitorul social. Dar nu totdeauna găsea un răspuns frumos, şi ceea ce-i plăcea era să se uite la poze, mai cu seamă la cele care reprezentau marile străzi de prin oraşe, poduri metalice, pacheboturi, maşini.

— Tot de asta mă duc şi la cinema.

Jacques se gândi dintr-odată la Reims.

— Nu-i aşa că înainte de-a te duce la Reims i-ai făgăduit lui Hermin să te măriți cu el?

— În ajun. De unde ştii că am fost acolo?

— Mă aflam pe şoseaua spre Epernay. Te-am auzit strigând.

Îi spuse că se plimba prin împrejurimile oraşului cu nepoții ei, dar nu spre pădure, cum îşi închipuise Jacques, ci printre holde. Nu întrebă cu ce ocazie trecuse Jacques prin Reims, căci între timp ajunseseră lângă pod.

— Trebuie să ne despărțim, spuse Jeanne.

— Am să te mai văd?

— N-ai să mă mai vezi.

Jacques nu simțea dorința să găsească argumente, ci pe aceea de-a da ascultare acelei hotărâri definitive. Sub becul de la un stâlp, pe când îi strângea mâinile, fata îl privi cu o asemenea lăcomie amestecată cu ură, şi care-l uimi într-atât, încât se simți răscolit. Îi spuse:

— Să ştii că aş fi în stare să fac orice pentru tine.

— Nu-i nimic de făcut pentru mine.

Expresia feței i se schimbă însă, luminată iarăşi de un zâmbet slab. Cum de putea trece atât de repede de la un sentiment la altul? Îi spuse furios:

— N-am să mai caut niciodată să te văd.

Cuvintele nu căpătară nicio importanță. Fata dispăru mergând pe trotuar, ca şi cum nimeni n-ar fi auzit cele spuse. Şi Jeanne se îndepărta cu indiferență. O ajunse din urmă şi o sărută, apoi plecă fără să se mai uite înapoi. Făcu câțiva paşi ca pentru a se îndrepta spre centru, dar se întoarse repede la periferie.

— Diamantul? Nimeni n-o să dea de el acolo unde-a căzut. Am să răscolesc taluzul în una din zilele astea, când voi avea timp.

Avusese intenția să-şi petreacă noaptea în vreun hotel de pe lângă gară, ca să se poată înfățişa mătuşii Irène chiar după sosirea trenului de-a doua zi. Dar preferă să se vâre într-un bufet unde bău până la două noaptea. Când fu dat afară împreună cu alți consumatori, era destul de beat ca să poată dormi confortabil pe un colț de iarbă de pe-un maidan. Visă la plimbări cu tinere fete (vânzătoare de magazin şi prințese) în adâncul unui soi de uzină presărată cu gunoaie îngrozitoare.

Domnişoara Brostier căzuse la pat cu două săptămâni în urmă, fără a înceta însă să dirijeze casa, din adâncul pernelor ei. Avea crize de ficat, dar primea mai des vizitele omului ei de afaceri decât ale doctorului. Marie, care veghea la îndeplinirea tuturor treburilor, zadarnic o sfătuia să renunțe la preocupările acelea. De cum se simțea ceva mai bine, mătuşa Irène se ridica în capul oaselor, punea mâna pe telefon şi comunica cu tejgheaua, cerea să-i vorbească bucătarului, vreunei slujnice, şi chiar, uneori, dacă se ivea prilejul, îi transmitea câte unui client amabilitatea austeră a vocii ei. Presimțea cu o siguranță remarcabilă că se întârzia ştergerea farfurioarelor de zahăr, spartul lemnelor, întorsul pendulei, udatul florilor din grădină. Într-atât încât în timpul absenței ei serviciul păru a se îndeplini cu o rigoare mai mare ca oricând. Fiece obiect rămânea fixat în ordinea strălucitoare a unui ansamblu, supus unui control invizibil şi ideal.

Domnişoara Brostier nu se hotărî să-şi cheme nepotul decât la insistențele doctorului. Dar după ce trimise telegrama, coborî singură în sala restaurantului. Marie, văzând-o apărând în josul scării, se repezi s-o susțină:

— Nu-i nevoie, îi zise Irène pe un ton sec.

Se târî pe lângă mese şi ajunse lângă vitrină, unde se aşeză, dând perdelele la o parte. Se îndeletnici cu tricotatul, din care se întrerupse când pentru a se uita la petele însorite ce-i încălzeau mâinile, când la doi copii din vecini care se jucau pe trotuar, pe lângă nişte tufe de merişor. Umbrelele de soare cumpărate de Jacques erau instalate ca de obicei:

— Oare ce farsă o să-mi mai facă? şopti Irène.

Marie se apropiase ca s-o convingă să urce la ea în odaie.

— Crizele mele de ficat? Nu sunt nimic pe lângă necazurile la care mă aştept.

— Ce necazuri?

— O să afli altădată, fată dragă.

Marie, cu toată robustețea ei de animal de povară, găsea că e firavă pe lângă această domnişoară bătrână care putea, în ciuda bolii şi-a necazurilor de care pomenea, să țină casa

şi să stea cu plăcere privind la spectacolul străzii şi la soare:

— Frumoasă vreme ca să pleci pe lumea cealaltă, îi zise Irène slujnicei, care înălță din umeri şi se duse în odăița din fund a bucătăriei ca să-şi ascundă supărarea.

— Cămila asta bătrână, îi mărturisi ea ajutorului de bucătar, o să crape fără să înceteze să iscodească dacă totul e lustruit, fără să dea de pomană un gologan oricui ar fi, şi o să se intereseze până la capăt de toate prostiile, de parcă ar fi încredințată că viața e minunată. Te asigur că asta şi crede, că viața e minunată.

Marie fu mirată la culme când Fernand, băiatul ei adoptiv, sergentul de stradă, veni, sub pretext să bea o cafea, şi-i şopti că Jacques dă târcoale prin oraş:

— Treaba nu mă priveşte. Dar cum ştiu că mătuşa e bolnavă poate c-ar trebui să-l înştiințăm.

Pe Marie o zăpăci ştirea asta de necrezut.

— Nu poate să fi primit telegrama.

— Pentru mine n-are nimic de-a face una cu alta, zise Fernand. Domnul Brostier e încurcat în vreo aventură.

Jacques se întoarse la hotel a doua zi, după ce-şi luă valiza din gară, de cum sosi trenul de dimineață. Îşi scuturase hainele de praf şi se spălase pe față cu lavandă. Sosi proaspăt, cu mâinile înmănuşate, cu haina împodobită c-o batistă albă, cumpărată chiar atunci. Marie se grăbi să-l informeze despre boala mătuşii:

— S-a trimis o telegramă, spuse în cele din urmă.

— Îți închipuiai cumva că n-am primit-o?

Slujnica, descumpănită de minciuna lui, nu găsi nimic de zis. Dispăru, lăsându-l pe Jacques să treacă şi să urce scara ce ducea în apartament.

— N-am să-i înțeleg niciodată pe ăştia din neamul Brostier. Primesc cele mai rele veşti aşa, pe nepusă masă, fără ca măcar să clipească. Şi te întrebi întruna ce maşinații mai pun la cale.

Mătuşa Irène stătea dreaptă într-un fotoliu, când Jacques pătrunse în camera ei. O sărută, mângâindu-i părul alb:

— Te-ai îmbolnăvit de toate grijile cu care-ți bați capul.

Irène evită să aducă vorba de sănătatea ei, cu toate că se simțea sfârşită, şi ceru numaidecât veşti despre familia Coeuret:

— Dar ție cum îți merg treburile? Stai pe scaunul ăsta, lângă mine.

Şovăi înainte de a-i răspunde, neştiind dacă se cuvenea s-o scutească pe bolnavă de încă o grijă, ori să procedeze față de ea cu toată sinceritatea:

— O să fac în aşa fel încât totul să fie bine.

— Mai vorbim noi. Am veşti proaste să-ți dau. Du-te repede la tejghea şi supraveghează casa.

Nu putu scoate de la ea niciun fel de indicație cu privire la veştile cele proaste şi, de cum mătuşa îi verifică printr-un gest obişnuit nodul cravatei, Jacques se despărți de ea, rugând-o să nu-şi facă nicio grijă. Se duse mai întâi în grădină să mângâie cei doi pointeri, pe care nu-i respinse, cum făcea de regulă, când săriră pe labele de dinapoi ca să se sprijine de pieptul lui. Apoi îşi vizită atelierul, unde îşi află uneltele bine rânduite. Marie le frecase pesemne. Abia se instalase la tejghea că domnul Paranteille intră în cafenea. Dirijorul purta un costum obişnuit şi, ca un actor în culise, nu mai avea aerul triumfător pe care i-l dădeau hainele cele orfice. În loc să se aşeze pe un scaun, ceru o cafea la tejghea:

— Domnule Brostier, de mult voiam să-mi cer scuze de la dumneata pentru scandalul pe care l-a stârnit chiar aici în local Hermin.

Jacques nu răspunse. Privea prin vitrină cum vântul zburlea tufele de merişor. Paranteille, ca să i se dea mai multă atenție, adăugă:

— Crezi oare că individul ăsta mai are un oarecare număr de simpatizanți în oraş, de când cu povestea dintre noi?

— Ce simpatizanți?

— Nu ştiu prea bine, şi tocmai asta trebuie să ne îngrijoreze.

Paranteille, după cum explică, se afla amestecat într-o intrigă ai cărei instigatori nu-i putea şti. Aceştia păreau chiar să şoptească interpretări răuvoitoare la urechea

magistraților însărcinați cu stabilirea responsabilităților accidentului.

— Umblă zvonuri rău intenționate, şi până şi dumneata, deoarece cafeneaua dumitale a fost teatrul unor scene ciudate, te vei pomeni ținta unor glume.

— Erai beat, zise Jacques, aşa că eu sunt în afara oricărei responsabilități.

Paranteille păru descumpănit:

— Nu e vorba de ştiut dacă m-am purtat fără cuviință, ci dacă oamenii onorabili au interes să mă desconsidere în folosul unei secături. Dealtminteri, am prieteni demni de stimă care mă apără, şi aş vrea să te număr şi pe dumneata printre ei.

Aşadar intervenția lui Paranteille pe lângă Jacques izvora din sentimente foarte complexe. Conform ordinei stabilite după dreptatea opiniei publice din Béthune, se cuvenea ca el să iasă din afacerea aceea cu totul lipsit de responsabilitate (de altfel nu avea niciuna) iar Hermin avea să fie dat la o parte ca oaia cea râioasă. Dar se manifestau influențe proaste care riscau să semene confuzie în dezbateri:

— Trebuie ca totul să fie limpede şi să nu mă socot luat peste picior nicio clipă. Căci dacă eu sunt luat peste picior, toți cei care reprezintă o autoritate în Béthune vor putea fi la rândul lor, şi încă mai rău decât mine. Primarul patronează deschis societatea noastră, care tocmai a fost distinsă cu premiul doi la Reims, în timp ce filarmonica n-a luat decât o mențiune onorabilă.

Jacques făcea un efort destul de mare ca să se mențină la înălțimea acestei istorii. Recunoscu că dirijorul nu judeca prea rău şi că trebuiau evitate părerile de-a dreptul neghioabe.

— Îți făgăduiesc să vorbesc totdeauna despre dumneata în termeni cuviincioşi, spuse până la urmă. Dar de ce ți-e teamă de nişte caraghioşi ale căror glume nu vor ajunge prea departe?

Paranteille nu era prost. Ajunsese la rangul pe care-l avea prin strădanii îndelungi şi ştia că străzile colcăie de ființe

ignorante gata să înjghebe gogorițe ciudate care distrug până şi cele mai bune reputații.

— Mărturisesc că am un costum prea strălucitor după gustul unora, dar în mine există mai puțină dorință de eshibiționism decât la mulți alții şi, oricum, eu unul fac ceva: ştiu să dirijez o orchestră. Nu zic că sunt genial, că nu oricine poate fi.

Jacques îşi aminti că Armande găsea demn de stimă talentul muzical al lui Paranteille şi, chiar dacă acesta se vedea amenințat de ridicol, nu era drept să fie socotit o paiață, aşa cum făcea stăpânul cafenelei de pe strada Coqueret. Poate că la urma urmei omul acela îşi conducea orchestra ca să exprime sentimente minunate, la fel sau chiar mai bine decât păsările ori râurile, despre care vorbesc cu-atâta îngăduință poeții. Pe scurt, Jacques, fără a da asigurări precise, îşi exprimă bunăvoința față de dirijor.

La unsprezece prânzi împreună cu mătuşa. Aceasta bău numai o supă şi vorbi despre rarii clienți care părăsiseră hotelul şi de cei care-i înlocuiau. Personalul nu se schimbase. Atâta doar că angajase o slujnică pentru curățenia scărilor şi a camerelor. Marie avea şi-acum însărcinarea să lustruiască încălțările dis-de-dimineață. Tocmai când Jacques se ridică de la masă, o răbufnire deschise fereastra larg de tot, şi picături de ploaie biciuiră podelele. Înainte de-a o închide, se uită pe deasupra acoperişurilor. Un soi de pâclă se îngrămădea pe lângă timpanele caselor şi tot cerul fusese cotropit de un nor cenuşiu, uniform.

— Se văd pescăruşi, spuse.

— Începe vremea rea, răspunse mătuşa Irène.

Luni de zile fără strop de soare aveau să-şi urmeze unele altora, luminate doar când şi când. Soarele trebuia înlocuit prin altceva, printr-un sentiment cu atât mai frumos cu cât timpul avea să fie mai nevrednic. Dar prin ce sentiment, sau prin ce idee avantajoasă?

Opt zile mai târziu, Irène Brostier îi făcu o mărturisire

nepotului, în termeni la care cugeta de-o bună bucată de vreme. Nu se mai dădea jos din pat, multumindu-se uneori să stea pe marginea patului, cu picioarele spânzurate, atunci când Marie o ajuta să-şi pună un capot.

— Sunt aproape ruinată, îi spuse nepotului, petrecându-şi peste genunchi o cută a îmbrăcăminții, cu mâinile-i slabe.

Jacques stătea pe un scaun lângă fereastră, privind rând pe rând când la ploaia care cădea repede, după perdele, când la fața neclintită a mătuşii. Aceasta explică faptul că ani la rând speculase asupra valorilor şi că în timpul din urmă, vrând să dea o lovitură mai importantă, norocul n-o slujise. Domnişoara Brostier se angajase chiar în unele datorii care grevau puternic negoțul. Se gândea că dacă era bine administrat, în cinci ani hotelul putea fi salvat, dar omul ei de afaceri încă nu-i prezentase situația definitivă a socotelilor. Jacques se miră auzind-o cum vorbeşte de dezastrul acela ca despre un eveniment obişnuit.

— Partea ta a fost ferită, încheie ea.

Îi răspunse că faptul nu-l tulbura peste măsură. Numaidecât, mătuşa atacă subiectul ce-i stătea cel mai mult la inimă:

— Căsătoria ta cu Armande e compromisă din cauza asta: iată nenorocirea. Şi nu mă lansasem în afacerea asta decât ca s-o favorizez. Am să încerc să mă înțeleg cu Coeuret.

— Nu mai vreau să mă însor cu Armande.

Un zâmbet străbătu masca boțită a mătuşii Irène:

— Din ce motiv?

— Iubesc o altă fată.

— Jeanne Balloy?

— De unde ştii?

Fata bătrână tăcu, sfârşită de efortul depus în lunga convorbire de până atunci. Păru că se gândeşte, uitându-se la cerul pe care alergau norii.

— Dragul meu Jacques, continuă ea, lumea ştie tot. Dar un lucru e sigur: noi, cei din neamul Brostier, nu suntem făcuți, în ciuda aparențelor, să ținem pe picioare un negoț

regulat. Încercam să te educ, ca să-ți asigur securitatea materială. Dar până acum ai şi dovedit că nu te pricepi deloc. Cât despre mine, cu cât hotelul părea mai liniştit şi mai lustruit, cu atât aveam chef să-mi risc banii.

Ani de zile se silise să îndepărteze ispita, apoi, când Coeuret se gândise la căsătoria lui Jacques cu Armande, mătuşa Irène se hotărî să joace sume mari, ca nepotul să aibă o situație strălucită. Normal ar fi fost să câştige, dar e sigur că împrejurările îi fuseseră potrivnice. Era însă mai mulțumită că jucase şi pierduse, decât dacă ar fi rămas liniştită şi, de vreme ce el nu ținea la Armande...

— Şi-acum, întrebă Jacques, după ce te faci bine, ai de gând să te ocupi iar de hotel?

— Asta-i soluția cea mai înțeleaptă. Cu toate că aş prefera să risc din nou totul, ca apoi să mă ocup de-un negoț într-o regiune îndepărtată.

— Ca de pildă?

— Încă nu ştiu. Aş vrea să văd alte țări.

Oftă prelung, privindu-şi mâinile. Jacques văzu că era conştientă de slăbiciunea ei dar că avea să lupte cu o răbdare îndârjită ca să-şi pună în aplicare dorința. Nu tinerii, la drept vorbind, sunt cei mai dornici de aventuri, ci nişte animale viclene, ca bătrâna lui mătuşă, cu inima ei ce nu putea cu niciun preț să se resemneze.

— Prin urmare, o vrei pe Jeanne Balloy. Am să te ajut. Şi puțin îmi pasă că-i săracă. Poate că am să izbutesc să vă fac bogați pe amândoi.

Când Jacques coborî la tejghea, îşi rememoră pe de-a-ntregul discuția aceasta, din care fiece frază era neaşteptată: o viață jalnică se târa colo, sus, în cameră, şi visa să se pună iar pe picioare într-un fel nou. Aşa cum spunea Marie, femeia asta neîndurătoare avea şapte suflete, iar unul din ele rămăsese curat, ca o dimineață de primăvară. „Imposibilă ființă, şi uite cum nu mai crapă odată", şoptea slujnica ştergând geamurile.

Irène Brostier muri în săptămâna următoare. Nici de data asta nu avusese noroc, după cum spunea doctorul. Boala ei

era o boală care în mod obişnuit se vindecă dar se ivise o complicație. Jacques, în orele ce urmară, fu mult prea ocupat şi prea şocat ca să poată simți durerea. În cea de-a doua dimineață, se sculă devreme, după un somn greu, şi se duse s-o ajute pe Marie la lustruitul încălțărilor. Se aşeză pe scară:

— Nici nu-ți poți da seama ce păcat e. Aş fi putut face împreună cu ea lucruri interesante. Dar, hotărât lucru, toate viețile par neterminate.

Plânse mult în timp ce slujnica îl mângâia, spunându-i tot ce-i venea în minte. Familia Coeuret fusese înştiințată printr-o telegramă. Tatăl veni împreună cu Roger în dimineața înmormântării. Primele cuvinte ale domnului Coeuret îi arătară lui Jacques că plecarea lui neaşteptată din Charollais era oficial considerată drept normală... La început, Jacques, abia dacă le dădu atenție unchiului şi vărului său. La ieşirea din biserică, văzu că Hermin luase parte la slujbă, iar în piața bisericii, luminată atunci de-o spărtură în nori, zări câțiva copii adunați, printre care se afla şi Nicolas. Copiii se împrăştiară în tăcere şi alergară până la poştă, de unde priviră de departe, cocoțați pe un trotuar.

Domnul Coeuret şi fiul lui nu rămaseră decât trei zile la Béthune. Jacques crezu că-şi afirmă voința spunând că nunta cu Armande trebuia amânată pentru o dată neprecisă şi că cel mai înțelept era să renunțe la toate planurile pe care le făuriseră. Coeuret îl asigură cu insistență că în niciun caz viitorul lui nu-i era indiferent. Nu-şi ascunse intenția că avea de gând să urmărească purtarea nepotului acum, când domnişoara Brostier nu-l mai putea susține, dar în acelaşi timp dădu de înțeles că ar intenționa curând să-i îndrume faptele cu autoritate. Despre proiectele fiicei sale care dorea să urmeze studii universitare la Paris dădu toate amănuntele pe care considera că Jacques trebuia să le cunoască. Roger păstră o tăcere îndărătnică.

După o săptămână, omul de afaceri al Irènei Brostier veni să discute cu Jacques la Hotelul Central. Expuse în amănunțime operațiile angajate de clienta sa. Dezastrul era

mai mare decât credea ea, iar el aşteptase să se pună pe picioare ca s-o informeze complet despre situaţie. Până şi partea lui Jacques ar fi fost în întregime absorbită de lichidare, dacă acesta ar fi acceptat să-i despăgubească pe cei care-o creditaseră pe Irène Brostier.

— A operat cu îndrăzneală şi trebuia să câştige şi, în orice caz, să se mențină. Dar falimentul unei bănci ce nu putea fi prevăzut a grăbit ruina.

Capitolul VIII

PLOAIA UMPLEA TOATĂ STRADA, de unde vântul o alunga în rafale, pe când ea îşi continua răpăiala pe instrumentele ei obişnuite, geamuri, hornuri, canale, şlepuri, bucăţile de tablă de pe maidan. Găleţile sparte se însufleţeau. Cel puţin vorbeau şi mai puteau juca un rol în natură. Ploaia pătrundea oraşul mai adânc decât o face lumina, şi punea în mişcare o mulţime de rigole şi de burlane, fiecare cu jocul lui diferit. Asfaltul trotuarelor pârâia ca o flacără în armonie cu vocile venite din cer, spre care se înălţau mai cu seamă şoaptele uriaşe smulse platanilor. Nicolas îşi înfundase şapca până peste ochi şi se ghemuia într-un adăpost deosebit de strâmt.

Se strecurase între cuptorul ce ţinea plita pe care se coceau castanele şi marginea de sticlă a terasei de la cafeneaua Univers. Vânzătoarea, maica Fachu (aceeaşi care vara vinde îngheţată) nu putea să-l vadă, iar Nicolas pusese prinsoare cu o fetiţă că va izbuti să şterpelească o duzină de castane până ce orologiul va bate de ora cinci. Fetiţa stătea de partea cealaltă a străzii, aşezată în intrândul unei uşi, şi-i trimitea lui Nicolas telegrame prin gesturi de-o mare sobrietate. Îl informa despre gesturile şi tot ceea ce făcea vânzătoarea iar până acum izbutise numai să-i dea de înţeles că situaţia rămânea primejdioasă.

Lui Nicolas nu-i păsa de greutăţile aproape de neînvins pe care le prezenta scopul propus. Atâta doar îi spusese lui Edmée că, de vreme ce ştia să aibă răbdare, o ocazie nesperată trebuia cu orice chip să se prezinte.

— Lasă-mă două ore, niciun minut mai mult, îi declarase el.

Pentru nişte copii, două ore înseamnă un timp considerabil dar Nicolas se pricepea, chiar dacă rămânea nemişcat, să-şi facă aşteptarea plăcută. Gândul că, fără doar şi poate, trebuia să izbutească, dacă alegea momentul potrivit când să dea lovitura, avea rostul lui, aşa că începuse să ascută un capăt de băț cu briceagul, ca să pară a avea o ocupație nevinovată față de clienții ce se opreau lângă vânzătoare. Îşi întrerupea lucrul când dorea să capteze semnalele trimise de Edmée. Nu-i răspundea dar afla în ochii ei o nouă încurajare.

— Fata e gata să-mi dea cu tifla dacă nu mă țin de cuvânt, se gândi el.

Gândul i se întrista uneori, în timp ce se uita cum în piață, pe înălțimea Turnului, ciorile se mutau de ici colo, ca nişte şorțuri de şcolar pe care gospodina le întoarce la fereastră ca să se usuce. Ploaia cânta ca o sfârlează nemțească, împrumutând când o tonalitate de bas, atunci când răpăia pe pânza de la cafeneaua Univers, când zgomotul unei ciuruieli nesfârşite, atunci când erai atent la felul cum cădea pe trotuare. Printre nori, un colț de cer se arătă apoi dispăru numaidecât. Nicolas fu fără îndoială singura ființă din Béthune care văzu acest lucru. Puțin după aceea, Edmée telegrafie că tentativa devenea posibilă.

Femeia ridicase capacul şi scotocea într-un sac ca să aprovizioneze plita. O vreme, se îndeletnici cu alesul castanelor care se vedea cât de colo că sunt viermănoase. Nicolas se înălță şi făcu exact aceleaşi gesturi pe care şi le repetase în minte, fără a uita să numere prada pe care şi-o însuşea. Apoi dispăru în spatele peretelui de sticlă al cafenelei.

Vânzătoarea nu-şi dădu seama de prădăciune decât în clipa când Nicolas, căruia Edmée i se alăturase, străbătu Piața Turnului. Strigă în gura mare ca să-şi recapete castanele şi izbuti să-l atragă pe un sergent de stradă. Acesta nu înțelese numaidecât situatia şi veni lângă femeie

să se informeze, iar ea îl trimise la plimbare, asigurându-l că ținea să-l ucidă cu mâinile ei pe hoț.

Nicolas şi Edmée străbătură vreun kilometru de străzi care coteau când la dreapta, când la stânga, apoi îşi împărțiră castanele şi merseră târşindu-şi paşii. Pe când bătea de şase, se opriră dinaintea unei vitrine puternic luminate a unui magazin de mobilă. Un tânăr purtând halat cenuşiu şi cu cravata impecabil înnodată dădea cu aspiratorul pe o carpetă, lângă picioarele unei mese.

— La ce oră face curat ăsta? întrebă fetița.

— E Brostier, răspunse Nicolas. Dacă toți oamenii din Béthune ar fi ca el, n-ai găsi o coajă de fructă şi niciun ghemotoc de hârtie la trei kilometri jur împrejurul Turnului. Trebuie să frece lună: moştenire de familie.

Nicolas, în timp ce-şi mesteca cea din urmă castană, se uita cu dispreț cum trebăluia Jacques, care lăsase aspiratorul şi dădea acum lustru cu o cârpă suprafeței imense a mesei.

— E ruinat, continuă băiatul, dar a dat peste un loc unde să poată lustrui ceva şi să lucreze fără să-şi strice nodul de la cravată.

Pe când Jacques se oprea din lustruit ca să se uite la Nicolas, acesta scuipă în direcția lui pe fereastră şi, luând-o de mână pe Edmée, fugi cât îl țineau picioarele. Copiii continuară să hoinărească pe trotuare.

— Draga mea Edmée, zicea Nicolas, ascultând împreună cu ea sub ferestrele unui salon melodia ce venea de la un pian, nu-l pizmuiesc pe un tip ca Brostier, dar trebuie să-i fac farse, şi-o să-i declarăm război.

— Cei din familia Balloy i-au declarat război lui Paranteille ieri-seară. Dar au un motiv: pentru că Paranteille face pe deşteptul cu Hermin.

— Nu-mi trebuie motiv. E un tip pe care nu-l pot suferi.

Îi povesti fetei, ca să-şi dovedească sieşi că nutrea în adâncul inimii resentimente puternice, prima lui întâlnire cu Jacques, pe maidan, şi cum tânărul, ajutat de maica Fachu, voia să-i stoarcă informații despre Jeanne Balloy. Edmée

mai mult asculta decât vorbea, şi avea un fel uimitor de-a asculta, privindu-te cu ochii ei ce căpătau atunci o culoare mai albastră, şi tocmai de asta îi plăcea lui Nicolas tovărăşia ei. Dar, cu toate că nu avea decât paisprezece ani, judeca precum o femeie în toată firea:

— O să-ţi atragi neplăceri. Brostier e în relaţii, foarte bune cu un poliţai. Îl cunoaşte şi pe Paranteille.

— Cu atât mai mult. Ai să vezi ce-am să-i fac.

Edmée şi Nicolas proveneau din familii de muncitori şi nu se duceau la şcoală decât când şi când, dar erau destul de pricepuţi ca să găsească motive de scuză pentru absenţe. Se vedeau nevoiţi, spuneau ei, să stea cu fraţii mai mici acasă, sau să taie singuri lemne, ori să facă indiferent ce altă treabă. Când explicaţiile astea începeau să nu mai ţină, inventau că ultimul născut avea o boală contagioasă.

— Învăţământ obligatoriu, spunea Nicolas, dar pe noi nu ne-au întrebat. Şi ce ne învaţă, mă rog?

Părinţii nu-şi prea băteau capul cu asemenea ştrengari, care se duceau peste tot unde-i trimeteai şi făceau pe dracu-n patru de cum era vorba să-i ajute pe cei ai casei. Ba erau chiar mândri de aptitudinea evidentă a progeniturii lor în mânuirea tuturor uneltelor ce le cădeau în mână, în descoperirea lemnelor de încălzit, pe şantiere, şi în general în practica aprofundată a liberelor resurse ale străzii – dar mai ales în prospectarea preţurilor celor mai ieftine la bere şi la vin, prin bufetele din toată periferia. Mamele pe ei îi întrebau de fiecare dată când voiau să ştie dacă vreun magazin nu scosese la solduri încălţăminte şi material de şorţuri. Nicolas şi Edmée, care-şi petreceau o bună parte din viaţă pe stradă, înregistrau cu o uşurinţă uimitoare evenimentele de felul acesta. Cei de-acasă erau prompt informaţi că băcanul dădea pe degeaba o perie de frecat, răzuitoare şi lighean cui voia să cumpere un calup mare de săpun. Se duceau să caute asemenea ocazii rare până şi la Bruay ori la Noeuds-les-Mines, unde ajungeau agăţându-se îndărătul camioanelor.

Edmée şi Nicolas aveau aşadar îndeajuns de mult timp

liber pentru a pune în mişcare împotriva lui Jacques Brostier răutăţile lor neîndreptăţite. A doua zi se înfiinţară iar dinaintea vitrinei. Deoarece Jacques se afla în fundul magazinului, se lipiră de sticlă, aşteptând să fie văzuţi de el. Când îi atraseră atenţia, Nicolas lipi de geam o hârtie mare, murdară, apoi fugi, trăgând-o pe Edmée. În serile următoare, cam la aceeaşi oră, făcură la fel, până ce Jacques, ostenit să tot cureţe hârtia aceea îndărătnică, hotărî să-i pedepsească pe ştrengari.

Nicolas presimţi într-o zi cu o clarviziune vrednică de admiraţie că inamicul avea să se ascundă într-un colţ al magazinului, apoi să dea buzna peste ei. Aşa că o şterse împreună cu însoţitoarea lui în chiar clipa când uşa se deschise. Apucând-o pe-o străduţă învecinată, cei doi puşti fugiră până la o bifurcaţie, unde Jacques trebui să aleagă între trei străzi, înainte de a-i vedea îndreptându-se fără grabă spre Bulevardul Gării. De cum se luă după ei, Nicolas şi Edmée începură să gonească şi, dintr-o stradă într-alta, îl duseră până în împrejurimile triajului. Acolo se ascunseră sub un pod micuţ, pe sub care curgea o apă murdară, şi azvârliră în el cu bulgări de noroi, când îl văzură ivindu-se. Ca să fugă, nu şovăiră să treacă prin apa râului, care o lua printr-un mic tunel, pe dedesubtul şinelor. Strigară şi insulte ce răsunau caraghios sub boltă, insulte fără cap şi coadă, anume inventate pentru împrejurarea aceea, şi potrivite, credeau ei, să stârnească furia inamicului:

— Vagabond cu ghete văcsuite, crai lustruitor de parchete, fiu de bani gata, vândutule, lefterule!

Apoi ieşiră din clisa aceea lipicioasă şi se duseră să se cureţe pe un petec de verdeaţă dintre gară şi uzine. Se lăsă seara pe când se îndreptau spre centrul oraşului.

— Ne şi aflăm la sfârşitul lui octombrie, spuse Nicolas, iar vântul e tot blând.

Părul buclat al lui Edmée îi mângâia umerii.

Aceeaşi comedie dură aproape o săptămână întreagă, dar nu se desfăşură după pronosticul lui Nicolas, înşelându-i atât speranţa cât şi teama. Jacques nu puse în mişcare

niciun fel de activitate polițienească, după cum nu se gândi nici să se plângă acasă, la familiile puştilor (dealtminteri ar fi fost prost primit) şi nici la învățător. Dar dacă cea de-a doua tentativă izbuti, cam în acelaşi fel cu prima, să-l atragă pe Brostier în cartierele unde îşi puteau bate joc de el şi să-l bombardeze, Nicolas şi Edmée se simțiră hăituiți încă de la începutul celei de-a treia urmăriri. Brostier nu se luă după ei. Ci le ieşi în cale la momentul potrivit, ducându-se înaintea lor la întretăierile de străzi pe unde copiii puteau s-o apuce. Îl pierdură din vedere numaidecât şi, în ciuda şanselor de-a scăpa, se simțeau îngrijorați. Trebuiră la un moment dat să se ascundă sub taraba unui negustor ambulant de zarzavaturi, ale cărui legume se mențineau proaspete sub bătaia ploii. Rătăciră toată seara, după ce-şi văzură răsărind de trei ori inamicul la colțurile de stradă unde acestuia i se părea posibil să-i întâlnească.

— N-o să aibă el ultimul cuvânt, o ținu Nicolas întruna.

Ca să-i facă şi mai mult în ciudă, după trei zile lipi un pachet de gunoaie în vitrina magazinului. Dar de data asta vânătoarea fu încă şi mai primejdioasă. Brostier cercetase pesemne cu precizie dispoziția căilor de acces ale copiilor către casă şi, de îndată ce aceştia, ceva mai târziu, voiră s-o apuce într-acolo, îl văzură de fiecare dată înfipt la capătul străzii pe unde trebuiau s-o apuce, ca şi cum le-ar fi ghicit cu exactitate intențiile. Adevărul e (şi Nicolas înțelese asta numaidecât) că Brostier nu ghicea dar miza pe cele două-trei combinații la care puştii erau siliți să recurgă dacă voiau să se întoarcă acasă, iar norocul era mereu de partea lui în seara aceea.

— Nu trebuie să ne ducă, spuse Nicolas. Dacă ne pierdem cu firea, s-a zis cu noi.

Porni împreună cu fata la marginea periferiei, ca să pună la cale în deplină linişte un nou plan de acțiune. Trebuiau oare să aştepte undeva până ce Jacques va fi obosit? Nu avură când să delibereze, căci acesta pică peste ei. Se lăsase noaptea şi se năpustiră cu energia disperării.

— Spre adăpost! Să ne despărțim, strigă Nicolas.

Edmée nu voi să-şi părăsească tovarăşul şi ajunseră împreună la şosea, unde se agăţară în spatele unui camion. Jacques săvârşise cel puţin greşeala de-a nu fugi mai tare, încredinţat fiind că avea să pună mâna pe ei. Camionul sălta prin băltoace, împroşcând jerbe de apă, luminate de becul roşu din spate.

— Încă nu ştie cu cine are de-a face, răcni Nicolas prin zgomotul asurzitor al motorului.

După cinci sute de metri se lăsă s-alunece pe asfalt şi, ajuns curând din urmă de Edmée, alergă peste câmp până la o pădurice ce se vedea în lumina farurilor, ori de câte ori maşinile se pregăteau să vireze. Se strecurară prin tufe de măceş. Acolo, între două sălcii, se înălţa un adăpost minuscul, făcut dintr-o tablă susţinută de pereţi împletiţi din crengi.

— Nu merita osteneală să venim până aici, îşi dădu Edmée cu părerea.

— Ba da. El o să ne caute pe şosea iar noi o să ne întoarcem acasă pe lângă canal. Într-o oră, am scăpat de Brostier.

Ghereta constituia un adăpost neconfortabil unde trebuia să stai îngenuncheat ori pe vine. Nicolas o construise cu o vară în urmă şi socotea că, orice s-ar fi întâmplat, refugiul acesta era de necucerit. Venea adesea să moţăie aici când era vreme frumoasă şi tot aici depozita unele epave culese de ici, de colo, ca şi uneltele de pescuit. Dar în noaptea aceea vântul pătrundea prin pereţi aşa cum apa trece prin fundul unui paner. Nicolas şi Edmée îşi strânseră pelerinele zgribuliţi, cu sentimentul că adăpostul acela, în care aveau o încredere deplină, va fi descoperit la fel de uşor, ca şi când s-ar fi aflat în Piaţa Gării. Lemnul mirosea a noroi, şi de pe crengile înalte se scurgeau picături de apă cu o regularitate îndărătnică. Şoseaua era atât de aproape încât simţeai miros de benzină. Bineînţeles, nicio pasăre nu-şi face cuib în spurcăciunea aceea de pădure, unde prin copaci spânzurau roţi vechi de cauciuc. Copiii aveau aşadar inima îngheţată cu mult înainte de-a auzi paşi apropiindu-se. Nu se îndoiră

prea mult în privința identității celui care venea să-i viziteze.

— Nicolas, spuse Jacques Brostier, ştiu că eşti acolo. Pofteşte numaidecât afară. N-am să-ți fac altceva decât să-ți trag o pereche de palme, ca să pricepi că eu am câştigat.

Jacques nu-i vedea pe copii dar le auzea răsuflarea. Nu-şi putea însă închipui cât de înverşunată era încăpățânarea băiatului. Acesta o strânse cu putere pe Edmée de încheietura mâinii, ca s-o împiedice să se mişte, hotărât să nu se predea iar, în ultima clipă, să se zbată ca un animal încolțit, cu spatele în noroi, muşcând dacă ar fi fost cazul. Jacques nu repetă ultimatumul, îl mai strigă doar o dată „Nicolas", apoi se depărtă.

Copiii îi scăpară dar, în loc să fie mândri, aceştia se simțiră furioşi de-a fi fost hăituiți până-ntr-atât. Adesea încasaseră palme şi chiar fuseseră bătuți măr: dar niciodată nu văzuseră în asemenea măsură denunțate şi disprețuite şiretlicurile la care recurgeau:

— E ca şi cum adăpostul nostru nici n-ar mai exista iar pe Brostier n-o să-l mai vedem multă vreme după noi, pe străzile din Béthune, gemea Edmée.

— E inamicul nostru. O să-i otrăvim viața până ne va şti de frică.

— N-a vrut nimic de la noi.

— Tu, afurisit-o, nu poți pricepe că mie nu-mi cade bine la stomac mutra lui?

Nicolas se prefăcu cu atât mai furios cu cât puțin mai lipsea ca Edmée să-l admire pe Jacques pentru faptul că-i urmărise cu-atâta îndemânare şi, când îl întrebă cum de acesta le putuse descoperi ascunzătoarea din pădure, o pălmui. Ea-i înapoie palma şi, până la urmă, căzură de acord să apeleze la sălbatici.

Copiii Balloy, cărora li se spunea sălbaticii, ca şi tuturor membrilor familiei, îşi stabiliseră cartierul general înăuntrul unei maşini ieşite din uz şi aflată la un loc ca fierăria de pe maidan. Interiorul nu era prea spațios, dar vreo şase copii tot puteau sta pe jos, cu picioarele întinse. Era ca un tub mare, orizontal, pe care un capac de lemn îl închidea la unul

din capete. Puştii Balloy veneau acolo mai ales duminica seara, ca să-şi numere fondurile provenite din vânzarea cornetelor-surpriză, a punguţelor cu migdale prăjite şi cu arahide, cu care îmbiau trecătorii de pe stradă. Tot acolo fumau ţigări din frunză de nuc sau chiar din tutun adevărat şi puneau la cale planuri care nu-i interesau decât pe ei, ca de pildă acela de-a face o călătorie până la mare, folosindu-se de camionetele lăptarilor.

Edmée şi Nicolas trecură pe la maidan într-o sâmbătă seara şi avură norocul să dea peste sălbatici. Henri, cel mai mare, stătea aşezat la intrare. Emile şi Jeannine jucau cărţi în adâncul vetrei, luminaţi numai de găurile buloanelor pe care le scoseseră.

— Rumegaţi vreun plan? întrebă Nicolas numaidecât, fără a se osteni să le dea bună seara.

— Suntem în război cu Paranteille şi nu-i chip să facem nici atâtica, zise Henri. Hermin ne-a interzis să-l sâcâim. Hermin s-a făcut serios. Vrea să se însoare cu Jeanne. Şi toţi din casă sunt ca nişte cârpe.

Scuipă cu meşteşug şi se ridică pentru a le îngădui noilor veniţi să pătrundă înăuntru. Nicolas, după ce se instală lângă Edmée, se uită cam de sus la jocul lui Emile cu Jeannine, care continuau să pună cărţile jos fără o vorbă.

— Ce porcărie de vreme, continuă Henri. Nimic de întreprins în momentul ăsta. Suntem lefteri, iar ziarele sunt înecate de ploaie, şi dacă o mai ţine tot aşa...

— Dacă o mai ţine tot aşa, o s-o ţii şi tu tot aşa, zise Jeannine.

— Vezi-ţi de joc, o apostrofă Emile.

Nicolas scoase din buzunar o pungă cu zaharicale, ceea ce atrase numaidecât atenţia. Inimioare de turtă dulce, reprezentând efigii de războinici cu cască, şi doi zuavi din zahăr roşu şi alb.

— Tata îmi pomenea mereu de soldaţi din zahăr. Până la urmă am dat de ei într-un sat.

— Chiar aşa, zise Emile, e un articol din care nu se mai găseşte. Ce-ai zice dacă zuavii tăi ar fi de pe vremea

războiului din ”70?

Ceilalți pufniră în râs apoi conversația alunecă spre dificultatea de a-ți procura acadele. Nicolas puse pe tapet povestea cu Jacques Brostier.

— Vreau să-i joc o festă de să-l țină minte pe Nicolas, spuse drept încheiere. Aleargă după Jeanne Balloy, ştiu bine. Ce-am putea face dinspre partea asta, fără s-o necăjim pe mătuşa voastră?

După un schimb de vederi rapid, sălbaticii emiseră ideea că Brostier putea fi azvârlit în calea lui Hermin, dar fu nevoie de vorbă multă până să vadă ce pot întreprinde. În orice caz, când Nicolas îşi părăsi prietenii, părea mulțumit, şi o duse pe Edmée tot într-un galop pe străzi.

Poate că trecuseră vreo două săptămâni de la moartea mătuşii Irène, când Jacques cedă hotelul, procedând la lichidarea afacerilor. Succesiunea mătuşii se soldă, aşa cum i se spusese, cu datorii destul de mari încât să fie înghițite şi bunurile lui personale. Nu-i mai rămaseră decât vreo douăsprezece mii de franci, de care jură să nu se atingă sub niciun motiv. După cum spunea, trebuia să aştepte, pentru a-i utiliza, găsirea unei idei avantajoase ori îndeajuns de limpede. Familia Coeuret îşi luase rămas bun de la el a doua zi după înmormântare, în cei mai buni termeni, făgăduindu-i să se vadă de Crăciun, fie că Jacques va fi avut posibilitatea să vină la Charollais, fie că ei înşişi aveau să stea pentru o bucată de vreme în casa lor din Béthune. În aparență, Jacques rămânea astfel solid ancorat de familia Coeuret. Preferase să tacă şi să ascundă ruina Hotelului Central (nimeni din Béthune nu ştia pe atunci), de teamă ca unchiul să nu-i propună pe loc să intre într-o întreprindere, după cum voia Armande. Ar fi fost ostatecul unui gest generos pe care-l simțea inevitabil şi care pe el l-ar fi angajat în mai mare măsură decât pe unchiul său. Totul se petrecu ca şi cum doliul i-ar fi împiedicat să pună la cale ceva...

Marie îi indică lui Jacques Brostier (mulțumită informațiilor furnizate de fiul ei adoptiv, agentul de poliție)

mai multe case de negoț unde serviciile unui tânăr cu reputație bună ar fi fost acceptate bucuros. Avu de ales între a fi funcționar într-un birou de asigurări, reprezentantul unei firme de vinuri şi garantul unui mare magazin de mobile Liautard. Se hotărî pentru această din urmă slujbă. Liautard îl cunoscuse pe Brostier-tatăl. Prea bătrân pentru a putea veghea personal asupra afacerilor, care erau active mulțumită vânzării unei cantități de articole ce-aveau legătură mai apropiată sau mai depărtată cu mobilatul, nu se uită la faptul că Jacques nu cunoştea îndeajuns acest fel de negoț, mulțumindu-se cu garanțiile de onestitate şi impecabilă amabilitate comercială pe care tânărul le prezenta. Jacques Brostier avea în subordinea lui trei slujbaşi, trebuia să vegheze asupra ordinii din magazin, ceea ce nu-i schimbă prea mult felul de viață pe care-l ducea la Hotelul Central. Rolul lui principal consta în a-i primi pe clienți. Demnitatea pe care o afişa cu gravitate avu curând pe lângă aceştia destulă putere de convingere pentru a izbuti să realizeze vânzări onorabile. Îndeletnicirea lui preferată rămase însă aceea de-a se ocupa de frumusețea vitrinelor, a căror întreținere şi-o rezervă sieşi.

Nu păstră nimic din mobilierul mătuşii, care de altfel era de-o mare simplitate, iar beneficiul realizat de pe urma vânzării lui, chiar dacă se dovedi foarte modest, acoperi, o parte din datoriile lăsate de moştenire. Căută o locuință în oraş. Deoarece ținea să păstreze toate uneltele din atelier, ca şi câinii, îi era greu să găsească o locuință atât de spațioasă la un preț modest.

— Îți trebuie o casă întreagă pentru tot calabalâcul ăsta, şi cu grădină pe deasupra, unde să legi spurcatele astea de javre, spunea Marie.

Şi totuşi se descurcă, aflându-şi gazdă chiar în persoana vânzătoarei de înghețată (şi de castane) care avea în apropiere de canal un pavilion cam vechi. Femeia îl întâmpină cu brațele deschise, ca pe o veche cunoştință:

— Eşti ruinat, dragă domnule! Zău că viața e ciudată.

Îi oferi o cămăruță la mansardă şi-i lăsa pe mână o

magazie, pentru atelier şi pointeri, la marginea unei grădini de zarzavat ce dădea spre canal.

— Îți poți scălda câinii cât pofteşti, îi spuse ea. Dar fii atent să nu se hârjonească prin verzele mele.

Jacques se instală acolo pe la mijlocul lui octombrie şi-şi ocupă toate serile cu amenajarea magaziei. Nu se ducea în cameră decât ca să se culce, ferindu-se până şi să deranjeze fotografiile de familie puse pe comodă şi nici nu le clinti din loc. Toată bătaia de cap pe care i-o dăduse punerea în ordine a afacerilor ca şi instalarea locuinței îl împiedicară să se gândească prea des la Jeanne. Oraşul ajunsese să fie spălat întruna de ploi, prin care nu se mai zărea nimic. „Dezgustător lucru!" şoptea în fiece dimineață în timp ce-şi peria hainele cu mare grijă. Viața i se părea hărăzită a ilustra pentru o vreme cuvintele acestea. Abia când zări, prin vitrină, fața lui Nicolas strâmbându-se la el, avu oarecum intuiția că ceva avea să se schimbe.

Expedițiile în vederea înfrângerii lui Nicolas şi-a lui Edmée le făcu fără tragere de inimă, numai din dorința de-a câştiga o partidă destul de complicată. A doua zi după primul eşec, atunci când fusese bombardat cu bulgări de noroi, studie pe un plan dispoziția străzilor din Béthune, şi străbătu, dimineața şi seara, un mare număr de itinerare, care-i arătară ieşirile posibile ale fugarilor, aflați în anume puncte date. După o muncă teoretică de-o migală de-a dreptul în afară de orice închipuire, cu rezultate ce-l îndreptățeau să spere, izbuti totuşi să-i hăituie pe puştani prin labirintul străzilor. Dar, după ce descoperi refugiul suprem al lui Nicolas, i se păru inutil să-şi împingă până la capăt avantajul, cu toate că se ostenise şi el până la urmă să se-agațe de un camion. În noaptea aceea se întoarse acasă fără să se grăbească, pe lângă canal. Pânze de ceață înconjurau lumina ecluzei iar zgomotul ploii înăbuşea paşii. Niciodată nu mai avusese impresia că străbate o pustietate atât de deplină.

În zilele următoare, fu adesea atras de spectacolul zadarnic al străzii, pe care ploile nu încetau să-l măture:

— Vorba e să ştiu câte luni ori câți ani am să rămân îndărătul vitrinei ăsteia. Coloniile? E şi asta o chestiune care rămâne de cercetat.

Nimic n-avea nicicând să egaleze în profunzime abisul al cărui fund era alcătuit din trotuarele acelea pe care vântul se răsucea împotriva lui însuşi în vârtejuri violente. Puțin contează dacă-ți vei putea sau nu afla speranța peste mări. Trebuie ca mai întâi s-o dobândeşti de-a lungul acelor case monotone. Abia atunci vei fi încredințat că e răspândită peste tot.

Într-o dimineață, pe la unsprezece, zări un mic dreptunghi de hârtie lipit într-unul din colțurile vitrinei. Se gândi numaidecât la Nicolas, cu toate că formatul hârtiei şi locul unde fusese plasată mărturiseau destulă discreție. Şedea acolo prins numai de-un colț şi avea scrise pe el următoarele cuvinte:

Din partea Jeannei Balloy: joi la ora şase în sala de aşteptare de la clasa întâi.

O farsă, fără nicio îndoială. Totuşi Brostier voi să ştie despre ce era vorba şi se duse la gară cu mult înainte de ora fixată. Nimeni nu-l pândise la ieşirea din magazin. Gara era pustie, personalul de Lille nu sosea decât pe la şase şi jumătate. Asistă la sosirea primilor călători, printre care remarcă un bărbat îmbrăcat cu o căutare excesivă. Bărbatul acela nu avea valiză şi se duse să se aşeze într-un colț din sala de aşteptare de la clasa întâi. După cinci minute i se alătură şi Hermin, având împreună o scurtă conversație, apoi acesta veni spre Jacques, care se uita încurcat la un afiş. Cele dintâi cuvinte ale lui Hermin fură destul de surprinzătoare:

— Eşti chiar pe drojdie, aşa cum se spune?

— Cred că nu te priveşte, spuse Jacques.

— Se mai spune că nu-ți pasă nici de ajutorul pe care unchiul dumitale ți l-ar putea da, nici de faptul că te-ai putea însura cu Armande Coeuret.

— Treaba mea.

— E şi a mea, pentru că asta ar avea drept rezultat să continui s-o urmăreşti pe Jeanne Balloy.

Jacques îl privi în ochi:

— Vezi-ţi de contrabanda dumitale şi lasă-mă-n pace.

Faţa celuilalt exprimă numaidecât o furie cumplită. Dar se stăpâni:

— Ai mania să-mi încurci socotelile. Dar nu semeni cu Paranteille şi trebuie să stau de vorbă cu dumneata.

Îl pofti pe Jacques să facă împreună câţiva paşi dincolo de pasajul de nivel, pe drumul care ducea la Bruay. Jacques nu aşteptă să i se pună întrebări şi-i spuse, ca să termine cât mai repede, că îi venea foarte greu să-şi alunge din minte amintirea fetei, dar că aceasta îl respinsese. Îi arătă biletul şi fură de-aceeaşi părere, că fusese vorba de-o combinaţie naivă de-a lui Nicolas şi-a sălbaticilor. Aceştia trebuie să fi avut ştiinţă de întâlnirea lui Hermin.

— Totuşi dumneata eşti singurul care bănui că-i vorba de contrabandă. Mă lăsasem de multă vreme de felul ăsta de afaceri.

Deşi puţin îi păsa de primejdia de-a fi denunţat ca şi de orice altă primejdie; nu avea decât o singură preocupare: convingerea că Jeanne nu-l iubeşte, în ciuda faptului că foarte de curând, într-un fel neaşteptat, îi dăduse speranţa că se vor căsători.

Nu mai ploua, dar picăturile cădeau din înaltul plopilor de la periferie ca şi din tufişurile golaşe pe care putrezeau bobiţe albe. Cerul, nu senin, dar acoperit de nori ceva mai limpezi decât cu puţin înainte, se reflecta în caldarâmul ud, într-atât încât, seara, deşi se lăsase acum, căpăta o vioiciune de aurora în comparaţie cu întunericul ce domnise toată după-amiaza. Bizare răsturnări în ordinea luminilor. Hermin se opri ca să privească pe şosea:

— Jeanne se poartă ciudat şi n-am niciun punct de reper ca s-o judec. Mi se pare că tocmai în clipa când îmi dovedea mai puţină prietenie a consimţit oarecum să ne căsătorim. I-am făcut mărturisirea că o iubesc, riscând cu disperare. E

oare cu putință să țină la dumneata, deşi nu vrea să te mai vadă?

Se aruncase în brațele lui Jacques cu aceeaşi lipsă de seriozitate cu care îi făgăduise numaidecât apoi lui Hermin să se mărite cu el, ca acum să fugă de amândoi:

— De multe ori cred că e o cochetă, spuse Jacques. Când ne-am despărțit, mi-a făcut impresia că mă urăşte.

— Sau poate vrea să-şi bată joc şi de dumneata şi de mine? Are o gingăşie de copil, dar îi citeşti în privire că trebuie să cedezi capriciilor inteligenței ei. Inteligența asta mă descumpăneşte şi mă revoltă.

Şi lui Jacques îi trecuse prin minte că un gând ascuns mocnea în ochii fetei, că acest gând încerca să se exprime şi că Jeanne se slujea de el ca de instrumentul unei experiențe. Cu greu găsi cuvintele potrivite pentru a-i împărtăşi lui Hermin bănuielile sale:

— Până la urmă, ai mai multă încredere în mine decât în Jeanne.

— Cu alte cuvinte, spuse Hermin, eşti de-aceeaşi părere cu mine şi te chinuie tot atât cât şi pe mine. Pe amândoi ne distruge povestea asta şi-am fi gata să ne ucidem dacă ar fi nevoie.

Hermin credea că el şi cu Jacques trebuiau să se înțeleagă ca măcar s-o cruțe pe Jeanne de orice fel de necazuri. Căzură de acord asupra acestui lucru, fără a conveni însă asupra faptului că nu-şi vor pune piedici unul altuia.

Hermin mai povesti că o ştia pe Jeanne de mult şi că dorise s-o ia în căsătorie de îndată ce văzuse că a crescut mare. Şi cei doi se despărțiră, bineînțeles fără a-şi strânge mâna.

Întorcându-se spre casa maichii Fachu, Jacques evocă imaginea locuinței familiei Coeuret din ținutul Charollais, ca şi a grădinii sale, dar, fie că şi-o mărturisea fie că nu, patima îl lega de străzile din Béthune, în ciuda ploii, a mizeriei sau mai curând a mediocrității ce-şi pusese pecetea peste tot.

Se întoarse acasă pe poarta ce dădea în aleea de pe malul canalului. Noaptea era întunecată. Urcă să se culce, uitând

că în seara aceea nu mâncase. Înainte ca somnul să-l cuprindă, toate gândurile i se îndreptară spre Nicolas, ca şi cum şnapanul acela ţinea în mâinile lui lumina care să-i preschimbe deznădejdea.

Capitolul IX

JACQUES PRIMISE, LA PUȚINĂ vreme după plecarea unchiului său, o scrisoare de la Armande, pe adresa Hotelului Central. Condoleanțe afectuoase. Urmau câteva amănunte privitor la studiile pe care-şi propunea să le urmeze. În chip de concluzie, spunea: „Nu face prostii. Nu te uit”.

Răspunsese numaidecât, declarând în puține cuvinte că era foarte ocupat, că de cum va avea vreme va încerca să ducă o viață pe placul ei, care fără îndoială îşi alesese foarte prost obiectul afecțiunii.

Relațiile dintre Armande şi Jacques erau cum nu se poate mai confuze, dar într-o zi sau alta Roger şi tatăl lui aveau să pună lucrurile la punct, iar Jacques nădăjduia că întâmplarea îi va da prilejul să rupă cu ei fără a le fi îngăduit să mai spere în vreo împăcare.

Jacques îşi petrecu seri de-a rândul cu amenajarea magaziei, unde întâi de toate trase lumină electrică. Puse pereți despărțitori, pe care-i vopsi, instală un banc şi obținu un ansamblu de o sobrietate mulțumitoare. Câinii fură instalați în altă parte a magaziei; puteau, mulțumită unei uşi făcută din două canaturi mobile, să intre şi să iasă când pofteau. Traseră folos de pe urma acestei libertăți ca să întreprindă lungi plimbări nevinovate pe lângă canal, din care aduceau resturi de oase.

Totdeauna, seara, Jacques se ducea să fumeze o țigară pe drumul de edec, uneori când întunericul se lăsase de-a binelea. Şlepurile lunecau în atmosfera aceea de încântare,

în adâncul căreia se auzea scârțâitul barei ce reține corpul șalandei. Liniile taluzului urcau spre întinderea uscatului, la nesfârșit. Jacques se întreba uneori dacă, în timpul verii, nu-și va găsi vreme să pescuiască.

O scrisoare din partea unchiului Coeuret îi sosi cam pe la sfârșitul lui noiembrie. Domnul Coeuret aflase întâmplător de falimentul total al Hotelului Central și-l certa pe Jacques pentru a-i fi ascuns faptul.

„Nu te întreb ce ai de gând să faci, spunea în continuare. Am să-ți arăt eu însumi. Intenționez să te-ajut. Vei intra ca muncitor la faianțeria din Charollais, o să arăți de ce ești în stare și, cum sunt în măsură să cumpăr fabrica asta, vei înțelege că vreau să-ți dau o șansă considerabilă. Și Armandei i-ar plăcea ca mai târziu să se ocupe de industria asta. A și prospectat un pământ bun pentru faianțe prin împrejurimi. Anul ăsta urmează cursuri de chimie industrială."

Scrisoarea nu-l impresionă deloc pe Jacques. I-o arătă maichii Fachu care prăjea ceapă pe plită.

— Bietul meu băiat, ți se propune o soluție strălucită. Ai făcut prostii și ei șterg cu buretele, de vreme ce, după ce vei lucra o vreme în faianțerie, o să dregi totul. Iar Jeanne Balloy...

— O iubesc pe Jeanne Balloy.

Afirmația asta dădu peste cap ideile maichii Fachu, a cărei față luă un aer patetic. Respiră din rărunchi și gemu:

— E ceea ce răposatu bărbatu-meu numea un caz de conștiință. Îmi tot spunea că asemenea cazuri de conștiință nu sunt făcute pentru oamenii de rând și că dacă Dumnezeu l-ar pune într-o situație ca asta el ar da cu banul și gata.

Ceapa sfârâia în tigaie.

— Vrei să dai dumneata cu banul pentru mine? o întrebă Jacques întinzându-i o monedă de douăzeci de bănuți.

Femeia păru înmărmurită. Ea purta vina chiar și numai pentru faptul că Jacques o cunoscuse pe Jeanne și se temea să nu-i poarte ghinion încă o dată.

— Dacă-i cap, rămân la Béthune, își spuse Jacques în

sinea lui, punându-i bănuțul în mână.

Maica Fachu nu voi să țină moneda, care căzu până la urmă pe pardoseală şi se rostogoli spre orologiu. Se aplecă numaidecât s-o ridice dar n-o găsi.

— Mă întreb unde s-o fi ascuns, şopti femeia.

Căută împreună cu Jacques prin toate ungherele.

— Mă întreb dacă-i cap.

— Cap e, răspunse Jacques.

Îi arătă banul în mijlocul linoleumului, şi maica Fachu se puse în genunchi ca să-i controleze spusele. Înălță din umeri şi gospodări mai departe.

În aceeaşi seară, pe când se întorcea de la magazin mai devreme ca de obicei, Jacques se pomeni, în colțul străzii Colegiului cu Piața Turnului, față în față cu Jeanne Balloy. Vântul sufla cu putere şi-i silea să-şi țină capul în piept, încât atunci când îşi înălțară privirea aproape că se ciocniră. Jeanne se făcu nevăzută fără a rosti un cuvânt, dar ochii ei avuseseră o expresie de bucurie intensă amestecată cu spaimă. Jacques se gândi că violența şi intensitatea acelei expresii era mai cu seamă efectul unei bruşte înseninări a unui colț de cer, ce se arătase dintr-odată printre hornuri. Printre ciudatele motive ale iubirii, ar trebui numărate, desigur, şi jocurile de lumină.

Alcătui, de cum se întoarse acasă, o scrisoare pentru unchiul Coeuret, unde explica faptul că Armande nu mai trebuia să se socoată angajată față de el, deoarece el, în chip prostesc, năruise încrederea lor mutuală, cu prilejul unei aventuri pe care n-avea puterea s-o uite. Susținea, între altele, că se va descurca la Béthune. Maica Fachu, căreia Jacques îi citi scrisoarea, făcu observația că familia Coeuret nu se va da bătută, pricepându-se să-i vâre mințile în cap unui tânăr încăpățânat. Martinien îşi exprimase şi el o părere asemănătoare, dar maica Fachu avea convingerea că o anume moralitate îşi reia totdeauna drepturile.

Se apropia luna decembrie. Pe măsură ce vremea trecea, ploile erau tot mai rare, iar cerul îşi recăpăta frumusețea

înghețurilor nocturne. Chiar şi atunci când norii nu se împrăştiau, atmosfera ceva mai rece de sub ei dădea lucrurilor mai multă limpezime, aşa cum se întâmplă în călătorie, când trenul se opreşte într-o gară de munte înainte de-a atinge altitudinea cea mare. Chiciura împodobea marginile şlepurilor şi şinele de remorcare, de partea cealaltă a canalului. Jacques, care isprăvise cu instalarea atelierului, nu-şi propusese încă să facă un lucru anume, dar în fiecare duminică începu să caute resturi utilizabile din fier vechi. Era o căutare ce semăna cu cea a botanistului, singurul care observă florile rare. Jacques nu dădea atenție oalelor, ci sârmelor de-o anumită grosime, şuruburilor de tirbuşon fără coadă şi manivelelor de jucării. Maidanele suburbane ofereau, prin epavele lor, nenumărate eşantioane de feerii tehnice ale secolului. Într-o dimineață, întorcându-se dintr-o excursie de acest fel, Jacques îl întâlni pe moş Balloy pe lângă canal. Bătrânul se interesă numaidecât de ustensilele pe care Jacques le ducea într-un paner şi printre care se afla şi un balansier de orologiu:

— Ce-o să faci cu ăsta?

— Probabil o lustră.

Jacques fu cât se poate de răspicat:

— Aş vrea să mă însor cu Jeanne, nepoata dumitale. Ea mă refuză, îi făgăduieşte lui Hermin să se mărite cu el, apoi şovăie şi față de el.

Balloy îl privi pe Jacques cu indiferență:

— Lucruri dintr-astea se-ntâmplă-n fiecare zi.

Jacques răspunse că fata îşi vârâse în cap un gând năstruşnic, pe care nici el, nici Hermin nu izbuteau să-l înțeleagă. Bătrânul, cu toate că făcea prea puțin caz de povestea asta, se gândi totuşi şi zise:

— Precis că Emile şi Henri, copiii, ştiu câte ceva despre isprava asta. Dar până să-i faci să spună ceva...

— Sunt pe picior de război cu ei, mărturisi Jacques, sau cel puțin cu prietenii lor Nicolas şi Edmée, ceea ce-i acelaşi lucru.

Sosi decembrie. Jacques lucra în fiece seară în atelier.

Fabrică mai întâi un cuier pentru vestibulul proprietăresei. Meşterea pe îndelete, mulțumit că dispune de ceva mai mult timp decât la Hotelul Central. Obloanele unei lucarne ce dădea spre grădină se închiseră îndărătul lui. Se uita când şi când la peretele ce-l despărțea de drumul de lângă canal. Scândurile acestui perete se îmbinau prost şi numai întunericul de-afară le cimenta. Jacques îşi tot făgăduise să acopere despărțiturile cu şipci şi mai cu seamă gaura aceea rotundă ivită în locul unui nod din lemn. Dar, într-o seară, o lumină străluci dintr-o dată în adâncul acelei găuri, şi ceea ce Jacques zărea aducea cu o pilitură de metal cenuşiu. Supraveghe luminița aceea puțină şi, o clipă mai târziu, văzu că strălucirea ei devenise blondă. „Să fie ochii cuiva?" se gândi.

Vreme de un ceas întreg avu răgazul să cerceteze pe îndelete, în timp ce nu se întrerupea din mânuitul uneltelor, ochii care se schimbau din când în când. Nu avea impresia unei priviri ațintite asupră-i, ci numai nişte încrucişări de mici luminițe, asemănătoare întrucâtva cu o rază a vânturilor. Niciun foşnet nu se făcea auzit de-afară. Jacques nu se îndoi că avea de-a face cu Nicolas şi Edmée. Ce farsă mai puneau la cale? Dar două seri la rând ochii se iviră şi nicio farsă nu se făcu simțită. În cea de-a treia seară, Jacques le întinse o capcană. Cei doi câini ai lui, care păzeau pe drumul canalului, îi lăsară să se apropie pe curioşi apoi se năpustiră asupră-le, tăindu-le retragerea. Jacques deschise numaidecât uşa la atelier şi poarta de la grădină. Copiii se repeziră în atelier ca să scape de câini, pe care Jacques îi puse să stea culcați pe prag.

Nicolas şi Edmée, orbiți de lumina puternică a becului, îşi ascunseră fața în mâini: dar gestul era mai curând menit să-i apere de palme. Şi cum palmele nu cădeau, dădură îndărăt ca să se sprijine de uşa închisă şi se uitară în jur. Părură uluiți de spectacolul oferit de interiorul acela, unde domnea o ordine neînchipuită, pentru că, chiar dacă confuzia dintre lucruri a depăşit orice limită, se pare că aşezarea lor ordonată poate întrece orice închipuire.

Scândurile pereților și-ale tavanului erau vopsite în alb iar bancul în roşu, la fel ca şi panourile pe care erau aşezate poate o sută de unelte, dispuse în formă de evantai ori de piramidă. Jăratecul forjei părea mai puțin intens decât roşul în care era vopsit bancul. Podeaua, rindeluită uniform, strălucea de curățenie, fără urmă de pată, cu toate că nu era dată cu ceară. Nicolas şi Edmée priveau cu spaimă la urmele de noroi lăsate de încălțările lor. Jacques nu-i slăbea din ochi şi stătea neclintit în fața lor:

— Vreți să lucrați cu mine?

Nicolas îşi reținu un scuipat. Trase cu ochiul spre uşă.

— Uşa nu-i închisă cu cheia, urmă Jacques. Răspunde-mi.

— Uşa... şopti Edmée.

— Lasă-mă-n pace, spuse Nicolas.

Îşi trecu mâna prin păr:

— Şi cât o să ne plăteşti?

— O să vedem.

Jacques îi pofti să se-aşeze pe nişte taburete, vopsite tot în roşu. Cum nu se gândise mai dinainte la rezultatele practice ale acestei scene, improviză pe loc un proiect de învoială.

— O să fabricăm împreună mici obiecte. Voi o să le vindeți pe stradă.

— Ce fel de obiecte?

— Colivii, panere metalice, bomboniere, scrumiere, rame de tablouri, sfârleze... mai vrei şi altele?

— Butoni de manşetă, coupe-papiers-uri, râşnițe de sare, revolvere de pulverizat parfum. Şi-o să ne dai douăzeci la sută?

— Cincizeci la sută.

Nicolas primi impasibil oferta aceea exorbitantă. Edmée îi înfipse cotul în coaste cât putu, ceea ce însemna: „Păzeşte-te” ori mai precis: „Vrea să ne îmblânzească şi-o să ne trezim că punem degetul pe vreo maşinărie care o să ne mănânce”. E semnul pe care copiii şi-l fac atunci când învățătorul încearcă să-i convingă că nu le vrea decât binele. Nicolas răspunse, în timp ce atingea cu genunchiul lui

genunchiul tovarăşei sale:

— Nu hotărâm nimic acum. Vreau să ne gândim. Mai venim mâine.

— Veniți mâine.

Jacques deschise uşa şi le strigă câinilor să se ducă la culcare. Li se auzi lipăitul prin noroi, apoi o rafală se stârni între malurile canalului. Nicolas şi Edmée mai rămaseră încă un minut acolo, pe taburete, ca să-şi umple ochii cu toată strălucirea uneltelor. Jăratecul din forjă aproape că se stinsese. Apoi plecară aruncându-i lui Jacques o privire vicleană. Îi auzi tropăind pe drum.

În aceeaşi seară, Edmée şi Nicolas examinară propunerea lui Jacques:

— Doar îți dai seama, spunea Edmée, că nu din filantropie ne-a dat afacerea asta pe mână. Are ceva în vedere cu noi.

— Aş vrea să lucrez în atelierul lui, zise Nicolas.

— Şi eu aş vrea.

— Şi să vând obiecte pe străzi.

Hotărâră să primească dar se jurară să schimbe cât mai puține cuvinte cu Jacques.

— Raporturi de la salariat la patron, conchise Nicolas.

Apoi cugetă îndelung înainte de a-i explica lui Edmée pe un ton condescendent:

— E o fatalitate că eu şi cu Brostier ne întâlnim mereu, dar poate că până la urmă o să-i arunc atelierul în aer.

Veniră la Jacques în seara următoare. Nici nu intrară bine că, fără altă introducere, Nicolas zise: „Ne-am înțeles”, apoi aşteptă. Jacques îi duse dinaintea bancului ca să le arate ce-ar putea face dacă le-ar plăcea să meşterească. Se apucară numaidecât de lucru, apucând chiar cu un soi de grabă uneltele, al căror oțel avea limpezimea aceea delicată. Dar vreme de un ceas nu-şi descleştară gura. După aceea spuseră că vor să plece.

În fiecare seară, Jacques îi primea în atelier. Tăceau cu aceeaşi îndărătnicie. Ascultau sfaturile ce li se dădeau şi încuviințau prin semne. În prima duminică plecară să vândă vreo şase colivii, ale căror grile fuseseră meşterite de ei.

— Să atrageți atenția asupra sistemului prin care se deschide uşița, spuse Jacques. E ca o trapă.

Spre sfârşitul după-amiezii, după ce-şi plasaseră marfa, îi aduseră lui Jacques suma de treizeci de franci. Acesta le dădu cincisprezece. Nu mulțumiră şi lipsiră trei zile, în care timp avură cu sălbaticii o întrevedere importantă. Aceştia îi întâmpinară la un colț de stradă, într-o luni, pe înserate:

— Cum merge treaba, vânduților?

Edmée se arătă încă şi mai furioasă decât Nicolas şi începu numaidecât să-l apere pe Jacques cu un fel de turbare:

— Dacă vă zic că e unul de-ai noştri! Nu ne dă de pomană. Nu ne face observații. Poți conta pe el poate mai mult decât pe voi.

Nicolas îi spuse să-şi țină gura şi-i explică lui Emile că, dinspre partea lui, nu se gândea decât să tragă folos şi că Jacques îi era la fel de nesuferit ca şi-n prima zi.

— E bine, zise Henri. Dar destul cu gluma. Avem nevoie de câinii lui Brostier. Ne răfuim cu Paranteille duminica viitoare.

— Se face, făgădui Nicolas.

Emile şi Jeannine o înghesuiră pe Edmée, care bodogănea supărată.

— Nu-ți face sânge rău. La urma urmei, nouă puțin ne pasă de povestea voastră cu Brostier. Numai că e un netrebnic, ştii doar.

Edmée nu voi să spună nimic şi şleahta începu să cutreiere străzile. Cerul se limpezea deasupra caselor. Lumina becurilor cu gaz despărțea oraşul de bolta cerească. Copiii se duseră spre gară şi priviră cum trec locomotivele pe întuneric, manevrând şi scoțând scântei aprinse, ca nişte stele. Vorbiră despre felurile locomotivelor şi despre puterea lor. Visul lui Nicolas şi-al lui Henri era să aibă un cronometru ca să controleze viteza trenului de Dunkerque, pe linia dreaptă dintre Noeuds şi Béthune.

A doua zi dimineață, Nicolas şi Edmée încercară să se-mprietenească cu câinii lui Brostier. Aceştia ieşiră de

cum îi strigară pe uşa cu canaturi mobile a cuştii lor. Dar, în loc să se-apropie de copii, le dădură târcoale, arătându-şi colții. După-amiază, Nicolas aduse o bucată de carne: nu obținu niciun rezultat iar Jacques apăru chiar în clipa când unul din câini se pregătea să se repeadă la Edmée.

— O să vă sfâşie într-una din zilele astea, zise Jacques, iar pointerii, la porunca lui, intrară numaidecât la ei în culcuş.

— Trebuie să ne cunoască, şopti Edmée.

— N-aveți decât să-i lăsați în pace.

Nicolas nu voia însă pentru nimic în lume să-şi calce cuvântul față de sălbatici.

— Vrem să ni-i împrumuți. Le-am promis sălbaticilor.

Jacques avu un răspuns categoric, explicând că îi angajase pe copii fără să tragă niciun folos de pe urma lor, ci numai ca să poată vorbi cu ei de la egal la egal. Nu cerea nimic altceva dar, pentru orice alt avantaj suplimentar pe care ei i-l cereau, avea şi el, la rândul lui, o pretenție:

— Pentru început vi-i dau pe mână pe Dache şi Miraud.

Îi chemă numaidecât pe pointeri, poruncindu-le să se culce la picioarele copiilor. Apoi le îngădui să le miroase cu de-amănuntul pulpele.

— Sunt câini de vânătoare. S-au făcut răi pe vremuri, când au fost ținuți închişi, dar acum mai mult mârâie decât muşcă. Cel mai greu e să-i faci să vină când îi strigi.

Jacques îl învață apoi pe Nicolas să scoată un şuierat foarte ascuțit, singurul sunet la care pointerii răspundeau. Intensitatea putea fi mult atenuată, dar trebuia obținută cu orice preț nota potrivită. După un sfert de oră, Nicolas fu în stare ca, în timp ce animalele goneau de-a lungul canalului, să le facă să se întoarcă fără şovăială. În timpul conversației ce urmă, Dache şi Miraud îşi puseră capetele lor uriaşe pe genunchii copiilor, aşezați pe taluz.

— Şi-acum e rândul meu, spuse Jacques.

Nicolas şi Edmée se uitau în ochii liniştiți ai câinilor.

— Nu cer decât atât: pe Jeanne Balloy o frământă nu ştiu ce gând; când o să-mi puteți aduce vreo lămurire în legătură cu asta, s-o faceți.

— Crezi că asta-i treaba noastră?

— Vă puteți sluji de câini cum vreți, e şi asta treaba voastră. Numai să le scoateți zgarda.

Edmée păru deosebit de mişcată de corectitudinea acelui târg. Nicolas tot nu avea încredere. Apoi începu să râdă.

— N-are decât s-aştepte lămuriri, îi spuse el fetei în timp ce se depărta cu câinii.

— Eşti un netrebnic.

Jacques, în timp ce prânzea la maica Fachu, îi mărturisi:

— Ştii oare că toți trăim însinguraţi în mijlocul minciunilor şi că încercăm să ne explicăm unii cu alții dar că nu vom izbuti niciodată? Tot vorbind, tot spunând ce ne vine la gură, tot minţind şi încâlcindu-ne în minciunile astea, ştii oare că într-o bună zi o să descoperim speranța şi c-o să ajungem la rezultate mulțumitoare?

— Închipuie-ți, domnule Brostier, că mi-am cam pierdut auzul şi că nu înțeleg decât pe jumătate cele ce-mi spui. Cine a minţit, aşadar?

— Mă gândesc la Nicolas şi la Edmée care nu-mi vor împărtăşi niciodată ce le trece prin gând.

— Sunt nişte bandiți, domnule Brostier, dar n-au decât cincisprezece ani şi văd cerul întocmai cum l-a făcut bunul Dumnezeu, şi puțin le pasă de noi, ăştia.

— Dar Jeanne Balloy ce crede?

— Dar Armande a dumitale?

Maica Fachu se puse să-i prorocească lui Jacques, pe un ton tragic, zile de mare fericire.

În timpul ăsta, pe fereastră se vedeau lunecând, pe deasupra drumului, şlepurile-spălătorie, care acum uscau rufele în gerul ce se lăsase. Înjurături, strigăte, cântece veneau dinspre ele. Maica Fachu locuia acolo de douăzeci de ani, aşa încât cunoştea unele familii de marinari.

— Uite, zicea ea, acum trece Morehaut belgianul, afară doar de n-o fi olandezul.

— Ce fericire? continuă Jacques, convins dealtminteri că fericirea era cel puțin un cuvânt absolut necesar.

— Apropo, zise femeia cea de treabă, domnul Coeuret o să

vină la Béthune săptămâna viitoare. Mi-a spus patronul de la cafeneaua Univers, în dimineața asta.

Capitolul X

PE LA ÎNCEPUTUL LUI DECEMbrie, domnul Coeuret se instală la Béthune împreună cu slujnica, fiul lui rămânând în Charollais iar Armande continuându-şi studiile la Paris. Înainte chiar de-a începe să se ocupe de afacerile pentru care socotea că va rămâne în oraş vreo zece zile, culese informaţii despre nepotul său de pe la nişte vechi cunoştinţe de-ale Irènei Brostier. Nu întrebă de-a dreptul, iar oamenii evitară să rostească numele lui Jacques, ca şi cum s-ar fi înţeles dinainte asupra acestui lucru. Când domnul Coeuret găsea de cuviinţă să spună că tânărul, după părerea sa, rezistase cu bine ruinei hotelului, abia dacă i se răspundea.

— Lumea crede cu-adevărat că n-am făcut nimic să-l ajut? îl întrebă până la urmă pe notar, maestrul Lelame.

— Se spune mai curând că tot ceea ce veţi face va fi zadarnic.

De altfel, maestrul Lelame nu-şi argumentă cuvintele, adăugând că părerea sa se baza pe impresii vagi:

— Domnul Brostier nu frecventează oamenii pe care s-ar cădea să-i frecventeze. Nu se mai duce la şedinţele clubului său. E drept că nici pe vremuri nu prea ieşea în lume.

La librărie, unde domnul Coeuret îl întâlni pe negustorul de mobilă, auzi cam acelaşi lucru: nu un refuz categoric de-a se interesa de soarta lui Jacques ci o îndoială cinstită, mai hotărâtă decât o condamnare. Liautard bălmăji că era mulţumit de serviciile noului său slujbaş.

— Cu cât îl plăteşti?

— Mă gândesc că i-aş putea da mai mult la anul dacă...

Se opri, îşi şterse ochelarii:

— Dacă totul e aşa cum trebuie, isprăvi el de spus. Dar mi-a dat de pe acum de înțeles că ar putea să mă părăsească.

— Are în vedere altă slujbă?

— Nu, din câte ştiu.

Nimic mai enervant decât o situație pe care toată lumea refuza s-o aprecieze. Ieşind din librărie, domnul Coeuret se duse la cafeneaua Univers, ca să cugete dinaintea unui ceai medicinal. Puțin după ce se aşează la masă, intră Lehaut (un comisar de poliție pensionar), urmat de Paranteille. Lehaut, care-l cunoştea foarte bine pe Coeuret (învățaseră împreună la Saint-Quentin), se îndreptă numaidecât spre prietenul său şi i-l prezentă pe dirijor. Stătură de vorbă. Mulțumim lui Dumnezeu, iarna nu era prea aspră, deşi începuse înghețul. Apoi Lehaut cită în legătură cu asta un vers din Virgiliu, căci, de când se pensionase, începuse aşa, ca să-şi treacă timpul, să-i studieze pe cei vechi. Coeuret blestema ciudățenia de neînțeles a maniilor provinciale. Paranteille tăcea şi se foia pe scaun ca şi cum ar fi rumegat un gând greu de exprimat. Totuşi, comisarul aduse cel dintâi vorba de Hermin. Din una-ntr-alta, Paranteille dirijă el conversația, dându-i ştiri din belşug lui Coeuret. Se ivise o poveste nouă, pusă la cale, după părerea lui, de Jacques.

Chiar în ajun, Paranteille mergea în fruntea muzicanților săi, conducând la gară o ceată de cercetaşi, veniți din Lille ca să participe la o comemorare. Pe când porneau din Piața Turnului, doi câini mari se năpustiră printre rânduri şi, pe-o distanță de cinci sute de metri, îi urmăriră pe muzicanți, trecând de-atâtea ori printre rândurile lor, încât făcură mare dezordine. La început nu se manifestă decât o şovăială abia simțită, apoi câțiva interpreți fură nevoiți să-şi întrerupă partiturile. Voiră să le reia şi-şi derutară camarazii. Vreme de câteva secunde o cacofonie surprinzătoare se dezlănțui, ce părea a cuprinde cerul întreg, şi prin care răzbătu dintr-odată croncănitul ciorilor ce-şi luară zborul de pe

acoperişurile Primăriei şi-al Colegiului. Până la urmă, fiecare muzicant se slujise de instrument ca să lovească în câini, pe care nimeni nu izbutea să-i potolească, pentru că îşi arătau colţii în timp ce se năpusteau printre rânduri. Cercetaşii se grăbiră să se informeze: pe cât se părea era vorba de un accident şi formaţia de paradă se dislocă de-a binelea. Aiureala se termină în sfârşit, atunci când poliţaiul Fernand îşi dădu seama că cele două animale erau fluierate în fiece clipă de nişte puşti care mergeau de-o parte şi de alta a muzicanţilor, chemând astfel câinii când unii, când alţii. Era vorba chiar despre copiii Balloy, care însă o rupseră la fugă de îndată ce unul dintre ei se văzu ameninţat. Într-adevăr, nimeni n-avea nicio dovadă a vinovăţiei lor, poliţaiul mărturisind că nu era sigur decât de un lucru: câinii dispăruseră în acelaşi timp cu Henri Balloy. Până la urmă se află că animalele erau ale lui Brostier, şi se întocmi un proces-verbal.

— Dragul meu Coeuret, interveni Lehaut, treaba nu e gravă. Povestea va fi la fel de repede trecută sub tăcere ca şi accidentul comis de Paranteille din vina lui Hermin şi de care nici măcar nu se mai pomeneşte.

— Avem un steag nou, spuse visător Paranteille, şi interpretăm un marş foarte frumos. Nimeni nu vrea să înţeleagă.

Numai lui i se puteau întâmpla asemenea necazuri, dar şi cealaltă societate muzicală, şi formaţia pompierilor, şi clubul arcaşilor şi până şi societatea foştilor combatanţi se vor afla mai devreme sau mai târziu la bunul plac al elucubraţiilor anumitor poznaşi de proastă speţă, şi atunci fiecare va regreta că nu s-a indignat ca şi el.

— Poznaşii ăştia nu vor merge mai departe, i-o reteză Lehaut.

Îşi luă libertatea să-şi expună punctul de vedere, care era, în acelaşi timp, al unui poliţist şi al unui amator de literatură.

Cei din familia Balloy, Hermin şi alţii de teapa lor nu erau nici revoltaţi, nici agitatori, ci numai nişte oameni de

neînțeles. Puteai să le porunceşti orice, ascultau fără crâcnire, pe deplin convinşi că avea să vină clipa când îi vei lăsa în pace. Într-adevăr, încercau să-şi scadă prestigiul (nu le displăcea chiar şi puțină închisoare) căci se complăceau în adâncul unui soi de neant administrativ, mulțumită căruia ignorau pătimaş părerea opiniei publice, îşi spuneau pesemne că nici bunul Dumnezeu nu i-ar mai fi putut găsi în haosul acela de început de lume.

Lehaut îşi bău restul de vermut şi-şi puse zgomotos paharul pe masă. Coeuret se gândea că tot ascultând trăncănelile acelea, va afla până la urmă lucruri mai precise. Într-adevăr, Paranteille, enervat de pălăvrăgeala lui Lehaut, se ridică pe jumătate de pe banchetă, îşi aşează mâinile pe măsuță şi dădu drumul cu voce scăzută la tot ce-l frământa:

— Toate bune şi frumoase dacă n-ar fi Hermin.

Izbuti fără greutate să facă dovadă că Hermin era un ticălos, căci ştia despre el mult mai multe decât cei din Béthune: contrabandă, arestare pentru omor (dovezile lipsiseră), bătăi: îl snopise chiar şi pe Jacques Brostier. Hermin mânuia cuțitul cu îndemânare şi, oriunde s-ar fi aflat, stârnea gâlceavă.

— Vă spun eu: a stat liniştit multă vreme, dar instinctele rele iar se trezesc în el.

— Tare aş vrea să ştiu, spuse în cele din urmă Coeuret, care sunt relațiile dintre nepotul meu şi oamenii ăştia.

Lehaut şi Paranteille prea spuseseră multe ca să mai dea înapoi. Nu încercară să atenueze nimic. După părerea lor, Jacques era vrăjit de acea Jeanne Balloy şi, ca s-o aibă, încerca să fie la acelaşi nivel cu anturajul. Situația se dovedea cu atât mai jalnică cu cât era rivalul lui Hermin, iar acesta avea fără doar şi poate să i-o cedeze până la urmă pe Jeanne (era un adevărat peşte) în schimbul unor servicii compromițătoare.

— Ce servicii?

— Contrabanda, ce mai! strigă Paranteille. Sunt convins, deşi nu am probe, că Hermin şi-a reluat vechile ocupații. Contrabanda sau orice altceva: furtul bunăoară.

Apoi tăcu, speriat că rostise cu glas tare o asemenea acuzație. În sală se lăsă o tăcere dezagreabilă.

— Nu-l avem cu nimic la mână pe Hermin, zise Lehaut.

— Rămâne de văzut, răspunse cu glas scăzut Paranteille.

A doua zi dimineață, domnul Coeuret îi trimise un bilet lui Jacques, rugându-l să lipsească de la magazin pentru o jumătate de oră şi să vină neîntârziat să stea de vorbă cu el.

Jacques se prezentă, îmbrăcat ca de obicei într-un costum spilcuit. Domnul Coeuret îl primi în anticameră şi nu-l pofti să stea jos, cu toate că ținuta corectă a nepotului îl făcea din nou să şovăie.

— N-am de gând să-ți cer nimic, spuse Coeuret sprijinindu-se ostenit de o consolă. Îți aduc numai la cunoştință că nu voi face nimic pentru tine dacă nu rupi legăturile pe care le ai. Oricum, nici prin minte să nu-ți treacă să te mai însori cu Armande. Oricât de mult ai regreta într-o zi, voi fi neînduplecat.

— Am şi luat-o înainte, în privința asta.

— Taci. Purtarea ta mă necăjeşte şi n-aş fi bănuit că...

Se gândi puțin, apoi adăugă:

— Nu-mi pricinuieşti nicio durere, ce-i drept, ci numai necaz. Găsesc toată purtarea asta prostească şi prost inspirată.

Jacques ştia că niciun fel de argument (adus chiar de el, în sinea lui) n-ar fi putut combate afirmația aceea. Şi unchiul nici nu ştia în ce fel părăsise casa din Charollais. Pentru ca cineva să-i poată explica purtarea trebuia să apeleze la o anume încredere, în acelaşi timp nelimitată şi derizorie. Martinien ar fi putut găsi poate câteva cuvinte care să caracterizeze situația aceea. Jacques se uita la umbletul celor de pe stradă, prin perdelele de muselină ale ferestrei celei mari:

— Aş fi vrut să reuşesc după cum doreați, rosti, aşezându-şi privirea pe bibelourile de pe şemineu.

— Te poți întoarce la magazin, spuse Coeuret.

Jacques ieşi, şi din clipa aceea începu să înțeleagă starea morală a unora de felul familiei Balloy, Hermin, Nicolas şi-a

întregii bande a copiilor. De cum fu în stradă, simți cât se poate de limpede că nu exista nicio soluție, nicăieri, de vreme ce Jeanne însăşi stătea deoparte cu îndărătnicie: nu izbutea aproape deloc s-o zărească prin oraş şi singura amintire legată de ea era o imagine pe cât de disperată pe-atât de armonioasă. Jacques nu se întoarse la magazin. Se îndreptă spre periferie aproape fără să se gândească, nemaiavând nici cel mai neînsemnat motiv să se gândească la orice-ar fi fost. În vitrina unui fructar străluceau portocale. Soarele scălda trotuarele ce răsunau sub paşi şi pe care zăceau hârtii. Gospodine se întorceau de la piață şi, după ce închideau uşa, casele se cufundau iarăşi în tăcere. Maşinile ce treceau păreau prodigios de inutile.

Jacques ajunse pe câmp şi-şi continuă drumul. O luă pe o scurtătură ce dădea într-un sat mare, pe care-l străbătu. Ceva mai departe dădu de alt sat. Instinctiv, se îndreptase spre est, adică în aşa fel încât să se-ndepărteze de mare. Nevoia de-a se îndrepta spre interiorul continentului îl seducea şi-l apuca întruna, fie că se afla pe malul canalului, fie în oraş, şi până la urmă se întrebă ce putea să însemne. Direcția aceasta nu-l putea duce decât spre aglomerări monotone şi interminabile, căci în acest canton se afla prea puțin pământ liber. Pe scurt, hoinăreala pe drumuri mai presupune şi altceva decât renunțarea amestecată cu poezie: un soi de sfidare azvârlită din adâncul unei prostii. Să-ți dai seama, se gândea Jacques, că ai fost dăruit cu foarte puțină inteligență, şi din clipa aceea vezi lucrurile atât de nemăsurat de inexplicabile, că nimic nu mai are nicio importanță. Cerul e cer iar sufletul devine la fel de evident ca şi iarba de pe câmp, haldele geometrice sau copilul care face o strâmbătură dinaintea cafenelei din sat. Fiindcă veni vorba de copii, Nicolas, Edmée şi sălbaticii sunt nişte scandalagii pe cinste şi-ar merita picioare în fund.

Cumpără pâine de la un brutar apoi făcu un mare ocol, în care timp adună o mulțime de resturi metalice, pe care le vârî pe un cerc de sârmă. Când se lăsă seara, stelele, deasupra primelor case de la periferie, i se părură aşezate în

ordine (în ciuda spațiului uriaş pe care-şi dispersau jocul), ca declanşate de resorturile deosebit de fragile şi limpezi ale acelor cutii muzicale ce se aflau pe vremuri în bazare şi ale căror melodii urechile lui de copil le-ascultase odinioară. Nicolas şi Edmée sunt nişte derbedei pe cinste. Tocmai când se-apropia de canal, aceştia se desprinseră din umbră:

— Vino repede: o să-ți explicăm, spuse Nicolas atrăgându-l pe Jacques într-o străduță îngustă care ducea la altă arteră.

După câteva minute, băiatul continuă:

— N-am putut afla nimic în legătură cu Jeanne Balloy. Sălbaticii nu vor să-şi descleşteze gura, chiar şi după ce s-au folosit de câini. Şi-atunci…

Edmée se văzu nevoită să-l susțină pe Nicolas. Drept compensație îi ofereau lui Jacques să-l ducă la o petrecere la care ei trebuiau să ia parte dar nu voiau să se ducă fără el. Jacques se uită pe rând, la lumina unui far de maşină, când în ochii lui Edmée, când într-ai lui Nicolas, şi spuse că primea deosebit de bucuros, deşi nu ştia despre ce e vorba.

— Lasă-ți calabalâcul lângă zidul ăsta, îi spuse băiatul, o să-l găseşti mâine.

Ajunseră împreună la o încrucişare de străzi unde staționa o camionetă. Nicolas îl fluieră pe şofer („e unul de-al noştri”, îi şopti lui Jacques).

Omul răspunse numaidecât:

— Puțin a lipsit să plec. Urcați în spate.

Era un bătrân magazioner de la o casă de negoț care aproviziona cu mărfuri băcăniile din împrejurimile Béthune-ului. Nicolas îl însoțea uneori benevol ca să-l ajute să schimbe încărcătura din casetele cu detergent. Jacques se pitulă împreună cu copiii chiar printre asemenea casete şi printre stive de cutii cu biscuiți.

— Unde ne ducem? întrebă.

— La o petrecere, răspunse Edmée.

La Bournizet se serba centenarul unui cultivator al cărui nepot conducea o fermă de două sute de hectare. O ceremonie avea să aibă loc duminica următoare, dar în seara

aceea era masă pusă pentru oamenii de la fermă şi praznicul avea să țină toată noaptea. Călătoria de la Béthune la Bournizet fu destul de lungă. Un întuneric deplin domnea înăuntrul camionetei, dar şi drumul pe care Jacques îl vedea desfăşurându-se în spate era tot foarte întunecat. Sosiră pe la şapte într-o piață unde castanii se înălțau în aerul înghețat. Nicolas şi Edmée îl conduseră pe Jacques spre o lumină ce scălda capătul unei străzi. Lumina ieşea dintr-un hambar, unde mese puse pe căpriori susțineau o mulțime de sticle cu vin şi rachiu, dulciuri, plăcinte şi alte bucate. Berea era scoasă din butoaie. Bătrânul voise să dea o strălucire deosebită victoriei sale în campionatul celor o sută de ani şi se mai găsea de mâncat şi de băut încă în alte trei hambare din sat, şi chiar prin odăile de la ferma lui. La ospăț lua parte o mare mulțime, alcătuită din sătenii de-acolo, ca şi de prin satele vecine. Erau şi cerşetori, şi copii ca Edmée şi Nicolas, care făcuseră kilometri întregi ca să se înfrupte la masa ospățului.

Jacques se lăsă dus. Slujnice dădeau fiecăruia ce-i poftea inima, iar Nicolas obținu numaidecât patru plăcinte, două sticle de limonadă şi una de vin alb. După ce-i încredință prada lui Jacques, se duse să ia pahare din spatele unui soi de tejghea, unde erau spălate în nişte ciubere mari, apoi se aşezară toți trei la una din numeroasele mese mici (împrumutate, desigur, de la cafeneaua din sat), lângă un vas cu jăratec care-i încălzi pe copii la spate. O orchestră cocoțată pe-un maldăr de fân cânta melodii sfâşietoare. Foarte sus, sub grinzile luminate ale tavanului, spânzurau pânze de păianjen. Nicolas şi Edmée, după ce mâncară în tăcere şi sorbiră înghițituri mari de limonadă, îşi puseră coatele pe masă.

— Prin urmare suntem prieteni, spuse Jacques, nerevenindu-şi încă din uimirea pricinuită de expediția aceea neaşteptată.

Nicolas privea dus pe gânduri la mulțimea dimprejur: mulți se îmbrăcaseră în aşa fel încât semănau mai curând a orăşeni decât a țărani.

— Prieteni? spuse Nicolas. N-avem prieteni printre oamenii mari.

Noaptea se scurse în cântece apoi se termină cu dansuri şi tărăboi jur împrejurul clădirilor, unde se instalase o ghirlandă de becuri. Puţin înaintea zorilor, Jacques bău atât de mult vin alb încât se pomeni, de cum se ivi lumina, într-o lume unde crezu de cuviinţă să ţină un discurs. Acest discurs avea, ceva mai târziu, să-l călăuzească spre noroc.

Cei trei se îndepărtară de fermă pe o ulicioară şi ajunseră la o păşune albită de chiciură şi împodobită cu sălcii. Se opriră dinaintea acelei dezolări câmpeneşti unde iarba nu mai exista şi unde se contura compoziţia schematică a ţarcurilor din sârmă ghimpată şi a crengilor. Dincolo de câmp, câteva pâlcuri de sângeri cu ramuri roşii ţâşneau din ceaţă. Un soare al cărui glob îl puteai vedea limpede se înălţase la întâmplare pe cerul pâclos.

— Mi-a venit o idee în noaptea asta, spuse Jacques.

Nu era câtuşi de puţin adevărat, dar găsea că era cea mai bună cale de-a intra în materie.

— Eşti vânăt la faţă, spuse Nicolas.

— Nu mă întrerupe. Ascultă-mă. Presupune că ne-am extinde negoţul cu obiecte. Mătuşa Irène Brostier credea că pentru a mări un negoţ trebuie lărgite clădirile şi multiplicat capitalul. Dar asta nu-i de-ajuns. La ce bun să-ţi baţi capul ca să îngrămădeşti materiale, câtă vreme dispui de spaţiul târgurilor pentru plasamentul mărfii şi câtă vreme e de-ajuns să transformi nişte obiecte fără însemnătate în lucruri preţioase?

— Nu văd unde vrei să ajungi, spuse Nicolas.

Jacques le spuse copiilor să se sprijine cu spatele de un plop, el însă rămânând în picioare, cât se poate de ţeapăn în costumul lui care avea proprietatea să nu se mototolească niciodată, şi-şi continuă explicaţia:

— Ia spuneţi-mi: nu-i mai bine să scoţi cinci sute la sută beneficiu dintr-un ac de cravată din metal suflat cu aur, decât să realizezi mari sume de bani, economisind la cheltuiala unei case de comerţ, impozantă prin masa

clădirilor ei?

— Nicio îndoială, observă Edmée, dar dacă nu câştigi decât douăzeci de bănuți, cu douăzeci de bănuți te-alegi.

— Lasă-mă să-mi continui raționamentul. Nu avem capitaluri, dar ni se vor livra ace de cravată cât poftim, dacă dispunem de o vitrină în care să strălucească, mai bine puse în valoare decât oriunde altundeva. Închipuie-ți, Nicolas, că sunt o mulțime de lucruri care nu se vând numai pentru că negustorul n-a ştiut să le explice folosința. Tu eşti sărac, dar dacă mâine ai avea bani mulți, ai cumpăra tot lucruri a căror folosință o ştiai de pe vremea când erai sărac. Cei care au bani nu cumpără îndeajuns pentru că nu mai înțeleg nimic şi pentru că vor să capete echivalentul a ceea ce dau: atâta aramă ori atâta muncă pentru atâta aur, adică un soi de certificat de echivalență. Pe când noi vom revoluționa comerțul. Taci: nu suntem o firmă cu tradiție, ci nişte oameni care pun în circulație obiecte fără valoare precisă, dar toată lumea va deveni dintr-odată al naibii de fericită să creadă că-i vorba de nişte obiecte utile.

— Şarlatani, prin urmare.

— Întâi de toate vom schimba inima cumpărătorilor, spuse Jacques fără a auzi observația.

— E timpul să ne întoarcem, observă Edmée. Camioneta o să ne aştepte la încrucişare.

Se duseră numaidecât într-acolo şi se aşezară pe o grămadă de pietre, unde rămaseră în tăcere. Frigul, pe care nu-l simțiseră până atunci, începu să-i înțepe pe la umeri.

— Trebuie să se fi strecurat o greşeală în inima raționamentului meu, zise Jacques. Dar sună frumos şi cred că voi putea aduce o inovație în direcția asta.

Nicolas şi Edmée, care rămăseseră neîncrezători, se agățară numaidecât de ultimele cuvinte:

— Da, inventează ceva pentru noi, spuse Nicolas zgâlțâindu-l de umeri.

— Ce vreți să inventez?

— Ei, Doamne, orice-ar fi, spuse fata, ceva acolo.

Apoi copiii îşi exprimară convingerea că vor fi chelfăniți în

dimineața aceea, acasă, cu toate că luaseră dulciuri şi pentru frații lor.

Camioneta se ivi. Până la Béthune, Jacques, Edmée şi Nicolas, înghesuiți printre lăzi, dormiră adânc.

Zilele următoare dovediră cel puțin un lucru: că Nicolas şi Edmée luau în serios divagațiile lui Jacques. O dovediră strângând cu un zel îndărătnic o mulțime de resturi metalice şi lucrară în atelier seară de seară. Jacques lucra până după miezul nopții. Făcură bomboniere şi truse de lustragii, o pendulă cu plăcuțe metalice mozaicate şi cu deşteptător, cumpărat pe nimic la bazar, în sfârşit, jucării de vândut cu prilejul Crăciunului: un tren, un cărucior viu colorat, lampioane de sticlă şi de carton de pus în pomul de Crăciun, ca să-l lumineze. Jacques construi şi-un cocoş mecanic, care îi entuziasmară nespus pe Nicolas şi Edmée.

— Nu, le spuse Jacques. Într-o bună zi am să găsesc ceva mai bun. De altfel nu cred că va fi în domeniul jucăriilor automate, ci mai curând un truc comercial pe care-l simt încolțindu-mi în minte dar încă nu-l pot exprima.

Nicolas şi Edmée, chiar dacă nu-i înțelegeau cuvintele, aprobau, în ciuda unor accese de neîncredere la care îi îndemna subțirimea îmbrăcămintii lor din plină iarnă.

— Nu ne înşela, măcar tu, spunea Edmée.

În seara de Crăciun oraşul era liniştit. Zăpada, căzută de dimineață, se topise pe străzi şi pe trotuare. Abia dacă mai rămăsese puțină pe marginea acoperişurilor. Nicolas şi Edmée se duseră după-amiază să plaseze marfa între gară şi Piața Turnului. Vândură patru lanterne micuțe, două bomboniere şi căruciorul. După ce cinară în sânul familiei, o zbughiră din nou şi veniră să se înfrupte dintr-o prăjitură oferită de Jacques şi făcută de maica Fachu. Îi întâlniră pe sălbatici încărcați de bomboane poleite, cornete, petarde şi serpentine pe care le cărau în coşulețe. Sălbaticii vorbiră în treacăt cu ei, zicându-le că poate se vor afla prin preajma bisericii ca să-i îmbie pe oameni la venire şi plecarea de la slujbă, la miezul nopții.

— Oamenii vin şi pleacă destul de grăbiți, dar nu îndrăznesc să refuze nimic în clipele acelea.

Jacques ar fi voit să-i cruțe pe copii de felul acela deghizat de cerşetorie.

— De ce, pentru că nu suntem negustori recunoscuți? răspunse Nicolas. Doar avem dreptul să vindem când şi unde poftim.

Dacă scăpau o singură ocazie, cum aveau să se mai îmbogățească vreodată? Fără nicio îndoială, credeau morțiş, în seara aceea, în proiectele prietenului lor, care simți dintr-odată greşeala ce-o făcuse vârându-le copiilor în cap elucubrațiile lui. El se gândea la altceva decât copiii. Se referea numai la o hotărâre pe care-o luase, de-a ieşi din starea aceea de strâmtorare prin mijloace eroice. Era o speranță ce nu excludea încercările la nesfârşit, în timp ce copiii nu credeau nimic ori credeau totul.

Cum se făcuse târziu iar discuția se prelungea fără rezultat, Nicolas deschise uşa. Maica Fachu începu să se vaite, ca totdeauna când cineva intra ori ieşea, din cauza curentului. Cerul era înstelat şi încurajator. Jacques voi ca măcar să-i însoțească pe copii până la biserică.

Străzile, pustii încă (abia era unsprezece şi jumătate), semănau cu nişte coridoare mari, pe care paşii răsunau. În piața bisericii nu se afla nimeni (copiii din cor intrau prin sacristie), iar biserica solitară îşi înălța cele două turle mari, din cărămidă, până la înălțimea la care zburau pescăruşii. Dar nici pescăruşi, nici alte păsări nu săgetau noaptea. Jacques le ură succes şi rămase la colțul poştii. Siluetele copiilor, înfăşurate în pelerine negre, se pierdură în mijlocul pieței, abia luminată de becurile din jur, apoi se iviră în tinda bisericii. Bătrâne doamne începură să sosească, apoi câte-o familie, două.

Jacques se întreba dacă avea să se ducă la slujbă. Nutrea oarecare nădejde s-o întâlnească pe Jeanne şi scruta străzile primprejur. Îi zări curând pe sergenții de ordine (Fernand şi alți trei) care, veniți pe rând, se întâlniră dinaintea unui magazin ca să delibereze şi, în cele din urmă, se aşeză fiecare

în câte un colț al tindei bisericii. Grupuri veniră în număr destul de mare încât să se facă înghesuială dinaintea uşii, pe care nu intra decât câte un om. Jacques desluşi siluetele lui Nicolas şi Edmée care-şi ofereau marfa, pe cât se părea fără succes, apoi îi văzu şi pe sălbatici, purtându-şi şi ei coşurile, venind dintr-odată dinspre porticul bisericii. Agenții îşi făcură semn şi unul din ei strigă:

— Sunt cu toții aici?

Apoi se îndreptară spre sălbatici, care vorbeau cu Nicolas şi Edmée. Jacques nu înțelese ce se punea la cale şi încă şi mai puțin rapiditatea cu care sălbaticii, Nicolas şi Edmée se repeziră în mijlocul mulțimii. Ar fi fost dibuiți numaidecât, dacă Hermin nu s-ar fi ivit dintr-un ungher întunecat şi nu l-ar fi îmbrâncit pe Fernand. Fu numaidecât atacat şi fugi cu doi din agenți pe urmele lui, în timp ce ceilalți doi intrau şi ei pe uşa cea strâmtă, ca să-i supravegheze dinăuntru pe copii şi să pună mâna pe ei de cum vor fi voit s-o şteargă.

Jacques înaintă, întrebându-se cum ar putea interveni în scena aceea din care nu înțelegea nimic. Mai întâi exploră, de pe lângă biserică, străduța pe unde dispăruseră Hermin şi urmăritorii lui. Fu mirat să dea peste Nicolas şi Edmée, nefericiți că-şi pierduseră marfa.

— Am scăpat. Ne-am lipit de-o uşă şi curcanii au fugit înainte. Nu cu noi au ce au, ci cu copiii Balloy.

— Şi pe unde ați ieşit?

— Prin absidă cu toții, dar polițaii se şi aflau în spatele nostru. Am făcut greşeala să vorbim în biserică.

Sălbaticii bănuiau c-ar fi la mijloc mâna lui Paranteille. De când cu scandalul din timpul defilării, se temeau cu atât mai mult cu cât nu primiseră niciun avertisment.

— Dar în seara asta ce ispravă au făcut?

— Totdeauna se poate invoca pretextul că n-ai voie să vinzi lucruri oamenilor de pe stradă, ori că sălbaticii au cerşit, ori că unul din ei a fost văzut şterpelind o geantă. Dar toate astea sunt cusute cu ață albă. Curcanii ştiau că dacă se reped la copiii Balloy, Hermin o să-i apere, şi în felul ăsta se vâră el într-o poveste urâtă.

Oricum ar fi fost, Hermin se întâlnise cu copiii şi erau cu toţii buni de picioare.

— Tot o să-i prindă, spuse Jacques.

Edmée şi Nicolas se uitau la el cu ochii aceia cu atât mai disperaţi cu cât erau atât de limpezi. Cântece se desprindeau din ziduri şi din turnurile bisericii.

— Trebuie să-i ajutăm, spuse Edmée cu convingere.

— Unde credeţi că s-au dus? întrebă Jacques.

— Spre maidan, cu siguranţă.

Pereţii abrupţi ai naosului se înălţau lângă ei, părând cu-atât mai uriaşi cu cât se aflau pe străduţa aceea îngustă. Din toate vitraliile se revărsa o lumină ce părea însăşi emanaţia cântărilor.

— Nicolas, spuse Jacques, o ştii pe Marie, cea care lucra la Hotelul Central? Du-te şi caut-o numaidecât.

— E la slujbă, în capela Fecioarei.

— Să vii cu ea spre maidan, în colţul străzii lui Nestor, berarul. Eu şi cu Edmée te aşteptăm acolo.

— Şi dacă nu vrea să vină, dacă...

— Spune-i că Jacques o imploră să vină.

Jacques şi Edmée porniră în grabă spre maidan. Merseră în vârful picioarelor când pătrunseră pe strada care ducea la maidan. Jacques o postă pe Edmée lângă pivniţa lui Nestor şi porni în recunoaştere. Zări siluetele celor doi agenţi la o distanţă de vreo cincizeci de metri una de alta (ceilalţi trebuie să se fi aflat după garduri) şi avu norocul ca primul peste care dădu să fie Fernand.

— Vino, îi spuse, Marie Victor vine şi ea curând şi avem să-ţi spunem ceva.

Fernand îl urmă mai întâi până la străduţă. Când o zări pe Edmée, se înfurie:

— Dacă e vorba de derbedeii ăştia, nici nu stau de vorbă.

— De ce-i urmăriţi în noaptea asta, când mâine îi puteţi găsi la ei acasă când poftiţi?

— Ca să le dăm o lecţie aşa cum se cuvine chiar acum, şi-apoi vrem să-i arătăm lui Hermin că nu ne temem de el. Dimpotrivă, nădăjduim s-o scrântească chiar el şi avem

ordin să-l arestăm cu prima ocazie de felul ăsta.

Marie sosi în clipa aceea, după Nicolas.

— Ce se întâmplă, Doamne sfinte?

Jacques îi spuse că trebuia să-l convingă pe Fernand să-i lase să scape pe copiii Balloy şi să nu-l urmărească pe Hermin pentru îmbrânceala de mai înainte. Era o pretenție ce depăşea orice măsură. Fernand le întoarse spatele numaidecât. Dar Marie Victor nutrea pentru Jacques o afecțiune oarbă. Femeia fu impresionată şi de atitudinea lui Nicolas şi Edmée care, în întunericul aproape deplin, îşi întindeau cât puteau fețele spre ea, pândind cu sălbăticie o fărâmă de speranță şi, fireşte, nu puteau desluşi nimic. Îl ajunse din urmă pe Fernand şi începu să-i vorbească oarecum mânioasă. Auziră frânturi nedesluşite de frază:

— Nu sunt decât un ciot bătrân... Irène Brostier... Inima lui Isus... Noaptea de Crăciun...

Fernand îşi informase numaidecât colegul:

— E prostănaca de maică-mea, care şi-a pierdut cheia.

În spațiul gol ce se deschidea între clădiri, se zărea o mare întindere de cer. Dinspre maidan nu se auzea niciun zgomot:

— Sunt în interiorul cilindrului, şopti Nicolas.

— Crezi că Hermin e cu ei?

— Îşi dă silința să facă vreo boacănă.

Marie Victor se întoarse. Îl convinsese pe Fernand, acesta fiind de acord să facă în aşa fel încât să închidă ochii dacă puştii Balloy o ştergeau pe lângă el, şi n-avea să-l reclame nici pe Hermin, susținând, dimpotrivă, că el îl lovise din întâmplare. Nicolas şi Edmée simțeau o nevoie cumplită să scoată chiote de bucurie dar, cum nu se dedau niciodată acelui fel de manifestare zgomotoasă, se reținură cu uşurință. Se strânseră lângă Jacques care le şopti la ureche mai încet decât era necesar ordinele sale privind deznodământul situației. Bătrâna Marie spuse că ea pleacă şi se duse grabnic, strângându-şi la piept cartea de rugăciuni.

Curând, Nicolas şi Edmée se strecurară, la doi paşi de Fernand, printr-o spărtură din gard. După zece minute (timp

care păru o veşnicie), se auzi un şuierat ascuțit care îl puse în alertă pe celălalt agent, căruia Fernand îi strigă să se uite în direcția opusă. Jacques răspunse printr-un alt fluierat, iar sălbaticii, urmați de Hermin, trecură unul după altul. Fernand dădu alarma când grupul se afla pe străduță căci, în ciuda precauțiilor lor, fugarii făcuseră prea mult zgomot pe caldarâm, încât treziră toate ecourile acelei nopți înghețate. Urmărirea se organiză, aşadar, dar fu numaidecât abandonată. Fugarii se opriră după o jumătate de ceas de goană şi ocoluri la pasajul de nivel de lângă gara de mărfuri şi-şi traseră sufletul în tăcerea adâncă ce-i înconjura.

Macazurile de pe linii luceau. Se auzeau paşii unui slujbaş pe peroanele îndepărtate. Peste tot se aflau semnale colorate. În lumina roşie a unuia din ele se clătinau ramuri uscate de peliniță despre care-ai fi zis că sunt însufleţite. Se pornise, într-adevăr, vântul. Hermin avea chipul răscolit; strângea ceva în adâncul buzunarului. Jacques înțelese numaidecât că era vorba de un cuțit şi că în ziua când, la Hotelul Central, Hermin manevrase o asemenea armă n-o făcuse numai din fanfaronadă, ci din ură, sentiment pe care adesea trebuie să şi-l fi înăbuşit. Îl apucă de mână, ca să vadă dacă nu se înşală.

— Voiai...? (îl tutuia aproape fără voia lui).

— Dacă mai treceau câteva minute aş fi făcut o prostie de necrezut.

— Nu te poți stăpâni?

— Ştiu să mă stăpânesc şi s-aştept. Dar uite care-i necazul cu mine: tac mâlc zile întregi, apoi nedreptatea îmi sare în ochi, de nu mai pot s-o îndur. M-ai salvat: am să-ți spun tot.

Hermin părea la capătul puterilor. Le porunci copiilor cu o voce înfundată să se întoarcă acasă:

— Luați-o înainte. Pe străzile Levis şi Marchaux.

Puştii se depărtară, ținându-se de braț. Hermin vorbi fără grabă:

— Pe vremuri am fost arestat pentru că am trimis un turnător să fie hrană la peşti. (Povestea asta se întâmpla la

Lille). Adevărată minune că nu s-au găsit probe, pentru că nimic nu era mai adevărat. Credeam în prietenia tipului ăluia aşa cum crezi când ai douăzeci de ani.

Hermin nu încerca să-şi elibereze conştiinţa printr-o mărturisire ci, o dată mai mult, să descâlcească povestea aceea ce-l învăluia într-o veşnică eroare şi părea a-i cere lui Jacques să-l ajute întru aceasta:

— N-am niciun punct de reper ca să înţeleg. Prietenul ăsta mă mai şi insultase pe deasupra. L-am lovit. El a fugit. L-am urmărit până la malul canalului dar nici prin minte nu-mi trecea că am să-i dau brânci în apă. Apoi m-a ameninţat prosteşte şi încă m-a înfruntat, în loc să recunoască cinstit că m-a trădat. Mi se pare acum că port şi povara greşelii lui pe lângă cea săvârşită de mine, că am fi putut trăi fericiţi şi nevinovaţi împreună, dacă lumea ar fi fost altfel.

Cu toate că se mutase în alt oraş şi că nu se cruţase muncind, Hermin tot nu izbutise să dea uitării povestea aceea cumplită. Dimpotrivă, cu cât treceau anii, cu atât se credea hărăzit crimei, deşi avea obiceiuri liniştite şi, pradă unei revolte absurde, simţea că într-o zi avea să facă o nouă greşeală.

— La douăzeci de ani, am avut sentimentul că mi-am pierdut întreaga tinereţe, că niciodată nici a mia parte dintr-un vis nutrit de mine mai înainte nu-mi va mai putea zâmbi şi că voi trăi ca o maşinărie, fără să ştiu nimic.

Copiii erau cu mult înainte. După ce dădură colţul a două străzi, zgomotul paşilor nu li se mai auzi. Trotuarele şi zidurile păreau la fel de inutile ca şi cuprinsul unui mare domeniu abandonat. Ceea ce lui Jacques îi evoca în chip bizar castelul familiei Coeuret, arborii, marginile aleilor. Voi să-l ajute pe Hermin:

— Ai cumpărat o librărie…

Hermin răspunse că n-o făcuse chiar la întâmplare. Se întreba dacă, citind cărţi, va da peste o poveste asemănătoare cu a sa. Dar cărţile nu vorbesc decât despre o parte neînsemnată din ceea ce se întâmplă în viaţă.

— Apoi m-am împrietenit cu familia Balloy. Am căutat

afecțiunea Jeannei, cu atât mai mult cu cât mă ştiam nedemn. Când o văd, mi se pare că simt tinerețea clocotindu-mi în vine. N-ar trebui s-o urmăresc, dar mi-e greu să fac altfel.

Ajunseră la încrucişarea cu strada Coqueret şi Jacques se opri:

— Ciudată noapte de Crăciun.

Nu găsea nimic de spus la confidențele lui Hermin. Se hotărî să spună numai atât, din teamă ca ceva nelimpede să nu rămână între ei, că nici el nu putea renunța la Jeanne.

— În urmă cu trei luni, nu te puteam suferi, spuse Hermin.

Rămaseră tăcuți o vreme. Niciun zgomot nu se auzea în oraş. Apoi încălțările grosolane ale unui copil începură să-şi împrăştie zgomotul. Henri Balloy veni spre ei:

— Am povestit ce ni s-a întâmplat şi toți ai casei vor ca Jacques să vină să-şi petreacă restul nopții la noi. Şi Jeanne vrea.

— Vezi, îi zise Hermin, ai mai mulți sorți de speranță decât crezi. Iar dacă eu voi fi spintecat, va fi cu atât mai bine, desigur. Sunt ani de zile de când aştept o binefacere a cerului şi nu mai ştiu ce să doresc. În orice caz, nu uita un lucru: în casa familiei Balloy eu sunt singura pramatie. Ceilalți n-or fi ei uşă de biserică, dar nici ascunzişuri nu au.

— Ei ştiu ce ți s-a întâmplat pe vremuri? întrebă Jacques pe când Henri le-o luse înainte.

— De multă vreme bătrânul a ghicit, apoi şi ceilalți. Cu siguranță că şi Jeanne ştie.

Intrară curând în casă, aprinseră chibrituri ca să meargă pe coridoarele cele lungi şi pe scară. Aproape că fură orbiți când se deschise uşa bucătăriei celei mari, unde masa extensibilă era pusă dinaintea sobei flamande.

Capitolul XI

NOAPTEA SE SCURSE ÎN CEA MAI deplină armonie. Copiii, pe care nimeni nu-i încuraja să facă caracaţe şi care simţeau pe deplin că acolo e căminul lor, îşi văzură de mâncatul plăcintei şi-al portocalelor. Mestecau încet, luminaţi de albeaţa feţei de masă, a plafonului şi de sticlirea farfuriilor, în care se reflectau lustra şi cele două tingiri de metal atârnate pe perete. Vântul, ce se pornise mai tare, făcea să scârţâie girueta de pe acoperişul vecin, aflat chiar la înălţimea ferestrelor. În ciuda luminii din bucătărie, pe deasupra acelui acoperiş puteai vedea, dacă te uitai cu atenţie, câteva fanare de pe calea ferată, ce se pierdeau apoi în întunericul periferiei.

Părinţii sălbaticilor mai mici, Georges Balloy şi soţia sa Germaine, îl întâmpinară pe Jacques de astă dată cu braţele deschise. Nu mai conteneau cu formulele acelea naive, atât de obişnuite la familiile din Nord, încât Jacques uită numaidecât că interiorul acela ascundea lucruri cumplite, ca de pildă crima lui Hermin sau sentimentele stranii ale Jeannei. Chiar şi aceasta, schimbată ca prin farmec, îşi întinse amândouă mâinile spre tânăr:

— În sfârşit, totul e cum nu se poate mai bine. Eram îngrijoraţi pentru că se făcuse târziu.

Faţa îi rămase multă vreme surâzătoare iar Jacques recunoscu mai mult ca oricând că dacă fata nu trecea drept o frumuseţe, căpătase în schimb, în noaptea aceea, o strălucire la care puţine femei ar putea nădăjdui. N-o slăbea din ochi iar Jeanne, la rându-i, îl privea mereu. Prezenţa lui

Hermin părea că nu mai înseamnă nimic pentru ei în clipele acelea. Când Jacques îşi dădu seama că se află unul lângă altul, se întoarse spre el. Hermin şopti:

— Cum ne-o fi norocul.

Lumina se schimbase, de parcă ar fi fost pe alte meleaguri, mult mai liniştite decât ale noastre. Dar dacă Hermin păru, tot timpul nopții, a-şi păstra pe deplin stăpânirea de sine, nu acelaşi lucru se întâmplă şi cu Jeanne, căci fața i se adumbrea când şi când de tristețe.

— Jeanne e îngrijorată, spuse Germaine.

— E aşa de când avea şaisprezece ani, lămuri fratele ei. Într-o zi, cineva trebuie să-i fi ghicit viitorul.

— Eu ştiu de ce, spuse Henri, puştiul.

— Nu ştii nimic, i-o retează Jeanne şi aduse la masă bucăți de plăcintă pentru toți.

Conversația lâncezi dintr-odată. Jacques fu cât pe ce să-i pună Jeannei o întrebare hotărâtoare. Ea îl privi, fix, ca pentru a-l împiedica să rostească fie şi cel mai neînsemnat cuvânt. Toți mesenii văzură privirea aceea, ca şi cum ar fi fost o discuție adevărată. Dar probabil că niciunul, nici celălalt dintre tineri nu găsi cuvântul care să declanşeze explicația. Hermin tăia în bucățele mici o coajă de portocală. Georges Balloy izbuti să curme situația aceea penibilă cerându-i dintr-odată lui Jacques sfaturi în legătură cu Emile şi Henri, pe care voia să-i dea la ucenicie undeva, încă înainte de venirea verii:

— Nu vreau să tragă mâța de coadă, ca mine. Trebuie să aibă o meserie serioasă.

— Ai dreptate, încuviință bătrânul.

— Toți zic până la urmă aşa, îi şopti Nicolas lui Edmée. Nişte şnapani cu toții, şi vor ca puştii lor să fie serioşi.

— Ce tot bodogăneşti acolo printre dinți? îi strigă Germaine.

Nicolas, amețit de-o jumătate de pahar de vin, repetă cu glas tare observația. Sălbaticii, la drept vorbind cu mult mai puțin independenți decât Nicolas şi Edmée, păreau a le da dreptate părinților, alături de care trecuseră prin multe

lipsuri, şi nu fură încântaţi de spusele lui.

— Ne descurcăm noi, spuse Henri.

Hermin, la rându-i, fu de părere că nu-şi puteau petrece toată viaţa vânzând ziare. Bătrânul Balloy înşirui profesiuni atât de variate, încât până şi Nicolas fu uluit, reţinându-le mai cu seamă pe cele de stewart pe vapor, reparator de maşini de cusut, lutier, vameş. Realitatea e cu adevărat mult mai stranie decât crezi.

— Dar, reluă Nicolas înverşunându-se, ar trebui să poţi schimba din când în când.

Georges Balloy se uită la el chiorâş iar Germaine se miră:

— Eu una fac gospodărie de ani de zile, şi în fiecare zi e la fel, şi nimic nu se va schimba vreodată.

Într-adevăr, aproape în fiece dimineaţă o puteai vedea desculţă, spălând coridoarele şi bucătăria, până ce dalele străluceau de curăţenie.

— Împărţiţi mandarinele, spuse Georges.

Pe la cinci dimineaţa, bărbaţii îi conduseră pe Nicolas şi Edmée la casele lor. Părinţii acestora, cum nu sărbătoriseră Crăciunul, primiră scuzele celor mari împreună cu felii uriaşe de pateu. Brostier, Hermin şi Georges Balloy se întoarseră aproape pe tăcute şi se despărţiră lângă canal.

A doua zi seara, Hermin îl trimise pe Henri să-l roage pe Jacques să vină până la el la librărie. Negoţul nu prea avea dever, în schimb cumetrele şi tineretul din cartier găseau acolo romane ieftine de amor câte le poftea inima. Câteva colecţii din clasici se rânduiau aproape de tavan, alăturându-se vrafurilor de gramatici şi istorii, pentru şcoala aflată în apropiere. Cea mai mare parte a negoţului o alcătuiau ziarele şi revistele, ce umpleau tejghele întinse.

— Sunt aproape un burghez, după cum vezi şi dumneata, zise Hermin. Aş vrea mai ales să-ţi împrumut cărţi, dacă te interesează, sau să-ţi propun să citeşti reviste.

— Mi-ar face mare plăcere, răspunse Jacques.

Prin bună înţelegere nu se mai tutuiau şi le era teamă că nu vor avea mare lucru să-şi spună. Dar, tot răsfoind reviste, îşi dădură seama că tăcerile ce se lăsau între ei nu-i

stinghereau, cu toate că se aflau împreună. Se uitară la fotografii timp de o oră, abia întrerupți de clienții care veneau după ziar şi azvârleau monezile în tipsia de la casă. Hermin asculta cu mare interes toate observațiile lui Brostier, ca şi cum ar fi fost sigur că va afla lucruri noi.

— Nu prea am multe cunoştințe, mărturisi Jacques.

— Oricum, mai multe decât mine. Ai stat pe lângă oameni (şovăi) foarte instruiți. Toată viața am dorit să vorbesc unui om cu carte, dar nu-i cu putință. Oamenii ăştia găsesc că suntem incapabili de înțelegere, şi nu ne mai vorbesc decât despre vreme.

Oarecum cu intenția de-a se ridica la categoria oamenilor luminați, sau pretinzându-se ca atare, hotărâse Hermin să intre în orchestra lui Paranteille.

— Şi-apoi mai sunt şi cei blazați de ştiința lor. Curată crimă.

Cuvântul ăsta nefericit îi tulbură pe amândoi. Îşi veniră în fire cu încetul, aproape tremurând, şi continuară să răsfoiască reviste la lumina becului.

Duminică, se duseră împreună să se plimbe pe câmp, lăsându-i pe Nicolas şi Edmée să meştereasc în atelierul lui Jacques. Merseră la început fără grabă. Vremea era frumoasă. Hermin umbla cu capul plecat, uitându-se la iarba de pe marginea drumului, unde se mai aflau încă vreo câteva fire de părăluțe cu floarea strânsă. Jacques stătea cu privirea pierdută în zare, la câmp. O baltă înghețată reflecta ruinele uriaşe care sunt puțurile de mină. Vagonetele, aproape imperceptibil, urmau creasta haldelor.

Hermin îl duse pe însoțitorul său într-o plimbare destul de lungă. După câțiva kilometri, ajunseră la o câmpie, unde căsuțe numeroase, înconjurate de grădini, se înălțau, împresurate de păşuni mlăştinoase:

— Aici pământul nu costă nimic, şi parcelele mai puțin umede se vând cu prețuri scăzute slujbaşilor, care fac zilnic kilometri întregi cu bicicleta ca să se odihnească într-un peisaj autentic de țară.

Casele erau separate prin loturi destul de întinse şi cărări

numeroase şi întortocheate le legau de şosea. Aproape toate aveau o magazie, locul unde se păstrau şi se tăiau lemnele.

— Aici se dosesc încărcăturile, spuse Hermin.

Era vorba de încărcături de tutun. De curând, Hermin îşi investise aproape toți banii de care dispunea pentru a pune pe roate o rețea de contrabandă. Transportul se făcea cel mai adesea cu o maşină special construită, care să poată trece prin gardurile de sârmă ghimpată şi chiar să se năpustească prin pasajele de nivel. Cum această metodă brutală punea în alertă încă de la frontieră întreaga poliție, era nevoie să se ascundă marfa şi maşina cât mai rapid cu putință. Sacii erau în general mutați într-o camionetă de zarzavagiu, care-i aducea la Béthune. Dar nu totdeauna se recurgea la acest procedeu şi, în caz de mare pericol, sacii trebuiau adăpostiți tocmai în aceste magazii. Hermin îi arătă trei, pe care proprietarii lor, în schimbul unei chirii ridicate, i le puseseră la dispoziție.

Vameşii, bineînțeles, cunoşteau toate trucurile astea. Dar după ce marfa de contrabandă trecea frontiera, nu puteau şti pe ce drum apucase maşina, nici locul şi nici momentul când sacii erau descărcați. Hermin scoase o hartă din buzunar şi-i arătă lui Jacques rețeaua de itinerarii ca şi toate ascunzătorile provizorii (hambare, râuri, crânguri) însemnate cu cruciulițe roşii, alcătuind pe hârtie constelații bizare.

— Nu, spunea Hermin, nu există ascunzători sigure, şi mai cu seamă nu se poate spune, aşa cum cred unii, că tainițele cele mai simple sunt şi cele mai bune. Nu ştii ce-i poate trece prin minte vameşului care se plimbă pe câmp, în căutarea unui sac. Şi-atunci...

Hermin îşi alegea ascunzătorile în raport cu nişte direcții pe care parcă le simțea trasate în imaginația lui şi care n-aveau cum să fie concepute în acelaşi fel de cineva care nu-i cunoştea gândul. Aşa că o lua de-a curmezişul, peste câmp, evitând orice potecă, determinând o orientare cu totul străină celei a drumurilor, pe care vameşii nu pot niciodată să le elimine pe de-a-ntregul din supozițiile lor, chiar de-ar

încerca s-o facă, pentru că niciodată n-au timp să cutreiere la-ntâmplare.

— Magaziile astea... spuse Jacques.

— Sunt pe drumul cel mai drept ce le leagă de frontieră, dar marfa nu poate fi lăsată aici, aşa că trebuie ridicată până se face ziuă.

Hermin intră împreună cu Jacques într-o cârciumă unde stătu de vorbă cu patronul şi dădu un telefon. Ieşiră după ce băură câte-o cană cu bere.

— Umblă după mine cu lumânarea, pe cât se pare, spuse Hermin după ce trecură de o parcelare aflată în prelungirea unui teren mlăştinos, presărat ici colo cu plopi.

Se simțea încolțit căci, după informațiile ce-i fuseseră date chiar atunci, vama îi aflase uimitor de precis orele la care efectua transporturi.

— Lehaut (Paranteille îl asmute întruna) poate că se amuză să facă pe detectivul. Dar n-aş pune mâna în foc că-i aşa.

Jacques îl întrebă dacă nu se gândea să pună capăt acelei meserii primejdioase. Interlocutorul îl privi cu ochi înflăcărați:

— Meseria asta (cum îi spui) e toată viața mea.

Îşi aprinse o țigară şi se potoli, apoi îl duse pe Jacques printre ogoarele arate până la o vâlcea prin care curgea un pârâiaş.

— Ştii oare că aici se găsesc aproape toată iarna şopârliţe?

Şi-i arătă printre hopurile adăpostite de fâşii de iarbă câteva floricele albastre, foarte firave:

— Era cât pe ce să fiu ucis aici.

— Vameşii trag în dumneata?

— Credeau că e un câine rătăcit cu un balot.

Dar nu-i povesti decât frânturi din întâmplarea aceea pe care o găsea lipsită de interes. Existase într-adevăr un câine care până la urmă se năpustise la vameşi, în timp ce contrabandistul, uşor rănit la umăr, se ascundea printre tufişuri de măceş.

Cei doi hoinari mâncară la un han şi se întoarseră la

Béthune spre seară, pe un soare aproape blând. Jacques îi mărturisi prietenului său că o vedea pe Jeanne mai curând ataşându-se de un om care risca decât de un tânăr comerciant cu atitudini rigide, lipsit de orice situație.

— Nu spune prostia asta, protestă Hermin. Aş vrea eu să am onestitatea dumitale.

— E onestitatea tuturor.

— Tocmai. În acest caz n-aş fi un tip ca nealții, aş vedea viața ca pe-o oglindă, nu m-aş teme de nimic, iar fericirea ar exista pentru mine pretutindeni, indiferent unde.

— Nimic mai meschin, spuse Jacques, decât mulți dintre oamenii oneşti.

Hermin se gândi, apoi înălță din umeri:

— Te pizmuiesc şi te admir în acelaşi timp. Dar nu ştiu să spun de ce. Nici tu nu prețuieşti cine ştie cât.

Ce-i mai uimitor în toată treaba asta, se gândea Jacques, e că ne despart o groază de lucruri, şi totuşi ne vorbim. E o prietenie iscată din nimic.

— Trebuie să mă iei şi pe mine o dată într-o echipă de contrabandişti, spuse el despărțindu-se de Hermin.

Hermin nu-i răspunse. De atunci se întâlneau aproape în toate serile.

— M-ai salvat în noaptea de Crăciun, nu încape îndoială, spunea Hermin, dar merita osteneala? În orice caz, nu de asta îmi place să stau de vorbă cu tine.

— Întâmplarea face oamenii să se-ntâlnească...

Se duceau deseori să se plimbe puțin pe câmp sau intrau într-o cârciumă să joace cărți.

— Ne mai trecem de urât, spunea Hermin.

Jacques constată curând că, contrar aşteptărilor lui, Jeanne Balloy încerca să-l vadă. Într-adevăr, fata se opri în fața magazinului trei dimineți la rând, puțin înainte de douăsprezece. Într-o duminică, după liturghie, o zări nu departe de casa maichii Fachu, şi dădu fuga spre ea. Când îşi întoarse chipul spre el, o bucurie îi lumină dintr-odată fața, pe care numaidecât apoi se întipări o expresie de teamă:

— Explică-mi ce ai... îi spuse Jacques, nădăjduind că fata îşi va dezvălui sieşi, pe neaşteptate, propriile sentimente tainice.

— Prostii. Mare lucru ca o fată să aibă doi pretendenți şi să-i tot amâne pe amândoi.

— Te-ai făgăduit lui Hermin.

— Nu-i adevărat.

Ceea ce se potrivea cu îndoiala lui Hermin. Jacques fu copleşit de bucurie:

— De ce-ai venit prin părțile astea?

Jeanne răspunse fără şovăială:

— Voiam să-ți mai văd chipul o dată.

— De ce nu vrei să ne unim viețile?

— Cine ştie ce-o să se întâmple? Hai să ne plimbăm pe malul canalului.

Mereu canalul. Şi printr-o înțelegere tacită, se îndreptară spre ecluză, apoi trecură de ea şi-o apucară pe câmp:

— Mai întâi am să încerc să-mi schimb felul de viață, spuse fata.

Intrase în legătură cu o casă de comerț din Paris căreia îi propusese spre vânzare unele din articolele de marochinerie pe care le confecționa: genți, cordoane, buchete, ornamente. Deşi execuția modelelor ei păruse interesantă, ar fi câştigat puțin vânzându-le casei aceleia. Directorul însă îi oferise o slujbă într-unul din birourile lui de reprezentanță comercială, pentru regiunea din Nord şi din Est.

— Bună idee, o aprobă Jacques, dar ce legătură are asta cu dragostea mea pentru tine?

— Să mă îndepărtez pentru o vreme de-aici.

O sărută iar fata se lipi de el la început pătimaş, apoi rămase atât de statornic indiferentă, încât Jacques îşi închipui că făcuse o gafă şi din nou orice speranță de a-i câştiga bunăvoința i se păru pierdută. Îşi luă rămas bun de la ea numai printr-o simplă strângere de mâini, când se întoarseră pe locul târgului, şi nimic nu se mai întâmplă până la balul mascat din mijlocul postului.

Timpul ce se scurse până atunci păru cu atât mai gol cu

cât Jacques crezuse că anumite evenimente importante ar fi trebuit sa aibă loc fie dinspre partea familiei Coeuret, fie privitor la relațiile lui cu Jeanne sau cu Hermin. Jeanne era de nevăzut. Hermin nu mai aducea vorba de contrabandă, care se făcea fără dificultate, în ciuda unei amenințări evidente; pe de altă parte, Paranteille părea a căuta să se facă uitat de toată lumea (se spunea că are de gând să schimbe uniforma muzicanților). Nicolas şi Edmée continuară să lucreze aproape în fiecare seară în atelierul lui Jacques şi să vândă obiecte pe străzi, duminica.

Anul acela, în cea de-a treia joi din postul Paştelui, petrecerea fu organizată la Béthune. Câteva barăci de bâlci fură înălțate pe locul unde se ținea de obicei târgul. Dimineața, o mare defilare cu care alegorice se desfăşură de la gară până la periferii. Seara, un bal avea să aibă loc la Hotelul Univers, unde pentru copii erau rezervate o sală şi o orchestră. Nicolas îi spuse lui Jacques întreg programul pe de rost, cu un entuziasm ce pieri atunci când trase concluzia: adevărul e că trebuia să te travesteşti ca să poți participa de-adevărat la serbarea aceea, iar Nicolas, Edmée şi sălbaticii n-ar fi putut să găsească mijlocul de a-şi procura costume.

Jacques, pentru a le face o bucurie copiilor, se gândi ca mai întâi să se consulte cu maica Fachu. Aceasta, scotocind prin pod, dădu la iveală o mulțime de bucăți de postav, din care cu siguranță că s-ar fi putut scoate ceva, chiar şi după părerea lui Edmée. Jacques se gândi însă că n-ar fi ieşit decât nişte zdrențe, iar el ținea mult la ceva plăcut şi cuviincios. Iată de ce nu şovăi să scoată de la bancă o mică sumă de bani (pentru prima oară de la moartea mătuşii) şi, întovărăşit de Nicolas şi Edmée, plecă duminică la Lille, unde începură să caute o dugheană de închiriat costume. Copiii îşi petrecură un ceas alegând dintr-o garderobă multicoloră travestiurile ce le erau pe plac, şi de altfel le luară pe cele mai simple: un Pierrot şi o Colombină. Jacques le propuse să aleagă haine şi pentru sălbatici. După

îndelungă şovăială, copiii aleseră haine de prinț şi de prințesă pentru Emile şi Jeannine. Cât despre Henri, se mulțumiră cu un costum de paj, pentru că numai acesta păru să convină lungimii subțiratece a băiatului. Pe când negustorul se îndeletnicea cu ambalarea toaletelor, o discuție aprinsă se înjghebă între Jacques şi copii. Aceştia pretindeau, sub amenințarea de a renunța la propria deghizare, ca prietenul lor să-şi aleagă şi el o costumație. Zadarnic invocă motivul doliului ce trebuia să-l poarte.

— Obiceiurile astea! bombănea Nicolas printre dinți. Şi cui, mă rog, îi mai pasa de tine în Béthune?

Jacques cedă iar copiii îi fură într-atât de recunoscători, încât îl încredințară călduros că negreşit avea s-o întâlnească şi pe Jeanne la bal. Fură cât pe ce să se supere din nou când Jacques nu voi nimic mai mult decât o redingotă şi un pantalon de culoare castanie care trebuia să reprezinte (după cerințele etichetei) echipajul unui tânăr burghez din Bruxelles în secolul al XIX-lea. Dar până la urmă găsiră că pălăria cilindrică, tot de culoare castanie, va fi îndeajuns de bătătoare la ochi.

Copiii Balloy fură convocați în aceeaşi seară la maica Fachu, unde se gătiră cu travestiurile, manifestându-şi acea bucurie reținută şi violentă atât de caracteristică lor. Henri îi făgădui lui Jacques să facă imposibilul pentru a-şi convinge mătuşa să vină la bal. Henri era aproape un prieten pentru Jeanne, dar din ce motive, nu mărturisi în ziua aceea. Jacques nu izbutea niciodată să-l facă să vorbească despre asta. Apoi băură vreo trei sticle de bere.

În ziua când avu loc petrecerea, Jacques rămase la el în atelier, în timp ce copiii se amuzau copios pe străzi, pe un timp neobişnuit de frumos. Aerul era chiar prea blând pentru ca ploaia să nu înceapă să cadă înainte de sfârşitul săptămânii, dacă era să dai crezare prorocirilor maichii Fachu.

Seara, Jacques şovăi îndelung înainte de a-şi pune costumul şi de-a se duce la bal, dar liota de ştrengari veni să-l silească, iar Edmée îşi pierdu o jumătate de ceas tot

potrivindu-i jaboul, prins cu un ac uriaş, aurit. Se duseră cu toţii, după ce se mascară, la Hotelul Univers. După ce dădură ocol sălii celei mari, străbătută de îndeajuns de multe travestiuri, cei trei băieţi şi cele două fete urcară la etajul întâi, unde cânta orchestra pentru copii, iar Jacques rămase singur în mijlocul mulţimii.

Nu voia să danseze aşa că se aşeză mai întâi într-un colţ, lângă o fereastră, de unde îi putea zări pe cei ce veneau. Încerca s-o surprindă pe Jeanne, încredinţat că dacă avea să vină o va recunoaşte numaidecât. Îndepărtă din gândurile sale Colombinele, prinţesele orientale ca şi marchizele. Mai rămâneau câteva ţigănci, fete care se îmbrăcaseră cu rochiile de gală din vremea tinereţii bunicelor ori găteli ţărăneşti, dar din acestea din urmă nicio vestimentaţie nu i se păru pe potriva gusturilor Jeannei. Se duse la bar, goli pe rând trei cupe de vin, apoi se amestecă printre dansatori. După câteva foxuri dansate de bine de rău cu primele fete ce-i ieşiră în cale, se aşeză iar la o masă şi fumă, aşteptând ca un chelner să binevoiască să-i ia comanda. Ora unsprezece. Jeanne ştia, desigur, că e mistuit de nerăbdare aşteptând-o. La naiba cu fata asta! Pe când i se aducea o nouă cupă, văzu că o ţigancă se aşezase lângă el. Îi oferi cupa pe care ea o primi, în timp ce dantelele de la mască părură a se lumina de un zâmbet. În loc să intre în vorbă cu ea, o privi în tăcere.

Costumul fetei era din mătase: o fustă ce bătea în portocaliu, bluză verde. Culorile, în lumina becurilor, se îmbinau totuşi. La mână avea o singură brăţară, foarte mare şi atât de frumos lucrată, încât nu putea fi gablonţerie. Jacques se aplecă puţin spre ea, zicându-i la întâmplare că e sigur că o cunoaşte, fără a fi însă în stare să-şi amintească de nume.

— Mă prind, zise fata, că dumneata eşti Jacques Brostier.

Acesta înţelese că trebuia să fii orb ca să te înşeli, căci costumul ales de el accentua şi mai mult înţepeneala gesturilor lui. Cum vocea puţin înăbuşită a fetei nu-i îngăduia s-o recunoască, o pofti la dans, sperând ca la un

moment dat voalul măştii să se dea la o parte îndeajuns de mult şi să-i trădeze vreun amănunt. Văzu în închipuire fete pe care le întâlnise pe stradă, întâmplător, dar rămase foarte nesigur.

— Vă întrebați, zise până la urmă, dacă am să vă rostesc numele, numele tău?

— Eşti departe de-a ghici.

Se gândi dintr-odată că putea fi Armande Coeuret. Îşi slăbi puțin strânsoarea mâinilor, dar fata îl duse spre uşă înainte ca dansul să se termine.

— Să ieşim, spuse pe un ton aproape rugător.

O urmă până la Piața Turnului. Fata îl conducea, ținându-l de mână, pe strada Colegiului, apoi spre micul scuar ce mărginea panta uşoară ce cobora de-a lungul bulevardului Victor Hugo. Se opri într-un loc unde lumina becurilor nu ajungea, dar era scăldat de lucirea ce se revărsa dintr-o porțiune largă de cer. Stelele erau numeroase. Fata îşi scoase masca.

În lumina difuză, trăsăturile nu i se dezvăluiră numaidecât. Încercând să le recunoască, lui Jacques i se păru că distinge pe rând trei chipuri, primele două fiindu-i necunoscute şi de-o rigiditate la fel de stranie ca şi fața statuilor. Erau trăsături fictive, palide, frumoase, alcătuindu-se în jurul unor priviri invizibile. Unul prezentă timp de o clipă o tristețe părelnică, celălalt rămase ceva mai mult deosebit de pur. Ultimul chip fu, fără putință de tăgadă, cel al Armandei. Ramuri se clătinară în bătaia vântului, aproape de ei, izbind uşor în grilajul scuarului.

— Nu te-am adus aici ca să te uiți la mine.

— Voiam să fiu sigur.

— Ştiam c-o să vii la bal.

Jacques îi apucase strâns mâinile când o cercetase şi fata nu izbutea nici să se desprindă, nici să spună ceea ce avea de gând. Îşi trase puțin umerii îndărăt.

— Scoate-ți masca, şopti ea.

Jacques îşi scoase masca şi Armande se dădu cu un pas înapoi. I se alătură apoi merseră până la bulevard, fără să

rostească un cuvânt. În noapte, bulevardul părea larg, iar golul acela de peste tot îți dădea impresia că peisajul câmpenesc e aproape. Un tren se rostogoli, câteva minute în adâncul câmpiei. Materialele clădirilor păreau să se desluşească mai limpede ca de obicei, ca şi cum casele ar fi fost făcute din blocuri întunecate de sticlă. Pietrele din pavaj luceau la lumina becurilor destul de rare. Jacques şi Armande făcură numai câțiva paşi pe bulevard, apoi fata se întoarse spre tovarăşul ei. Îşi găsise siguranța de sine şi-i vorbi pe un ton hotărât, privindu-l foarte de-aproape în ochi.

— N-am găsit o metodă mai bună ca să am o discuție secretă şi serioasă cu tine.

— În legătură cu ce?

— Veşnic acelaşi. Te îneci în lenevie, în tovărăşia unor oameni vulgari (nu-i îngădui s-o întrerupă). Oamenii ăştia au inimi alese, dacă asta îți face plăcere, dar nu vor întreprinde niciodată nimic ca să obțină o putere oarecare, afară de cazul când ar alcătui o mulțime, iar mulțimea ce înseamnă? Se lasă la voia întâmplării. Şi tu te laşi dus de întâmplare, iar asta mă dezgustă.

Jacques nu se grăbi să răspundă. Spuse că avea intenția ca, împreună cu prietenii săi, să pună pe roate o combinație, ca să iasă cumva la liman.

— Micul tău negoț ambulant?

— Altceva.

— În orice caz. Tot ceva ce-ar aduce cu descurcăreala, cum spui tu, şi la ce bun toate astea?

În clipa aceea Armande se îndepărtă puțin de el şi Jacques văzu cum rochia cădea în falduri elegante împrejurul corpului. Umerii goi străluceau în decolteu. Simți în adâncul ființei lui ceva ca o dorință de-a o cuprinde în brațe. Ghicindu-l, fata se îndepărtă şi mai mult. Apoi se apropie brusc, şi Jacques fu tulburat de schimbarea aceea rapidă de atitudine, prin care fata ceda rând pe rând cochetăriei şi reproşurilor ce exprimau limpede indiferența şi uscăciunea sufletească.

— Această Jeanne Balloy îşi bate joc de tine. O să tot dai

târcoale în jurul casei ei, până te va dispreţui de-a binelea. Dar am venit să-ţi propun ceva. Am vorbit despre asta cu tata: e vorba să te duci să îngrijeşti o plantaţie în Camerun. E o treabă bună. O să ai la început pe lângă tine un fermier experimentat, iar mai târziu vei putea extinde anumite culturi sau creşterea vitelor. Peste doi ani, dacă reuşeşti, venim să te vedem: riscuri sunt puţine, e de-ajuns să ai răbdare.

Din nou se depărtă. Brăţara strălucea în adâncul întunericului. Apoi se apropie iarăşi:

— Îţi spun că e vorba despre o afacere extrem de importantă care te poate duce foarte departe.

De data asta, un anume entuziasm i se putea ghici în cuvinte. Jacques îi apucă braţul şi se uită spre capătul bulevardului. În clipa aceea se auziră câţiva paşi uşori pe un trotuar, dar destul de departe, şi zgomotul se pierdu numaidecât.

— Să ne mişcăm puţin, spuse Jacques.

— Nu, nu mă clintesc de-aici. Nu poate fi vorba de sentiment mai înainte ca tu să fii întreprins ceva. E ultima ta posibilitate. O să te mai gândeşti.

— N-am să-i părăsesc niciodată pe Nicolas şi Edmée, şi încă nu sunt dispus să plec din Béthune.

— Ce te reţine aici, afară de un capriciu pentru fata asta?

— Nu pot să-ţi explic.

Încercă totuşi să exprime ceea ce gândea:

— Tu, tu porneşti de la un capital: îţi exploatezi sângele şi nervii în acelaşi fel în care exploatezi un capital. Rămâi închisă în singurătatea ta şi socoteşti oamenii ca pe nişte maşini bune de furnizat energie. Eu însă prefer să încep prin a mă asocia cu nişte golani şi să muncesc împreună cu ei din prietenie.

— La ce muncă?

— Tocmai asta n-are nicio importanţă. Vom avea şanse pe care tu n-o să le ai niciodată. De altfel, încep să întrezăresc un proiect despre care tu nu-ţi poţi face nicio idee şi care o să mănânce Camerunul tău ca şi tot restul.

Armande îl apucă strâns de încheieturile mâinilor:

— Oare nu înțelegi că asta înseamnă sfârşitul tău? Promite-mi că măcar o să te mai gândeşti.

Stătea lipită de el iar fața i se afla ceva mai jos de fața lui. Jacques se aplecă într-atât încât să-i apese buzele cu gura lui. Armande se desprinse cu un soi de mânie.

— Nu te gândeşti decât să furi un sărut. Eşti prost.

— Tu eşti proastă.

Fata îşi privi picioarele încălțate cu escarpini care de asemeni străluceau uşor, apoi spuse grav:

— Adio. Mai gândeşte-te, te rog.

Fugi, înainte de a-i fi putut răspunde şi, cum aproape alerga, Jacques renunță s-o urmărească. O văzu dispărând la colțul scuarului. Bogăția şi o fată frumoasă îi căzuseră din nou în mână în noaptea aceea. O clipă, rămase mirat. În Camerun! Dar numaidecât auzi nişte paşi în spatele lui şi-atât de aproape, încât tresări. O femeie mascată, care trebuie să fi stat ascunsă în cadrul unei uşi, trecu şi fugi numaidecât. Curiozitatea îl făcu să se ia după ea. O străduță strâmtă începea la doi paşi de-acolo, din bulevard, aşa că se opri ca să fie sigur, ascultând zgomotul paşilor din direcția în care o apucase femeia. Dar ea păşea atât de uşor încât Jacques şovăi şi o lăsă să se depărteze. După ce străbătu o rețea de străduțe, dădu din nou de ea, în piață. De fapt, abia de-i desluşi silueta în umbra ce învăluia pavajul; apoi Turnul i-o ascunse, până ce se ivi pentru o clipă în plină lumină, dinaintea Hotelului Univers, unde intră.

O mai văzu o dată în mijlocul sălii de bal: purta o rochie veche, garnisită cu dantelă albă. Rămase dinaintea lui câteva clipe, dar când se depărtă puțin, zadarnic o căută şi-şi dădu prea târziu seama că ar fi putut, după ce dăduse ocol mulțimii, să urce la etaj. Urcă şi el la Nicolas şi Edmée, care dansau neobosit. Da, zăriseră şi ei o femeie în alb. Sălbaticii? Henri ieşise de curând cu Jeannine, desigur ca să se răcorească şi să se ducă să apese pe nişte sonerii, mai ales la liceul de fete. Jacques bănuia că femeia în alb pe care o urmărise era Jeanne Balloy, nu pentru că îl spionase cât

vorbise cu Armande, ci din cauza acelei uşurințe cu care dispărea: umerii aceia firavi, picioarele însufleţite parcă de foc. Pătrunse într-o sală micuță, aproape goală, unde trăncăneau câteva mame. Se sprijini în coate de pervazul unei ferestre deschise. Noaptea aceea de martie era într-adevăr blândă. Niciun nor nu trecea pe deasupra acoperişurilor. Zărea piața şi străzile goale ce dădeau în ea. Câteva travestiuri ce ieşeau de la bal (era două dimineața) se îndreptară spre strada Carnot, dar fiinţele acelea de hârtie aveau atât de puțină consistență, încât zidurile şi trotuarele oraşului rămâneau la fel de zadarnice la trecerea lor, ca şi cum nimeni n-ar fi păşit pe ele. O maşină se auzi destul de departe. Numaidecât se înălță în mai multe rânduri un fel de strigăt modulat, ale cărui inflexiuni erau unice: Jeanne Balloy trebuie să-l fi strigat pe Henri, cam pe la liceul de fete. Nicolas şi Edmée veniră în clipa aceea şi-i cerură lui Jacques să le ia limonadă.

Coborâră la bar, pe când muzicanții din orchestra pentru copii îşi strângeau instrumentele. După ce băură, Jacques le spuse prietenilor săi să se întoarcă acasă, iar el se duse să danseze. Fiecare îşi scotea masca. Dădu curând peste o fată care lucra la magazinul de mobile. Pe la patru dimineața, putu s-o sărute cât pofti. Plecară împreună, nu mai ştiu unde, pe străzi sau pe câmp.

Capitolul XII

— EŞTI NESTATORNIC, UIMITOR de nestatornic, îi spunea duminica următoare Nicolas lui Jacques Brostier, care pescuia pe malul canalului.

— Am în adâncul inimii, răspunse tânărul, fără a înceta să supravegheze pluta, o supărare din dragoste atât de uimitoare, încât mi se pare că s-a cuibărit acolo încă din copilărie. Întâmplările, domnule Nicolas, întâmplările sunt nestatornice. Numai la Jeanne țin, iar dacă ea nu mă iubeşte, ce mai contează cum mă port?

Nicolas continua să rămână serios.

— Nu, n-am niciun chef să m-azvârl în apă, continuă Jacques. Am fost învățat (aveam înclinare pentru lucrurile astea) să fiu politicos cu lumea şi mai întâi cu viața de toate zilele.

Nicolas părea hipnotizat de pantofii lui Jacques: spânzurând de-a lungul taluzului, aceştia sticleau în iarbă, la fel de lucitori de parcă ar fi fost lăcuiți. Şopti:

— Jeanne Balloy de data asta a primit propunerea lui Hermin. S-au dus amândoi la primărie pentru cele dintâi formalități.

Jacques respiră din adânc:

— Marie, care ştia şi ea de la băiatul ei, agentul de poliție, mi-a spus-o ieri dimineață. Coeuret trebuie s-o fi întâlnit pe Jeanne Balloy săptămâna asta, după bal, dar nu ştiu ce i-a spus.

Nicolas scuipă în canal. În apa canalului se reflecta coşul unei uzine, ca o floare gigantică.

— Şi tu, tu nu faci nimic, nu spui nimic? urmă Nicolas.

— Pun la punct, ştii doar, un proiect pentru îmbogăţirea noastră.

Faţa lui Nicolas se lumină o clipă:

— Adevărat?

Dar numaidecât fu din nou pradă indignării:

— Aş vrea să strig în gura mare că, orice-ar fi, nu meriţi trădarea Jeannei, că măritişul ei cu Hermin nu-i cu putinţă, că sălbaticii şi cu mine şi cu Edmée vrem ca tu să te însori cu Jeanne.

— Hermin mi-e prieten, spuse Jacques.

Nicolas se lăsă să cadă pe taluz, lângă Jacques, şi se uită ţintă la pluta undiţei. Zidurile uzinei se mişcau în apă. Se ridică după câteva clipe de gândire şi se îndepărtă, fără să rostească un cuvânt. Se duse la maidan.

Dar nu găsi pe nimeni înăuntrul maşinii ce slujea drept refugiu sălbaticilor. Era încă destul de devreme. Se duse şi fluieră sub ferestrele lui Edmée. Fata îl spăla pe cel mic. Îi strigă c-o să vină. Peste o jumătate de oră, mergeau amândoi pe-o stradă din cartierul Arras.

— Zici că sălbaticii sunt la ei în deşertul mexican?

— M-am întâlnit cu Jeannine în dimineaţa asta la liturghie.

Copiii Balloy numeau „deşertul mexican” o întindere mare, cimentată, aflată în vecinătatea unei uzine părăsite. Era o fostă curte, mărginită pe două din laturi de ziduri înălţate pe jumătate şi pe celelalte două de o pajişte ca vai de lume. Între crăpăturile cimentului creşteau nişte ierburi înalte, singuratece. Ierburile astea erau atunci uscate iar lumina făcea să strălucească cimentul. Jeannine, Emile şi Henri stăteau pe vine în mijlocul deşertului. De obicei veneau acolo ca să joace mingea. Dar în dimineaţa aceea mingea se cocea binişor la soare, lângă ei.

— Ce vreţi? îl întrebă Henri pe Nicolas.

— Vreau să ştiu ce credeţi voi despre măritişul Jeannei.

— Atunci nu sunteţi de prisos. Tocmai ne întrebam ce-i de făcut, numai că sunt o mulţime de alte lucruri pe care voi nu

le ştiți.

Nicolas şi Edmée se lăsară şi ei pe vine, lângă ceilalți, făcând roată în jurul mingii.

— Mai întâi tu, Jeannine, spune ce ştii?

— Nu-i nimic de spus. Coeuret a venit la Jeanne şi a întrebat-o dacă are de gând să se mărite cu Brostier.

— Povesteşte mai pe larg.

Domnul Coeuret făcuse demersul acela fără îndoială pentru a afla ce sentimente nutreau cu-adevărat tinerii unul față de celălalt. Şi i-a spus Jeannei aşa, hodoronc tronc, că, dacă se mărită cu nepotul lui, o să aibă grijă să le asigure o situație bună. Era un mijloc ca oricare altul de-a precipita lucrurile.

— Un post într-un birou de asigurări sau cam aşa ceva, spuse Jeannine.

— Doar ascultai la uşă, aşa că trebuie să ştii tot, o apostrofă Emile.

— În orice caz, Jeanne a răspuns că Brostier avusese o discuție îndelungată cu verişoara lui, în noaptea balului mascat, şi că nu voia să fie o piedică în calea lor.

Domnul Coeuret, care se vede că nu ştia de întâlnirea aceea, păru înmărmurit.

— Dumneata ce crezi despre Jacques? întrebă domnul Coeuret dintr-odată.

— Nu e nimic între noi, răspunsese Jeanne. De ce nu s-ar căsători cu Armande?

— Aşa e, aşa e, şoptise Coeuret, mă tem că sunt nedrept şi față de dumneata.

— Nu mă puteți ajuta cu nimic.

Şi Jeannei nu-i mai păsase de Coeuret iar acesta plecase fără a mai întreba altceva. Jeanne pusese însă numaidecât mâna pe valiza în care-şi aranja articolele de marochinărie şi plecase de-acasă. Nu se întoarse nici la prânz, nici seara, ci abia spre miezul nopții. Germaine, de la ea din pat, o întrebă de unde vine, dar Jeanne nu-i răspunse.

— Apoi vineri dimineață, trase Henri concluzia, s-a dus împreună cu Hermin la primărie, pentru publicarea

strigărilor de căsătorie.

— Nu-mi place povestea asta, spuse Nicolas.

— Brostier încă se mai poate însura cu Armande, îşi dădu Jeannine cu părerea.

— Taci din gură, o puse Edmée la punct.

— Oricum, ascultaţi ce-o să vă spun eu, le zise Henri. E o poveste veche. Aveam şase ani. Acum am paisprezece, aşa că asta s-a întâmplat cu opt ani în urmă.

Avură senzaţia unei distanţe în timp mai considerabilă decât diametrul Pacificului şi-al Atlanticului laolaltă. O tăcere se lăsă asupra asistenţei şi a cimentului, deasupra căruia zborul unui bondar păru să facă rotocoale cu o încetineală uimitoare.

— Jeanne avea cincisprezece ani, continuă Henri. Mă luase cu ea după treburi, prin oraş. La întoarcere am trecut pe la biserică. Biserica era goală, îmi aduc bine aminte, iar Jeanne a rămas în picioare, dinaintea corului. Apoi a mers cu mine până la maidanul unde se ţine târgul şi mi-a împuiat capul cel puţin de zece ori cu vorbele pe care trebuia să i le spun mamei: „Jeanne a plecat cu prietenul ei. Nu mai vine acasă". Am început să plâng. Dar a doua zi, Jeanne era totuşi acasă. Tata dăduse de ea, spre ziuă, plimbându-se pe lângă canal.

— Şi ce-i cu asta? întrebă Nicolas disprețuitor.

— E, pentru că şi Emile mai are ceva de spus. Emile, scoate hârtia aia.

— E o foaie dintr-un carneţel cu socoteli de-al Jeannei, spuse Emile. Jeanne a azvârlit-o la gunoi după vizita lui Coeuret.

O aşternu pe minge. Era mototolită tare şi cele câteva rânduri scrise se descifrau cu greu printre adunările sumelor cheltuite pe hrana familiei Balloy:

Jean şi Jacques au aceeaşi voce. Niciuna din frazele rostite de ei nu se aseamănă. Văzut Jean de trei ori, pe înserat. Ochii lui Jacques, în lumina unui remorcher, semănând cu ochii lui Jean. Nu ştiam nimic din viaţa lui Jean. Imposibil... Îl urăsc pe

Jacques.

Emile citi de două ori fiecare frază. Foaia trecu din mână în mână.

— Jacques e uşuratic. Asta i-am spus mai adineauri, proclamă Nicolas, aşezând iar documentul pe minge.

Edmée îl mustră că vorbeşte atât de sentenţios:

— Mai întâi, să aflăm dacă e adevărat că Jacques a fost pe vremuri prietenul Jeannei, sub numele de Jean.

— Şi cu ce-o să ne-alegem din asta, zise Emile, ce-o să putem face?

— Mai întâi să ştim dacă-i aşa, spuseră într-un glas Jeannine şi Henri.

Nicolas tăcea, făcu semn că se gândeşte, apoi vorbi, în ciuda privirilor furioase ale lui Edmée:

— Staţi aşa. Ne-am înţeles, o să ne informăm. Dar eu cred că trebuie să punem întrebarea dacă e drept şi dacă nu e drept. E drept, orice-ar fi, ca Jeanne să-l ia de bărbat pe Hermin?

— Nu, strigară cu toţii.

— Şi ce dovadă aveţi?

Fură într-atât de încurcaţi, încât puţin lipsi să dea dracului toată povestea aceea. Emile scăpără un chibrit ca să dea foc hârtiei, dar Henri i-o smulse din mâini:

— Mai lasă. Hai mai întâi să dăm de Jacques.

— O clipă, spuse Nicolas. Că doar n-o să-i dăm prosteşte să citească hârtia, după care să spună ce i-o trece prin minte. Să vină el aici. Închipuiţi-vă că suntem un tribunal şi-o să-l judecăm de-a binelea.

Felul ăsta de-a vedea urmarea evenimentelor trezi exclamaţiile înfrigurate ale sălbaticilor.

— Du-te după el, spuse Henri. Noi, între timp, instalăm tribunalul.

De cum întoarse Nicolas spatele, copiii se puseră pe lucru. Curăţară un zid scund, pe care urmau să se aşeze judecătorii, Emile, Henri şi Jeannine. Descoperiră pe şantier trei blocuri de ciment: unul pentru Jacques (acuzatul avea

să capete îngăduința să stea jos), celelalte două pentru Nicolas şi Edmée. Nicolas avea să-i pună întrebări lui Jacques. Edmée trebuia să-l apere. Puțin le păsa, pe când cădeau de acord asupra acestei proceduri, dacă tot aranjamentul ăsta semăna sau nu cu un tribunal adevărat. Mingea rămase singură în mijlocul uriaşei platforme cimentate.

Nicolas se întoarse cu Jacques.

— Răspund bucuros la orice voi fi întrebat, le spuse el. Despre ce e vorba?

Henri îl rugă să se-aşeze dinaintea tribunalului. Nicolas şi Edmée se aşezară şi ei de-o parte şi de alta.

— Trebuie să jur? întrebă Jacques.

Henri sări de pe zidul pe care şedea şi-i strigă furios:

— Îți interzic să juri în orice moment al judecății, m-auzi?

Sări la loc pe zid, iar Nicolas înaintă ca să înceapă interogatoriul, fără să-şi dea seama că se interpunea între Jacques şi cei care-i întruchipau pe judecători:

— Când ai văzut-o pe Jeanne pentru prima oară?

— Mi se pare că e mult de-atunci, dar s-a întâmplat în iulie trecut.

— Înainte ai mai văzut-o?

— Nici nu ştiam că există.

— Cu câte fete ai fost în vorbă în ultimii zece ani?

— Vezi-ți de treburile tale.

Nicolas nu se tulbură.

— În ce loc îți dădeai întâlnire? Doar e ştiut că locurile astea se numără pe degete în oricare oraş. În spatele gării de mărfuri, pe strada Telalilor ori de-a lungul canalului. Şi mai sunt vreo două-trei locuri adăpostite. Atât. Vorbesc de întâlnirile serioase.

Jacques le privi pe Jeannine şi Edmée. Fețele lor rămâneau neclintite.

— Nu răspund la întrebări de felul ăsta, hotărî el până la urmă.

Edmée se ridică de la locul ei şi se apropie de el:

— Te implor! Am auzit lucruri mult mai grave, şi e spre

binele tuturor.

Jacques, descumpănit, răspunse pe un ton furios:

— Dar să fie ultima întrebare de felul ăsta. Niciodată de-a lungul canalului, poftim.

— Jură.

— Îi interzic să jure, spuse Henri.

— Nu vă e bine la niciunul în dimineața asta? se răsti Jacques.

Procesul nu decurgea aşa cum nădăjduiseră. Se lăsă tăcerea. Dezbaterile se pierdeau în locul acela cumplit de pustiu, unde nu ajungea aproape niciun zgomot de-al oraşului. În înaltul cerului se afla soarele, din ce în ce mai fierbinte, iar pe ciment mingea aceea, apoi nimic altceva în adâncul naturii, aşa părea.

— Niciodată de-a lungul canalului, repetă Henri.

Jacques, gata să plece, se întoarse cu spatele spre copii; „De-a lungul canalului", îşi zise. Apoi deodată şopti:

— Ba da, o dată de-a lungul canalului.

Edmée îl trase de mânecă, pentru a-l sili să revină în incinta tribunalului.

— Lasă-mă-n pace.

— A spus: „o dată", ați auzit?

Jacques fu obligat să repete această afirmație.

— Era în plină zi, sau seara, sau chiar noaptea? întrebă Nicolas.

Jacques nu răspunse numaidecât. Revăzu imaginea unui remorcher şi-a unui far a cărui lumină urma malurile, prinzând dintr-odată în fascicolul lui luminos chipul unei fete.

— Se înserase. Şi mai lăsați-mă-n pace. Tot ce ştiu e că fata asta îmi spunea Jean, că trebuia să plecăm şi să ne căsătorim la Lille, dar mătuşă-mea mă urmărise în seara aceea, iar a doua zi dimineață m-a luat de la restaurantul unde lucram şi m-a trimis la Bruay, ca spălător de vase la cafeneaua cea mare a gării. Vă e de-ajuns?

— De ce-ți spunea Jean?

— Aşa îmi spunea mama totdeauna. Mătuşă-mii îi plăcea

cel de-al doilea nume mic al meu, şi nici n-a vrut să mai audă de primul, după moartea mamei.

— Ce scorpie!

— Taci din gură.

— N-ai încercat s-o mai vezi pe fată?

Jacques se aşezase, iar puştii făcură roată în jurul lui:

— Mătuşa m-a supravegheat ca un pluton de jandarmi. Mai spunea că nu te însori cu oricine, după ce-ai spus vorbe dulci două-trei seri la rând. Unde să ne fi dus, fără un ban, eu şi fetişcana aceea?

— Voiai cu-adevărat să pleci cu fata?

— Se prea poate, dar i-am uitat până şi numele mic. Numele de familie nu mi l-a spus.

— În sfârşit, ţineai ori nu la ea?

Jacques se scărpină în cap:

— După şase luni. Tot mai băteam străzile din Béthune dar n-am mai întâlnit pe nimeni care să-i semene.

— Asta-i cam prea de tot, spuse Henri.

Şi se duse din nou să se cațere pe zid. Jeannine şi Emile făcură la fel. Nicolas părea derutat, aşa că Henri luă cuvântul:

— Toate astea nu duc acolo unde voiam noi. Dar putem arăta hârtia. Edmée, prinde-o.

Lui Jacques îi trebui multă vreme până cercetă fiece rând, unul după altul. Primele lui cuvinte fură neaşteptate şi dădu fără grabă o serie de explicații:

— Pe vremea aceea, Jeanne avea aşadar permanent, părul îi ascundea fruntea şi urechile. Se farda prost. Purta o rochie de mătase artificială. La gât avea un şirag de coral. Ochii ei mi se păreau totdeauna liniştiți. În sfârşit, e o poveste de două ori înmormântată.

Copiii se sfătuiră în timp ce Jacques citea încă o dată hârtia.

— Prin urmare, când ai revăzut-o pe Jeanne, nu te-ai gândit nicio clipă că ai mai întâlnit-o? întrebă Nicolas.

— De vreme ce chiar Jeanne...

— Dar vocea?

Jacques ridică din umeri:

— Mă întorc la pescuit. Nu vine nimeni cu mine?

— Procesul nu s-a terminat, obiectă Henri. Nicolas, vrei să ne spui care e acuzația pe care i-o aduci lui Jacques?

— Îl acuz, declamă Nicolas cu vehemență, că n-a şters-o de la cafeneaua gării, unde apriga lui mătuşă îl vârâse, îl acuz de-a fi dat ascultare acestei femei, de a-i fi făgăduit Jeannei să o ia cu el, pentru că nu era cu putință să uite.

Edmée se repezi dinaintea lui Nicolas. Aproape că avea lacrimi în ochi.

— Dacă Jeanne şi Jacques s-au întâlnit, e pentru că trebuiau să se întâlnească şi să nu se mai despartă niciodată. Restul nu te priveşte.

Fata nu căută argumente. Dar Jeannine o aprobă. Henri şi Emile li se alăturară curând şi, peste două minute, verdictul era dat în unanimitate: trebuia ca Jacques s-o ia de nevasta pe Jeanne, asta era tot. Mai întâi îi vor dovedi Jeannei că Jacques era prietenul pe care-l căuta de-atâta vreme.

Jacques, obosit de dezbaterea aceea, le demonstra că nicio dovadă nu era acum posibilă, de vreme ce el şi copiii păreau înțeleşi, după ce cercetaseră îndelung şi unii şi alții foaia din carnet. Jeanne poate că-i va crede, dar n-ar fi o dovadă hotărâtoare:

— Nu-mi amintesc de niciun amănunt care să fie decisiv. Eu ştiu acum, dar ea nu va şti niciodată.

Copiilor le trebui oarecare timp până să înțeleagă, şi se agățară de amănunte cu totul secundare, ca de pildă permanentul şi mărgelele de coral.

— Ar putea să ne fie de ajutor, recunoscu Jacques, dar nu cred că e de-ajuns. Mai bine ar fi să nu riscăm o târguială. Povestea asta e trecutul, lumina neîntinată. Şi-apoi îl uitați pe Hermin, care e prietenul meu. Până la urmă mingea asta a voastră o să plesnească dacă o lăsați atâta la soare.

Copiii, cu pliscul astupat, se uitară la Jacques cum se îndepărtează, cu ținuta lui veşnic țeapănă, excesiv de rigidă. Cerul era albastru, indiferent.

Când, a doua zi dimineață, la ora obişnuită, Jacques intră în magazinul lui Liautard ca să-şi ia slujba în primire, îşi dădu numaidecât seama că patronul său are ceva important să-i spună. Dar acesta, după ce-i răspunse la bună ziua, se mulțumi să tuşească şi să se ducă să măsoare câțiva coți de stofă pentru îmbrăcatul unei saltele. Pe la prânz, Liautard schiță o tentativă amabilă:

— Crezi că vei putea, domnule Jacques, după cum eu însumi o doresc, să rămâi mai departe la mine în magazin?

— Pentru moment, n-am intenția să vă părăsesc.

Conversația se opri aici. Liautard îşi freca mâinile, încurcat. Abia seara, în clipa când Jacques era pe cale să plece, patronul se hotărî să dea cărțile pe față:

— Nu pot, domnule Brostier, să te țin aici ca slujbaş.

Jacques rămase tăcut, Liautard trebuind să expună dintr-un foc întreaga situație: domnul Coeuret venise la el, mărturisindu-i că nu va mai tolera ca nepotul lui să şteargă praful în magazin şi să primească nişte clienți, acolo, cu zâmbetul pe buze. Trebuia ca Liautard să-l ia pe Jacques ca asociat, Coeuret avea să furnizeze suficient capital ca să mărească vânzarea, extinzând-o în centrele muncitoreşti din arondisment, mulțumită unei reprezentări organizată pe scară largă.

— Îți vorbesc, fireşte, spuse Liautard, în interesul meu ca şi într-al dumitale. Dar cum sunt bătrân, proiectele astea nu mă entuziasmează peste măsură. Domnul Coeuret m-a convins, amintindu-mi de prietenia ce mă lega de tatăl dumitale. Nu încape îndoială că Paul Brostier ar fi dorit pentru dumneata un viitor mai bun decât acela de slujbaş.

Jacques, mirat de noua manevră a lui Coeuret şi tulburat de evocarea amintirii tatălui său, găsi cu cale să amâne răspunsul, cu toate că era hotărât să nu primească niciodată nimic de la familia Coeuret. Nădăjduia să găsească un procedeu ocolit pentru a scăpa acelei combinații, fără a fi nevoit să formuleze un răspuns categoric. Voi să plece, dar Liautard îl opri:

— Voi fi nevoit să mă despart de dumneata, dacă refuzi propunerea noastră.

— Ați convenit, împreună cu unchiul meu, să luați această măsură extremă, în cazul când n-aş fi de acord?

— Nu întocmai.

Nici Liautard, nici Coeuret nu-l credeau pe Jacques într-atât de nesăbuit încât să dea cu piciorul şi de astă dată unei soluții onorabile, pe care o datora în aceeaşi măsură lui însuşi cât şi capitalului ce i se oferea.

— Finanțarea negoțului meu de către domnul Coeuret, observă Liautard, e o dovadă de încredere destul de neobişnuită. Unchiul dumitale te ştie priceput şi te crede cât se poate de serios. Cum să te țin slujbaş, dacă refuzi să fii patron?

— Cu alte cuvinte mi se ia pâinea de la gură, spuse Jacques. Dar încă îmi mai este permis să plec din Béthune.

— Domnul Coeuret a prevăzut şi asta. Dacă te îndepărtezi de Béthune, înseamnă că ieşi şi din mediul de-aici, unde el e de părere că dumneata te încârdăşeşti cu nespălații. Crede că atunci te-ar putea aduce pe calea cea bună mai uşor.

— Am să mă angajez ca miner sau salahor, şi asta nu-i treaba nimănui.

— Nu-i totdeauna chiar aşa de simplu, şi-o să osteneşti repede cu-o meserie aspră, pentru care nu eşti pregătit. Magazinul meu era pentru dumneata un refugiu destul de comod. Iată ceea ce unchiul dumitale a înțeles foarte bine.

— Mă întreb de unde turbarea asta să mă păstorească, zise Jacques în cele din urmă cu indiferență. Am nevoie să mă gândesc.

Curând avu câteva amănunte suplimentare în legătură cu intențiile lui Coeuret, căci, după ce plecă de la magazin, pe la ora şapte, îl întâlni (spre marea sa mirare) pe Martinien dinaintea cafenelei de la Primărie:

— Ce faci aici?

— Hai să bem un pahar, propuse Martinien.

Roger Coeuret, însoțit de Martinien, venise la tatăl său, la Béthune, ca să-şi ia rămas bun de la el. Se hotărâse ca în loc

să plece în colonii, să se ducă în America, unde se gândea că ar putea să intre muncitor într-o uzină, pentru a studia îndeaproape mentalitatea muncitorilor şi condiţia lor socială. Avea în acest fel prilejul să-şi completeze şi documentarea la o lucrare pe care o pregătea.

— Deoarece nu vom sta multă vreme într-un loc, şi, desigur, vom călători mult, expediţia asta îmi convine. Roger speră că îl voi ajuta să înţeleagă, deşi până acum mai curând l-am derutat în privinţa ideilor pe care le avea despre popor, cum spune el.

Roger nu credea că vor cheltui mult în deplasările astea, deoarece îşi făcea un punct de onoare din a trăi mai cu seamă de pe urma muncii lui, dar nu ascundea faptul că tot ceea ce-i aparţinea, sau tot ce avea să-i revină mai târziu din averea părintească avea să fie cheltuit până la ultima centimă pentru a-şi continua cercetările şi, dacă era cazul, pentru alimentarea unei anumite propagande.

— Plecăm peste câteva zile, spuse Martinien. Şi tocmai de asta dumneata devii acum personajul principal.

Domnul Coeuret-tatăl nu avusese niciodată intenţia să piardă de sub control viitorul lui Jacques. Dacă îi dăduse de înţeles acestuia că socotea imposibilă căsătoria lui cu Armande, o făcuse pentru a-i atrage mai bine atenţia asupra condiţiei mizerabile în care se lăsase să alunece şi în nădejdea unei redresări bruşte. Dar, înainte de orice, ţinea să-i asigure lui Jacques o carieră. Intervenţia sa pe lângă Jeanne Balloy era o tentativă al cărei eşec îl dorea şi pe care o făcuse ca să scape de îndoială şi de scrupule. Acum, după ce căsătoria Jeannei cu Hermin era lucru hotărât, domnul Coeuret avea să pună totul în mişcare pentru a face necesară şi căsătoria lui Jacques cu Armande, cu atât mai mult cu cât Roger constituia o ameninţare din ce în ce mai hotărâtă pentru averea familiei şi viitorul Armandei care, la rându-i, ar fi putut, într-o bună zi, dacă tatăl ei ar fi murit, să se lase antrenată de aiurelile fratelui său.

— Puţin probabil, observă Jacques.

— Şi Armandei îi plac experienţele aşa-zis moderne, şi nu

poți şti niciodată ce are de gând să facă o femeie.

— Prin urmare, după toate poveştile mele, domnul Coeuret tot mă crede mai demn de încredere decât pe Roger şi Armande.

— Întruchipezi siguranța în persoană. Şi mai ales nu ai cultura şi imaginația verilor dumitale. Singura dumitale şansă, după părerea lui Coeuret, şi vei recunoaşte fără să vrei că are dreptate, e o profesie stabilă. Altminteri cazi în mediocritate, care te dezgustă.

— Constat că domnul Coeuret şi-a eşafodat cu pricepere punctul de vedere.

— N-ai cum să scapi, spuse Martinien, punându-şi coatele pe masă şi privindu-l de-aproape pe Jacques, drept în față. Coeuret o să te înfrângă.

Şi adăugă după câteva clipe:

— Afară de cazul când se întâmplă un cataclism, sau izbuteşti să intri la închisoare, de pildă.

Sprijinindu-se de spătarul scaunului ca să-şi aprindă o țigară, Jacques zări în oglindă chipul lui Paranteille şi-i întâlni numaidecât privirea. Atitudinea lui Paranteille era stranie. Părea a voi să-i atragă atenția lui Jacques prin semne şi, desigur, de teamă ca Martinien să nu bănuie ceva, se străduia să comunice prin intermediul oglinzii: dădea impresia unui înecat care, în loc să se agațe de crengi şi de alge, ar încerca să apuce ceva ce-ar simboliza viața. Jacques chemă chelnerul, apoi ieşi cu Martinien în Piața Turnului. După ce mai schimbară câteva cuvinte neînsemnate, pretextă ceva ca să-şi ia rămas bun şi se întoarse la Paranteille.

— Două lichioruri de anason, comandă Jacques. Ce se întâmplă?

— Eşti prietenul lui Hermin, şopti Paranteille. Înştiințează-l că în seara asta e în mare pericol.

Spuse repede toată povestea, uitându-se întruna spre uşa cafenelei.

— Voiam ca Hermin să plece din părțile astea. De asta l-am şi pus până la urmă pe Lehaut (comisarul de poliție

pensionar) pe firul rețelei ăleia de contrabandă. Lehaut ar fi fost în măsură să-l prindă, să-l pună într-o postură proastă şi, până la urmă, să-l sfătuiască să-şi mute cartierul general.

— Eşti un tip cumpătat, spuse Jacques.

— Sunt aşa cum m-a făcut Dumnezeu, nici sincer, nici mincinos. Situație de care defilările frumoase ale fanfarei mele mă despăgubesc. Lehaut m-a înțeles foarte prost. La început nu voia să se ocupe de nimic, apoi, când a dat de pistă, s-a repezit ca un bolid, fără să-l mai pot opri.

În loc să înştiințeze numai administrația vămilor, interesată în afacerea asta, Lehaut împărtăşise rezultatele anchetei lui şi poliției din Béthune, care a găsit un prilej cum nu se poate mai bun ca să-şi pună în aplicare un plan mai vechi, acela de a-l atrage pe Hermin într-o poveste urâtă şi de a-l aresta. Comisarul de poliție, procurorul şi jandarmii au lucrat aşadar mână în mână cu vameşii, şi nu trebuiau să se mulțumească numai să-l prindă pe Hermin în flagrant delict de contrabandă, ci să-l mai vâre şi într-o încăierare, care să le dea pretexte suficiente ca să-l condamne la câțiva ani închisoare.

— Ca în noaptea de Crăciun, spuse Jacques,

— Mai rău. Întâmplarea aceea veche de la Lille, deşi a fost clasată, acum e iar pe tapet. S-au găsit unii care să-i scrie procurorului despre asta, aşa încât înscenarea poliției e pe deplin justificată. S-au pus în mişcare şi unele relații, la instigarea unui contrabandist, fratele celui ucis de Hermin.

Jacques cercetă fața lui Paranteille.

— Prin urmare nu dumneata eşti cauza... Sunt sigur că eu am declanşat totul. Dar asta prea puțin contează. În seara asta maşina lui Hermin a trecut granița şi o să fie lăsată un timp, ca să depoziteze marfa în nişte magazii aflate nu ştiu pe unde. Chiar acum m-am întâlnit cu Lehaut şi mi-a spus, jubilând, veştile primite prin telefon cu un sfert de ceas în urmă. Nu trebuie ca Hermin să încerce să-şi recupereze baloturile nici azi, nici mâine.

Jacques, mai înainte de-a se despărți de Paranteille, îi mai oferi un aperitiv.

Capitolul XIII

DUPĂ PLECAREA LUI JACQUES, copiii părăsiră trişti tribunalul. Henri luă mingea şi se întoarseră spre oraş.

— Nu se poate să lăsăm lucrurile aşa, spuse Edmée.

Asta era şi părerea celorlalţi. Înainte de-a se duce să prânzească, îşi dădură întâlnire pentru după-amiază, într-un loc îndepărtat, pe care-l credeau mai nimerit discuţiilor lor.

Era o adâncitură în pământ cu totul şi cu totul stearpă, vârâtă între pâlcuri de pruni înfloriţi. Pe jos era plin de cioburi de oale şi, drept orice vegetaţie, plante pitice, cimbru şi iarba fecioarei. De-acolo, puteai zări taluzul căii ferate.

— Nu găsim noi dezlegarea problemei nici aici, nici altundeva în lume, spuse Henri.

Nicolas sosi cu întârziere:

— Am zărit-o pe Jeanne pe şoseaua dinspre Arras. Acum îşi cară toată ziua curelăria de colo-colo. Arată minunat iar ochii parcă îi ard. E ca o sălbăticiune.

— Taci, îi spuse Jeannine.

Se aşezară în văgăună, unde căldura acelui sfârşit de martie se aduna îndeajuns pentru a crea o temperatură mediteraneană. Emile scoase din buzunar un joc de cărţi şi, pentru că tot nu ştiau cum aveau să înceapă discuţia despre chestiunea care-i preocupa, începură să joace în tăcere, slujindu-se de cioburi în chip de jetoane.

— Oricum ar fi, spuse Nicolas, după un timp, există dreptate şi nedreptate pe lumea asta.

— Ce numeşti dreptate? întrebă Edmée.

— Sunt lucruri care mocnesc şi care trebuie să izbucnească, altminteri rutina de fiecare zi începe să te înăbuşe.

— Fă bine şi explică.

Răspunse Henri în locul lui Nicolas:

— Dacă Hermin se însoară cu Jeanne, asta înseamnă că va fi o căsătorie serioasă. O să crape de plictiseală şi mi se pare că şi noi, toţi, o să crăpăm de plictiseală. Jacques o să se îndobitocească de-atâta pescuit şi poate că o să ia premiul întâi la pescuit peste cinci ori zece ani.

— Jacques o să dea în patima băutului, fu de părere Edmée.

— Chiar aşa, o susţinu Nicolas. Lui tata i s-a întâmplat ceva asemănător şi aşa se face că a ajuns un beţiv, cu toate că a văzut de-atâtea ori cum arată un ficat bolnav, făcut din mozaic, pe tablourile de la şcoala primară.

— Ce mai, nu-i treaba noastră, spuse Emile amestecând cărţile. Să se descurce singuri.

Edmée i-ar fi smuls părul cu plăcere:

— Tu, unul, nu pricepi o iotă. Şi-ai face mai bine să-ţi vâri cărţile la loc în buzunar. Avem cu prisosinţă la ce să ne gândim.

— Hai să plecăm de-aici, propuse Nicolas.

Părăsiră ungherul acela adăpostit, cu pomii înfloriţi înainte de vreme, şi se îndreptară spre fânețe. Se sprijiniră în coate de sârmele unei îngrădituri şi se uitară la vaci.

— Se pare că Hermin, pe vremuri, a omorât un tip, spuse Emile.

— Se pare... şopti Henri înălţând din umeri. Jeanne însă e foarte sigură: toată lumea o ştie, şi încă nu de-acum.

— Şi credeţi că-i drept să se-nsoare cu Jeanne?

— Ne scoţi din sărite cu dreptatea asta a ta.

Începură din nou să meargă, dădură curând de case, apoi se pomeniră în câmp neted, pe un drum brăzdat de făgaşe care-i ducea spre râu. Râul era plin de deşeurile negre ale vreunei uzine, iar pe locurile unde apa stătea liniştită,

reflecta cerul şi arinii cu mare claritate.

— La naiba, făcu Henri.

— Trebuie ca Jacques şi Jeanne să aibă o explicație, asta-i tot, spuse Jeannine, împingând cu piciorul bulgări de pământ în apă.

— Dar totdeauna au refuzat. Sunt neînduplecați. Mai curând ar muri decât să le smulgi un cuvânt pe care nu vor să-l spună.

Urmară drumul până la uzină. În amonte, apa părea ceva mai limpede dar se pierdea printre trestii. Abia spre seară, pe când se aflau pe un drum pustiu, destul de departe de Béthune, copiii luară hotărârea să recurgă la un compromis şi să se ducă să-i spună lui Hermin că Jeanne nu-l iubeşte şi alte fleacuri asemănătoare, ca măcar să întârzie căsătoria, dacă era cu putință.

— De Jacques nu trebuie să vorbim, spuse Nicolas. O să invocăm toate motivele care ne trec prin minte şi, tot vorbind, poate că găsim un mijloc de-a aranja totul.

Dar cum găsiră totuşi că încercarea n-avea să fie plăcută, îşi amânară intervenția pentru a doua zi seara, după vânzarea ziarelor. Nicolas şi Edmée li se alăturară sălbaticilor la librărie, în clipa când aceştia se socoteau cu Hermin. Îşi făcură semne pe tăcute, în timp ce Hermin punea monezile în fişicuri. Henri era pe cale să rostească primele cuvinte prin care să deschidă discuția, când sună telefonul. Hermin ridică receptorul şi se lăsă o asemenea tăcere încât auziră vocea hârâind la celălalt capăt al firului.

— Cărți pentru clasa a doua, spuse vocea.

Şi cam atât. Hermin nu răspunse nimic. Se întoarse spre copii, zicând:

— Unul din voi trebuie să se ducă până într-un loc.

Nicolas, furios de intervenția aceea care amânase cele proiectate de ei, înaintă:

— O clipă, avem să-ți spunem ceva.

— Tacă-ți fleanca, îl repezi Hermin, n-am nicio clipă de pierdut.

— Ştim noi bine că e vorba de rețeaua ta de contrabandă

şi nu de cărți pentru clasa a doua. Dar ne doare în cot, noi despre Jeanne vrem să-ți vorbim. Şi nu prea mult.

Auzind numele Jeannei, Hermin se schimbă la față. Se uită spre telefon, apoi se aşează liniştit pe tejghea:

— Dați-i drumul, ce s-a întâmplat?

— S-a întâmplat că Jeanne nu te iubeşte.

Niciunul dintre copii n-avu la început curajul să vorbească. Hermin păru îngrijorat de şovăiala aceea bruscă ce sublinia gravitatea faptului. Edmée se hotărî în cele din urmă să dea drumul cuvintelor, ca într-un fel de strigăt:

Hermin păru nespus de tulburat:

— Ce anume ştii?

— Nu ştiu nimic.

— Nici noi nu ştim nimic, spuseră Emile şi Jeannine.

— Dar ştim totuşi ceva, adăugă Henri, şi-anume, că Jeanne se poartă cu totul altfel de când v-ați dus amândoi la primărie, şi chiar cu două zile înainte de asta.

Motivul era găsit şi copiii se năpustiră rând pe rând.

— De ce m-a pălmuit vineri seară, când am vrut s-o întreb despre căsătoria voastră? Ea, care nu m-a pălmuit niciodată.

— De ce mi-a azvârlit cărțile în foc când am vrut să-i ghicesc, ieri-seară? adăugă Emile.

Într-un cuvânt, purtarea Jeannei era cu totul nefirească. De la începutul săptămânii trecute, pleca pentru toată ziua. Când se întorcea la prânz şi la cină, nu rostea nici două vorbe. Iar trei zile la rând venise după miezul nopții. De ce alerga aşa? Ce făcea?

Hermin, năucit, asculta fără să le întrerupă spusele, oprite numai când şi când de venirea vreunui client după ziar. Puse, în sfârşit, câteva întrebări, la care copiii răspunseră cu violență. Hermin mângâia maşinal părul Jeanninei, aflată alături de el.

— Aveți dreptate, spuse el. Căsătoria asta mi se pare de-a dreptul cu neputință de înfăptuit.

Se lăsă tăcerea. Nicolas o întrerupse, oferindu-se să se ducă acolo unde voia Hermin să-l trimită.

— E prea târziu, spuse Hermin.

Telefonul sună iar. Copiii auziră urma aceea subțirică de voce care se afla în acelaşi timp acolo şi aiurea: de data asta era vorba de cărți pentru clasa întâi.

— Alt ordin. Avem destul timp.

Puştii începeau să devină curioşi față de comunicările acelea misterioase care dirijau, ştiau doar, călătoria sacilor de contrabandă.

— Maşina? începu Henri.

— Maşina a trecut granița de mai bine de o oră.

Jacques intră în clipa aceea. Fără să le dea atenție copiilor, se îndreptă spre Hermin şi-i şopti câteva cuvinte la ureche:

— Poți vorbi tare, îi spuse acesta.

Jacques vorbi despre ceea ce-i spusese Paranteille la cafeneaua Primăriei. De cum isprăvi, Hermin, dându-se jos de pe tejghea, străbătu magazinul şi se îndreptă spre casă, unde scoase din sertar harta pe care Jacques o ştia. O desfăcu grijuliu. Se putea vedea, trasată cu puncte roşii, o linie ce delimita anumite zone însemnate cu cruciulițe şi marcate cu cifre.

— Cifra arată în acelaşi timp locul şi soluția adoptată.

Nicolas şi Edmée se repeziră să vadă harta.

— Lehaut e un dobitoc, continuă Hermin cu amărăciune. Maşina a luat-o astăzi pe un drum pe care n-a mai fost niciodată, pentru că se află pe drumul ăsta două pasaje de nivel, situate destul de departe de frontieră, ca vama să aibă timpul să dispună închiderea lor, şi totuşi destul de aproape ca şoferul să-şi poată îngădui s-o ia aiurea pe drumurile de care, în căutarea unei bariere uşor de manevrat. Ne gândeam că vom putea forța barierele de pe şosea.

— Maşina lui e o locomotivă, îi explică Henri lui Jacques. I se fixează direcția înainte de-a trece în plină viteză, pricepi?

— Taci din gură, zise Hermin. În orice caz, barierele nu erau închise, aşa că cei doi tipi care conduc maşina au fost bănuitori: au presupus că vameşii îi aşteaptă, pe undeva.

Unul dintre ei coborâse ca să telefoneze ordinul 2, pe care

nici Lehaut, nici nimeni altcineva nu-l putea bănui. Era de ajuns ca Hermin să-l trimită pe Nicolas la un prieten, care, avea o camionetă de băcan gata pregătită, Şi care s-ar fi dus să ia marfa şi s-o plimbe până la mama dracului, înainte de-a se întoarce la Béthune. Maşina cealaltă şi-ar fi continuat drumul după transbordare.

— Şi-atunci, de ce n-ai făcut aşa? întrebă Jacques.

— Întreabă-i pe blestemaţii ăştia de puşti.

Puştii lăsară nasul în jos. Numai Edmée susținea curajos privirea lui Jacques:

— I-am vorbit despre Jeanne Balloy, iar tu, tu n-ai nicio legătură cu toate astea. Nu l-a obligat nimeni să asculte. N-am spus decât adevărul curat, şi lucruri pe care tu nici măcar nu le ştii şi nici nu-i nevoie să le ştii.

— Chiar aşa, toate astea nu te privesc. Să isprăvim cu povestea noastră. Maşina trebuie să fi rămas o oră întreagă undeva pe câmp, cu farurile stinse. Şi pentru că nu mai sosea camioneta, şoferii au hotărât să se ducă să descarce sacii în magazii, aflate la zece kilometri de-aici.

— E sigur că n-au fost împiedicaţi s-o facă, observă Jacques. De vreme ce pe tine vor să pună mâna, pe ei i-au lăsat să-şi vadă de treabă.

— Au tăiat-o prin mlaştini, răspunse Hermin dintr-o dată, n-aveau cum să fie prinşi.

— Nu pricep cum de Paranteille era în măsură să spună că sacii vor fi depozitaţi în magazii, de vreme ce nimeni nu ştia în clipa aceea.

Hermin îl privi cu asprime:

— Destul. Vreun turnător le-o fi arătat magaziile, acum o bucată de vreme. Lehaut, cu flerul lui de detectiv, şi-o fi închipuit că asta-i ascunzătoarea mea cea mai bună. Le-o fi vârât ideea asta în cap şi vameşilor, cu toate că ăştia nu sunt chiar aşa de nerozi. Atâta doar că din cauza mucoşilor ăstora de puşti şoferii s-au văzut siliţi să apeleze la magazii. N-aveam timp să apelăm la altă soluţie.

Copiii rămaseră năuciţi. Numai datorită lor şi poveştilor lor despre Jeanne, sacii fuseseră duşi în blestemata aceea de

ascunzătoare. Hermin îi privi cu o mânie despre care numaidecât îşi dădură seama că e prefăcută.

— Numai că eu sunt, le zise, mult mai al dracului decât credeţi voi. Dar mă priviţi cu-atâta milă, încât am chef să vă spun ceva: o să ducem poliţia de nas.

— Paranteille... şopti Jacques.

— Paranteille n-a inventat niciodată decât poveşti poleite iar poliţia n-o să invente niciodată decât capcane. Dar îţi jur, dragul meu Jacques, şi vouă la fel, scumpi copii, că în noaptea asta o să fim la fel de uşori ca sufletele nemuritoare şi-o să ne strecurăm prin capcane – deşi, judecând bine, n-am de ce să vă iau cu mine.

Discuţia era neîncetat întretăiată de veşnicul du-te-vino al clienţilor care veneau după ziare. Aruncau mărunţişul în tipsia de pe tejghea. Obişnuiţii casei îşi luau singuri restul, Hermin deranjându-se destul de rar. De fiecare dată când uşa se deschidea, lumina din magazin dădea la iveală strada ce părea atât de desăvârşit de pustie, încât te întrebai de unde puteau ieşi clienţii şi în ce lume pierdută sau imaginară se întorceau.

— Fireşte, eu vin cu tine, spuse Jacques.

— Şi noi? întrebă Nicolas. Afară e o noapte nemaipomenită.

Hermin se uită pe rând la copii, apoi la Jacques:

— Ce zici, să-i iau?

Puştii stăteau pe lângă ei, fremătând din cap până-n picioare, de parcă le era în joc viaţa. Edmée se lipise de Jacques iar Jeannine suferea de faptul că Hermin nu-i mai mângâie părul. Băieţii ţintuiau podelele cu ochi întunecaţi.

— Promiteţi-ne că n-o să mai vorbiţi despre Jeanne, spuse Jacques, şi-o să încercăm să vă iertăm. Când pornim?

— Să închid prăvălia, spuse Hermin.

Luă un cârlig lung, deschise uşa, şi curând auziră zgomotul ca de explozie al oblonului de fier.

— Ce-o să ne mai distrăm! strigă Nicolas.

După câteva clipe ieşeau unul după altul pe uşa ce dădea în strada Coqueret. Se duseră să-l caute pe Georges Balloy.

Emile dădu fuga să-i vestească pe doi zdrahoni blonzi care locuiau pe tăpşanul târgului şi la care Hermin apela de obicei ca să-i care baloturile în cursul expedițiilor. Jacques trecu pe la maica Fachu. Se întoarse cu câinii.

Întâi de toate era o noapte nespus de frumoasă. Caiere groase treceau pe dinaintea stelelor. O luară pe drumul canalului. Cei doi tipi blonzi, cu capetele descoperite, mergeau înainte. Nu li se distingea culoarea părului, desigur, dar, se ştia că sunt blonzi. La vreo zece metri în urma lor, veneau Edmée şi Jeannine, apoi Hermin, Jacques şi Georges Balloy. Cei trei băieți încheiau coloana. Hermin luase un coş cu un scul de frânghie şi scripeți.

Trebuiră să facă un ocol ca să evite lumina de la ecluză; o luară iar pe lângă canal, ceva mai departe. Hermin o apucă înaintea celor doi însoțitori, ca să caute o barcă cu fundul neted, acostată în mijlocul rogozului. Toată banda se îmbarcă, inclusiv câinii.

Balloy rămase la pupa, în picioare, manevrând cu prăjina. După ce navigară o jumătate de oră pe lângă mal, ca să poată trece pe partea cealaltă, aşeză barca de-a curmezişul, apoi săriră cu toții pe mal. Trecură de taluzul drumului de edec, apoi o luară printr-un ogor de sfeclă.

Toate acțiunile astea păreau când nespus de încete, când rapide, ca şi cum fiece gest ar fi fost făcut în afara timpului. La marginea ogorului de sfeclă se înălța o casă. Abia dacă bătură în uşă, că se şi ivi o bătrână. Alergă şi deschise o magazie alăturată.

Hermin scoase de-acolo un căruț cu hulube, plin de scândurele, şi ale cărui roți, nespus de mari, erau cauciucate. Îl puse pe unul din zdrahonii cei blonzi să-l tragă, şi curând traversară un drum pustiu. Apoi făcură pe puțin trei kilometri pe un drum prost, de care, de-a lungul căruia căruțul se clătina ca un paing uriaş.

Bezna deveni atât de deplină, încât fiecare îşi pierdu trăsăturile în adâncul nopții. Nişte văluri se ridicau primprejur când şi când, încă şi mai întunecate decât tot

restul, fiind pesemne căpițe de fân. Pe un loc ceva mai înălțat se ivi, pentru câteva clipe, un şir de ferestre luminate, după care se cufundară iar într-o mărşăluire oarbă, ce făcea ca totul să fie neclintit în lume. Câinii mergeau măsurat şi nevăzut, când înainte când înapoi. Le simțeai plutindu-le trupurile când la dreapta, când la stânga, şi păreau peste tot în acelaşi timp, ca şi cum s-ar fi aflat în mijlocul unei turme.

— Mă băiete, îi spunea Henri lui Nicolas, parc-am fi într-o pivniță, ne învârtim în cerc şi nu dăm de pereți.

Hermin le porunci curând să păstreze cea mai deplină tăcere, deoarece era sigur că poliția postase oameni prin preajma mlaştinii. Roțile căruțului se învârteau fără niciun scârțâit. Trecură peste pământul îndesat al unui ogor cu grâu încolțit şi, după vreo sută de metri, se opriră pe o porțiune înțelenită, unde rămăseseră ciulini din anul care trecuse. Locul se înclina spre un fel de mic golf noroit, în legătură cu care Hermin le dădu pe şoptite câteva amănunte:

— E un canal de drenaj care se pierde destul de departe de-aici, spre amândouă capetele, dar locul ăsta e din întâmplare plin de glod. Lăsați-mă pe mine să iau hulubele.

Hermin cercetă multă vreme pe întuneric, căutând un anume loc precis pentru trecerea roților, apoi un clipocit uşor de apă se făcu auzit.

— Veniți, le zise.

Cerul, mai limpezit de nori pentru câteva clipe, le îngădui să vadă un făgaş plin de-o mulțime de trestii uriaşe şi, dincolo de ele, un teren, cu plopi golaşi. Căruțul, cufundat în mâl, alcătuia un pod, pe care-l prelungiră cu scânduri. Acestea se afundară sub paşii lui Hermin, de cum păşi peste ele, dar apa nu-i trecu de genunchi. Le luă apoi în spinare pe Jeannine şi Edmée, pe care le duse până la o fâneață micuță. Apoi conduse şi restul cetei spre refugiul acela.

— Şi susții, spuse Jacques, că maşina a trecut prin mlaştină?

— A venit prin nord, pe la capătul canalului.

— Şi crezi că şoferii au putut duce sacii, fără să fie văzuți,

până la case?

— Au lăsat sacii într-o groapă apoi i-au înştiinţat pe alţii, care au venit să-i ia. Nu-i nevoie să se ducă acasă la tipii ăştia, ci într-altă casă, de unde transmit un anume semnal: pur şi simplu aprind lumina electrică în pod la o anumită oră.

Jacques nu şi-ar fi închipuit niciodată că vocea omenească poate scoborî într-atât şi totuşi să rămână subtilă şi distinctă.

Trebuiră iar să ia scândurile şi să le aşeze din nou de-a lungul unei turbării, ce urma linia unor copaci înalţi. După vreo douăzeci de metri, nu mai fu nevoie de scânduri. Când ajunseră la un buştean, lângă care se vedeau ieşind două trunchiuri de plop geamăne, se iviră nişte lumini răzlețe, în formă de romburi ori de dreptunghiuri, aflate la o distanță greu de apreciat. Luminile astea erau dealtminteri în mare parte camuflate. Hermin şopti la ureche fetelor câteva instrucțiuni:

— Luați coşul şi puneți deasupra cartonul ăsta (e de culoare albastră). O țineți drept pe marginea şanțului. După treizeci de metri, la stânga (voi numărați patruzeci de paşi), dați de nişte urzici. Pătrundeți în ele şi-o să dați curând de un taluz. Sus, pe deasupra taluzului, trece drumul. O luați pe drum, tot spre stânga, până când ajungeți dinaintea unei cafenele-băcănii. În față, când începe parcela unui ogor, o apucați pe o cărare în zigzag: la capătul ei e o casă unde veți fi recunoscute după cartonul albastru şi încolo să nu vă mai pese de nimic.

— Cât e ceasul? şopti Edmée.

— Abia zece, răspunse Balloy. Nu suntem aşteptați atât de devreme.

De cum dispărură fetele, începu să plouă, şi cei din grup îşi dădură seama că pe lângă ei se afla mult rămuriş, dar şi locurile libere ale unor fânețe. Părea cu neputință ca băcănia să se afle atât de aproape.

— Uită-te în direcția asta, îi spuse Hermin lui Jacques, dar aplecați-vă toți.

Cam la o sută de metri văzură strălucind deodată o lumină puternică. Erau razele unei lanterne electrice şi părul lui Edmée şi-al lui Jeannine se zări curând prin bura de ploaie. Încă alte două lanterne se aprinseră. Văzură chipiele vameşilor.

— Un interogatoriu în regulă, spuse Hermin.

— Cum o să răspundă? întrebă Jacques.

— Cum nu se poate mai prost, deşi sunt istețe, pentru că nu ştiu să spună nici măcar la cine se duc. Vă dați seama cât de precauți vor fi cei din casă, după venirea lor.

Interogatoriul ținu puțin. Probabil că vameşii găseau de cuviință să nu-şi dea pe față bănuielile. Fascicolele de lumină dădură ocol de mai multe ori, făcând să iasă din întuneric porțiuni de grădină pustii. Atinseră apoi părul unuia din vlăjganii cei blonzi, care nu se aplecase, şi se frânseră de colțul unei case foarte apropiate, înconjurată de un gard înalt din fier. Cei din casă dormeau, desigur, sau ferestrele luminate se aflau pe cealaltă fațadă. În sfârşit, totul se stinse.

— Această diversiune neînsemnată nu e de ajuns pentru seara asta, continuă Hermin. Jacques, dă drumul câinilor pe drum.

Jacques fluieră încetişor şi făcu ceea ce i se cerea. Văzu, în înaltul unui taluz, un drum asfaltat care i se păru minunat de confortabil. Le şopti câinilor:

— Repede... casa.

Animalele se repeziră într-un galop nestăpânit. Se auziră şuierături şi Jacques abia dacă avu timp să vină lângă ceilalți, când răsună un foc de armă destul de departe şi zgomotul unei maşini pornind motorul.

— E plin de lume prin părțile astea, pe cât se pare, spuse Hermin. Acum trebuie să lucrăm repede.

Se cățără pe unul din trunchiurile celor doi plopi gemeni, prinse de-o creangă funia şi un scripete: coborî şi se furişă spre casa cea mai apropiată. Funia atinse un grilaj. Nişte obloane se deschiseră cu un scârțâit foarte slab.

— Linia de teleferic e instalată, spuse Hermin când se

întoarse.

Îi aşeză repede pe bărbaţi şi copii în aşa fel încât să-şi poată transmite din mână în mână sacii, pe măsură ce soseau, şi să-i pună grămadă ceva mai departe. Erau vreo douăzeci cu totul. Deoarece erau prinşi doi câte doi, transbordarea abia dacă ţinu câteva minute. Apoi, lăsând pe seama celor din casă grija de-a strânge frânghia şi scripetele, se grăbiră să ducă sacii spre făgaş, unde rămăsese căruţul cu hulube. Trebuiră să facă câteva drumuri. Ploaia, căzând pe saci, făcea un zgomot de-a dreptul enervant.

— Ce-i cu Edmée şi Jeannine? întrebă Jacques.

— Se pregătesc să bea cafea. Cred că prietenii noştri le-au explicat că nu trebuie să se mire de nimic.

Ajunseră la scânduri, care rămăseseră vârâte în nămol, şi treaba nu fu deloc uşoară. Le mutară de câteva ori la rând, până ce ajunseră la căruţ, unde fură grămădiţi aproape toţi sacii.

Cei trei băieţi şi bărbaţii (aceştia ducând fiecare câte doi saci pe umeri) se pregăteau să străbată făgaşul, când ploaia se înteţi. O răpăială se abătu cu picături dese şi repezi pe umerii contrabandiştilor, pe hulubele căluţului, şi mai cu seamă pe pânza impermeabilă a sacilor. Hermin vorbi cu atât mai furios cu cât rostea cuvintele foarte încet.

— Scârba asta de ploaie. Dacă cineva se plimbă pe lângă câmpul ăsta blestemat, unde nu e nimic care să răsune, ne-am ars.

Într-adevăr, de pe fondul nopţii, al cărei întreg rămânea teribil de tăcut, se desprindea mai întâi o varietate de zgomote destul de uşoare. Ultimii plopi din mlaştină, aflaţi la oarecare distanţă îndărătul contrabandiştilor, scoteau sub biciuirea ploii o răpăială surdă. Iarba foşnea, asemănătoare unor hectare întregi de tul mototolit. Apa din canal începu un cântec în gamă minoră, ca şi cum milioane de dinţi de piepten s-ar fi zdrobit în galatită, un sunet în acelaşi timp ascuţit şi blând. Dar în vacarmul ăsta idilic suprafaţa sacilor răsunase la fel de neobişnuit pe cât ar fi făcut-o pânza de cort a unui circ. Cel puţin acestea erau proporţiile pe care

faptul îl căpăta în inima bărbaților şi-a copiilor.

Hermin aşteptă câteva clipe şi noul zgomot de care cu toții se temeau nu întârzie să se audă. Fură nişte paşi perfect marcați de clisa în care se-nfundau cu regularitate.

— Inutil să insistăm, suflă Hermin. Tu, Georges, lasă-ți sacii, fugi, şi dă-i de lucru cum te-oi pricepe polițaiului ăstuia.

Balloy se dădu în lături de pe scânduri şi pătrunse în noroi. Îl auziră curând galopând greoi prin iarbă, iar paşii vameşului se repeziră spre dreapta.

Hermin intră şi el în noroi, ca să-l ducă pe Nicolas într-un loc uscat. Se întoarse ca să-i ia pe Emile şi Henri.

— Nu, în seara asta n-o să mai trambalați saci. Ştergeți-o spre capătul canalului şi faceți cât mai mult zgomot. Aşa, le dați de lucru şi vameşilor, iar pentru voi nu-i niciun pericol.

Pericolul imediat, acela de-a vedea dintr-odată fascicolul unei lanterne ațintindu-se din adâncul trestiişului pe căruț, era înlăturat odată cu plecarea lui Balloy. Fuga copiilor provocă şi pe celălalt mal, desigur bine păzit, o nouă agitație. Hermin le spuse atunci celor doi blonzi şi lui Jacques să coboare şi ei în noroi, dar spre stânga, apoi îi urmă la rându-i.

După ce merseră cu mare caznă, dădură de pământ tare. Trebuiră să se trântească pe jos, când un fluierat răsună aproape în fața lor. Se auzi un foşnet printre trestii. Vameşii îşi trimiseseră câinii şi în partea aceea, dar animalele erau derutate de apă. O lanternă se aprinse pentru câteva clipe, în timp ce oamenii se culcară îndărătul unui zid de trestie. De cum trecu şi alarma asta, Hermin le dădu de înțeles că puteau pleca:

— Cu neputință să trecem peste canal. S-o întindem spre nord.

— Crezi că scăpăm? şopti Jacques.

Când ajunseră la capătul canalului de drenaj, zăriră totuşi pe o uşoară ridicătură a câmpului liber dimprejur conturul unei siluete. Se aplecară. Silueta pluti o clipă apoi pieri.

— Haidem.

După ce urcară o pantă lină, presărată cu tufişuri, se pomeniră dintr-odată pe o întindere netedă. Ploaia dispăru la fel de repede pe cât venise. Dădură numaidecât de un şanţ, unde se pitulară, căci silueta se ivi iar pe o moviliță, foarte aproape. Bătu de jumătate de oră la o biserică din preajmă.

— Numai unsprezece jumătate, şuşoti Hermin.

— Prin urmare se află un sat pe-aici? se miră Jacques.

Pe cer se făceau spărturi, dezvăluind întunecimile norilor aducători de ploaie ce fugeau ca un tren. Era straniu ca norii să fie însufleţiţi de un asemenea elan, pe când vântul la suprafaţa solului era atât de slab. Curând izbucni strălucirea unor insule de stele, cu-atâta putere încât se văzu limpede plantaţia de plopi din mijlocul mlaştinii şi linia unei şosele, însemnată de un şir de copaci. Izbucniri de vreme frumoasă şi de primăvară se aflau în toate dimensiunile nopţii. Luna aprilie începea peste două zile, iar Jacques îşi aminti că nu mai departe decât în ajun soarele dogorea asfaltul şi străzile. În iarbă, sub mână, simţi câteva flori.

Vameşul se arăta la anumite intervale pe moviliţa lui. Părea să se afle acum ciudat de aproape, căci tocmai îşi aprinsese o ţigară şi auzi scăpăratul chibritului. I se zări şi faţa la lumina aceea, faţa unui om destul de vârstnic, cu mustaţă.

În timp ce lunganii cei blonzi se lăsaseră numai pe vine, ca pentru a se năpusti la primul semnal, iar Jacques stătea în genunchi, Hermin, întins cât era de lung, se odihnea cu capul pe sac.

— Ce facem acum? întrebă Jacques.

— Nimic, absolut nimic. Trebuie ori ca cerul să se întunece, ori ca tipul de colo să plece.

Se scurseră mai multe ore. Blonzii izbutiră să-şi aprindă pipele, vârându-şi capetele sub poalele hainei, şi începură să vorbească în flamandă cu o mare blândeţe. Hermin îi povestea lui Jacques frânturi din copilăria lui. Vameşul se

plimba de-a lungul şi de-a latul drumului, supraveghind întruna unghiul mlaştinii. Pe la trei dimineaţa, unul din colegii lui, ţinând un câine de zgardă, veni la el şi, după ce schimbară câteva vorbe, omul se depărtă. Hermin se înălţase ca să asculte, dar nu prinse niciun cuvânt.

— Fără îndoială că îşi vor schimba tactica, spuse el. Trebuie s-o ştergem, în ciuda blestematelor ăstora de stele, cu atât mai mult cu cât trebuie să fim la Béthune înainte de-a se crăpa de ziuă.

Hermin îşi expuse planul. Cei doi blonzi aveau să se năpustească spre satul vecin, unde trebuiau să facă în aşa fel încât să li se piardă urma, să se vâre în vreun hangar, în vreo grămadă de fân. În timp ce ei ar fi fost urmăriţi, Hermin şi Jacques trebuiau să pornească drept spre Béthune.

Cei doi flamanzi ieşiră din şanţ şi merseră la început liniştit, fără să fie zăriţi. Făcuseră vreo treizeci de metri, când vameşul fluieră şi se năpusti în urmărirea lor, sărind peste şanţ la două degete de capul lui Hermin. Atunci blonzii începură să alerge pe picioarele lor lungi, în timp ce Hermin şi Jacques porniră târându-se în patru labe pe fundul şanţului şi dădură de capăt după un minut. Când se uitară îndărăt, văzură alţi doi vameşi şi doi câini alergând spre sat, apoi se ridicară în picioare şi merseră în grabă de-a curmezişul unui ogor cu grâu.

Nu zăriră pe nimeni până la încrucişarea cu drumul pe care veniseră cu căruţul. O umbră destul de puţin înaltă le tăie calea. Era Nicolas, cu puterile sleite de-a binelea.

— Ce mai cauţi pe-aici? întrebă Hermin.

— Ne-au arestat poliţaii. Nu vameşii, poliţaii. Voiau să ne ia la rost dar le-am spus că ne ducem după Edmée şi Jeannine, la naşa Jeanninei, în zona parcelată, şi că am scurtat drumul trecând prin mlaştină.

— Grăbeşte-te, spuse Hermin.

— Ce mai, ne-au escortat până la drum şi, cum nu voiau să părăsească sectorul, ne-au lăsat să plecăm. Ne-am dus acasă la Germaine, dar eu m-am întors numaidecât să vă aştept acolo unde am lăsat barca. Barca nu mai e, în schimb

e un vameş care se plimbă pe-acolo. Am mai văzut încă unul la ecluză şi un altul la pod.

— Întocmai cum mi-am închipuit, şi-au schimbat planul şi-acum păzesc canalul pe toată lungimea lui.

— Mlaştina...

— Nici vorbă că trebuie să fi lăsat plantoane şi jur împrejurul mlaştinii.

— Ce-ar fi dacă am ascunde sacii, spuse Jacques.

— Doamne păzeşte! răspunse Hermin.

Porniră.

— Şi ce-o să facem acum? întrebă Nicolas.

— Tu, tu o să te duci la tine acasă pe drumul cel mai scurt, adică pe podul de la periferie. În timp ce vameşul o să-ţi pună întrebări, noi o să trecem înot, chiar pe lângă pod.

O oră mai târziu, totul se petrecea aidoma, atâta doar că apa îi îngheţă pe cei doi bărbaţi. De cum puseră piciorul pe celălalt mal, Hermin îi întinse lui Jacques o ploscă plină cu alcool, îl lăsă să bea apoi îl trase după el, lângă o grămadă mare de nisip care se întindea de-a lungul unui chei lung, unde se încărcau şi se descărcau şlepurile. Cerul se înnorase iarăşi.

— Să ne vârâm în nisip: în cinci minute ne încălzim.

Jacques îi dădu ascultare şi, într-adevăr, la o anumită adâncime dădu de nisip complet uscat, care făcu să-i treacă senzaţia de arsură şi de spaimă pricinuită de apa rece.

— Poate c-ar trebui s-o ştergem, zise el.

— Nu-ţi face griji.

În clipa aceea auziră doi vameşi trecând pe mal.

— Copilul a fost găsit dinaintea podului, spunea unul din ei. Aduceţi trei oameni de partea asta a canalului.

Nici Hermin, nici Jacques nu putuseră, în timp ce treceau înot prin apă, să-şi dea seama de scena ce avusese loc pe pod între vameşi şi Nicolas. Vameşii se îndepărtară puţin.

— O să stăm aici în ascunzătoare, spuse Hermin foarte încet. O să mă gândesc cum să facem şi-o să-i păcălim pe tipii ăştia încă o dată.

Jacques se strădui din răsputeri să nu mai clănţăne din

dinți. În chip prostesc se gândea în clipa aceea la starea jalnică a hainelor lui. Nodul cravatei, strâns de cât stătuse în apă, îl gâtuia.

Grămada de nisip alcătuia o colină înaltă de vreo patru-cinci metri, scobită la mijloc de un soi de depresiune prelungă. Hermin şi Jacques se strecurară încetişor spre vârf şi se instalară în depresiune, laolaltă cu sacii.

— Te-ai gândit, şopti Hermin, că sunt ceasuri întregi de când am devenit nişte fiinţe invizibile? E de-ajuns să aşteptam şi vom găsi, pentru a ne întoarce la Béthune, un drum minunat, pe care nimeni nu-l poate bănui.

Jacques nu împărtăşi pe de-a-ntregul entuziasmul ăsta. Era limpede că ar fi putut ascunde încărcătura înainte de-a fi trecut canalul şi să vină altă dată s-o ia (şi-aşa fuseseră nevoiți să abandoneze căruțul). Hermin se înverşuna sau urmărea pătimaş un risc excesiv, afară dacă nu voia, în nepăsarea lui sălbatică, să-l atragă pe tovarăşul lui spre o catastrofă. Jeanne Balloy...

— Am putea merge desculți, spuse Jacques.

— Prefer să aştept să se facă ziuă de-a binelea, răspunse Hermin. Iscoadele astea o să se care odată cu ivirea zorilor.

— Şi sacii?

— Cui îi pasă de ei, în afară de vameşi? O să trecem pe la maidan şi-o să-i lăsăm chiar la Nestor.

Fapt e că pe chei răsunau paşi la intervale atât de neregulate, încât cei doi rămaseră descumpăniți.

Se crăpă de ziuă. Lumina se ivi dintr-odată, rotocolul unui ultim nor dându-se, desigur, brusc la o parte, ca o cortină. Hermin şi Jacques văzură curând razele soarelui atingând culmea crestelor de nisip ce se conturau pe lângă ei. Îşi dădură seama că se aflau într-o movilă de vreo zece metri pătrați, şi care, odată cu strălucirea zorilor (cerul era senin de la un capăt la altul) li se păru un refugiu deosebit de nesigur. Hermin se osteni să sape găuri ca pentru vârât țeava puştii şi prin ele văzură un vameş plimbându-se de-a lungul canalului. De partea cealaltă, la început nu zări pe nimeni, apoi îşi dădu repede seama că alți doi vameşi

stăteau la o masă, la treizeci de metri mai încolo, lângă pod, dinaintea unei cafenele căreia patronul tocmai îi ridica obloanele. Primul vameş se duse la ceilalți doi. Băură împreună ceva din nişte pahare aburinde, ceea ce lui Jacques i se păru o viziune feerică, proiectată parcă pe ecranul unui cinematograf. Trecu o oră şi vameşii rămaseră la posturile lor, dând pe gât al treilea sau al patrulea rând.

— Trebuie să fie groguri, şopti Jacques.

— Groguri, mai mult ca sigur, întări şi Hermin, ca şi cum le-ar fi sorbit mirosul în piept. O să facem şi noi curând la fel.

Soarele încălzea acum o porțiune îngustă în scobitura grămezii de nisip. Hermin şi Jacques se întinseră. Socotiră cât le-ar trebui până să ajungă la o stivă de cărămizi aflată tot pe cheiul canalului, apoi de-acolo s-o şteargă spre maidan. Se întrebară cum de nu le trecuse vameşilor prin cap să răscolească prin nisip, apoi ațipiră un pic.

Fură treziți din moțăială de un zgomot pe care-l socotiră îngrozitor şi care venea de la rostogolirea pe şenile a unei macarale. O benă se năpusti, cu fălcile deschise, la câțiva centimetri de picioarele lor. Ceea ce produse o izbitură puternică, înăbuşită de nisip ca o ciutură ce pătrunde în apa unui puț. Fălcile se închiseră iar bena urcă spre cer.

— Se cam împute treaba, spuse Hermin. Dar noi avem răbdare, şi, la urma urmei, ce ne pasă?

Se uită la Jacques, plin de o melancolie afectuoasă. Vameşii stăteau tot la posturi. Hermin şi Jacques se grăbiră să-şi schimbe locul, înțelegându-se să se aşeze fiecare de-o parte şi de alta a grămezii. Jacques ar fi propus bucuros o dată mai mult să abandoneze partida, adică să se lase prinşi ori să fugă cu disperare. Dar dorea să se arate plin de solicitudine tăcând şi aşteptând hotărârile prietenului său. Începu să-şi netezească pantalonii, pe care nisipul aproape că-i uscase. Când bena se abătu din nou, căzu la vreo doi metri de oameni. Se priviră cu mulțumire.

Curând însă băgară de seamă că traseul benei era mai capricios decât presupuseseră. Masa ei se prăbuşea cu mult

mai înainte sau cu mult mai înapoi; se îndepărta de ei ori se apropia. O dată coborî chiar până lângă piciorul lui Jacques. Cei doi tovarăşi nu se hotărâră însă să se mişte din loc. Erau ca hipnotizați de acel du-te-vino al păsării cvadrangulare, ale cărei aripi uneori abia dacă atingeau crestele nisipului, într-o curbă atât de minuțioasă, încât abia de năruia câteva fire de pulbere.

— Ei? întrebă Jacques la un moment dat.

— Vameşii sunt tot aici, răspunse Hermin.

Hermin avea o expresie nespus de liniştită, ca şi cum se pregătea să joace o partidă de cărți. Un minut mai târziu (nici nu era ceva atât de neaşteptat), bena se năpusti asupra lui şi-l zdrobi, fără ca el să schițeze măcar un gest de fereală.

Jacques sări numaidecât în picioare, fără să-i pese câtuşi de puțin, bineînțeles, că toți oamenii din cartier l-ar fi putut zări. Rămase o clipă neclintit, fără să poată face nici cea mai neînsemnată mişcare. Se gândea la viața lui Hermin. Cât de lipsit de sens fusese totul. Îşi spuse că nu avusese niciun rost. Înălțându-şi privirea, văzu numai azur la nesfârşit, pe deasupra caselor şi-a uzinelor.

Între timp vameşii alergau şi urcau pe grămada de nisip iar muncitorul care manevra macaraua sosi în acelaşi timp cu ei. Jacques, revenindu-şi din stupoare, le explică accidentul. Bena fu ridicată. Vameşii îl ajutară pe Jacques să tragă corpul afară din nisip. Pieptul era zdrobit dar hainele mascau rana. Fața lui Hermin nu-şi schimbase expresia. Corpul fu transportat în cafenea.

— Bea un grog, îi spuse unul din vameşi lui Jacques. Nici nu ne trecea prin minte că sunteți vârâți în movila asta.

— Nu vreau grog, se bâlbâi el.

Totuşi dădu pe gât dintr-o duşcă o cantitate destul de mare de rachiu de ienupăr pe care patronul cafenelei i-l dădu dintr-un țap de bere. Totul i se părea nedrept şi lipsit de importanță. Sirena unui şlep răsună în prospețimea dimineții.

Capitolul XIV

ZILE ÎNTREGI SE SCURSERĂ, PLINE toate de ocupațiile obişnuite. Pe măsură ce se apropia vara, magazinele îşi întinseră unul după altul perdelele de soare, pentru a menține în umbra vitrinelor cravatele, păpuşile, trufandalele, cărțile, şi chiar diamantele şi aurul, deşi nu sunt alterabile. Mesele, pe terasele cafenelelor, reflectau în sticla de pe ele fețele grave ale băutorilor de bere, pe un fundal de cer virginal pe care fugeau nori, Pocnetul bilelor de biliard răsuna seara până în mijlocul Pieței Turnului, atât de liniştită, încât pisicile veneau să se joace de-a fantomele pe sub farurile maşinilor, rătăcite parcă în adâncul acelui oraş.

Paranteille nu mai era dirijor şi spunea că are de gând să plece din Béthune, dar alte orfeoane repetau pe ascuns în adâncul sălilor pentru cine ştie ce festivități. Toate zgomotele din arondisment păreau nespus de bine orânduite şi cumpănite, în aşa fel încât să cruțe ecourile acelor concerte ca şi bârfele şi singurătatea şcolilor, unde recreațiile izbucneau la intervale regulate. La înălțimea acoperişurilor, se părea că o tăcere deplină trebuia să domnească, pentru a îngădui porumbeilor plimbări mai pline de strălucire pe pantele olanelor.

Moartea lui Hermin stârnise puțin zgomot. Lui Georges Balloy, neveste-si, lui Jacques, şi copiilor nu le venea să creadă în primele zile de după accident, pline de formalitățile necesare doliului. Maica Fachu şi Marie luară asupră-le ducerea la bun sfârşit a amănuntelor celor mai triste, în timp ce ceilalți preferau amintirile ce-i legau pentru

totdeauna de Hermin. Jeanne Balloy, în ziua accidentului, plecase (nu se ştia unde, cu toată agitaţia aceea) şi nu mai dăduse niciun semn de viaţă. Lumea presupunea că e când la Paris, când la Lille. Nimeni nu îndrăznea să spună cu glas tare că putea tot atât de bine să se afle şi pe fundul canalului.

Vama nu complicase cine ştie ce lucrurile, după ce dăduse de maşină şi de saci în făgaş. O amendă destul de grea greva poate moştenirea lui Hermin: nu ştiu ce nepot, pe care nimeni nu-l cunoştea, primi cu nepăsare ceea ce rămase. Cei doi lungani blonzi fugiseră, iar Georges Balloy, arestat numai o parte din noapte de către jandarmi, nu fu îngrijorat. În ceea ce-l priveşte pe Jacques, află mai târziu că influenţa lui Coeuret avusese un rol hotărâtor ca să-l cruţe de orice altă bătaie de cap. Totuşi, familia Coeuret părăsi în grabă Béthune-ul, chiar a doua zi după eveniment. Plecaseră la Paris şi, după cele spuse mai târziu de Martinien într-o scrisoare trimisă din Venezuela, Armande şi tatăl ei aşteptaseră ca Jacques să li se alăture, pregătindu-se să-i îndrume căinţa spre căi îndeajuns de austere. Liautard îi şi dăduse de bănuit lui Jacques înţelesul echitabil al acestei eventualităţi:

— Coeuret a făcut imposibilul pentru dumneata, domnule Brostier, şi toată lumea te condamnă. De-acum înainte, pe cât se pare, nu vrea să-i mai pese de dumneata, în afară de cazul, poate, când vei lua o iniţiativă curajoasă, călcându-ţi mândria în picioare.

Bineînţeles, nici nu mai putu fi vorba ca Jacques să-şi reia slujba la Liautard, acesta trimiţându-i numaidecât, prin poştă, leafa pe luna martie. Jacques rămase două săptămâni fără să-şi găsească vreo ocupaţie. I se dădea de înţeles că avea mare noroc, atunci când fu angajat într-o întreprindere de confecţii, având însărcinarea de băiat bun la toate. Patronul nici nu se sinchisi să-l plătească, în schimb îl copleşi cu treabă, slujindu-se de el dimineaţa ca de-o slujnică, iar după-amiaza punându-l să scrie în registre şi silindu-l să vină şi după cină, pentru aranjările şi

inventariile continui.

Jacques ar fi plecat bucuros departe de Béthune dar îl reținură copiii, mai cu seamă Nicolas şi Edmée. Aceştia, după ce fuseseră porniți cu atâta înverşunare împotriva căsătoriei dintre Jeanne şi Hermin, fură cât se poate de descumpăniți când se produse catastrofa, socotindu-se vinovați de cele întâmplate. Li se păru o dovadă de vanitate îngrijorătoare să mai continue să se ducă la şcoală. Ca şi cum tot necazul acela n-ar fi fost de-ajuns, familiile, crezând că procedează spre binele lor, îi amenințaseră cu casa de corecție cu-atâta strășnicie, încât copiii o luară de bună şi se socotiră oarecum ca nişte ocnaşi în faşă. Când începură din nou să se ducă la şcoală (dealtminteri despărțiți unul de altul, de vreme ce Edmée se ducea la şcoala de fete), lecțiile li se părură de-o zădărnicie cumplită. Nu aveau nicio legătură cu necazurile lor, nici cu primăvara de-afară. În sfârşit, era ultimul an de şcoală, la fel şi pentru Henri, pe când Emile şi Jeannine mai erau încă în clasele mici. Nicolas abia dacă avea timp să se vadă cu Edmée, înainte de-a se duce acasă, părinții nemailăsându-l acum să hoinărească.

— Nu izbutesc şi pace să-mi vâr istoria Franței în cap. Spune-mi, la ce mai slujesc toate astea acum? Cu toate că aş vrea...

Edmée îşi trecu mâna prin păr.

— Trebuie cu orice preț să dăm de Jacques.

Acesta făcu în aşa fel încât să-i aştepte pe când veneau de la şcoală, deşi se temea că familiile îi vor certa dacă aveau să-i vadă pe copii în tovărăşia sa. Jacques se socoti de-a binelea un paria, cel puțin o bucată de vreme. Îşi datora condamnarea aceasta mai cu seamă grijii exagerate pe care continua s-o manifeste față de ținuta sa, căci faptul nu se potrivea deloc cu ideea pe care lumea şi-o face îndeobşte despre un contrabandist ori un vagabond, oamenii văzând în toate acestea un spor de perversitate. Oare nu se încăpățâna ca duminica să umble înmănuşat? Dimpotrivă, Nicolas şi Edmée se înseninară de cum îl zăriră la fel de spilcuit ca şi înainte.

— Cum făceai de izbuteai să ții minte lecțiile? îl întrebă Nicolas de cum stătură de vorbă câteva minute.

— Cu asta te ocupi acum?

Jacques îi ceru cartea şi, din mers, îi spuse frazele din carte una după alta, datorită unor metode mnemotehnice cumplite şi eficace. Copiii nu mai îndrăzniră să aducă vorba despre Hermin. (Se împliniseră două săptămâni de când fusese ucis.) Dar Jacques le povesti tot ceea ce nu ştiau, pentru a le dovedi cu-adevărat că nu fusese vorba decât de un ghinion imprevizibil. Copiii se simțiră atât de liniştiți, încât se agățară amândoi de câte o mână a lui Jacques, ceea ce nu li se întâmplase niciodată.

Sălbaticii, la rândul lor, fură şi ei destul de încercați. Străbunicul lor muri în cursul lunii aprilie. Tatăl lor, Georges Balloy, păru multă vreme urmărit de gândul celor întâmplate şi nu putea trece pe dinaintea librăriei lui Hermin, ocupată acum de un străin, fără să încerce o şi mai mare durere, atât din cauza lui Hermin, cât şi a bătrânului Balloy. Plecarea Jeannei sfârşise prin a aduce jalea în casă. Era un an al nenorocirii, cum spunea întruna cu blândețe mămica Germaine, curățind în fiece zi cu atâta străşnicie bucătăria, încât faptul îi încredința, mai bine decât orice alte cuvinte, că traiul fusese reluat cu îndărătnicie ca mai înainte. Umbletul copiilor pe străzi ca să vândă ziare, sporovăielile de pe maidan şi jocul cu mingea în deşertul mexican erau acum activități pe deplin abandonate.

Maica Fachu îi dădu lui Jacques ideea să-i întrunească laolaltă pe sălbatici, pe Nicolas şi Edmée, ca să-i mai abată de la gândurile lor negre:

— Ştiu că ei uită repede, dar niciodată îndeajuns de repede. Mi-aduc aminte că, pe când eram copilă, mă îmbufnam pentru te miri ce. Dacă se-ntâmpla să pierd pe drum patruzeci de bănuți, stăteam melancolică o săptămână întreagă. Nu-i aşa că ăsta-i cuvântul potrivit, domnule Brostier?

Pieptul maichii Fachu se ridica, dar tristețea pe fața ei rămânea la fel de statornică.

— Cât despre atelierul dumitale, trebuie să-ți muți gândul de la el. Părinții n-or să vrea în ruptul capului să-i mai lase pe copii să vină, iar copiii nu vor mai avea încredere în nimic din tot ce veți mai meşteri. Toate astea țin de trecut – ca şi hotărârea dumitale de-a vă îmbogăți cu toții printr-un mijloc necunoscut încă.

— Mă gândesc şi-acum la asta, să ştii, răspunse Jacques.

În timp ce maica Fachu se uita pe fereastră la un şlep ce aluneca de-a lungul canalului, Jacques tăia cu briceagul un lemnişor pe care voia să-l strecoare sub piciorul mesei, ca să nu se mai clatine.

— Mă duc s-o caut pe Marie, urmă apoi. Ea o să-mi spună ce trebuie să fac pentru Nicolas şi Edmée.

Marie plecase de la Hotelul Central de cum acesta încăpuse pe mâinile altui proprietar. Începuse să facă pe menajera cu ziua, şi locuia într-o cămăruță de pe strada Carnot. Se duse la ea într-o seară, după cină. Femeia îl sărută, îl rugă să stea jos şi scotoci cu cleştele în sobă, în nădejdea să mai dea de puțin jar ca să încălzească cafeaua. Ghivecele cu zambile fuseseră aduse înăuntru peste noapte şi-şi ridicau crenguțele pe o etajeră, chiar între cafetieră şi râşniță.

— Vezi, domnule Brostier, ce bine trage soba mea, de-abia dac-am pus trei surcele şi s-a şi aprins focul.

— Cu ce-o freci?

Marie se duse şi veni cu o cutie de tinichea:

— Amestec două paste, şi uite ce rezultat minunat dă.

Odaia era într-adevăr la fel de curată ca şi cum ar fi ieşit pe de-a-ntregul dintr-o baie de leşie, iar perdelele din creton miroseau a rufărie proaspăt spălată. Mulțimea de bibelouri arăta totuşi că era vorba de încăperea unei domnişoare bătrâne.

— Şi Fernand? întrebă Jacques.

— Locuieşte tot pe Bulevardul Gării. Nu-l văd decât duminica.

Băură cafeaua.

— Edmée şi Nicolas se plictisesc, spuse Jacques. Cred că şi copiii Balloy la fel.

— Sunt convinsă că dumneata eşti în stare să-i abaţi de la gândurile lor negre.

— Până atunci, Edmée şi Nicolas stau zăvorâţi în casă din porunca părinţilor. Sunt nevoiţi să nu facă altceva decât să tocească. Ceea ce nu-i chiar aşa de rău, dar lor nu li se pare de ajuns.

Marie se gândi, încălzindu-şi mâna pe partea de sus a cafetierei.

— Şi nu-i mai vezi deloc? întrebă ea.

— Îi mai întâlnesc câteodată.

— Cât de mult s-au schimbat toate de când...

Vorbiră, în timp ce focul mai trosni puţin. Marie credea, ca şi maica Fachu, că trebuia să-şi schimbe de-a binelea obiceiurile. Fanteziile n-aveau să dea niciun rezultat, pentru moment. Mai târziu, rămânea de văzut. Era absolut necesar să se gândească la ceva serios, în aşa fel încât copiii să capete destulă învăţătură şi să se pregătească pentru o meserie bună (cel puţin atât cât se va putea, dată fiind lenea lor de mai înainte).

— Aşa cred şi eu, spuse Jacques.

— Ei bine, îmi iau eu însărcinarea să pun ceva la punct în direcţia asta.

Îşi propunea să se ducă acasă la părinţii lui Nicolas şi Edmée şi să le explice cinstit cine era Jacques şi să hotărască pe loc ca acesta să-i supravegheze la lecţii în toate serile, ca şi pe copiii Balloy.

— Asta pentru început, iar după ce-o să fiţi toţi laolaltă, o să vedeţi mai limpede. Sunt clipe când te întrebi cu-adevărat ce-o să iasă din împieliţaţii ăştia. Dacă fac prea multe prostii, ai lor îi ciondănesc, dacă se spetesc cu învăţătura, îi plâng. Aşa şi cu Fernand...

A doua zi, pe înserat, foarte decent îmbrăcată, Marie se prezentă la părinţii lui Nicolas, familia Porier, care locuiau într-o casă micuţă şi murdară, nu departe de uzina de gaz. Ai casei mai erau încă la masă:

— Nu, nu stau, spuse Marie, mai înainte ca cineva să-i dea un scaun.

Nicolas, cu nasul în farfurie, se întreba ce voia capra aia bătrână, dar se însenină de cum o auzi aducându-i laude lui Jacques, după ce mai întâi găsise că e neam cu alde Porier, amintind de-o verişoară de-al doilea, care lucrase la uzină, tot acolo unde lucra şi Porier-tatăl. De la o sumedenie de cunoştinţe comune, descoperite la Lille şi prin împrejurimi, care făcu pe toată lumea să se simtă la largul ei, Marie trecu pe neaşteptate la chestiunea care o adusese acolo. Oare îl socoteau pe Jacques un vagabond de-i interziceau băiatului lor să stea prin preajma lui? Băiatul lor avea noroc cu vârf şi îndesat chiar şi numai pentru faptul că domnul Brostier binevoia să-i vorbească. Chiar dacă Jacques era ruinat, asta nu era o dovadă că nu-i mergea mintea ori că nu i s-ar fi deschis în faţă un viitor strălucit, mulţumită căruia l-ar fi putut îndruma şi pe Nicolas.

— Nu spun un viitor ca al familiei Coeuret, cu toate că dac-ar vrea, domnul Brostier ar putea fi chiar mâine stăpânul unui castel şi a cinci sute de vaci. Ce ziceţi?

Alde Porier fură năuciţi de vorbele astea. Tatăl îşi turna pahare pline ochi cu rachiu. Nici vorbă, aveau să-l trimită în fiece seară pe Nicolas să înveţe la familia Balloy (şi ăştia nişte oameni ca nealţii) şi, la urma urmei, multe lucruri erau în afara puterii lor de înţelegere şi niciodată nu ştiau cum să facă să fie mai bine.

— Cei din neamul Balloy, nişte oameni ca nealţii! se miră Marie. Dar voi, alde Porier, cine oţi fi?

— Asta aşa e, zise mama, dar întotdeauna tremuri ca puştanii ăştia să n-o ia razna.

Apoi cel mic începu să ţipe şi Marie, după ce bău puţină cafea, plecă. I se făgădui ca şi Edmée să-l însoţească pe Nicolas.

— Să mă ia dracu dacă pricep ceva din tot ce vrea asta, zise Porier-tatăl după plecarea bătrânei domnişoare. Cine mai e şi castelanul ăsta care face contrabandă, trage mâţa de coadă şi are un viitor strălucit?

Dar cum părinții lui Nicolas nu erau mari firoscoşi, întrebarea asta nu-i tulbură prea mult şi, peste câteva zile, Nicolas şi Edmée se duseră la copiii Balloy, după orele de clasă. Nicolas venise împreună cu Emile şi Henri, Edmée cu Jeannine. Jacques sosi pe la şase. Îi găsi instalați la bucătărie, împrejurul unei mese vechi, pe care mămica Germaine o împinsese lângă fereastră. Se înseră curând, aşa că Jacques cercetă temele tuturor la lumina becului.

Şedința asta de studiu era, îşi dădură cu toții seama, un pretext pentru a se întâlni. Totuşi, încă din prima seară, Jacques nu vorbi cu copiii decât despre lecții. Examină cu grijă problemele şi hărțile la geografie, apoi îi puse să învețe şi să spună lecțiile.

— Trebuie să-mi intre în cap, spune Henri, insistând a doua oară asupra unei reguli de gramatică.

Şi până la urmă, într-adevăr, îi intră în cap. Fură cu toții mulțumiți de rezultatele obținute, cu toate că acestea li se păreau zadarnice. Atâta hoinăriseră de la începutul anului, încât timpul pierdut n-avea cum să fie câştigat prea uşor.

În zilele următoare, silința copiilor nu se dezminți. Jacques tot grav rămânea. Puştilor nici nu le trecea prin minte să schimbe cursul acestei ceremonii şcolare, aşa că stăteau cu nasul în caiete.

— Prea e frumos ca să țină aşa, spunea întruna Georges Balloy, de cum se întorcea acasă, fumându-şi pipa într-un colț şi citind ziarul.

— Lasă-i în pace, îi zicea nevastă-sa.

Aceasta, într-o seară, îi îmbie să mănânce napolitane. Dar faptul trezi atât de viu amintirea Jeannei, încât fără să se vorbească între ei, nimeni nu mai voi napolitane de-atunci încolo. Nimeni nu ceru iar Germaine nu-i mai îmbie, mulțumindu-se, când şi când, să le dea câteva clătite, prăjite la repeziealã în untură. Jacques, în fiece clipă, o căuta din ochi pe Jeanne prin bucătărie. Când îşi ațintea privirea pentru o vreme pe temele copiilor, i se părea, că, în clipa când avea să ridice capul, trebuia numaidecât să dea de chipul Jeannei. De fiecare dată când Germaine dădea la o

parte paravanul ca să pună un butuc, el se întorcea brusc, în speranța de-a revedea minunatul zâmbet luminat de flăcări. Manii care până la urmă se transmit şi celorlalți. Copiii Balloy şi mai cu seamă Henri intrau şi ei în jocul acesta iluzoriu, care e desigur un rit necesar. Nicolas şi Edmée priveau cu indiferență vizitele imateriale ale absentei, dar erau convinşi, ca şi ceilalți, că perioada asta din viața lor trebuia să fie rezervată reculegerii. Un anume destin neştiut lovise nu numai o dată în jurul lor şi încă părea a mai fi cu ochii pe ei. La începutul lui iunie se instalară în curte.

Era o curte închisă din toate părțile de ziduri şi clădiri. Nu era pavată cu lespezi sterpe, în schimb se aflau acolo doi leandri roz în ciubere. Se aşezau la umbră, între leandri şi zidul dinspre sud. Glasurile de pe canal pătrundeau în acest decor sumar şi era întru totul odihnitor să nu vezi altceva decât frunze, aidoma unele altora, şi flori de leandru şi să auzi totuşi forfota navigatului. Îți puteai închipui că jur împrejur oraşul era uriaş. Germaine îşi aducea uneori în curte maşina de cusut. În timpul acestor şedințe în plin aer zelul copiilor şi-al lui Jacques nu scăzu.

— N-am nimic împotrivă, îi zise Georges Balloy într-o zi lui Jacques. Dar unde crezi că o să ne ducă toate astea?

Oricum, Henri şi Nicolas (poate şi Edmée) vor începe să lucreze de cum va veni vacanța mare. Jacques fu şi el de acord că nu există altă soluție.

— Pentru că nu avem posibilitatea să-i dăm mai departe la învățătură în vreo şcoală tehnică, nici măcar să le uşurăm ucenicia vreunei meserii.

Jacques făcu observația că el n-avea de gând să renunțe a-i mai ajuta, dacă nu anul acela, cel puțin ceva mai târziu.

— Ce ai în vedere când spui asta? Cu confecțiile tale, nu poți pune un ban deoparte. Afară dacă te hotărăşti să te însori cu Armande Coeuret. Spun asta pentru tine, pentru Nicolas şi Edmée, pentru că în cazul ăsta n-aş vrea să te ocupi de-ai mei.

Jacques nu avu vreme să-şi dea cu părerea pentru că Balloy adăugă:

— Am primit ieri o scrisoare de la soră-mea.

Jeanne scrisese în sfârşit câteva rânduri ca să-i asigure că e sănătoasă şi ca să spună că în niciun caz n-o să se mărite, şi-i cerea fratelui ei să facă tot posibilul pentru ca Jacques în sfârşit să înţeleagă faptul că trebuia să se împace cu familia Coeuret.

— Asta-i: mi-am îndeplinit comisionul, spuse Georges.

— Jeanne nu ştie...

— Nu, Jeanne nu ştie şi nici n-o să poată şti vreodată.

Georges Balloy era la curent cu povestea aceea stranie. Henri i-o spusese după moartea lui Hermin, supărat de-a fi văzut întorsătura tragică pe care o luaseră lucrurile. Georges ştia că sora lui crezuse la început că Jacques e un vechi prieten al cărui chip nu-l putea uita dar despre care n-ar fi putut căpăta nicio dovadă, niciodată. După cum avea să păstreze cu îndărătnicie şi amintirea sălbatică a logodnei cu Hermin.

— Ştii cum e Jeanne, nu te poţi înţelege cu ea.

— Nici eu nu mi-am pus în gând să discut cu ea.

— Şi-atunci, ce-ai să faci?

— Dacă intru în familia Coeuret, presupunând că totul se va aranja (la urma urmei nu-i imposibil), pot să vă spun adio la toţi. N-o să mi se interzică să întreţin relaţii cu voi, dar nu vor fi admise decât relaţiile de caritate.

Georges Balloy îl privi pe Jacques mânios.

— Germaine nu voia să-ţi vorbesc despre asta. Şi-avea dreptate. Dar şi mie îmi era teamă c-o să-ţi prăpădeşti pe copii puţinul pe care l-ai putea agonisi.

Jacques îi expedie în chiar seara aceea o scrisoare Armandei, pentru ca ruptura dintre el şi familia Coeuret să fie cât mai deplină cu putinţă. Nu primi niciun răspuns la scrisoarea asta (nici nu aştepta). În luna iunie se află la Béthune despre logodna Armandei Coeuret cu un filator din Lille. Marie aduse ştirea într-o seară, în curte la familia Balloy. Copiii abia dacă-i dădură atenţie. Germaine ridică din umeri.

— Niciodată nu mi-au fost pe plac cei din neamul Coeuret,

spuse Marie.

— Ce ți-au făcut? întrebă Jacques.

— Sunt prea deştepți.

Ieşirea asta, care pica aşa, hodoronc-tronc, îi amuză pe cei de față. Apoi Marie plecă, după ce condusese cu multă demnitate conversația până în clipa când i se păru că buna-cuviință cere să pună capăt vizitei.

Duminica după-amiază Jacques se plimba uneori cu copiii la țară. Începură să se ducă pe la serbările din împrejurimi, deşi se mărgineau să cumpere câteva acadele ori să se uite de departe la distracții. Într-o seară, pe când părăseau Bruay, unde se duseseră să asiste la sosirea unei curse de ciclişti, se uitară la satele de mineri, aşezate pe movilele lor monotone, înainte de-a se întoarce.

— Nu vreau să mă duc la groapă, spuse Nicolas.

Voia să spună „în mină".

— Tata vrea să mă bage undeva să lucrez, de cum va găsi ceva.

— O să-ți câştigi pâinea spuse Edmée. Eu trebuie să intru la un negustor de vinuri, să spăl sticlele.

— Eu la bazar, ca ajutor de magazioner, într-un subsol, spuse Henri cu of. Crezi că-i mai grozav?

Emile şi Jeannine păstrau, cu nepăsarea pe care ți-o dă perspectiva unui nou an de şcoală, amărăciunea încântată a şcolarilor.

— N-o să mai aveți teme de făcut, o să fiți stăpâni pe voi înşivă, spuse Jeannine.

— Tacă-ți gura, şopti Nicolas.

Soarele, care scăpăta dinaintea lor, făcea să scânteieze drumul. În lumina aceea piezişă culoarea florilor pe taluz aproape că dispăruse cu totul. Geamlâcuri, ferestre, acoperişuri aruncau scânteieri strălucitoare.

— Nu vreau... continuă Nicolas.

Nu isprăvi ce-avea de spus.

— Ascultați, spuse Jacques. Mâine părăsesc slujba şi mă pun pe treabă.

— Ce treabă?

— Nu ştiu dacă o să meargă. Dar o să încercăm ceva.

— Găselniţa aia a ta?

— Nu-i chiar o găselniţă: ci pur şi simplu o ofensivă comercială, făcută cu toate mijloacele de care dispun.

— Prin iarmaroace?

— Da, prin iarmaroace. Trebuie pregătit totul aşa cum se cuvine, pentru că o idee mai deosebită tot mi-a venit.

Jacques îşi părăsi slujba la magazin, aşa cum spusese şi, după două călătorii la Lille, de unde aduse materiale destul de multe, o anunţă pe maica Fachu că o să se-apuce de lucru la el în atelier. Recursese de astă dată la capitalul firav pe care-l lăsase într-o bancă după moartea mătuşii Irène.

— Iar ţi-au intrat gărgăuni în cap, observă maica Fachu.

Ea însăşi se îndeletnicea, în mijlocul grădinii, cu spălatul căruţului în care-şi hurducăia îngheţata de vanilie. Jacques nu-i răspunse numaidecât.

— Voiam, de când mi-a murit prietenul, spuse el, să-mi urmez singur drumul în viaţă printr-un negoţ oarecare. Dar mă grăbesc împrejurările şi blestemaţii ăştia de copii. Trebuie, odată pentru totdeauna, să ne trăim propria noastră viaţă.

— Şi dacă dă greş?

— O s-o iau de la capăt. Şi-apoi uite c-a sosit vara, maică Fachu. O să tragem folos de pe urma soarelui.

— Fiecare îşi câştigă pâinea cum poate, spuse.

Femeia aruncă o privire spre muchiile nichelate ale căruţului şi înălţă din umeri.

Înainte de-a se înfunda în atelier, Jacques se duse să-şi vadă câinii. Îi neglija de la o vreme. Dache şi Miraud se întorseseră acasă fără dificultate în noaptea când încercaseră să salveze mărfurile de contrabandă, şi continuau să trăiască pe domeniul hoinărelilor lor inexplorabile. Animalele îşi vârâră boturile sub haina lui Jacques, care le vorbi, aşa cum făcea de obicei în toate împrejurările deosebite. Niciodată, le spuse el, situaţia n-a fost atât de limpede. N-avea să mai aducă vorba vreodată de Armande ori de Jeanne. Viitorul era liber şi gol ca cerul acela

nefiresc de limpede. În ciuda verii, aerul tot mai păstra oarecare răcoare, adusă de vânt dinspre marea apropiată.

— Chiar dacă m-aş întâlni cu Jeanne, şopti el, nu i-aş vorbi. Are tot atât de puțină existență pentru mine ca orice fată dintr-un oraş colonial din Africa ori din Oceania, unde n-o să pun piciorul niciodată.

Jacques se gândea să-i pună pe copii la curent cu proiectele lui peste o săptămână. Dar aceştia dădură năvală la maica Fachu, într-o după-amiază, după ce ieşiră de la şcoală. Veniră de-a lungul canalului, intrară pe poarta de la grădină şi se repeziră pe nepusă masă în atelier. Nu zăriră absolut nimic care să-i lămurească. Sculele se înşiruiau cu aceeaşi perfecțiune strălucitoare pe panourile stacojii. Tot calabalâcul adus de Jacques de la Lille trebuie să fi fost pus în cutiile acelea de carton de sub banc. Jacques era ocupat să scrie litere mari pe o pânză pe care o bătuse în ținte pe unul din pereții hangarului, şi unde se putea citi numai acest singur cuvint: LUMEA...

— Ei? întrebă Nicolas.

— Încă nu-i gata nimic, răspunse Jacques.

Cum copiii se arătară dezamăgiți, adăugă că o să le explice totul, repede. Desprinse din dosul uşii două mese pliante lungi, le spuse copiilor să ia cutiile şi transportară totul în grădină, ca să aibă mai mult loc.

Mesele fură întinse pe un colț de pământ unde maica Fachu semănase bob. Jacques dădu mai întâi la iveală o lampă cu alcool nichelată şi un vas din aluminiu; după aceea dezambală o mulțime de cutiuțe rotunde din tinichea; apoi lunete de toate felurile, lentile, lupe, tuburi de carton şi câteva aparate de dimensiunea unei pietre mari de pavaj şi prevăzute cu o ferăstruică rotundă. Execută operația asta cu extraordinara agilitate cu care pe vremuri distribuia farfurioarele pe mesele de la Hotelul Central. Puştii stăteau tot atât de neclintiți ca şi soarele puternic ce bătea în gardul grădinii.

— Iată, spuse Jacques, suntem negustori de aparate optice. Vindem nu numai ochelari de vedere, ci şi de soare,

după cum vedeți, şi lupe (nu se vor vinde uşor). În afară de asta, propunem oamenilor şi kaleidoscoape (îi puse pe fiecare în parte să se uite prin orificiu la razele multicolore ce se recompuneau la nesfârşit), şi chiar un fel de microscoape populare: aşezi o muscă pe fundul tubului ăstuia şi o vezi mare cât o vrabie. În fine, cutiile astea metalice le fabric eu, sau cel puțin le asamblez eu. Se înşurubează o lentilă în partea asta, iar în tăietura de-aici pui ilustrate sau fotografii, care sunt luminate de un bec. Am să vă arăt numaidecât. O să mai vindem şi stereoscoape, dar încă nu le-am cumpărat.

Copiii îşi trecură toate obiectele din mână în mână.

— Dar cutiile alea mici din tinichea? întrebă Nicolas.

— Ele sunt sufletul negoțului nostru. Conțin o substanță anti-abur, care se întinde pe sticla lunetelor. Dar eu susțin că, pe deasupra, substanța asta face şi vederea mai bună. Aduceți-mi apă de la pompă în oala minune.

După ce Edmée se întoarse cu apa, Jacques aprinse lampa cu alcool şi aşteptă câteva minute să iasă un pic de abur. Arătă cum substanța aceea, dacă frecai sticla cu ea, împiedica să se aşeze abureala.

După ce lămuriră şi chestiunea aceea tehnică, potriviră o baterie într-una din diorame (puteau fi branşate şi la rețeaua electrică) şi-şi perindară o mulțime de ilustrate prin fața ochilor, pe care copiii veniră să le privească pe rând.

— Noi o să vindem astea? întrebă Henri.

— Tocmai aici e dificultatea, răspunse Jacques. Am să-i iau la început cu mine pe Henri şi Nicolas, poate şi pe Edmée. Trebuie să fiți foarte hotărâți dacă mă ajutați sau nu.

— În ce constă treaba noastră? întrebă Nicolas pe un ton rece, care ascundea nerăbdarea.

— Să vorbiți despre marfă. Lăsați-mă să vă explic. Nu e vorba să debitați fraze frumoase, ci să faceți găgăgie. Când unul oboseşte, celălalt continuă. O să plecăm abia peste zece zile, aşa că o să repetăm până atunci în fiecare după-amiază. Pricepeți că n-avem nici darul vorbirii, nici experiență. Şi totuşi trebuie să le-o luăm înainte celorlalți negustori.

— N-ai vorbit atâta în toată viața ta, şopti Nicolas.

— Nu, dar am să încep, iar voi o să faceți acelaşi lucru. Trebuie să ne câştigăm pâinea şi îndeajuns de multă libertate, şi poate şi automobile.

— Poate şi automobile, repetă Edmée.

Entuziasmul nu ținu mult, căci de cum încercară să facă pe gureşii, copiii se dovediră neînstare să lege două fraze, cu toate că erau dinainte convinşi că aveau să rostească adevărate discursuri.

— Dacă asta-i găselnița ta, îi strigă Henri lui Jacques, n-ai decât s-o ții pentru tine.

— Şi eram aşa de sigur că o să pot îndruga ceva, zise Nicolas.

Seara aceea limpede, pe fundalul căreia şlepurile lunecau tăcute pe canal, se dovedea a fi îndeajuns de descurajatoare. Cerul stătea agățat între case ca un afiş pe care nimic nu apărea scris. Copiii îşi priveau încălțările jalnice. Dar Jacques îi zgâlțâi, ca să le piară morocăneala, şi o făcu cu o violență ce nu-i stătea în obicei şi care tocmai din cauza asta avea şi mai mult efect. Părea supărat de-a binelea, căci le spuse vorbe destul de jignitoare.

— Ați terminat cu frica, încheie el, şi cu miorlăiala, de parcă lumea toată ar fi pornită împotriva voastră! Nu vi se cere să dați dovadă de elocință, ci să faceți gălăgie ca să impresionați clientela, şi puteți fi liniştiți, nimeni n-o să se gândească la ce spuneți, şi nu suntem cu nimic mai deocheați decât alții.

Îl împinse pe Henri dinaintea unei diorame, unde îi arătă iar nu ştiu ce oraş ce desfăşura bulevarde rectilinii într-un relief însorit.

— Acuma spune ce-ai văzut.

— Ferestre, răspunse Henri, şi-apoi o mulțime de fire de telegraf şi poate şi păsări pe deasupra a toate astea.

Nicolas îi dădu brânci ca să se uite el. Edmée îi luă apoi locul lui Nicolas.

— Se mai văd, zise Nicolas întrerupându-l dintr-odată pe Henri, oameni plimbându-se în prim plan, cu panama pe

creştet, dinaintea unei cafenele mari unde chelnerul serveşte aperitive în ceva ca nişte cupe de şampanie.

— Dar în spate, interveni Edmée pe un ton țipător, e un întreg oraş de care voi uitați, şi o biserică mare care are sus coşcogeamite rozeta, apoi altă biserică, mai departe, cu un turn ca de zăpadă.

— Nu-i biserică, primărie ori o cazarmă trebuie să fie.

De data asta puştii îşi dăduseră drumul şi nu mai terminau, până şi Emile şi Jeannine se amestecară, şi cearta se întețea, încât Jacques trebui să-i oprească:

— Ia te uită, până la urmă tot sânge vă curge prin vine, dar acum ajunge.

Maica Fachu, care tocmai se întorsese şi-şi aşezase la locul lui căruciorul de înghețată, înaintase până în mijlocul grădinii, de unde se uita la tot calabalâcul, privind mirată şi cu bănuială spre lampa cu alcool, pe care apa fierbea acum în clocote mari.

— Veniți, o să vă explicăm, strigă Edmée.

Nu, oala aceea nu era pentru fiertul tăițeilor, ci pentru a dovedi, datorită vaporilor, eficacitatea substanței miraculoase.

— Dar nu-i cu putință. Doamne sfinte, zise maica Fachu constatând despre ce-i vorba.

— Să vă vindem ceva.

— Nici gând!

— Ochelari de soare. Avem negri, albaştri, galbeni şi verzi. Dar cei mai frumoşi sunt cei negri. De-ai zice că soarele-i mai blând decât o pisică şi că se plimbă noaptea.

— Nu văd nimic, e beznă, zise maica Fachu.

— Luați-i pe cei albaştri. Nu schimbă culoarea cerului, dar o face ca de mătase.

— Îi iau pe cei verzi, făcu femeia.

— Cinci franci, declară nemilos Nicolas.

Maica Fachu scoase din buzunarul şorțului alb un portofel greu de deschis.

— Lumina trotuarelor mă orbeşte într-atâta, încât poate o să mă simt mai bine aşa.

— În fine, sper că totul va merge cum trebuie, spuse Jacques. Dar maichii Fachu îi facem cadou ochelarii.

Aşează toate articolele în cutiile de carton, strânse cele două mese şi copiii îl ajutară să aşeze totul în atelier. Ochii le căzură iar pe afiş, unde Jacques scrisese primele litere: LUMEA. Uitaseră de el în timpul demonstrației.

— Ce-i asta? întrebă Henri.

— O pancartă.

— Dar ce-o să scrii pe ea?

Jacques le arătă o bucată de hârtie pe care trasase schema reclamei. Un titlu mare LUMEA EXTRA-LUCIDĂ apoi cu litere şi mai mari: SUBSTANȚA ANTI-ABUR şi, în sfârşit, o frază cu litere cursive: *Lumea vă priveşte cu luminile ei.*

— Ce înseamnă asta? întrebă Edmée.

— Nu înseamnă nimic, îi linişti Jacques. E reclamă pur şi simplu. Dar aş vrea totuşi să însemne ceva.

Începutul lunii iulie şi-l petrecură potrivind un număr considerabil de aparate optice, dar mai cu seamă îl dedicară şedințelor în timpul cărora Jacques le dădu indicații despre felul în care trebuiau să rostească reclamele lui Nicolas, Edmée şi Henri, pe care se gândea să-l folosească, cel puțin de probă. Chiar dacă exercițiile astea nu făcură minuni, copiii fură curând în stare să-şi transmită ştafeta unul altuia, aproape fără întrerupere.

De cum începu vacanța, Jacques se duse acasă la părinții lui Edmée şi-ai lui Nicolas. Le explică faptul că el îşi propunea să vândă ochelari şi aparate prin târguri şi că putea să le ofere copiilor un salariu rezonabil.

— Consider că e vorba de o încercare, le zise. Dacă meseria asta nu le convine, vor putea să renunțe la ea încă din luna septembrie, în schimb, dacă treaba pe care o vor face mi se va părea neîndestulătoare, vă voi cere să-i luați îndărăt, căci vor avea destul de mult de lucru.

— În cazul ăsta, spuse Porier-tatăl, aş dori mai curând să-i angajați barem pe şase luni.

Jacques nu ştia cât de rentabil avea să fie negoțul. Hotărî

totuşi să-i tocmească, de vreme ce tot era cu hotărâre pus pe făcut ceva pentru ei.

Georges Balloy şi Germaine îl încurajară mult, încredințându-i-l pe Henri.

— Ne-am îndeletnicit cu treburi mult mai bizare şi cu şi mai puțini sorți de izbândă, şi tot am izbutit să ne hrănim familia, spuse Germaine. Iar Henri a vândut ziare de doi ani încoace. Are un țignal pe cinste şi-o să te-ajute cât o putea mai bine, cu toate că-i un pişicher fără pereche, dacă e să dau crezare oamenilor din cartier.

Capitolul XV

COPIII URCARĂ ÎN TRENUL CE trebuia să-i ducă la Lens, spre cel dintâi târg, nu fără oarecare emoție. Henri şi Nicolas erau îmbrăcați nou-nouț: o simplă pereche de pantaloni de vară şi o cămaşă cu mâneca scurtă. Edmée îşi pusese rochia de duminică şi se fardase puțin. Buna dispoziție le cam pieri când îşi descărcară bagajele pe pavaj, într-un colț al pieței, unde şi alți negustori se instalau în acelaşi timp cu ei. Încercară chiar un sentiment de deplină părăsire. Jacques roboti aproape de unul singur în vederea inaugurării, aşeză marfa, puse pancarta pe două trestii ca două undițe, şi se lansă în tirade pentru a-i reține pe trecători dinaintea tarabei. Edmée, ruşinată de propria ei inutilitate ca şi de cea a camarazilor, părăsi brusc tăcerea, pentru a-i propune cu o elocință disperată ochelari de soare unei muncitoare bătrâne care se îndepărtă. Henri şi Nicolas îşi veniră şi ei în fire şi, profitând de faptul că Jacques dădea restul, lăudară kaleidoscoapele, fluturându-le pe sub nasul vreunui biet mucos de copil, care n-avea de nici unele. Se porniră ca un foc de artificii. Jacques manipulă singur, pe rând, dioramele, ochelarii, şi chiar şi oglinzile de toate dimensiunile (o achiziție recentă), fără a uita să le atragă oamenilor atenția asupra lampei cu alcool şi a virtuților substanței anti-abur. Pe la prânz era vlăguit de-a binelea. Strânseră marfa şi se duseră să se aşeze pe terasa unei mici cafenele.

— Nu-mi închipuiam, spuse Nicolas, că suntem aşa de proşti.

Edmée şi Henri nu-şi descleştară dinţii deloc, în timp ce Jacques achita nota de plată.

— Oricum, tot avem un câştig de trei sute de franci. Nu mai faceţi mutra asta plouată. Mâine ne ducem la Saint-Paul.

A doua zi, Nicolas îşi irosi puterile cu furie. Edmée şi Henri îl secondară, încât Jacques putu face pe îndelete demonstraţiile pentru public. Apoi lucrurile merseră din ce în ce mai bine, deşi în unele zile le scădea considerabil moralul, nefiind în formă. După o lună, ceremonialul fu destul de bine reglat pentru a se menţine mai totdeauna la acelaşi nivel, fără mare cheltuială de energie şi fără prea multe prostii.

— E şi asta o meserie, spunea Henri.

Şi încă o meserie care-ţi tăia răsuflarea şi-ţi tocea nervii. Piaţa rămânea goală uneori câte o oră, apoi, în zece minute, o cantitate nebănuită de mici cutii anti-abur începeau să fie cerute, iar cei trei puşti săreau să le înmâneze cumpărătorilor şi fiecare vâra banii în buzunar, descurcându-se ca să dea restul. Şi celelalte articole se scurgeau în general tot cam aşa, toate dintr-odată. Uneori dioramele zăceau, ori se întâmpla să fie cerute într-un număr mai mare decât oricare alt obiect. Pe scurt, totdeauna trebuia să fii gata să însufleţeşti vânzarea, neîncrederea fiind cel mai adesea principiul călăuzitor al cumpărătorilor. Trebuiau să profite de câte o trăsnaie ce le venea oamenilor, şi care nu depindea nici de calitatea mărfii, nici de reclamă, ci de un anume moment pe care nu trebuia să-l scapi. „O să-i schimbăm pe cumpărători aici, la inimă”, pretinsese Jacques odată. Dar trebuia ca mai întâi să treci peste multe decepţii, căci uneori îţi dădeai osteneala în deşert şi te trezeai spărgându-ţi pieptul pentru nişte surzi în toată legea, ca să nu te-alegi decât cu zâmbete pline de subînţelesuri. Nicolas şi ceilalţi învăţară să deosebească ceea ce numiră clientul aducător de baftă, şi pe care trebuia cu orice preţ să-l ţii dinaintea tarabei, cel care pare a-ţi sorbi cuvintele, fără a cumpăra nimic, ce-i drept, dar care aruncă asemenea

priviri râvnitoare pe tot bazarul, încât ceilalți gură-cască sfârşesc prin a cădea în aceeaşi stare de beatitudine.

— Fiți siguri că vă prezentăm articole verificate, care se pot controla, şi cu mult mai puțin scumpe decât în oricare altă parte, iar dumneavoastră şovăiți, pierdeți ocazia să vă bucurați şi n-o veți mai prinde niciodată.

— Da, spunea Edmée, puteți pune în apă supă şi grăsime: uitați aici supa şi aici grăsimea, iar substanța anti-abur va fi la fel de eficace.

— Sunt nerozi care-şi închipuie ca oala noastră minune nu produce vapori adevărați, adăugă Nicolas.

Străbătură toate aglomerările din împrejurimi, fără a ieşi din arondisment. Desigur, din pricina lipsei de anvergură a întreprinderii lor li se întâmpla mereu să le vină în minte întâmplări vechi, iar gândurile astea îi asaltau de nenumărate ori în timp ce făceau reclamă. Jacques, în amintirea mătuşii Irène, încerca să prezinte articolele cu toată austeritatea garanțiilor lor de nezdruncinat, şi-şi amintea de Hermin în timp ce punea ilustrate în despărțitura aparatelor, oraşe sau peisaje pe care – se gândea el – Hermin ar fi voit să le vadă, nu le va vedea niciodată sau le va vedea cu mult mai târziu (în ce viață?).

— Priviți, le spunea el țăranilor veniți la iarmarocul de la Saint-Paul, ținuturi în care nu veți putea pune piciorul niciodată. Spuneți-mi dacă nu vreți să le vedeți măcar în luminița asta care vi le arată de parcă ați fi de față.

Nicolas, Edmée şi Henri se gândeau mai curând la Jeanne. Chemau clientela cu strigătele acelea ascuțite pe care numai ea era în stare să le facă muzicale, dar cel mai adesea ardoarea negoțului îi ținea departe de amintiri. Îl hărțuiau pe Jacques ca să pună în vânzare şi alte articole.

— Ar trebui să cumpărăm o maşină, zise Nicolas într-o bună zi.

În ciuda capriciilor pieței, câştigul era mulțumitor. Copiii aduseră familiilor lor, la sfârşitul primei luni, ceva mai mult decât salariul asupra căruia se înțeleseseră, iar Jacques, după ce-şi reînnoi stocul de articole, mai avea, pe la mijlocul

lui august, încă patru mii de franci.

— Nu cumperi maşină când ai patru mii de franci în casa de bani.

Şi totuşi, Georges Balloy le promise să le facă rost de-o maşină de ocazie dintr-un garaj unde lucrase în timpul iernii. Garajistul consimți să le dea o camionetă de opt cai pe un preț rezonabil; acceptă să primească plata în mai multe rate. Deşi maşina nu era ultimul răcnet, mergea bine. Le îngădui să viziteze mai multe târguri. De-acum înainte, nu mai statură degeaba nicio zi pe săptămână, căci combinară circuite după informațiile furnizate de almanahurile regionale ale departamentelor Nordului, Aisne, şi chiar din Ardeni. Nu le trecu prin minte să se îndrepte spre oraşele maritime – Jacques remarcă încă o dată tendința ce-o aveau de-a se îndrepta de preferință spre interiorul continentului – şi prima lor mare călătorie îi duse la Arras. O singură zi numai stătură la Boulogne. În septembrie, străbăteau regiunea situată între oraşele Hirson, Charleville şi Reims. În timpul acestor lungi escapade trebuiau să doarmă la hotel. Cu toate că prețul celor trei camere îi făcea să simtă o strângere de inimă, faptul că se trezeau în altă parte decât la Béthune le era foarte pe plac.

Comerțul cu aparate optice ar fi căzut încetul cu încetul în rutină dacă Jacques n-ar fi pretins ca, aproape în fiecare după-amiază, să tragă folos de pe urma haltelor făcute în plin câmp pentru a căuta noi procedee de reclamă şi a discuta despre articolele pe care eventual să le adauge bazarului lor. Constituiră un mic stand cu articole de frumusețe, piepteni, perii de cap. În afara acestor preocupări, multe ore şi le petreceau în mersul monoton al maşinii, timp în care echipajul străbătea diferite ținuturi.

— Numai drumul mă interesează, spunea Henri. Şi ce e interesant pe drum? Copaci, ogoare, veşnic acelaşi lucru.

— Totuşi respirăm aer curat, intervenea Edmée.

— Şi până la urmă tot o s-o întâlnim pe Jeanne, era de părere şi Nicolas.

Henri o văzu într-adevăr într-un fel atât de neaşteptat,

încât nu-i veni să-şi creadă ochilor.

Era într-o dimineață, la Hirson. Henri se ducea, după târg, să pună la poştă o scrisoare prin care Jacques comanda un nou sortiment de oglinzi. Urmări o tânără fată îmbrăcată într-un taior gri, şi care-i atrăsese atenția pentru că ducea o valiză. Aceasta se întoarse fără a remarca prezența lui Henri, iar băiatul fu atât de răscolit când o recunoscu pe Jeanne, încât nici nu se gândi s-o oprească, lăsând-o să treacă strada şi să se piardă printre trecătorii de pe trotuarul celălalt.

Uitând de poştă, Henri veni la tovarăşii săi. Nicolas şi Edmée strângeau bagajele în maşină iar Jacques păturea firma cea mare. Totdeauna lăsa firma înfiptă în pământ până în clipa când erau gata să plece din locul acela.

— Ce-i cu tine? îi zise Edmée lui Henri. Eşti roşu ca un semafor de cale ferată. Şi scrisoarea? De ce n-ai pus-o?

— Am văzut-o pe Jeanne. Dar nu-i cu putință să fie Jeanne.

Jacques îi întrerupse explicațiile, mânios:

— Lasă-ne-n pace. Nu muncesc ca să dau de urmele Jeannei Balloy. De altfel, plecăm de-aici, ne ducem la Rethel.

Jacques îl zori pe Nicolas să dea drumul la motor. Porniră, înainte ca Henri să mai poată rosti un cuvânt. Ieşiră din oraş şi se opriră abia după o oră şi prânziră la iarbă, ca de obicei. Lui Henri puțin păsându-i de toanele lui Jacques, aduse din nou vorba despre ceea ce-l preocupa.

— Dacă vă spun că poartă un taior croit ca pentru o doamnă adevărată! Are mănuşi de piele cu manşetă iar valiza e din box veritabil. Tu, Nicolas, nerod ce eşti, sunt zile întregi de când o cauți pe drumuri şi de fiecare dată când vezi o păduchioasă şleampătă îți închipui că ar putea fi Jeanne.

— Fata asta n-are inimă. S-ar cuveni să crape de deznădejde, spuse Nicolas.

— Voi, bărbații, interveni Edmée, sunteți toți nişte romanțioşi. Ați fi mulțumiți dac-ați şti-o vagabondând?

— Şi-apoi, continuă Henri, mai avea şi-un fel de geantă din piele gofrată, pantofi cu pingele uite-atât de groase. Iar pălăria...

— Eşti sigur că era ea?

— Uneori...

Henri se reculese, apoi, cum toată lumea tăcea, continuă să gândească cu glas tare:

— Ochii nu i s-au schimbat. Sunt la fel de tăioşi. Nu înţeleg cum de nu m-a zărit.

Jacques, stând puţin mai la o parte pe taluz, isprăvea de mâncat o tartină cu caşcaval:

— Vă rog să-mi faceţi plăcerea, spuse în cele din urmă, să nu mai vorbiţi despre Jeanne. V-am angajat ca să mă ajutaţi la negoţ, aşa că vă rog să lăsaţi deoparte toate poveştile care n-au legătură cu negoţul nostru.

Nicolas îl privi, rupse o floare de cicoare, o puse în gură apoi o scuipă.

— Nu, scumpul meu Nicolas, nu-i nimic de făcut. Dacă încercaţi vreodată să mă împăcaţi cu Jeanne, vă trimit pe toţi la plimbare.

Copiii nu mai insistară. Porniră iar la drum. Se mai opriră încă o dată, în cursul după-amiezei, pe linia dreaptă a unei şosele străjuită de meri. Pajişti şi tufişuri se întindeau de jur împrejur.

— Unde suntem? întrebă unul dintre ei.

— La vreo zece ori cincisprezece kilometri de Rethel, răspunse Jacques.

Copiii se împrăştiară ca să exploreze pâlcurile de copaci. Jacques rămase să fumeze, aşezat pe marşapiedul maşinii. Aproape în fiecare zi făceau asemenea halte, fără niciun motiv. Jacques şi prietenii lui simţeau dintr-odată cum se trezeşte în ei un gust exagerat pentru peisajul de ţară. Opririle astea în mijlocul singurătăţii nu le aminteau de niciun sentiment cunoscut. Câteodată chiar şi discutau despre asta. Nimic nu părea cu deosebire frumos în regiunile pe care le străbăteau şi nu căutau să dea peste ceva neaşteptat. Adunau ciuperci, strângeau melci ori şterpeleau

de prin pomi câteva prune ori câteva nuci. Te miri ce putea să-i uimească: porumbeii care se perindau uneori în zbor, lăcustele care treceau peste asfaltul şoselei. Le plăcea să se uite cum curge apa, atunci când întâlneau râuri.

— Părerea mea e, zicea Nicolas, că ne purtăm ca o menajerie în vacanță şi că ne amuzăm de te miri ce.

— Mai e şi vremea frumoasă, adăugă Edmée.

— Lumina? sugera Jacques.

— Eşti oare în stare să ne explici ce-i aia lumină?

— Lumina e reclamă.

Asociau negoțul lor naturii: natura îi făcea să se gândească la îndeletnicirea lor, pe când în mijlocul iarmaroacelor se gândeau la ogoarele printre care treceau. Negoțul rămânea grija lor de căpătâi. Jacques scrisese unor ziare locale, pentru a publica în paginile lor, în mijlocul unui spațiu mare mărginit de un cerc, ora trecerii lui prin oraşe. Printre toate aceste combinații ambițioase întâlnirea cu Jeanne fu un eveniment atât de neînsemnat, încât uitară de el în chiar aceeaşi seară.

— Lucrurile importante, drăguța mea, îi spunea Nicolas lui Edmée pe când stăteau amândoi cu picioarele spânzurate în spatele camionetei ce-i hurducăia, lucrurile importante pentru mine nu merg mai departe de zgomotul motorului ori colina asta pe care o zăreşti colo jos, în soare, ori țigara pe care o s-o fumez acum; amorul, femeile sunt minunate, cu condiția să nu ocupe mai mult loc decât un drum ori un copac lăsat pe lume de bunul Dumnezeu.

— Eşti un guraliv şi-atâta tot, răspundea Edmée, şi nu mă iubeşti.

Edmée se făcuse mare iar Nicolas se grozăvea față de ea mai puțin ca pe vremuri. De aceea tăcu, mulțumit să soarbă în piept mireasma de fân cosit ce străbătea prin mirosul țevii de eşapament.

Dacă la Rethel n-o mai văzură pe Jeanne, se ivi în schimb peste două zile la târgul din Vouziers, tocmai când isprăviseră cu instalatul mărfii. Purta într-adevăr un taior impecabil. Obrajii îi păreau mai plini şi întregul corp mai

viguros. Se îndreptă spre Henri – cei ce căscau gura primprejur erau rari – îi spuse câteva cuvinte şi-l sărută. Henri îndrugă un răspuns, fără a-i trece prin minte s-o întrebe ce mai face şi cu ce se ocupă. Jeanne le zâmbi şi lui Edmée, şi lui Nicolas, dar cu Jacques nu schimbă nici măcar o privire. Se depărtă şi pieri din faţa ochilor lui, în timp ce el aşeza cu o grijă indiferentă nişte ochelari pe o tarabă. Scena asta, lipsită de sens tocmai pentru că nu se petrecuse nimic, o răscoli mai cu seamă pe Edmée. Nu-i spuse nimic lui Jacques, dar din când în când îi arunca priviri pline de-un sentiment violent, greu de definit.

— Ce te-apucă de-l fulgeri aşa cu privirea? o întrebă Henri în maşină, după ce plecară de la târg. Doar nu-i vina lui dacă Jeanne face mofturi.

— Ai dreptate, dar toate astea pe mine mă fac să plâng.

— De data asta, tu eşti romanţioasă.

— Crezi oare că ei amândoi nu mai pot schimba nici măcar un cuvânt? Nicolas, dă-mi o ţigară şi spune-mi ce ziceai mai deunăzi: lucrurile importante oare nu pot trece de...

— Să spunem că nu mai departe de bucata de drum pe care-o vezi, răspundea Nicolas cu o indiferenţă plină de ifos. Dar te-ai făcut al naibii de frumoasă în ultima vreme, scumpo.

Şi totuşi Jacques şi Jeanne aveau să-şi vorbească. Ajunseseră devreme într-un târguşor de pe malul Aisnei. Jacques voise să pornească la drum înainte de-a se crăpa de ziuă, cu intenţia de-a ajunge la Reims, dar pe drum se răzgândiseră. Piaţa târguşorului unde se opriră era înconjurată de case cochete, iar din adâncul peisajului de ţară răzbăteau tăceri laolaltă cu miros de bălegar.

Ca de obicei, Jacques începu prin a înfige în pământ firma. Aşezară tarabele. Vremea foarte frumoasă îi scutea să mai instaleze marfa sub cortul de curând cumpărat. Henri, abia se apucă să despacheteze câteva articole, că o zări pe Jeanne. Aceasta, în loc să se apropie, stătea nemişcată, clătinând într-o mână o valiză micuţă şi pălăria pe care şi-o

scosese. Nu se uita nici la Jacques, nici la copii, ci pe deasupra creştetelor lor, la literele mari ale firmei.

— Ce vrea? şopti Nicolas.

Jeanne, după ce merse în lung şi-n lat o bucată de vreme, se îndreptă spre Jacques, care n-o zări numaidecât, căci se aplecase să scoată dintr-una din lăzi lampa cu alcool. Aşteptă ca Jacques să se ridice, iar feţele le erau destul de-aproape una de alta, deoarece între Jacques şi fată nu se aflau decât cei treizeci de centimetri ai uneia din mesele pliante. Jacques păru extrem de surprins.

— Jean, adu-ţi aminte, începu ea dintr-odată: acum opt ani ne-am plimbat împreună pe malul canalului, într-o seară. A trecut un remorcher. Ce mi-ai spus în clipa aceea. Uită-te bine la firma ta.

Jacques îşi întoarse privirile spre pancartă. Literele cele mari, roşii, îţi săreau numaidecât în ochi, iar scrisă cu negru, se întindea fraza în cursive: *Lumea vă priveşte...* Jacques îşi plecă privirea, apoi o fixă pe Jeanne, care se aplecase şi mai mult spre el. Şopti:

— Îmi amintesc, într-adevăr. Era noapte. Remorcherul a trecut şi-odată cu el lumina proiectorului, iar eu ţi-am zis: „Remorcherul ne priveşte”. Ceea ce nu însemna mai nimic şi oricine altcineva ar fi putut spune prostia asta. Acum îmi amintesc despre ce-am vorbit. Tu nu mi-ai răspuns. M-ai întrebat dacă îmi place să pescuiesc cu undiţa.

Faţa Jeannei nu se lumină de niciun zâmbet. Bălmăji:

— Nu-mi mai amintesc de amănuntul ăsta.

— Iar eu ţi-am răspuns, continuă Jacques: „La naiba cu pescuitul”. Şi numaidecât după aceea ţi-am spus că vreau să te iau cu mine la Lille sau chiar mult mai departe, desigur în Belgia.

— A doua zi n-ai venit la întâlnire.

— Nu l-a lăsat mătuşa, şopti Henri.

Jeanne păru să nu fi auzit intervenţia copilului.

— Dar toate astea n-au nicio importanţă. Nu voiam decât să-mi satisfac curiozitatea. Adio.

Şi plecă, fără s-arunce nici măcar o privire spre copii.

Jacques continuă să aranjeze marfa încă vreo zece minute, apoi spuse:

— N-am niciun chef să vând ceva astăzi. Mă duc să dau o raită pe câmp. Strângeți totul, dacă vreți, în timpul ăsta.

Străbătu piața micuță şi o apucă chiar pe strada pe unde dispăruse Jeanne. Luase hotărârea să se ducă după ea, fără ca de altfel să prevadă ce putea să mai adauge la discuția ce-avusese loc cu puțin înainte şi după care nimic nu mai rămânea de spus. Nici nu intenționa să discute, căci nu zărise nicio scânteiere de bucurie în ochii fetei.

Simțea însă nevoia să-i mai simtă încă o dată prezența. La întâmplare, se îndreptă spre câmp. Înainte de-a ajunge, străbătu străduțele unei mici periferii unde îi întrebă pe câțiva trecători dacă nu văzuseră o fată ducând o valiză micuță. I se dădură informații contradictorii.

Atunci Jacques se depărtă de târguşor pe o cărare ce mergea de-a lungul unui pârâiaş. Cărarea urca pe nesimțite printre ogoare străbătute de câteva dezmiriştitoare. Două sute de metri mai încolo, apa făcea un cot. Jacques o ținu tot pe lângă apă şi ajunse la un hățiş, unde mesteceni răsăreau din loc în loc dintr-o îngrămădeală de arbuşti, foarte asemănătoare crângurilor sărăcăcioase de pe lângă Béthune.

Hățişul nu era chiar atât de des pe cât ai fi crezut. Era alcătuit mai cu seamă din tufe de carpeni, printre care se iveau luminişuri înguste, cu pământul acoperit de ierburi uscate şi pârjolite. Jacques fu răscolit zărind-o dintr-odată, la capătul unuia dintre luminişuri, pe cea căutată. O vedea din spate. Căuta cu mâna într-o tufă, ca şi cum ar fi cules flori. Lângă ea se aflau câțiva muguri înalți de sânziene galbene. Jacques se opri.

Desigur că şi ea fu uimită de liniştea ce se aşternuse brusc, după ce auzise pe cineva mergând prin hățiş. Se întoarse. Fața îi era scăldată în lacrimi. Când îl recunoscu pe Jacques, trăsăturile sale exprimară o ură violentă. În mână avea un cuțit de care se slujise, o clipă mai înainte, ca să taie florile (preocupare maşinală, desigur). Azvârli cuțitul cu o

forță surprinzătoare spre Jacques.

Niciodată nu s-a ştiut dacă arma a fost abătută din drum de vreo ramură. Se înfipse într-un mesteacăn, la înălțimea umerilor lui Jacques, la câțiva centimetri spre dreapta.

— El te-a învățat asta? strigă Jacques numaidecât.

Nu-i dădu niciun răspuns.

— Îl iubeai?

— Nu te priveşte.

Fără să facă un pas, Jacques o cercetă pe fată cu o atenție pasionată. Pe fața de pe care-şi ştersese lacrimile se ivea cochetăria aceea fără căutare, veşnic senină, dominată de strălucirea ochilor.

Nici ea nu se clintea. Mâinile fetei, care apucaseră câteva crenguțe, păreau liniştite. Printr-o spărtură din frunziş, soarele cădea peste aceste mâini. Jacques se întreba cum să le cuprindă în mâinile sale. Oare un asemenea gest nu era de-a dreptul imposibil? Îşi întoarse pentru o clipă privirea spre cuțit. Era un cuțit uşor, de vânătoare. Lama nu era mai lată decât grosimea mâinii, însă era bine ascuțită pe amândouă părțile.

Jacques îl smulse din copacul unde se împlântase destul de adânc şi, străbătând luminişul micuț, i-l întinse Jeannei, fără să se gândească.

Aceasta, în loc să ia ceea ce i se dădea, îl apucă atât de iute pe Jacques de încheieturile mâinilor, încât şi ea şi tânărul se răniră în cuțitul care căzu numaidecât în iarbă. Dar nu-i dădură nicio atenție. Îşi împletiră degetele într-un gest foarte blând.

— Îți aminteşti că pe vremuri purtai nişte mărgele de coral?

Din nou țâşniră lacrimi din ochii Jeannei. Când zări sânge pe mâinile lor, dădu drumul la strânsoare şi, aplecându-se spre valiza lăsată la rădăcina unui tufiş, scoase câteva batiste. Se duseră, fără să spună nimic, să se spele în pârâiaşul ce continua s-alerge la vreo cincizeci de metri mai încolo.

— Jean, şopti fata.

Apoi, după ce se ridică în picioare:

— N-o să ne mai despărțim.

— Aş vrea să ştiu... începu Jacques.

Dar ea zâmbi:

— O să mă duci cu tine unde o să vrei.

Nu mai era nevoie de nicio explicație. Totuşi, Jeanne voia să se elibereze de neştiința aceea care o orbise atât de primejdios.

— Din clipa când ți-am văzut firma, am ştiut cine eşti. Dar nu puteam crede, nici chiar în dimineața asta când... Nu aveam îndeajuns de multe puncte de reper. Dar mai cu seamă, părea prea frumos, mult prea frumos.

— Şi cu toate astea m-ai fi ucis.

— Şi cu toate astea te-aş fi ucis! repetă fata mecanic.

— Să-mi povesteşti, spuse Jacques, tot ce-ai făcut de când...

Cu frunzele lui arzătoare, hățişul era plin ca de-o răbdare nemărginită. Iar clipa aceea, ca şi anumite întâmplări din trecut, păreau în afară de orice judecată. Jacques şi Jeanne părăsiră hățişul fără să se fi sărutat. Merseră peste ogoare, schimbând cuvinte obişnuite.

— Am plecat îndată la Paris, spunea Jeanne. M-am prezentat la casa aceea de comerț despre care ți-am vorbit odată şi care plasează articole de pielărie: cordoane, genți, nasturi, fel de fel de mărunțişuri. Jean, mă asculți?

— Fel de fel de mărunțişuri, repetă Jacques.

— Am călătorit pe contul acestei case. Am izbutit mai bine decât speram să plasez articole în prăvăliile din Nord şi din Est. Înțelegi, sunt noutăți. Se vând bine, dar trebuie să le convingi pe proprietarele de mercerii, pentru că ele se înverşunează să creadă că pe clienții din provincie nu-i interesează decât marfa tradițională.

— Cât despre noi, spuse Jacques, noi vindem după cum răcnim de tare şi, cu cât răcnim, cu atât vindem mai mult. Aşa că o să isprăvim de plătit ratele la maşină peste două luni.

Ajunseseră la un drum ce urca până la un platou plin cu

mirişti. Regretară că nu zăresc primprejur niciun tufiş. După ce şovăiră la o răspântie, o luară spre dreapta, pe un drum de țară presărat cu spice zdrobite. Ceva mai departe dădură de o depresiune ce părea a fi fost începutul unei cariere de cretă, căci mişunau blocurile de calcar în partea de jos a unor taluzuri abrupte, înalte abia de un metru. Spațiul acela era mare cât piața unui sat iar în mijloc se înălța un firav măr din Champagne, îndoit de vânturile din vest. Se aşezară la umbra lui ce lăsa pete întunecate pe iarba în care patlagina se amesteca cu gențiene pitice.

— Am să-mi pun şi eu economiile în negoțul tău, îl încredință Jeanne.

— Vom revoluționa piața, căci intenționez să-i ofer clientelei articole din ce în ce mai neobişnuite şi pe care le va cumpăra în fiece zi la fel de uşor ca serpentinele de carnaval.

Jeanne şi Jacques priviră mai întâi, în timp ce trăncăneau la firişoarele de iarbă ce se clătinau în bătaia vântului pe lângă ei, dar când se priviră simțiră cum fețele lor, comandate, pentru a spune astfel, una de cealaltă, se apropiau fără putință de împotrivire, în ciuda înverşunării neobişnuite pe care totuşi aveau conştiința că o opun acelei atracții. Singurătatea domnea împrejuru-le în acelaşi timp profundă şi simplă.

Părăsiră locul acela pe la ora unsprezece şi, mergând alături, fără a se ține de braț sau de mână, o luară iar pe drumul dintre mirişti.

— Spune-mi Jacques, de-acum înainte, zise tânărul.

Zăriră de departe maşina oprită pe drum. Copiii, după ce strânseseră bagajul, începuseră să-i caute pe Jacques şi pe Jeanne. Aceştia se grăbiră să se ducă la ei. Jacques trecu la volan. Întoarseră maşina, căci Jeanne trebuia să-şi ia o valiză lăsată la un hotel.

Căsătoria, celebrată la sfârşitul lui septembrie, nu întrerupse câtuşi de puțin turneele. Chiar a doua zi porniră la drum. Jeanne călătorea împreună cu Jacques dar îşi continua propriul ei negoț. Toamna şi iarna nu stătură degeaba nici măcar o singură zi, în ciuda guturaielor de care

suferiră pe rând Jacques şi fiecare dintre copii. Vânzarea aparatelor optice mergea greu pe vreme urâtă, încât era mai bine să nu scape niciun târg.

De vreo două-trei ori, Armande Coeuret apăru, singură, într-o maşină micuță, în piețele unde se înălțase baraca lui Brostier. Într-o zi, se opri pe-o stradă lăturalnică şi izbuti să schimbe câteva cuvinte cu Edmée, care se dusese la hanul de-alături şi aducea cafea într-un termos. Pe jos era zăpadă. Edmée se uita la trotuarul alb de sub picioarele ei, ca să nu alunece. Fu foarte surprinsă să se audă strigată:

— Fetițo!

— Nu sunt fetiță.

Edmée o recunoscu pe Armande. Aceasta se aplecă pe portiera maşinii:

— Iartă-mă, eşti o fată mare.

— Ce doriți?

— Nu voiam decât s-o văd de-aproape pe iubita lui Jacques. Mă plictisesc groaznic.

Edmée privi la zăpada bătătorită de pe lângă cauciucurile groase ale maşinii.

— Prin urmare nu puteți renunța să mai bateți târgurile nici pe-un frig ca ăsta?

Edmée nu răspunse. Zadarnic încerca să-şi încălzească degetele strângând termosul şi, dându-şi seama că Jacques aşteaptă cafeaua, plecă. Armande mai vorbi, fără ca micuța s-o bage câtuşi de puțin în seamă.

Pe când ajungea în piață, Edmée fu depăşită de maşină, care urcă repede pe un bulevard mărginit de platani luminați de zăpadă. Mai pe urmă, maşina aceea se încrucişa din când în când pe drumuri cu camioneta lui Jacques. Numai Edmée îşi dădu seama, dar nu pomeni niciodată nimic, pentru că puțin îi păsa. Armande, măritată din luna august, locuia într-o casă mare la Madeleine-les-Lille. Pleca destul de des în escapade solitare prin Nord şi prin Ardeni.

Veni primăvara. Jeanne era însărcinată. Dar nu fu cu putință s-o convingă să renunțe la turneele cu maşina. Jacques conducea camioneta cu o încetineală exagerată şi le

trebuiau ceasuri întregi ca să ajungă de la un târg la altul. Discuții interminabile se duceau în fundul maşinii, năpădită de bâzâitul încet al motorului. Copiii se îngrămădeau între lăzi şi bancheta pe care stăteau aşezați Jeanne şi Jacques. Aproape întotdeauna discutau despre mijlocul de-a mări câştigul. Mătuşa Irène şi uneori Hermin făceau şi ei obiectul discuțiilor. Reluând întâmplările acelea ce țineau de un trecut apropiat, în timp ce ploaia biciuia parbrizul, părea că mătuşa Irène şi Hermin, cărora ei le supraviețuiau printr-o întâmplare de neînțeles, puteau şi trebuiau să se afle undeva pe pământul acela primăvăratec.

— Visați cu ochii deschişi, şoptea Nicolas. Sunteți hipnotizați de drum.

Existau în acelaşi timp toate şansele, şi niciuna, pe drumurile acelea pustii! El însuşi era orbit de ochii lui Edmée, fără să-şi dea seama de asta.

Lei 12

Colecția
«Romanul de dragoste»
164

André Dhôtel (n. 1900) este o personalitate consacrată a literaturii franceze, laureat al Marelui Premiu național de literatură (1975). În romanele *Viviane (L'Onorable monsieur Jacques)* **și** *În lumea largă (Nulle part)*, **reunite în versiunea românească, sînt evidente cele două mari constante ale operelor scriitorului francez: înfățișarea cu predilecție a sentimentelor de dragoste ce unesc un cuplu și pledoaria pentru afirmarea demnității oamenilor simpli. Odată declanșată, iubirea acționează cu puterea unui filtru magic și cercetările protagonistului pentru a-și găsi aleasa inimii dețin funcția călătoriilor inițiatice.**

ULTIMELE APARIȚII:

155 Szilvási Lajos — Setea de aer
156 J. M. Caballero Bonald — Agata ochi de pisică
157 Marie Chaix — Tăcerile sau viața unei femei
158 Joseph Conrad — Țărmul refugiului
159 Mihai Dușescu — Această iubire
160 Mario Soldati — Cele două orașe
161 André Maurois — Pămîntul făgăduinței
162 Jean Dutourd — Primăvara vieții
163 Jean Cayrol — Adevărurile Catherinei